RADU THEODORU

PRELUDIUL

Biografie de război III

ROMAN

Cartea întâi

INOCENŢA PIERDUTĂ

Constatarea că duce un mort în uniforma lui de locotenent aviator, spontană atunci când aterizaseră pe Popeşti-Leordeni, întorşi victorioşi din cel de-al doilea război mondial, fără ca nimeni să-i aştepte, o aterizare banală şi anonimă, ca şi când s-ar fi întors dintr-un zbor de agrement, senzaţia de părăsire de sine şi gol, de inutil şi ridicol, de dezagregare interioară şi dezgust ating în seara asta un diapazon înalt.

Îl irită recuzita vestimentară a perechilor care glisează sub cascada de lumină sticloasă a candelabrelor, zeci de lacrimi de cristal care o reverberează sau o transformă în aşchii scânteietoare, aureolând coafurile, căzând pufoasă pe umerii goi, indiscretă şi cu umbre insinuante în decolteurile adânci. O lumină tranşantă, fără echivocul cvasiconcupiscent, senzual, cum de obicei este lumina sindrofiilor.

Se miră că doamna Fulea, inteligentă cum este, n-a remarcat acest dar al lămpilor ei de cristal: de a risipi orice incertitudine a expresiilor, a gesturilor, orice încercare de disimulare în spatele măştilor compuse savant, ori poate că femeia mignonă, cu figură de ţigancă, îmbrăcată într-o fustă lungă de catifea verde, parcă pusă pe *vertugadin*, mereu cu ţigaretul lung de aur între degetele fine, dominând muzica ciudată, apoplectică şi zbârnâitoare cu glasul ei dogit şi gutural, tocmai asta vrea. Să distingă fiecare pereche, să-i descopere minusurile măştilor, să găsească adevărul expresiilor, să nu lase nimic în confuzia unei lumini incerte, disimulatoare şi complice. Locotenentul Vornicu poartă ţinuta simplă, de stradă, cu pantof negru din piele în loc de pantof de lac şi în locul dinerului elegant de seară, cu plastron alb, obişnuit la aviaţia dinaintea războiului, tunica grifer de uniformă cu

tresele pe manşetă, furajeră, la piept doar „cucul” şi crucea emailată a ordinului „Virtutea Aeronautică” cu spade, cămaşă albă, călcată impecabil de Augusta. Mefisto, Bebe şi el sunt în uniforme, el pentru că nu are haine civile, garderoba fiindu-i redusă la ţinuta de campanie şi cea de stradă, nici vorbă de smoching fantezi cum poartă câţiva tineri care smucesc nişte feţe-cu-coame sălbatice, îmbrăcate în rochilde seară drumătăsuri în culori pastelate, acolo unde hârâie patefonul, în cer când să domine orchestra discretă condusă de unul din cei mai populari violonişti ţigani ai Bucureştiului, desigur în frac impecabil şi cu garoafă albă la butonieră. De altfel Augusta i-a spus aseară când s-a întors de la aerodrom plictisit de lâncezeala care domina la pistă, nu se mai zboară, serviciul se execută într-o doară, s-au dat concedii nelimitate, Şurub şi-a cerut trecerea în rezervă.

Mizantropul la fel, Augusta i-a spus că mătuşă-sa, doamna

Fulea (accentuase straniu „doamna”), îl roagă în mod expres să vină în uniformă. „Auzi, măi, sună cam a ordin, nu s-a dezobişnuit de impertinenţa asta a castei, madam x născută general y sau madam z colonel dublu ve; dar are să se dezobişnuiască”, el tocmai se spăla în baia plină de capoatele domnişoarei Fifi şi de pisicile cu funde ale aceleiaşi domnişoare şi i s-a părut stranie ameninţarea surdă din glasul Augustei. Augusta s-a mutat la el în mod demonstrativ în noiembrie 1945, când tatăl ei s-a întors de la vie şi a obligat-o să se mărite cu domnul Stamate

Chiriac, antreprenor milionar, dacă nu miliardar, dispus să-i construiască o clinică şi s-o ţină la Paris, unde să studieze medicina, sau şi mai sigur în America, pentru că acolo nu a ajuns războiul şi viaţa este organizată temeinic; oricum Europa este la pământ că până şi Londra a fost făcută praf de „Faurile” nemţilor, ce să mai vorbim de

Parisul ocupat până mai ieri de nemţi, astăzi sfâşiat de lupta pentru putere. Augusta îl imita pe domnul Stamate

Chiriac cu o seriozitate perfectă, folosea probabil cuvintele lui, avea o putere uluitoare să se transforme în altcineva şi el s-a gândit aseară, când Anibal, motanul negru cu ochi verzi, îl supraveghea ironic, cocoţat pe rufele murdare depozitate în coşul domnişoarei Fifi, că, mai bine decât să facă medicina, Augusta ar fi făcut arta dramatică.

Ieri, un locotenent comandor, pe care îl ştiuseră dosit tot timpul războiului într-un birou, apăruse nou numit la Flotilă şi-i făcuse observaţie în trecere, pe ton superior, pentru portul neregulamentar al cojocelului de zbor, la care el îi întorsese spatele, făcându-se că nu aude. Abia s-a stăpânit, începuse să-i tremure mâinile, o revoltă cumplită i s-a înfipt în gât, parcă locotenent comandorul l-ar fi pălmuit în faţa trupei… Mizantropul auzise, ieşise de la escadrilă în uşa barăcii, asta era tot ce oferea ţara, după război, glorioasei Flotile 1 de vânătoare, trei hangare, un comandament din cărămidă în stil românesc şi câteva barăci din lemn, tip *Wehrmacht*, pentru magazii, dormitoare de trupă şi birourile escadrilelor. Pe aerodromul de bază

Pipera staţionau unităţi de aviaţie sovietice, conform clauzelor Armistiţiului. Încerca să se spele de senzaţia de greaţă şi inutil, când a intrat Augusta, roşie de frig, frig era şi în odaia unde ţineau un reşou în priză, reşou blestemat care se ardea mereu sau, când nu se ardea el, ardea siguranţa: „băi, Herodoate, se-mplineşte profeţia mea, au să te-ncalece ăi de la arpacaş, care-au numărat izmenele, gata măi, noi *am fost*, asta e şi-un praz verde. Demisia şi să ne apucăm de ceva serios, măi, cum ar fi tăiatul frunzei la câmi”, spusese Mizantropul şi el simţise cum îi plesneşte fierea, trecuse vânăt la hangare, voise să se urce într-o carlingă, să se abandoneze acolo în carlinga familiară şi intimă noilor lui lecturi, tomurilor de istorie stranie descoperite în biblioteca lui Mefisto; hangarul escadrilei era încuiat cu lacătul şi santinela nu avea cheia, bătea vântul de toamnă, muced, plafonul era jos, negru siniliu, pe aerodrom păştea o turmă de oi şi lui i-a venit să

plângă…

…

— Ştiu tot! Te-a harponat Augusta, infidelule!

Îţi mai aduci aminte de noi?

Dana, blonda magnifică de la conacul doamnei Fulea, într-o rochie-Iungă de mătase verde, decoltată mult, cu umerii de sidef, rotunzi, parcă fosforescenţi sub lumina policandrelor, buzele senzuale abia fardate, ca un abur, braţele goale, goală pe sub rochie pent.ru că i se vede sânul voind parcata se elibereze de mătasea care-l mulează.

priveşte cu ochii ei cenuşii, o ţine de mână pe Marga, fata dromader, cu ochelari, fibroasă, cea care a început

„Ostilităţile" atunci când în permisia aceea stranie, acolo, pe malul însorit al Fizeşului… Cele două fete trec pe lângă el lăsând în urmă o trenă aromitoare de „*Coty*" şi senzualitate provocatoare. Se duc în „camera galbenă14, unde un căpitan de aviaţie american, în uniformă, înnebuneşte pianul şi perechile de dansatori care-au părăsit patefonul pentru orgia sonoră declanşată de american. Augusta, nervoasă, trece mereu de la un grup dominat de un tip saturnian la uşa holului, de acolo îi face un semn incert, se întoarce la grup şi ia familiar de braţ un tânăr cu părul roşu, pistruiat şi o moletă în negru, cu păr acaju, evident fraţi, rămânând acolo, însă cu ochii pe uşa holului. Sentimentul de înstrăinare totală care-l stăpâneşte din clipa ultimei misiuni de luptă când a văzut coloanele de prizonieri scurgându-se tragic pe drumurile Slovaciei, când a văzut craterele bombelor pline de apă, tancurile hâite într-o rină, cu turelele smulse, tunurile cu ţevile înfipte în pământ, toate semnele victoriei şi ale dezastrului, pustiul acela care umpluse universul lui interior, sentimentul de înstrăinare, nemernic peste care s-a înstăpânit un alt sentiment nemernic, acela al inutilităţii, sunt aici, dilatate de sincopele muzicii provocate de american, duse la disperare de romanţele sfâşietoare cântate de taraful care nu abandonează lupta, văzându-şi cu obstinaţie de meserie.

Suferă de o indiferenţă totală, în dezacord cu febrilitatea

Augustei. Poate ripostă la statutul de indiferenţă la care este supusă categoria lui socială. Solda a ajuns o batjocură. Numai la câteva luni după discursurile fulminante în care luptătorii fuseseră preamăriţi, invocându-se mereu recunoştinţa veşnică a patriei. Probabil că era vorba atunci de o recunoştinţă sentimentală. Elevată şi eterică, categorie prea subtilă în raport cu nevoile lui imediate, începând cu pingelele şi terminând cu lemnele pentru foc. Niciodată n-a fost silit să-şi pună asemenea probleme.

— Mă bucur că eşti aici, spune doamna Fulea, îi ia braţul şi-l conduce spre o canapea comodă, în colţul de lângă geam.

El inventariază draperiile din mătase tutunie cu festoane, având cusăturile plesnite ici-colo, scrinul *rocaille*, aurit vag, cu poleiala sărită, cu scoica însemn al genului ţinută de două sirene numai bust, ca şi înfrigurarea stăpânită a doamnei Fulea.

— Aduci ceva familiar, de acasă, de la noi, şi văz că eşti în afară. Augusta?

— Aşteaptă pe cineva.

— Aghiotantul lui Ciucă?!

— Nu cunosc.

— Tipul sumbru care, după ce-a demolat principiul tradiţiei, a trecut acum la voi. La armată. Pe Sara o cunoşti?

— Nu.

— Pe Gigi?

— Nu.

— Străin?

— Da!

— Îmi pare rău că Mary…

— Niciodată n-a fost vorba de aşa ceva, stimată doamnă.

— Inconveniente… sociale?

— Nu-mi recunosc nicio inferioritate.

— Ştiu… în numele prieteniei noastre, haida de fără ironii nemărturisite, în numele vecinătăţii, nu mă ocoli.

Pe mine… George se prăbuşeşte. Mary? Are viaţa ei.

Mai târziu ai să înţelegi. Ţi-o aduc pe Sara. E lucidă şi delicioasă şivăduvă… Consideră-te aici ca acasă. Sau acordă-mi prietenia pe care i-o acorzi lui Costin. Pa… Te înţeleg exact. Ai căzut din glorie în ce n-ai gândit. Ori te duci la fund, ori… Alege singur… Sara! Sara! Vino să-ţi prezint un aviator botos, infatuat şi taciturn. Iubitul Augustei…

— Sara Delavrancea.

— Aiurea, Delavrancea, spune doamna Fulea şi pleacă.

— Bercovici, râde Sara, dar nu poţi scrie! a ziar semnând aşa. Singur?

— Cu Augusta.

— O fanatizează Andi… Specie periculoasă…

— Andi acela sau Augusta?

— Andi acela este fratele meu vitreg. Amândoi.

Dansăm?

— Tango sau Conga?

— Sunt o văduvă care ţin la aparenţe… Tango.

— Numai la aparenţe?

— Frivol?

— Curios!

Sara îi vine până la umăr, are forme împlinite, emană o feminitate necenzurată, poartă rochie neagră de taft lucios închisă la gât, fără nicio podoabă şi când îi cuprinde talia îşi ridică ochii şi-i zâmbeşte cu dantură perfectă, albă şi umedă. Îi place figura cârnă, îi plac ochii de un căprui catifelat, buzele senzuale şi aluniţa din colţul ochiului stâng care-i dă un aer hazliu şi poznaş.

— Am scăpat să mă facă săpun ca să mă ghilotineze

Augusta. Vrei s-o faci geloasă?

— Dansezi excelent.

— Am scăpat de coşmar.

— Semeni cu cineva, ştiu, nu-ţi place că semeni; dar semeni, ce să-ţi fac… Semeni! Exact. Am găsit. Mama are

un tablou vechi. Un bătrân care citeşte dintr-o carte sacră, sau interzisă… Alături fiica lui. Probabil că i-au surprins zbirii. Amândoi se întorc speriaţi spre privitor…

— Sunt eu, cea din tabloul vechi de patru sute de ani?

— Da… De unde cunoşti tabloul?

— Am auzit…

— Mai departe?

— Tanti Zoe, aşa-i zic doamnei Fulea, m-a scăpat de zbiri. Pe mine şi pe Gigi. Andi a fugit la ruşi. Acum s-a întors. Hary, fostul meu soţ, era medic. A dispărut pur şi simplu. Trăim. Asta este tot. Tu?

— Trăiesc! Dar asta nu înseamnă nimic.

— Sara, te cheamă Andi, spune Augusta… A venit Şerbu…

— Aviatorule, îmi datorezi dansul până la capăt… Geloasă, Augusta?

— Vorbeşti ca o mic-burgheză, Sara, spune Augusta şi el, brusc, n-o mai recunoaşte.

După cum nu recunoaşte nimic din ceea ce-l înconjoară sau, mai exact, tot ce-l înconjoară i se pare străin, o lume stranie, îndepărtată, trăind o altă viaţă, fără nicio legătură cu viaţa lui, o lume astronomic îndepărtată într-un spaţiu nebulos şi într-un timp incert; iată că este pace, ei s-au întors la vetre, la viaţa cea de toate zilele, s-au întors fizic, pentru că…

— Te-a siderat, Sara? întreabă Augusta şi se lipeşte tandru de el, o simte felină cu fiecare unduire a corpului, îşi culcă obrazul pe umărul lui, părul de abanos tuns scurt îi mângâie bărbia, Augusta îl strânge posesiv, îşi ridică ochii verzi şi-i zâmbeşte crispat: îţi sfâşii beregata în somn…

Haide! Dă-l dracului de tango. A venit Şerbu.

— O spui de parcă ar fi venit Mesia.

— Mesia lui astăzi… Nu te mai închide în tine şi-n amintiri şi-n lumea ta cu avioane.

— Sper că nu te-am asasinat cu amintirile mele.

— Eşti discret şi pudic măcar pe acest teren.

— Ai vrea să fiu pudic în…

Augusta îi acoperă gura cu palma.

— Îţi strigi amintirile în somn, dragule.

— N-o ştiam… Trebuia să mi-o spui… Să mă trezeşti…

Regret, Augusta, şi, te rog, nu-mi mai spune „dragule”, îmi face impresia că sunt olog, ceva vrednic de milă, probabil asemănător mumiei pe care-ai îngrijit-o la spital…

— Mândria asta a ta mă doare şi mă jigneşte permanent… Ca şi refuzul tău de a ieşi în lume.

— Iarăşi?

— Tac… Uită-te la mine… Spune-mi că sunt cea mai frumoasă şi cea mai iubită şi cea mai fericită femeie de pe pământ.

— O ştii doar.

Augusta îl sărută hoţeşte pe colţul gurii.

Dumnezeule, ce fericire să dansezi! Să te simţi tânăr, viguros, să ţii în braţe o femeie pe care-o iubeşti, pe care tu ai iniţiat-o în lungi nopţi pătimaşe, acolo în cercul acela de lumină complice al „veiozei, când întregul univers se destrăma în nefiinţă, când nu-ţi mai rămâne decât senzaţia că exişti prin simţuri, când tot ce-a fost, spaimele acelea mereu stăpânite şi urletul motoarelor şi dispariţiile celor din jur şi exploziile în aer, bucăţile acelea de tablă calcinată rotindu-se într-o jerbă de foc şi paraşutele, şi flăcările de la gura flak-urilor, şi ceţurile groase, noroaiele, şcoala aceea cu zidurile smulse de un obuz acolo, în pustă, Dumnezeule, raap, raap, el sub casca germană şi cuţitul nemernic, pumnalul de paraşutist raclând osul tânărului aceluia în uniformă, o mie de mii de amintiri, el însuşi într-o mie de mii de ipostaze, are dreptate Augusta, îmi sap mormântul singur, mă îngrop şi-mi trag deasupra lespedea grea, uriaşă, zdrobitoare a vieţii ăleia care a murit, uite că nimeni nici n-o mai bagă în seamă, pentru că nimeni n-a trăit-o ca mine – altă nebunie, mă sufoc, am nevoie de cineva, Radu Vornicu ştie exact că are nevoie de cineva solidar cu el în amintire. O strânge pe Augusta şi Augusta

geme uşor, o strânge din disperare şi din singurătatea lui cumplită, are retina plină de un vălmăşag de imagini haotice, mereu avioane şi numai avioane, are timpanul percutat de ţiuitul căştilor: – dreapta sus!… – văzut!… – ia-mi-l din coadă L.

— Victor!… Şi tangoul vechi cât lumea îl dansaseră şi ei la banchetul de după bacalaureat, înfloriseră trandafirii… Revine. Absurd. Va trebui să lupt cu morţii, îşi spune. Brusc se vrea la Prislop, în fânaţ, deasupra cerul infinit, munţii şi Ruja cu subsuorile mirosind a busuioc. Cu palmele mirosind a lapte. Cu buzele mirosind a dragoste. Părul Augustei păstrează din vară aromă de soare… Cascada de lumină sticloasă a candelabrelor…

— Radu motorul, băiatule, şi aşază-ţi roţile pe pământ ferm. Altfel ajungi la balamuc.

— De ce râzi? întreabă Augusta.

— Mă bucur că eşti lângă mine, diavole.

…Ai căzut din glorie în ce n-ai gândit. Ori te duci la fund, ori… Alege singur”, glasul defeminizat, aspru, tăios, rotocolul de fum albăstrui, ţigaretul lung din aur, degetele fine, cu unghiile aproape violet, carlinga, cerul, rafalele, disperarea. Nu ştie dacă a fost sau nu glorie ceea ce au trăit ei şi nu-l interesează şi nu glorie a căutat el în zborul de luptă, se regăsea acolo în deplinătatea identităţii lui, era punctul de plecare în spaţiile legii morale prin care se definea, era modalitatea lui specifică de a interpreta viaţa şi a-i conferi semnificaţii, de fapt zborul de luptă îi desena exact conturul interior, îl exprima cursiv, fără retorică, era proiecţia lui în ideal şi în acţiune în acelaşi timp, nu se putea concepe în afara acestui spaţiu:

aerodrom – carlingă – cer, pe urmă totul s-a rupt brusc şi Augusta i-a deschis un alt univers, sau încearcă să-i deschidă alt univers, sau poate lui i se pare, dar doamna

Fulea are dreptate, trebuie să fie foarte atent unde pune piciorul şi este absolut ridicol să-l asculte pe cel numit

Andrei Ciucă, pentru că aşa vrea Augusta, agăţată

acum de buzele băieţelului ăstuia inocent, efeminat, care recită ceva, un marş proletar, post-adolescentul se uită la el şi roşeşte, se fâstâceşte şi Sara râde, îi ia braţul şi-i şopteşte:

— Îmi datorezi tangoul până la capăt, aviatorule.

…

— Ai figură de legionar, teme-te, îi spune tipul scrofulos, uscat şi lihnit, rânjeşte cu dinţi galbeni şi se repede la chelnerul în alb, care duce platoul cu gustări… înfulecă.

O cheamă pe Sara cu glas de cotoi jigărit, arătând platoul.

— Un imbecil, spune Sara.

— Care face carieră, spune Gigi Bercovici… Domnule, eşti uriaş, eşti monumental, dacă nu eram un ovrei persecutat, mă făceam aviator. Băi, Andrei, schimb-o mă, chestia asta pe care-o tot cânţi nu ţine la tanti Zoe. Ştie, măi. Totul. Şi eu ştiu. Şi Sara ştie… M-am săturat de tâmpeniile ăstuia care-a uitat de unde-a plecat. Asta este! … Era să-l plesneşti pe Gheorghiade, nu-i bine, nu te mai uita după el, domnule locotenent, dă-l în mă-sa, un provocator nenorocit, lacheul lui Andi şi iubitul lui Şerbu. Ce aiureală!…

Haide domnule, Sara, lasă-ne domnule în pace zece minute, ăla de colo, chelbosu, şi celălalt, da, ăla cu gura pungă şi mustăcioara aia ea o perie de privată, da domnule, ăia doi cu Andi sunt nişte şarlatani, acum fac pe nebunii. Asta nu e nimic. Am să te duc la poetese. Cercul Sarei… Parcă nu ştiu unde bate caiafa de Sara.

— Gură de petece, râde Sara…

— Te rog, vezi de ale dumitale… Domnule locotenent, înţelegi, pasiunea mea este aviaţia. Nu te uita la soră-mea, niciodată n-a înţeles chestia asta uriaşă. Domnule, am mormane de „*Signal*” şi de „*Adler*”, am tot ce-a editat

Charles W. Cain în materie. Babacu’ a vrut să mă trimită la Paris să fac inginerie, construcţii de avioane, dacă mă duceam Auschwitz-ul mă mânca, nu mai găseam noi o tanti

Zoe şi eu de maquisard nu sunt bun… De ce n-au automatizat tâmpiţii ăia de nemţi pornirea şi flapsurile la Messerschmitt şi de ce dracului n-au fabricat ei în mare serie

Messerschmittul 262, cel dintâi avion de luptă cu reacţie, domnule, cu un desen aerodinamic fabulos, colosal, apropo, ce zici domnule locotenent de turbinele *Jumo 004*? Dacă eram eu ministru la *Luft-ministerium*… Băi, Andi! Ştii măi că şase *He 262* au decolat de la Obermmergau, în martie 1945 sub comanda generalului Gollob şi a lui Nowotny şi au doborât într-o singură misiune 14 „*Fortress*”?

— Ţi-a spus-o domnul ofiţer? Regretă?

Tipul îl priveşte frigid cu ochi opaci, cenuşii, duşmănoşi.

— Ce? întreabă locotenentul aviator Radu Nanu Vornicu şi brusc, fără să-şi dea seama prin ce proces interior, trece de la starea de incertitudine şi neparticipare la realitatea stranie care-l înconjoară. Atunci abia îl vede pe

Mefisto lângă un ofiţer rus, este în grupul lui Mefisto un alt ofiţer, britanic, deci nu numai el cu Bebe sunt în uniformă, căpitanul american de la pian stă cu picioarele pe

„Berjera” doamnei Fulea şi se joacă cu foxterierul Pârţ în traistă, este un zumzet difuz de glasuri, se aude foarte vag cântecul viorilor, nu se mai dansează şi lumina sticloasă a candelabrelor taie fumul gros de ţigară, scoţând ostentativ în prim plan contururile şi volumele mobilierului.

— Dictatura militaro-fascistă… Probabil atuncea domnul ofiţer nu stătea de vorbă cu nişte… democraţi, draga

Gigi.

— Bravo Andi şi apropie-te să te auzim mai bine.

— Eşti puţintel obraznic şi puţintel prost crescut şi s-ar putea ca la insinuările dumitale…

— Să răspundeţi cu palmele, abia şopteşte Andrei

Ciucă şi i se albesc buzele.

— Nu înainte de a-mi pune mănuşile… Ce este Augusta?

— Excelent, spune Gigi Bercovici… Domnule locotenent, sunt al dumitale, pe viaţă. Tâmpitul merita o lecţie.

— Inadmisibil, spune Augusta.

— Ce este inadmisibil, draga mea?

— Modul tău de a răspunde într-o discuţie.

— Asta nu este discuţie. Este ultragiu. Al doilea în seara asta. La al treilea fac uz de armă.

O spune clar, limpede, Ciucă se întoarce cu spatele, are urechile roşii, căpitanul american a tăbărât din nou pe pian, vorbele lui sunt acoperite de o trâmbă sonoră. Augusta îi înfige unghiile în palmă şi Mefisto îi face semnul ostăşesc al adunării în pas alergător.

— Domnule locotenent eşti magnific, domnule, spune

Gigi Bercovici, îşi scoate ochelarii cu lentile groase, se ridică pe vârfuri şi se pleacă spre Vornicu, cercetându-l ca pe un exponat muzeal. Părul sârmos îi stă vâlvoi şi-n ochii albaştri i se citeşte o mirare totală… Magnific, domnule…

Chiar ai pistol la dumneata?

— Un Browning, nu un pistol. Mă scuzi o clipă, sunt chemat de general… Ce este Augusta? Ce este don Gigi aici?

— Îţi explic pe urmă. Zi-mi Gigi, fără să cer reciprocitate!

— Eşti imposibil. Eşti îngrozitor! Eşti cumplit! şuieră

Augusta, el are certitudinea că Augusta şuieră, îl ţine de mână, îi frământă mâna şi-i spune că războiul n-a fost decât o etapă; dar că lumea nu s-a oprit la cel de al doilea război mondial, că de fapt şi primul şi al doilea război n-au ţinut decât opt ani, care se raportează la zeci de ani de pace şi că el, cap pătrat de militar, nu vrea să înţeleagă faptul că ea, Augusta, tocmai asta face, sau asta vrea să facă, să-l pregătească pentru aceşti ani lungi de pace şi uite că el, aruncat în plină societate politică, unde se

desenează viitorul, el ameninţă că trage cu arma, adică la provocarea directă a lui Ciucă, la cea mai elementară mişcare de şah, el rămâne descoperit, el îşi dezvăluie faţă de martori concepţia lui feudalo-militaristă despre onoare…

— Dumnezeule, trebuie să mă ocup serios de tine, spune Augusta.

Locotenentul Vornicu are senzaţia vertijului. Scapă sensul pledoariei făcută de Augusta. Nu aude decât cuvintele. Cuvinte pur şi simplu. Cuvinte plutind într-un fel de autonomie stranie şi ilogică: „concepţia feudalomilitaristă despre onoare”… Clar. Războiul l-a cretinizat.

Nu înţelege nimic.

— Mă duc să repar, spune Augusta, când ajung la câţiva paşi de grupul strâns în jurul lui Mefisto.

— O singură vorbă şi…

— Şi? întreabă Augusta glacial.

— Te sugrum.

— Apetitul tău criminal justifică totul.

— Stai cu Gigi şi Sara, stai unde vrei, acolo n-ai ce căuta dacă vrei să fie bine.

— Nu sunt sclava ta, nici ordonanţa ta, fii atent băiete, sunt liberă, absolut liberă, stăpână pe conştiinţa, pe sufletul, pe concepţia şi pe trupul meu… Lasă ţâfnele ofiţereşti şi du-te la ordin, asta este condiţia ta; fără să-mi dai mie ordine. Salut.

— Ordonaţi, domnule general, spune, lipeşte discret călcâiele, îl vede pe Mefisto că o urmăreşte pe Augusta cu privirea, o urmăreşte şi el, Augusta se duce drept spre grupul lui Ciucă, apoi, brusc, face un viraj scurt de 90°

şi aterizează lângă doamna Fulea, căreia domnul Stamate

Chiriac, antreprenorul milionar, ori miliardar, sosit probabil acum, îi oferă trei trandafiri roşii.

— Vorbim despre bombardamentele de la Ploieşti, locotenente… Generalul Florescu face prezentările în engleză, el nu înţelege decât vag, lipeşte din nou călcâiele,

chestiunea în discuţie îl irită, de fapt vine pe un fond exploziv, ca şi când întreaga sindrofie a doamnei Fulea a fost regizată ca să-l ultragieze permanent. Acum, domnii ăştia îşi dispută monopolul asupra distrugerii zonei petroliere. Ca şi când acolo ar fi fost vorba de un concurs de bombardament în poligon. Ca şi când acolo n-ar fi ars de vii sute şi sute de oameni. Ca şi când în urma lor n-ar fi rămas numai ruine fumegânde. Hotărât. În seara asta n-are niciun strop de umor.

Mefisto îl trece printr-o privire dură:

— Te aşteaptă Augusta, locotenente… Uite-o, îmi face semn să te eliberez.

— Domnule general… Domnule colonel… Domnule maior.

Ce rost a avut? De ce l-a chemat Mefisto?

— Chiriac mi-a cerut mâna a mia oară, spune Augusta.

— Este perseverent! Mulţumesc…

— Am făcut-o pentru amândoi… Andi te-a jignit brutal. Asta nu înseamnă că trebuia să ripostezi aşa!

— Dar cum?

— Am să mă gândesc. Haidem la Gigi. E nebun după tine. Şi-a bătut îngrozitor joc de Andi.

— Ciudată lume.

— Obişnuieşte-te şi crede în mine.

— Locotenente!… Locotenente!… Dacă ţi-au mai rămas câteva gloanţe în Browning, trage-le în Chiriac. Aştept să-ţi admir măiestria.

Glasul doamnei Fulea domină haosul sonor. Iată că şi doamna Fulea îl cheamă cu un gest nu mai puţin imperativ decât al generalului. Are oroare să facă pe mondenul, i se pare că se transformă în altceva decât este în esenţă, se simte minimalizat şi ridicol, asta îi creează o stare de furie difuză, fără obiect exact, ba da, uite că nu se poate stăpâni şi-l urmăreşte cu privirea pe scrofulosul numit

Gheorghiade care-i interceptează privirea şi se eclipsează în grupul dominat de Ciucă. Doamna Fulea stă tolănită pe canapeaua de lângă geam, bate ritmul sincopat

al sunetelor emise de american cu vârful ascuţit al pantofului din şevro vişiniu, îşi ţine piciorul stâng pe mătasea şofranie a tapiseriei şi domnul Chiriac, într-un costum elegant gri-oţeliu, cu dungi subţiri, albe, aproape invizibile, cămaşă albă, scrobită şi o lavalieră aproape bleu, bogată, în nodul căreia tronează o perlă în montură de platină, stă în capătul celălalt al canapelei, puţintel rigid şi când vine el cu Augusta, se ridică ceremonios şi salută puţintel prea afectat, ca şi când ar fi prezentat omagii unei excelenţe.

— Un consiliu tehnic, locotenente, spune doamna Fulea… Am reţinut. Vă cunoaşteţi de atunci, de la Costin.

Teme-te. Chiriac nu renunţă. Oferă.

— Nimic în afară de sentimentele mele cele mai profunde, stimată doamnă. Iar domnului locotenent, stima pentru bravură, gelozia şi invidia mea.

Domnul Stamate Chiriac şi-a cumpărat o avionetă, de fapt un avion: „nu ştiu marca, domnule locotenent, are şase locuri confortabile, *prinţul* mi l-a recomandat, a avut chiar bunăvoinţa să mi-l încerce, am zburat cu *prinţul* peste Bucureşti, a fost o încântare şi dacă nu vă deranjează în una din zile v-aş lua cu domnişoara Augusta la

Giuleşti să-l vedeţi cu ochi de specialist şi să-mi recomandaţi o modalitate de întreţinere. Mecanicul avionului nu-mi place. Ştie să piloteze şi asta mă handicapează”.

Stamate Chiriac este corectitudinea întruchipată, are un amestec de glacialitate şi jovialitate care-i dă prestanţă.

şi când solda lui abia îi ajunge să-şi plătească popota, chiria şi tramvaiul, Chiriac şi-a permis să cumpere nu o avionetă, ci un avion cu şase locuri. Şah la Augusta, care-l ia ostentativ de braţ.

— Mi-ar plăcea să zburăm peste Bucureşti cu avionul domnului Chiriac, spune Augusta.

— Bravo! Bravo! Bravo!

Doamna Fulea aplaudă. Spune că ar fi o modalitate cu totul inedită să iasă din monotonia şi nebunia asta de

după război. Mai zburase cu *prinţul* (locotenentul ştie că este vorba de Bâzu Cantacuzino, care într-o vreme, după moartea căpitanului Toma Lucian, îi fusese comandant de Grup pe frontul din Ungaria). Dar că asta se întâmplase de mult. „Fără nazuri locotenente, spune doamna

Fulea. În prima duminică ne plimbăm pe sus”.

— Şi eu! Şi eu! Tanti Zoe, vă rog, puneţi o vorbă bună pentru mine, se roagă hazliu Gigi Bercovici. Am auzit totul. Am spionat totul cu neruşinare. De altfel domnul Stamate Chiriac nu are să-mi reproşeze nimic în materie de afaceri.

Vornicu are senzaţia acută că stă agăţat în suspantele paraşutei, undeva deasupra acestei lumi necunoscute, că aterizarea întârzie din motive iraţionale şi că de fapt trăieşte o disoluţie a eului, perceptibilă logic. Se construise în lumea aerodromului. Esenţială era această lume. Războiul dăduse acestei lumi măreţie şi unicitate, izolând-o într-un univers eroic, care potenţase cotidianul la valoarea unor comandamente morale ţinând de istorie. Trăise acolo ani de zile, în iminenţa jertfei de sine. Se pregătise interior pentru această jertfă. Fără niciun discurs retoric.

Ştia cu siguranţa intuiţiei că generaţia lor este chemată să asigure prin jertfă continuitatea României. Că, îmbrăcând uniforma, implicit şi-a asumat răspunderea slujirii. Martiriul slujirii. Ca Secicar. Ca sublocotenentul George Basarab

Brâncoveanu. Ca Vasile Claru, Popişteanu, Popescu Ciocănel, Şerbănescu şi toţi ceilalţi. Ţara nu fusese pentru el nici metaforă, nici retorică electorală. Era în el şi se conţinea în ea, la fiecare misiune. Ştia cu luciditate că face parte din familia lui Şonţu, Valter Mărăcineanu, Dragalina şi Eremia Grigorescu. Că destinul lui de soldat există în eternitatea neamului. Era demnitatea lui secretă. Mândria lui sacră şi bărbătească. Apoi au aterizat victorioşi după cel.de al doilea război mondial, şi-au luat paraşutele la spinare, s-au urcat în tramvaiul 21, redevenind anonimi şi poate incomozi. Erau prea plini de glorie şi Ţara le datora prea mult ca laşii să-i poată suporta, ca bravii făuritori de hârţoage dosiţi prin ministere şi birourile aviaţiei să nu-i

transforme în scheme, rapoarte de sinteză şi tabele explicative. Ceea ce nu înţelege în niciun chip este ura asta viscerală a unor indivizi necunoscuţi, manifestată violent aici şi aiurea. Cine este scrofulosul al cărui nume nu l-a uitat: Gheorghiade? De ce l-a făcut „legionar11

şi de ce, din senin, acel Andi a căutat să-l provoace? Ce are el atât de manifest iritant pentru tipi obscuri din tramvai sau de pe stradă?

— Radule! Gigi!… Veniţi mă! Doamnelor, scuzaţi-i o clipă! Am mai găsit un maniac al aviaţiei, bă!

Pardon, Sara, asta nu este pentru tine, spune locotenentul

Bebe Marghiloman…

Bebe poartă mica ţinută a călăreţilor din garda regală, cu pinteni cromaţi fără rozetă fixaţi pe tocul pantofilor, eghileţi şi cămaşă crem. îl ia de braţ şi-l întreabă dacă n-ar vrea cumva să-l detaşeze la escadrila regală, sau aşa ceva, caută un pilot pe lângă cel oficial al regelui, comandorul Udriscki, să se gândească bine, statele lui de serviciu ca pilot sunt cunoscute, apoi Mefisto îl cheamă pe Bebe şi el rămâne cu Gigi, care-l conduce într-o odaie, mai curând un holişor luminat de o aplică din bronz, o sirenă ţinând în mâini piciorul abajurului din porţelan alb.

— Domnule locotenent, am o mie de lucruri să-ţi spun, aici e linişte şi te rog dă-mi cuvântul de onoare că n-ai să-ţi baţi joc de mine.

— Nu înţeleg nimic, spune Vornicu, căruia propunerea lui Bebe i se pare surprinzătoare şi care, de fapt, nu înţelege de ce şi-ar bate joc de acest simpatic şi rău de gură Gigi Bercovici, vădit îndrăgostit de aviaţie şi cunoscător al ei… Nu înţeleg şi te rog să mă lămureşti. Întâi, de ce-ai căşunat pe mine?… Doi! Ce-a vrut să zică acel Andi, după câte-am înţeles fratele tău vitreg?… Trei! Cine-i

Gheorghiade ăsta, văr intim cu sora ta?… Măi, don Gigi, putem discuta numai într-un statut al sincerităţii. Gata!

Am terminat cu manierele de salon. Ce vrei?

— Doamne Dumnezeule, păi tocmai asta vreau, de o mie de ani vreau asta şi nimeni nu mă înţelege. Să mă lase, domnule, să fiu sincer… Atât…

Îşi scoate ochelarii cu sticla groasă, îi şterge atent cu batista şi atunci Vornicu constată că Gigi Bercovici este foarte miop şi că mâinile îi tremură uşor.

Pe la începutul lui aprilie 1946, Augusta Pretorian îşi dăduse o parte din examene, le luase cu brio şi în seara aceea de marţi participase la o şedinţă comună a studenţilor de la Universitate, Politehnică şi Medicină, membrii ai Frontului Democrat Universitar. Fuseseră câteva provocări, se strigase „trădare”, ea luase cuvântul din partea medicinistelor, era o atmosferă încordată, plină de electricitate… Ieşită din aula îmbâcsită de fum de tutun în aerul blând, mirosind amărui a mugure crud, a fost înhăţată de păr de un găligan într-un loden ponosit, care a făcut-o curviştină şi căzătură, apoi s-a produs o busculadă şi l-a văzut pe un student, mereu prezent prin toate comitetele, luat în pumni. Se striga „trădători” şi „vânzători de ţară”. Când şi-a revenit, Augusta Pretor ian şi-a vârât degetele în ochii atacatorului. În aceeaşi clipă o mină fermă a smuls-o din loc, un braţ a parat lovitura găliganului în loden şi un bărbat l-a anihilat pe atacator. Augusta Pretorian a văzut masa de tineri utecişti de la „Malaxa” intrând buluc peste „peneţiştii” care organizaseră bătălia şi bărbatul acela a apucat-o iarăşi de mână şi, vâslind cu coatele, a scos-o în bulevard către Sfântul Elefterie (adunarea se ţinuse la Facultatea de Drept).

— A închis la Taica-Lazăr, spune Augusta aranjându-şi jacheta şi părul… Iar a rămas fără haină…

Şi-a dat seama că e absurdă, a râs şi i-a întins mâna bărbatului aceluia îmbrăcat într-un flanel gros din lână surie.

— Mulţumesc.

— Mi-a plăcut cum ai vorbit… Sunt la Poli. De fapt, muncă politică.

— Se mai bat?

— Nu le merge. Cred că i-au cotonogit ai noştri… Încotro?

— La Taica-Lazăr! Am nevoie de un sacou.

— Îmi dai voie să te conduc?

— De ce nu?

Augusta ricanează interior. Medicinistelor le ieşiseră vorbe în târg şi nu numai lor, fetele erau în majoritate de-o sărăcie lucie, erau acolo şi văduve de război foarte tinere, refugiate, un amalgam nu prea conformist şi nedus la biserică. Pe urmă, eliberarea asta de spaimele războiului crease o foame crâncenă de viaţă. Ea voia să-i cumpere un sacou lui Radu, până când amărâta de soldă nu se devaloriza de azi pe mâine, ca să-l poată duce la întruniri, la cercul lor comunist, pentru că, fără s-o ştie el însuşi, Radu avea toate datele interioare care să-l lege de comunişti. Bulevardul se umbreşte uşor, de undeva vine o boare umedă mirosind a salcie, poate de pe cheiul Dâmboviţei, şi Augusta are senzaţia stranie a unei dedublări.

Aude pocnetul sec al armelor, vede intestinele soldatului pulsând în scârnă. Radu o brutalizează acolo pe taluzul cheiului, îi simte cataramele centurii intrându-i în carne, vede crenguţa aceea retezată de gloanţe rotindu-se disperată în aerul mirosind a sânge şi brusc simte nevoia să vomite. O face la rădăcina unui pom din faţa statuii lui

Kogălniceanu. Bărbatul acela o ţine de frunte cu un firesc absolut. Vede un domn elegant, înalt, oprindu-se şi aude vag:

— Dacă eşti cu adevărat un bărbat, n-ar trebui să-i dai de băut, tinere.

Desigur, scena este penibilă.

— Te-a lovit imbecilul ăla sau poate eşti însărcinată?!

— Niciuna, nici alta… Haide. Aici ne despărţim. Sunt aşteptată.

— Virgil Belcotă mă cheamă.

— Augusta Pretorian…

— Parcă spuneai de o haină.

— Altă dată… Acum nu mai am niciun chef.
— Capricioasă?
— Salut…
— Am să te caut.
— Mulţumesc pentru gest!

Nu este prima dată când un bărbat încearcă s-o conducă, să-i stea în preajmă, să-şi ofere serviciile, unele pline de ridicol, cum pline de ridicol sunt biletele stupide sau hazlii pe care le primeşte de la colegi în sălile de curs, sau insistenţele grobiene ale asistentului de la „Cardiologie”, sau manevrele onctuoase ale lui S.O. Grindeanu, unul din ideologii „grupului Ciucă”, cum îl numeşte Grigore Cenuşă. Este conştientă de puterea ei de seducţie, a şi stârnit replicile dure ale Anei, mentora lui Cenuşă, un fel de gelozie generală la colegele ei de an, mai ales când a făcut prostia să vină la spital cu „Topolino”. Absurd. Dorina i-a spus atunci „nobila noastră comunistă motorizată” şi în clipa asta, când Bulevardul Maria se umple de femei care fac trotuarul, se vrea acasă, cu toate că detestă menajul, viaţa conjugală şi tot ce ţine de servituţile biologice şi sociale ale femeii. Probabil asta este una din cauzele principale care au aruncat-o atât de pătimaş în politică. Emanciparea femeii, sclava de veacuri a masculului suficient, înzestrat de natură cu o biologie iresponsabilă, tronând autoritar în patul conjugal şi în toate treburile publice. De fapt, emanciparea ei. Libertatea ei. Eliberarea Augustei de condiţia de rudă săracă, umilită şi pusă la coada meselor unde microcefalele ei verişoare şi mătuşi şi nepoate şi toată pletora de sex abia drapat în fuste o umilesc şi unde propriul ei tată a crescut-o ca s-o traficheze. Aude paşii aceia, la început şovăitori, apoi repezi, apoi vede cu coada ochiului silueta tipului care-o ajunge din spate şi glasul parcă mereu acelaşi, şi vorbele cretine, care i se preling pe trup vâscoase şi mizere:

— Psst, păpuşico, te fac o pânză?

Cine dracului a pus-o să treacă pe bulevard, apoi alt glas cretin „las-o-n mă-sa de ştoarfă”, se zgribuleşte, îşi simte obrajii arzând şi-i dă dreptate lui Radu care i-a spus

că nu este tocmai timpul cel mai potrivit ca o femeie tânără să vină târziu de la tot felul de întruniri, el a subliniat

„Unde se macină vorbe” şi ea a făcut caz de libertate şi de egalitate. Radu a ridicat din umeri. Acum putea s-o aştepte, nu este de serviciu pe Flotilă şi mortăciunile lui din fişe decedate de o mie de ani, n-ar fi suferit nimic dacă rămâneau netulburate în seara asta superbă. Are chef să se plimbe. Întâi are să treacă pe la doamna Grigorescu să-i facă injecţia. Ăsta este secretul ei profesional. Are douăsprezece paciente din „burghezie”. Desigur, era comod să fie madam Chiriac cu limuzină la s-cară şi avion personal, Chiriac zice că vrea să ridice un mastodont în locul blocului „Cartea Românească”, dărâmat de bombardament. Coteşte pe Calea Victoriei, oricum trebuie să treacă pe la madam Gavrilescu şi îşi aduce aminte cum

Lizica Glodeanu i-a spus să nu-şi facă nicio problemă dacă nu se ajunge cu banii. Era cea mai elegantă studentă din facultate. Se ştia că este întreţinuta unui industriaş.

Sau angrosist. Avea un apartament cochet în Cotroceni, despre care colegele ei, lihnite de foame, cu pantofii scâlciaţi, vorbeau ca despre un palat din „o mie şi una de nopţi”, sediu al unor sindrofii emancipate. A fost o dată la Lizica, într-o după-amiază, un apartament de două camere, stupid mobilat fără gust, Lizica era nepieptănată, răvăşită. Plânsese probabil şi un tip greţos, care transpira abundent şi făcea clăbuci la colţul gurii când vorbea, aproape şi-a dat jos pantalonii cerând cu glas ascuţit „injecţia mea, că altfel te dau pe mâna poliţiei, târfă”.

Ajunsă în Piaţa Palatului, Augusta trece prin dreptul bibliotecii, traversează scuarul din faţa Ateneului, are senzaţia acută că este urmărită şi când ajunge lângă frizeria de la „Athénée Palace” se opreşte brusc în lumina vitrinei şi se întoarce la fel de brusc.

— Tot eu sunt, spune politehnicianul… Iartă-mă!

— Băiatule! Fişa mea de stare civilă este completată.

Fac un amor nebun pentru amantul meu care este şi titularul fişei respective. Dacă vrei o aventură la Capitală,

caut-o în altă parte. Pentru că tot m-ai condus până aici şi mi-ai stricat programul, du-mă în faţa porţii. Şi zi-mi Augusta.

— Ai fi fost bună de căpitan, nu de caporal, Augusta!

— De ce?

— Realizezi surprinderea, ataci feroce, te aperi prin manevră şi cred că titularului aceluia nu-i este prea confortabil rolul pe care şi l-a asumat. Sunt curios să cunosc bărbatul care te stăpâneşte.

— Morbiditatea voastră. Stăpânirea. Biata voastră iluzie ridicolă. Nu vezi că pluteşti în plină confuzie?… Pe de-o parte mi-ai ţinut un curs pe tema egalităţii universale… Pe de alta, micul şi meschinul tiran biologic din tine se bucură că specimenul care pledează pentru aceleaşi teze, dar poartă fustă, şi-a găsit stăpânul drapat în nădragi, simbolul superiorităţii absolute.

Virgil Belcotă râde destins. Cunoaşte vag acest cartier seniorial în care l-a adus întâmplarea. Îi plăcuse patetismul cu care medicinista înfierase acţiunile provocatoare ale organizaţiilor reacţionare. Fata avea idei. Spusese că singura modalitate de a reconstitui o lume viabilă după ororile războiului este anularea tuturor privilegiilor sociale, de clasă şi, în locul acestora, instalarea valorii. Desigur, ideologic era confuză, nu determinase politic valoarea, nu-i dăduse conţinut de clasă, se vedea că nu are formaţie marxistă; dar avea din plin patetism revoluţionar, putea transmite fluidul credibilităţii şi în plus era pur şi simplu fascinantă. „Unde-ai văzut tu ororile războiului, panglicaro?”, a întrebat un glas din asistenţă. Fata nu s-a descumpănit. Cu toate că se râdea ostentativ şi cineva strigase: „Din otomobilul lui don general şi din patul lui don locotenent”. A închis o clipă ochii, căzând într-o absenţă totală… Apoi, foarte încet, dar foarte limpede: „Sunt caporalul-sanitar Pretor ian V. Augusta, decorat cu Virtutea Militară clasa a treia pentru lunile de vacanţă petrecute pe frontul antihitlerist”, după care coborâse în sală, într-un ropot de aplauze amestecate cu fluierături şi huiduieli. La toate organizaţiile Uniunii

Tineretului Comunist se ştia că adunarea Frontului Democrat Universitar va fi atacată şi ca de atâtea alte ori se apelase la tineretul muncitor de la „Malaxa”, de fapt la Grigore Cenuşă, care organizase „acoperirea” adunării studenţeşti. Bănuise că medicinista va fi una din ţintele „peneţiştilor” şi nu s-a înşelat. Când medicinista a spus „Sunt caporalul-sanitar

Pretorian V. Augusta...” (reţinuse numele cu o claritate absolută) au năvălit în el toate amintirile sergentului t. r.

Virgil Belcotă şi un fluid spontan de simpatie camaraderească a înlorporat-o pe zvăpăiată. Venise la Bucureşti pentru un cura politic, de fapt i se încredinţaseră conducerea organizaţiei de tineret de la Politehnică şi o rubrică la „Scânteia tineretului”. „Sarcină de partid”, îi spusese taică-su, secretar organizatoric la judeţeana de partid, se mutaseră de la Reşiţa la Timişoara, Maria era în anul doi, nu vorbiseră niciodată de viitorul lor sentimental, acesta se subînţelegea, ea voia să facă agronomia, visa un sat aproape utopic şi uite-l acum pe el, conducând acasă, nu într-o mahala mizeră, ci într-un cartier aristocrat, pe o medicinistă revoluţionară, căsătorită, care, lovitură de teatru, ar putea fi nevasta unui servitor umil; sau, mai exact, fiica unei servitoare, văduvă de război; dar de ce se strigase în aulă „otomobilul generalului” şi „patul locotenentului”?... Mister!... Virgil Belcotă prin care seara de aprilie trece ca o nebunie dulce-amăruie, câte s-au schimbat în viaţa lui după ce s-a întors de pe front, ce lacom este de fiecare clipă a bătăliei revoluţionare în care se întâlneşte cu el însuşi, cu clasa lui şi idealurile ei, se simte lângă femeia asta încă necunoscută liber de convenienţele uzuale.

— În definitiv cine eşti tu, Pretorian V. Augusta, o întreabă aproape şoptit, de ce şoptit şi complice nu-şi dă seama, poate pentru că nu-i place Bucureştiul, poate pentru că se simte străin aici, cu toate că Grigore i-a spus că revoluţionarul de profesie nu există într-un anume loc, într-un anume perimetru geografic, ci numai şi numai în

interiorul clasei sale şi al revoluţiei; poate pentru că femeia brună de alături cheamă şoapta şi complicitatea, dincolo de francheţea care nu este decât o mască pudică, o armă cu ajutorul căreia se apără de propria ei putere de fascinaţie… îşi stăpâneşte gestul de a-i cuprinde umărul şi bine face. Femeia se răsuceşte brusc spre el.

— Pleacă imediat! Ce gest al meu ţi-a arătat că sunt impudică? Taci!… Fără reţete sentimentaloide… Mulţumesc pentru ce-ai făcut şi rămâi în principii. Salut.

Femeia se răsuceşte pe călcâie. Îi aude tocurile bătând trotuarul, îndesat şi ritmic. Îşi dă seama că a rămas caraghios în colţul de la „Bufet”. Din clădirea iluminată răzbat vag sonorităţile acelea confuze care plutesc în preajma marilor restaurante. Virgil Belcotă simte profund singurătatea lui în acest oraş tentacular, în pofida faptului că trăieşte revoluţia. Cu toată singurătatea şi împotriva modului brutal în care Pretorian V. Augusta s-a rupt de el (ar fi fost minunat să se plimbe cu ea pe sub arborii abia înfrunziţi), mod care i-ar recomanda s-o lase naibii, Virgil

Belcotă o urmăreşte de la distanţă, întrebându-se cine este în definitiv studenta, ce caută în Frontul Democrat Universitar, a venit de la Tineretul Progresist, de la socialişti, şi unde locuieşte, în aceste vile somptuoase, undeva la un subsol, ce-a căutat pe front şi cine este bărbatul care-o stăpâneşte, evident o stăpâneşte împotriva falsei ei credinţe că este liberă şi de ce a explodat ca o grenadă întrebarea care se adresa, simplu, fondului ei intim? Când face colţul, vede umbra aruncată pe caldarâm de salcia pletoasă, umbră proiectată de lampadar şi distinge conturul insolit al vilei în stil românesc, înconjurată de mesteceni albi, filigranaţi, cu coaja amintindu-i fâşiile de pansament, gardul din fier, închipuind lănci; – nu ştie de ce ar vrea ca femeia să intre umilă acolo, satisfăcându-i ideea că aparţine celor umili, altfel de ce-ar fi cerut atât de patetic abolirea privilegiilor de clasă, dar nu, iată că scoate o cheie din poşetă, descuie cu un gest ferm poarta masivă, el se grăbeşte şi ajunge în pata de umbră a sălciei revărsată peste trotuar şi de acolo

vede pergola, aleea, copertina din lemn, uşa care se deschide şi aude un glas de bărbat care spune:

— Săru'mâna domnişoară, domnul locotenent este la domnul general… Glasul este tăiat de pocnetul uşii şi abia atunci Virgil Belcotă vede turismul negru, lucios, parcat puţin mai sus, în faţa porţii garajului… „Clar. O provocatoare. Când am întrebat-o cine este s-a speriat. A crezut că bănuiesc ceva. De asta m-a şi expediat…" Era să zică ceva vulgar, se stăpâneşte dintr-o pudoare mai veche şi pleacă, gândindu-se la perfidia acestor exploatatori, acestei clase cupide, lăfăită încă în palatele astea care în loc să-l umilească, uite, îi trezesc, dimpotrivă, un sentiment ciudat de zădărnicie. „Ia să vedem noi de aproape modul de viaţă sibarit", îşi spune, ştie că pantalonii lui nu sunt tocmai la modă, nici puloverul croşetat de maică-sa; dar cu toate astea nu resimte niciun fel de ură împotriva „posedanţilor", niciun fel de ură împotriva cartierului aristocratic, dimpotrivă. Îşi spune, plimbându-se agale pe trotuarul care mărgineşte strada îngustă, pavată cu piatră de râu, printre care distinge smocuri proaspete de iarbă, îşi spune că tocmai aici i se defineşte lui foarte limpede unul din sensurile revoluţiei. În mutaţiile „de clasă" care se vor petrece în acest cartier într-un viitor apropiat, mutaţii de clasă care vor împrospăta zidurile din jur, le vor da un alt caracter social, el, Virgil Belcotă, fiind unul din cei, o, nu drăguţule, nu unul din cei care-i vor schimba pe rezidenţii de astăzi, asta ar fi prea mărunt pentru un revoluţionar, prea meschin, nu acesta este sensul profund al revoluţiei, cum spunea Maria, nu înlocuirea „posedanţilor", nu asta, ci esenţa, revoluţia nu prin negare, zicea

Maria, revoluţia prin afirmarea plenară a tuturor valorilor şi energiilor poporului. De ce se întoarce mereu la

Maria, acum? Este o slăbiciune, o cheamă în ajutor, la dracu', nu este un adolescentin, străzile astea miros ameţitor a plante necunoscute, asta-i bună, iată-l iarăşi aici, poate nici nu s-a mişcat de aici, se deschide o fereastră la foişorul în stil românesc, nici nu se putea altfel

îşi spune cu strângere de inimă. Pretorian V. Augusta nu locuieşte în subsolul mizer al slugilor, este evident, se aprinde o veioză şi cadrul gol al geamului aceluia deschis se umple treptat de ceva dens şi necunoscut, plin de o intimitate atât de evidentă, încât Virgil Belcotă se retrage pripit, ca şi când ar fi fost surprins privind o cameră conjugală pe gaura cheii.

— Revin asupra unei opinii mai vechi în legătură cu relaţia dintre tradiţie, mitologie, să zicem, şi adevărul istoric conţinut sau, dacă vreţi, reflectat de tradiţie, legendă, mit, spune Profesorul. Atunci am făcut exces de critică a izvoarelor… Astăzi, mi se impune o reevaluare a concepţiei.

— Nu ţi se pare că te duci prea departe în istorie, acum când rolul tău ar fi mai aproape, dragă George? întreabă

Mefisto.

— Ce înseamnă pentru tine istoria?… Pentru mine o curgere! Poţi gândi Dunărea numai între Giurgiu şi Olteniţa? Fără bănia Severinului şi Beograd, fără Budapesta şi Bratislava, fără Viena şi ruinele castelului Weitenegg, fără ţinutul Wachau, fără Nibelungengau şi fără Pădurea

Neagră? Evident, nu! Instituţiile sociale se definesc în timpul istoriei. Comunităţile umane se diferenţiază şi devin specifice, deci naţionale, în timpul istoriei. Factorii economici acţionează în social în timpul istoriei. De fapt.

Costine, o ştii la fel de bine ca şi mine: istoria egal permanenţă. Prevăd o exacerbare a tezelor ostile acestui concept referitor la români. Datoria mea este să reanalizez izvoarele. Să găsesc concordanţa între legendă şi izvorul documentar cel mai autentic şi necontroversabil. Sunt în materie… Ar fi o trădare laşă să n-o fac… Domnule locotenent să nu uiţi asta: succesiunea în timp nu este de fapt decât desăvârşirea dialectică a permanenţei. S-ar putea ca în acest proces unul din termenii antagonici să-şi schimbe calitatea. Asta nu înseamnă că-şi anulează substanţa.

Expunerea dumitale la ultimul seminar a fost de natură să mă asigure asupra calităţilor generaţiei dumitale… Asta este, mon *general*. Tezele mele asupra tradiţiei istorice referitoare la întemeierea Ţărilor Româneşti nu contrazic cu nimic studiul tău mastodont asupra cauzelor economice, sociale, politice şi militare care au condus la amputarea

României contemporane prin dictatul de la Viena, la ororile din Transilvania de Nord, la toate dramele contemporane. Dimpotrivă. Unde nu dă Dumnezeu ca fiecare etapă a succesiunii să găsească un fanatic al adevărului ca tine şi un cercetător de robusteţea, perspicacitatea şi tenacitatea studentului meu, domnul locotenent Vornicu…

Omagiile mele, stimată doamnă…

Pendula din biroul lui Mefisto bate orele nouă. Doamna în negru intră precedată de setteriţa Diana. Aceeaşi frumuseţe stranie, calmă şi senină, nobilă, iluminată de ochii căprui, mari, catifelaţi şi calzi, acelaşi glas limpede şi sonor de alt, acelaşi aer de femeie coborâtă dintr-un alt veac.

Radu Vornicu notează aerul ceremonios pe care „Doamna în negru” îl impune. Profesorul se ridică din jilţul de

Hurezi şi se înclină adânc. Mefisto are gesturi de sublocotenent şi el simte aceeaşi stânjeneală de la început, aceeaşi asprime în a-şi controla fiecare mişcare şi a o pune de acord cu economia demnă a mişcărilor acestei femei neobişnuite.

— Într-o clipă plecăm, draga mea… Ne duci tu, George, ori scot „B.M.W.”-ul meu.

— Vă stau la dispoziţie cu plăcere.

— Salutări Augustei, domnule locotenent, spune

Doamna în negru. Să mergem, domnilor.

Poartă aceeaşi mantiletă uşoară, prinsă în aceeaşi fibulă, aşa cum a văzut-o intrând atunci, tot „aici”, ceea ce, într-un fel cu totul şcolăresc şi modest, exemplifică teoria Profesorului referitoare la caracterul succesiv al

permanenţei. Este „Doamna în negru” o permanenţă a lui Mefisto?

— Am trei documente copiate din arhivele genoveze, care atestă populaţia berladnicilor, negustori şi navigatori la gurile Dunării; unii dintre ei şi piraţi de larg, între Cafa şi Trapezunt. Vi le ţin la dispoziţie, domnule locotenent, pentru următorul seminar la cursul meu, spune Profesorul, oprindu-se în „sala armelor”, sub arcada brâncovenească.

— Probabil că neguţătorii navigau în lungul ţărmului; Iar piraţii pândeau din larg corăbiile care ieşeau din port.

Nu puteau face navigaţie de larg, n-aveau instrumente, domnule profesor. Sau, mai exact, nu puteau intercepta drumul corăbiilor în larg. N-aveau cum. Matematic nu se putea.

— Citeşte documentele şi stăm de vorbă… Chestiunea este esenţială pentru istoria prestatală a sudului Moldovei. Oricum, bârladnicii sau berladnicii erau prezenţi între vărsarea Siretului în Dunăre şi vărsarea fluviului în mare şi de aici până la Cetatea Albă. Nu reţin dacă actul acela de comerţ uzează de numele bizantin Maurocastron, varianta Asprocastron, sau de numele genovez. Mă găseşti acasă, unde am şi documentele. Telefonul îl are domnul general…

Radu Vornicu s-a obişnuit să facă într-un fel oficiul de gazdă, cu toate că situaţia lui în casa Florescu este cel puţin paradoxală. Îi conduce pe cei trei până în stradă, deschizând portiera din spate a automobilului. Profesorul şi generalul urcă în faţă. Doamna în negru se aşază pe canapeaua din spate. Când se întoarce este surprins, a câta oară, de Augusta, ascunsă în spatele unui stâlp al pergoiei. îl atacă din flanc, îi imobilizează braţele şi-i şopteşte la ureche:

— Ghici, cine-i, Herodoate?!… Pfui! Iar miroşi a incunabul şi-a şoarece de bibliotecă… Hai să ne plimbăm!

Am avut o aventură cumplită şi cât pe ce să mă îndrăgostesc de un tip grozav de la Poli… Nu mustăci…

Puteai să mă aştepţi tu, nu să mă salveze un cavaler proletar necunoscut... Mi-e o foame de mor. Întâi ne plimbăm. Am văzut-o pe Elena. Femeia asta îmi creează o stare febrilă şi nu suport. Îmi place cum arăţi în cizme. Ţi-e frig? Dacă nu, înainte marş... în mod sigur Elena a primit un mesaj de la fostul ei soţ, de la Londra. Ceva urgent, altfel nu venea la ora asta. Am tras cu urechea. Ei şi? Ce dacă am tras? Profesorul este o figură stranie.

— Neamul lui a contribuit la Unire... La Independenţă!

La Unirea cea mare!

— Aşa judeci tu. Alţii judecă altfel.

— Nu mă interesează nicio altă judecată în afara adevărului.

— Ai de lucru?

— Mi-a dat Mefisto destul.

— Te exploatează.

— Mă exploatez. Am de unde.

— Haide acasă. Tocesc şi eu. Tocesc şi, oricât aş toci, tot nu înţeleg încăpăţânarea asta feroce de a rămâne atemporal?!

— Am fost destulă vreme temporal. Mi-ajunge pentru un deceniu de acum încolo.

— Eşti îngrozitor. Toată lumea caută un drum. Un ideal. O situaţie.

— Iarăşi?

— Iarăşi.

— Drumul l-am găsit de mult. Idealul la fel. Altă situaţie decât cea de locotenent aviator, student în anul trei la

Istorie principal şi Filosofie secundar nu mă interesează.

— Nici matrimoniul?

— Matrimoniul cu o fiară bântuită de furii politice?

Trebuie să fiu nebun.

— Te somez să intri în legalitate.

— Nu mai răspund la somaţie. Te-am rugat de un an să mă scoţi din situaţia asta penibilă de amant al nepoatei

generalului.

— Vrei să ne despărţim?

— Vreau să-ţi regăseşti bunul simţ.

— Aha! Iar asuzi conformism. Prin toţi porii. Te şi vezi posesor de Augusta, legal, cu acte în regulă, în papuci de casă, pijama şi boneţică de noapte. Băiete, lumea aia a murit de mult. Sau este pe cale să moară de mult. Asta nu înţelegi tu, cu toate că eşti băiat deştept. Gata… Trăim în tumult. Te chem în tumult şi tu îmi propui să-ţi fac o ceată de copii şi să bucătărisesc pentru binele şi propăşirea familiei. Regret.

— Aiurea. Îţi propun să ne întoarcem la noi.

— Pe vremuri erai mai romantic.

— Ziceai că romantismul o să mă coste. M-ai vindecat şi de romantism!

— Nu te interesează ce mi s-a întâmplat?

— Tot ce ţine de tine mă interesează la superlativ.

— Mai ales anatomia.

— Toate femeile au… anatomie. În privinţa asta nu eşti o excepţie!

— Pfui. Vulgarule! Cazonule!… Cu alte cuvinte?

— Irosim vremea în banalităţi. E o seară splendidă în care se tace şi se iubeşte.

— Vrei să ne tăcem şi să *ne* iubim?

— Da!

— Dumnezeule, aşa, fără să mă întrebi „Cine eşti tu Pretorian V. Augusta cu adevărat?”

— Fără!

— Fără să mă întrebi ce probleme „fundamentale” mă frământă!

— Fără!

— Fără…

— Fără toate astea şi fără abisurile pe care ţi le inventezi zilnic, ca apoi o săptămână întreagă să-ţi trăieşti absurd propriile invenţii… Hai acasă!

— Monstruos!

…Augusta doarme cu capul pe cursul făcut ferfeniţă.

S-ar putea să doarmă. S-ar putea să se prefacă.

Odaia din foişor s-a umplut treptat de o linişte profundă, neverosimilă aici în Bucureşti. Nu s-a obişnuit încă să asculte liniştea din casa lui Mefisto. Liniştea plină mereu de sugestii, ca şi când teritoriul generalului ar forma o verigă dintr-un alt teritoriu vast, nu al „Gestelor valahe" aşa cum i s-a părut atunci când Augusta l-a adus aici la început, nu al

„Gestelor" pure, altceva, ceva ce ţine de interpretarea lor, poate de acea permanenţă prin succesiune, cum a spus Profesorul… Biroul este tras în faţa geamului dinspre grădină. Ciudat, dar odaia din foişor i se pare că-i aparţine dintotdeauna. Are ceva comun cu atelierul lui Belcotă din munţii Prislopului. Acelaşi aer de intimitate, aceeaşi izolare căutând înălţimea. Nişa adâncă este ocupată de un divan comod. Pe perete o scoarţă oltenească de Bistriţa.

Deasupra ei icoane vechi pictate pe sticlă şi lemn. Restul pereţilor, doar rafturi din stejar lustruit, pline de cărţile lui şi cărţile lui Mefisto, numai istorie, un singur raft cu romanele lui Tolstoi şi toată literatura de aviaţie apărută înainte de război şi imediat după război, apoi raftul Augustei, medicină, plafoniera din coarne de cerb, o panoplie cu arme de vânătoare şi spadina lui, un dulap în perete, alături baia, scoarţă oltenească pe jos, la picioarele divanului o blană de oaie, altă blană de oaie sub birou, perdele de borangic cu draperii ţesute la război, o caricatură a lui

Scripcaru, din volumul acestuia „Aviaţia râde", câteva fotografii făcute în zbor de căpitanul Nelu Galea, o fotografie a Augustei între trandafiri, liniştea, fişele şi sub fişe caietul pe care Augusta a scris în derâdere, cu litere strâmbe şi pocite de analfabet, fiecare literă cu altă culoare: PANSEURILE LU HERODOT.

Se deconectează de la amintirea imediată, vibrantă, ameţitoare a întâlnirii cu Augusta, cu toate că-i poartă pe buze gustul respiraţiei şi al sânilor, al coapselor neliniştite şi ferme, al părului aromind amărui a primăvară şi a soare. Se supune de luni de zile nu unei autoeducaţii complexe, în

ideea construcţiei de sine, ci unui adevărat autodresaj, de o duritate draconică, sub imperiul unui comandament la fel de draconic: „niciun minut irosit!” A

reuşit să se extragă din vorbăria inutilă a aerodromului, atunci când nu se zbura, de altfel fundalul cvasicotidian, aflându-se o mie de motive să nu se zboare: lipsa de benzină, lipsa de piese de schimb, uzura înaintată a motoarelor şi a celulelor care făcuseră întregul război, fiind suprasolicitate, condiţii meteo nefavorabile etc., etc. Vorbărie tristă, reamintind la nesfârşit lupte aeriene, întâmplări neverosimile, salvări miraculoase, morţi incredibile, accidente, evocându-i pe cei căzuţi, vorbărie prelungită în zilele de soldă la cârciumă, vorbărie care de fapt nu era vorbărie, era necesitatea disperată de a prelungi un statut care-i justifica într-o epocă avidă de alte direcţii.

Citea şi fişa de obicei în carlinga lui „4 alb”. Se obişnuiseră cu toţii să-l găsească acolo numai atunci când era solicitat la program. În iarna lui ’45, Mefisto le oferise camera din foişor: „Nu numai pentru că vă văd vineţi de frig şi pentru că aţi început să mirosiţi a ceapă prăjită şi a lampă cu petrol, dar pentru că am mare nevoie de tine, locotenente… Nu mă interesează toanele Augustei. Poate să vină şi ea, sau poate să nu vină. Fata asta are să ne dea dureri de cap amândurora. Ţie mai mari decât mie. Nu eu sunt vinovatul. Puteai să te abţii şi să i-o laşi lui Chiriac.

Afaceristul ăla şi-o merita pe deplin”… La facultate frecventa doar câteva cursuri şi era prezent la unele seminare.

Examenele le pregătea singur sau împreună cu Traian Urzea, oltean de la Balş, confidentul politic al Augustei.

Are nevoie de câteva minute să-şi poată reveni. Să-şi adune atenţia risipită. Moleşită. Aproape anulată. De ce i-a ascuns Mefisto, Profesorului, faptul că a întrerupt brusc, încă din vară, lucrul la „Cel de al doilea război mondial, documente şi sinteze”, tocmai când lucrarea se conturase, afirmându-şi nu numai originalitatea, datorată

documentelor unice din arhiva personală a lui Mefisto, dar mai ales caracterul care se constituia într-un act de acuzare la adresa corupţiei, incompetenţei, venalităţii şi laşităţii? Ce demon l-a împins pe Mefisto să sară din anii

1932 – 1945 cu un secol şi mai bine în urmă, înainte de revoluţia lui Tudor Vladimirescu, să-l remorcheze şi pe el şi amândoi să fişeze date esenţiale despre Eterie; despre războiul ruso-turc din 1828 – 1829; cu referire specială la panduri; organizare, grade, comenzi, armament, apoi epoca de după Tratatul de la Adrianopole, cu reînfiinţarea armatelor permanente?

Mefisto l-a scos dintr-un ritm, dintr-o atmosferă care-i devenise familiară, dintr-un univers care începuse să-i fie familiar ca să-l arunce într-o epocă aproape necunoscută şi aici să-l conducă despotic, încredinţându-i o muncă aparent stupidă, aceea de a întocmi punctajele şi sintezele corespondenţei oficiale, ale depeşelor adresate marelui duce Constantin şi înaltelor autorităţi ţariste de către

Nesselrode, contele Pohlen, generalii Joltuhin, Kiseleff.

Duhamel, oameni care au fost mâna forte a ţarilor în

Principate. Iar s-au adunat zeci de fişe despre armament şi preţuri de cost; iar s-au alcătuit tabele comparative între caracteristicile acestui armament şi ale celui francez, britanic şi german; iarăşi liste nesfârşite cu produsele scoase din Principate, procese, abuzuri administrative, costul întreţinerii trupelor de ocupaţie şi se pare că Augusta are până la urmă dreptate. Viaţa este acolo, afară, dincolo de hârţoagele lor. Care este cantitatea de adevăr viu al unui ceas de aerodrom, aerodrom mutilat de esenţa lui, aerodrom de ţară mică pusă să plătească crâncen greşelile guvernanţilor, al unui ceas trăit de Augusta în lumea ei, al unui ceas de studiu, al unui ceas de intimitate; ce au comun aceste adevăruri şi unde se situează locotenentul care este faţă de toate aceste porţii de adevăr relativ?

Deschide caietul studenţesc, cu coperţi vag albăstrii. Ce înseamnă de fapt acest caiet şi ce-l îndeamnă ca în

fiecare seară, cu exactitate militară, să se regăsească în faţa paginii goale, pe care nu anticipează data doar dintr-o superstiţie de aerodrom?! Poate spune că selectează aici esenţialul din suma cotidianului? Că descifrează profilul şi tendinţele acestui început de epocă postbelică? Că se poate regăsi pe sine în plenitudine? încercase într-un timp să aplice în notele lui zilnice metoda hegeliană: teză – antiteză – sinteză. Renunţase. I se potrivea mai bine propria lui metodă: relatarea faptului în sine, atunci când acesta avea tangenţă cu socialul. Integrarea lui în atmosfera zilei, realizată prin suma informaţiilor din ziarele de toate nuanţele politice, suma comentariilor de pe aerodrom, ale Augustei şi cercului ei, ale lui Traian Urzea, un adevărat jurnal de actualităţi, ale lui Mefisto, atunci când Mefisto se hotăra să vorbească. Pe urmă lua întâmplarea sau faptul acela, dacă avea rezonanţă, şi-i căuta similitudini în sintezele lui care operau de la fanarioţi încoace, cu toate că marea pasiune rămăsese Evul de mijloc românesc şi legătura lui dialectică, evident de succesiune şi continuitate, cu epoca

Burebista-Decebal, legătură materializată în instituţia ostăşească, în gândirea tactică şi strategică, determinată de sfera politicului. Treaba asta îi lua pe puţin două ore în fiecare seară. Departe de a fi o muncă de rutină, era plină de surprize, ţinea de romanul poliţist, faptul se dovedea întotdeauna ca un ghem de contradicţii sociale, politice, economice, uneori sugerat sau dictat de o putere străină, măsluit, cumpărat, târguit, influenţat, corelat la alte fapte contemporane şi similare de aiurea, avea în spate o conspiraţie, o femeie, un interes şi, de obicei, se împlinea în dauna interesului naţional dacă nu găsea în teritoriul „puterii” o conducere fermă, devotată interesului istoric. Sesizase vag intenţia lui Mefisto, atunci când abandonase istoria la zi pentru istoria secolului trecut şi într-un fel anticipa concluziile.

„12 noiembrie 1945... Armata este, paradoxal, forţa care exprimă naţionalul la valorile lui cele mai ridicate şi în acelaşi timp teritoriul spiritual asupra căruia s-au

exercitat dintotdeauna influenţele şi tendinţele de înstrăinare. Poate pentru că, fiind elementul cel mai organizat, cu cel mai pronunţat caracter guvernamental, obedient la ordin prin statut, influenţele străine s-au exercitat prin presiune asupra guvernământului mai mult sau mai puţin autohton, aservit, impus peste voinţa obştească”. Deci: influenţă străină – guvernământ – armată. Prin armată: ascultare, supunere, influenţă în mase… De reluat şi văzut prin comparaţie:

— Armata romană şi cucerirea Daciei

— Regimentele grănicereşti ale imperiului bicefal;

— Alianţele politice, militare şi statutul interdependent al armatei;

— Armata celui de al II-lea Reich şi armata română, influenţe, zona influenţei politicului:

— Filtrul decantor al poporului;

— Rolul absorbant al timpului.

…Iată un program, îşi spune Radu Vornicu. Măcar tot atâta de demn pe cât este o bună şcoală a patrulei cu un

„Ţinte după mine” de la firul ierbii în tropopauză. Aiurea…

Cine mai are răbdare să urce până-n tropopauză? Şi cu ce?

— Rolul absorbant al timpului, îi şopteşte Augusta la ureche… Formidabiloid… Este goală, arămie, i se aşază-pe genunchi, desigur s-a prefăcutca doarme împieliţatăţeşte fierbinte, îl priveşte hoţeşte printre genele negre, lucioase, îârnuşcă de colţul buzelor şi-i spune:

— Niciodată n-am să pot fi maiestuoasă ca Elena…

Taci… Vacâcă te apelpiseşti tot când apare cu aerul ei de regină detronată şi fatidică… Măcar Sara bine că nu te violează în public. Mă iubeşti?… Să nu mişti în front că-ţi sfâşii beregata. Gata. Am încheiat capitolul amor. Văd că ai luat în serios chestia asta cu panseurile. Hai să stăm de vorbă despre panseuri. M-am cretinizat investigând superba mizerie umană. Uite, îmi pun capotul dacă ţii neapărat şi consideri, că în spre a indeceârtă pentru panseuri, cu tGăte că aşa, goală, mă simt mai liberă de

prejudecăţi.

— „Augusta!

— Da, Augusta, aici lângă tine, să-ţi cruţe loviturile şi umilinţele, prostănacule! Crezi că nu văd cât valorează o soldă? Crezi că nu ştiu cine eşti tu cel adevărat şi cine papiţoii ăştia pe tălpi de sfoară împletită, feciori de bani gata sau cei care visează să cucerească cantinele, cu bucătărese cu tot?

— Atunci?

Augusta, diavol cu o mie de înfăţişări. O simte tandră şi adevărată. Capacitatea uluitoare de metamorfoză a Augustei. Aceea de a-şi schimba condiţia după stările ei interioare; poate după capriciile şi vicleniile ei. Acum se face fetiţă deşteaptă, impudoarea ei devine pudoare sfielnică, şiretenia se cheamă cochetărie feciorelnică.

— Atunci jură-mi că mâine eşti numai al meu! îmi juri? Desigur, după ce te întorci de la Flotilă. Te aştept la „ceas”… Numai al meu. Fără comentarii. Fără să ameninţi pe nimeni. La şcoală am învăţat cu toţii şi istorie contemporană. Da?… îmi juri?

Trupul arămiu se destinde lent Augusta îl domină, J3 au mai exact! place lui să se lase dominat. Să-i dea ei certitudinea că viclenia şi trupul fierbinte îl stăpânesc fără replică. S-o lase să-şi oficieze magia care-l încântă, care-i gâdilă orgoliul până acolo unde stă de veghe celălalt. Bărbatul din carlingă. Ştie că există o limită a jocului acestuia dement. Limită de care amândoi se apropie vertiginos. Ca într-o cădere în abis. O cădere în care ei amândoi lasă în urmă tot ce ţine de aluviuni. O cădere care-i purifică până la inconştienţă. Când o ridică în braţe, trăsăturile

Augustei sunt iluminate de un extaz carnal sălbatic, a cărui chemare venită parcă din abisul timpului Radu Vornicu o simte până la pierderea de sine.

J

— Istoria nu poate fi haotică şi iraţională decât aparent, înţelegerea ei depinde de posibilitatea obiectivizării. De posibilitatea abstragerii din noianul

accidentalului. Istoria este obiectivă. Altfel nu se pot explica succesiunile fundamentale din secolul trecut: revoluţia lui Tudor Vladimirescu, revoluţia de la 1848, Unirea Principatelor, Independenţa, succesiuni a căror legitate internă a condus aproape apoteotic la realizarea marii Uniri prin actul de voinţă al românilor transilvăneni, la Alba-Iulia, acolo unde conştiinţa naţională păstra vie imaginea unui Mihai Viteazul care anticipase cu câteva veacuri raţiunea de a fi a unui popor.

— Ofiţerul are dreptate, măi Ciucă. Atât că nu este înarmat ideologic. N-are poziţie clară, de clasă. N-a citit o boabă de materialism dialectic şi istoric. De-aia nu este organizat.

— Atunci cum poate să aibă dreptate?

Ciucă spune că legile istoriei sunt incompatibile cu ştiinţa istorică burgheză, că sunt pline de imponderabile, întinzând oamenilor un lanţ nesfârşit de curse. În acele curse a căzut domnul ofiţer. Consideră „marea unire” (aici

Ciucă are un surâs ironic) din punct de vedere strict naţionalist.

— Adică în ce fel? întreabă jos Grigore Cenuşă, şi

Radu Vornicu îl vede albind brusc. Tânărului i se zbat pleoapele. Ochii îi fug lateral. Femeia scundă de lângă el îi pune mâna peste mâinile încrucişate pe genunchiul stâng ridicat şi proptit în marginea mesei.

— În felul că nu ia în consideraţie totalitatea problemei, spune alt tip căruia Vornicu nu i-a reţinut numele, dar pe care l-a văzut la sindrofia doamnei Fulea. Istoria secolelor no şpe şi doizeci este alta decât cea a naţionalismelor mărunte şi provinciale.

— Explică-te Răşinarule, uite, asta o aflu abia acum, am lipsuri, mă, asta n-am mai studiat-o la închisoare şi văd tulbure, mă, văd ca prin pâclă, mă, spune acelaşi Grigore Cemişă, privindu-l nu pe acel Răşinaru gâtuit brusc de o furie inexplicabilă, ci privindu-l în lumini pe el, o privire lamă de spadă; nu rece; neliniştită şi întrebătoare şi dominatoare, care impune stăpânire de sine; o privire cu o vagă viclenie ţărănească, viclenie disimulatoare şi

temporizatoare. Se face o linişte înstăpânită brusc şi gâfâită, în care se aude de dincolo un glas ascuţit de femeie care spune:

— Ana este aleasa noastră şi niciodată nu vom găsi cuvinte şi fapte prin care s-o preamărim pentru suferinţele şi jertfa şi geniul ei… Numai Ana poate fi lozinca pe care s-o lansaţi la toate adunările, mitingurile şi manifestaţiile noastre.

Femeia scundă de lângă Grigore Cenuşă ascultă, toţi ascultă; dar lui i se pare că femeia ascultă altfel, concentrat, într-o perfectă impasibilitate concentrată. Şi uite că privirea băiatului ăstuia, probabil de aceeaşi vârstă cu el, l-a avertizat într-un mod neaşteptat şi el nu s-a repezit în acest Răşinaru, care a spus cu o superioritate dispreţuitoare: „naţionalismelor mărunte şi provinciale”.

Tipii ăştia îl supun la o gimnastică a minţii surprinzătoare.

Îi impun asociaţii neobişnuite. Dar mai ales îi impun să-şi analizeze răspunsurile. Totul contrar reflexelor lui de pilot de vânătoare, conjugate mereu pe o situaţie care evoluează rapid la vedere, într-un spaţiu clar, antrenate să răspundă aproape simultan stimulilor exteriori, reflexe conectate la raţiunea lui tactică şi ea antrenată să intuiască situaţia mai mult decât s-o analizeze şi să-i răspundă cu soluţii aproape sincron cu procesul de intuire. Iată o altă direcţie fecundă de cercetare. Are să lase naibilor filosofia, mai ales plicticosul curs de istoria sistemelor filosofice, pentru psihologie… Este cert, tânărul de lângă el îi trezeşte o simpatie incipientă, neliniştindu-l în acelaşi timp.

— Pierdeţi vremea să lămuriţi un instrument al dictaturii. La ce bun? Cui serveşte? Revoluţia trebuie să înainteze. Intelectualoizii noştri şi-au găsit sămânţă de vorbă. N-am vreme, tovarăşi. Sunt aşteptat la studenţi. Tovarăşa Pretorian. Gata?… Am plecat! Sarcina dumitale, tovarăşa Pretorian, nu este să ni-l vâri pe gât pe ofiţer. O

să ne ocupăm şi de viaţa dumitale particulară. Acum suntem la o întâlnire tovărăşească. Este singura dumitale

scuză că l-ai adus la tovarăşa Sara…

Tipul îşi înfăşoară gâtul slab cu un fular roşu. A apărut de dincolo, de unde s-a auzit glasul acela de femeie, Augusta stă livid în uşa deschisă, Vornicu îi caută privirea.

Augusta şi-o fereşte şi spune alb:

— Şerbu, ori eşti beat, ori te-ai cretinizat.

— Cred că eşti beat, spune foarte încet, dar foarte clar

Grigore Cenuşă, fără să schiţeze un gest, la care insul tresare, stă o clipă locului, parcă mirat la auzul glasului aceluia aproape şoptit, ridică din umeri şi iese.

— Aşa sunt unii dintre noi, continuă Grigore Cenuşă, zâmbind. Fanatici.

— Mă amuză, spune locotenentul Radu Vornicu… Interesant. Instructiv. Nu continuaţi, domnilor?

Accentuează „domnilor”, îşi reprimă sadic dorinţa sălbatică de a se lua după famelic şi brusc îi explodează în urechi cuvântul care-l înveselise pe parcursul tiradei aceleia neobişnuite: „intelectualoizi”… Caută febril în memorie, nu se înşală, de curând, de foarte curând Augusta spusese ceva asemănător… Exact… Formidabiloid… O priveşte pe Augusta din nou şi Augusta vine lângă el.

— Ar trebui să te stăpâneşti şi să te duci, totuşi, acolo, la studenţi, spune femeia care îl asistă ciudat pe Grigore Cenuşă… Cu sarcina asta nu ne putem juca…

— Aşteaptă-mă la „Drept” spune Augusta. Te rog.

Vornicu găseşte resursele de stăpânire de sine care să-l treacă peste momentul penibil. Se ridică. O conduce pe

Augusta până la uşa vestibulului şi foarte ceremonios, exagerat de ceremonios, cum aici se poartă o frusteţe exagerată, îi sărută mâna.

— Iartă-mă, şopteşte Augusta… Nu asta am dorit.

Se aud paşi precipitaţi, uşa dinspre palier este smulsă parcă din ţâţâni şi intră val-vârtej Gigi Bercovici.

— Ura, aviaţia!… Iertare! Am întârziat la „bestia

exploatatoare de Chiriac”, cum ar spune Şerbu. I-am făcut proiectul pentru reamenajarea băii. Mă – uluitor – bagă câteva milioane în baia aia. Dom’le, are un cap care face miliarde. E uluitor. Mi-a adus toate revistele pe care i le-am cerut. Din Franţa! Din Anglia! Din Statele Unite!

Mă plăteşte regal! Trăiască Chiriac! Apropo, Augusta.

Mi-a zis Şerbu să nu te prindă la studenţi, că te face varză, acolo, în plină şedinţă… Ce staţi, mă, ca la înmormântare?…

Sara!… Crăp de foame!… Veniţi fetelor să vă arăt ce rochii se poartă în lumea largă… Augusta, pleci?… N-o lăsa!… Fanaticul ăsta.

— Trebuie, spune Augusta şi se strecoară pe uşa întredeschisă, dintr-odată umilă. Micşorată. Străină. Radu Vornicu are senzaţia unei rupturi. Nu şi-o poate explica. Nu ştie ce s-a frânt în el. Atitudinea dintr-odată obedientă a

Augustei îl jigneşte profund. Se află aici de aproape un ceas, ceas care s-a transformat într-un calvar interior.

Nimic limpede. Totul este atât de nou, atât de fascinant nou, încât se luptă să se excludă din subiect. Să se abstragă.

Să devină un „obiect înregistrator dotat cu inteligenţa sintezei”, cum a spus Profesorul la un curs. Desigur, are latitudinea să se ridice şi să plece. Într-un fel ar fi o dezertare. Cu atât mai mult cu cât cei doi nu şi-au dus explicaţiile până la capăt. N-a înţeles de ce actul Unirii poate fi comentat ironic şi este un act naţionalist, care sunt acele

„Mari probleme” neluate în consideraţie de acest act de autodeterminare şi ce înseamnă „naţionalisme mărunte şi provinciale”. Deci aici. şi nu numai aici, aceste teze circulă.

Sunt acreditate. Tind să anuleze o tendinţă fundamentală a dezvoltării istorice şi, anulând-o (în vorbe), implicit să anuleze pe toţi cei care, într-un fel sau altul, au participat la realizarea acelei tendinţe fundamentale. Ce

ştie Profesorul despre aceşti teoreticieni noi ai istoriei românilor?

Care este raportul lor cu teoria materialist istorică cu care el n-ar fi la curent după Grigore Cenuşă şi cu strategia politică a comuniştilor, pentru că, evident, Augusta l-a adus aici nu ca să-l expună insultelor, ci ca să-l apropie de mediul care-a fascinat-o. Că Augusta este înregimentată aici, nu simpatizantă teoretic, a dovedit-o obedienţa cu care s-a strecurat pe uşă, după ce famelicul l-a insultat direct şi după ce femeia asta ştearsă în aparenţă i-a atras atenţia să nu se joace cu „sarcina” de a se duce la studenţi.

Din nou aerodromul îşi arată limitele. Din nou lumea este cu totul alta dincolo de lizierele aerodromului. Dincolo de perimetrul carlingelor, indiferent că ei, cei care le-au mai rămas credincioşi, apucă din când în când să vadă lumea din tropopauză.

— Eşti tare, ofiţerule, îi spune Grigore Cenuşă… Eşti tare, dar problema este mai complexă. Poate ne mai vedem.

Băiatul îi şi place, dar îl şi enervează. Îşi aduce aminte de noaptea de-acasă, cu Alexandru Belcotă pe care s-a dus el să-l anunţe, cum i se umplea gura de vorbe chinuite, de adevăruri simple care se demonetizau din clipa când le rostea; îşi aduce aminte cu o claritate absolută de intervenţia de la B. cu patrula, când l-a găsit în mulţimea fremătătoare pe Matei Pava, când Pili Bassmann mătura feţele muncitorilor cu fascicolul lanternei şi numea ostatecii care trebuiau împuşcaţi, el era travestit în şvăboaică, se împleticea în poale, tot universul acela mirosea a spaimă, apoi a tras în subofiţerul care-şi încheia centura din mers şi a simţit cum trece roata căruţei, raful de fier al roţii peste trupul moale, căzut pe blănile late ale podului şi Pili

Bassmann… Băiatul ăsta – spune mereu „este”, îl scoate în relief pe acel i aparţinând probabil satelor din Câmpia

Română şi asta-l enervează şi-l calmează în acelaşi

timp, îi spune lui Gigi Bercovici să explice mai clar ce este cu baia lui Chiriac şi de ce costă atâtea milioane şi dacă Chiriac a angajat sau nu cei două sute de zilieri daţi afară de la „Malaxa”, că acolo chiar nu mai „este” de lucru pentru zilieri, abia „este” de lucru pentru muncitorii vechi, cu familii şi economatul…

— Baia este un pretext, Grigore.

— Cum adică, pretext?

— M-am exprimat eu greşit. Apartamentul ăla, ca şi celelalte patruzeci, sunt pretexte să ia fonduri de la stat şi să-şi dezvolte fabricile: aia de cărămidă, aia de ciment şi aia de materiale sanitare. Altfel unde să-i fi angajat pe cei două sute?! Nu-i mai trimite alţii, că nu mai poate să-i plătească.

— Nici pe şantiere?

— Nici… A făcut tot ce-a putut. Băi, Răşinarule… De ce taci, că-ţi plăteşte leafă de ministru şi nici nu treci pe la birou?!

Este o pauză penibilă, Gigi râde şi spune că se duce la bucătărie să mănânce. Răşinaru pretextează o treabă urgentă. Andrei Ciucă are o întrunire şi Grigore Cenuşă se ridică brusc de pe scaun, cu o mişcare ruptă, zice „norocu ăl bun” şi pleacă urmat de femeia tăcută, înainte ca cineva să-i poată spune bună-ziua. Probabil că Sara ascultase la uşă.

— Vino, îi spune. Augusta a telefonat să n-o mai aştepţi. Să te duci direct acasă. Are treabă la organizaţie.

Radu Vornicu o urmează contrariat pe câteva uliţe întortocheate şi pătrunde într-o clădire cu câteva camere vaste. Sara ţine să-l aşeze pe sofa în semiîntuneric, să tragă cele două draperii până în dreptul lui, apoi să ucidă lumina mierie a după-amiezii lăsând storurile care fac un zgomot sec de şipci răscoapte la soare. Semiîntunericul sau clar-obscurul este penetrat de o şuviţă de lumină strecurată printre două lamele ale storului.

Apoi se face linişte în odaia de dincolo de alcov, fără niciun mobilier în afara unei alte sofale şi a unor perne enorme, cu pereţii încărcaţi de tablouri, le distinge doar

ramele, apare Sara, într-o fustă lungă, cu un văl care-i cade de pe cap BIN & la mijloc, goală sub văl, purtând o tipsie de pe care se ridică un sul subţire de fum albăstrui care umple încăperea de arome stranii, amintind tămâia. Sara ocoleşte odaia cu paşi rari, parcă rituali. În clipa când a văzut-o goală sub văl, când i-a văzut sânii cărnoşi şi obraznici s-a simţit cretin, dintr-odată încordat şi nelalocul lui.

Îl irită dispariţia lui Gigi. îl irită telefonul, sau presupusul telefon al Augustei. Apoi îşi spune că până acum a făcut faţă numai unor surprinderi din aer şi că, aflându-se atât de confortabil instalat pe sofaua moale, adâncă şi primitoare, nu i se poate întâmpla nimic rău, orice altă surprindere sau agresiune neputând fi decât plăcută, aşa cum este plăcută, ţinând de dans, mişcarea Sarei în acompaniamentul uşor de chitară. Sara a tămâiat odaia, depunând tava pe un suport care înfăţişează o sirenă sculptată în lemn. Vine lângă el. I se aşază la picioare, într-o atitudine molatecă, uşor castă, uşor de odaliscă. În odaie intră câteva femei goale. Cea din capul procesiunii, pentru că este o procesiune (femeile poartă pantofi cu toc înalt), ciupeşte coardele unei chitare. Se aşază vădit după un plan regizoral, unele pe canapea, altele folosind pernele, în atitudini studiate, dar toate cu spatele spre alcov. Este un fel de melopee, pe care femeile acelea foarte tandre unele cu altele o murmură, apoi melodia este dominată de glasul unei blonde cu forme pline, culcată studiat pe covor, care, evident, recită un poem. Radu Vornicu se întreabă foarte calm, surprinzător de calm, dacă Augusta participă şi ea la un asemenea spectacol, în calitate de vestală, şi cine sunt cei la picioarele cărora Sara se aşază aşa, pudică, sub voalul transparent, ascultând poemul straniu recitat de blonda abandonată pe covor, poem de o senzualitate agresivă şi explozivă, cu toate că nu are nimic indecent şi aţâţător în el; după cum, femeile acelea goale, şase la număr, nu au în goliciunea lor nimic indecent şi aţâţător. Apoi nudul cu chitară produce un fond muzical şi celelalte nuduri reiau

poemul tulburător, din care el n-a reţinut decât metafore saturate de senzualitate şi, dacă se poate spune, îl interpretează într-o suită de gesturi pudice, de-o infinită pudoare şi de mângâieri feciorelnice, care transmit un fior de nebunie voluptuoasă. Sara se prelinge pe el. Are senzaţia că-l înlănţuie cu o mie de braţe fierbinţi, îi simte aroma de smirnă a cărnii şi un alt miros frust şi aţâţător, femeia se desprinde brusc, trece în mijlocul cercului făcut de nuduri şi foarte lent, nespus de lent dă drumul voalului să-i alunece pe umeri, pe şolduri, apoi voalul atrage după sine în cădere fusta lungă, colorata viu şi Radu Vornicu poate admira în voie trupul femeii aproape de vârsta de aur, apărat de celelalte nuduri cu gesturi imprevizibile.

— Nişte chestii sofisticate, spune Gigi Bercovici… Dacă ar şti Cenuşă! Dar mai ales ea… Oricum Sara a făcut pentru tine amor mare. Îţi dai seama. Ea însă e genială. Ţi-a plăcut poemul?

— Ai asistat?

— Aiurea! Mă sfâşiau. Nu te poţi juca cu ele.

— Poemul cui?

— Al ei!

— Aha… Ciudat!

— Ce este ciudat, Radule?

— Totul, măi. Dar absolut totul. Dacă ştiam…

Gigi Bercovici îi ghiceşte gândul. I-l duce până la capăt.

„Dacă ştiai, te cruţai… Aia care-au murit, milioane pe tot pământul, dacă ştiau… Nu asta este esenţialul… Dar şi asta intră în libertatea fiecăruia dintre noi. Ce fac ele ţine de artă” Poate!…” „Accepţi?” „încerc să înţeleg, Gigi!…

Încerc să înţeleg… Dumnezeule, sunt atâtea lucruri pe care nu le înţeleg… A fost atât de simplu, de pur, de limpede, de generos, de crud, de bărbătesc cerul ăla de război. Atât de lipsit de memorie!… „Sara te-a omagiat ca „pe un eliberator… Asta trebuie s-o” reţii. Dăruindu-ţi toată încrederea…” „Nu este nevoie să insişti…” „îţi mulţumesc pentru Sara… Te-ai mai gândit?”… „La ce?” „La dreptul fiecărui popor de a avea o patrie…” „Făcând din

asta crezul pentru al meu, cum aş putea refuza altuia ceea ce ţin de sacru şi inalienabil pentru noi?”… Toamnă la Şosea, dulce-amăruie cu cerul înserării palid, cu frunzele abia aurite şi sentimentul acut al înstrăinării, disperarea asta dulce-amăruie, baletul ciudat al trupurilor acelora necunoscute, bântuite de cine ştie ce spaime şi neputinţe, aromele stranii iradiate de Sara şi dintr-odată gândul la Augusta care cenzurează şi anulează concepţia de carlingă, aventura în spaţiul aventurii, femeia – o escală între o aterizare şi o decolare –, minunta lui libertate interioară care i-ar fi dat aterizare liberă, acolo între cele şapte nuduri, numărul sacru 7; uite că la asta nu s-a gândit şi s-ar fi pus cu plăcere în slujba reconvertirii lor. Dumnezeule, uite că devin grobian, soldăţoi, şi nu apreciez ceea ce ţinea acolo de esoterism şi transcendent.

— Te gândeşti la Sara în raport de Augusta 7

— Şi la asta… De fapt mă gândeam la toate şapte.

— Cam lacom şi cam multe, chiar pentru un locotenent aviator ca tine, Radule.

— De fapt nu eşti tu, măi Gigi… De câteva săptămâni nu eşti tu!

— Se vede?

— O văd eu. O simt eu. La tine mi-a plăcut sinceritatea. Ori pur şi simplu ai mimat-o? Zi-mi? Ce ai?

— Vorbeşte încet.

— De ce?

— Să nu-mi sperii gândurile…

— Zi-mi! Ce se ascunde în spatele pasiunii pentru aviaţie? Te-am testat pe avionul lui Chiriac. Nu poţi să pilotezi.

— Verdict definitiv?

— Numai dacă vrei să te sinucizi. N-ai reflexe. Alea pe care le ai sunt dezordonate. N-ai atenţie distributivă.

Eşti mai emotiv decât vrei să arăţi şi miopia îţi joacă feste crude. Este o concluzie dură. Răspunde însă adevărului despre tine gândit în sfera pilotajului… Rămâi la construcţii de avioane. Acolo matematica pe care-o ştii şi fizica şi aerodinamica te pot face celebru. Pe tine şi

avioanele la] e. Dacă vom reuşi vreodată să mai construim avioane…

Spune-mi, Gigi, ce este cabala asta?… Ce altceva voiai sau vrei de la mine? Doar să-ţi testez aptitudinile pentru pilotaj? Ce este acolo la voi? Cine este Andi şi ce vrea? Cine este Răşinaru şi ce vrea? Cine sunt de fapt toţi tipii ăia de la voi şi ce caută Augusta acolo? Şi de ce m-ai întrebat dacă fiecare popor are dreptul la o patrie?

Şi cum rămâne cu afirmaţia iezuitului ăluia care zicea că unirea tuturor românilor ar fi un act… împotriva cui?…

Zi-mi, Gigi. Zi-mi, Gigi, că începe să mi se urce temperatura la ulei, băiatule.

— Ai terminat?

— Deocamdată.

— Tu m-ai testat exact pentru pilotaj. Aştept de două luni verdictul tău. Este mai mult decât voiam să-mi mărturisesc singur. Am văzut că observi atunci când nu citesc indicaţiile aparatelor de bord. „Altitudinea, Gigi?” îţi dădeam altitudinea pe care-o bănuiam. N-o puteam citi pe altimetru. Tăceai. Ştiam că ştii. Dă-mi voie să te testez acum eu pentru viaţa din patria concretă, care, vai mie, nu are nimic comun cu abstracţiunea ta ideală. Primul tău viciu. Şi fundamental. Confuzia între două categorii nici măcar cu sfere tangente – concretul şi abstractul.

Apoi impulsivitatea. Apoi francheţea. Apoi încăpăţânarea de a spune mereu totul pe şleau. Apoi mândria de a sta mereu drept, înmănuşat, bărbierit zilnic, cu mânecile şi gulerul cămăşilor scrobite, cu manichiura făcută, mirosind salubru, văcsuit, inflexibil, dur, fără menajamente, stăpân autocrat pe porţia ta de adevăr.

Un stol de vrăbii se ridică gălăgios din alee. Zboară în arini şi-n fagi, ciripind.

— Patria aia concretă nu mă primeşte decât jegos şi umil?

— N-ai înţeles nimic!

— Amândoi ocolim esenţialul. Este nedemn… Continuăm?

— N-a venit încă vremea.

Gigi Bercovici se opreşte. Înserarea se-nfioară în frunzişul poleit de amurg. Îşi şterge ochelarii cu batista. I se vede urma roşie lăsată în şaua nasului. Părul lui vâlvoi are ceva din sângeriul tragic al asfinţitului.

— Să-ţi aminteşti întotdeauna că revoluţia franceză a dus zilnic la eşafod bărbaţi care şi-au păstrat până în ultima clipă jaboul şi gulerul de dantelă, cu toată demnitatea nobleţii lor vechi.

— N-a venit vremea pentru niciuna din întrebările mele?

— Pentru toate, în afară de una singură.

— Ascult.

La Şosea se lasă întunericul cald, mătăsos, fluid, al începutului de toamnă bucureşteană. Gigi Bercovici îi ia braţul şi spune:

— A fost odată un rabi înţelept la Buhuşi… Şi acest rabi înţelept, întrebat de un ovreu sărac…

— Orice judecare a situaţiei nu se poate face decât în prezenţa majorităţii factorilor determinanţi. Aştept de o lună să ajungi aici, spune Mefisto instalat la biroul lui masiv. Setteriţa Diana îl aprobă, dând din coadă… Vara asta am scăpat de un război civil. Acum totul nu mai depinde decât de abilitatea comuniştilor în a schimba raportul de forţe în guvern. Apropo… Am făcut să se anuleze manevra lui Bebe… Voiai să te muţi la Palat?

— Nici gând, domnule general.

— Eşti eliptic.

— Sunt frustrat de mine însumi.

— Augusta?

— Ce este cu Augusta? M-ai strigat unchiule?

Vornicu îşi spune că Augusta a venit cu mult înainte, că după prostul ei obicei ascultă la uşi şi că arată răvăşită şi neîngrijită. Anecdota cu rabinul înţelept de la Buhuşi nu a lămurit cu nimic raporturile lui cu Gigi, nici n-a clarificat cu nimic personajele întâlnite în după-amiaza asta.

Starea de nelinişte şi contrarietate s-a atenuat simţitor când Mefisto l-a chemat la el şi când s-au pus de acord asupra titlului lucrării: „Istoria Armatei române de la

domnii regulamentari până la primul război mondial”.

Titlul nu corespunde ariei de cercetare, care de fapt se opreşte cu mult înainte de primul război mondial, la evenimentele politice şi diplomatice care au încheiat de fapt războiul de independenţă, frustrând România de drepturile ei prin tratatul de pace de la Berlin… Mefisto şi-a asumat cercetarea pe toată perioada 1821 – 1860, lui revenindu-i perioada 1860 – 1880, după ce o bună parte din lucru o făcuseră în comun.

— Nu te-am strigat, dar cum ai urechea sensibilă este bine că ţi-ai auzit numele.

— Trebuia să nu-l aud?

— Asta ţi-o spune Radu.

— Puteai să mă aştepţi, domnule…

Augusta are un ton înalt, îl măsoară reprobativ şi se aşază în jilţ. Spre surprinderea lui, scoate un pachet de ţigări şi Mefisto, galant, se ridică de la birou şi-i aprinde ţigara cu bricheta. N-a văzut-o niciodată pe Augusta fumând. Nu are, sau poate are o idee preconceptă în sensul ăsta, o femeie mirosind a tutun probabil că-şi pierde ceva din feminitate; în general n-a cunoscut intim mirosul femeilor care fumează; dar nu asta este esenţial şi trebuie să facă un efort ca să aducă lucrurile acolo unde fuseseră întrerupte de sosirea neaşteptată a Augustei.

Generalul Costin Florescu se judecă a fi principalul vinovat al stării de incertitudine în care se găseşte şi trăieşte aviatorul. A intervenit deliberat în câteva momente cheie ale existenţei şi profesiunii locotenentului, dintr-o raţiune complexă, dublată de un sentiment care i-a dominat raţiunea, un sentiment cvasipatern, cu o geneză absconsă şi o progresie neaşteptată. Are 47 de ani. Floreştii din ramura descendenţei masculine sfârşesc cu el. Ştie care va fi viitorul casei Florescu. „Colaborarea” la care recurg comuniştii este o etapă. O mişcare tactică. Un intermezzo aşezat între structurile statale existente şi cele preconizate de ei în viitor. A avut o întâlnire cu specialistul militar al comuniştilor, fost ofiţer de carieră, artilerist, care, printre altele, l-a întrebat foarte franc de ce nu şi-a

dat adeziunea la acest partid, atitudinea lui de stânga, încă de pe vremea marilor procese anticomuniste fiind cunoscută. „Ar semăna a oportunism lamentabil”, a răspuns. „Ar fi o confirmare publică”. Atât a spus specialistul militar, pe care-l cunoscuse atunci când se pregăteau insurecţia şi arestarea mareşalului Antonescu. „Blazonul meu nu are drept arme secera şi ciocanul”. „Nu sunteţi singurul cu blazon în istoria revoluţiilor”. Discuţia şi-a schimbat cursul pe obiectivul principal: evitarea unui război civil. Specialistul militar cerea o mai largă deschidere către ofiţerii politici, la care el i-a replicat că foarte mulţi dintre aceştia sunt slab pregătiţi, se pun în dificultate atunci când se dezbat teme de doctrină militară, mulţi din ei sunt lipsiţi de tact, ceea ce contrariază corpul de comandă; dar că acest corp de comandă nu va ordona niciodată ca recruţii de astăzi să deschidă foc asupra foştilor subalterni de ieri, cu care au făcut războiul de la A la Z; soldaţi şi gradaţi care constituie de fapt armata română a celui de al doilea război mondial. „Dar palatul?”, a întrebat specialistul militar… „Cine nu are sensul istoriei se autoexclude de la istorie”, a răspuns el; dar specialistul nu avea nevoie de aforisme, ci de certitudini. Desigur, se punea în discuţie şi subtext destinul dinastiei de Hohenzollern şi al instituţiei monarhice în România postbelică, dar asta nu putea fi decât un preludiu diplomatic la discuţia de fond. Floreştii au fost pentru Alexandru Ioan Cuza din motive unioniste; dinastici mai apoi din motive de disciplină militară, el a fost unul din opozanţii cei mai duri la domnia

lui Carol al II-lea; dar problema monarhiei nu şi-o pune decât astăzi. În ce măsură este ea compatibilă cu prezentul, în ce măsură un Hohenzollern poate rezolva antagonismele sociale acute, ireconciliabile; în ce măsură poate garanta viitorul României, astea sunt lucruri care cer o confruntare dramatică cu realităţile obiective, nu cu cele sentimentale.

„În ce mod şi cum se va dezvolta destinul acestor doi tineri, funcţie de tot ce viitorul face să clocotească în

retortele lui şi de ce şi i-a asociat propriului său destin şi în ce mod propriul lui destin se va realiza şi de ce-a ţinut cu atâta perseverenţă ca aviatorul să fie într-un fel al lui şi prin Augusta, ceea ce ar fi motivat mai credibil intenţia lui de a-l desemna ca moştenitor, găsindu-l cu totul demn pentru asta, sunt întrebări din afara sferei obiectivului, întrebări încă neviciate de viitor, existând doar în sine”.

Virtualităţi. Posibilităţi. Elena a primit confirmarea divorţului. Elena este încă una din marile enigme nedezlegate ale vieţii lui.

— Mă bucur că, în sfârşit, vă am pe amândoi aici, spune şi din obişnuinţă desenează în aer, cu coada pipei, un fel de semn care îi materializează plăcerea de a deschide o discuţie fermă şi la obiect.

Vornicu a învăţat să decripteze semnele făcute de

Mefisto cu coada pipei. îmbrăcat în halatul lui somptuos, culoarea roşiorilor, cu arcul sprâncenelor frânt într-o perpetuă mirare ironică, Mefisto are un mod ciudat de a sări din vârsta şi gradul lui într-un teren neutru şi egalizator.

— Bucuria unei explicaţii este reciprocă, spune rece

Augusta. Tu n-o resimţi?…

— Resimt efectele plecării tale obediente de acolo, în contradicţie cu aerul suveran de aici.

— Oho!… Domnul locotenent s-a emancipat… Ori prezenţa generalului îl face belicos?

— Prezenţa generalului îi impune opinia responsabilă.

— Eu am o opinie… iresponsabilă?

— Exclude-te. Nu tot ce se întâmplă pe acest pământ poartă numele tău.

— Ooo!…

Augusta îl trece printr-o privire tăioasă şi scurtă. Apoi fumează cu capul dat pe spate, scărpinând-o pe Diana cu vârful ascuţit al pantofului.

— Nu mă interesează ce v-a amorsat, spune Mefisto.

Mă interesează, dacă nu sunt indiscret şi dacă mă acceptaţi ca prieten, fără nicio pretenţie de suzeranitate,

deci, mă interesează care sunt temele voastre fundamentale de viaţă şi dacă în cadrul acestora vă pot fi cumva de folos.

— Deocamdată divergente, spune Vornicu.

Augusta pare preocupată de modul studiat în care fumează. A fost la şedinţa organizată de Şerbu, o şedinţă condusă abil ca să-l izoleze pe Vasilescu, asistentul de la clinica medicală, un tip frust care spusese câteva lucruri neconfortabile dar cu priză la auditori. Era evident că setea de putere juca renghiuri celor care neglijau sau ignorau realitatea, contând pe o anumită conjunctură… Asta i-o şoptise la ureche politehnicianul care se aşezase cu dezinvoltură lângă ea. O iritase brusc dezinvoltura aceluia. O

Iritase şi mai mult faptul că Radu n-o aşteptase. Telefonase la Sara. Sara avea glasul voalat şi parcă fredona:

„A plecat acasă cu Gigi…” „De mult?” „Nu-mi mai aduc aminte…” „A plecat cu toţi ceilalţi?” „Nu reţin exact.

Parcă nu. A studiat cu Gigi nişte planuri de avioane”…

Glasul evaziv al Sarei a ulcerat-o adânc. N-a acceptat ca politehnicianul s-o conducă. A venit valvârtej acasă. Şi-a însăilat mental un punctaj menit să-l facă surcele pe craidonul cu figură impenetrabilă, pentru că, oricum, acolo la

Sara s-a întâmplat ceva… „Păzeşte-ţi-l bine”, i-a spus Sara după sindrofia aceea nenorocită. „Am de gând să văd dacă.

te încearcă gelozia, acel stupid sentiment mic-burghez”.

Tocmai când strânsese cele mai zdrobitoare argumente să-i demonstreze ce?… Nu ştie exact, dar simte nevoia să-l zgârie până la sânge, să ţipe şi să plângă. Dacă n-o face, plesneşte. Şi tocmai acum Mefisto (până aici şi-a pierdut personalitatea, lăsându-se dominată de motanul ăsta afurisit care-şi bate joc de ea, încât i-a adoptat şi modul de a vorbi, poreclele, clişeele lui de aerodrom, i-a

spus politehnicianului „trage motorul în plin şi decolează băiete, până nu mi se urcă temperatura la ulei”, îngrozitor), tocmai acum Mefisto o întreabă didactic şi grav care sunt temele lor fundamentale de viaţă. Ridicol. De o mie de ori ridicol.

— Diver-gente, silabiseşte şi se luptă din răsputeri să nu plângă.

— Asta nu spune nimic, fetiţo. Şi după cum ciripeşti toată ziua, nu s-ar părea. Şi nici după libertatea totală pe care ţi-o lasă.

— Mie? Este cineva în drept să-mi acorde sau să nu-mi acorde libertatea? Este cineva proprietarul absolut al libertăţii? Sunt eu cumva prin statut sclava cuiva?

Costi, fii atent! Libertatea stă în mine însămi. Asta vreau să se ştie foarte limpede şi de către toată lumea.

— Nicio şansă pe acest teren, domnule general… Libertatea este, în adevăr, tema fundamentală a Augustei, înţelegând prin libertate…

— Ce înţeleg eu prin libertate?

— Capriciul de a fi unicat!… Augusta şi-a depăşit condiţia şi depăşindu-şi-o s-a rătăcit într-un hăţiş de contradicţii. Eu am răbdare să se limpezească. Nimic dramatic.

Nimic ireparabil. Fundamentalul stă în altă parte.

Augusta îşi scoate pantofii. Se face ghem în jilţul de

Hurezi. Îşi sprijină bărbia în palmă, afişând ostentativ un aer plin de mirare şi admiraţie. Nu se poate da în spectacol în faţa lui Mefisto, ei niciodată n-au avut martori la nimic din ce le aparţine, de luat în unghii îl va lua acolo sus, la ei, şi acum este curioasă să asculte ce va spune el, pentru că mereu se refuză oricărei discuţii de principiu. Stă cu nasul vârât în hârţoage. Când şi-l scoate din hârţoage pleacă la Flotilă şi ea trăieşte atunci un coşmar stupid, pentru că îl vede mereu înfăşurat în tifon ca o mumie, îl aude gemând, reia mereu în o mie de ipostaze zilele şi nopţile ei crâncene de veghe, nu medicinista a fost de veghe acolo, amanta viitoare şi femeia viitoare au fost, ea o ştia, amanta şi femeia au suferit şi s-au mortificat, ele

l-au căutat pe front şi ele, transferând medicinistei oroarea spitalului de front, au stat de veghe aproape de aerodromurile de campanie, ca nu cumva el să aibă nevoie de cele trei ipostaze ale Augustei şi Augusta să lipsească tocmai atunci; dar el ignoră asta; el nu ştie asta, el crede că iubind-o în pauzele dintre hârţoage şi aerodrom Augusta este fericită, că Augusta se mulţumeşte cu puţinele lor minute de intimitate care preced somnul, când ea îşi face cuib lângă trupul căruia îi ştie toate cicatricele, stupidul, cum nu înţelege Doamne câtă adoraţie are ea pentru cicatricele acelea, semne ale neînduplecatei lui bărbăţii, dobândite acolo, în înaltul care-o înspăimântă, la aceeaşi vârstă la care mulţi din oratorii de azi nu dobândiseră decât cicatricele rămase de pe urma bolilor infantile. Cum?… Este o noapte păgână de toamnă şi după ce l-ar zgâria şi l-ar bate cu pumnii în piept, el ar lua-o în braţe, haiducul ei şi i-ar usca lacrimile cu buzele şi ea… Augusta îşi simte sângele zvâcnindu-i în obraji. El tocmai spune ceva de statutul de cobeligeranţă, nu se putea altfel, oamenii ăştia nu au sensul sau intuiţia prezentului şi, pentru că o spune cu atâta gravitate şi se uită la ea ca la o mobilă, îi trage şmechereşte cu ochiul, îi scoate limba, se strâmbă şi când n-o vede Mefisto îşi pune corniţe şi-i arată lui urechi de măgar, dar Mefisto o vede, că de-aia e general şi o trimite marş-marş la Anghelina, care se aude strigând de jos că a venit Alexandru; dar că ea nu poate să-l primească, fiindcă abia acum îşi îmbracă jacheta nouă de jocheu.

— O să-ţi scoată peri albi, diavoliţa, spune Mefisto, când Augusta iese râzând în hohote. Să revenim la statutul tău de… cobeligerant.

— Nul, domnule general.

— Să presupunem.

— Asta mă jigneşte profund.

— N-ai niciun motiv.

— Maurul şi-a făcut datoria. Maurul poate să moară?

— Maurul trebuie să se obişnuiască cu gândul că a intrat în istorie şi că de acolo, oricum, este greu să

redevină concret.

— O aberaţie.

— Ai dreptate. O aberaţie şi o fatalitate. Ai devenit „Fost combatant”. Categorie stimabilă, redescoperită la sărbători naţionale şi-n discursuri lacrimogene. Toţi am trecut de la calitatea eroică la calitatea de foşti eroi…

— Fără să vă ameninţe nimeni că vă aruncă la groapa de gunoi a istoriei.

— Pe voi vă ameninţă?

— Pe noi toţi în uniformă, domnule general.

— Şi cine, mă rog frumos?

— Comuniştii!

— Chiar aşa? Toţi comuniştii în cor şi în plen?

— Nu ştiu dacă în cor şi în plen, dar câţiva din ei violent. Înseamnă că există o mentalitate. O concepţie. Un program.

Generalul Costin Florescu ascultă cu atenţie sinteza făcută de aviatorul închis ermetic ca într-o carlingă, în felia lui de adevăr. Ciudat şi de necrezut, locotenentul pare cu desăvârşire lipsit de harul perspectivei, har dovedit de atâtea ori la bordul avionului.

Şi mai ciudat cu cât zborul în sine înseamnă un imens panoramic geografic îmbogăţit de istorie în cazul locotenentului. Să nu-şi dea seama tânărul ăsta atât de lucid că revoluţia îşi va construi înainte de toate instrumentul ei de forţă şi că procesul de înnoire în armată are caracter legic? Ireversibil?…

Băiatul s-a aprins. Spune că dacă până astăzi bâjbâia, considerând istoria ca pe o vocaţie complementară zborului, de astăzi o consideră ca pe teritoriul sacru al conştiinţei lui de ofiţer.

Generalul se detaşează. Cu cât tânărul face mai mult apel la istorie, cu atât optica lui devine mai îngustă. Mai limitativă. Mai exclusivistă. Cu atât mai mult vede „istoria”.

la zi numai prin prisma întâmplărilor mărunte de aerodrom, întâmplărilor în sine, cărora nu le descifrează semnificaţiile. „Închipuiţi-vă, fostul nostru sergent

motociclist, astăzi căpitan în serviciul de educaţie politică, un salt ierarhic pe care nu mi-l pot explica şi nici nu-l pot accepta – deosebirea valoric-profesională dintre mine şi el este astronomică –, iertaţi-mi lipsa de modestie, deci proaspătul căpitan care-a sărit dintr-odată peste însuşi înţelesul noţiunii de profesionalizare m-a observat pentru portul *flegmatic* al mănuşilor…

— Şi?

— L-am ignorat, întorcându-i spatele.

— Cu martori?

— Da.

Generalul Costin Florescu urmăreşte raţionamentul ofiţerului, perfect cinstit, îmbibat de o demnitate ireductibilă, perfect ancorat în statutul armatei, în raţiunea ei de a fi, perfect emanat de relaţia popor-istorie-armată şi tot atât de perfect anacronic, viciat de idealismul şi imobilismul lui idealist.

Aviatorul operează cu categorii ideale, aplicate unei lumi imobile, categorii cărora le hărăzeşte darul imuabilităţii. Ştie că specialistul militar al comuniştilor caută asiduu ofiţerii care vor încadra viitoarea armată populară, că acel sergent care-a sărit ierarhia uzuală este promovat în virtutea legii obiective care guvernează procesul incipient de transformare a armatei în instrumentul de forţă al comuniştilor şi că, paradoxal (doar aparent paradoxal), Vornicu se scoate singur din acea „istorie” vie, dinamică, din premisele care anticipează şi poate configurează viitorul. Augusta şi căpitanul acela improvizat sunt în vreme. Chiar dacă lui Vornicu i se pare catastrofal să fie observat pentru portul „flegmatic” al mănuşilor. Chiar dacă Vornicu a fost cel care, acolo în văzduh, a făcut istorie, scriind-o cu sânge.

Îl doare faptul că locotenentul aviator nu este perspicace. Se întreabă dacă nu cumva o prea mare perspicacitate nu l-ar face oportunist. Ştie că suma de valori la care Vornicu s-a raportat când şi-a construit biografia, pe care le-a sanctificat cu dăruirea şi inocenţa vârstei, atacate violent şi din toate părţile au trezit în el

sentimentul loialităţii. Obsedat de a se apăra aici, pe acest teren al valorilor ideale, Vornicu nu mai vede viaţa. Şi-a anulat singur perspectiva pe care profesia i-o oferă cu generozitate.

Atunci?

Totul este o imensă absurditate. Totul este de un imens ridicol. Trăieşte o culme a ridicolului derizoriu.

Trăieşte o culme a batjocurii şi a înjosirii. Ordonă sec:

„La dreapta, v-aliniaţi!” şi nu-şi poate desprinde privirea de la picioarele goale ale soldaţilor, de la gambele înfăşurate regulamentar în moletiere, nu mai vede escadrila decât de la centuri în jos, sunt în front şi câţiva soldaţi încălţaţi cu bocancii de-acasă, maronii sau roşii, bucureştenii, majoritatea soldaţilor sunt însă desculţi şi frontul tălpilor goale care freamătă mărunt spre a se alinia îl halucinează. Abia la un an de la întoarcerea ei glorioasă din cel de al doilea război mondial, Armata română, perfect regulamentară de la capelă la moletieră, se prezintă la raportul de dimineaţă desculţă. Ce minte imbecilă face economie la bocancii statului sau unde dracului sunt bocancii statului, locotenentul Vornicu aude un glas răţoindu-se undeva la escadrila a 3-a; „lipeşte călcâiele, soldat” şi se gândeşte oripilându-se cum se pot lipi regulamentar nişte călcâie goale şi cum...” „Pssst! Atenţiune!

Don’ent!...” „Raportul!...” Glasul bravului Stănică vine parcă din altă lume. îl smulge din starea de idioţenie în care căzuse. Nu-şi poate dezlipi privirile de pe labele ostaşilor. Al treilea din flancul drept zvâcneşte neregulamentar din degetul mare, un deget butucănos pe care se urcă o vaca domnului, roşie. „Pentru onor, înaintee prezentaţi arm!!”

— Măi, fă tu cum crezi să ieşim bine, îi spune căpitanul... Vine în inspecţie Pipiţu...

— S-a săturat de avioane şi acum îl interesează instrucţia de infanterie?

Căpitanul ridică din umeri. Solda nu le ajunge nici

zece zile din lună. Dacă don Costache nu i-ar fi dat pielea bietei Nanei, iapa neagră cu stea albă în frunte, să-şi facă o pereche de bilghere, ar fi obligat să poarte cizme de zbor, ori să vină la instrucţie în pantofi, ori…

Se uită la picioarele recruţilor, aflaţi în perioada de aclimatizare. Niciodată n-a făcut niciun rabat de la exigenţa maximă, n-a îngăduit nicio imixtiune în modalitatea lui severă de a rupe habitudinile civile şi-a integra seriile de recruţi în asprimea vieţii militare; dar întotdeauna a pus un semn de egalitate între condiţia lui de comandant şi a lor de executanţi. Ger de crăpa u pietrele, el în talie, ei în talie; torid, ei în soare, el în soare, deplasări în pas alergător sub zăduf, el alături, stabilind ritmul, indiferent de câţi căđeau în front şi erau duşi la infirmerie. Justifica necesităţile interioare şi exigenţele armatei, ale statutului militar, ale finalităţilor acestui statut, integrându-i pe recruţi atmosferei eroice, apelând la tot ceea ce i-ar fi putut emoţiona. Procesul de instruire, dur, era acela care le fixa noua mentalitate, făcându-i soldaţi. Găsise într-un timp răgazul să schiţeze punctajul a două studii paralele: „Psihologia zborului” şi, de necrezut pentru un pilot de vânătoare, „Integrarea recruţilor în aviaţia de vânătoare”, spunându-şi că este o crimă faţă de cei care desăvârşesc în succesiune (teoria

Profesorului) să nu li se transmită sinteze ale experienţei de război, care să-i scutească de a repeta, tragic, experienţa tragică a generaţiilor care i-au precedat. Îşi formulase o teorie a sistemului de recrutare pentru aviaţie, în care preconiza repartizarea tinerilor cu licee teoretice şi industriale care ar fi dorit să devină piloţi şi tehnicieni, instruirea lor după un program concentrat şi bivalent: militară şi de specialitate; un examen sever de selecţie care să trimită după şase luni în şcolile militare de ofiţeri naviganţi şi tehnici pe cei care răspundeau cel mai bine necesităţilor armei. Se ştia posesorul lucid al unei experienţe de prima mână. Era normal să sintetizeze această experienţă şi s-o transmită. Era normal ca statul să-i asigure toate condiţiile pentru a-şi fructifica intenţiile,

el, statul, fiind primul beneficiar al acestora. Era normal ca el să-şi poată desfăşura netulburat energia în slujba succesiunii care asigură cursul istoriei. Se simte chemat să formeze luptători. Soldaţi de aviaţie, parţial. Dar luptători în aer, cu toată pasiunea. „Băi, Herodoate, eşti iremediabil arierat mintal”, şi-a început predica Mizantropul, când s-au strâns ei la escadrila să-şi comemoreze morţii, cu toate că nimeni n-o mai făcea în afară de familii şi lor li se aprobaseră trecerile în rezervă cu o rapiditate care i-a ulcerat adânc pe toţi. Venise toamna de Bărăgan cu vânturi nebune de nord-est, mâneca de vânt scârţâia şi pocnea pe hangarul numărul 1, semănând tot mai mult cu un stindard dacic gata să se plece, spulberul de ploaie şiroia sonor pe geamul barăcii şi treceau prin ei disperări zăcute şi sila de ei înşişi, pentru că nu mai rămăseseră decât propriile lor umbre, umbre mizere, bântuind disperate toamna aerodromului ca nişte spectre. Se răzbunau cumplit nonşalanţa şi zeflemeaua cu care luaseră viaţa, se răzbuna inconştienţa cu care se dăruiseră idealului, neţinând pentru ei nici măcar una din notele de plată făcute destinului, se răzbuna impudoarea cu care provocasem moartea, mândria cu care-şi stăpâniseră spaimele. Se răzbunau farsele şi renghiurile jucate sorţii, superbul lor zbor se răzbuna atunci când atingeau ei constelaţiile cu aripile şi când se-ntorceau din misiuni poleiţi cu pulbere de stele... „Eşti iremediabil arierat”, spusese Mizantropul, demonstrându-i cam care îi va fi viitorul în vecinătatea fostului sergent-motociclist, astăzi căpitan care „auzi bă, ascultă la uşi mă, ia deschide uşa

Herodoate”, n-a deschis el uşa, a deschis-o Şurub şi el a auzit doar nişte paşi şi cum se surpă din interior aviaţia românească de vânătoare, pentru că ei toţi sunt prizonierii propriei lor condiţii militare şi dacă mâine sergentul va fi făcut general după aceeaşi logică în care a fost făcut căpitan şi le va ordona să se aşeze faţă-n faţă pe două rânduri şi să se împuşte unii pe alţii de la doi paşi, ei vor executa toate mişcările absolut regulamentare şi vor ţinti absolut regulamentar şi vor apăsa pe trăgaci, rupând

regulamentar piedica întâia, menţinându-şi respiraţia şi slobozind focul cu conştiinţa împăcată a executării perfecte a ordinului. „Asta este, măi arieratule, că noi ăştia din «Albatros» nu acceptăm să gândim măcar la o asemenea finalitate. Şi că acolo unde ne-om duce poate să ne comande oricine, ultimul om de pe pământul ăsta, mă doare-n dos… Am să stau în hainele mele civile, un nimeni printre alţi nimeni; dar nu aici măi! Nu aici unde am însemnat istorie şi unde am stat aproape de zei”.

„Rămân, le-a spus la sfârşit… Cineva trebuie să-şi asume şi riscul de a rămâne”… S-a dus atunci prin ploaie la hangar, a vrut să se urce în carlinga lui „4 alb”, dar hangarul era încuiat cu cheia, cheia se afla la ofiţerul de serviciu, nu se mai făceau plinurile, câteva avioane decolaseră de pe Giuleşti şi aterizaseră la Istanbul, deci nu se mai făceau plinurile şi el n-a avut unde să zacă în propria lui disperare, „4 alb” stând sub cheie, cu toate că împreună făcuseră o bună parte din război şi de fapt, 4 alb” îi era cel mai fidel confident. Pe urmă primise o scrisoare de la Radu Belcotă, din Prislop, unde se găsea în „concediu nelimitat 1, probabil statului convenindu-i să le plătească acolo, în concedii, solda derizorie, decât să-i ştie prin unităţi… „Este o solitudine reconfortantă şi, dacă vrei să-ţi pregăteşti licenţa în linişte, ai la dispoziţie odaia dinspre soare. În rest, eşti liber, în afara zilelor de coasă, când

Moşul nu iartă pe nimeni. Scrie-mi să vin la gară…” Na s-a gândit până acum la Prislop… Labele negre de praf ale soldaţilor, gambele strânse în moletiere îl fac să se gândească. Goarna sună prelung la Poarta numărul!… Vede santinela ridicând bariera zebrată şi maşina generalului demarând spre locul unde este aliniată garda. Nu l-a mai văzut pe general de dinainte de bătălia pentru Ocovo…

Minte. Dinainte de recunoaşterea îndepărtată, când generalul a fost destul de circumspect şi când celălalt general „sovieticul, l-a strâns de umeri, i-a spus *haraşo istribitili*, cerându-i imposibilul, pentru că Mefisto l-a

hărăzit atunci imposibilului şi urmărind cum iese generalul din maşină, înalt şi atletic, cu cizmele franţuzeşti lustruite, reface cu o emoţie care-l sugrumă zborul acela cumplit, zborul în care s-a desăvârşit, cunoscându-se.

— Don'ent, nişte mânuiri de armă, ceva!... Să-i încălzim, că nu-mi place mie cum „bate" ăştia arma, parc-ar fi lihniţi... De pe loc, de pe loc, să nu-şi zgârie tălpişoarele, că acasă la mă-sa umblau numa în pantofiori *Louiz quinze* şi-n puf.

— Repaus! ordonă... Staţi jos!...

Plutonierul îşi face cruce peste gură. Semn că ar avea multe de spus, dar ierarhia şi disciplina îi ferecă buzele.

— Ne haleşte don'general, mormăie şi locotenentul ştie că Stănică se dă de ceasul morţii că nu-i trece l-ai comanda, să i se audă glasul bubuind pe tot aerodromul, comenzi urmate de răpăitul sacadat al mânuirilor de armă.

Într-o aliniere şi succesiune perfecte, pentru că Stănică are nevoie de notaţie bună pentru avansare, asta există, dar un „bravo" spus de general echivalează cu confirmarea acelei notaţii de către cea mai înaltă autoritate a aviaţiei, îşi aduce aminte de instrucţia făcută de Stănică, acolo, în Cehoslovacia, cu bucătarii şi soldaţii de la administraţie, când l-a chemat Stăpânul să plece la Comandament, atunci nu ştia şi fetele acelea care aruncau flori pe motocicletă, Şurub le făcea bezele, era o lumină cruda de primăvară, o lumină cu gust amărui de lujer, acolo pe lângă general este şi căpitanul ecepist, care-i dusese atunci cu motocicleta, când i s-a explicat lui sensul acelei recunoaşteri, generalul cu tot alaiul se duce la bucătărie să guste ciorba, probabil că s-a ţinut şi carnea de ieri pentru gustul ciorbei de astăzi şi alaiul care altă dată i s-ar fi părut firesc şi normal, dintr-odată i se pare burlesc. O

mulţime de galoane strălucitoare, elegantele uniforme gris-fer, cizme văcsuite, eghileţii galbeni ai stat-majoriştilor, alaiul la distanţă respectuoasă, comandantul Flotilei abia numit de câteva zile, întors din prizonierat, un

comandant înspăimântat şi aproape halucinat, cu reflexe dezordonate, copleşit se pare de propriile lui amintiri, care-i este perfect indiferent, şi sala aceea de clasă în care generalul care dispare în spatele hangarelor se abţinuse de la discurs, îl îmbrăţişase şi spusese „aprob măsurile luate”, iar el înlemnit în poziţia de drepţi se simţise copleşit de emoţie pentru că înţelesese amplitudinea şi unicatul misiunii, alegerea lui pentru a o executa îl umpluse de trufie, apoi se urcase în avion şi trăise într-un vertij de vieţi simultane una din cele mai copleşitoare aventuri de război, din care, aproape incredibil, nu mai reţine pe retină decât o succesiune de imagini, trei vânători de munte lângă o puşcă-mitralieră la cumpăna apelor, autoşeniâeta cu crucea neagră pe blindaj, nori, tentacule enorme biciuind carlinga, linia ferată, lucioasă – Vratky-Zilina, pică, Olomouc, Domul, biserica gotică Mauritzius, vagonulplatformă cu tunul Rheinmetall cu patru cercuri albe înconjurând ţeava verzuie, telemetristul care sare de pe vagonul-platformă, carcasele tancurilor lucii de apă, moto-mitralierele pe străzi, parcul şi… ştia că are să ajungă aici, batista albă fluturând ca o chemare în parcul cel mare plin de arbori imenşi, abia înverziţi, batista, mai jos, presează manşa, simte vibraţia manşei, mai jos, o fată, tânărul, batista, două batiste, moto-mitralierele, se leagănă pe aripi: – *Achtung*! *Achtung*!… *Sie haben ein*

Jagdflugzeug im Riicken /… *Achtung*! *Achtung*!… este mereu sclavul judecăţii unui fapt, sclavul emoţiei, s-a refuzat mereu judecăţii de valoare: de ce?…

— Psst!

Don’locotenent! Vine!… andante molto mosso, puişor!

Cu-cu!… nu prea ai cultură muzicală, puişor, ce dracu’, generalul nu ştia de afacerile cu mosoarele, cu papiotele, cu zahărul, alaiul vine drept spre el, comandantul Flotilei are culoare verzuie, de înecat şi cineva din alai, aflat în urma generalului, îi face semne disperate. Soldaţii au văzut. Au văzut şi au înţeles. Ordinul

îi electrocutează.

Aliniere impecabilă. Mânuire de armă impecabilă. Nu pentru asta a făcut războiul. Labele negre se înţepenesc în iarba sfârlogită.

— Pentru onor, spre dreapta, prezentaaaţi arm!

Generalul ocolise avioanele ca pe nişte capcane. Altă dată, atunci mai ales, toate inspecţiile şi toate ceremoniile se făceau în faţa avioanelor. Avioanele şi ei, ei şi avioanele, adică aviaţie. Adică totul…

— Motor!… Dreapta sus!… Ard!… Patria!… Tălpile enorme, ţintuite, tip Wehrmacht, atârnându-i deasupra capului, acolo, în ceţurile de pe malul Vahului. Fundul ţuguiat al santinelei germane care-şi face necesităţile în post… Căpitanul de infanterie cu ostaşii lui la „Cina cea de taină”, acolo la Budapesta în apartamentul domnului colonel Vitez Scharkany, unde trăsese el cu pistolul-mitralieră…

— Domnule general, trupa escadrilei doi vânătoare se găseşte la programul de instrucţie… Am onoarea să mă prezint, locotenent aviator (subliniază aviator) Radu Vornicu.

Generalul, fostul lui destin de război şi încă, într-un fel, destin, încearcă să privească pe deasupra lui. Sau prin el. Sau dincolo de el. Îi dejoacă manevra. îl ţintuieşte în privire. „Patriaaa, domnilor!…” Frontul impecabil al labelor soldăţeşti. Generalul nu-i întinde mâna. A înţeles…

„Motor!… Dreapta sus!… Ard!” Cei arşi nu-l mai pot privi în ochi pe generalul care-i trimisese la moarte, executând ordinele sacre ale patriei. Generalul a ocolit linia avioanelor aliniate pentru revistă, cu servanţii şi maiştrii în faţa elicelor. Avioanele care l-au făcut credibil pe general. Avioanele care i-au dat sens şi finalitate. Generalul nu-i întinde mâna. Pacea a căzut ca o fatalitate între general şi locotenent. Patria nu mai clamează prin generali, cerând îndeplinirea datoriei până la sacrificiul suprem. Generalul are privirea voalată. Distrată. Un car de grade între locotenent şi general… Generalul îşi trece privirea voalată, distrată, peste frontul recruţilor desculţi

ai escadrilei 2 vânătoare.

— Pe umăăăr, arm!

Raaap-raap-rap!

Generalul face un viraj scurt peste umăr, se repede spre frontul recruţilor, soldatul Mihalcea V. Ion se albeşte, îi iese spuză de sudoare pe buza de sus, generalul îi smuceşte cartuşiera puţintel şleampătă, îi aruncă peste umăr.

— Mai multă atenţie la ţinuta recruţilor, locotenent!

şi se răsuceşte pe călcâie, fără să aştepte ca el să-i prezinte onorul, de altfel el nici nu dă comanda în ciuda gesturilor disperate ale aceluiaşi stat-majorist pe care-l aude spunând: „ar merita zece zile de arest îngâmfatul şi ce dacă are Virtutea în grad de cavaler, nu este singurul”, dimpotrivă, ordonă sonor: „pe loc repaus”, apoi la fel de sonor: „Mihalcea, du-te la infirmerie să te panseze la picior… Altă dată să nu mai baţi călcâiele desculţ. Nu ţi-am cerut-o!”… Cineva din alai ridică mâinile strânss ghem în semn de felicitare… Nu ştie cine. Generalul măreşte pasul. Peste aerodrom pluteşte leneş mătasea morţilor, unduind argintiu în văzduhul pur şi sus de tot. la zenit, trec câteva avioane de vânătoare sovietice, zburând spre Pipera.

— Ochi, deget, cap, arma la încărcat!

— Ce este săgeata maximă, soldat Lămâie?

— Să trăiţi don’ent, sunt soldatul Lămâie C. Constantin, grupa întâia, escadrila două, Flotila unu vânătoare…

Săgeata maximă este atunci când arunc eu, soldatul Lămâie

C. Constantin, cu piatra şi o coteşte în sus…

— Lămâie?

— Ordonaţi, don’ent.

— Treci ia tablă, desemnează-mi gura ţevii, orizontala, punctul de impact, traiectoria şi săgeata maximă.

— Câte clase ai, Lămâie?

— Două, don’ent, că m-a luat tătuţă, m-a urcat pe măgăreaţă, m-a dus la stână şi dus am fost până-n ziua de

astăzi dacă nu mă lua de recrute şi zicea don’sergent

Profir că s-a zis cu oili mele, că le ia la colhoz... Poate-mi explicaţi şi nouă, cum adică, de să-mi ia oile la colhoz?

Auzi, frăţie, drăcia dracului!

Soldatul Lămâie C. Constantin primise o telegramă, evident, măsluită. El îi dăduse drumul acasă pe trei zile şi Lămâie C. Constantin întârziase şase ore, în schimb venise cu un sac de mălai, îl dosise în dormitor, îl pândise după ce-şi făcuse pedeapsa pentru întârziere şi luând-o pe departe, cu vremurile grele, cu lipsa de alimente, oftând şi scărpinându-se sub capelă, îi oferise sacul cu mălai. El acceptase, îl trimisese după sac să-l ducă la biroul escadrilei, căpitanul Nelu Galea era în concediu, când Lămâie plecase după sac, dăduse adunarea escadrilei, apoi îi ordonase lui Lămâie să se prezinte cu sacul la front. Lămâie şi sacul, lui de mălai vărsat la raţia trupei intrase în anecdotica escadrilei, fără ca asta să-i legitimeze existenţa, să-i înnobileze profesia şi să i-o justifice sau să-i expliciteze procesul de regăsire în realităţile meschine ale aerodromului. Soldatul Lămâie C. Constantin era isteţ, un cioban isteţ de prin bălţile Ialomiţei şi descurcăreţ, ia

„Cursuri11 prindea repede şi din zbor (iniţiase un fel de şcoală generală de escadrilă pentru soldaţii analfabeţi şi semianalfabeţi: scris şi citit, aritmetică, geografia şi istoria României). Lămâie înţelesese exact cum stă chestia cu săgeata maximă şi voia neapărat nu să rămână servant de avion; voia să facă şcoala de motorişti şi acum, făcând pe naivul, voia să ştie ce este cu colhozul şi oile lui. Pe sergentul Profir, adus de la infanterie, dacă nu chiar din

Divizia „Tudor Vladimirescu11, îl suspectează de o activitate dublă. Aparent este sfârlează, un oltean rapid în mişcări şi limpede la minte, care se pare dă o atenţie deosebită tuturor ordinelor, caporalii i-au raportat că

Profir este aghiotantul căpitanului de la E.C.P. şi că ţine nişte „şcoli11 cu escadrila după program, când pleacă domnii ofiţeri şi personalul. Îşi aduce aminte cu luciditate de ceea ce Augusta numise „provocare11 la Andrei Ciucă

şi mai târziu la tipul acela famelic, şi brusc îşi pierde tot entuziasmul pentru iniţierea soldatului Lămâie în tainele balisticii… Să fi fost chestiunea cu sacul o provocare sau doar unul din blestematele obiceiuri ale locului? Şi de ce provocare?

— Ce-au oile tale cu traiectoria şi săgeata maximă.

Lămâie?…

— Ehe, he, au don’ent, au, cum să n-aibă, râde viclean

Lămâie…

— Gata poveştile… Treci la tablă… Sergent Profir…

Toată escadrila să-mi zbârnâie la balistică. După teorie, dezmorţeşte-i cu mânuiri de armă.

Sergentul îl priveşte cu ochi galbeni, de motan. Strigă

„Atenţiune, drepţi!”, dar îl priveşte cu ochi galbeni de motan şi lui i se pare că acel fapt de neînţeles şi de nesuportat, într-un fel abscons şi nenorocit, este din nou prezent, fără să poată fi definit, nu există nicio expresie directă a faptului nedefinit că el începe să se simtă străin de propria lui profesie. Este evident că Andi Ciucă ca şi

Răşinaru, poate şi famelicul acţionează într-un plan al ideilor, după cum ecepistul lor şi sergentul Profir şi poate încă mulţi alţii, poate cei care rămân mereu după program, acţionează şi ei în alt plan subaltern al aceloraşi idei, idei pe care le ventilează conspirativ şi el nu înţelege de ce conspirativ, pentru că nu mai este cazul, ca atunci când sergentul acela, Chirilă, i-a strecurat lui în traista cu mere un manifest să vadă cum reacţionează la manifest. Deci încă de atunci, de prin iunie sau iulie 1944 – Doamne, nici măcar n-a trecut de atunci un an şi jumătate, lui i s-a părut c-a trecut o viaţă, încă de atunci, sau poate dintotdeauna, a existat o altă lume dincolo de cea reală, numai pentru el reală, sau poate că el n-a reuşit să înţeleagă nimic din lecţiile lui Mefisto; dar acolo era vorba de relaţia României cu Germania lui Hitler şi nici măcar o dată n-a fost vorba de ochii galbeni ai unui sergent care-şi spionează locotenentul, chestiunea asta fiind de

nesuportat, viciind profund relaţia lui cu escadrila, punând sub semnul întrebării întregul lui univers profesional, căruia i-a conferit un caracter sacral de când a îmbrăcat uniforma. Să fi intuit ceilalţi din „Albatros” cu atâta vreme înainte clipa asta, când locotenentul Vornicu îşi abandonează datoria de a-şi instrui soldaţii şi se întoarce la biroul escadrilei cu sentimentul acut al frustrării? Cu sentimentul că este un fel de marionetă într-o piesă cu sute şi mii de personaje, marionetă care-şi joacă rolul în virtutea inerţiei, în virtutea unei mişcări declanşate cândva şi acum nu se mai poate opri, comparaţia cu marioneta este o tâmpenie, de fapt simte cu o durere acută, sălbatică, ruptura. Acum, în clipa când intră la escadrilă, acolo unde-a intrat totdeauna firesc ca în propria lui casă, acolo unde ei toţi se adunau firesc, indiferent unde era dispersată în spaţiul european acea escadrilă care-i reprezenta pe fiecare în parte şi pe toţi împreună, construindu-le unitatea şi însumându-le voinţa, deci, în clipa când deschide uşa biroului şi vede fotografiile celor căzuţi lipite pe cartonul albastru având la mijloc o fotografie mare a Statuii aviatorilor, Icarul acela cu una din aripi frânte într-o mişcare tragică de resemnare, are intuiţia că nimic nu-l mai legitimează şi că nimic nu-l împiedică să-şi lipească fotografia lângă cei căzuţi, să-şi dezbrace uniforma şi să treacă în anonimat şi-n civil, acolo de unde ochii goi de amintiri ai generalului-comandant i-ar fi perfect indiferenţi. De fapt, din clipa când generalul n-a găsit altceva să-i spună decât să-l observe pentru cartuşiera şleampătă a soldatului Mihalcea, căruia îi sângerau călcâiele, din clipa aceea a simţit golul. Senzaţia este cu atât mai acută cu cât pe masa majorului escadrilei, aflat nu se ştie unde, sunt etalate două sticle cu ţuică, pâine de la trupă, slănină, o ceapă şi pe scaunul majorului se lăfăie adjutantul Bihordea, mutat curând la escadrilă dintr-o altă unitate de vânătoare. Bihordea sare în picioare, evident exagerează semnele exterioare de respect, pocneşte călcâiele, se aferează, „poftiţi, don’ent, la o gustărică, tocmai îl aşteptam pe nea’ Costică, a zis că se duce să vă

caute”, insul are obraz de copil bătrân, spân, cu riduri adânci, ochi verzi, spălăciţi adunaţi la rădăcina nasului, unghiile mici, roase şi nişte mâini fleşcăite; au făcut o parte din campanie împreună, atunci era bântuit de chemări religioase, slujindu-i preotului militar de cântăreţ şi ţârcovnic, cânta pe nas cu glas de tenor, cu ochii daţi peste cap, îl găsise odată cu carnea trupei în raniţă, o ducea unei crâşmăriţe care vindea fripturile la preţuri pipărate şi văzându-l acum şi aici îl inundă o repulsie aproape fizică. Nu numai pentru mizeria furtului din hrana trupei; pentru cealaltă mizerie, incomparabil mai josnică, când Stăpânul alertat de faptul că rămânea mereu în urma formaţiei, când se întorceau din misiune şi când ei erau gata să aterizeze, Bihordea umplea aviofoanele eu strigăte: „Sunt atacat!… Angajez lupta!…” Sau:

„Avion de recunoaştere inamic!… Iau înălţime! Atac!”…

Sau alte asemenea peripeţii singulare; omul conta ca un pilot bun şi un luptător temerar; apoi Stăpânul l-a chemat la un raport confidenţial şi i-a ordonat ca la proxima misiune, când Bihordea rămâne în urmă, să ia înălţime cu celula şi să vadă ce face şi cum de se întâmplă ca toate avioanele inamice pe care nu le-au întâlnit ei să le întâlnească Bihordea. Bihordea îi râde cu dinţi de viplă, ca şi când şi-ar fi revăzut după multă vreme un comandant iubit, atunci executase ordinul Stăpânului, cerul era plin cu nori cumulus de timp frumos, el virase în urcare deasupra plafonului, urmărise avionul lui Bihordea după sclipirile soarelui care se făcea ţăndări în cabina aceluia şi când Bihordea începuse să lanseze apelul lui „Atac la sol o coloană inamică” şi „Am incendiat capul coloanei”, apoi sacadat „întoarceţi-vă! întoarceţi-vă pe 145°”, a picat printre doi nori, s-a plasat în coada lui Bihordea care trăgea muniţia statului într-o creastă golaşă de deal şi cu o totală lipsă de umor a spus: „Am sosit! Indică inamicul!”, la care Bihordea a explodat. „Nu sunt acolo! La sud de N…”. „La sud de N. cca. 5 minute!” „Sunt în spatele tău!… Te am în colimator!… Indică inamicul”… La care

Bihordea a picat brusc, a pus burta la pământ şi el l-a încadrat cu coechipierul şi l-au adus acasă, pentru că Bihordea se rătăcise, poate din surprindere, sau poate nu se rătăcise zburând direct spre interiorul liniilor inamice şi

Stăpânul al mutase disciplinar, arătându-i o scârbă imensă;

dar nu făcuse publică mizeria lui Bihordea şi acum Bihordea reapăruse aici, era pace, Stăpânul mutat la Subsecretariatul de Stat al Aerului, reapăruse cu două sticle de ţuică, pâine de la trupă, astăzi e zi de pâine, cum naiba, că de săptămâni se dă numai mămăligă; slănină, ceapă:

un adevărat banchet pentru băieţii deştepţi. Ceva vâscos şi greţos i se imprimă în pori, un fel de zoaie, Bihordea râde cu dinţi de viplă, stă drepţi, exagerat şi ochii putrezi, de un verde putred, mici şi opaci emană o lingăveală dugoasă când raportează cu respect că a executat ordinul domnului locotenent; dar a fost repartizat temporar să lucreze la „mobilizare”, are scrisul frumos şi astea sunt de acasă, aşa că dacă domnul locotenent ai face cinstea…

— Sunt la instrucţie! Ia vezi, n-a fost pe birou caietul cu programul zilnic?

Lăsase caietul cu programul de instrucţie în care avea şi fişele întocmite pentru o „Psihologie a zborului” pe birou, pretext binevenit să se sustragă acestei agape improvizate, pe care ar fi putut-o reteza cu un singur ordin, ar fi fost perfect în litera regulamentului; nu ştie de ce n-o face şi atunci ţârâie telefonul de campanie, Bihordea ridică receptorul, spune un „ordonaţi” şi-i întinde receptorul, arătându-i la manşetă gradele celui care-l cheamă.

— Vezi, Radule, că vor să te pună şeful serviciului „Îmbrăcăminte”… Mă auzi?

— Vă aud perfect, domnule căpitan; dar nu vă înţeleg… Ce să caut eu acolo?

— Asta mă întreb şi eu!… O maşinaţie, ceva!… Ia-ţi măsurile de rigoare!

— Mulţumesc… Am onoarea să vă salut.

Este limpede. A intrat în limită de viteză. Se maşimează ceva. Băieţii s-au aşezat bine în scaune şi acum îşi fac jocurile. Îl trimit să numere şi să păzească izmenele Flotilei… Cine? Bihordea caută sârguincios caietul cu programul de instrucţie. De undeva se aude gornistul sunând adunarea sergenţilor de zi. Simte brusc nevoia să facă o baie fierbinte.

Stupefiantă este incapacitatea lui să determine acte esenţiale sau să se determini ştie că nu s-a adaptat încă ritmului şi conţinutului vieţii cotidiene în timp de pace.

Că s-a refuzat, pe de-o parte, aventurii pe care o încearcă cei din „Albatros” dorind să-şi reconstruiască viaţa, luând-o din nou de la a; iar pe de altă parte, nu acceptă nici rutina aerodromului, evitând inteligent tot ceea ce ar tulbura-o. Săptămânile se scurg într-o lentoare ucigătoare.

Augusta s-a claustrat la Anghelina: „Mă secătuieşti, i-a spus, am de pregătit examenele, lângă tine nu vreau decât amor, am devenit o neruşinată şi te rog dezarmează-l pe cel mai asiduu curtezan proletar, aiurea, tipul este redutabil, are o gândire cu totul liberă, nici măcar nu-mi face curte, este probabil intrigat că nu ne-a văzut niciodată împreună, cu toate că ştie de existenţa ta, diseară l-am invitat la noi, sper să nu-l masacrezi”, Radu Vornicu ascultă crivăţul vuind în streşini, tânga mestecenilor şi a teilor, este o înserare cenuşie, în tonuri groase, murdare, plafonul este jos, compact, o carapace rece care-l apasă, ascultă gazele fâsâind în şemineul de teracotă, cu cahlele reprezentând cocoşul de Hurezi într-un desen albastru de sineală, dur, în odaia din foişor este o căldură tihnită, domestică, Augusta a pulverizat pe soba fierbinte puţin

Dior” şi el ştie că foarte curând va veni clipa opţiunii şi a judecăţii de valoare, când el va trebui să se delimiteze, să se precizeze şi ca atare să acţioneze.

Stă în jilţul adânc, urmărind fulgii de zăpadă vânzoliţi de crivăţ. După război a stat câteva zile acasă, s-a întors acasă câteva zile cu o foame lihnită de echilibru şi

copilărie. Asta a fost în iunie. Mama avea acelaşi păr negru, luciu şi mătăsos adunat în coc, fără un fir alb, o strânsese lângă el ca şi când ar fi voit s-o ocrotească de spaimele ei, nu şi-au spus nimic, la masă el venise în uniformă, cu toate decoraţiile, atunci mama a plâns tăcut, don Costache a mustăcit şi l-a întrebat ce fac bunicii din deal şi dacă a văzut-o pe bunica din vale, vrăbiile ţupăiau pe treptele terasei aşteptând fărâmiturile de la masă, Sanda se măritase cu Marian, camaradul lui de la picaj, băiatul celor mai săraci oameni din sat. Anca era încă sub ocrotirea mamei şi don Costache eliberase una din camerele mari unde mutase biroul şi instituise un fel de comitet de conducere la care participa nea' Ion fierarul, pentru că nea' Fluieraş murise de tifos exantematic, nu se ştie cum adus de nişte soldaţi cazaţi acolo, nici soldaţii aceia nu se ştie cărei armate aparţinuseră.

Piccola, iepşoara lui roşcată, îmbătrânise. Ronţăia fânul când a intrat în grajd, l-a simţit, a nechezat uşor, a întors capul, el a scărpinat-o între urechi, a adulmecat lacom mirosul de grajd, iute şi pătrunzător, înţelegând acolo, lângă iepşoara lacomă, grăsună şi bătrână că este imposibil să-şi regăsească adolescenţa. A dat o raită călare în lunca

Bârzavei, a revăzut nucul care-i legănase visele, dar Iconia şi Eva se măritaseră, feciorii parte pieriseră pe front, parte se însuraseră şi satul picotea la umbră, fără înfiorarea aceea tandră şi familială cu care-l primea odinioară. Se gheboşase straniu, drumul prăfos era plin de baligi şi de gâşte, începuse să bată Coşava, vând uscat şi seara mama l-a întrebat dacă este adevărat că el s-a însurat la Bucureşti fără măcar să-i anunţe. Dacă a făcut-o fără asentimentul lor, pe care, măcar aşa, din bun simţ, trebuia să-l

fi cerut… Don Costache părea absent, el le-a explicat foarte scurt ce este cu Augusta şi cum l-a îngrijit la spital. Mama a spus: „Dumnezeu să le mai înţeleagă pe fetele de astăzi; dar puteai s-o aduci aici, s-o vedem, domnul căpitan Ceauşu zice că este o mândreţe de fată", apoi conu

Costache a întors-o pe departe, cum că ar fi bine să facă o vizită…

— Familiei Fulea la conac, a spus el.

— Şi familiei Fulea, colonelul mi-a spus că este rudă cu generalul, socrul tău…

— Generalul nu este socrul meu, ţi-am explicat.

— Atunci, probabil, viitorul tău socru.

— Nu mai agasa băiatul, a spus mama, ţi-a explicat exact cine este generalul şi adu-l aici dacă zici că într-un fel a fost în destinul tău, cu toate că eu te-am ocrotit cu toată fiinţa mea şi sunt geloasă pe Augusta şi ea dacă… Ea, oricum, trebuia să vină aici s-o vedem.

— Aşa că ar fi bine să treci pe la Alexandru Belcotă, ştii tu, cel de la Reşiţa. A ajuns om mare. Va ajunge şi mai mare. Este la Timişoara. Îi va face plăcere… Ei caută…

— Termină cu oportunismul, a spus mama… Ce să caute băiatul acolo? Asta pe care l-ai ocrotit şi ţi-ai pus pielea în saramură pentru el a mai venit să-ţi dea măcar bună ziua de când a ajuns mare?… Auzi? Mare? Boala lui taică-tu, dintotdeauna. Mare. Grandoarea administrativă! Mare! în ce constă mărimea asta? în inteligenţă?

În caracter?… Mare! Lasă băiatul în pace… Fă cum crezi tu că este mai bine; dar adu-mi-o pe Augusta aici, pentru că nu se cuvine să venim noi la Bucureşti, decât aşa, pentru bunici… Tu ce zici Costache? N-am mai fost de mult la Bucureşti, dinainte de război.

Între două trenuri a dat o raită prin Timişoara. N-a întâlnit pe nimeni din cei cunoscuţi… Apoi a văzut munţii

Prislopului, negri, noaptea, prin fereastra vagonului poştal rechiziţionat pentru curierii militari, erau masivi, imobili, măreţi în imobilitatea lor, aveau ceva de început de lume şi de sfârşit de lume, noaptea era mătăsoasă, spuzită de stele şi munţii Prislopului stăteau imobili şi calmi şi măreţi sub constelaţii, a avut o clipă dorinţa sălbatică să coboare la Mehadia, s-a stăpânit şi când a vrut să se rupă de tristeţea regăsirii cu ai lui şi cu munţii Prislopului s-a urcat un plutonier de jandarmi cu o patrulă, trenul pornise din staţie şi sublocotenentul care zicea că este şeful

trenului şi se agitase toată vremea, aducând aici în vagonul rechiziţionat ofiţerii şi soldaţii înghesuiţi în vagoanele cu geamurile sparte şi bătute în scânduri, a sărit din mers înainte ca jandarmul să-şi termine întrebarea. Jandarmul căuta un fals ofiţer care făcea speculă pe picior mare, folosind vagoanele rezervate pentru armată.

Pe la sfârşitul lui iunie luase tramvaiul 21 şi pe platforma dinapoi, mai liberă şi deschisă, îl recunoscuse pe falsul sublocotenent, tot în ţinută de campanie, având între picioare un sac. Venise lângă el, îşi scosese pistolul fără să atragă atenţia şi-i şoptise: „Coboară. Dacă încerci să fugi, trag”. Falsul se albise, coborâse târându-şi sacul, îl înghesuise într-un gang şi acela recunoscuse că şi-a cusut tresa pe tunica de soldat, că face negustorie ca să poată urma cursurile, i-a arătat un carnet de student la medicină şi cu toate că imbecilul profana uniforma, el nu l-a predat comenduirii, să fie judecat, i-a rupt pur şi simplu galoanele şi i-a spus că, dacă-l mai prinde, îl împuşcă; ameninţare stupidă, falsul fost sublocotenent şi probabil falsul student şi-a dat cuvântul de onoare că nu mai uzurpă uniforma, în sac erau pungi de zahăr şi cutii de conserve militare şi el şi-a dat seama de atunci de această paralizie a determinării şi hotărârii lui, altă dată implacabile, acţionând cu forţa destinului; de boala asta cretină a nonacţiunii, venită brusc după ani de zile de acţiune fermă şi fulgerătoare, ca şi de apariţia unui fel de o a doua conştiinţă de sine, asupra căreia nu are niciun fel de control direct, foarte evazivă, un fel de dublură care înlocuieşte viaţa lui adevărată, în epic, printr-o trăire mediată, interpusă, un fel de viciu, o perversitate de fapt, o laşitate, o viaţă în vorbe, care încearcă să se substituie superbei lui vieţi din carlingă, mereu tensionată, mereu în impact cu viteza, înălţimea, acţiunea, o dublură gelatinoasă şi temporizantă, un fel de strat vătos, absorbant al impulsurilor exterioare la care nu mai vrea sau, ceea ce ar fi tragic, nu mai poate să răspundă cu acte ferme de decizie.

Asta se vede mai ales din bâjbâiala şi nehotărârea lui în materie de opţiune istorică. Ar fi fals să se suspecteze că dublura de conştiinţă este o dublură istorică. Istorică în sensul că ar fi putut lărgi orizontul lui la orizontul istoriei şi că el ar fi evoluat într-atâta încât să se integreze istoriei şi să fie într-un fel exponentul unui punct de vedere din teritoriul istoriei. Aiurea. În discuţia cu Mefisto se lansase gongoric: „istoria, teritoriu sacru al conştiinţei lui de ofiţer român”. Sau „tema mea fundamentală de viaţă”... Abia bâjbâie în câteva cursuri şi s-a şi rătăcit într-un noian de date uscate, de multe ori nesemnificative, pe teritorii limitate în sine şi la sine, fără nicio deschidere în afara documentaristicii de arhivă, a datelor seci, exprimând cantităţi într-o selecţie arbitrară. Ceea ce l-a fascinat la metoda lui Mefisto a fost organizarea datelor spre a învia o epocă pe una din trăsăturile ei, nu ştie dacă esenţială, dar oricum, indiferent că Mefisto voia să reliefeze un proces moral sau unul justiţiar, învia epoca, mai corect o reînvia chiar pe crimele săvârşite de guvernanţi asupra poporului român, prin corupţie, venalitate, incapacitate, laşitate; asta de fapt însemnau oameni, cabarete, trafic de devize, amante scumpe, luxură, orgii, el avea capacitatea să „vadă”, să vizualizeze, să concretizeze până acolo unde conştiinţa aceea dublă se transforma într-un ecran de cinematograf pe care imaginaţia lui saturată de documentele-imagini îi rula un caleidoscop halucinant de imagini, într-un carusel de nestăpânit. Fusese la Profesor, austeritate monahală, interiorul vibrând într-o tonalitate gravă, sentimentul că acolo se recrea maiestuos ceva ce ţinea de esenţial, nu reţinuse niciun amănunt fizic ori decorativ, se cufundase cu un sentiment aproape religios în atmosfera aceea de sacerdoţiu intelectual şi studiase documentele genoveze în traducerea exactă a Profesorului.

El transcria fiecare cuvânt şi din blestematele de cuvinte curgeau într-un şir neîntrerupt imagini de epocă: bărcile semipuntate ale berladnicilor, din molid, spintecând Dunărea, plescăitul vâslelor, trestiile foşnind, omul de veghe la prova înfofolit într-o dolamă din păr de

capră, chior, bărbos, mirosind surprinzător a zăr şi a fum, zăr pentru că îşi fiersese dolama în zăr, avea la îndemână o gheară de pisică legată pe parâmă din fire de in se cultiva atunci inul (?) şi Cafa, câte donjoane să fi avut Cafa, debarcaderul trebuia să fie ferit de vânturile de nord-est şi berladnicii desigur urcau spre Cafa navigând noaptea, în vederea coastei, ziua probabil se odihneau trăgând nava lor uşoară pe uscat, deci nava avea chila dreaptă şi dacă foloseau velele, atunci trebuie să fi folosit şi derivoare mobile.

Noaptea se orientau perfect după stele – simţeau mirosul înnebunitor al stepelor înflorite şi când vedeau focurile nomazilor – el vedea real porţiunea uleioasă de mare care separa nava de linia întunecată a coastei, simţea mirosul înnebunitor de pelin, vedea siajul de aur al lunii. Dar cum vorbeau berladnicii? Iată, asta n-o ştie Profesorul. Şi cum numeau părţile componente ale navei lor? Dumnezeule, asta nu poate fi ştiinţă, obsesia asta a faptului în mişcare nu este istorie şi el s-a săturat până-n gât să adune mormane de date şi să tocească pentru examene, pentru că, orice i s-ar întâmpla, nu va mucezi niciodată la o catedră, fie şi universitară, şi mai puţin ca oricând va prinde mucegai prin biblioteci. Don Costache fusese destul de circumspect când aflase că la anul îşi va da licenţa în istorie, îl întrebase dacă nu poate să facă silvicultura, aviaţie a făcut, istoria, mă rog, aşa din fantezie; dar silvicultura, mai ales la Domeniile Reşiţa, eşti rege. Şi pe el nefericitul îl interesează epocile cu ceea ce au fascinant şi pitoresc, cu târgurile şi porturile, cu lumea colorată a bazarelor, cu breslaşii şi soldaţii, cu iarmaroacele şi poveştile lor, cu şirul chervanelor străbătând lumile în facere, cu anecdotele picante şi faptele galante, cu atelierele florentine ale orfăurarilor şi ale pictorilor; dar mai ales îl fascinează lumea Orientului Apropiat, suprasaturată de culoare, arome şi aventură. Aventură în toate sensurile… Este cel din urmă ticălos de pe pământ. Trădează aviaţia pentru istorie şi istoria pentru imaginaţia lui deşucheată, o trădează pe Augusta pentru

că, recunoaşte cu ipocrizie vrednică de infern, n-a stăruit s-o ducă în faţa ofiţerului stării civile şi nu i-a pus dur şi cavalereşte alternativa: ori, ori. Ceva s-a întâmplat cu locotenentul Radu Nanu Vornicu, îşi spune privind cum se zbat în viscol crengile negre ale teilor şi cum fuioarele de ninsoare purtate de vânt dansează nebune în întunericul geros de dincolo de geamul care a început să îngheţe. S-a întâmplat ceva în afara superbei lui încrederi în miturile pe care şi le crease spre sfârşitul adolescenţei, dincolo de mitologia romantică a aerodromului, dincolo de ecumenismul zburătorilor, dincolo de caracterul sacerdotal al zborului în sine; dar mai ales dincolo de biografia lui de război care tinde tot mai mult să rămână o etapă de viaţă perfect delimitată, perfect omogenă, perfect distinctă, conferind locotenentului aviator

Radu Vornicu de atunci o cu totul altă personalitate decât aceea a locotenentului aviator de astăzi. Brusc, ascultând viscolul scuturând obloanele şi frecându-se de saceac, îşi reaminteşte cu claritatea halucinaţiei mărturisirea tragică a căpitanului Şerbănescu. Uite că ei i-au pomenit pe morţi, dar nu s-au învrednicit să se ducă la Ghencea militar şi să aprindă o luminare la căpătâiul lui Şerbănescu, acel bărbat care întrunea Pilotul, Cavalerul şi Ofiţerul, plătind mereu cu sine puritatea acestei sfinte treimi.

— „Totdeauna există un mâine, domnule căpitan, îi spusese el când se întorsese din misiunea aceea ciudată, înainte de 23 August, când recunoscuse bateriile grele germane din zona Ploieşti şi «Mustang»-urile voiseră să-l dea gata şi acolo la Tecuci, Felicia…” Prospecţiunile lui în psihologia zborului. Voise să lucreze asupra factorilor care determină spaima. Probabil să-i fi fost foarte frică atunci când luptau unu contra zece sau contra douăzeci din moment ce se interesase cu atâta insistenţă de factorii care determină spaima. Prea mulţi băieţi carbonizaţi în avioanele lor, ajunse grămezi torsionate şi calcinate de oţel. Şi nea

Leibu cu fleicile şi munţii de mititei ardeiaţi şi vinul

care le umplea gura cu parfum de flori neştiute, spălându-le gustul de hoit şi de carne arsă.

— „Nu pentru mine, răspunsese căpitanul Şerbănescu…

M-am stors, m-am uscat, am dat tot ce-am putut şi de o mie de ori mai mult decât atâta. Fac războiul de la început.

Am crezut şi cred că mă justific numai în măsura în care păstrez idealul României. Asta este vocaţia mea. Asta este raţiunea mea de a fi. Asta este onoarea mea de ofiţer.

Pentru mine asta a fost şi este ţara. Nu accept niciun compromis. Nu accept nicio altă idee. Nu suport ciuntirea silnică a ţării. Asta este legea mea morală. Fără legea asta sunt un mizerabil. Un troglodit. Un imbecil. Nu mai pot altfel. Şi nu mai vreau. Biografia mea de război ţine atâta vreme cât va rezista frontul. Viaţa ta, dacă scapi de glonţ, abia începe. A mea, paradoxal, s-a sfârşit aici, indiferent de destinul biologic al hoitului. Aici am dat totul”…

Cum poate să-şi condamne postum căpitanul, cum poate să-i ştirbească unicitatea dură, oţelul acela inflexibil din care s-a construit şi să intre în dialog cu ei peste moartea care-i separă net, cu toate că este un fel meschin de a reduce totul la moartea biologică a căpitanului, atâta vreme cât el se perpetuează în conştiinţa lor, supravieţuindu-şi în fapte, probabil va intra în istoria aviaţiei române de vânătoare şi atunci va beneficia de nemurire, el nu-i va putea imputa nemuritorului că atunci, în zilele acelea de august arzânde, el, căpitanul, nu a putut să-şi supravieţuiască, nu a vrut să supravieţuiască propriei lui biografii de război, să-şi lărgească sfera acestei biografii, încorporându-i următoarea etapă de istorie şi după?… Pili

Bassmann nu se agăţase nebuneşte de conjunctură, nerecunoscând dincolo de lucrativul acesteia nimic din ceea ce de fapt era viaţa largă, imensă, valurile uriaşe ale acestui ocean de viaţă care-i luau cu asalt insula lui de principii ţesute pe conjunctura unei idei imperfecte obiectiv, sfidând din insuficienţă realităţile storiei însăşi?…

Şi dacă el a intuit atunci acel ce limitativ şi nu s-a blindat fanatic în conjunctura aceea, depăşindu-se, poate astăzi să agonizeze într-un timp defunct, rămas istorie, fără ca asta să nu-i aducă moartea spirituală? Până şi pasiunea devoratoare pentru istorie vine tot din tirania absolută a biografiei lui de război, care a reuşit să-i deturneze tot ceea ce aviaţia de vânătoare a rafinat îndelung în el, sincronizându-l perfect la impulsul clipei, făcându-l să anticipeze viitorul imediat şi pe cel îndepărtat, care în carlingă înseamnă 7 kilometri de spaţiu geografic şi istoric, parcurs într-un minut de timp astronomic.

Atunci când băieţii îi măsurau lăţimea frunţii cu K.D.ţ spre a-i demonstra că o are îngustă şi tipică de arierat, mârâia şi, bucuros de experienţele lui suplimentare faţă de rutina aerodromului, îi zeflemisea interior. Iată că ei au înţeles cu mult înainte capcana mortală a biografiilor de război şi, printr-un gest eroic, s-au smuls rutinei, profesiei, propriilor lor biografii, plonjând în necunoscut. Adică în nou. Adică în viaţă, aşa cum îi spune Augusta, conştientă în mod straniu şi inexplicabil de faptul că el este în pragul unei absenţe de la viaţă, atât de absent încât a acceptat să primească serviciul „îmbrăcăminte”, devenind ţinta propriei lui ironii acide.

— Nu primesc, domnule general, i-a spus lui Mefisto, când a fost chemat la comandantul acela care-i era indiferent şi căruia îi păstra un respect strict regulamentar. Este sub demnitatea mea de pilot de vânătoare.

— Flotilele voastre au şi un asemenea serviciu?

— Au! Dar condus de un ofiţer de administraţie…

Sau de un nezburător. Sau de un fost zburător!

— Vrei să rămâi în armată, se pare.

— În aviaţia militară, domnule general.

— Hm! Mă rog! Un viitor comandant trebuie să fi trecut prin toate funcţiile care prin însumare fac unitatea din subordine. Fatal şi „îmbrăcămintea”. Asta te exclude de la zbor?

— Nu!

— Atunci?

Desigur, îi spusese lui Mefisto cu gândul să-l scape de belea. Mefisto derobase, dându-i de înţeles să primească.

Acum era stăpân pe nişte magazii pline cu efecte, în care bocancii noi nouţi trebuiau expediaţi la Comisia aliată de armistiţiu în tranşe lunare. Bocancii vechi fuseseră daţi trupei şi prin podeaua roasă apăreau la intervale dese nişte şoricei simpatici ca-n desenele lui Walt Disney, şoricei care populau mai ales biroul acelui serviciu mirosind a naftalină şi a registre de evidenţă, cu partizi de „Intrare”.

şi „Ieşire” scrise caligrafic, cu un plutonier de administraţie care scria litere ronde, perfect desenate, făcând bucle artistice tuturor literelor care se pretau la această coafură bizară şi desigur cu un furier, un băiat înalt, simpatic şi deschis, un bucureştean isteţ, care exagera tot ce ţinea de militărie şi avea tot felul de iniţiative „politice”, începând cu pavoazarea. Adică fotomontaje cu tăieturi din ziare şi reviste, neutre, cu articole despre muncitori, economate, foamete, manifestaţii, fotomontaje cu care caporalul Băloiu umpluse biroul, atelierul de cizmărie şi croitorie, un perete mai liber al magaziilor. Prin ianuarie zburase la ordin cu un „Fleet” pus pe schiuri să ducă saci cu pâine şi conserve pasagerilor unui tren înzăpezit în Câmpia Română. A fost un zbor palpitant sub cerul bântuit de crivăţ, într-un peisaj halucinant de moarte albă, care-i evoca dramatic zborurile lor de război la apărarea Capitalei şi mai apoi…

— Destul!

strigă şi Augusta intră precipitat, întrebându-l cu cine se ceartă. Se uită la el cu ochi curios, rece, de medic. Îi spune că a telefonat doamna Fulea: vrea să iasă cu Chiriac la

„Cina”, după spectacol. Le-a cumpărat bilete la operă, sau la teatru, n-a reţinut. A sunat curtezanul ei proletar, se duce ea să deschidă, ori să-l roage pe unchiu’ Petre să deschidă? Speră că Radu va fi absolut urban şi *fair-play*.

Augusta îi pune palma pe frunte. „N-ai febră, cred

însă că te-a epuizat toceala şi, uite, ai un început de conjunctivită”.

— Se pare că te-ai îndrăgostit de cavalerul tău proletar, îi spune.

Augusta îl priveşte insistent printre genele ei negre, lungi şi mătăsoase ca şi când nu l-ar fi văzut de multă vreme, râde şi o aude ţocăind repede şi mărunt pe scările din lemn.

Bărbaţii formează o subspecie cu reacţii previzibile, cu inteligenţă mediocră şi singura lor calitate este puterea de muncă şi tenacitatea, îşi spune Augusta, surprinsă neplăcut de efuziunea celor doi în clipa când s-au recunoscut.

Îi vine să se zgârie pe ochi. Îl manevrase abil pe politehnicianul care-i era simpatic – pregătind cu minuţie această întâlnire, care trebuia să-l dezvăluie pe Radu. Inerţia şi conformismul lui o intrigau; după cum o intrigau până la furie telefoanele Sarei şi mai recent vizitele lui Gigi, pe care-l suspectează de a fi mesagerul Sarei. Sara avusese o clipă de sinceritate pe la începutul iernii, şi cam tot de atunci dumnealui intrase într-un fel de taciturnism sibilin şi eliptic. Nu ştie cât credit să dea fatalităţii care-i dejoacă planurile. Deci nu politehnicianul este tulburătorul de ape! O să-l găsesc eu, onorabile! Te scot eu din muţenie, afurisitule! Nici chestia cu retragerea ei monahală la Anghelina n-a avut efect, mârtanul ăsta e uns cu toate unsorile şi dincolo de pasiunea lui toridă, probabil are teritorii vaste, infestate cu secrete, ei arătându-i doar masca tandră de Matamores îndrăgostit. Încearcă să fie lucidă, Floarea şterge paharele grele de cristal, Anghelina pregăteşte gustările, bunătăţi aduse de Vasile de la vie, gazul foşneşte în soba uriaşă cu plită şi ea îşi descoperă cu spaimă secretă un fel de pasiune culinar-domestică absolut respingătoare pentru o revoluţionară-medic, pentru că asta de fapt doreşte să fie, o revoluţionară.

— Uff, Anghelina, lasă-mă pe mine… Repede, repede tanti Floare, floricică…

— N-o că lasă-i. domnişoriţă dragă, că-s bărbaţi şi au

de-ale lor, din război, că încă şi Petre o stat cu domnişorii, că domnişoru' nost l-o ţinut ac le-a să ciocnească un ştamplu, ca între luptători…

— „Ea deschide gura cu înţelepciune, şi învăţături plăcute îi sunt pe limbă.

Ea veghează asupra celor ce se petrec în casa ei, şi nu mănâncă pâinea lenevirii.

Fiii ei se scoală şi o numesc fericită;

Bărbatul ei se scoală şi-i aduce laude zicând"…

— Încetează, Anastasia, spune Anghelina… Te aude

Alexandru.

— De ce să încetez, drăguţa mea? Doar nu recit mondenităţi răsuflate sau obscenităţi disimulate, ca-n iubitul tău Marcel Prévost. Ascultaţi ce îndemnuri către soţi dă apostolul Petru:

— „Asemenea şi voi, femeilor, supuneţi-vă bărbaţilor voştri, aşa încât, chiar dacă sunt unii care nu se pleacă

Cuvântului, să fie câştigaţi, fără propovăduire, prin purtarea femeilor lor"… Tu, Augusta, faci asta? Ori doar te neruşinezi în apostazie?

— Fac, Anastasia! Fac! Aproape mai mult decât mă neruşinez… Dă-mi te rog gogoşarii să-i tai eu. Să fac un trandafir roşu din felii subţiri, subţirele de gogoşar.

— Ah, dacă ai vrea tu Augusta să înhămăm la sanie şi să tragem un galop la şosea. Auzi? A venit Chiriac al tău.

un şarmant şmechero, cu o sanie înhămată cu doi vineţi rotaţi superbi, nu l-a găsit pe Alexandru, plecase la moşie şi ne-a luat pe noi două la şosea… Am plâns… Nu era nimeni, doar zurgălăii vineţilor rotaţi se auzeau şi mi s-a părut că plânge şi Chiriac.

— Nefericitul venise pentru voi. Merge atât de departe cu adoraţia, încât, ca să te vadă, îl suportă dumnezeieşte pe crai… Ascultă-mă pe mine. E crai, am fler, n-are nicio credinţă…

— Uf, Anastasia. Nu-l poţi suferi.

— Da, da, da, spune Anghelina cu un şal enorm de

Caşmir mascându-i cocoaşa şi bate din palme… Nu-l poţi suferi că nu stă seara să-i citeşti tu din Biblie.

— Parcă să-i citeşti tu din Marcel Prévost stă, spune

Anastasia cu dispreţ... E un cazon. Ascultă-mă pe mine.

Singura lui dragoste, avioanele. Aşa a zis şi Mara.

— A fost aici?

— Vine aproape în fiecare zi, spune Anghelina… Vine, plânge, îţi mai aduce câte-un ursuleţ, sau o păpuşă, îşi aduce aminte cum te răsfăţa şi pleacă plângând.

— Vasile şi Mara îl voiau pe Chiriac, spune Anastasia.

— Să se mărite ei cu Chiriac. Şi nu-mi stricaţi seara!

Vă rog!

Ce să nu-i strice seara, că i-au stricat-o. Nu poate scăpa nici de cel mai mărunt amestec familial. Vasile este stupid ca orice bărbat care se crede posesorul absolut al unei idei mari. Tehnicizarea viticulturii. Dar Mara? Dacă le-ar spune tata şi mama, asta ar presupune un raport de subordonare tradiţională, ceva de o vetusteţe insuportabilă, ceva de patriarhat rural… Cartaboşul, toba, lebărul miros excelent. Mara este neîntrecută. Cine-o fi ajutat-o?... Lena lui

Ghionoaie? îi este dor de casa lor din podgorii. Un dor nemernic, burghez, se autopersiflează.

— Să te ajut domnişoruţă dragă…

Floarea apucă platourile de argint cu mâinile ei mari, dar frumoase şi ştiutoare. Cum o fi stând în pat cu unchiu’

Petre, poate pe partea unde unchiu’ Petre are mâna validă.

Ea se simte îmbujorată ca o servitorică. Fuge repede la baie, îşi trece peria prin ciuf, face figură de femeie fatală, îşi scoate limba şi fuge s-o ajungă pe Floarea. Până la urmă tot o să se mute cu Radu în apartamentul lor, pentru că Vasile şi Mara s-au hotărât definitiv. Îi vor cununa religios la monastire, în munte şi se mută la vie, unde Chiriac a adus un complex de vinificare de la Marmorosch Blanc, sau nu se ştie de unde şi Vasile zice că declară via, vie model. Anastasia nici nu ştie câtă dreptate are apostolul

Petru. Radu nu se pleacă Cuvântului prin

propovăduirea ei; dar cine ştie dacă nu providenţa i l-a scos în cale pe politehnician, n-a reţinut bine unde au luptat ei împreună pe front, acela are harul să convertească, ea probabil nu-l are, sau mai curând Radu n-o vede decât ca pe Augusta aceea de la conacul Fulea, pe care a înlănţuit-o sub apă cu un gest pe care nici acum nu i-l iartă, cu toate că gestul de-atunci a răscolit-o şi i-l caută sau i-l provoacă în intimitate, atunci când ea se sperie de el şi de ea însăşi şi de nebunia care-i duce în uitare, fără ca asta să-i ucidă dorinţa de a-l scoate din morbiditatea lui, amintirile şi să-l aducă în astăzi, pregătindu-l lucid pe mâine… Ce dracu' vine Chiriac aici, în lipsa lor? Profită de situaţia echivocă în care se găsesc?… Urcă scările repede, ia unul din platouri şi îşi aduce aminte că mătuşă-sa i-a invitat la un spectacol şi de acolo la „Cina". N-a mai dansat de un veac.

Radu nu poate fi decât un dansator excelent. Abia aşteaptă să danseze la „Cina". Floarea deschide uşa şi ea îl aude pe politehnician spunând:

— Noi suntem justiţiari în social, domnule locotenent…

De Georg Hauser vă mai aduceţi aminte, l-am întâlnit la

Timişoara, la social-democraţi şi căpitanul, vă mai aduceţi aminte, a murit chiar a doua zi după ce-aţi plecat. Un snop de mitralieră…

— De ce nu vă spuneţi pe nume dacă aţi luptat împreună? se miră ea, aşază platoul pe măsuţa rotundă, ia platoul de la Floarea şi-l cocoaţă pe hârţoagele de pe birou, iar pocalele grele, din cristal, le aşază pe jos, unde pune şi carafa cu vin sângeriu, specialitatea lui Vasile.

— Aşa e uşor să faci revoluţie, spune politehnicianul râzând şi ea are brusc o stare de ameţeală, ar fi desigur absurd să ia preparatele Marei şi să le ducă la cantină, nimeni nu s-ar sătura cu ele; apoi o încearcă un fel de umilinţă cretină pentru că este cald, plăcut şi oricum, dincolo de sărăcia lor lucie, numai ea ştie la ce ajunge solda şi ce câştigă cu injecţiile, dincolo de asta, oricum,

viaţa lor aici este o viaţă princiară în raport cu viaţa colegilor ei de la căminele câte vor fi fiind, mulţi din băieţi spală vasele prin ospătării mizere, pentru o farfurie cu mâncare şi fetele…

— Mă întorc numaidecât, spune, îşi constată laşitatea, iese şi se închide în baie.

— Chiar, spune Radu Vornicu, de ce nu ne-am spune pe nume?

— Cum ordonaţi, râde fostul sergent t.r., tunar anticar…

— Măi Virgile, teribil luptător Georg Hauser… Dacă mă gândesc bine, am scăpat neciuruit datorită lui. Şi fraţii morţi acolo în pivniţa-cazemată… Kurt acela care agoniza…

— O să aibă probabil neplăceri.

— Pentru că a fost la nemţi?

— Da!

— S-a răscumpărat cu vârf şi îndesat. Mi-a spus mie că el l-a împuşcat pe Hans. Mi-aduc aminte perfect.

Atunci, când n-ai vrut tu să muţi morţii decât din ordin.

— Şi tu mi-ai dat ordin cu o plăcere diabolică.

— Aiurea! Ca să mă înving.

Radu Vornicu are senzaţia stranie că volubilitatea asta bruscă nu-i aparţine. Nu se recunoaşte. El ferecat până-n catarămile de la centură în răceala uşor dispreţuitoare faţă de terieni, dintr-odată propunându-i acestui băiat o intimitate necenzurată. Cretin!… Când ai stat cu el în beciul-cavou, când Otto cel Negru era gata să te facă şvaiţer, când femeile alea i-au atacat pe szalazişti cu hârleţele şi târnăcoapele şi băiatul ăsta a vârât proiectilul de tun exact acolo unde i-a ordonat căpitanul… Ah, căpitanul! îl orânduise printre nemuritori. Până şi căpitanul!

Ce-au făcut luptătorii căpitanului, cei din beciul-cavou, cei din beciurile şi din apartamentele străzii „Bethlen

Gábori! cei foarte puţini rămaşi dintr-un batalion

pentru

„Cina cea de taină”, fără căpitanul-regizor, care le organiza minutele de viaţă după un scenariu minuţios, abia acum îşi dă seama, atunci ignorase scopul scenariului care-l fascinase, scop menit să-i smulgă pe ei toţi de sub fatalitatea morţii care-şi trimisese vestitorii duhnind a carne umană macerată şi a sânge închegat pe străzile Budapestei desfundate de obuze, pe străzile roase de gangrena acelui supliciu sălbatic, străzi care vor purta în veci de veci moartea lor gemând în asfalturile şi tencuielile viitorului, mărturie valahă a unei dezrobiri prin jertfă, mărturie valahă ca o tragică chemare spre raţiune.

— Afurisită, diavoliţa de Augusta, spune politehnicianul... Are o capacitate uluitoare să capteze atenţia. Vorbeşte excelent. M-a cucerit de cum am auzit-o, acolo. De atunci mi-a dat mereu peste nas şi astăzi m-a adus aici să mă lămurească despre lupta de clasă.

— Şi te-a lămurit?

— Aiurea! Abia că m-a ameţit. Spune-mi şi mie cine stă în palatul ăsta şi din ce os se trage, că ai mei sunt sectari şi de pe acum îi fac atmosferă...

— Parcă mi-am dat autobiografia, spune Augusta intrând – Radu Vornicu mustăceşte, iarăşi ascultă la uşă diavoliţa – vorbiţi tare de parcă sunteţi surzi... Anghelinei îi este rău (minte), am să lipsesc... Mă bucur că-mi datoraţi revederea. Salut, băiete. Şi să-mi spui dacă am greşit că n-am înscris în autobiografie şi cartaboşul. Am să-mi fac autocritica.

— Cu limba asta şi cu palatul ăsta nu rezistă, spune

Virgil Belcotă după ce Augusta dispare ca suflată de viscol, lăsând în urma ei o dâră de incertitudine şi nelinişte aţâţătoare, aproape fosforescentă.

— Palatul nu este decât o culă oltenească ridicată în

Bucureşti de ultimul descendent al boierilor Floreşti, una din săbiile credincioase ale lui Mihai Viteazul. Deci istorie.

Augusta este nepoata dintr-o ramură scăpătată a acestui ultim descendent, generalul Florescu. Ca să fii

liniştit şi în cunoştinţă de cauză.

— Acum sunt, spune Virgil Belcotă.

De fapt este în cunoştinţă de cauză de prin decembrie, când a avut în mâini un fel de dosar al Augustei, cu toate că cineva din biroul de partid al Universităţii îi atrăsese atenţia că acum şi în cazul Augustei Pretorian (ori nu-şi schimbase numele ori nu se căsătorise legal) este nevoie de o înţelegere nuanţată, de o lărgire a viziunii, intelectualii nu se formează peste noapte (el o ştia din experienţă, îi trebuiseră patru ani să devină un fel de inginer, deci un specialist în perspectivă, cu orizont de cultură penibil de limitat, aproape că-l invidiază pe aviator pentru interiorul ăsta tihnit, pentru femeia lui; dar mai ales pentru timpul care-l are la dispoziţie să studieze ceea ce-i face plăcere)

şi generalul Florescu contează printre primele personalităţi progresiste care au lucrat pentru întoarcerea armelor. Aviatorul n-a spus nimic despre asta; a vorbit de meritele istorice ale Floreştilor din vremea lui Mihai

Viteazul, ca şi când ar mai asculta cineva asemenea poveşti.

A rămas evident apolitic. Nu ştie să selecteze esenţialul.

Nici măcar esenţialul în ceea ce-l priveşte, acum, când orice minte limpede îşi dă seama că trebuie să-ţi găseşti atuuri ca să rezişti. Uite-l pe el activist al partidului în mediul studenţesc, venit pe urmele unei femei în această casă de mare boier şi general pe deasupra, unde, colac peste pupăză, întâlneşte un fost camarad de luptă, chiar dacă prietenia lor de luptă n-a ţinut decât 48 de ore, însemnând de fapt cât o viaţă obişnuită. Aviatorul are un mod ciudat de a trece sub tăcere episodul care l-a legat de taică-su, atunci când l-a căutat la Reşiţa să-l prevină şi a fost solidar cu bătrânul Vornicu când acesta l-a ascuns;

O ştie cu lux de amănunte de la bătrânul Vornicu, care nu este chiar atât de discret şi merge cu stânga şi face destul caz când trebuie de activitatea lui democratică. Grigore i-a atras atenţia asupra ofiţerilor tineri care au dat

buzna prin facultăţi, el zicea „poate să scape de propria lor biografie”, crede că Grigore exagerează, cum o face câteodată şi atunci nu mai poate fi oprit, pentru că l-a întâlnit la

Poli în Timişoara pe fostul lui comandant de baterie;

omul făcuse tot războiul, pierduse în Tatra braţul stâng şi avea o capacitate notabilă de a asimila materia, fiind remarcat de toţi profesorii, cu toate că, se zicea, neputând trăi din pensia de invalid, se angajase salahor la binale.

Nu face niciun complex faţă de ceea ce vede, faţă de vila-culă şi odaia asta din foişor al cărei confort îl bănuise când o urmărise pe Augusta şi ar fi vrut s-o vadă intrând aici umilă, nu stăpână, dintr-o dorinţă secretă de ocrotire;

pentru că tovarăşul Alexandru Belcotă, tatăl lui, pretindea să i se spună tovarăş în public şi acasă, demonstrase o uluitoare capacitate de a-şi sofistica situaţia şi condiţia de al doilea secretar judeţean. Ocupase parterul unei vile al cărei proprietar fusese un ierarhic al Grupului etnic german care fugise cu trupele naziste, împreună cu toţi ai lui; lăsând-o pe mama să vadă de gospodăria de la

Reşiţa, până când va pune pe tocător „fiara burghezo-moşierească”, cum îi plăcea să spună, asta nu va dura mult şi se va întoarce la munca lui de la uzină. Lui îi găsise o garsonieră tot pe bulevardul C. Diaconovici Loga, nefiind principial să locuiască împreună. Partidul cu partidul, utece-ul cu utece-ul, spusese, cu toate că şi el era membru de partid; dar taică-su devenise irascibil, plin de secrete şi-i dăduse o cameră din apartament unui activist bondoc.

Ardelean, despre care se spunea că ieşise dintr-o groapă comună cu un glonţ horthyst în abdomen, fusese salvat de un medic de ţară şi era o veche legătură a tatălui; aşa că se obişnuise întrucâtva cu interioarele acestea, atât că al tovarăşului Alexandru Belcotă era mult mai spaţios şi mult mai somptuos; dovadă că cel din Grupul etnic fusese mult mai bogat decât ultimul dintre boierii Floreşti, cu toate că acesta este general şi progresist pe deasupra.

Încearcă să-şi persifleze situaţia, dintr-o nevoie de echilibru, în ilegalitate, raţiunea lui, uşor tehnicistă şi uşor matematică, nu fusese îngrădită de obligaţii şi şedinţe de rutină.

Dacă episodul budapestan al aviatorului ar fi durat, de atunci l-ar fi atras pe orbita activităţii, fiind deschis problematicii sociale.

— Adică în ce fel, măi băiatule?... Uite, bea tu un vin curat, făcut de Vasile, podgorean de viţă veche şi explică-mi foarte limpede cum poate fi abordată Unirea, adică unitatea socială, politică, economică, spirituală a unui popor, din unghiul acela limitativ al luptei de clasă şi care este sistemul de valori pe care-l aduci tu în discuţie. Atunci, Otto cel Negru şi domnul colonel Vitez şi

Kurt nu ne-au lăsat să adâncim discuţia. Îţi mai aduci aminte de preot?

— Îmi aduc!

— Ce-o mai fi făcând preotul?

— Nu ştiu.

— Să nu-mi propui valori ideale. Utopice. Să-mi spui cum rolul vostru justiţiar în social, vezi? am reţinut exact încă de acolo, din beciul-cavou şi m-am gândit la asta, ţi-o mărturisesc, cum rolul vostru justiţiar va stârpi delaţiunea şi meschinăria, cupiditatea, invidia, setea de parvenire, josniciile de toate felurile şi hoţia, măi băiete, sergentule, să-mi fac cruce peste gură, poate nu mai eşti sergent...

— Nu mai sunt sergent, spune calm Virgil Belcotă.

M-am întors locotenent.

— Bravo băiatule... Te felicit sincer şi zău că te invidiez. Se pare că numai noi, ăştia de profesie, suntem sortiţi să rămânem buni în grad.

Un răbufnet de vânt scutură cercevelele. Fereastra face o pată opacă dincolo de perdelele subţiri din borangic care se unduiesc uşor în aţa de crivăţ scăpată prin tocăria geamului. Radu Vornicu apreciază lucid că de fapt nu şi-a învins niciuna din multele lui captivităţi, începând cu cea biologică, de fapt n-a făcut decât să se adapteze acestui lung şir de captivităţi, căruia bravul sergent t.r., astăzi

locotenent, îi adaugă pentru început încă una: lupta de clasă.

— Să auzim, spune, şi cu toate că soba de teracotă cu cahlele albe uşor îngălbenite şi cu cocoşul de Hurezi în albastru siniliu, redus la cea mai simplă şi grăitoare expresie plastică, revarsă o căldură tihnită, încearcă o senzaţie neplăcută de frig, ca şi când viscolul de afară ar avea puterea miraculoasă să penetreze pereţii culei prin milioanele lor de pori invizibili, să transforme adăpostul solid într-o iluzie şi să năvălească peste ei cu toate gerurile răsăritului. Se înfioară şi bea lacom rubiniul din paharul de cristal, cu senzaţia că-şi bea propriul lui sânge.

— Să începem cu împroprietărirea ţăranilor şi democratizarea aparatului de stat, ca efect imediat al luptei de clasă, spune Virgil Belcotă şi, nu se ştie prin ce capriciu al procesului imaginativ, lui Radu Vornicu i se proiectează pe retină chipul de *Jupiter tonans* al stat-majoristului din alaiul generalului, stat-majorist pliscos şi înfiretat care se repezise în picaj la el, acolo în Cehoslovacia, când cu afacerea aceea murdară, cu mosoraşele şi papiotele; era acelaşi deci, în alaiul generalului, care atunci îl îmbrăţişase şi acum se uitase la el ca prin sticlă, se făcuse că nu vede picioarele goale ale recruţilor scoşi la instrucţie, ca şi când aviaţia atât mai însemna după miile ei de misiuni de război, recruţi desculţi şi ei, piloţii acestei aviaţii, atâţia câţi mai rămăseseră, nu mai însemnau nimic în afara rutinei cazone şi a ierarhiei sacrosancte.

— …pentru că de aici, de fapt, şi începem…

Aude fulgii foşnind în învolburarea lor albă şi spăimoasă, aude vântul frecându-se de pereţi, subţiindu-se să pătrundă în casă prin porozităţile zidurilor şi atunci are viziunea limpede că întreaga cuirasă care-l adăpostise, din interiorul confortabil al căreia ţâşnise în lumina solară la bordul maşinii lui de zburat este ciuruită de vreme, ruginită, că vântul o hărţuie bezmetic şi că ea zăngăne jalnic, sortită cancerului nemilos al ruginii, doar i-o spusese foarte limpede Mefisto; dar pe el nu-l interesase

atunci, pentru că el se simţea aparţinând comunităţii istorice, una în destin, solidară cu toate părţile ei componente în virtutea unei finalităţi naţionale şi uite că acum sergentul-locotenent se desolidarizează de comunitatea istorică pentru al cărei viitor luptaseră împreună, se particularizează, se aşază cu ostentaţie pe un anumit teritoriu, un teritoriu de clasă, fatalmente limitat şi limitativ, teritoriu de clasă din interiorul căruia revendică justiţie, din interiorul căruia devine justiţiar şi la judecata căruia, fără niciun menajament, cheamă orânduirea burgheză. Implicit îl cheamă la judecată pe locotenentul aviator Radu Nanu Vornicu, pentru că, acum şi aici, sergentul-locotenent vorbeşte foarte clar de asanarea armatei burghezo-moşiereşti din punctul de vedere al luptei de clasă şi este foarte clar că, judecat din teritoriul de clasă al politehnicianului, el este un produs tipic al armatei burghezo-moşiereşti, instrumentul represiv al guvernanţilor burghezo-moşiereşti. Îşi constată un fel de sadism lacom de autoflagelare, o perversitate de fapt, când spune:

— Te ascult cu religiozitate, revoluţionarul e!

pe la prânz încetase foşnetul uşor al ninsorilor căzute peste oraş de săptămâni, troienind străzile, înghesuind perspectiva între zidurile începuşite, făcând şi mai urâte ruinele rămase de pe urma bombardamentelor şi scândurile hâite, vulgare, bătute în aripa stângă a Palatului. Aerodromul hiberna în mizeria ciorbelor lungi, circula o singură maşină în care intrau obligatoriu şefii de servicii administrative, majorii de escadrilă şi cine se plictisea în oraş. „Lăsaţi, don’ent, că mă duc eu”, zicea în fiecare dimineaţă plutonierul lui de administraţie, un tip mic, uscat, cu un craniu uriaş şi pleşuv, prevăzut cu un nas coroiat, pe care el îl bănuia că se coroiase din pricina obiceiului de a amişuna toate cotloanele magaziilor şi atelierelor pendinte de autoritatea acestuia. „Vezi-ţi de treabă”, zicea şi ajutorul administrativ al Flotilei, pe care-l avusese într-un timp instructor de zbor, tip ciufut şi imprevizibil, prevăzut cu un soi de umor negru declanşat

în zilele de zbor din toamna trecută când îi ceruse nişte situaţii interminabile cu întregul conţinut al averii Flotilei existent în magazii, el habar n-avea de unde să înceapă, plutonierul îl consola zicând că e as în materie şi don'ent să se răcorească puţin în zbor, zbura tot escadrila lui Nelu Galea, acesta îi făcea foaia de misiune, el chiulea de la registrele mirosind a naftalină, şoriceii auzeau când trăgea scaunul, se aşezau pe poponeţe, mustăceau, se obişnuiseră, apoi o tuleau pe sub rafturi până închidea uşa şi se strecura la pistă, unde-l pândea ajutorul administrativ. Se amuzau, în general unul din băieţi îi ceda locul, el urca în avion, decola şi nu treceau zece minute până auzea în căşti glasul gâjâit al ajutorului administrativ umplându-l de complimente şi ameninţându-l cu pedepse grele, dacă până la prânz situaţia nu-i va fi prezentată aşa cum ce ordonase. Prin decembrie se făcuse o inspecţie de intendenţi, i se ceruseră registrele din anii precedenţi, habar n-avea de arhiva Flotilei, nu i le dăduse nimeni în primire, intendenţii stătuseră între izmene câteva zile, ceruseră soldaţi să-i ajute la inventare, mârâiseră când el trebuise, din ordin, să identifice trenurile de călători înzăpezite în Câmpia Română, să aterizeze hazardat între nămeţi şi să predea alimentele, făcuseră un proces-verbal prin care se consemna absenţa lui, din ordin, plecaseră şi nea

Petre îi „raportase11 – sergentul invalid păstra cu stricteţe ceremonialul militar în casă – că fusese căutat de două ori de domnul locotenent-comandor de la Flotilă, care i-a dat ordin să nu-l slăbească până nu-i telefonează acasă. Nea

Petre se prezenta la telefon: „sergent veteran Petre Chirilă11, aşa că locotenent-comandorul îi ordonase, lucru care-l încânta pe nea Petre, singurul lui univers fiind universul militar. Probabil este nevoie să semneze cine ştie ce situaţie. Ieşise să-şi facă turul de pas gimnastic cu Augusta, se bătuseră cu zăpadă, poartă în el senzaţia stranie, răscolitoare, de o voluptate nebună, care l-a scurt-circuitat când a prins-o în braţe după ce ea l-a frecat pe

obraz cu zăpada pufoasă şi grea, i-a rămas zăpadă în sprâncene şi pe buze, cu gust fad; se făcea însă bulgări minunaţi, rotunzi, era înaltă până peste genunchi, oamenii abia-şi croiseră poteci pe câte un singur trotuar în această zăpadă de sfârşit de lume. Nu circulau tramvaiele, nici autobuzele, era o nebunie albă, parcă veselă şi fără griji, o nebunie adolescentină şi pură; o prinsese în braţe, Augusta purta bocanci de schi, un pulover alb cu gât, pantalon pană, pe cap un fes nostim, voise să-i vâre zăpadă sub pulover şi atunci ea îi pusese piedică hoţeşte, golăneşte, împingându-l cu forţă, căzuseră amândoi în zăpada pufoasă, adânc, o sărutase lacom şi parcă acolo, în zăpadă, ar fi cunoscut-o întâia oară, parcă acolo i-ar fi descoperit feminitatea fierbinte; când a ridicat-o şi s-au scuturat cu un fel de stânjeneală, ca şi când ar fi făcut dragoste acolo, în stradă, a văzut cum cade o perdea la fereastra uneia din casele acelea senioriale şi s-au întors acasă de mână, ca doi liceeni îndrăgostiţi.

Augusta spunându-i şoptit: – Nu te mai minţi! Nu mă iubeşti!

Se întâmplă ceva cu Augusta.

Augusta se claustrează monahal la Anghelina. Augusta se mută la Anghelina, ducându-şi hainele, cursurile, seringile şi stetoscopul. Augusta revine noaptea, hoţeşte, ca o adulterină în patul amantului. Revine cu hainele, cursurile, seringile şi primul ei act „social”, nu-i spune „conjugal”, este să-i facă o vizită medicală riguroasă. Reflexe, plămâni, limbă, puls, ficat, stare generală, mormăie ceva în legătură cu nesimţirea lui biologică, îşi înscrie cotele într-o fişă de observaţie şi spune că n-are nicio şansă să-i dovedească capacitatea ei profesională, faptul că de pe acum este o diagnosticiană redutabilă şi că, până la urmă, are să se specializeze în ginecologie, spre a scăpa, pe de-o parte, de contactul direct cu mizeria fizică a masculilor şi, pe de alta, să vină în ajutorul semenelor sale, ultragiate fizic de aceiaşi masculi inconştienţi. Augusta profită de stabilitatea lui. De felul lui de a fi egal cu el însuşi. Se joacă, fără să-şi dea

seama că jocul prelungit dincolo de capriciu devine enervant şi obositor. Că nu se mulează deloc pe situaţia lor şi mai ales pe ceea ce se întâmplă dincolo de ei…

Umblase cu Virgil Belcotă prin zăpadă, tăiaseră nămeţii până la lacuri, ori până la Universitate, atunci fusese şi

Augusta cu ei. Augusta vorbise la o întrunire chiar în aula

Universităţii; a fost un şoc, o revelaţie, era altă Augusta, cu o logică implacabilă. Creionase în câteva cuvinte atmosfera zilei, cu îmbogăţiţii de război care traficau cele mai sacre sentimente, cu penuria cvasigeneralã, cu manevrele politice ale posedanţilor care accelerează ritmul inflaţiei spre a arunca responsabilităţile în guvernul democratic pe seama imixtiunii comuniştilor. Augusta sintetiza idei, le patetiza; fusese fluierată şi ovaţionată şi atunci şi-a dat el seama de acest caracter antitetic al Augustei, de capacitatea ei de a fascina şi a respinge, ca şi de realitatea lui

Virgil Belcotă care-i propunea un punct de vedere nou şi, într-un anumit sens, fascinant. Simţea cum rugineşte într-o rutină cazonă fără nicio deschidere spre viitor în afara unei avansări incerte, la vechime, când armata este vizibil teritoriul unor transformări masive de substanţă în care foştii soldaţi şi gradaţi sunt ridicaţi la rangul de ofiţeri, comuniştii folosind politica şi apartenenţa de clasă drept criterii de selecţie.

Deci, vineri pe la prânz încetase foşnetul uşor al ninsorilor căzute peste oraş şi prin vitroul albastru al casei scărilor intră o lumină crudă, glacială, care cade net pe vârfurile lăncilor de cavalerie, făcându-le tăioase şi reci şi nemiloase, descoperind calitatea ucigaşă a oţelului, neînduplecarea lui, istoria uciderilor în luptă când vârfurile acestea au fost purtate în galop de roşiori. Este aici şi lancea sergentului veteran cu care a împuns între umeri trăgătorul unei mitraliere germane la Robăneşti, lumina care trezeşte culorile şterse ale fanioanelor roşu-albastre şi dă viaţă arcadelor brâncoveneşti sprijinite pe

stâlpi de piatră cu caneluri adânci şi în torsadă, având capitelurile ajurate cu frunze de viţă migălite din daltă, camera de arme cu armurile ei masive pe care lumina crudă şi geroasă le ocoleşte, lăsându-le într-o penumbră greoaie şi sumbră, atingând doar panopliile, tecile fastuoase ale săbiilor orientale, scuturile cu smalţuri albastre şi verzi licărind fabulos ca într-un basm oriental, atmosferă ciudată şi austeră dominată de Mihai Viteazul din vitroul albastru, Mihai Viteazul prin care lama rece de spadă a luminii trece tăios, dându-i o măreţie hieratică; astea toate şi interiorul unic al biroului unde stau ei trei ţin de planul imediat al conştiinţei lui, acela care răspunde percepţiei directe, brute, care înregistrează fidel interiorul: draperiile grele de catifea vişinie sugrumate la mijloc, galeriile placate cu folie de aramă bătută în motive zoomorfe, rafturile cu cărţi, canapeaua acoperită cu blană de urs, policandrul din lemn pirogravat, mulţimea de arme albe, portretul lui Mefisto în pelerina albă a cavalerilor ordinului „Mihai Viteazul”; toate astea comentate în spaţiu şi timp de un al doilea plan de conştiinţă ivit nu se ştie când, plan care fabulează povestea fiecărui obiect căutându-i meşterii şi locul de origine, aventurile ajungerii prin timp pe aceşti pereţi şi în acest interior, ateliere monastireşti, ori din Alep, bazare orientale şi caravane sub cerul torturat de vânt al Anatoliei, se cenzurează cu asprime pentru că Profesorul spune:

— Abia acum vom avea întreaga perspectivă a corupţiei instaurate de Carol şi camarilă. Corupţie instaurată să-i acopere corupţia. Anarhie dirijată, ca prin intermediul ei să-şi consolideze tronul. Fii atent, domnule locotenent:

corupţie plus anarhie, formulă a stăpânirilor nelegitime, neconstituţionale, constituind crime grave săvârşite la adresa naţiunii.

Dacă Mefisto nu intră în dialog cu Profesorul, mărginindu-se să pufăie din pipă şi să scoată nori albaştri de fum plăcut mirositor, ar fi o necuviinţă să intervină într-un teritoriu care face obiectul meditaţiei Profesorului. O

dată pe săptămână, vinerea după-amiaza, Profesorul îi face o vizită lui Mefisto şi fiecare seară de vineri este de fapt un monolog al Profesorului a cărui crisalidă de istorie este penetrată de cotidian şi atunci Profesorul însumează cotidianul pe direcţiile care i se par notabile, operează aici o selecţie şi o reducţie la esenţial, după care încearcă să deschidă breşe în necunoscutul viitorului:

— Etapa următoare a corupţiei este gâtuirea socialului.

Anihilarea lui. Reducerea lui de la diversitate şi pluralitate la masă de manevră, menită să suporte piedestalul statuii ridicat de autocratul devenit peste noapte dictator, folosind ca ultim argument diversiunea naţionalistă. Cu asta, dictatorul şi-a terminat şi statuia. Urmează s-o ridice în vârful piedestalului. Mai are o etapă de parcurs.

Inventarea unui inamic extern, prin care să abată atenţia masei de manevră de la propria ei condiţie ancilară… Iată o temă de cercetare, domnule locotenent. Drumul de la corupţie la dictatură în perioada anilor 1930 – 1944 în Europa.

Corupţia implică imoralitatea. A corupătorului şi a întregului clan. Clan regal în cazul României. De la ruletă la cea mai josnică prostituţie. Corupţia şi imoralitatea cheamă minciuna. Şi minciuna, fastul care s-o mascheze. Fastul imperial, aparenţele sanctificate, drapate în purpură, care să fascineze şi să consoleze masa de manevră, pauperizată şi terorizată de zbiri. Amintiţi-vă: soldaţii mâncau linte cu viermi, dar aveau mănuşi albe, eghileţi şi nu ştiu câte ţinute de paradă; dar nu aveau gloanţe decât pe-o lună, în plin război mondial. Tu mi-ai spus-o, Costine.

Mefisto pufăie tacticos, învăluindu-se în nori de fum, ca o zeitate fabuloasă.

— Dictatura cheamă impostura. Un rege impostor, susţinut de o camarilă de impostori, care avea totuşi în impostura lui grandomană respectul pentru ştiinţă, artă şi învăţământ. Făcea către aceste manifestări ale perenului

gesturi largi de deschidere, măgulindu-se prin măgulire şi ofrande, încerca să-şi supravieţuiască, patronându-le.

— Şi viitorul? întreabă Mefisto.

— Se va face simţit rolul ponderator al istoriei ca întreg. Vor interveni indiscutabil bunul simţ al poporului, uriaşa lui forţă de a absorbi şi restitui totul fasonat conform necesităţilor lui interioare. Revoluţiile ajung să integreze spiritul de autoconservare al naţiunii, aceasta din urmă fiind perenă.

Profesorul face apel la Hegel: „ţi-l recomand cu imperiozitate, domnule student!” Vornicu ştie că Profesorul se confesează! Nu lor direct! Sau cu adresă lor! Are senzaţia că ei sunt numai nişte intermediari între Profesor şi

Timp. Timpul absolut al poporului lor, gigant modelator de istorie pe care el nu-l poate concepe, nu-l poate sesiza în întregul lui desen uriaş de tendinţe şi deveniri, simţindu-se prea mult legat de concreteţea timpului său istoric.

Totul cade într-o semiumbră prevestind amurgul în care scapătă soarele gheţos, un imens soare de gheaţă roşie, sângerie, sprijinit pe crengile negre, descărnate ale arborilor de la şosea, tăiat de vălul murdar, cenuşiu al fumegărilor citadine, din care pică în arbori, croncănind asurzitor, stoluri negre de ciori, chemând alte ninsori şi alte geruri. În această semiumbră care-l cufundă lent într-o mare de zăpezi fumegând cenuşiu, spălându-l cu o tristeţe bolnavă şi fără nume, în care el recunoaşte, abstract, abstracţiunea constituită de Profesor, abstracţiune de o demnitate gravă, obişnuită să converseze cu veacurile, având exerciţiul ştiinţei, al metodizării investigaţiilor, sentimentul că aparţine istoriei. Recunoaşte tot în abstract prestigiul în cultură al

Profesorului care transcende accidentalul; dar care, printr-un proces straniu de dematerializare, se resoarbe într-o idee, o idee forţă, o idee motrice, vorbind despre sine din interiorul istoriei însăşi, eu un glas oracular al acesteia, pe când lui, locotenentului aviator Radu Vornicu,

luciul stins al armelor albe atins de agonia luminii îi sugerează cu perversitate o infinită succesiune a concretului într-o mie de mii de feţe reale, înăbuşitor de reale, reale până la sufocare şi explozie, curgând în flux continuu, într-o cascadă plină de reverberaţii din însuşi glasul abstract şi mineralizat al Profesorului.

— Spune-mi repede dacă vii diseară la noi? Ce te mai întreb ca un jidan tâmpit!? Nu plec de aici fără tine!

— Şi Augusta?

— Augusta are astă-seară „o acţiune de răspundere”.

— De unde ştii?

— Ştiu!

— Şi acţiunea aia de răspundere ţine mult?

— Oricum mai mult decât stai tu la noi. Poţi s-o şi aştepţi. Te conduc eu.

— Îmi vine greu fără Augusta.

— Geloasă?

— Nu are de ce!

— Puţin tot are, ţie îţi place puţin Sara; dar numai puţin.

Augusta irumpe violent în odaie, o auzise urcând scările în fugă, îi priveşte scurt, intens, îşi aruncă paltonul cu blană de vulpe pe divan şi se lipeşte de soba încinsă, cu cahlele având desenat cu sineală cocoşul de Hurezi.

— Salut băieţi! Tot în crailâc, Gigi? Ce face Sara?

N-am mai văzut-o de mult... Mă ocoliţi?!... Brr, ce frig!

— Cine te ocoleşte? Tu ne ocoleşti, Augusta!... Tocmai zicea Sara să veniţi diseară la noi. A pregătit ea ceva ce-ţi plăcea ţie printr-a şaptea. Zicea Sara că ştie ea că eşti geloasă şi n-ai să vii, eu i-am spus că e proastă, de ce să fii tu geloasă?!

Augusta râde fals. Vornicu îi interceptează privirea tăioasă şi interogativă. Fără niciun motiv aparent s-a adunat între ei un fel de materie explozivă, o stare ciudată de tensiune, lipsită de explicaţie. Stare de tensiune cu izbucniri rare şi violente la Augusta. Fuseseră la operă, se cântase

„Aida”, Chiriac rezervase o lojă, el îmbrăcase singura ţinută bună pe care-o avea, Chiriac fusese domn, venise cu nebuna de doamna Fulea cu sania, o sanie-landou, uriaşă, femeile ocupaseră banca din spate, ei doi strapontina, muscalul purta căciulă căzăcească, era vârât în şubă, caii vineţi-rotaţi aveau gâtare cu clopoţei, fulguia uşor şi se vedeau fulgii plutind leneş prin lumina gălbuie a becurilor.

Bucureştiul era fastuos văzut din sanie şi foaierul prost încălzit şi prost luminat era plin până la saţiu de dame tinere, cu coafuri montante, cu rochii lungi, se purtau lame-urile şi catifelele grele, somptuoase, erau pline de bijuterii, doamna Fulea întâlnise protipendada, domni uscaţi, monoclaţi, pergamentoşi, un Sturdza şi un Giuvara şi alţii ale căror nume fanariote nu le reţinuse, în haine impecabile, tăiate înainte de război de cei mai mari croitori de la Londra şi Paris, încercănaţi, obosiţi, plastronaţi, aerieni şi distanţi cu distincţie; care-i întinseseră mâini uscate şi vlăguite, fără să transmită altceva decât o rece şi seniorială distanţă;

unii nici măcar nu se osteniseră să întindă mâna; în schimb o examinaseră minuţios, cu ochi seci, ori lăcrimoşi pe Augusta, care-i şoptise: „Urmaşii ăştia ai simigiilor şi plăcintarilor din Fanar, mă despoaie, scârbele! Le vine lor vremea, mai curând decât cred”. Răbufnise o ură zăcută în glasul Augustei, care se lăsa sărutată pe obrazul roşu de ger de doamnele acelor domni, purtând cu distincţie bijuterii grele, pandantive masive, cercei din aur cu picioruşe, aşa cum purtau Doamnele Ţărilor Româneşti mesaluri bătute în diamante. Despre unele Augusta îi şoptise la ureche că sunt false, că venerabilul care stătea smochinit în redingota albastru-ultramarin, ori neagră, ori în smokingul cu reverele din mătase şi în pantalonii reiaţi tocase averile moştenite, ale lui şi ale cucoanei, în tripourile de pe Coasta de

Azur. Augusta era, surprinzător, un fişier burduşit de date pe care le transforma în proiectile, în capete de acuzare:

„Ăştia au supt vlaga ţării, izbucnise; ăştia v-au trimis

pe voi la moarte să se îngraşe ei, porcii… şi tu, tu nu înţelegi nimic, te claustrezi între hârţoage şi joci rol de Matamores jignit. Mi-e silă…” Parcă-l pălmuise. Se stăpânise, pentru că domnul Chiriac îi înconjurase cu o ceată gălăgioasă de femei tinere, fardate violent, cu unghiile sângerii, purtând rochii cu corsajele despicate îndrăzneţ prin care se vedeau sânii lăsaţi liberi, pe umeri cu mantilete şi cape din blănuri scumpe, vulpi albe şi astrahanuri, pântece de jderi şi hermelină; gălăgioase, mirosind a parfumuri şi creme, însoţite de bărbaţi masivi, bine hrăniţi, cu părul frizat şi strălucitor, dat cu briantină, unii purtând lavaliere sălbatice, grupul îl izolase pe Chiriac. Una din femeile acelea pline de bijuterii îl bătuse uşor peste obraz cu un evantai, spunându-i: „mare canalie eşti Chiri, crezi că-mi scapi?”. Augusta pălise şi doamna Fulea, cu ţigaretaul ei de aur în colţul gurii, într-o bluză andaluză din mătase verde, transparentă, prin care i se vedea o urmă de sutien lăsându-i sânii ascuţiţi să-i infirme vârsta, strigase tare, ca la manej: „hei, locotenente, scapă-mă de senili…” Se făcuse brusc o tăcere în rumoarea foaierului. „Îmi vine rău”, spusese Augusta.

„N-am vrut-o eu”. „Ştiu! După tine, tinereţe înseamnă aerodrom, pat şi hârţoage”. Se stăpânise iarăşi. Îşi făcuse loc prin înghesuială, Chiriac spărsese şi el blocada parveniţilor acelora, puţeau de la o poştă a îmbogăţiţi de război, îi oferise braţul doamnei Fulea care-i spusese că dacă este un piiot adevărat, uite, mâine de dimineaţă ar avea chef de un zbor până ia monastire la Cotmeana, craiul de Chiriac şi-a pus avionul pe schiuri şi de formalităţi de zbor să nu se sinchisească. Augusta stătuse îmbufnată tot spectacolul. Din când în când scotea un carneţel din poşetă, nota ceva cu un creion subţirel, un confident, apoi închidea poşeta cu un zgomot sec, fără să-i pese de figurile intrigate care se întorceau spre loja lor din lojile vecine. Posibil ca Augusta să aibă dreptate, meditase Vornicu, uniforma îl distingea net, simţise privirile repezi ale femeilor acelora măsurându-l;

auzise şi el, auzise şi Augusta când una din ele,

înaltă, cu o coamă sălbatică de păr blond, oxigenat, îl întrebase pe

Chiriac cine este aviatorul, acela derobase şi el încerca să se elimine din sine spre a primi muzica aşa cum o primea în ultimele clase de liceu, când se întâlneau la operă cu colegele lor de la „Carmen Sylva” şi totul era de o puritate transparentă în care spectacolul se resorbea conţinându-se într-un univers de nelinişti triste şi duioase, de închipuiri melancolice şi inexprimabile. Ceea ce-l îngrijora era incapacitatea lui de a se sincroniza cu o situaţie prezentă şi imediată. În prezentul imediat era deschis tuturor semnelor care veneau spre el din universul acela uşor fastuos şi atemporal: sunetele vibrante ale uverturii, tăcerea foşnitoare a lojilor saturată de odori ameţitoare: parfumuri şi cosmeticale, trupuri neliniştite de femei care căutau poza şi avantajul, semiumbra complice confidenţei, mirosul de tabac bun emanat de hainele bărbaţilor, draperiile uzate şi sărăcăcioase ale cortinei, orga de lumini în culori stinse, bagheta dirijorului sclipind melodic atunci când trecea prin lama sticloasă a unui sput fixat prea sus, în care jucau trâmbe de praf; stătea în spatele Augustei, îi vedea gâtul pur desenat cald în acea opacitate densă. Ştia că o iubeşte cu disperare şi prezenţa ei aici, aparent indiferentă, crease între el şi ea un spaţiu plin de nelinişti, ar fi vrut să-i cuprindă umerii, atunci a făcut o mişcare tandră spre ea şi ochii lui au întâlnit ochii femeii blonde, care stăpânea măreţ loja imediat vecină, ochi subliniaţi cu dermatograful, mari şi imobili. Augusta l-a simţit, s-a întors uşor, i-a luat obrazul şi i-a şoptit: „dacă mai cochetezi cu blonda, te desfigurez”. De fapt devenise indiferent încă de când Augusta îl făcuse „Matamores jignit”. Într-un fel o dispreţuise atunci, cu o scârbă plină de durere atroce. Ea spusese

„Urmaşii simigiilor şi plăcintarilor din Fanar”. Propoziţia făcuse explozie în el, o explozie de imagini de care fusese lacom şi mai era lacom încă şi atunci când că îl ameninţase că-l desfigurează. Din respect pentru Augusta, evita privirea blondei, care-l sfredelea fără nicio jenă. Dacă

n-ar fi fost Augusta, dacă altă femeie l-ar fi ameninţat, s-ar fi ridicat pur şi simplu, ar fi trecut în loja blondei, trimiţându-l la plimbare pe gigolo-ul care se maimuţărea privind printr-un binoclu de spectacol, pe care, din ce în ce mai des, îl întorcea insistent spre Augusta.

Avusese revelaţia întregii butaforii şi a anacronicului pretext muzical atunci când îşi rulase pentru el filmul „simigiilor şi plăcintarilor" ajunşi domni şi beizadele în Principate, se vedea, nu se ştie de ce, îmbrăcat în costumaţia pseudoegipţiană a celor de pe scenă, alergând cu un hanger în dinţi după tipul cu binoclu care era un fel de dregător cu giubea, ca să nu râdă a tuşit scurt şi l-a înţeles exact pe Tudor Vladimirescu, apoi pe Virgil Belcotă cel cu „lupta de clasă", care de fapt, dacă se aduc în discuţie marile răscoale ale ţărănimii din toate secolele şi din cele trei Ţări Româneşti, numai răscoala cumplită a lui Horea tot ar confirma teoria. Să fie chiar atât de cretin şi să rămână la înţelesuri înguste...? Fără nicio legătură s-a gândit la întrevederea lui cu locotenent-comandorul. care era livid. îl luase la Flotilă şi-i spusese că cineva îi vrea capul

(capul lui de locotenent); s-a făcut o constatare cu lipsuri monstruoase, tot ce-a pierdut Flotila în război şi n-a fost operat în registre, sau o fi fost operat; dar nu se mai găsesc registrele: „până şi două «Emil»-uri, măi ne-au pus în cârcă, pentru că sunt solidar cu tine, auzi, două avioane, este de neconceput, adică noi doi am delapidat valori în sumă de treizeci de milioane de lei la cursul din 1938, plutonul de execuţie ne aşteaptă, ce dracu' facem Vornicule. fi-ţi-ar zborul al dracului, că ţi-am ordonat să stai la registre şi să-mi scoţi din pământ din iarbă verde «Emil»-urile alea, unde ai dus «Emil»-urile, sceleratule?"... „Mă agasează tipul cu binoclu", îi şoptise Augusta. „M-aş duce să i-l fac guler"...Du-te", scrâşnise Augusta. „Nu sunt troteza lui, porcul". „Şi Blonda?" „Du-te, mă calcă pe nervi, măslinarul". Trecuse în loja vecină, se plecase peste umărul tipului, îi luase binoclul, apăsându-i umărul fără niciun echivoc şi-i şoptise: „dacă vrei să nu ţi-l sparg în

creştet, foloseşte-l numai pentru scenă”, la care femeia blondă spusese destul de tare „mulţumesc, domnule, era de nesuportat”. Augusta îi ţinuse mâna până când căzuse cortina şi ei ieşiseră în ninsoarea leneşă de afară, înghesuindu-se între blănurile somptuoase ale cucoanelor. Muscalul troienit tocmai scotea traistele cu grăunţe de pe capul cailor…

…

— La ce oră? îl întreabă Augusta pe Gigi.

— Ca să profităm, pe la şase.

— La şase nu pot, că avem o acţiune de răspundere.

Clişeul lui Gigi, repetat identic de Augusta. Probabil un termen tehnic, cum ar fi profundor. Ori palonier.

— Dar la şapte am să fiu. Nu e nevoie să vii după mine, Radu… Pe urmă ne plimbăm prin zăpadă. Sunt obosită. Plimbarea o să mă învioreze.

Augusta stă lipită de sobă, într-un fel de abandon pânditor. Altă dată s-ar fi dus să fiarbă o ţuică, ori l-ar fi rugat pe unchiu’ Petre s-o facă, acum stă acolo, nemişcată, cu umerii căzuţi, obosită, nepieptănată şi el îi vede degetele fine pătate gălbui de tutun şi rochia din lână verde miroase a fum de tutun prost, are obrazul fanat, ochii roşii, parcă ar fi plâns şi sprâncenele ei negre, groase de fanariotă sunt neîngrijite, cum, pentru prima oară constată cu neplăcere.

Augusta este neîngrijită şi parcă şleampătă. A ghicit totul, ca întotdeauna:

— Mă duc să mă schimb la Anghelina… Am avut o zi grea… Şi la noi nu se poartă oja, scumpul meu! Consolează-te…

Îi văzuse privirea, se uită la mâinile ei pătate de cerneală, se desprinde de lângă sobă şi cotrobăie cu lehamite prin dulap.

— Te ceartă dacă întârzii, spune Gigi Bercovici, cocoţat în vârful divanului. Când eşti gata, merg cu tine.

— De unde ştii tu că plec acum? Augusta se întoarce brusc, ţinându-şi bocancii de schi în mână.

— De la Andi, de unde dracului să ştiu?

Din nou Augusta îl fixează interogativ, ca şi când l-ar suspecta de minciună şi aranjamente cu Gigi, ca şi când ei doi ar pune la cale cine ştie ce escapade. Aşa cum de fapt el l-a surprins pe Chiriac la manevră, sau poate i s-a părut, cum i se pare şi Augustei. Femeia blondă s-a întâmplat să vină cu gigolo-ul acela pomădat şi la „Cina”, de fapt era acolo când ajunseseră ei, la o masă vecină cu masa rezervată de Chiriac ca şi loja, Augusta o văzuse şi manevrase astfel încât să-l aşeze cu spatele la femeia, în adevăr statuară şi misterioasă; iar la primul dans îi spusese:

„Menajează-mi orgoliul cel puţin, dacă n-ai reuşit să-ţi depăşeşti condiţia de peşte”, la care el o condusese la masă, stătuse încă exact zece minute şi pretextase că mâine are de dus corespondenţă la Braşov, cu avionul, aşa că nu poate zbura cu doamna Fulea şi trebuie să se retragă.

Doamna Fulea spusese cu glasul ei răguşit: „Nu înainte de a mă dansa, locotenente. Mor să mă dansezi, ce vrei, uniforma, pasiunea mea, pa Augusta şi nu face botic”.

Doamna Fulea dansa excelent, era subţirică şi numai nerv, se mlădia cu o ştiinţă adâncă, femeiască, i-a spus că Augusta este de-o gelozie turbată, se vede, transpiră prin toţi porii gelozia, o prostie. „Ascultă locotenente, îi spusese, lipindu-se prelung de el, haida de nu te îmbăţoşa, nu atentez la pudoarea ta, asta aşa se dansează băiete, plăcerea este să te cufunzi în ritm, în sugestiile dansului, partenerul poate să fie doar pretext de vis! Plăcerea stă în schimbare! (îl rotise abil lipindu-i piciorul de pulpă, niciodată nu o privise ca pe o femeie şi ea era cu adevărat o femeie cu puţin înainte de crepuscul). Zi-mi sincer, ce viitor îţi vezi? Cu Augusta? Cu totul? N-ai căzut încă din înălţimi?…” – „Vreţi să-mi smulgeţi confidenţe, fără anestezic, stimată doamnă?” „Păi ce dracului fac eu, locotenente, nu încerc să te anesteziez, dar tu, naiba să te ia, răspunzi numai la pintenul Augustei… Paţachina aia blondă, de unde-o fi apărut, te-ar deflora aici în public, dacă mai are ce deflora în tine, cutră bătrână ce eşti. Să te

gândeşti serios şi să vii să discutăm serios, dacă n-ar fi cazul să zburăm”. Doamna Fulea râsese tinereşte, îi arătase dinţii albi, de fiară obişnuită să devore şi-i spusese că

Augusta prea dansează ca o scândură, se miră, pentru că ea, doamna Fulea, o simte, Augusta este exact ea la douăzeci şi doi de ani, Dumnezeule, cunoaşte ea, ştie ea ce toridă este Augusta şi de ce şi-a pierdut el aerul acela agresiv şi nonşalant şi concupiscent de altă dată, parcă nu i-au povestit Dana şi Mara cine este el… Râsese, îşi lăsase capul pe-un umăr, era vie, de o frumuseţe ţigănească uşor vulgară şi provocatoare şi-i spusese că tineri ca el nu fac doi bani dacă n-au trecut prin şcoala unei muieri adevărate.

Au urmat trei zile de coşmar, cu atât mai cumplite cu cât el nu avea pur şi simplu unde să plece. La Flotilă n-avea unde, îl făcea de râs pe Mefisto, a încercat la domnişoara

Fifi, închiriase camera, a încercat şi-n Pantelimon, în strada

Cişmelei, la doamna Zoe Mărăcineanu, fosta gazdă a Feliciei, a găsit-o într-un capot gros, roşu, cu flori mari, albe, ghicind de dragoste, l-a pupat atingându-l cu aburul de mustaţă. A făcut o explozie de bucurie cu lacrimi: „ah, craiule, şi acum oftează Felicia după tine, sărmănica. S-a luat cu un avocat din Ploieşti, casă mare şi băiatul rănit, fără un picior, l-a lăsat nevastă-sa, o de-aia cât a fost el pe front, o cafeluţă cu năut, o dulceţică? Ce-ţi face nevestica, v-am văzut la braţoletă, guruiaţi ca doi porumbei, nu m-ai văzut că n-aveai ochi decât pentru ea, pe Lipscani, prin octombrie când m-am dus să-mi cumpăr trei metri de crepdeşin… Dumnezeule, ce mică e lumea! A fugit de-acasă?” Nu, venise s-o vadă, aşa, din simpatie”, „pe gerul şi în viscolul ăsta?”, femeia intuise, dar el nu voia să se mute aici, pe strada Cişmelei, înfrânt, ar fi fost un chin; Augusta îl arsese cu fierul roşu şi abia atunci şi-a dat seama că, de fapt, în ordinea materială a lucrurilor, situaţia lui este zero. Solda abia le ajunge pentru

mărunţişuri. Mama i-a trimis până acum trei pachete cu gâşte tăiate, afumături, biata mama a intuit şi Mara, mama Augustei a intuit şi Mefisto a intuit pentru că îi consideră ai casei şi Petre a venit cu o sanie plină de la gară, o sanie de ia cavalerie, aducând: „ce agoniseşte caporalul veteran

Ciocârlie V. Constantin”, care lucrează lotul „Mihai Viteazul”, îl lucrează în parte şi fusese ordonanţa generalului, când el, sergentul, fusese încheietor de pluton. Augusta îi spusese „peşte”, atunci toate lucrurile astea luaseră proporţii dramatice, se simţea plin de zoaie, un netrebnic şi după ce Augusta iese să se îmbrace şi să-şi încalţe bocancii, pentru acea „acţiune de răspundere”, îl întreabă pe Gigi:

— Îmi trebuie o cameră mobilată, ori goală, cum o fi, ieftină, pe punga mea, în câteva zile. Poţi?

Gigi Bercovici îşi roade unghiile, cufundat în sine, ca şi când nu l-ar fi auzit.

— Când? întreabă într-un târziu, fără să-l privească.

— Acum!

— Am să-ţi spun ceva... Te rog, Radu, linişteşte-te, da, ştiu, îţi promit că n-o să fie Andi, nici canalia de Răşinaru, nici Cenuşă, dar te rog calmează-te, văd eu că ceva nu merge, n-am nicio vină că nu merge, asta e treaba voastră, ea exagerează, este eminentă în tot ce întreprinde, dar dictatorială, o priveşte, aşa că te rog să fii calm şi lucid diseară când o să stăm de vorbă ca între bărbaţi, liniştit şi calm şi lucid. Te rog, dacă crezi în prietenia mea.

Gigi Bercovici este grav, aproape îi dau lacrimile, părul sârmos pune o pată de culoare stranie sub icoana de lemn cu Fecioara şi Pruncul. Se face o linişte grea. Vornicu o simte grea. Apăsătoare. Plină de umilinţă. Dumnezeule, cum a putut să accepte echivocul unei situaţii subalterne, cum a coborât atât de jos, cum a ajuns cerşetor nici măcar la poarta amantei lui?... Şi dacă legalizam dragostea, îi vine greaţă, ce schimba asta din situaţia lui de milog la masa altora? Şi de ce, după atâta amar de război, în care ei au făcut ţara asta aşa cum este, nu-şi poate întreţine

femeia, măcar la limita acceptabilului, a neînjosirii şi

Chiriac cu sania lui şi lojile şi „Cina”, asta a tulburat-o pe

Augusta, comparaţia asta, o revoltă cumplită îl gâtuie, idiotul ăla de Virgil Belcotă îi face lui procese istorice, dobitocul, nu vede nimic dincolo de doctrina aceea rigidă, lupta de clasă, râde dintr-odată stupid, acru, rău. Gigi Bercovici se minunează şi spune:

— Doamne fereşte, Radu, te rog să fii lucid.

Se aud bocancii Augustei urcând şovăitor scările de lemn ale foişorului, care-i este perfect străin şi perfect indiferent, cu toate că-şi stăpâneşte greu lacrimile.

— Mergem, Gigi, spune Augusta, care poartă pantalonii aceia pană, prin care-i simţise pulpa nervoasă şi vie şi fibroasă când îi pusese piedică şi-l răsturnase în zăpadă, căzând înlănţuiţi într-un adânc pufos fără sfârşit; o scurtă cvasicazonă, batic pe cap şi după ce trage adânc dintr-o ţigară, o aruncă neglijent în tăviţa cromată din faţa sobei.

— Ne întâlnim la Sara, spune Augusta din uşă, ştie că îi caută privirea, că stăruie să i-o găsească; pe Vornicu îl încearcă un fel de lehamite, evită şi atunci Augusta se răsuceşte pe călcâie ca la instrucţie şi iese urmată de Gigi, aruncând peste umăr;

— Nu este nevoie să te deranjezi… Mă conduce Gigi.

Stabiliseră tacit un ritual tandru, cel care era acasă îl conducea până la colţul parcului pe cel care pleca şi rămânea acolo până când celălalt se pierdea spre staţia autobuzului. Era o prelungire duioasă a puţinului timp în care stăteau împreună. Se aşază la masa de lucru, chemându-şi luciditatea la apel. Ştie că bâjbâie pe marginea golului.

Nu-i spune abis, din pudoare. Dintr-o mândrie feroce.

Dintr-o foarte limpede cunoaştere de sine. „N-am trecut teafăr prin toate rafalele războiului, ca să mă ciuruie o fetişcană, chiar dacă se numeşte Augusta… Şi nimeni altcineva, oricum s-ar numi. Şi nimic altceva în afară de un plumb adevărat, tras de un bun ochitor de la

trei paşi”.

Desparte hotărât cărţile lui Mefisto de cărţile lui.

Fiecare gest închide o direcţie şi deschide alta. Câtva timp se lasă furat de energia lucidă a gesturilor care acţionează în mod straniu asupra conştiinţei lui, determinând-o. Scoţând-o din letargie. Până acum se abandonase, complăcându-se în a-i lăsa pe alţii să-i organizeze viaţa.

Aventurile amoroase de război, pasagere, uşoare, la nivelul epidermelor, romanţioase de multe ori, nu-i dăduseră timp şi răgaz să cunoască o femeie. Cunoscuse femei şi asta nu-i spune nimic. Ce nebunie a luxului acolo la operă şi la „Cina”… Augusta are dreptate. Toată pletora de îmbogăţiţi a Fanarului, ah, Profesorul, câtă adâncă dreptate are Profesorul – la Augusta este o raţiune-reflex, trăise între urmaşii târzii ai plăcintarilor şi simigiilor, le suportase ţâfnele, obrăzniciile, dispreţul, îi ura din interiorul acestei convieţuiri care probabil îi demonstrase nulitatea acelora; dar Profesorul? Ce cutremurătoare lecţie a adevărului… Deschide caietul cu coperţi roşii pe care a scris cu tuş negru: „Sinteze”. Citeşte: „Corupţie plus anarhia, formula stăpânirii nelegitime, urmată de gâtuirea socialului, plus teroare, drumul sigur al dictaturii. Fastul, cuvertură şi diversiune”.

Deschide o paranteză, scrie: *Fanarioţii, de urmărit toată epoca până astăzi, când probabil vor fi scoşi din istorie ultimii descendenţi şi posedanţi, bravo lui Belcotă, de văzut mai larg lupta de clasă*, închide caietul, gândindu-se la nedreptatea ucigătoare care l-a trimis pe front să moară pentru patrie, în vreme ce Chiriac agonisise miliarde, prin mijlocirea cărora, ajutat de politică, se va cocoţa într-un scaun ministerial din care, eventual, îl va trimite din nou pe vreun front oarecare, în numele aceloraşi sacre idealuri.

A fost acolo la restaurant ceva de „Titanic”, o nebunie a orchestrei şi a perechilor dezlănţuite, până şi brusca nebunie a lucidei doamne Fulea, o lume care are presentimentul sfârşitului, care-l presimte pe Cenuşă, pe

Belcotă, pe Augusta, profile submestre ale unui aisberg uriaş care le taie calea şi aceia în saloanele fastuoase ale navei lor care nu va ajunge nicăieri. Să fie ăsta adevărul? De ce s-a defiminizat Augusta? Ce are „lupta de clasă” şi revoluţia pe care o clamează cu pieptenele, rujul şi atributele milenare ale feminităţii?… Poate înţelege el aiurea, aşa cum nu înţelege absolut nimic din procesul de la Flotilă, cu cele treizeci de milioane la cursul din ’38 pe care i le aruncă în spate intendenţii. Mâine este chemat la

Subsecretariatul Aerului, nu i-a spus o vorbă lui Mefisto, începe să nu mai înţeleagă nimic, probabil războiul l-a scos cu totul din ordinea cotidianului şi el a rămas suspendat într-un spaţiu incert, deasupra acelui gol plin de pâcle impenetrabile şi iraţionale, care-i dau senzaţia vertijului şi a inadaptabilităţii.

— Don’ent! Don’ent!… Poftiţi la domnul general, dacă binevoiţi şi nu lucraţi!… Nea Petre calcă uşor cu târlicii din pâslă cazonă, este robust, echilibrat, un fel de duh al acestei case, un întreg sistem de legătură între toţi membrii familiei, între aceştia şi exterior, între Mefisto şi locul lui de baştină. Face o inspecţie rapidă, depistează chiştocul aruncat de Augusta, îl vâră într-o pungă măturându-l pe o lopăţică şi-i spune precipitat că se întâmplă, slavă Domnului, cel mai important lucru, pentru că domnul general i-a ordonat să-şi pregătească marea ţinută, cu sabie, cu dolman, pintenii, ledunca, pentru mâine seară şi el n-a văzut marea ţinută de la aviaţie, că şi domnul general a ordonat să-i fie pregătită marea ţinută şi pelerina, sabia; dar nu sabia de paradă; sabia adevărată, cu care a tăiat pe inamic în 1916; a ordonat să preia sania care vine de la regimentul de gardă călare şi mâine la orele 17, 30 să fie gata.

— Este şi doamna, spune confidenţial nea Petre…

— N-am să uit niciodată ultima mea aterizare de război. Da! Am mai putut să fac un tonou în urcare, am mai avut tăria să fac un tonou în urcare, lent, infinit de lent, ca şi când m-aş fi scurs tot în tonoul acela. Am venit puţin glisat. I-am rupt trenul. L-am lăsat să mă fure pe ultimii

metri şi i-am rupt trenul. Băieţii mi-au luat pistolul. Centura. Apoi decoraţiile – mi le pusesem pe toate – apoi mi-au luat butonii mei de aur, ştii ăia în elice tripală de „G”-heu, pe urmă au urmat interogatoriile şi ceilalţi băieţi ai lor ştiau că fusesem condamnat la moarte de

Gestapo, ştiau chiar mai mult decât trebuie să ştie un serviciu de informaţii, şi-au cerut scuze pentru chestia cu decoraţiile şi, după, mi-au dat drumul… A scăpat şi Ella.

Este în Bavaria de Sud. S-a dezintoxicat. Cred că s-a căsătorit cu cel care a salvat-o de secure. Un maior din infanterie care are acolo o fermă… rezervist, cu un picior pierdut pe undeva prin Europa. Am mai zburat… La americani. Apoi am renunţat… N-o pot face la ei. Au transformat totul în ruine. Cel puţin n-o pot face acum…

Sunt în trecere. Mă duc acolo să zbor. Şi să câştig bani.

Sunt falit. Acolo sunt plătit fabulos. Vino cu mine. Înfiinţăm o şcoală de vânătoare. Poţi să fii directorul. Ori comandantul. N-am nicio veleitate. Ce ţi se oferă aici? Pe urmă înfiinţăm o escadrilă de aviaţie agricolă în America de Sud. Domnul se ocupă de asta. Depunem banii, contractul este pe doi ani, îţi dai seama, unui pilot îi trebuie totuşi trei ani să ajungă pe un avion de luptă şi să poată lupta… America de Sud este un continent *„kolossal”*. Este singurul continent care n-a participat la război în mod direct. Zburăm şi câştigăm… Apoi ne regăsim. Pe noi. Oriunde în lume. Ce te ţine aici?… O dragoste? Te aşteaptă cele mai frumoase femei ale tropicelor!… Patria?… Care patrie? Aceea care ne lasă muritori de foame? Care ne arată cu degetul? Care, de-a valma, ne internează să ne

„Denazifice”? La voi nu?… Sunteţi în urmă, dar vine şi asta! Fatalmente vine şi asta… Mie mi-au eliberat chiar şi o adeverinţă… Eşti surprins? Te mai poate surprinde ceva?… Absurd!… Pe noi nu ne mai poate surprinde nici moartea.

— Când pleci?

— Mâine.

Locotenentul aviator Radu Nanu Vornicu constată cu

un orgoliu stăpânit că a fost suficient să se gândească la recucerirea independenţei lui în afara fortăreţei Mefisto, ca să iasă din starea de somnolenţă dilematică şi să redevină el însuşi. Mai ales că mâine l-au chemat intendenţii să-l chestioneze asupra lipsei celor 32 de milioane la cursul leului din 1938. Şi că, oricum, între el şi Augusta s-au limpezit lucruri care până acum câteva zile erau incerte şi nebuloase. Walter Hintze a slăbit, are cearcăne, un fel de hotărâre disperată îi împietreşte trăsăturile, cicatricile din obraz îi dau un aer de mândrie bărbătească, sălbatică şi orgolioasă. Iată că Walter Hintze, excelent pilot de vânătoare al Luftwaffei, care şi-a riscat capul în complotul militarilor împotriva lui Hitler, care i-a dat prin Ella acel celebru „Curs de Navigaţie" conţinând o bună parte din secretele militare ale celui de al III-lea

Reich, îşi caută, dacă nu o nouă identitate, nu în sens administrativ, de stare civilă, ci în sensul cel mai acut al cuvântului, măcar un nou statut de zburător, într-un univers al zburătorilor, dincolo de orice teritoriu limitativ şi într-un fel conjunctural, cum ar fi patriile. Oare patria nu este ea însăşi o conjunctură a umanităţii? Atunci când el l-a acuzat pe Pili Bassman de conjunctural, de apartenenţă oarbă la o conjunctură limitată şi limitativă, sau pe bravul şi purul căpitan Alex. Şerbănescu, sau pe unul din marii prizonieri ai conjuncturii, pe mareşalul Antonescu; atunci nu şi-a dat seama că el însuşi este prizonierul unui concept ignorând umanitatea în numele unei manifestări specifice a acesteia; dar limitată şi limitativă?

Este un plan fecund de conştiinţă care absoarbe lacom momentul plin până la saţiu de o emoţie stăpânită şi grea, bărbătească, dramatică, pe care nici el nici Walter n-o exprimă, nici măcar nu s-au îmbrăţişat când l-a recunoscut în semiîntunericul sufrageriei, unde o lampă cu picior făcea să curgă o lumină tandră şi moale, stabilind o punte fluidă între el cel sosit şi ei cei care-l aşteptau ca pe un prieten şi un frate. Presimte, se află în prezenţa unui mister care naşte istorie, mister în care oamenii se caută cu disperare şi îşi pun întrebări limită şi uite că Gigi

Bercovici îi încredinţează locotenentului Vornicu adevărata identitate şi adevăratul lui statut uman; Gigi se destăinuie aşa cum i s-au destăinuit Ella şi Walter şi sergentul comunist Chirilă în plină dominaţie a Germaniei naziste şi tot atunci Mefisto i-a încredinţat secrete ucigătoare, îi vin în minte: lupta de clasă a lui Virgil Belcotă, ura neagră şi inexplicabilă a lui Ciucă, stupiditatea adjutantului aceluia, Bihordea, care-i pregăteşte tot felul de ambuscade cretine şi după ce el i le zvârle în toval, acela râde cretin şi-i zice „ehe, donent, ce oameni suntem noi, ce om sunteţi dumneavoastră, dar nu vreţi să-nţelegeţi că drumul… înţelegeţi… drumul ăsta se-nfundă… Asta e, că se-nfundă…” Şi pe urmă Augusta… Ei, cei de-aici nu i-au cerut cuvântul de onoare, nu l-au rugat nici măcar în treacăt să fie discret; adică ei nici nu s-au gândit că el le-ar trăda încrederea absolută cu care-l cheamă să iasă din teritoriul ancestral şi să intre într-o secţiune a umanităţii moderne, care se numeşte aviaţie, această dimensiune fabuloasă a omului modern, căruia, de fapt, el i-a dăruit viaţa, şi reprezentanţii patriei îl lasă muritor de foame şi-l cheamă să-l judece pentru izmene şi cearşafuri şi pingele şi veselă şi două avioane Me 109 E (Emil) dispărute fraudulos din nişte scripte pe care nici măcar nu le-a văzut vreodată…

— Poate cea mai „kolossală” aventură existenţială.

Radu, spune Walter şi el îşi aduce aminte că Walter

Hintze este doctor în filosofie, fără ca doctoratul să-i ştirbească ceva din calităţile de pilot şi acum, iată-l cum din perspectiva experienţei de pilot de război şi a doctoratului în filosofie îi propune o aventură existenţială undeva departe, departe, ascultă cu plăcere franceză graseiată vorbită fluent de Walter şi îşi aminteşte când au ieşit ei la americani în cerul acela de mai de un albastru pur şi

Walter recitase în aviofoane, cu o cadenţă largă, schimbând un singur cuvânt din poezia lui Baudelaire:

„Le Pilote est semblable au prince des nuees
Qui hau te ia tempete et se rit de Varcher;

Exile sur le sol au milieu des huees.
Ses ales de geant l'empechent de marcher..."

Recită strofa. Walter îl priveşte în lumini. Privirea lui albastră este nostalgică şi tristă.

— Ca să nu ne mai împiedicăm în aripi, şopteşte Walter.

— Şi să ţi le porţi pe tot cerul Terrei, spune Gigi care a înţeles şi care, în mod cu totul ciudat, acum este timid, îşi roade unghiile şi o roagă pe Sara să pună radioul puţin mai tare.

— Am nevoie de noaptea asta!

— Chiar dacă ai şti că mâine eşti un paria?

— Chiar dacă aş şti că mâine sunt pus la zid. Ai mei au îngropat aici câteva care cu oase. Trebuie să-i consult... Nu te speria... E vorba de altceva.

— Radu are dreptate, spune Sara în germană. Este mai bine să trecem dincolo. Ce facem cu Augusta?

— Este blocată... Chestia aia se va întinde până după miezul nopţii.

— M-aş fi bucurat să te muţi aici, spune Sara; dar înţeleg, nu se poate, ai confirma o bănuială falsă a Augustei. Ea n-a înţeles esenţialul. Am vorbit cu cineva, o prietenă, are aici în centru, pe Maria Rosetti, tocmai ce-ţi trebuie ţie, semimobilat, dar cu tot confortul.

Figura cârnă a Sarei nu mai are aerul hazliu şi poznaş pe care de obicei i-l dă aluniţa din colţul ochiului stâng.

Şi-a abandonat atitudinea molatică, insinuant pudică şi insinuant voluptuoasă, saturată de senzualitate cenzurată şi rafinată. Oricât ar încerca să refacă atitudinile ei de atunci, când a ascultat poemul la picioarele lui într-o atitudine simbol, când trupul ei plin şi sânii cărnoşi răspândeau aţâţător şi ameţitor arome de smirnă şi femeie; oricât cheamă ceasul acela de voluptate sublimată, nu-l poate reînvia în Sara de acum, blând tandră, hotărâtă şi firească.

Să fi fost ceasul acela un ceas pentru femeile-întrebare, deschis lui prin Sara; sau totul a fost montat să-l

testeze pe el şi să-l aducă, dacă ar fi cedat, tot aici, tot la această întâlnire, dublând abil în simţuri ceea ce Gigi a construit în spirit? Probabil şi una şi alta. Ştie, din clipa când l-a recunoscut pe Walter, că sistemul lui interior de alarmă s-a declanşat şi că, fără să-şi mai menajeze iluziile, trebuie să fie lucid. Avusese inocenţa să mai creadă că nu toate gesturile semenilor ascund o intenţie. Că măcar unele din ele, cele mai intime şi fireşti, sunt legate de inefabil şi sinceritate… Este obositor şi trist şi până la urmă dezgustător să stai mereu la pândă şi să interpretezi gesturile.

Să descifrezi ceea ce le generează sau, tot atât de grav, unde vor să conducă. Hotărât, aviaţia nu este tocmai cea mai reuşită şcoală pentru a te descurca pedestru. Are nevoie de o clipă tampon. O clipă de sinteză. O clipă în care. ca de atâtea alte ori, să se rupă din cotidian, din mărunţiş, să se extrapoleze lui, să se fixeze undeva mai jos de Steaua Polară, în glaciala serenitate a spaţiului galactic, care să-i dea perspectivă în spaţiu şi în timp. să-l spele cu palida lumină astrală şi să-l purifice pentru această întâlnire cu sine, la un moment care ar putea fi de răscruce. Un moment în care destinul lui ar putea întâlni visele nebune din adolescenţă, când pilota avioane biplane peste arhipelagurile mirifice ale Pacificului, când.

desprins din condiţia lui de licean la primele aventuri sexuale, exista aproape simultan în Amazonia, Polinezia şi Hawaii, în savana africană şi în tainicele păduri ale

Madagascarului, era rând pe rând corsar în arhipelagurile egeene, navigator în mările sudului şi explorator în teritoriile fascinante ale incaşilor.

— Povesteşte-ne, îi spune lui Walter, vede uşa care dă în camera Sarei mascată cu o draperie şi un fotoliu, are senzaţia stranie că acolo mai este cineva, cineva pe care Gigi şi Sara îl adăpostesc. Sara se aşază foarte aproape de el şi în clipa când îi ia braţul, are loc detenta. Este un proiectil care ţâşneşte din odaia banală, sfâşie toate învelişurile Terrei şi se proiectează în spaţiu, largând balastul gelatinos şi mucilaginos, gelatina aceea duhnindă,

în care a căzut după război, redevenind el însuşi acolo printre constelaţii, drapat în lungi falduri de materie albastră-argintie, fluidă şi cu gust de eternitate. Îşi regăseşte facultatea de a fi polivalent. De a exista simultan în câteva straturi de conştiinţă.

Walter vorbeşte aproape în şoaptă, străin de el însuşi şi Vornicu se resoarbe ciudat în conştiinţa lui Walter, adică într-un fel de pustiu rece, dominat de o raţiune rece şi utilitară, care construieşte o arhitectură gotică din argumente perfect dimensionate, urmându-se unele pe altele aliniate riguros, într-o formaţie militară impecabilă. Walter oscilează între două planuri: un plan al ideilor şi un plan al imaginilor, folosindu-le abil, dar frigid, să se justifice.

Argumentele se clădesc în jurul locotenentului rămas în scaun, un fel de iglu de gheaţă, neţinând cont că Radu

Vornicu şi-a terminat zborul prin spaţii şi că fixat pe

Steaua Polară are revelaţia întregului, ceea ce se întâmplă acolo, în odaia aceea minusculă, redimensionându-se prin resorbţie în spaţiul planetar, până aproape la dispariţie.

Locotenentul tot mai congelat în iglou-ul argumentelor lui Walter simte puternic vibraţia fierbinte şi senzuală emanată de Sara, care-i sugerează grădini din portocali într-un tărâm roşietic, mari pustiuri arzânde bântuite de vânturi tragice, în care lumina incendiază orizonturile, trupe de fedaini călări pe cai şi cămile, fete-fecioare răpite şi duse în haremurile de sub corturi, oaze şi palmieri, apoi descifrează sensurile reale din povestirea abruptă, monocordă, a lui Walter. Germania – o ruină furnegândă. Un imens cimitir. Nu mai sunt bărbaţi germani şi nu vor fi încă mulţi ani de aici încolo. Walter nu are vocaţie de constructor. Părinţii lui s-au întors din Elveţia unde reuşiseră să se refugieze, el îi avertizase că Gestapoul a declanşat *Sippenverhaftung* asupra familiei şi colonelul invalid Peter Hintze, care-şi pierduse mâna în prima zi a invaziei Franţei, a reuşit să treacă graniţa în Elveţia;

sora lui, Gertrude, arzând de vie la Hamburg împreună cu cei doi copii în unul din bombardamentele care au distrus oraşul. Şi el şi-a plătit cu vârf şi îndesat datoriile de fiu al Germaniei; fără să-şi plătească niciuna din datoriile către sine însuşi.

— Nu eu am târât Germania în război. Cel mult, mi-am riscat viaţa ca s-o salvez. Mă apropii de 30… Nu-mi mai pot irosi o zi. Patria mi-a devorat cel mai frumos deceniu din viaţă. Pe care niciodată, orice s-ar întâmpla, Germania va renaşte, este interesul tuturor a să renască, Germania, patria, nu mi-l va putea restitui.

Este comod în spaţiul glacial al Stelei Polare, cu toate că şi el se simte frustrat, nu de un deceniu, ca Walter;

dar de 8 ani, ori de 6 ani în mod sigur, senzaţie pe care n-a încercat-o niciodată până în ziua când generalul, fostul lui comandant de Corp Aerian, l-a privit ca prin sticlă, nevăzând picioarele goale ale recruţilor, în schimb smucind cartuşiera soldatului Mihalcea V. Ion. împotriva a tot ce i se întâmplase în ultima vreme, uite că trebuie să opună peisajului aceluia cu livezi de portocali prin care

Sara trece învăluită într-un văl diafan şi transparent, peisajul aspru al Prislopului şi pe Ruja în cotrânţă şi opreg şi susurul nebun al izvoarelor şi foşnetul vântului în cetini şi-n nucul copilăriei şi dulcea aromă a florilor de fân, şi gustul amărui al buzelor Uţei; atunci când se iubeau ei în fânaţuri legănătoare, cânta pitpalacul şi se auzeau uguind turturelele şi lunca Bârzavei plină de lumina crudă a dimineţilor; ori de cea verde-albăstruie, moale şi leneşă a amiazului şi ce-ar zice conu’ Costache şi mai ales Mama şi toţi ai lor care ieşeau la 10 Mai în uniforme cu panaşe; ori căzuseră prin războaie, multele războaie ale patriei şi cum s-ar justifica faţă de moro-vlahii de la-nceput, care-l slujiseră pe Mihai Viteazul şi se lăsaseră ciumpăviţi de fier, ca să-şi găsească o brazdă şi un loc de pomenire în moşia ţării; pe urmă vede licărind fastuos sub aripi apele verzi ale Pacificului şi el este acolo, la manşă, este adevărat că răsar din ape insule de ametist, ori marile aeroporturi ale lumii, dar niciodată n-are să-i pătrundă în cabină aromele

grele de toamnă în

Valea Mureşului, de podgorie brumată şi de măr muşcat lacom. Şi aici, în Steaua Polară, oricât ar vedea Terra răsucindu-se în jurul axei polilor în circuitul ei diurn, oferindu-i toate aerodromurile lumii, ştie cu exactitate că avionul nu este decât una din dimensiunile lui, unul din mijloacele prin care se tălmăceşte pe sine într-un gest universal, dar că limba lui cea de toate zilele este aici, unde-l aşteaptă o mie de treburi şi o imensă curiozitate de sine în raport de viitor şi cum dracului poate să-l lase singur pe comandor în ghearele intendenţilor şi să le dea acelora satisfacţia propriei lor poltronerii, confirmându-le verdictul prin fugă, dezonorându-se pe el şi pe ai lui? Gândul devine sâcâitor şi îl obligă să plonjeze brutal din refugiul lui stelar, unde se simte bine şi confortabil, dar într-o izolare atât de inumană, încât prelungind jocul ar intra în nefiinţă, măreţie pentru care, şi-o mărturiseşte sincer, nu este pregătit.

— Pe urmă, generalul mi-a ordonat ca mâine seară să fiu la mare ţinută. Sania vine la 17, 30 cu sergentul veteran. Este un ordin, Walter, la dracu', eu sunt încă ofiţer activ, nimeni nu m-a absolvit de jurământ, asta m-ar dezonora pe mine şi pe toţi ai mei, viii şi morţii, o dezertare.

Walter, nu se poate.

O spune româneşte. Sara traduce.

— La asta nu m-am gândit, spune Walter…

— Îţi urez succes, Walter… Oricum, scrie-mi… Sunt sigur că te vei regăsi.

Este târziu, aude vântul zgâlţâind obloanele, Sara îşi îmbracă paltonul, Walter se ridică, este slab, încercănat şi parcă hotărârea disperată care i-a pietrificat trăsăturile şi i-a învineţit cicatricile i-a mineralizat obrazul luminat vag de un surâs funebru.

— Păcat, spune… Amândoi?!… Oricum. Sunt undeva pe Terra, la manşă, cu un loc „cot a cot", păstrat pentru tine.

Îşi strâng mâinile. Îi face lui Walter semnul ştiut

dinaintea decolării. Sara îl conduce în strada peste care trece viscolul purtând trâmbe mari de zăpadă.

— Mulţumesc, îi şopteşte. îl cuprinde cu stânga. Îi astupă gura cu palma dreaptă, catifelată, mirosind a esenţă de brad… în zece minute poţi să ajungi la Universitate.

Augusta are să se bucure. Ce-i spun prietenei mele? … îi eliberează gura, nu înainte ca el să-i sărute palma.

— Poimâine seară mă mut.

— Totul va fi moderat… Radu!…

— E frig. Întoarce-te… Walter este un om!

— Mulţumesc.

Viscolul îi ridică pulpanele mantalei. Poartă cizmele îmblănite de zbor, trâmbele de zăpadă trec peste el chicotind bezmetic, Sara este încă sub copertina blocului, care în lumina gălbuie a becului din stradă i se pare ros de lepră, şi, brusc, simte o mare uşurare. Aerul este rece, respiraţia i se face fuior, viscolul îi înfige ace subţiri de gheaţă în pupile, tinichelele zăngăne undeva în întunericul iernii ăsteia care nu se mai sfârşeşte şi locotenentului i se pare că vine la aterizare din noapte şi din furtună, acul altimetrului s-a oprit de mult la zero, fără ca niciun semn al pistei, ori al pământului să-i indice că aterizarea este iminentă şi posibilă, el plonjând mereu în golul negru bântuit de viscol, cu senzaţia disperată a limitei de viteză şi a prăbuşirii de după.

„Patria nu este o circumstanţă, o criză, un deşert al valorilor, un lanţ al efemerului, n-o poţi gândi din teritoriul unor neîmpliniri, unor neplăceri, unor orizonturi meschine, absolvindu-te de sensul legităţii istorice, nu este un continuu furnizor de confort şi bunuri, a te identifica ei înseamnă a-i trăi dramele. A fi sărac când ea este săracă, a sângera când sângeră ea; sigur, te poţi absolvi de această identitate sincronică, păgubitoare; poţi să zbori pe maluri străine, să devii mercenar, asta înseamnă de fapt un soldat în solda unui stat, altul decât patria, să te umpli de bani, să idealizezi situaţia de mercenar transformând-o prin sofisme într-una de cetăţean al umanităţii; dar asta este o

minciună care nu rezistă la niciun argument; ar putea fi valabilă pentru un pictor, pentru un muzician;

dar nu pentru un soldat care-i învaţă pe alţii să zboare pentru a impune o patrie, pentru a face jocul de interese al acelei patrii, politica ei, care nu se ştie dacă cumva şi cândva nu va veni în conflict cu patria adevărată, pentru că aşa cum nu poţi să-ţi negi şi renegi mama, nu poţi să-ţi negi şi renegi mama patrie". Locotenentul aviator

Radu Vornicu îşi agaţă spadina în carabinierele port-sabie şi trece la oglindă să-şi facă inspecţia. Nu credea că întâlnirea cu Walter Hintze, întâlnire de adio, îl va răscoli până în straturile dorminde ale subconştientului. Îşi impută starea lâncedă de aseară, faptul că a cerut o noapte de meditaţie, poate a făcut-o dintr-o prudenţă politicoasă, să nu-l jignească pe Walter. Augusta abia îşi face duşul.

Aude jetul biciuindu-i trupul. Altă dată ar fi năvălit peste ea. Augusta dedica duşului un adevărat ritual, îşi ţinea trupul zvelt cambrat într-un fel sportiv şi provocator, prelungea ceremonialul de seară până când el îşi pierdea răbdarea şi o smulgea din cada de faianţă roz-flamingo, înfofolind-o în cearşaful spongios, uriaş, şi purtând-o pe braţe lacom de prada care-i înlănţuia gâtul cu braţele şocolatii, emanând aroma săpunului şi a apei. Dumnezeule, când a fost asta? Este ora 16.55, Mefisto a dat adunarea în hol la 17.25, Augusta abia a intrat sub duş, şi-a pregătit rochia din lână aproape mov şi paltonul ei negru dintr-o stofă cvasi-militară, cizmuliţele şi toate lenjurile acelea străvezii, de o infinită tandreţe conjugală rămasă în afara acestei camere de vis, plină de tihnă şi dragoste, pe care el a părăsit-o în conştiinţă încă de acum câteva* zile, din clipa când s-au întors de la „Cina" mofluzi, reci şi străini.

De ieri, ori poate de mai înainte cula este străbătută de zgomote misterioase, uşile se deschid şi se închid mai des decât oricând, toată lumea este afectată şi nea Petre a întinerit subit, lărgind cu braţul valid pârtia de zăpadă de sub pergolă, curăţind nu se ştie a câta oară trotuarul, lustruindu-i bilgherele cu toate că el protestase, spunându-

i că la aviaţie nu se poartă cizme decât la instrucţie: „e zăpadă, nu se poate în pantofi, sania nu este avion”, replicase sergentul invalid şi lui încă nu-i este foarte clară intenţia lui Mefisto şi nici foarte clar rostul ţinutei de ceremonie şi al saniei.

„… Sau foarte bine poţi lăsa patria în manualele de şcoală şi tu să te îmbogăţeşti rapid, atunci când vremurile sunt tulburi, să te umpli de aur, să te desolidarizezi de destinul ei, s-o foloseşti ca pe o moşie, ca pe o industrie, ca pe o mină, să te simţi perfect confortabil în patria umilită, sau ciopârţită, sau săracă. Nu sunt invidios, ar fi cretin să-l invidiez pe Chiriac, n-am niciun talent de Chiriac, n-am nicio disponibilitate de Chiriac”… îşi spune inspectându-se în oglindă, „pentru că, deocamdată, singurul meu talent este de locotenent aviator…” Lucrul este simplu, fără nicio retorică, indiferent de noianul de sugestii izvorât din realitatea concretă a acestei situaţii absolut mizere şi înjositoare, cu atât mai mult cu cât azi dimineaţă la orele 08.30 a fost prezent la Subsecretariatul de Stat al Aerului, conform ordinului şi după ce a fost lăsat să aştepte într-un hol cu furieri, a fost introdus într-un birou confortabil, unde „Andante molto mosso, puişor”, căpitanul aţist, cel cu mosoraşele de pe front, cu zahărul, rubicond, maior acum, râşnea vesel cafea boabe, tot biroul mirosea a cafea râşnită şi fredona aria lui

Figaro; de unde dracului avea maiorul cafea boabe şi el a înţeles atunci, fulgerător, de ce-a venit atât de intempestiv numirea lui la „îmbrăcăminte” şi că abia acum şi aici se rezolvă conturile acelea mârşave, deschise de banda de ticăloşi în uniformă, care au făcut aur din sângele zburătorilor şi din mizeria populaţiei lovită de război şi că ticăloşii aceia nu şi-au jucat încă ultima carte, pe care vor s-o joace acum şi el trebuie să fie aici, ca şi această carte a trecutului apropiat să fie jucată; după cum se joacă aproape în paralel cartea lui cu Augusta, care ţine atât de trecutul apropiat, cât şi de prezentul imediat şi de viitorul imediat, deschizând o perspectivă, indiferent că va fi goală de femeia pe care a iubit-o sălbatic şi disperat,

care a însemnat citadelă şi certitudine, lumină şi căldură umană, confesiune şi forţă, echilibru şi tandreţe, după doi ani între viaţă şi moarte; doi ani în care a trecut direct din adolescenţă în maturitate, fără să ştie prea mult că a fost tânăr şi că în viaţa bărbaţilor tinereţea ţine de sublim.

— Ajută-mă, te rog, spune Augusta sec… Asta este când stai la uşa altora… Vrei nu vrei bea Grigore agheasmă…

Mâine plec de-aici, orice s-ar întâmpla.

Îi încheie sutienul, piesă de lenjerie introdusă de curând în inventar, probabil ţinând de respectabilitatea ocupaţiilor ei politice. Se stăpâneşte greu să nu-i sărute umărul rotund şi gâtul arcuit nobil, puful acela mătăsos de pe ceafă, are senzaţia ameţitoare că va ceda, că o va răsuci brutal, că o va răsturna pe divan şi o va iubi sălbatic şi neostoit; Augusta are gesturi exacte, nimic nu trenează nicio înfiorare secretă la atingerea lui; doar un calcul rece şi precis al gesturilor armonioase care-i aruncă pe trup lenjeria, rochia, care-i drapează picioarele lungi, feline, neastâmpărate, cu genunchi rotunzi, nobili; gesturi scurte lipsite de echivoc şi cochetărie, aproape milităreşti.

Unde este Augusta nopţilor de convalescenţă, care făcea din fiecare gest o nesfârşit de feminină şi tandră mărturisire de sine, acolo sub pata de lumină a veiozei în care oficia propria ei trecere în dragoste, luxurie a gestului prin care se mărturisea, prin care se cunoştea şi recunoştea la limita care desparte fecioara de femeie? Cu câtă diabolică forţă a expulzat Augusta din viaţa ei ceremonia gestului nupţial, privându-se de ea însăşi, pentru că este absurd să admită că Augusta este ea însăşi exclusiv la întrunirile acelea de la care vine fanată, încercănată, sleită, mirosind a tutun, degajând un fel de lehamite încrâncenată, aproape de ură, care-o face dură şi ţeapănă; care-o doboară în somn încă înainte de a lăsa capul pe pernă, atunci absenţa feminităţii ei din odaia tandră creează un gol, o singurătate şi un pustiu rece, un fel de ostilitate fără obiect precis, care-l umple de lehamite şi-i strică seara.

Îşi îmbracă mantaua. Îşi încinge centura la care este prinsă spadina. Mantaua gri-fer îl îmbracă solemn. Dragonul din fir de aur al spadinei cade bine pe acest fond sobru.

Surprinde privirea ironică a Augustei.

— Operetă, spune Augusta… Alţii mor de foame şi vouă vă arde de operetă.

— Daţi-le de mâncare. Noi v-am dat libertatea.

Folosiţi-o…

Acest „noi” şi „voi” intervenise dur de după 8 noiembrie, ziua onomastică a regelui, când avusese loc busculada din Piaţa Palatului. În ziua de 8 noiembrie era la Braşov, să primească un avion ieşit din revizie şi când se întorsese acasă o găsise pe Augusta răvăşită, bătută, plânsă, uscată, plină de duşmănie. Îşi vărsase fierea, îl făcuse „tagmă de criminali”, „satir odios”, „vampir”, se calmase târziu şi-i spusese că nu se mai poate aşa, ea în rândurile luptătorilor pentru democraţie, el în rândul dulăilor de pază ai monarhiei şi absolutismului retrograd…

— Iar dacă nu-ţi convine uniforma armatei, nu te obligă nimeni…

— Este ultima obligaţie pe care mi-o recunosc. Această scenă ridicolă de cununie.

— Ce cununie? A cui cununie?

— Nu te panica, crai vetust… În niciun caz a noastră!

— Har Domnului! Răsuflu uşurat.

— Chiar?

Se privesc dur. Deci asta era. Bănuise vag… Oricum Augusta nu are dreptul să minimalizeze.

— Absurd să stăruim. Tu-mi dispreţuieşti profesia.

Eu nu-ţi înţeleg fanatismele. Scurt. Limpede. Clar…

Mergem. Măcar acum să fim alături de ei. S-au găsit atât de târziu.

— Fără lacrimogenie.

— Fără mojicie, scumpa mea pseudoproletară.

Augusta îşi înfăşoară capul cu un mohair lung, mov, şi gestul simplu este plin de feminitate. O iubeşte disperat.

Are acum un chip enigmatic, bântuit de tristeţe,

aproape tragic.

— Augusta!

— Să mergem, Radu. Nu mai suport!

Ea i-a auzit spaimele şi singurătatea; după cum el i-a auzit spaimele şi dragostea. Atunci?... Augusta coboară scările în fugă. Îi aude glasul fremătător, izbucnit ca un ţipăt:

— Doamne, Elena, cât poţi fi de frumoasă!... Costi.

Dumnezeule, parcă eşti Mihai Viteazul!

Coboară împins de un entuziasm necunoscut, de o curiozitate dincolo de banal, ca şi când în propria lui viaţă ar trebui să se întâmple un eveniment cu urmări incalculabile. Mai sunt două minute până la ora 17.25.

Vitroul cu mult albastru joacă rol principal în ceremonia luminii care leagă odaia de arme cu memoria lui afectivă. Rămâne o clipă descumpănit înainte de a-şi scoate cascheta şi a săruta mâna Doamnei în negru. Casa scărilor cu arcadele ei brâncoveneşti, cu trâmbele de lumină rece, astrală căzând net şi implacabil pe vârful lăncilor de cavalerie, trezind culorile şterse ale fanioanelor roş-albastre, poleind scuturile şi săbiile, se concentrează venind parcă din veacuri vechi pe tabloul vivant, de epocă, alcătuit de Mefisto şi Doamna în negru. Radu Vornicu realizează în fracţiuni de secundă splendoarea întregului şi valoarea simbolică a amănuntelor. Îşi stăpâneşte greu emoţia şi încântarea, conştient că Mefisto oficiază pe altarul Floreştilor, în sensul istoriei lor, că astăzi şi acum generalul care a contribuit esenţial la uriaşa pregătire a

Insurecţiei, dovedindu-se vizionar, se rupe de prezentul imediat pentru a-şi sluji tradiţia şi a urca în tradiţie, ieşind din timp cu forţa pe care i-o dau veacurile de slujire.

Generalul Costin Florescu poartă ţinuta de mare gală a

Regimentului 4 roşiori, cu pelerina de cavaler al ordinului

„Mihai Viteazul” şi sabie. Tunica model vechi, bleumarin, în stofa căreia lumina aprinde reflexe moi şi

tandre, cu brandenburguri negre, nasturi-rozete, petliţe acoladate brodate cu frunzele de stejar ale gradului, paspoalate cu fir aurit. Încins cu brâul cavaleriei şi ţine-căciulă din şnur aurit, leduncă, căciulă de oposum, fumuriu-argintie cu egretă albă şi merişor din fir de aur, eghileţi, dolmanul bleumarin tivit cu astrahan la poale şi mâneci, pe tăietură şi la gât, cizme de lac cu rozetă, pelerina albă, mătăsoasă şi fluidă; un general coborât dintr-un tablou în ulei, pictat de un pictor generos cum ar fi Tattarăscu, general al unei epoci uşor baroce, opulente, cu saloane iluminate de mari candelabre în cristal veneţian, cu mobile ample în stil renascentist-maur şi hurezan, oferind braţul unei femei neverosimil de frumoasă şi maiestuoasă, drapată într-o pelerină verde pal, culoarea fecundităţii, cu capişon îmblănit, purtând fustă largă pe deasupra cizmelor moi de şevro cu toc înalt, o tocă florentină tivită cu astrahan, perechea plutind în ireal şi fantastic. Când sărută mâna

Doamnei în negru, vede stânga lui Mefisto sprijinită pe garda sabiei şi pe inelar, stema sigilară a Floreştilor gravată pe inelul de aur dreptunghiular. Retina fotografiază fidel bordura perlată, scutul caracteristic evului mediu românesc, tăiat, având în cartierul inferior acvilacorb a Ţării Româneşti în picioare, pe câmp albastru reprezentat heraldic de linii paralele, în cartierul superior, dragonul sprijinit pe copacul simbolic, şi ca ornament exterior, coroana cu nouă globuri; Mefisto îi ţinuse cândva un curs de heraldică pornind de la această stemă sigilară, nu purta niciodată inelul, iată acum îl poartă şi sub arcadele brâncoveneşti, izbindu-se clinchetitor şi argintiu de armuri şi arme, se aud zurgălăii cailor de la sănii.

— Să mergem, spune Mefisto.

Augusta îi ia braţul şi i-l strânge puternic. „Două lumi” îşi spune locotenentul aviator Radu Vorniou, realizând de undeva din exterior filmul cortegiului ciudat alcătuit de cele două perechi care se îndreaptă spre sănii pe sub pergolă: una fastuoasă, generalul de cavalerie este numai culoare, strălucire şi clinchet de pinteni, una în

monotonia monocromă modernă, un fel de paupertate vestimentară închinată utilităţii, fără nicio fantezie care să umple ochiul cu generozitate şi imaginaţie.

Sergentul veteran în mare ţinută, cu sabie, ajută perechii să urce în sania landou, largă, lăcuită, purtând pe portiere herbul Floreştilor. O a doua sanie, mai puţin somptuoasă, mai lejeră, este străjuită de un cavalerist în ţinută de serviciu, îmbrăcat cu şubă ostăşească până la călcâie. Soldatul îi acoperă cu un pled imens, albastru, căptuşit cu blănuri de vulpe. Miroase a harnaşament şi a cai, a pături şi a iarnă străveche.

— Ca-n basme, şopteşte Augusta, lui i se pare că femeia şi-a pierdut rigiditatea, interceptează un flux aproape magnetic emanat de trupul ei, vrea să-i cuprindă talia şi brusc îl plesneşte peste obraz cuvântul acela nenorocit „peşte”. Se zgribuleşte. Se lasă purtat la trapul clinchetitor al cailor mari, roibi, în sania care-şi fâşâie tălpicile pe crusta de gheaţă a zăpezii, sub înserarea rubinie care pătează cu sânge zăpezile, egreta de la căciula generalului, albul imaculat al pelerinei de cavaler al ordinului „Mihai Viteazul 11, gândindu-se că acum este momentul cel mai potrivit ca ei doi să-şi lămurească situaţia aproape imposibilă în care s-au pus, din complexul lui de inferioritate şi din „intransigenţă revoluţionară”, cum îi plăcea să numească ea atitudinea echivocă şi mereu ia extreme; dar niciodată limpede şi lămuritoare, atitudine pe care o adoptase însuşindu-şi-o din exterior, plină de constrângeri care nu i se potriveau caracterologic, ea se străduia deliberat să aparţină, să se integreze, pe când Virgil Belcotă spre pildă „era”, „aparţinea”.

organic, vorbea dinlăuntrul clasei sale, era credibil şi convingător tocmai pentru că aparţinea clasei şi îşi exprima clasa, pe când la Augusta era o opţiune logică, deliberată, poate şi sentimentală; nu ştie cum era la

Răşinaru, la Andi; oricum Augusta nu mai era Augusta şi el vede a doua oară Bucureştiul din sanie în această iarnă, se pare clarificatoare şi într-un sens definitivă.

Cenuşiu şi anost, hibrid arhitectonic şi înghesuit meschin, fără nicio aspiraţie de metropolă, cu toate că ar fi beneficiat de colinele dulci şi întinsurile Câmpiei Române.

Bucureştiul moare ciudat sub lumina crepusculară cernută cenuşiu peste cenuşiul igrasios al tencuielilor, împrumutând înserării un aer morbid, îmbâcsit de ger umed. O delăsare dezagregantă, vârâtă până şi-n măruntaiele mecanice ale celor câteva autocamioane dogite ale salubrităţii în care nişte ţigani roşi de mizerie încearcă să încarce zăpada care troieneşte Calea Victoriei, se târăşte peste vitrinele chioare, odată cu vântul umed venit cine ştie de unde. Săniile trec prin faţa palatului, convoi straniu după care puţinii bucureşteni zgribuliţi întorc capul cu mirare posacă, surprinzând santinelele. Vornicu aude tălpile pâslarilor bătând puternic în podiumul gheretelor şi vede fulgerarea armelor prezentate pentru onor. Încearcă să descifreze chipul Augustei. Probabil că

Augusta aşteaptă. Îl aşteaptă pe el. Poate este foarte obosită şi foarte hărţuită… Şi el este obosit şi hărţuit, cu viitorul nesigur. Ei doi de mult n-au găsit limbajul care să le topească neliniştile în apa aceea comună, care sedimentează şi cerne. Sub fularul enorm de mohair nu-i vede decât profilul şi buzele senzuale, pline, cărnoase, care-i tremură imperceptibil şi aburul cristalizat, o boare de cristale fine sub nările răscroite şi parcă pe genele lungi, negre şi în sprâncenele groase, de fanariotă. Îşi taxează tăcerea drept laşitate. Laşitate inaptitudinea de a vorbi şi stânjeneala în faţa intimităţii, care nu are nevoie de vorbe spre a fi înţeleasă, cum nici dragostea nu are nevoie de discurs. O disperare neagră îl sfâşie. Îşi simte vorbele murind înainte de a se naşte. Războiul l-a mutilat. Zborul l-a mutilat. Acolo a fost nevoie numai de gest. Cuvintele, reduse până la aptitudinea verbului de a stăpâni universul…! Atac!… Pic!… Ard!… Parcă ar fi uitat cuvintele. Parcă s-ar fi golit de cuvinte. Îşi dă seama, când sania trece prin faţa palatului poştelor, sumbru, de spaima lui de cuvinte. De faptul că nu le stăpâneşte. De faptul că trăieşte în afara lor într-o lume a imaginii cinematografiate

de la înălţime şi din viteză. Altă mutilare.

Altă absenţă. Încearcă să forţeze cuvintele şi bestiile ostile se încăpăţânează să rămână seci şi reci şi parcă vlăguite, scoase la raport de un tambur major care le înjură şi le aliniază după înălţime… Până şi sunetul cuvintelor lui nu-i aparţine.

— Avem nevoie de o limpezire, spune şi parcă îşi smulge măselele fără anestezie.

— Te-ai limpezit la Sara, ce să te mai limpezeşti cu mine.

— Nu fi stupidă.

— Altceva mai inteligent îmi poţi oferi?

— Să ne cununăm odată cu ei. Să ne mutăm aiurea, pe un teren neutru. Mai ştiu atâta matematică încât să îndop capul odraslelor avute şi cretine, ca să completez solda. Observi că sunt urban. Avem nevoie de un cămin, nu de o cameră de…

— Nu te sfii!

— Avem nevoie de noi înşine, fără interpuşi.

— Eşti în plină narcoză, băiatule.

— Fără ton matern şi doctoral… Ţine-l pentru şedinţe.

Dacă nu încerci să te umanizezi, este inutil.

Mereu ies din el numai cuvinte scrâşnite şi mizere, pline de trotil şi de orgoliu şi la dracu’ odată cu toată sporovăiala asta şi cu mâzga asta cleioasă în care-l păpuşeşte: „Augusta, fetiţo, îi spune, dintr-odată liber de el însuşi, Augusta, tu nu eşti singura femeie şi eu nu sunt singurul bărbat de pe această planetă, ştiu, vrei să zici «din fericire»; spune-o cu toate că n-o gândeşti şi ce afurisit de diavol ţi-a intrat ţie fetiţă de ciocolată în piele, taci caporale, vorbeşte locotenentul, cum de nu-ţi este ţie ruşine de tine, de ai tăi, dacă de mine şi de amintirile noastre nu-ţi este şi dacă nu m-ai iubit, la ce bun comedia şi dacă m-ai iubit, iarăşi la ce bun comedia şi ce stă între noi Augusta şi dacă ceva sau cineva stă între noi, îţi dai seama că eşti ridicolă să mă acuzi pe mine şi de o mie de ori ridicolă s-o mitraliezi pe Sara; deci dacă ceva s-a ivit

între noi atât de imperativ şi de puternic, atunci să-l numim pe acel cineva indiferent de natura lui şi să vedem ce este de făcut”.

— O adevărată predică. Las-o pentru biserică.

— Vrei să discutăm? Da sau nu?

— Nu este locul, nici timpul. Îmi place să ascult foşnetele zăpezii. Îmi aduc aminte de copilărie.

— Eşti laşă!... Ascultă zăpada!... Am tăcut!

— Oricum, are un ton mai plăcut decât glasul tău obişnuit să latre ordine.

— Am greşit atunci când n-am pus la timp centura pe fundul tău... Augusta râde destinsă. Râde copilăreşte. Îi ia braţul şi se vâră în el, căutând parcă adăpost. Apoi glasul ei îl înspăimântă brusc. Disperarea Augustei şi hotărârea

Augustei, ceva ce ţine de inuman, ceva care-i dă senzaţia unui frig cosmic.

— Eşti un monstru al forţei, Radu, iubitule! Puterea ta orgolioasă, fără nicio clipă de slăbiciune, fără nicio clipă de îndoială, mă îngrozeşte. Te-am iubit cu disperare rănit, când aveai nevoie de mine fără să mi-o spui, închis în singurătatea şi în orgoliul tău ca într-o fortăreaţă;

atunci te-am auzit noapte de noapte, când halucinai şi te credeai singur, pentru că şi halucinaţia ţi-o dominai, atunci te-am auzit umanizându-te, atunci ai chemat-o gemând pe mama ta şi am avut orgoliul să te umanizez eu, pe mine să mă chemi, pe urmă... Dumnezeule, pe urmă n-a mai fost decât pofta de război, căutarea crâncenă de tine, acum tot asta faci, te cauţi numai pe tine, sec, dur, cu o ambiţie ucigătoare, fără niciun alt interes pentru lumea din jur. Mi-e frică... Ai să mă zdrobeşti. Nu-ţi pot rezista. N-am nervi să-ţi rezist. Şi sclavă nu vreau şi nu pot să-ţi fiu. Mă înţelegi! v

— Încerc!

— Vezi! Tu nu poţi suporta o inteligenţă care nu te aprobă. Mai ales una de femeie. Nici altă libertate în afara propriei tale libertăţi. Libertatea mea spirituală te irită şi te inhibă. N-ai venit cu nimic în calea zbaterii mele. A căutărilor mele.

— Dar tu?

— A te înţelege, înseamnă după tine, a mă supune!

— Vrei să mă supun eu, înţelegând ce nu este de înţeles?

— Ce anume nu este de înţeles?

— Saltul tău în ceea ce nu-ţi aparţine.

— Politica?

— Da!

— Sunt marxistă din clasa a şaptea… Este idealul meu de viaţă…

— Pe care nu-l sacrifici unui soldăţoi, dulău şi…

— Taci!… Singura ta înţelegere pentru Augusta este când o stăpâneşti, sau ţi se pare că o stăpâneşti cu virilitatea ta atâta vreme refulată, cu lăcomia ta nesăţioasă… Fii atent băiete (ah, cât îl irită acest „băiete” studenţesc, care-l vâră la grămadă şi-n anonimat) atunci, chiar atunci, în clipa când te crezi stăpânul absolut, plin de orgoliul posesiei totale; auzi tu, chiar atunci nu există decât Augusta, partenera şi egala ta, niciodată victima sau sclava… Taci…

Refuz umilinţa până şi în actul pe care stupiditatea voastră masculină, obtuzitatea voastră, l-a desemnat imbecil cu verbul „a poseda”… îţi sunt egală pentru că nu mă las în voia dorinţei tale, decât atunci când dorinţa mea vrea să o întâlnească pe a ta. Nici măcar în somn „nu-ţi aparţin.

Mai curând îmi aparţii tu mie, atunci când îţi strigi spaimele şi te bântuie coşmarurile.

— Atunci?

— Repet!… Tăria şi orgoliul tău sunt inumane.

— S-au născut dintr-un exerciţiu inuman: războiul.

— Nu este vina mea, Radu!

— Nici a mea, Augusta!

— Atunci?

— Concluzia!

— Nu pot fi soţia ta, în viziunea ta vetustă şi în situaţia de astăzi.

— Deci ne despărţim!

— N-am spus asta.
— Te întorci la ai tăi?
— Ai mei pleacă la vie. Am amenajat casa de la vie.
Se retrag… în Cotroceni este loc pentru noi amândoi.
— Aşa nu are rost, Augusta.
— O cununie ar schimba ceva?
— Dimpotrivă. Ar strica totul.
— Rămâi la… ei?
— Nici gând.
— Când pleci?
— În clipa când pleci tu.
— Unde?
— Ce importanţă mai are, Augusta?!
— Adevărat…
— Sper ca marea ta pasiune (voise să spună „pentru care sacrifici totul”, dar i se păruse melodramatic), politica, nu te va dezamăgi aşa cum te-am dezamăgit eu. Că va fi mai puţin dură, nemiloasă, inumană decât sunt eu.
— Sper ca zborul pentru care mă uiţi să nu te dezamăgească cum te-am dezamăgit eu. Şi acum să ascultăm zăpada, Radu.
Augusta îşi culcă tâmpla pe umărul lui. Îi vede lacrimile. Vornicu nu înţelege nimic. O lamă rece, nemiloasă îi râdie pieptul. Are senzaţia crâncenă a înecului. Lumina crepusculară se transformă într-o pâclă densă în care se resorb contururile oraşului. Îşi ordonă să fie lucid. Iată că viaţa este şi altceva decât un zbor ale cărui coordonate stau mereu în puterea logicii tale. A reflexelor tale. A forţei tale de a stăpâni maşină şi imprevizibil, furtună şi noapte, inamic şi spaţiu torturat de toate întrebările necunoscutului. Carlinga l-a însingurat. Să fi devenit un monstru? îi este imposibil s-o înţeleagă pe Augusta. Raţiunea ei i se pare labirintică. Imprevizibilă. Nu imprevizibilă, imprevizibilul ţine de profesia lui, îl poate organiza, îi poate răspunde instantaneu; mai corect Augusta nu are o raţiune care implică oricum logica, Augusta este ilogică, alogică, ceva ce ţine de neînţeles şi de inacceptabil.

Sania se smuceşte brusc. Intră sub un portal oval, tălpicile freacă piatra, potcoavele cailor ţăcăne lunecând pe piatră şi atunci locotenentul Radu Vornicu recunoaşte arhitectura zveltă a bisericii Mihai Vodă, curtea vastă, troienită şi sania din care Mefisto a coborât şi o ajută pe

Doamna în negru să coboare.

Preotul este el însuşi coborât dintr-un Liturghier, ori dintr-o frescă de stareţ ctitor şi chivernisitor de chinovie, vechi cât vremea, adunând în barba patriarhală şi-n plete tot albul licăritor al zăpezilor câte vor fi căzut peste Ţările

Româneşti prin vreme. Ard mari luminări din ceară parfumată, aruncând umbra preotului rădăcinos pe iconostas, umbrindu-i fruntea de fildeş cu pete tremurătoare de lumină gălbuie care se prelinge în barba bătrânului, dându-i o fosforescenţă moale, o luminescenţă blândă şi parcă tămăduitoare. Umăr în umăr Mefisto şi Doamna în negru (el cu Augusta stau în spatele perechii nupţiale), Mefisto resorbindu-se firesc nu numai în atmosfera de aurite penumbre tremurătoare; (sergentul invalid este în stânga Augustei şi el făcând parte organică din acest tablou vivant de epocă fără nicio sforţare, cu un aer la fel de firesc ca al lui Mefisto, ca şi când aceşti doi călăreţi ar fi descălecat atunci dintr-o oştire voievodală ca să ducă în faţa altarului prea frumoasa aleasă a unuia din ei), Mefisto confundându-se cu însăşi structura simbolică a bisericii Mihai Vodă;

În memoria ei unică şi ireductibilă, statornicită într-un prezent absolut în care se conjugă trecutul, prezentul şi viitorul într-o formulă inefabilă a veşniciei; a acelei veşnicii care ţine de memoria intimă a istoriei. Locotenentul

Vornicu ştie, cu exactitatea percepţiei nemijlocite sensibilizată de o mie de amănunte conţinând sugestii, că nu participă la un spectacol, ci la celebrarea uneia din cheile vieţii omeneşti, aşezată cândva, aici, sub semnul ortodoxiei, sub acest semn al interferenţei credinţei cu statalul şi drama lui istorică.

Citania arhaică a preotului arhaic cheamă asupra bărbatului şi a femeii pentru care oficiază nu numai

bunăvoinţa Proniei; dar mai ales înţeleapta experienţă umană a speciei şi a poporului de aici, trecut prin vămile timpului la bordul acestei nave plutind în atemporal, năzuind să atingă mântuirea prin înţelepciune şi detaşare. Vornicu se lasă sedus de vraja care curge lin din pereţii afumaţi, vrajă fără nimic mistic în ea, ştie că nu are vocaţie mistică, vrajă care însumează un anume tip de cunoaştere, el a recunoscut încă din curte tipul bisericii din grupa inspirată de arhitectura sârbească şi atonică, trilobată, cu turla pe naos, cu tehnica bizantină de construcţie în rânduri alternante de cărămidă şi încă de la intrare a auzit răgetele cămilelor şi bufnetul clopotului trântit din clopotniţa bisericii Radu Vodă, şi l-a văzut pe Sinan paşa, bătrân, ştirbit la Călugăreni după căzătura în Neajlov, stând posac în şa şi privind pe sub pleoapele solzoase transformarea Bucureştilor în capitală de paşalâc, memoria lui filmică derulează prodigios secvenţe suculente de o prezenţă stranie, pentru că simte mirosul marilor mulţimi scoase în eveniment, mai curând construind evenimentul, el nu abstractizează nimic, el „vede” revoluţia lui Tudor Vladimirescu;

ori oştirile turceşti urcând alături Dealul Spirii spre Cazarma pompierilor, el „vede”, Târgul dinlăuntru, Palatul domnesc cu vistieria apelor; adică memoria lui populează vraja solemnă şi tainică a bisericii, obligând-o să-şi descopere dacă nu sensurile, măcar structurile epice şi de aceea simte cum se întrepătrunde cu formula aceea inefabilă, duioasă şi în acelaşi timp virilă a veşniciei, formulă în care generalul şi sergentul de cavalerie se conţin firesc, el însuşi, aviatorul, având dreptul să se conţină prin fapta lui de arme care-l înscrie cu drepturi inalienabile, nu atât la cobeligeranţă, care este o conjunctură, chiar dacă istorică, ci la tradiţie, care nu mai este o conjunctură, ci o componentă a permanenţei, a perenităţii.

Şi atunci ce vrea de fapt Augusta? Şi ce nu înţelege

Augusta? Şi de ce nu se cufundă Augusta în solemnitatea acestei fragile şi serene întâlniri cu veşnicia

care-i transcende?!

— Narcoză! Narcoză! Abulie mistică! îi şopteşte Augusta la ureche, enervată brusc nu de psalmodierea liturgică a bătrânului căruia îi tremură mâinile şi căruia îi detectează scleroza irisului şi starea avansată de sclerozare a întregului sistem de vase sangvine, ieşite proeminent pe sub pielea pergamentoasă, probabil că nici nu vede ceea ce citeşte, recită dintr-o memorie cvasidefunctă; asta-l priveşte, este meseria lui să trăiască din psalmi, botezuri, cununii şi înmormântări; din pomeni şi pomeniri; dar nu poate suferi figura concentrată a amantului ei; disponibilitatea asta spre introspecţie, comuniunea pe care-o simte aproape material; obscurantism mistic, plus exploatare la sânge, plus forţa brutală care retează orice aspiraţie spre libertate a maselor. Ce ironie a destinului să nu aparţină clasei de care este legată prin toate disponibilităţile şi facultăţile ei. Pluteşte într-o înstrăinare totală. Cu fiecare secundă care trece i se pare imposibil să se mai supună acestui ritual vetust. Mirosul de ceară şi tămâie îi face rău.

Statul în picioare îi face rău. Aproape că-i vine să vomite.

Presimte în vălul fierbinte de sânge care-i năvăleşte în obraz că se află în iminenţa momentului cheie. Nu poate fi revoluţionară numai de circumstanţă. Îşi spune că trăirea revoluţiei este un sacerdoţiu, mult mai sacru decât cel ritual, săvârşit de preot. Un ritual de gesturi, de rugăciuni inventate de estropiaţi ai vieţii fugiţi prin mănăstiri; prea comozi să lupte cu viaţa, ascunşi de ea în rase, trăgând între ei şi ea cortina comodă a renunţării, drogându-se cu ideea unei false înţelegeri a perfecţiunii; pe când revoluţia? Este mai lacomă decât oricând de revoluţie.

— Vino! îi şopteşte lui Radu, înfigându-i unghiile în podul palmei… Vino cu mine iubitule, este singura ta şansă să ieşi din cavou… Am chef de dragoste. Haide. Ia-mă.

Du-mă oriunde. Şi rămâi cu Augusta. Ţi-o jur… Radu…

Mori. Mori lent, mori iremediabil, mori Radu! Haide!

Acum! Acum! Acum sau niciodată… Suntem atât de ţineri. Suntem atât de liberi. Ne putem construi în lumină, în soare! în aer! Radu, iubitule, vino! Vreau! Dă-mi buzele. Sărută-mă. Să fugim! Oriunde! Unde vrei tu!

În cugetul ei ţipă sfâşietor: „cretinule, jocurile sunt aproape făcute; dacă nu mă urmezi ai să rămâi şi acum pe dinafară, se vor sluji de tine toţi şi vei rămâne mereu la marginea vieţii şi te iubesc prea mult, cretin încăpăţânat, să nu te ocrotesc, pentru că asta este vocaţia mea, să te ocrotesc şi să primesc pentru tine loviturile nedrepte, pentru că toţi onaniştii ăştia care au regăsit femeia se-nghesuie în vorbe şi tu, ibovnicul meu, tu… O îneacă un plâns inuman. Şalul de mohair îi cade pe umeri. Trupul arzând se detaşează parcă din straiele banale, strălucind gol în flăcăruile tremurate ale lumânărilor. Vornicu are revelaţia bruscă a impudorii ei. Îi vede ochii sclipind rău, o scânteiere dură, poruncitoare şi glasul şuierat îi gâdilă urechea ca un sărut lubric:

— Mergi sau nu!? Acum ori niciodată!?

Atunci locotenentul este dintr-odată sătul de jocul ei şi de ultimatumul ei şi de orgoliul şi capriciul ei, se gândeşte la general, imobilismul care-l trecuse în acel prezent total se rupe, o urăşte pe Augusta, se pleacă spre ea, dintr-odată conştient de clipă, conştient până la spasm că

Augusta încearcă să-i impună un ritm care nu este al lui şi că în clipa asta, când generalul se regăseşte, nu este loială şi că, de fapt, egoismul ei ucide ceea ce este unic şi nerepetabil şi sacru în această regăsire a generalului, că el este legat prin sânge de general şi Augusta nu pricepe sensul camaraderiei lor, poate vinovat este el că nu i-a povestit zborul din cotul Tisei, la Divizia 4 şi nici zborul cu

Bukerul şi nici recunoaşterea îndepărtată şi nimic din ceea ce este el de fapt. Augusta rămâne agăţată de buzele lui şi el şopteşte stins, dar ferm, cu o fermitate dură, implacabilă:

— Decolarea liberă. Augusta!

Augusta se face albă. Fruntea i se broboneşte de sudoare. descheie buzele, îşi duce mâinile la obraz ca şi când ar fi pălmuit-o, îl priveşte cu o intensitate cumplită, aproape de demenţă, se răsuceşte pe tocuri şi sub bolta largă se aud paşii ei, la început rari, apoi pripiţi, în fugă, paşii răsunând ca într-un cavou imens, bătându-i în creier piroane de foc, aude uşa trântită cu putere, Augusta deci şi-a revenit, Mefisto nemişcat, drapat în dolman şi pelerina care vătuieşte lumina, Doamna în negru nemişcată, sergentul nemişcat, el însuşi nemişcat, ţinându-şi spadina regulamentar şi din bolta afumată a bisericii Mihai Vodă timpul curgând lent peste ei, într-o apă densă, albăstrui fosforescentă, mirosind a tămâie şi a moarte. Apoi vraja împietririi în vreme se rupe şi fără să se fi vorbit cu sergentul invalid, absolut ca la o schimbare solemnă a gărzilor, amândoi fac stânga împrejur, păşesc solemn până în dreptul arcadelor, se întorc faţă în faţă, îşi trag lamele săbiilor, a sergentului sabie cruntă, oţelie, lată, sabie soldăţească de luptă, care simţise carnea inamicului în două din războaiele care făcuseră România, spadina lui doar simbol;

O fulgerare de oţel, cele două lame se ating formând un fel de ogivă, ceva nespus de aspru, de implacabil i se scurge în trup; apoi Mefisto trece pe sub acea ogivă din oţel fluid, ducând-o la braţ pe Doamna în negru, îl priveşte scurt, ostăşeşte pe sub sprâncenele lui rupte aproape în unghi drept şi spune foarte limpede:

— Mulţumesc băieţi!

Apoi este o noapte cu un văl de ceaţă uşoară agăţat de acoperişuri, sunt stele verzi licărind pe cerul foarte îndepărtat, este oraşul mohorât căzut în semisomnul lui hibernai şi este singurătatea disperată care-i încleştează gâtul, nu singurătatea serenă din carlinga avionului de vânătoare în care descifrase el gustul eternităţii, în care oficia conştient de măreţia lui; o altfel de singurătate, urâtă şi meschină, lipsindu-l de o parte din el însuşi, o singurătate în care simte cum se pierde pe sine dacă nu-şi dă ordin să reziste şi dacă nu este în stare să-şi execute

acest ordin cumplit; ordinul de a-şi rezista sieşi.

Apoi ţăcănitul potcoavelor pe dalele de sub bolta intrării.

Apoi fâşâitul tălpicilor pe crusta de zăpadă îngheţată, zurgălăii de la gâtarele cailor clinchetind argintiu şi locui gol de lângă el, locul pustiu de lângă el şi glasul ei şi genele ei pline de promoroacă şi gustul amărui al buzelor ei şi braţele ei înconjurându-i gâtul şi imensa lui ruşine de slăbiciunea asta pe care, acolo sus, alături de zei, nu şi-o descoperise niciodată.

Cartea a doua

CAPTIVITATE ÎNVINSĂ

I

— După ce-ţi instalezi trupa, vino să dormi la mine, spune Radu Belcotă. Am auzit c-ai avut necazuri cu intendenţii?! Sper să-i fi pus cu botul pe labe. Vino!… Astă-seară o să fie pace. Ţinem o operativă… Mai bine-ţi dai demisia şi vii aici să-i înveţi carte pe ăştia micii… O pauză de viaţă… Să te regăseşti… Pe Pătru îl mai cunoşti?… El te-a recunoscut de cum te-ai dat jos din camion… Ascultă-l pe şeful de post… E în interesul tău… Urcă fără grijă…

S-au topit zăpezile până sus, sub poalele Sglivărului. Să-ţi las calul?

— Iau eu un cal de la post, don’ent Belcotă, spune munteanul acela neras, supt, cu dolama peticită, încălţat în opinci enorme, din anvelopă, cu gurguile ca prova corăbiilor, căruia Vornicu îi caută identitatea şi nu i-o găseşte, după cum nu regăseşte identitatea Prislopului concediilor lui de războinic. „Augusta”, îşi spune cu o sleială amară, neputând să izoleze golul sumbru, chinuitor care-l dublează cu încăpăţânare, gol în care se construieşte un al doilea Vornicu, stupid, dezarmat şi lamentabil.

— Cum adică, astă-seară o să fie pace? Pe aici, prin Prislop, n-a ajuns încă pacea?

— De! spune Pătru acela cu dolama peticită, neras.

Belcotă râde acru, încalecă, este îmbrăcat în cioareci, pulover de zbor, cojoacă ţărănească, încălţat cu cizme

nemţeşti de zbor şi pe cap poartă clăbăţ negru din blană de oaie.

— Oricum, ţine-ţi trupa în mână, spune Belcotă.

Este un martie cald. Se aud pâraiele curgând din munte.

Se aude Topla şuvoind. Se aude Rămână. Aude vântul călduţ frecându-se de munţi, trecând prin cetini, undeva cloncăne a lene nişte găini, este o amiază incertă, cu cerul albastru-alburiu şi munţii stau încremeniţi de jur-împrejur într-o linişte măreaţă, îndepărtată, solemnă, dincolo de înţelegerea lui, un decor aspru, străin! Cum să-şi dea demisia ca să vină aici? O ipoteză… Dacă nu, chiar o şansă.

— Să trăiţi don'ent, sunt plutonierul-major Amăriuţii

Ştefan, şeful postului de jandarmi Prislop. Am primit ordin să mă prezint la dumneavoastră, în vederea asigurării liniştii publice. Ordonaţi!… Zdup! La picior!

Mic, vânos, negru, pârlit parcă de vânturile muntelui, cu faţa colţuroasă brăzdată de cicatrice, cu un ochi

— Dreptul – uşor saşiu, plutonierul de jandarmi ţăcăne din pinteni sincron cu un sergent-instructor, cu mutră de buldog care hămăie şi el un „să trăiţi" şi-l priveşte cumva ironic, o ironie tâmpă şi stupidă care-l enervează brusc şi fără motiv, cu toate că dulăul plutonierului, un câine lup alsacian, are o figură inteligentă şi simpatică.

— Te aştept, spune Belcotă. Calul scund de munte pleacă la pas mărunt. Cei de faţă zic „să trăiţi don'ent";

Belcotă a trecut în rezervă de câteva luni şi în afară de scrisoarea aceea din iarnă, prin care-l invita la Prislop, n-a mai ştiut nimic de el.

— Sergent-instructor, întoarce-te la post şi stai la telefon… Transcrii orice mesaj venit pentru comandantul gărzii, îl transcrii, ai înţeles, îl semnezi şi mi-l trimiţi la şcoală.

Vornicu urmăreşte cu un fel de satisfacţie sleită expresia de împotrivire a sergentului-instructor antipatic, omul bate din pinteni, zice „am înţeles" şi pe Vornicu îl torturează demonul milităriei, latră scurt un „la loc

comanda” şi-l întreabă pe sergentul-instructor dacă la jandarmi se face altă militărie decât în armata română şi dacă tot la jandarmi nu se mai repetă ordinul?! Jandarmii să noteze că atâta vreme cât trupa de sub ordinele locotenentului aviator Vornicu se află în comuna Prislop, pentru a asigura paza localului de vot şi buna desfăşurare a votării şi a alegerilor, tot ce se leagă de această operaţie intră sub autoritatea locotenentului aviator Vornicu.

— Repetă ordinul şi… executarea!

Sergentul-instructor se face vânăt. Repetă, salută ţeapăn şi pleacă la post.

— Parcă fuseräţi în gândul meu, don’ent, spune plutonier ul-major… Ordonaţi! Permiteţi ca plutonierul de rezervă Pătru C. Dragalina să vă aştepte afară cât vă informez despre situaţie, cu toate că luptaräţi cu el prin bălţile alea, îmi povesti, c-am fost informaţi că vine aviaţia şi vă rog să mă scuzaţi, dar era mai bine de la vânătorii de munte, că, ştiţi, aicea e munte şi muntele…

— N-am venit să fac ascensiuni… Dă-te-ncoace, Petre!…

Ia vino măi sergentule! Măi băiatule! Ai scăpat şi tu de plumb! Ia vino aici, să trăieşti, de ce naiba n-ai spus mai de la-nceput!

Vornicu îşi curăţă retina de imaginea hainelor trenţăroase ale ţăranului, caută febril în memorie obrazul sergentului şi înfăţişarea marţială, suplă a războinicului de-atunci, din câmpia Banatului, din bălţile de la B. când a vrut el să treacă liniile, să-i vadă pe-ai lui şi a renunţat să se mai ducă acasă, ca să rămână cu sergentul, cu ostaşii, cu noaptea aceea nebună de la B. când Pili Bassmann… îl îmbrăţişează pe fostul sergent, pe plutonierul în rezervă

Pătru C. Dragalina, care miroase a pănură, a oaie şi a fum, se descătuşează, are un moment de revenire, ieşind din lingoarea mucedă agăţată de el de când Augusta a plecat din biserică trântind uşa şi n-a mai văzut-o, ca şi când n-ar fi fost niciodată.

— Am scăpat până azi, spune foarte clar Pătru C. Dragalina şi dac-oi scăpa şi de mâine încolo, zic c-am avut

noroc, don’ent. Mă bucur că mă cinstiţi… Şi că nu m-aţi uitat.

— Ia să facem noi o operativă, spune… Ce se-ntâmplă aici?… Plutonier Stan!… Vezi să nu intre nimeni la cancelarie… S-au aşternut paiele pentru trupă?… La ora 13

adunarea în curtea şcolii, plantează santinelele şi pregătirea pentru masă… Hai şefule de post… Hai Petre…

— Păi eu!

— Tu, ce?

Omul râde dintr-odată cu dantură albă, tânără, viguroasă. E înalt, vânjos, trup de infanterist care-a trecut prin foc, cu faţă pătrată de ţăran şi de sergent, sprâncene negre, bărbăteşti, nasul uşor coroiat deasupra mustăţilor, are ceva limpede în priviri, altceva decât pâcla aceea ţărănească, trasă pe retină să ascundă adâncul…

— Păi eu, cum se zice, sunt de la comunişti şi să nu vă bage de vină, don’ent, că dumneavoastră sunteţi cu paza!…

— Ce vorbeşti, Petre?… Haide mă înăuntru şi-om vedea…

Piaţa din răscrucea satului are ceva din simetria posacă a aşezărilor fostului imperiu chezaro-crăiesc. O simetrie şi o rigoare cvasi-militară, primăria închide o latură, poşta o altă latură, cazarma grănicerească o a treia, a patra fiind dominată de biserică. Şcoala este mai sus, cu deschidere spre văile coborânde din munte, văi semănate cu zecile de cătune şi aşezări izolate, cetăţuile Prislopului, bine cunoscute, acolo unde se ţin neamurile: Tăureştii, Belcoteştii.

Guguleştii, Barbă Neagră… S-o fi măritat Ruja? Unde-o fi Ruja?… Când Pătru a zis că e de la comunişti, s-a gândit la Augusta. Ce nămoluri o bate acum Augusta, erau pline jurnalele de campania electorală, el nu i-a mai dat niciun telefon, n-a mai căutat-o şi i-a spus Sara că Augusta este ceva la un sector din Bucureşti şi că a fost de două ori la ei cu Grigore Cenuşă şi cu un medicinist pe care-l cheamă

Sava, se pare că se va căsători cu medicinistul Sava, pentru că, se zice, pe Chiriac l-a batjocorit în aşa hal la tanti, adică la doamna Fulea, încât bietul om a vrut să se sinucidă şi Sava acela este medic la „Filantropia”, un băiat tăcut şi aşezat, nu scoate o vorbă şi o divinizează. „Eşti gelos?”, l-a întrebat Sara (venea la el aproape zilnic, acolo unde-l mutase la o doamnă bătrână, pe care n-o vedea decât atunci când îi plătea chiria. Stătea pe Armenească, mai sus de biserică). „Eşti gelos? încă? O iubeşti încă?... Aştept să-ţi treacă şi, aşteptând, te vindec!”... Mefisto i-a spus (duminicile era invitatul lui Mefisto şi al doamnei

Elena) brutal şi sec că Augusta s-a căsătorit cu un medic, la nici trei săptămâni după întâmplarea de la biserica Mihai

Vodă, când i-a dat el „decolare liberă”. În clipa aceea s-a făcut golul pe care-l poartă încrâncenat şi în fiecare dimineaţă are senzaţia că cineva îl ia la palme în public, sau că fiecare zi începe printr-o neputinţă; neputinţa lui de a mai acţiona tocmai acolo unde ar fi fost esenţial şi hotărâtor să poată face ceva pentru viaţa lui, care devenise searbădă şi parcă pustie.

— Aici este luptă de clasă pe viaţă şi pe moarte, don’ent, că eu v-am văzut cu dragoste pentru năcăjiţi, că

— De aia nu v-aţi dus acasă, ca să-i scăpaţi pe ostateci când v-aţi îmbrăcat în svăboaică şi aţi intrat între esesişti; că împuternicit la noi este tovarăşul Matei Pava... tocmai dânsul, că-i secretar la plasă şi împuternicit aici, vine şi dânsul la alegeri, de aia ziceam eu că nu-i bine chiar aşa oficial să mă poftiţi în localul de vot.

— Deocamdată e şcoala unde-mi cazez trupa... Vezi să nu mă roadă dulăul, jandarmule.

— Zdup!... Drepţi! Dă laba lui don’ent!

Domnul Zdup are o labă puternică, cu ceva omenesc în ea. Cancelaria directorului. Portretele regelui şi reginei-mame, pereţii coşcoviţi de o umezeală veche, un birou, câteva scaune, geamul cu perdeluţe de bumbac dincolo de care se vede livada descărnată şi coasta abruptă a muntelui... Ce idee la Belcotă. Să lase aerodromul pentru

şcoala asta igrasioasă din inima muntelui, aici deasupra Mehadiei, la hotarul care desparte Banatul de Oltenia… Un fel de dezertare. Un fel de călugărie, care ar gâdila orgoliul fără margini al Augustei… Ce-a făcut-o să se mărite atât de repede? Ce-a însemnat el pentru Augusta, dacă… îşi dă seama de tăcerea care-l înconjoară brusc. Doi soldaţi aduc un pat de trupă de la postul de jandarmi.

— Nu aici! Haide Lămâie, du-l mă acolo unde dormiţi voi şi pune-l lângă catedră…

— Aoleo, muică, s-a zis cu noi, râde caporalul Lămâie…

Bă! Patul lu'don'ent, ia pas alergător.

Jandarmul aşteaptă să se descopere locotenentul. Îşi scoate apoi cascheta răpănoasă şi îşi ia carabina de la umăr, conform codului de politeţe militară.

Locotenentul Vornicu îşi spune că trebuie să depăşească impasul, să umple cu ceva golul care-l izolează şi să revină la el însuşi. Că este un monument al ridicolului să joace roi de damă abandonată şi că este imposibil ca Augusta să găsească în ea tăria de a înfrunta un „mâine" incert; iar el să nu găsească decât această stranie stare de indiferenţă laşă, care primeşte palme când probabil Augusta îi face ceaiul soţului ei şi acesta poate veni după ea în baie, când Augusta se dedă duşului ei matinal, o smulge de sub duş şi aşa udă… Desigur are loc o substituire, pentru că el este cel care-o smulge de sub duş şi aşa goală şi cu trupul brobonit de stropi… îi vine să urle şi se-ntreabă unde este superba lui logică de carlingă şi superba lui stăpânire de sine şi superbul lui echilibru inflexibil şi voinţa lui şi mân

dria lui…

— …pentru că se organizează milităreşte, au branduri şi tunuri anti-car don'ent şi e bine că dormiţi cu trupa că don'profesor Simu Belcotă e fugit în munte cu legionarii lui şi aici, eu zic că e stare de război, care nu scrie despre ea în ziare, că Pătru C. Dragalina o cunoaşte şi o simte pe pielea lui, dacă fu progresist, aşa că ordonaţi să vă raporteze chiar el, dacă eu făcui deschiderea

oficială…

Vornicu simte material lipsa de distanţă dintre ei şi

Pătru C. Dragalina, lipsa de distanţă dintre el şi plutonierul acesta necunoscut până acum, un fel de camaraderie bărbătească, ostăşească, n-a înţeles ce vrea plutonierul cu brandurile, ce branduri şi dintr-odată face saltul acela miraculos în prezentul de-atunci, de la Prislop, de la priveghi şi de-atunci de la halta „Ciorani”, din câmpia bănăţeană, când sergentul s-a vârât în rădăcina ierburilor şi căpitanul acela de călăraşi i-a strigat: – trage aviatorule cu ce te pricepi, dar trage cu ceva, că ne calcă ăştia pe bătătură – ăştia erau tancurile şi mai târziu în gura podului a apărut subofiţerul horthyst cu mustaţa lungă, bălaie, à la

Arpad şi din pumnul călăraşului aceluia ieşea capul luciu al grenadei defensive, un prezent mereu viu şi fascinant pe care Augusta nu l-a înţeles, sau mai exact Augusta n-a înţeles lupta lui să-şi scoată din ţesuturi acel prezent şi să-l facă trecut.

— Fata aia, mândreţea aia de fată de-acolo, de la priveghi, te-a aşteptat, sergentule?

— Ba!… Nu m-o aşteptat, don’ent şi-o cheamă Voica!

Pătru C. Dragalina i se uită în lumini. Are o privire dură, semeaţă şi tragică… Jandarmul înţepeneşte solemn.

A înţeles Pătru ăsta flendurit ceva privind în luminile locotenentului? L-au trădat ochii pe locotenent? Ei, şi? îl încearcă aceeaşi nesfială plăcută.

— Şi Ruja? Aia din Broschini… Văruica prietenului meu?

— Măritat, don’ent.

— Timpul, sergentule.

— Vremea, don’ent.

De afară se aude fluierul plutonierului Stan, ajutorul lui, tropotul bocancilor şi un glas dogit care strigă: „pregătirea pentru adunare!”…

— Asta n-am învăţat noi, sau n-am sesizat noi, tridimensionalitatea. A anulat-o viteza. Ce-ţi face Augusta?

— A murit!

— Eşti nebun! Cum să moară?

— Bine. S-a măritat.

— Cum mă, s-a măritat? Şi tu?

— Ca tine.

— Să găseşti o asemenea femeie şi s-o scapi… Ce-ai mă băiatule, chiar atât să te fi viciat războiul?

— Poate! Să punem punct!

— Un motiv în plus să vii la Prislop. Ţi-ai luat diploma?

— În vară.

— Vino să le predai istorie. Mai întâi scris şi citit.

Meritã.

— Tu asta faci?

— Asta şi încă o mie de lucruri. Cel mai important fiind faptul că mă redescopăr.

— Bei?

— Nici gând… Pictez. Şi sunt cu oamenii…

— Te-ascult!

— Asta nu se explică. Asta se trăieşte. Ca la manşă…

Ce consemn ai?

— Să asigur paza localului de vot. Ştiu!… Mi s-a făcut o punere în temă. M-au trimis aici că sunt mână de fier şi am escadrila instruită fără rabat la demagogie. Bande de terorişti şi etcetera… Poveşti!

— Nu chiar…

— Asta ai vrut să-mi spui?

— Şi asta.

— Lasă-mă un ceas. Două. O noapte. Să mă adun.

— Augusta?

— Într-un fel… Să mă adun în Prislop. Pătru ăsta…

— Mi-a povestit nebunia ta din bălţi. M-am gândit de multe ori la tine. Nu poţi trăi decât aşa? Mereu între viaţă şi moarte? Nu-ţi mai ajunge? Nu te-ai mai săturat?

— De ce să mă satur, băiatule?

— De ăla care-ai fost! Nu poţi rămâne mereu în tine care-ai fost fără să te plagiezi. Fără să te demonetizezi.

— Poate!

— Zi! Mergi cu mine? Consemnele şi ordinele îţi permit?

— Unde să merg?

— La popa Barbă-Neagră.

— Nu vreau să las soldaţii peste noapte… Ce face Ruja?

— Copii. Ce poate face iarna, o munteancă tânără?…

Plodeşte… Rămâi aici un ceas. Am treabă jos în atelier…

Adună-te… Dăm pe la popa… Te duc eu la şcoală… Mi-e dor de zbor… Să decolez singur, să urc, să tot urc, să fie nişte cumuluşi, deasupra soarele, lumina, nemărginirea…

Ai mai zburat?

— Din când în când… Haide! Şterge-o la atelierul ăla.

Ce faci acolo?

— Sculptez în lemn. O tehnică pentru gravură…

— Ce ai sub pânza aia?

— Tablouri.

— Te-ai regăsit?

— Într-un fel.

— Mă bucur pentru tine.

— Ai mutră de cioclu… Nu te prinde… Mira mea a murit, dar asta i s-a întâmplat celuilalt… Sublocotenentului… Te fluier… Ce-ai făcut cu Pătru?

— S-a întors din drum.

— Şi ăsta e ca tine.

— L-am simţit de atunci… Parcă mi-am redescoperit un prieten de-o viaţă. Şi n-au fost decât două zile, tăiate de-o noapte…

Radu. Vornicu constată că vorbeşte pereţilor. îl aude pe

Belcotă coborând treptele foişorului. Uite că n-a văzut soba asta de cărămidă, vatra asta şi nici n-a auzit jărăgaiul căzând roşu sub bucăţile de lemn învăluite în flăcări molcome, cu toate că odaia este aşa cum a pomenit-o. Belcotă poate pribegi oriunde în lumea dinafara lui; ori în lumea dinăuntrul lui, cu certitudinea că oricând are unde să aterizeze, să realimenteze şi să tenteze din nou o decolare spre indiferent ce punct cardinal, ştiind că aici, la

Prislop, îl aşteaptă casele, casa mare şi casa mică, fortăreaţa asta cu ziduri-saivan şi poarta din lemn încrustat de cine ştie ce moş-strămoş, coama domoală şi livezile coborânde spre

Bela Reca, hora munţilor din cerul Prislopului: uite Sglivărul şi Muntele Mic, uite Cernevârful, uite miţa de oaie, uite şevaletul, ocheţii din crivăţ şi geamlâcul, icoanele afumate, oalele şi ulcioarele de lut ars, unele smălţuite, altele nu, bâtele ciobăneşti ghintuite, înnegrite şi lustruite de mâinile ciobanilor, hangerele şi pistoalele turceşti, blănile de râs, universul lui primordial, fără care Belcotă n-ar fi

Belcotă; dar el? Pacea care emană de-aici şi sensul echilibrului pe balanţa timpului, compensându-l mereu pe astăzi din perspectiva Belcoteştilor, veche cât lumea satului ăstuia, sunt ale lui Belcotă, prin descendenţă şi drepturi imemoriale. Şansa lui Belcotă. Don Costache este slujbaş la stat şi-a cărat casa în spinare ca melcul, după nevoile slujbei şi el n-are rădăcini, voise, absurd, să-şi invente rădăcini, nu la Mefisto, n-avea niciun drept, se simţea al culei; dar numai prin opţiune spirituală, prin afinitate, cumva cu Augusta, undeva unde să creeze ei însăşi un univers stabil, simţea nevoia asta a unui cămin stabil într-un petec de pământ stabil, prea pribegise prin jumătate de Europă şi şansa asta a fost ratată, ajungând din nou la cameră mobilată şi la pereţii lăzii de campanie, ca şi când destinul lui ar fi improvizaţia şi migraţia din cameră de rechiziţie în cameră de închiriat, după cum statul are sau nu are nevoie de el.

Se întinde pe miţa de oaie din faţa şevaletului. Nu vrea să vadă cum s-a regăsit Belcotă în pânzele lui. El s-a scos din carlingă şi s-a aruncat fără paraşută în coşul de lenjuri al Augustei. Şi-a făcut praf splendoarea aridă a singurătăţii lui interioare, cu toate că un timp, la sfârşitul capitolului Augusta, a fost lacom de acel timp arid şi solitar, în care să poată gândi lumea fără sarcasmele şi insinuările şi pedanteriile Augustei. Până atunci n-a avut niciun fel de imagine despre sine proiectată în viitor, ca şi

când ar fi rămas agăţat de filosofia lor de aerodrom:

„Bă, Herodoate, viitorul şi eternitatea noastră stau agăţate în butonul trenului de aterizare, bă! Ai pus roţile pe iarbă, eşti… Nu le-ai pus, nu mai eşti… Simplu!” îşi poate mărturisi că a avut şi vocaţia fericirii şi vocaţia echilibrului: avionul. Unde este nonşalanţa ironică şi spumoasă a

„Albatrosului11, cvartetul lor care-l ridica mereu la puterea a patra? Prin care, poate, supravieţuise. Sfidase moartea! Plictisul! Rutina!… Să nu fi bănuit niciodată clipa asta a absenţei?… Toate atributele măreţiei lui să fi fost exterioare?… Focul îi dogoreşte spatele. Trage pânza de borangic aşezată peste vraful de tablouri. Belcotă s-a eliberat de Mira, pictând-o la infinit. Contopindu-se cu ea într-o proiecţie a amintirii, probabil o amintire carnală, sfâşietoare, tiranică, de care s-a desprins, s-a îndepărtat căutându-i sensuri acolo în pânzele lui… ÎI izbeşte un fel de portret, ceva oricum tiranic, un muntean, ce vorbeşti dom’le, Pătru C. Dragalina, nişte linii viguroase, ceva de rocă, desprins dintr-un fundal straniu, munţi şi cer, ca şi când Pătru C. Dragalina ar fi fost sculptat în basorelief;

dar nu are nimic din împietrirea basoreliefului, dimpotrivă; este în cămaşă, o cămaşă de in parcă peticită, omul îi spune ceva, este evident că spune… La dracu’! O femeie tânără, cu poalele sumese, la apă, graţie şi forţă, o mână albă viguroasă, braţul gol până la cot, un braţ îmbrăţişând neantul, un braţ plin de senzualitate, voluptuos, făgăduind delicii rustice, se-nfioară… nişte ţapinari, simte mişcarea, efortul ritmic al acelora şi inerţia butucului şi zăduful verii într-o tăietură de codru, verde până la saţiu; joagărul, singur, văzut parcă de sus, cu jgheabul, cu roata, cu trunchiurile descojite impudic; o femeie într-un scaun, sub un brad, o femeie tânără, nu frumoasă; o pajişte; clară, unduioasă, abia o sugestie, pâlpâind într-un asfinţit dulce; iarăşi

Pătru C. Dragalina sprijinit în coasă, pierdut în fânaţid care-i ajunge la brâu, trudit şi slobod şi picurând durere, nu sudoare; o rugă, cai, căruţe, călăreţi, femei

purtându-şi copiii în leagăn, pe spate; taraba unui vânzător de marame, abia sugerată, şi o munteancă voinică încercând o maramă galbenă, într-un ciob de oglindă care-i reflectă chipul, parcă ar fi Ruja; pe urmă sentimentul a ceva dincolo de tabloul care rămâne o sugestie, o trimitere; ce dracu' a vrut să zică Belcotă cu „tridimensionalitatea" aia, nu se referea la pictură, este evident... Muntence călări, trei fete goale într-un pârâu, pline, cu rotunjimi viguroase, simte apa aceea rece şi străvezie pictată de Belcotă, simte proporţiile perfecte, simetriile, lipsa de monotonie a punerii în pagină, redescoperă cu o bucurie detaşată un alt

Belcotă decât cel din uniformă, cel din „Albatros11, cel de la manşă sau de pe aerodrom, ceva se deschide larg spre

Belcotă şi în acelaşi timp se închide, o afirmaţie care conţine în ea argumentele negaţiei, Belcotă are nevoie de pânză, cartoane şi culori să se redimensioneze; istorie nu se poate face decât în arhive şi biblioteci, nu are altă vocaţie în afară de zbor şi bibliotecile sunt legate de asfaltul capitalei, nu de peisajul seren al munţilor. În lupta de a se elibera prin istorie, devine sclavul fişelor, al camerelor de închiriat, prin care trec femei pasagere... Walter probabil că a organizat şcoala aceea de pilotaj şi acum predă aerodinamică, motoare, meteorologie, desigur nu filosofia, obiectul doctoratului; este şi în asta o ironie a sorţii... îl aude urcând pe Belcotă, paşi grei, ciudat, Belcotă are foarte puţine peisaje şi acelea puţine panoramate de undeva de sus, văi abrupte, cascade, munţi însoriţi; în rest muntence, munteni şi copii...

— Te-ai hotărât? întreabă cineva din uşă, un glas străin, parcă înspăimântat şi când se răsuceşte pe miţa caldă, mirosind uşor a argăseală, vede un bărbat scund, înfofolit într-un cojoc, încins cu centură, care ţine de curea un pistol-mitralieră Deimmler-Puch...

— Scuzaţi, spune omul... Credeam că este Radu...

— Tot Radu, tot locotenent, tot aviator, dar Vornicu. Intraţi. Cu ce ocazie, înarmat?!

Chiar, îşi spune Vornicu. „Ce caută ăsta cu pistolmit, ralieră” şi când omul închide uşa, eliberându-şi trăsăturile în semiumbră, îl recunoaşte pe vărul ori fratele lui

Belcotă, profesorul. Cel care-l enervase la priveghi cu

Zamolxis şi sforăielile acelea care i se păruseră patriotarde, false şi într-un fel umilitoare.

— Aaa! Domnul locotenent Vornicu! Mă recunoaşteţi?

— Ţi-am spus că n-ai ce căuta aici, arhanghele! Nu mă obliga să-ţi rup drăcia aia în scăfârlie…

Profesorul râde sleit. Se aşază pe laviţă, îşi aşază pistolul-mitralieră pe genunchi şi, gâfâind, îşi desface şireturile de la bocanci, îşi scoate bocancii grei. cu pielea pătată de umezeală, obielele ude, ciorapii din lână ţărănească, întinde totul pe marginea vetrei şi tot acolo îşi alinie tălpile goale, gălbui, cu unghiile de la degete netăiate. În foişor se răspândeşte mirosul neplăcut de lână udă şi piele unsă cu grăsime de porc.

— Imbecilul ăsta are gardă personală, spune Belcotă…

De altfel îl poţi aresta pentru port ilegal de armă pe teritoriul centrului de vot.

— Ştiam că sunteţi aici, domnule locotenent!… Mi-a făcut plăcere să vă revăd… I-am spus de mult lui Radu că nu-i cer decât un zbor de o oră, ca destinul lui şi, desigur, implicit al meu, să se schimbe radical… N-a acceptat…

Preferă să pască oile. îl priveşte.

Omul are un fel de bonomie familiară, nimic agresiv, dimpotrivă, un fel de delăsare şi acum, evident, căldura focului îi face plăcere, se destinde şi Vornicu vede cum se abureşte ţeava pistolului-mitralieră…

— Aveţi un Parabellum, domnule locotenent, spune profesorul Simu Belcotă…

— Fără, retează Vornicu şi brusc, aproape instantaneu, se regăseşte…

De jos nechează un cal. Răspunde altul, de undeva din vale… Altul. Nechezat uşor şi vesel de iapă. Se aud oile.

Glasuri bărbăteşti. Glasul mamei. Mamei lui Belcotă.

— Săru! mâna! Săru’ mâna!

— Moşul, spune Radu Belcotă şi coboară.

— Mi-a poruncit să vin! Am venit! Aşa e aici, din veac! spune profesorul, îşi încalţă ciorapii fumegând, îşi înfăşoară obielele cu ştiinţă veche, de muntean; apoi grăbit: domnule locotenent, Radu este un cretin; nu-şi dă seama că tot viitorul îi este blocat, există cineva foarte influent care plăteşte în aur o aterizare la Ankara. Ori la

Istanbul. Ori în Italia… Trebuie să ne refacem. Trebuie să ne recâştigăm vieţile… Într-un fel, noi v-am adus aici…

Vrem linişte… Neutralitate… Atenţie… Două mii de cocoşei la aterizare. Cinci sute avans… Suntem informaţi.

Aviatori josnici au trădat pe cei care le-au încredinţat libertatea. Au fost arestări în „flagrant delict” chiar la avion… Oricând, până nu este prea târziu… Urcă moşul…

Secretul vă aparţine.

Capul sferic, fălcile puternice, umerii pătraţi, scund, vânos, parcă a fost asistent la filologie, Vornicu este în afară, se ridică şi-l ajută pe Belcotă să-l aşeze pe moşul

Belcotă, căruia profesorul îi sărută mâna, descoperindu-se şi atunci i se vede părul mătăsos, auriu, scăpându-i în plete de sub căciulă. Bercovici, Sara, Walter, poate

Chiriac, madam Fulea oricum, profesorul Belcotă. De ce?

La Gigi este clar. Chiriac? Să-şi pună miliardele la adăpost? Madam Fulea? Ce poate spera în occident, la vârsta ei? Profesorul? Probabil să fugă… Elegant, comod, fără riscurile excursiei pedestre… Ce nebunie. Unde? Alţi paşi. Alţi Belcoteşti. Pe unii îi cunoaşte. Pe alţii, nu. Dau ziua bună. Stau în picioare. Poartă opinci din anvelopă.

Unii, bocanci. Dolame. Îşi ţin căciulile în mână. Miroase greu a aba umedă. Vornicu ştie povestea moşului. A lui

Belcotă ăl bătrân. Bunicul. Trebuie să aibă spre nouăzeci.

Fusese popă. Pentru o pricină, Radu zice că făcea

contrabandă cu porci din Ţara Românească, îi trecea peste munţi, prin codrii, ţinuse ascuns un lotru care-l prădase pe vlădica, la zilele lui o avusese drăguţă pe nevasta obrâşcierului – colonelul regimentului grăniceresc – o vieneză îndrăgostită de glasul lui de tenor, fusese răspopit. Vornicu se gândeşte la spiţa Belcoteştilor coborâţi la Reşiţa, cum spusese Alexandru Belcotă; tatăl lui Virgil Belcotă, artileristul a.c. de la Budapesta, fostul student de la priveghi, atunci în permisia când a cunoscut-o pe Augusta la conacul Fulea, era acolo în *chzise-longue*, în sarafanul verde debutonat, arămie, se cenzurează şi de afară se aude un corn chemând parcă trist şi înfiorat.

— Oră ţine te cunosc, îi zice moşul, eşti ofiţâr, stai lângă mine.

Moşul poartă mustaţă albă, patriarhală, pletele retezate pe ceafă şi lumina dulce a focului îi joacă în irisul sclerozat, verde-gălbui… Cum intră oare moş Belcotă în factorii de sinteză ai Profesorului, prietenul lui Mefisto şi-n fişele lui Mefisto: nicăieri nu l-a găsit acolo pe moş

Belcotă şi nici pe Belcoteşti, cu toate spiţele lor…

— Tu, ofiţârule, rămâi aici, te-ai răsofiţărât, o pleci la oraş, înapoi?

— Rămân, moşule.

— Bine… Atunci cu Ion, ai fânaţele de sub Ilişava.

Vezi să le greblaţi şi să treceţi odată cu oile, să le balige.

Gligore!… Dă-i zor cu sălaşul, cu stâna aia din Topla, sa.

aduceţi oile din vale la devălmăşie.

— Mi-ar mai lipsi nişte şindrilă de fag, moşule.

— Multă?

— O jumătate de car.

— Care-i mă la rând?… Tăceţi?

— Noi, moşule! Ai din Broschin.

— S-aduceţi şindrila. Vă tocmiţi cu Goanţă.

— Unde să tăiem fagul?

— La Bimbi. Să n-aud că vă lăsaţi muierile să se sfădească: care fierbe, care cu copiii, că vă mâncă buba ai

neagră… Şi-acu voi, înşcolaţilor. Profesăre! Ofiţârule!…

Cum s-aşază mă lumea? Să ştie ăştia. Şi io să ştiu, că ăia mint prin gazete şi vor să ne sparie.

— Lumea?… Apocalipsul, moşule, spune Simu Belcotă şi Vornicu se simte excelent uitat de cei de faţă, uitat cu un fel de amiciţie veche, familială; aşa cum se simte totdeauna la Belcotă, la Prislop; un străin nu foarte străin, unul de-al lor pentru anii când ei, cei de aici, coboară la cazărmi să fie ostaşi.

— Aşa s-aşază lumea! Apocalipsul! Dacă nu vreţi să puneţi mâna pe săcuri, să spălăm toate ruşinile. Alea din veac. Dar mai ales de-acum. Să le spălăm în sânge, că altfel ne răpun, moşule.

— Cine, profesăre?

— Comuniştii, taică-bătrân.

— Aţi vărsat destul sânge, spune Radu Belcotă.

— Nu de principii avem nevoie. De acţiune avem.

Peste două zile sunt alegerile. Cu muieri cu tot suntem ca la trei sute de voturi…

— Aud? tresare moşul Belcotă.

— Ai împărţit lucrul taică-bătrân, ai rânduit muncile din primăvară, oile, turmele, rândul la ciobănie; numa votarea n-ai rânduit-o şi ce s-alege de toate ale Belcoteştilor dacă ies comuniştii şi ne iau averile să le împartă şi să le risipească, că de doi ani vă trâmbiţez cuvântul adevărului şi parcă sunteţi surzi.

— Aud?

— Săru-mâna, auzi dumneata foarte bine; da’ te faci că n-auzi… Votarea.

— Care votare, profesăre?…

Un murmur greu între Belcoteşti.

— Or mai fost votări.

— Muntele o rămas.

— Şi noi cu el.

— Nu ne-or răpus împărăţiile.

— Nici ai turcească.

— Nici ai nemţască.

— S-or scurs la vale.

— Le-or luat topiturile.

— Ploile.

— Care votare, profesăre? întreabă moşul… Haide că-s bătrân şi mi-i somn şi-n noaptea asta dorm aici, la ofiţâr, ia Gheorghiţa…

— O mie nouă sute patruzeci şi cinci de ani de istorie pastorală îngropaţi în absenteismul ăsta politic de care te fac responsabil în faţa istoriei pe tine, locotenent Belcotă.

Şi voi o să-l ucideţi cu pietre, pentru că el, singurul om de arme din neam, vă învaţă să puneţi armele la pământ…

Vă vindeţi libertatea!… Comunism? Absurd. Mioriţa este incompatibilă cu Capitalul. N-aţi înţeles nimic. O să muriţi de vii şi nici măcar n-o să ştiţi că sunteţi morţi şi că vi se scurg ochii pe urma oilor şi-a primăverilor.

— Pistoale. Asasinate. Oameni agăţaţi în cârlige la abator. Pogromuri.

— O ripostă.

— Haida că-i amânat, spune unul voinic, negru şi păros… Ne prinde noaptea.

— Şi de priceput, Doamne feri-ne.

— O vorbă ca lumea n-am auzit de la voi.

Moşul picoteşte. O roşeaţă uşoară i-a urcat în obraz.

— Cin să ajungă în munte?

— Nici măcar vremea, Simule!

— Ni-s mai vechi ca vremea, mă!

— Haideţi… că-i amânat…

— Tot chemaşi obştea Simule. Uite. Veni obştea… Staţi mă. Staţi. Scoate răchia, Gligore. Aşa. Staţi mă. Vă lasă ofiţârul. Staţi.

— Staţi, dacă vă zice, şopteşte moşu şi Vornicu îl simte pândind de sub pleoapele solzoase, lucid, trăgând între clipă şi el perdeaua vătoasă a răgazului.

Ceva impalpabil, ceva care nu poate fi definit, o lume pe care a cunoscut-o la suprafaţă, poate numai pitorească, poate îmbibată de erotismul romanţios şi rural al permisiilor de război, Ruja; un popas; o trecere, şi-acum… Ce-a vrut să spună Simu Belcotă că ştia? Ce să ştie? Cine i-

a spus că va veni în Prislop trupă de aviaţie şi că trupa asta va fi comandată de el?! O reţea? De unde-a ştiut

Pătru C. Dragalina?... Cum să fie aici Matei Pava? Ce să fie? O funcţie la primărie? Ce se-ntâmplă totuşi? Este limpede că partidele politice se-nfruntă. El are o părere uşor caragiaâescă despre asta; i se pare neserios şi ridicol, un ridicol tragic ca oamenii să-şi dispute ideile cu ajutorul poliţiei, al închisorilor; mă rog, se recurge la armată ca să asigure liniştea, dar ce este cu turmele, chestiunea, oricât ar vrea să-i fie indiferentă, îl sensibilizează. Nu turmele. Are o idee vagă despre turme. Raportul Belcoteştilor cu turmele. Cam asta spunea Augusta; „raporturile noastre în societate, cu mijloacele de producţie, raporturile dintre acestea şi proprietate”. De aici, din Prislop, argumentele Augustei au o simplitate elementară; pe care acolo, sub aceeaşi plapumă, n-o aveau. Dimpotrivă. Stupid.

Care din ăştia o fi bărbatul Rujii?... Cu care plodeşte ea, iarna, la foc, mirosind a lapte de oaie şi a busuioc?

Uiaga de răchie, sticlă groasă, albă, răchia galbenămiere, e trecută moşului. Moşul o ridică. O priveşte în zare.

Trage o duşcă gâlgâită. Şterge gura sticlei cu palma şi i-o trece lui. Răchie bătrână, prăfriptă.

— Prinţipuri şi prinţipuri, spune cea’ Belcotă, ăl ras în cap, al doilea în clan după moş.

Sticla trece din mână în mână.

— Merem la votare cu domnu’ Maniu; o nu merem, că domnu’ doctor Pătru Groza de l-am cunoscut noi la

Coştei, la rugă, când cu Frontu Plugarilor s-o dat oră mâna la comunişti şi ăia vor să împartă muntele la cioclendări, o zis văru Sâmu, spune Gligor, cel cu ţuica.

— Tu ofiţârule ce zici?

— Ceva tot îi musai să se schimbe, spune alb Radu Belcotă.

Se face brusc o tăcere groasă, îmbibată de mirosul iute al căputelor ţărăneşti din pănură.

— Să nu se schimbe nimica, spune domol moşul... Să nu vă prinz la votare că vă măsor şalele cu bota lu’

harambaşa Vasâle… Acas cu voi. *Laufştit*, marş! Să nu aud de voi până s-adună turmele…

Moşul dă comanda veche, grănicerească, cu glas subţire, cotcodăcit…

Oamenii ies cuviincios, dând bună ziua gazdei, sărutând dreapta moşului. Radu Belcotă lasă uşa deschisă. Intră în valuri aerul umed, albastru, aerul de martie al muntelui.

Jărăgaiul se prăbuşeşte într-un foşnet dulce de flăcărui repezi şi roşii.

— Dreptăţile voastre nu se-mpacă cu dreptăţile noastre, că nu purced de la acelaşi gând, spune moşul… Şi să nu vă tăiaţi, că vă omor cu boata… Şi ori aici, sub lege; ori la oraş, afară de lege. Şi mie să nu-mi bolânziţi oră nima cu politica. Vine primăvara şi avem treabă. Audziţi, înşcolaţilor?

Cei doi sărută mâna moşului… Lui Radu Vornicu pistolul-mitralieră purtat de profesor i se pare ridicol, stupid şi anacronic.

Caii se opresc la Paltini, ca la comandă. Peste soarele învâlvorat, roşu-sângeriu se ridică un nimbo-cumulus uriaş care închide orizontul şi începe să mănânce munţii. Trece un spulber de vânt, atingându-i cu aripa de gheaţă.

— O să viscolească, spune Radu Belcotă… Să ne grăbim.

Locotenentul Vornicu are senzaţia penibilă a golului.

A vidului social. Niciunul din argumentele din care-şi sudase cuirasa nu rezistă. N-a reţinut niciun amănunt din cele o mie de amănunte date de Belcotă; o mie de amănunte legate de joagărele din munte ale lui Bloch şi Ilie

Jura; de nu se ştie ce economat înfiinţat de Pătru C. Dragalina şi comunişti să combată foametea şi specula, de relaţiile încordate dintre ţapinari şi Ilie Jura, de nu se ştie ce comisii şi para-comisii, un fel de tulburare a apelor, un fel de război civil dus cu mijloace paşnice cum spusese Belcotă, un fel de împărţire a satului după criteriile posesiunii, ale averilor, se gândeşte la Virgil Belcotă, la

acel „să-ncepem cu împroprietărirea ţăranilor şi democratizarea aparatului de stat, ca efect al luptei de clasă”, când Augusta l-a adus pe Virgil Belcotă la culă, să-l înfăţişeze celui de drept şi cel de drept era atunci interesat de cu totul altceva.

Calul înalt, jandarmeresc se pare că ştie drumeagul ăsta de codru care coboară la casele popii Barbă Neagră, ţine aproape de şargul lui Belcotă, se lasă înţelept pe crupă când dă de pământ moale, vântul şuşuie puternic în molizi şi din senin se prăvale un roi de fulgi mari, apoşi, într-un turbion rece, gata să-i zboare cascheta. Ţup… O veveriţă sare din drum pe-o creangă de molid şi de-acolo printr-un salt acrobatic deasupra. Se dă „sub vânt” şi se tupilă la înfurcătura crengii cu trunchiul. îl surprinde viteza cu care s-a răspândit în munte ştirea sosirii trupei. îl surprinde întâlnirea obştii Belcotă la foişor, venirea profesorului înarmat, ca şi când aici, a purta un pistol-mitralieră ţine de o anume cochetărie bărbătească, simte, bănuieşte, că Belcotă n-a spus tot şi că plecarea asta pripită la popa Barbă Neagră are un tâlc. Poate Belcoteştii s-au făcut doar că pleacă.

Poate ceea ce aveau ei de pus la cale abia acum se pune şi acel ceva nu ţine neapărat numai de calendarul obştii, de saivan, de oi, de şindrilă. Viscol nebun. Viscol de „babe”.

deşuchiate. Iele de munte, neîmpăcate. Petecul de codru este aproape negru, cu aerul dens, gros, vânzolit, miroase a cetini şi a humus umed. Închide ochii o clipă. Transmigrează. Picior pe stânga, glisat, redresare, filat, trage manşa în burtă, trei butuci răsturnaţi, crengi, puiet de molid, grămada de cărbuni fumegând, o poiană, taie contactul, bufnitură. „6 roşu” mutilat, palele elicii îndoite, vântul curgând năvalnic de pe versanţii Carpaţilor Albi.

Foşnind şi gemând în cetini. „Aici Mesteacănul!… Aici

Mesteacănul! Şoimule, răspunde dacă mă auzi!”… Nemsova! Căpitanul X!… Când au trecut toate astea?… îl bântuie o curiozitate chinuită, năprasnică, nesăţioasă de

tot ce-l înconjoară dincolo de viscol, dincolo de fereala oamenilor, dincolo de zidurile tainice ale caselor, dincolo de măşti, după cum are senzaţia că vidul, golul social din jur îl va absorbi la cel dintâi pas al calului jandarmeresc;

cu toate că, acum şi aici, repfezintă forţa şi Statul.

— Absurd!

— Ce e absurd, Radule? întreabă Belcotă.

— Totul.

— Ţi se pare! Strânge dârlogii… Vezi că aici s-a surpat malul… Ţine după mine.

— Victor! răspunde într-un laringofon imaginar. S-ar vrea în carlingă şi în zbor.

Sălaşul vechi al Belcoteştilor, ridicat din bârne, este lupilat sub o streaşină de granit, aproape de culmea Ilişovei. În spatele lui îşi foşnesc coroanele câţiva pini roşii, cu trunchiurile contorsionate. De unul din pini este legat un cal de oaste, înalt, înşeuat, cu jambiere de piele. În sălaş e aproape întuneric.

— De câte ori sunt obligat să vă văd, îmi vine să vă ucid, domnule căpitan.

Fostul asistent universitar Simu Belcotă se frânge spre silueta vagă a căpitanului de jandarmi Victor Ceauşu.

— Admit că am executat câţiva din dumneavoastră şi că, probabil, dacă nu se lichida totul la rebeliune, aş mai fi executat şi alţi câţiva. Admit că nu v-am tratat cu mănuşi când v-am luat interogatoriul…

— Tratat cu mănuşi!… Mai ţineţi minte figura cu atârnatul de picioare?…

— Eu eram obligat să aflu şi dumneata, profesore, voiai cu orice preţ ca eu să nu aflu. Limpede. Nu pentru a comenta cu dumneata metodele de interogatoriu ale jandarmeriei am venit aici.

— Amintirile care ne leagă sunt penibile, domnule căpitan.

— Să le adăugăm altele, mai fericite… Vă ascult… Ce fac Belcoteştii?

— Nu se poate vorbi de întreaga obşte… Îi am cu mine…

— Pe cei din Camăna. Ştiu. Insuficient. Belcoteştii sunt contraponderea celorlalţi. Obştea este stimată.

— De o mie nouă sute…

— Nu mă interesează niciun fel de subtilitate sentimentală şi niciun fel de arhaism chiar dacă ţine de filosofia rustică. Odinioară v-am luat un interogatoriu, sau poate mai multe, fără să vă menajez. Astăzi doresc să vă previn că situaţia se va repeta. Că interogatoriile vă vor fi luate de vechii dumneavoastră opozanţi, comuniştii, care deţin posturi cheie în jandarmerie şi siguranţa statului.

Căpitanul Victor Ceauşu îl priveşte din întuneric, cu ochii lui oţelii, reci şi tăioşi. Profesorul este unul din pioni.

— Am fost reabilitat.

— Nu de comunişti… Aţi participat activ la… Să zicem, razii ale poliţiei legionare. Aţi fost trimis într-un batalion disciplinar, apoi detaşat într-o formaţie de poliţie SS ca translator… Să nu ne ascundem după deget. Domnule Simu

Belcotă, ai la legiune un dosar care mai aşteaptă numai câteva file ca să poată da naştere unui proces spectaculos.

— Când?

— Imediat după alegerile pe care comuniştii le consideră câştigate. împreună cu dumneata, Armaşu Mădăla şi încă zece legionari cu cazier în satele plasei. Uite, ai lista lor, aici.

Căpitanul se caută într-unul din buzunarele tunicii.

Simu Belcotă întinde mâna. Victor Ceauşu râde sec.

— După câte ştiu, ai o memorie straşnică, domnule profesor. Lista se poate numai citi. Se aude ţăcănitul unei baterii. O fâşie de lumină strecurată printre degetele ofiţerului se opreşte pe listă. Citind numele, Simu Belcotă asudă abundent. La începutul convorbirii căpitanul i-a spus dumneavoastră, pe urmă dumneata cu un fel de dispreţ abia disimulat. Căpitanul, informat perfect, l-a convocat prin Gheorghe, viaţa lui şi a camarazilor de aici, de la

Timişoara, este din nou în mâinile acestui om rece, calculat, măcar dacă ar accepta aviatorul, Vasiliade ar da

aurul, poate nu tot; o oră de zbor şi tot coşmarul ăsta ar înceta, înţelege, presimte că jandarmul n-a venit aici numai să-l prevină. Fără aviator nu mai găseşte niciun punct de sprijin în univers… Probabil a fost prea brutal. Prea zorit. De o lipsă de tact monstruoasă.

— Te rog citeşte lista încă o dată, domnule profesor.

Era de aşteptat. Căpitanul îl tutuieşte protector.

— Am memorat-o, domnule căpitan.

Victor Ceauşu aşază lista pe lentila bateriei, scoate bricheta şi-i dă foc. În clipa când izbucneşte flacăra, stinge lanterna. Lista arde în întuneric, cu o mică flacără roşiatică.

— Profesore, eu nu mă pricep la politică, spune căpitanul. Dar, oricât nu m-aş pricepe, înţeleg că noi toţi, indiferent de antagonismele din trecut, trebuie să strângem rândurile. Nu teoretic. În noaptea asta. Mâine. Mâine noapte.

Nu este vorba de consultaţii politice. Pentru asta, după alegeri, îl aveţi pe avocatul Ionaşcu de la Teregova…

— Peneţistul?

— El.

— Sfatul dumneavoastră?

Este un moment de linişte. Apoi un fel de râs sec al căpitanului:

— Ordinul meu, profesore… Ordinul meu. În două zile şi două nopţi vă organizaţi o nouă trecere în ilegalitate…

Dacă nu intervine nimic dinafară, gazde pentru la iarnă.

Aveţi rude multe. Legionari mărunţi, poate necunoscuţi.

Descurcaţi-vă.

— Greu.

— Lupta cere sacrificii.

— Vom fi singuri?

Victor Ceauşu se pleacă spre Simu Belcotă. Îi apucă încheietura. Profesorul se-nfioară. Mâna căpitanului e rece.

Mână de cadavru.

— Nu!

— O organizaţie?

— Deocamdată atât. Nu vei fi singur, profesore. Totul depinde de cum stăpânim alegerile.

— Stăpânim?

— Exact. Stăpânim. Şi acum, amănunte. Poate nesemnificative. Le las la aprecierea dumitale. Aţi ratat, acest

„Aţi" implică toate partidele şi toţi fruntaşii, aţi ratat momentul când să împiedicaţi organizarea aşa-ziselor celule de partid în satele de munte. Mă rog. Vă priveşte. Interesant este că cei care le conduc de la plasă duc o muncă de la om la om. Sunt slab înzestraţi cu mijloace auto. De la gară, trec muntele pe jos… Foarte rar, călări. Aşa vor veni şi la alegeri… Ce spuneţi?… Fără să aştepte răspuns:

Bloch cel mic şi plutonierul acela, rezervistul, Pătru C. Dragalina… Şi alţii. Doi. Sau trei. Din celula de partid…

Victor Ceauşu se apleacă. Ridică ceva greu înfăşurat în foaie de cort.

— Aveţi aici patru pistoale-mitralieră şi câteva încărcătoare… Râde dezvăluindu-şi dantura albă… Nu e nevoie de nicio formă. Le fac cadou. Desigur, prietenii dumitale mai au… Haide, profesore. Am să te caut după alegeri.

Sper, la lumina zilei… Era să uit! Cu cine merge aviatorul, fratele dumitale?…

— Cu el însuşi.

— Păcat… Dar celălalt?

Simu Belcotă are un spasm interior. De unde ştie jandarmul? Şi cum? Vreunul din ai lui? L-a văzut prin binoclu? Pipăie înfrigurat fierul rece al armelor.

— Neutru. Opac politic…

— Oricum, trebuie menajat… Uitasem. Din clipa asta intraţi cu toţii sub ordinele colonelului Vărzaru… Exact.

Socrul meu. Toate ordinele lui se execută milimetric. Nicio şovăire. Nicio întârziere.

— Dumnezeule, şopteşte Simu Belcotă dintr-odată eliberat de povara singurătăţii. A iniţiativei. Colonelul Vărzaru. Prefectul. Fostul prefect. Comandantul brigăzii.

Spaima Banatului. Mâna de fier a lui Antonescu… Poate îţi datorez viaţa, domnule căpitan, spune şi este emoţionat într-un fel ciudat. Panică şi linişte şi o spaimă oarbă şi speranţa nebună că totuşi aviatorul va marşa.

— Din clipa asta, te rog să contezi pe recunoştinţa mea.

— Recunoştinţa e o floare rară, domnule profesor. Pe ceea ce contez este tăria dumitale de caracter şi ingeniozitatea. Aruncă dilemele peste bord. Restul vine de la sine.

Căpitanul se ridică. Iese în uşa sălaşului. Peste valea

Bela Recii trec fuioare de zăpadă viscolită. Căpitanul se zgribuleşte în mantaua cazoană, blănită. Se-ntoarce scurt spre profesor. îl apucă de umăr.

— Nu trebuia să vii cu nimeni, domnule Simu Belcotă.

N-aveam de gând să te asasinez. Nu servea nimănui… Când ai să-ţi mai iei măsuri de siguranţă, aşază-ţi oamenii în aşa fel încât să nu fie văzuţi. În asemenea cazuri îţi recomand locurile cele mai puţin acoperite.

Arată cu degetul o tufă de curpen, sub care se vede o siluetă neagră.

— În general, negrul ca şi albul, sunt culori trădătoare, profesore.

Căpitanul ocoleşte sălaşul în afara vederii celui ascuns în tufa de curpen. Îşi dezleagă calul. Încalecă. Profesorul

Simu Belcotă îi ţine scara. Îşi strâng mâinile.

— Şi ultimul ordin, şopteşte căpitanul. Mâine noapte intraţi în dispozitiv, la locul indicat prin omul de legătură.

— Cine?

— Brigadierul silvic Goanţă!

— Goanţă? se miră profesorul.

— El!!

— Am înţeles. Totul.

— Mă bucur.

Ofiţerul de jandarmi dă pinteni. Trece pe sub pinii vânzoliţi, în albia pârâului. Dispare în boscheţii biciuiţi de trâmbele de zăpadă. Simu Belcotă ascultă ţăcănitul potcoavelor în prundiş. Pe urmă se face linişte.

— Domnilor fruntaşi, vă rog! Să discutăm organizat, domnilor! Vă rog, suntem aşteptaţi de domnul colonel!

Să hotărâm un punct de vedere comun!

— Linişte! Linişte! cârâie secretarul primăriei, domn

Paraschiv, cocoşatul, sugrumat de emoţie, cu ochii pironiţi pe prim-pretor. Sida Guga trece pe lângă el cu o oală mare de răchie nouă, acum adusă de la cazan. Guguleştii au păstrat comina în puţini lipite cu pământ. O fierb pentru alegeri. Ciupagul Sidei îi plesneşte pe sâni. E durdulie.

Miroase a comină. Domn Paraschiv o ciupeşte de şold.

Fata îl izbeşte cu cotul peste gură. Domn Paraschiv o înjură în gând, cum îl înjură scârnav pe prim-pretorul

Ionaşcu, îmbrăcat într-un costum elegant de călărie, cu veston gri dintr-o stofă moale din lână, tăiat la spate până sub gaică, cu buzunare aplicate, încheiat milităreşte la un singur rând de nasturi, cu reverele răsfrânte, lăsând să i se vadă cămaşa de mătase albă şi cravata pe care sunt brodate potcoave, cravaşe şi aşi de treflă. Cravata prim-pretorului îl înnebuneşte pe secretarul primăriei. Ionaşcu poartă pantalon de călărie din acelaşi material cu vestonul, bazonat cu piele de căprioară şi nişte cizme roşii de şevro, cu tocuri semiînalte. Porcul, nici nu i-a întins mâna eminenţei sale, care lucrează din umbră să triumfe cauza

„Echipei de şoc”.

— Domnilor fruntaşi!…

În odaia scundă, cu tavanul din grinzi, se face linişte.

Gazda, brigadierul Dionisie Goanţă, cu părul roşu vâlvoi, slab după trei luni de arest preventiv, afacerea cu lemnul dată în tribunal de Pătru C. Dragalina, îşi plimbă ochii de gânsac speriat peste oaspeţi. Se scarpină în urechile pline de smocuri de păr roşcat. Părintele Barbă

Neagră a întins un ziar vechi pe masă, a scos o carte groasă, legată în pânză neagră, împănată cu semne de hârtie. Consultă două fotografii din ziar, urmărindu-le trăsăturile cu unghia degetului mic. Citeşte din carte. Dă din cap nemulţumit.

Mormăie în bărboiul uriaş. „Ce dracu' face?" se întreabă iritat prim-pretorul. Profesorul Simu Belcotă stă retras sub icoane. Întâlnirea de acum un ceas cu ofiţerul de jandarmi îi pune probleme. „Camarazii" pe care-i ţine în munte de aproape şase luni sunt optimişti. Prim-pretorul i se pare şters. Neesenţial. Şi în orice caz nu tipul de mână forte necesar astăzi. Tipul de politician pe care ei l-au eliminat fără nicio remuşcare. „Pionul" l-a văzut pe colonelul Vărzaru coborând din maşina Diviziei la moara lui

Pavel Lala. Situaţia este echivocă. Apolitismul armatei de-a dreptul periculos. Numai dacă ar vrea aviatorul să zboare…

— Domnilor fruntaşi!… Au venit şi alegerile. Până acum am tot vorbit, am tot luat contact cu forţele comuniştilor în grănicerime… Adică ne-am jucat de-a politica…

— Se cuvine să nu ne mai jucăm…

Domn Paraschiv deschide o rubrică nouă: „Vorbitori".

În care notează: „Întrerupe Gheorghe Guga".

— Din noaptea asta trecem la ofensivă, domnilor.

— Ieri a fost Pătru cu comisia economică la noi la moară. (Pavel Lala, notează domn Paraschiv). Or scris cucuruzu. Uiumu. Legea nouă a cucuruzului zăce că în dzece zile toţi morarii îi musai să predeie uiumu.

— Manevre, mormăie popa Barbă-Neagră. Sub 3 hectare, invalizii, văduvele şi orfanii de război sunt scutiţi de contribuţie… Domnule prim-pretor!… Ai auzit de Lavater?

— Lavater? să miră prim-pretorul.

— Johann Kaspar Lavater.

— Nu!… Dar nu văd ce are domnul Lavater cu noul regim al porumbului?

— Are!… Comuniştii au scăzut contribuţiile cu 40%.

De ce?

— Alegerile!

— De aici începe noul regim al porumbului, mormăie popa, răsfoind cartea. Prim-pretorul citeşte titlul imprimat pe copertă: I – Fyziognomia. ÎI – Opus mago-cabbalisticum. Probabil popa a înnebunit.

— Domnilor, reia cu glas gâtuit. V-am dovedit forţa partidului. Iată-l aici pe Goanţă, scos din puşcărie, împotriva voinţei comuniştilor, puşcărie unde, vă asigur, avea şansa să rămână zece ani cel puţin.

— Mulţam dom'prim-pretor. Costă, da' face. Vă mulţam încă o dată.

— Acţiunile de tatonare, aşa le zicem noi în politică, n-au dat rezultate. N-aţi vrut să înţelegeţi că punctul slab al comuniştilor este creat de însăşi situaţia ţării. Încă nu s-au ascuns vitele în munte.

— Îi prea devreme, dom'prim-pretor.

N-or să crape. Vreau să ştiu punctul vostru de vedere.

Planul de luptă politică, după alegeri.

Este cald. Gazorniţa arde cu flacără gălbuie. Umbrele oamenilor se ridică tremurătoare pe zidurile spoite, acoperite cu ştergare. Prim-pretorul întâlneşte privirea fixă a popii Barbă-Neagră.

— Dacă nici Lavater nu-mi dă răspunsul, spune popa…

Ce ziceţi domnule Ionaşcu de delegaţia guvernamentală care s-a dus să lupte pentru România cu cei mai teribili politicieni ai lumii vechi şi noi?… Habar n-aveţi voi câte se leagă de delegaţia asta. Ori… Ori… Şi acu vă ascult de-adevărat.

Împătureşte ziarul. îl pune între filele cărţii.

— M-am gândit noapte de noapte, spune Gheorghe Guga.

— Dacă ai găsit ideile… Auzi, Gugo?… Ideile.

— Or fi şi alea, părinte. Comuniştii nu umblă să prostească lumea, cum umblă dom'prim.

— Domnule Guga!

— De câte ori au fost alegeri, am auzit: „Oameni buni.

Punem cursă la Meegie, să nu vă mai zobiţi picioarele.

Facem drumurile. Zidim alt pod peste Bela Reca”. N-a făcut don’prim. Le făcură ăştia. Noi zăcem: „Trecem cu prăpădu prăstă prostime...” Aia zâc: „O ajutăm să iasă la lumină”.

— Te-au convertit, domnule Guga?

— Uite ce-i domn prim. Îmi aduc aminte când cu Camera de Comerţ. Dumneata erai ministru. O subministru.

— Las-o pe aia, Gheorghe.

— La ce s-o las moş Argintariule?

— Nu-i vremea ei.

— Ba este. Că atunci noi am vrut să-i sâlim oră capitaliştii din Anglia să ia la fiecare zece vagoane de petrol, două de poame şi unul de răchie. Legam muntele de petrol.

Dom’prim o vânt să mă lege. M-o chemat la Bucureşti. M-o dus în faţa lui Mocsony. M-o suduit. Avea parte grasă şi din banca Albina şi din petrol. Nu-i păsa de poamele şi de răchia noastră. Acu’ îi pasă?

— Situaţia se îndreaptă imediat ce cade actualul guvern şi reluăm relaţiile cu Apusul.

— Ni-s sătui de vorbe. Am pregătit alegerile. Le câştigăm. Puterea-i la noi. Mărg oră listă, da’ vreau act scris.

— Domnule Guga... Când situaţia ţării...

— Situaţia e aşa. Strângem datornicii – zâuaşii. Oră ăi care-i avem daţi în proces. Neamurile noastre cu muncitorii lor. Cu datornicii. Adică, două sfârtaiuri din munte.

Le zăcem: „Vă iertăm toate datoriile. Vă scriţi oră lista noastră. Veniţi la votare cu tot neamul. Nu însămânţaţi.

Grâul de sămânţă vi-l iau comuniştii. Aşa că-l

măcinaţi.

Abia aţi ieşit din iarnă. Noi punem nişte fonduri. Cenzori, îi dovedim oră ăia de la Bloc.

— Cum să iertăm datoriile? geme Dionisie Goanţă.

Acu. dacă m-or scos de la Comunitate, cum să iert datoriile?… Una sută cincizeci care cu lemne?… *Bosco gipo mile*!

— Domnilor!… Linişte vă rog!

Popa Barbă-Neagră îşi mângâie barba. Gheorghe Guga are incidenţa frontalului asemănătoare cu aceea lui Napoleon. Unghiul arcadelor – cu mediana Saturn-Jupiter…

Ptiu! Le încurcă. Welling e om deştept, dar din 1785 până astăzi… oricum, e o vreme. Totuşi Guga începe să aibă idei. Ionaşcu a zis: „Luăm ofensiva!” Ciomagul nu mai poate rămâne singurul argument. Sunt toţi într-un gol de idei. Chiar şi colonelul. Gol de idei sociale. Asta este!…”

Dă cu privirea peste profesorul Simu Belcotă care-şi ţine pistolul-mitralieră pe genunchi. Nu-i poate determina cu exactitate incidenţa frontalului; dar simte că profesorul nu mai poate fi decât o unealtă, nu un argument.

— Vere Gheorghe, ţi s-a urcat răchia la cap, ţipă moş

Argintariu (notat imediat de domn Paraschiv care subliniază la rubrica „Observaţiuni”: „ton ridicat”). Facem politică, o facem oră milostivii? N-am auzât de politica asta cu iertarea datoriilor şi-s vechi în partid. Din 1922.

— Suntem la o răscruce, moşule.

— S-ar putea să aibă dreptate Guga. Le iertăm datoriile. Retragem acţiunile penale. Pe urmă, după alegeri, găsim mijloace să recuperăm. Iată dar o idee. Lavater şi incidenţa napoleoniană a frontalului.

Popa Barbă-Neagră se rezervă pentru întrunirea cu colonelul. Se aude nechezatul unui cal.

— Vă promit, părinte, că toate cheltuielile făcute până acum cu propaganda electorală, chiar şi pierderile prevăzute de domnul Guga, se vor rambursa după alegeri sub formula care vă convine… Părinte, şopteşte prim pretorul. Renunţă, te rog, pentru moment, la domnul

Lavater. Te tulbură.

— Vorbe!

— Te-am scos din puşcărie, Goanţă, şi asta n-a fost vorbă.

— Să trăiţi dom'prim! O sută cincizeci de care? Lemn a-ntâia? Unde s-a pomenit?

— Am să discut în acest sens cu cele mai înalte foruri!

Domn Paraschiv aude şi notează „cele mai înalte foruri". Are ameţeală. Foruri. Limuzine. Fracuri. Baruri.

Femei. Oraşe iluminate. Plimbări în străinătate. Ionaşcu poartă inel masiv, din aur cu piatră neagră, tăiată-n muchii… Foruri. Îi vine să-l sugrume. El stă aici şi liniază zeci de tabele pentru ţărănoiul de primar.

— Vom activiza Camera de Comerţ, în sensul contractelor cu străinătatea. Italia duce lipsă de alimente. Se vor face comenzi masive de taurine tinere. Elveţia vrea porci.

Voi aduce un contract pentru Prislop.

— Ne aşteaptă colonelul cu hotărârea fruntaşilor, spune Barbă-Neagră.

Prim-pretorului îi vine să intre cu cravaşa în idioţii ăştia timoraţi, înguşti, care şi-au pus vitele la adăpost, i-a spus Pavel Lala că şi le-au trecut peste munte, în Ţarcu, fără să îndemne satul să le urmeze pilda. Atmosferă râncedă. Stă fiecare vârât în pielea lui. Aerul e greu. Goanţă puţe sinistru a puşcărie. E unsuros. Greţos.

— Da banii? gâfâie fostul brigadier.

Prim-pretorul face un efort.

— Transformaţi-i în aur. Aur… Numai aur.

— În ce plătesc talienii?

— În dolari, moş Argintariule.

— Au acoperire în aur?

— Dumneata mă-ntrebi, părinte? E cea mai forte valută!

— Până la talieni, comuniştii tot suc şi răsuc de roată.

Până la urmă or s-o răsucă de tot, spune acru Gheorghe

Guga. Ionaşcu îşi scoate manşetele albe. Este cazul să pună punct. Când a fost la Bucureşti, a dat peste mulţi transilvăneni. Au fost de faţă câţiva ofiţeri superiori. Şedinţă solemnă, cu atât mai solemnă cu cât compoziţia delegaţiei guvernamentale care pleca la Paris, la Conferinţa de Pace, tulburase (când naiba a fost asta) conducerea partidului. Atunci s-a hotărât o dublă acţiune. Una externă, care să demonstreze că delegaţia prezentă la Conferinţă nu este reprezentativă şi să contracareze toate iniţiativele ei, şi a doua acţiune – internă – de mână forte, care să producă tulburări mari în ţară, împinsă până la acţiuni de masă, pentru a susţine linia partidului pe plan extern şi a atrage intervenţia aliaţilor anglo-americani, chiar şi numai prin observatori, la alegeri. Acţiunea externă, de care nu ştiau decât foarte puţini dintre cei prezenţi la adunarea solemnă, cei mai apropiaţi de scaunul prezidenţial, se numea – nu se ştie de ce – *Pompadour*.

A doua, cea internă, fusese botezată *Dreptatea*... Vrea ca acţiunea *Dreptatea* să înceapă într-un cadru înălţător. Aerul greu, mirosind a pănură, obială şi cojoc, îl sufocă. Intră vechiul lui adversar, Onescu Grigore-Borzeşti, fostul şef al poliţiei legionare, cu o legătură neagră peste ochiul stâng, ţinând de mâner o puşcă-mitralieră cu încărcătorul pus.

— Racheta cu trei stele verzi, Simule.

— Să mergem domnilor, spune prim-pretorul aferat.

Popa Barbă Neagră ştie că de la moara lui Pavel Lala a plecat spre cetăţuia plopilor Barbă Neagră, colonelul

Vărzaru, fostul prefect.

— Nu se poate, locotenente, să nu te ocupi de politică.

Astăzi, toţi ne ocupăm de politică. Politica înseamnă însuşi dreptul nostru la existenţă.

— Domnule comandor...

— Niciun domnule comandor. Te-am prezentat domnului colonel Vărzaru ca pe un erou şi dumneata?!...

— Sunt comandantul gărzii şi singura politică pe care am ordin s-o fac este siguranţa localului de vot. Cândva, şi

de la dumneavoastră am învăţat să execut ordinele. Nu eu am instalat actualul guvern. Şeful suprem al oştirii este regele şi majestatea sa n-a infirmat sub nicio formă ordinele primite de armată de la guvernul său.

Într-un fel s-a eliberat de obsesia politicii prin absenţa totală a Augustei. Ordinul de a comanda garda din Prislop l-a primit ca pe o trimitere într-o permisie. În vilegiatură.

Şi acum? A înnebunit toată lumea? Pe locotenent-comandorul Mihai Borlovan l-a avut un timp, când acesta era căpitan, comandant de escadrilă. Este de prin părţile locului şi toată aviaţia îi cunoaşte mândria şi încăpăţânarea.

Pentru că rapidul Bucureşti-Timişoara nu opreşte niciodată în halta unde coboară locotenent-comandorul acesta, când era cadet, a sărit din rapid în halta respectivă, fracturându-şi ambele picioare. Mai târziu, la fiecare concediu, chema conductorul, plătea cu anticipaţie amenda şi oprea trenul în haltă, trăgând de semnalul de alarmă. Pilot de clasă, după raportul de dimineaţă, făcea în cinci minute portretul unuia din marii piloţi români, fără niciun comentariu. Poartă uniforme cu cizme franţuzeşti, cu burduf, crucea ordinului „Mihai Viteazul” şi „Cucul”. Blond, cu ochi albaştri, ceva de dac îşi spune Vornicu, în prânzitorul popii Barbă Neagră este cald şi candelabrul greu de cristal reverberează lumina pâlpâită produsă de generatorul popii, instalat în râşniţa de la pârâul din fundul curţii.

— Mai luaţi domnilor, spune coana preoteasă, peste care vremea a uitat să treacă.

Înaltă, bălaie, voinică, gât puternic arcuit uşor, răsărit alb din despicătura adâncă a gulerului. Rochia neagră de jerseu îi strânge pieptul bogat şi-i cade frumos pe şoldurile ovale. Se vede că goştii îi fac plăcere, după cum f vede că-i face plăcere prânzitorul bătrân din nuc, lucra4 m vremuri vechi la Viena, mobilă odihnitoare, fără unghiuri drepte, desenată molatic, confortabilă şi intimă.

— Situaţia este complexă şi noi, ca fiinţe raţionale,

trebuie s-o interpretăm. Foarte bine că faci istoria. Mi-a spus Belcotă. De altfel, trecerea ta în rezervă, Belcotă, o socotesc un act, haide, să nu-i zic de dezertare, dar de laşitate este, oricum…

— Opinia dumneavoastră, domnule comandor… Permiteţi-mi să n-o socotesc ca pe un adevăr absolut.

— Socoteşte-o cum vrei, asta nu schimbă opinia grănicerimii despre tine… Vă-ntreb?! Cine sunt stârpiturile astea din aparatul politic? Jocul cui îl fac politrucii ăştia?

Ăştia vor să mă înveţe ce înseamnă patrie? Istorie? Aviaţie? Unde-au stat când noi dădeam tribut de sânge?… Când ardeam în aer?… Când ne făceau ciur?… Unde-au stat, vă întreb? Am douăsprezece victorii aeriene. Am fost doborât de treisprezece ori. Rănit de cinci ori. Am şapte fracturi.

Pentru cine? Pentru ce? Pentru comunişti? Ce vor comuniştii? Anularea echilibrului social generat de veacuri?! Pe cine se sprijină? Belcotă! Suntem urmaşi de grăniceri. Strămoşii mei – Borlovenii şi ai dumitale – Belcoteştii au luptat împotriva lui Napoleon la Austerlitz.

Şi voi şi noi am dat harambaşi care i-au ucis în munţi pe dragonii imperiali, când imperiul chezaro-crăiesc a vrut să ne ştirbească libertăţile… Ăştia vor să anuleze drepturile grănicerimii. Grănicerimea bănăţeană va zice nu. Armata va zice nu.

— Cred că generalizaţi prea uşor, domnule comandor, spune Belcotă, lui Vornicu i se pare schimbat, interiorizat, nu mai păstrează decât vag aerul lui militar şi dacă n-ar purta cizmele de zbor şi puloverul, ar părea un civil ca toţi civilii; ori un muntean ca toţi muntenii.

— Iar voi, ăştia tinerii, vă lăsaţi seduşi prea uşor de aparenta generozitate a ideilor zise „progresiste”. Asta pentru că n-am fost fermi până la sfârşit. Trebuia să-l apărăm pe Mareşal. Cu baionetele. Să-l aducem aici, în munte.

Să dovedim că nu ne interesează conjunctura!

— Istoria este şi conjunctură, domnule comandor.

— Pentru politică da… Nu pentru naţiune, Vornicu.

— După dumneavoastră, ce trebuie să facă un ofiţer în situaţia mea?

Locotenent-comandorul Borlovan se înroşeşte brusc. îl trece sec prin privirea lui albastră.

— Datoria! Atât!

— Vă mulţumesc.

— Am fost unul din cei care-au protestat la ministru pentru procesul acela cretin care ţi s-a intentat. Asta ca să ştiţi că încă există solidaritate de armă.

— Vă mulţumesc încă o dată.

— Regret un singur lucru, băieţi... Hotărârea nestrămutată de a duce până la capăt un crez. Atât... Coană preotească, vă vin goşti...

Preoteasa se ridică sprinten din fotoliul adânc, îmbrăcat în piele moale, gălbuie. Se aude motorul unei maşini puternice. Se aud cai ţăcănindu-şi potcoavele în piatra curţii.

— Aici, vom împinge lucrurile până la războiul civil băieţi, spune tăios locotenent-comandorul Borlovan... Este limpede. Comuniştii luptă să pună mâna pe putere. Folosesc nemulţumirile create de război. De foamete... Şi mâine?

Ce mâine oferă ei poporului român? Iresponsabilitatea gloatei? Lenea comună? Etatizarea personalităţii?... Stupid! Inacceptabil.

— Poftiţi în prânzitor, se aude glasul cântat, moale, al preotesei.

— Poftiţi, poftiţi... Răchie, coană preotească, bubuie popa Barbă Neagră... Şi nişte nuci... Poftiţi, domnule colonel.

Se aud cizme bătute în prag. Glasuri puternice spun „Să trăiţi, domn colonel tata nost”. „Să trăiţi, don’căpitan...” „Săru’mâna năşică”.

Locotenentul Vornicu are din nou senzaţia însingurării. A neaderenţei. A neparticipării. Comandorul se ridică, se ridică şi ei, flancându-l cu un pas în urmă, Belcotă îi strânge braţul; de ce l-a adus Belcotă aici şi acolo în foişorul cu Belcoteşti; îşi dă seama de inerţiile lui,

de rutina lui, de incapacitatea depăşirii propriului statut; ca şi de violenţa termenului „politică” rostit atât de pătimaş de locotenent-comandorul Borlovan şi de Augusta; la poli opuşi;

Însă cu aceeaşi violenţă nimicitoare. Urăşte cuvântul.

Urăşte actul în sine. Pentru faptul că s-a aşezat între el şi

Augusta. Pentru puterea lui de fascinaţie. Pentru forţa lui. Forţa care i-a smuls-o pe Augusta. Cum este posibil ca o conjunctură, fie ea şi de statutul unei orânduiri sociale, să opereze ca o ghilotină, scăpând de sub controlul raţiunii, devenind în sine, pentru că, îi este evident, ceea ce se întâmplă aici, are caracterul ireconciliabil al unei fatalităţi istorice. Nu poate nega că discursul locotenent-comandorului nu l-a alertat. Dialectica aparţine istoriei, imobilismul duce la scleroza organismelor sociale, revoluţiile sunt actele chirurgicale prin care se operează aceste organisme sclerozate; chestiunea este şcolărească, puerilă; nu are nevoie de demonstraţii. Totul vine firesc prin apartenenţă la grup social. „Teoria luptei de clasă”. Şi asta este firesc; dar n-a gândit-o până acum. Locotenent-comandorul este dialectician în felul lui, aparţine grănicerimii, are în raniţă o tradiţie de veacuri, ce-ar vrea comuniştii, să aplaude? Dar el? El, oştean din oşteni vechi, el ce apartenenţă are şi nu este stupid şi arierat să nu aibă altă apartenenţă decât aerodromul şi ordinul? Ce-a vrut să zică atunci Alexandru Belcotă, „tihnă mic-burgheză” sau cam aşa ceva? El l-a întrebat: „cum mic-burgheză, ca la Balzac”? Şi Alexandru Belcotă, pe care probabil îl urmărea căpitanul Ceauşu, a zis „nu tinere, ca la Lenin”… Pocneşte călcâiele şi se prezintă colonelului roşcovan, cu fălcile rase până la sânge, care-l fixează cu ochi injectaţi şi-i spune

„Ne-am cunoscut locotenente, la familia Fulea, pe atunci nu te distinseseşi chiar atât de evident1. Vorbele îl şfichiuieşte. Sărută mâna fostei lui colege, întâlnită şi recunoscută la B. la sindrofia grupului etnic, la Bassmanni, când

Ella şi-a făcut morfină şi i-a dat „*Cursul de*

navigaţie”;

fosta lui colegă care-şi scoate blana de astrahan, ajutată galant de soţul ei, căpitanul de jandarmi Ceauşu. Pe cuier se văd mantalele de piele ude ale celor doi ofiţeri, socrul şi ginerele. Apoi intră un tip în costum de călărie, foarte ceremonios cu preoteasa, aceasta îi spune „domnule primpretor” şi popa Barbă Neagră umple prânzitorul cu statura lui, cu bărboiul, îi spune „bine-ai venit, fiule”, este o rumoare de glasuri şi din coridorul larg, cu geamlâc, intră câţiva munteni, el îl recunoaşte cu un fel de înfiorare pe

Stângu-Tauru, acolo unde a fost la priveghi ou Belcotă, în permisia din vara lui ’44. Un flux continuu, o viaţă; Prislopul, Belcotă, Borlovan. El, Vornicu, un accident, un pasager. Condiţia îl umileşte, cu toate că Maria Ceauşu îl ia afectuos de braţ şi-i spune „măi băiete, mare năzdrăvan mai eşti, mi-a povestit Victor chestia de la B., la noi eşti un fel de erou naţional, povesteşte-mi, sunt moartă de curiozitate”… Vornicu nu-şi poate învinge senzaţia de om atârnat deasupra golului, de vid social şi brusc se vrea între soldaţi, acolo unde senzaţia asta se estompează până la uitare…

— Ne va fi foarte greu, amândurora, domnule căpitan, vă felicit, ştiu, mai sunt două luni, dar sunteţi pe lista de avansări, îi spune căpitanul de jandarmi. Domnul general

Florescu doreşte linişte, adică, după cum se ştie, niciun fel de act silnic… Nu! Eu am să fiu la legiune. Rămâneţi singur, contaţi pe şeful de post!

— Dacă mai umblă mult controala oră motoţiclu, n-are să mai fie petroleu. Nici sare pentru vite. Nici ţucur. Nici opinci. Nici hamuri. Nici piatră vânătă. Îl cheamă Petrescu oră sublocotenent; da’ nu-i sublocotenent de-adevărat, e din ăştia… N-o să avem cu ce stropi livezile. He-he-he… şi eu nu mai am de unde vinde, dacă nu aduc să pun la loc.

Glasul behăit vine de dincolo, din prânzitor. A avut loc o manevră subtilă, dar evidentă a căpitanului de

jandarmi, care a spus: „noi suntem reprezentanţii ordinii, în consecinţă neutri, nu participăm la dezbateri de partid şi popa, te rog să notezi, domnilor, atenţiune, doresc să notaţi ca o comunicare oficială, am fost informat că mâine, duminică, pregătiţi o manifestare politică, răspuns la acţiunea de ajutorare a ţărănimii de către muncitorime. Campania de reparare a uneltelor. Vă avertizez că ne aflăm în perioada dinaintea alegerilor. Jandarmeria va interzice orice manifestare brutală. La nevoie, vom face apel la gărzile militare ale localurilor de vot... Deci, domnule locotenent, să ne retragem... Maria, rămâi?”... Desigur, Maria n-a rămas în prânzitor, n-a rămas nici Radu Belcotă, nici preoteasa, care i-a invitat în biroul popii, Vornicu nu l-a văzut niciodată, rafturi înţesate cu cărţi, prea puţine teologice; mai ales tratate tehnice, enciclopedii, multe în germană, un raft cu volume masive de istorie, fotolii comode, patru, învelite în aceeaşi piele galbenă, birou masiv, negru, cu stâlpi răsuciţi în torsadă şi, pe unul din pereţi, un ulei, biserica din

Prislop, văzută din perspectivă panoramică, de sus, care i-a devenit familiară în atelierul lui Belcotă, perspectivă care încadrează perfect lăcaşul între munţi, creându-i o atmosferă de apartenenţă nefortuită la peisajul scos din rolul lui secundar, de decor neutru, parcă dinamizat ciudat de intervenţia omului care-a ridicat lăcaşul de cult, armonizându-l cu munţii, cu cerul, cu pădurile, tot şi toate plutind într-o inefabilă pâclă de seară viorie.

— Ciudat, nu vi se pare, domnule căpitan Vornicu (insistenţa jandarmului de a anticipa un grad viitor, chiar dacă avansările se vor face ca de obicei la 10 mai, îl irită), ciudat cum de ne-am întâlnit în trei situaţii esenţiale. Una, când dumneavoastră l-aţi avertizat pe Alexandru Belcotă de iminenţa arestării lui (căpitanul de jandarmi îl priveşte rece, ochii verzi au o tenacitate sumbră, în contrast cu zâmbetul afabil care-i scoate în evidenţă paloarea neobişnuită şi fruntea bombată agresiv; deci ştia, dar s-a făcut că nu ştie, vizita lui la don Costache a fost cu un

scop, Vornicu intră brusc în alertă), a doua oară la Bassmanni; atunci, mărturisesc, m-aţi indus în eroare…

— Credea că mergi cu ei, Radu, spune fosta lui colegă, în seara asta de o frumuseţe stranie, iradiantă, o frumuseţe sălbatică, la polul opus Augustei, cu un calm adânc în fiecare gest, aşezată lângă coana preoteasă, replică matură, bălaie, a Mariei, care-i spune cu glasul acela plăcut şi leneş:

— Haide la mine, Marie, la ale noastre, că m-a otrăvit popa meu cu politica. Domnilor, aveţi tot ce vă trebuie?…

Perfect. Haide, Marie!

Vornicu reîntâlneşte cu plăcerea adolescenţei atmosfera pe jumătate rustică, pe jumătate intelectuală cunoscută din Căraş, unde participa cu societatea culturală „Victor

Vlad Delamarina” la şezători literare, veneau poeţii şi prozatorii ţărani; ţărani sadea, ca Paul Târbăţiu; oameni care-şi aveau ziare ţărăneşti, scrise de ţărani, în care stilul plin de regionalisme îmbrăca gândirea înţeleaptă a oamenilor de pământ, îi cunoscuse atunci pe câţiva din scriitorii bănăţeni la prima generaţie de intelectuali: Virgil Birou.

C. Miu-Lerca, Grigore Bugarin, îşi aduce aminte de serbările la care cânta corul celebru din Chizătău, de piesele de teatru ale lui Zaharia Bârsan în care jucau ţăranii aceia, poate altfel decât ţăranii din prânzitor, erau ţărani din câmpie, poate mai deschişi, dar preoteasa şi popa Barbă

Neagră şi Stângu-Tauru sunt cumva ca aceia; ori Belcotă, ce dracu’ are Belcotă, este livid?…

— A treia oară la domnul general Florescu, spuse căpitanul de jandarmi şi atunci abia am înţeles prezenţa la

Bassmanni. Apropo! Ştiţi că Hans Bassmann a fost împuşcat chiar în noaptea când au fost executaţi ostatecii la B?!

Este ceva care se rupe, un zăgaz interior, ceva care-l mortificase, căpitanul umblă agil prin amintirile lui, restabileşte nişte circuite fireşti, întrerupte de Augusta;

avusese loc o răsturnare de greutăţi specifice, existase în aceşti doi ani postbelici în care Augusta luptase din răsputeri să-i anuleze cel puţin memoria afectivă, dacă nu biografia, se destinde şi se regăseşte firesc.

— Am ştiut-o încă de la Budapesta, domnule căpitan.

L-a împuşcat fostul *Feldwebel* Georg Hauser din Măureni, avansat caporal la Budapesta, exact, sunt confuz, este o chestiune unică, m-am gândit mult la ea, vă interesează?

— Enorm!

Locotenentul Vornicu îşi rememorează scena primordială, din beci, când. *Feldwebel*-ul bătuse în chepeng şi căpitanul îi ordonase „*Ruhe*” şi lui îi mureau fraţii acolo, întâlnirea aceea tragică dintre fraţi, abia aici în fotoliul comod al popii din Prislop realizează întreaga tragedie a celor trei fraţi Hauser, a comunităţii lor germanice sfâşiată de contradicţii, de nebunia Donaulandului; povesteşte cum l-au găsit pe Georg Hauser, cedat de Armata Română

Wehrmachtului, trecut în Waffen S.S.; cum Hauser a cerut să lupte în Armata Română, cum a îmbrăcat mantaua caporalului Cernovodeanu, cum l-a salvat pe căpitan, pe urmă pe el, pe Vornicu, apoi cum i-a povestit împuşcarea lui Hans Bassmann, se rupe din realitatea imediată, din prezentul imediat, m şi pentru prezentul lui total, este absurd să nu poţi trăi în prezentul tău total; ori să renunţi la el pentru un beneficiu imediat, îl vede pe Belcotă, ascultă cu ochii închişi, din prânzitor se aude un glas care rosteşte cuvintele preţios:

— Domnilor fruntaşi, domnul colonel ne propune singurele măsuri încă posibile. Comuniştii n-au respectat şi nu respectă modul de guvernare în comun. Îşi impun punctele de vedere. Vor să smulgă ţărănimea şi, parţial, au făcut-o, de sub influenţa conducătorilor ei fireşti.

— Vor registrele cadastrale.

— Am răchie păntru export… Ce fac cu ea?

— Or scris scândura de la joagăre.

Apoi glasul pe care-l recunoaşte, tăios, aspru, al

colonelului care-i spusese „că pe atunci nu se distinsese”.

Adică în ce sens? Pe front? Ştia colonelul de chestiunea cu Belcotă?!

— Suntem în preajma unor evenimente de-ci-şi-ve…

Am nevoie de oameni tari. Care să nu-i lase să se organizeze. Chiar dacă pentru asta vom face uz de armă. Nu e întâia dată în istoria grănicerimii. Scurt. Dacă ajung în

Prislop cu politica impozitelor, care se aplică proporţional cu averea… Oamenii trebuie să ne ştie lângă ei. Tot muntele să ne ştie al lui. Ordon!

Căpitanul Victor Ceauşu ridică din umeri, cu un semn de lehamite şi neputinţă.

— Mâine, tot muntele, la biserică. Am dat ordinul ăsta de o săptămână. Trădătorii să ştie că pe-aici nu se trece.

Veniţi cu neamurile. Aduceţi-i din cătune. De pe toate văile.

— Înarmaţi, don colonel?

— Numai cu braţele. Prim-pretore. Chestia cu impozitele, cu programul Blocului, mâine. Atât. Duceţi-vă. Şi nu vă mai jucaţi. Sunt aici. Să se ştie… Stângule, rămâi.

Victore!

— Ordin, răspunde căpitanul şi spune repede: îmi pare bine că se confirmă. Georg Hauser a fost anchetat, există un dosar, l-a apărat căpitanul Virgil Belcotă – vă surprinde – este locţiitor politic de batalion la Legiune, excelent, mi-a relatat aidoma, trebuia să fie trimis în

Rusia, la muncă; mă bucur pentru Georg, eu îl văzusem ia B. l-aş fi împuşcat chiar pe locul unde sunt îngropaţi ostatecii asasinaţi de Pili Bassmann. De altfel am făcut cunoscute crimele lui Pili Bassmann şi este căutat prin lagărele de prizonieri… Acum, papa, o clipă… Prudenţă!

Respectarea ordinelor! Domnilor!

Cizmele de box ale căpitanului scârţâie plăcut. Pintenii clinchetesc mărunt.

— Te-ntorci la trupă? îl întreabă Belcotă şi, iarăşi,

prietenul lui i se pare schimbat.

— Să ne luăm rămas bun de la gazde.

— De unde-o cunoşti pe soţia căpitanului?

— Vag! Din liceu.

Este rumoare şi Vornicu aude trosnetul lemnelor în soba uriaşă din porţelan.

— Să sperăm că aviaţia nu şi-a uitat jurământul, spune din uşa prânzitorului colonelul Vărzaru. Nici că este aviaţia regală română. Bună seara, domnilor.

Colonelul se răsuceşte pe călcâie. Afară ninge spulberat.

Pe jos s-a aşternut un strat pufos de zăpadă. Vornicu vede caii înşeuaţi, acoperiţi cu tohoarce şi o maşină de comandament, un *„tout-terrain”*, cu capota ninsă având ceva la remorcă, nu-şi dă seama ce anume. Prin lumina gălbuie a becului trec vânzolindu-se trâmbe albe de fulgi. Vornicu are senzaţia stranie că ofiţerul de jandarmi l-a supus unui interogatoriu şi unor teste, asta-l irită, constată că primpretorul a rămas şi împreună cu Belcotă conduc grupul de ofiţeri la maşină…

…ora 21.30 în maşina de comandament

— Care e părerea ta, Victore? Iese Maniu sau…

— Este a cincisprezecea oară când îl întrebi, papa…

— Nu iese Maniu, spune sec căpitanul Victor Ceauşu.

— Imposibil. Numai dacă toată lumea se hotărăşte să măsluiască voturile, spune locotenent-comandorul Borlovan.

— De unde ştii? Sondaje?

Maria Ceauşu priveşte absentă în noaptea biciuită de trâmbele albe. Ceasornicul fosforescent de la tabloul de bord arată ora 21.30. Fuioarele de zăpadă umedă se lipesc de parbriz, apoi curg rapid spre ştergătoare, unde se aliniază şi se transformă în pârâiaşe de apă. Farurile puternice taie noaptea cu lumină albă în care joacă fantast puzderia de fulgi. Roţile spintecă apele Ramnei revărsate în adânciturile drumului. Mariei Ceauşu îi place când botul pătrat al maşinii militare se pleacă spre apele spumegânde, când aude lichidul dens şi rece fierbând sub

caroserie şi când jeturile ţâşnesc prin faţa parbrizului, desenându-se cenuşii la lumina strălucitoare a proiectorului fixat lângă locul şoferului. În maşină miroase bizar a benzină arsă, a haine de piele, a militari şi a frig umed. Frunzele de stejar de pe vizierele celor doi ofiţeri superiori lucesc palid în lumina verzuie, spectrală, reflectată de tabloul de bord…

Totuşi, putea face ceva mai bun cu situaţia ei de absolventă *magna cum laudae*. Nu din pricina lui papa şi nu prin meritul lui, mai ales de când nu mai este prefect şi toţi adversarii lui sunt într-un fel la putere. Este foarte lucidă. Profesorul i-a propus să rămână la el în clinică. Se putea specializa în străinătate. Poate la Paris. Papa o vrea aici. Şi Victor. Să fie prea comodă? Interesant aviatorulţăran. Preoteasa i-a spus că pictează… Peste drumul în pantă trece în copci elegante un lup. Se opreşte în marginea pădurii. Are ochi de fosfor. E înalt, ud şi cenuşiu.

Maria Ceauşu se cuibăreşte în blana caldă… De ce nu, la Paris?

— De ce nu iese, Victore?

Papa are glasul răguşit. A început să bea. În ultimul timp este tensionat. Nervos.

— Conjunctura!

— Dă-o-n mă-sa de conjunctură!

— Delegaţia guvernamentală a făcut, la timpul potrivit, destulă vâlvă la Paris. Occidentul aşteaptă!

— Ce?

— Infirmarea, dinlăuntru, a stării de lucruri prezentate de delegaţie.

— Dobitoci. Asta e! Ruşii se consolidează cu fiecare minut pierdut…

Mariei Vărzaru îi plac bărbaţii aceştia aspri. Cazoni.

Cu miros de curelărie şi arme. De colonie, tutun şi cazarmă. A crescut între ei… Cum pictează fostul aviator?

Aş vrea să-i pozeze îmbrăcată în *Maya*. Vede clar *„Maya desnuda”* a lui Goya; de ce naiba n-a văzut-o îmbrăcată;

oricum, rivalizează cu modelul lui Goya, cu amorul lui şi constată sec că raporturile ei cu Victor, singurul bărbat pe care-l cunoaşte, sunt cu totul reci şi convenţionale. Să nu fi cunoscut dragostea?

— Au reuşit să trezească masele, spune căpitanul.

— Masele, mârâie colonelul.

— În fond, au puterea de pe acum.

— Atunci?

— Aşa cum am stabilit.

Colonelul îşi trage fălcile în piept. Apasă acceleraţia.

Maşina atacă serpentinele sub ninsoarea vânzolită.

— Eşti sigur că a venit ordinul de la Interne?

— Sigur!… „Domnul consilier Avram a lucrat rapid. Jocul a început. Să jucăm”, îşi spune căpitanul.

— De ce zâmbeşti, Victore?

— Ţi se pare.

— Auzi, Maria? I-au trimis ordin să mă aresteze.

La fiecare viraj farurile taie noaptea în spirale scurte, prin care trec fulgerător vârfuri de fagi plecate sub vânt, stânci fantastice pe care se zbuciumă arbuşti ireali, goluri în care se prăbuşesc vârtejurile de zăpadă. Se aude vântul vuind în copaci.

— Papa arestat? Absurd! Şi regele?… Regele vă lasă după ce s-a folosit de voi?

— Regele! râde uscat Victor Ceauşu. Niciodată n-a fost mai puţin rege decât astăzi… Stop! Cobor aici.

Maşina stopează într-o curbă. De sub un boschet de mesteceni sfâşiat de vijelie, iese un călăreţ militar, cu gulerul mantalei ridicat. Maria Vărzaru îi vede limpede cureluşa caschetei petrecută pe sub bărbie. Carabina purtată la spate cu ţeava în jos. Duce de dârlogi un cal înşeuat cu şa înaltă, cazonă. Papa trece farurile pe faza mică.

Stinge proiectorul. Comandorul Borlovan este impasibil.

Se aude motorul puternic bătând ritmic. Victor se pleacă peste bancheta din faţă.

— Intervenţia anglo-americană este singura salvare, spune şi ei i se pare mai rece şi mai depărtat ca niciodată.

— Până atunci?

— Riposta armată, papa.

— Lasă asta. Ai aranjat depozitele aşa cum mi le-ai trecut pe hartă?

— Exact.

— Codul rămâne cel stabilit. Când te mai văd?

— De câte ori simţi nevoia, papa.

— Fii cu ochii în patru. Şi mai ales ocroteşte-o pe Maria.

— Nicio grijă.

— Până după alegeri ne mai întâlnim?

— Nu!

— Perfect.

Colonelul Vărzaru se întoarce şi-l îmbrăţişează pe căpitanul de jandarmi. Maria Ceauşu se uită la cei doi bărbaţi. Are intuiţia tăioasă că papa este sincer. Emoţionat.

Victor – dintr-odată fals. Parcă râde. Un râs mut, interior, sarcastic şi rău. Râsul lui dinaintea „marilor anchete”.

— De ce vă îmbrăţişaţi? întreabă alarmată.

— Rămân în munte, spune cu voce răguşită papa.

Victor o sărută uşor sub ureche. Viziera rece îi atinge pielea gâtului. Maria Ceauşu se înfioară neplăcut. Urmăreşte neutră cum vijelia îi ridică soţului ei poalele mantalei de piele. Călăreţul salută scurt. Apropie caii de maşina în care intră un spulber de zăpadă apoasă. Victor încalecă, îşi vâră pulpanele sub genunchi. Este foarte agil, asta-i place, şi niciodată obosit. Se pleacă în şa. O salută cochet.

Trece dincolo de lumina farurilor, în întunericul biciuit de furtună, urmat de călăreţul căruia nu i se văd decât fălcile pătrate. Poate misterul în care este învăluit Victor a fascinat-o dintotdeauna.

— Numai de-ar începe, numai de-ar începe, şopteşte papa şi Maria Vărzaru aude zgomotul angrenajelor. Maşina porneşte brusc. Ceasul de bord arată ora 21.35…

…ora 21.30 la casa-cetate a popii Barbă Neagră

— Intră, bărbosule.

Barbă Neagră deschide uşa grea, din stejar. Se strecoară hoţeşte în dormitorul conjugal.

— Parcă mi-ai fi amant, nu soţ. Aşa vii la mine.

Preoteasa stă în faţa oglinzii şi se piaptănă. Cămaşa de noapte cumpărată de la Beograd mai mult o dezbracă.

Popa o ridică de subsuori. Îi dezgoleşte sânii. O sărută lacom.

— Nu te mai satură Dumnezeu, zâmbeşte moale femeia.

— Ia-ţi capotul şi vino!

— Mi-e somn.

— Nu-ţi place?

— Nu! Se uită la mine de parcă aş fi goală.

Popa râde bărbăteşte.

— Proasto! Ai rămas tot frumoasă. Frumoasă şi proastă.

O sărută pe gât.

— Are-n el ceva. Îi musai să ştiu ce ţine-n el.

Iese tot hoţeşte. Intră în cuină fluierând una veche, de lotrie. A luat-o de la mănăstire într-o noapte cu tunete şi ploaie. După un hram. O văzuse între maici. Îi plăcuse.

A venit călare şi a luat-o. Scandalul ajunsese până sus.

Pe urmă se uitase. O luase dintre maici şi fusese fecioară.

Avea 17 ani. O ţinuse în Prislop până aproape de 30. Era gelos. O iubea. O iubeşte şi astăzi. Atunci, într-o duminică după Paşti, o scosese la Timişoara. Se uitau ofiţerii după ei pe stradă. Nu-i venea la-ndemână, în reverendă, bărbos, lângă femeia îmbrăcată uşor, suplă şi frumoasă.

Se dusese la catedrală. O văzuse o înaltă faţă bisericească, înalta faţă avea năravul să vândă parohiile. Ţinea evidenţa preoţilor cu neveste tinere şi frumoase. Era o înaltă faţă cu apucături democratice. Umbla pe jos prin oraş.

Binecuvânta mamele tinere care-şi plimbau odraslele. Mamele-i sărutau mâna. Înalta faţă, bărbat frumos, tânăr, le mângâia duhovniceşte pe obraz. Le chema să le împărtăşească… I-a trimis un diacon după slujbă. Nu-l cunoştea şi voia să ştie dacă are unde dormi în oraş…

— Ce faci părinte, visezi?

Femeia, doar în ciupag şi-n poate, vădană de război din Camăna, are douăzeci de ani. O ţine pe lângă casă.

Oacheşă. Îi zâmbeşte cu buzele rumenite de somn. Cască.

Popa îi vâră mâna sub poate. Carnea tânără îi frige degetele.

— Nu mă ispiti, diavole.

— N-ai mai fost la mine de marţi.

— Şi azi e sâmbătă, necurato.

— Dacă nu vii, îmi iau altul.

— Adă răchie şi taci.

— Fără răchie nu mai poţi?

Popa Barbă Neagră o ciupeşte de sân. Femeia îl trage după ea în pridvor. Prin lumina gălbuie a becului de la colţul grajdului trec vârtejuri de zăpadă. Se aude vântul aulind în streşini. Popa trage lacom în piept aerul rece, mirosind a primăvară. Se simte tânăr. Nespus de tânăr.

Îl inundă o bucurie sălbatică. Popii Barbă Neagră stau aici, sub poala munţilor, de-o veşnicie. Au trecut peste ei imperiile otoman şi habsburgic. Coroana maghiară. Au stat, au luptat, când au putut s-au bucurat până în rărunchi de belşugul vieţii. Femeia se strânge lângă el. Popa o ridică în braţe. Coboară cu ea în curte. Rămâne o clipă nemişcat în ninsoare. Fulgii îi năpădesc barba. Pletele.

Sprâncenele. Râde gros. Din ciupagul femeii abureşte un iz cald de trup dornic. Trece cu că… în braţe spre grad.

Zăpada moale, pufoasă şi strălucitoare îi fâşâie tinereşte pe tureatca cizmelor…

— …Nu se gândesc decât la interesele lor meschine.

Argintariu – la export. Goanţă – la lemnul furat de la

Comunitate. Ilie Jura – la cârciuma şi negustoria lui.

— Mi se pare mai potrivit Guga.

— Da, părinte. Parcă e mai lucid… Oricum, după alegeri, avem nevoie de un primar mână de fier.

— Ce facem cu Stângu?

— Stângu!… Stângu!… Ăstuia-i lipseşte o Rosinantă, că pe Sancho Panza îl are.

— Paraschiv?

— Ai ghicit, doamnă!

Preoteasa, într-un capot de mătase de culoarea frunzelor de muşcată, se leagănă uşor în balansoarul de lângă soba de porţelan. Râde gâlgâit. Prim-pretorul se plimbă agitat prin prânzitor, obsedat de turnura periculoasă pe care a luat-o jocul politic în toate satele de sub munte, indiferent cât de departe sunt aceste sate de centrele muncitoreşti. Din vechime, de sub austrieci, de când s-au înfiinţat fabricile de la Reşiţa, Nădrag, Ferdinand şi Topleţ, cu minele de rigoare, muntenii săraci au lucrat acolo. Unii s-au stabilit pe lângă fabrici. Cei mai mulţi au rămas jumătate ţărani, jumătate muncitori, făcând naveta zilnic.

Nu este cazul Prislopului. Prislopul trebuie păstrat ca una din fortăreţele inexpugnabile. Este momentul istoric să ţâşnească din anonimatul lugubru al plasei lui de munte.

Procesele ţărăneşti, conversiunea, participarea în consiliul de administraţie al Comunităţii de Avere, acţiunile la Banca sătească l-au făcut bogat… Prim-pretorul se opreşte brusc. Îşi scoate manşetele cu un gest scurt… Bogăţie vană, dacă nu este în stare să-l arunce într-un scaun ministerial. Trambulina este aici. Termenul foarte apropiat.

— Da, doamnă! Suntem în preajma unor evenimente excepţionale, vă repet, excepţionale, şi ei nu gândesc decât din perspectiva imediată a pungii. Părinte, mâine este ziua cea mare a sfinţiei tale…

— Prislopul este al nostru… Dar dincolo? La pustă?

— În ce fel este ziua cea mare a soţului meu? se miră

naiv preoteasa, trăgând cu coada ochiului la Barbă Neagră.

„Toarce ca un mârtan, diavolul. Iar s-a culcat cu Floarea…

Se gândeşte aproape cu recunoştinţă IaTToăreat. Ca şi la mândrele popii, semănate prin toate cătunele. Popa s-a ascuns sub plete şi-n barbă, destins în fotoliul adânc din partea cealaltă a sobei. Îi trage cu ochiul… Atunci, ia

Timişoara, n-a putut să refuze invitaţia înaltei feţe bisericeşti. Înalta faţă a cinat cu preotul de ţară şi consoarta acestuia, interesându-se de treburile parohiale şi duhovniceşti din partea aceea de loc cu oameni tari, repezi la mânie, cu ucideri şi nu rareori cu incesturi, o lume pe care-o caracteriza ca nepătrunsă de cuvântul Domnului, dând să se înţeleagă foarte pe departe, că nici osârdia şi harul părintelui nu sunt chiar de toată lauda. A doua zi l-a delegat la o sfinţire de biserică. A treia zi l-a însărcinat cu o misiune delicată şi confidenţială pe lângă un seminar teologic dintr-un oraş apropiat. A patra zi i-a dat să înţeleagă că, dacă preoteasa continuă să-şi bată joc de el, sfinţia sa va trage cele mai supărătoare consecinţe.

— Ziua cea mare în sensul revelării de la amvon a adevărului istoric al grănicerimii, doamnă. De predica soţului dumneavoastră depinde acţiunea colonelului Vărzaru.

Prim-pretorul îşi trage scaunul lângă preoteasă. Femeia asta este o enigmă. Are, se zice, vocaţia castităţii, cu toate că emană un flux de o senzualitate aproape cinică. Asta-l aţâţă. Barbă Neagră se lasă adânc în fotoliu. Urmăreşte ironic manevra prim-pretorului. Numai să nu-l ia în unghii maica Filofteia. Şi ăsta e armig cunoscut, a îmbrăcat de pe la Budapesta şi Viena destule învăţătoare care ştiau cânta frumos, boala prim-pretorului, goştie cu taragot şi cântec dulce şi dezmierdat de muiere, stă cu sabia comuniştilor deasupra capului şi îi arde s-o facă pe curtezanul… Ce ştie prim-pretorul, că nu iese nimic din el? Este o convenţie între americani şi ruşi cu alegerile? Aşteaptă americanii o mişcare dinlăuntru, ca să intre? Cum

să nu fie neliniştiţi Argintariu şi ceilalţi; oierii, şi cei cu livezi şi cazane; că s-au oprit exporturile, aveau contracte pentru porci, pentru taurine, pentru lână şi brânzeturi, pentru seu, pentru miere, pentru poame, un flux viu cu ţările din centrul Europei, cu Italia, ba şi cu Grecia, banii nu mucezeau cum au mucezit în vremea războiului, au mucezit şi nu prea, că fluxul acela s-a dirijat spre Germania; erau codrii Comunităţii, acum după război este o piaţă avidă de material de construcţie, varniţele se măsoară în aur; ei toţi se sugrumă fără export şi-i omoară comuniştii cu inventarele, cu recensămintele… Are turme…

De oi. De tăuraşi. Mai ales de porci. Are ceară de albine.

Are miere. Are rachiu. Vrea să construiască o turbină specială pentru debitul variabil de apă, un darac modern, o filatură, poate o mică anexă de tricotat; dă de lucru la câteva zeci de familii, face din păcurăriţe dacă nu altceva, măcar specialiste în tricotaje din lână pură, se caută mai ales în occident; are un plan de reamenajare a pârâului, cu un mic stăvilar, a şi ridicat odaia în care să confecţioneze obiecte din coarne de cerb, zac coarnele prin păduri, lustre şi tot aici ceva pentru produse din fructe de pădure. Intră în circuit, dacă-i vorba şi pe piaţa internă, să fie; dar mai ales să se elibereze de zecile de variante care-i zbârnâie în minte; câştigă oamenii, câştigă el, îi învaţă meserii pe spezele lui, comuniştii ar trebui să-l decoreze, ce ştie prim-pretorul că se sufocă muntele, dacă nu se revarsă iarăşi în circuitul lui firesc, milenar. Ingineria şi ce poate scoate ingineria din toate resursele vechi ale muntelui, aducându-le în astăzi, ingineria, acest demiurg modern, care creează viaţa mecanică opunând-o canoanelor teologice, este în el însuşi mai mult decât îi place să creadă… Totul porneşte de la curentul electric şi curentul electric se scurge inutil pe Topla şi Camăna şi

Bela-Recaşi Rămână, se scaldă raţele în el şi-l spurcă turmele.

Râde mut în bărboi… A şasea zi, înalta faţă nu s-a

arătat şi diaconul, care făcea şi slujba de codoş, l-a trimis la plimbare împreună cu consoarta. A mai venit înalta faţă într-o inspecţie duhovnicească, într-un Buick enorm, negru. Era într-o vară. A ascultat slujba în strana rezervată înaltelor feţe. A binecuvântat mirenii. S-a uitat lung şi părinteşte la mirene. La masă i-a dat să înţeleagă părintelui că în curând se va face un loc vacant de protopop, chiar în oraşul de scaun al înaltpreasfinţiei-sale. El s-a uitat la preoteasă. Se făcuse vânătă. S-a uitat la munţii care înălbăstreau pe cerul de vară. În livadă cânta un cuc.

Preoteasa i-a făcut semn. S-au întâlnit pe coridor: „Vrei să fi protă, diavole?”. l-a întrebat şi l-a apucat de barbă.

, 7 Tu ce zici, măicuţo Filofteio?” „Drac, nu protă! Stai pe-afară!” S-a întors singură. La puţină vreme înaltpreasfinţia-sa a plecat mânios. Cu potcapul tuflit. Cu reverenda hărtănită. „Nu-i bună maica Filofteia pentru treburi politicheşti”, râde în sine popa Barbă Neagră. Îşi ţine maica Filofteia obrazul în palmă, prim-pretorul îşi apropie genunchiul de genunchiul ei, dar nu vede, prostul, cum s-a aricit toată. Acu-i sare-n obraz şi-l ia în unghii. Se ridică din fotoliu.

— Du-te şi te culcă, coană preoteasă. Eşti ostenită.

Prim-pretorul se întoarce contrariat. Preoteasa se duce râzând, fâlfâindu-şi poalele capotului.

— Acu să descurcăm lucrurile ca-ntre bărbaţi, domnule prim-pretor… Popa e înalt. Masiv. Negru TIT – ard ochii.

Prim-pretorul are brusc un complex de inferioritate.

— Neamul românesc a crescut din munte, domnule prim-pretor. Apropo… Soţia mea e castă. Curios, dar aşa este.

Prim-pretorul se face stacojiu.

— N-am venit aici să atentez la castitatea…

— Coanei preotese, râde popa… Bizuiţi-vă pe mine, în cazul când aveţi idei… Idei sociale, vreau să zic. Dinamice.

Eficiente. Care să scoată muntele din sărăcia

endemică…

Chiar dacă pentru asta va trebui o vreme să punem mâna pe arme. Vă ascult!

Prim-pretorul se aşază la masă. Îşi trage manşetele, nervos. Popa a înnebunit total. Idei sociale?… Adică ce alte idei sociale pot menţine *statu-quo*-ul şi cu el statutul lor, al tuturor a, acum când acest statut atârnă de un fir de aţă? Cum idei sociale, când ei au nevoie de o bază politică, bază asupra căreia comuniştii acţionează cu tot felul de tertipuri politice, pentru a o transforma în rezerva strategică, activă, a alegerilor? Popa şi ceilalţi sunt limitaţi de statutul lor economic; îi acordă prioritate ăstuia, în dauna politicului, aşa se şi explică penetraţia organizatorică a comuniştilor în Prislop… Ori tocmai această zonă a politicului este delicată astăzi, până la cel mai mortal secret. Ce trebuie şi ce nu trebuie să ştie acest popă de munte, cu mutră de tâlhar?… în octombrie venise la Teregova inginerul Valentin Brahonsky din Timişoara, în numele organizaţiilor unite legionaro-hitleriste. Îi ceruse să stabilească legătura cu organizaţia hitleristă din Orşova, care – fusese informat precis – ascundea trei ofiţeri superiori hitlerişti din SS scăpaţi din foc, unul trecut Dunărea din Jugoslavia. Îi adusese un mesaj cu cifrul cunoscut, din partea unuia din şefii partidului, care îi ordona în termeni categorici să înfiinţeze grupuri de şoc paramilitare şi să dea ajutor oricui se va prezenta în numele lui Steanţă Dumitru, unul din conducătorii Sumanelor

Negre… Ce trebuie şi ce nu trebuie să ştie acest popă cu mutră de tâlhar, posesor absolut al femeii care şi-a lăsat în odaie ceva din straniul ochilor verzi, despre Mişcarea

Naţională de Rezistenţă, în care partidul şi şeful lui au investit încredere şi, mai mult decât încredere, fonduri suculente?! Ce carte poate juca aici şi cât la sută din apropiata carieră politică poate să-i aducă această carte?

— V-ascult, repetă popa şi se pleacă spre prim-pretor, ca pentru a-i uşura confesiunea.

Pendula din perete, barocă, de fabricaţie vieneză, cu

cadranul aurit, bate sonor şi muzical jumătatea de oră…

Ora 21.30…

…Sălaşul lui Florea Belcotă-ciungul, ora 21.40

— Nici Facerea Lumii n-a fost mai grea, spune învăţătorul, sau fostul învăţător, sau fostul maior, maiorul în rezervă Ioan Cătălină, a fost citat pe Armata 4-a pentru o luptă în încercuire prin Tatra, îl văzuse şi aici într-o permisie, sus la foişor, îl văzuse la Piestany, purta sub cască un bandaj plin de sânge, acum poartă doar cicatricea rănii care-i iese albă pe frunte, de sub căciula ţărănească.

Cobora cu Belcotă spre sat când la Paltinu trăsnit i-a apucat cineva dârlogii. Omul ieşise dintr-o alunişte vântuită şi el i-a pus ţeava pistolului la mir: „Sunt io, să trăiţi… Pătru. Dacă binevoiţi… Vrea să vă vadă (i s-a părut că Pătru şopteşte un nume, vântul i l-a înfuiorat în ninsoare) …1 „Ce e măi Radule aici, m-ai scos în lume?”, l-a întrebat pe Belcotă, Belcotă a râs acru, „Ziceai că eşti apolitic, ai ţinut-o una şi bună cu apolitismul când am adus

«Cursul», când întrezăream dincolo de aerodrom şi eu mă îndoiam că suntem chiar de tot apolitici, dacă n-am predat

«Cursul» şi-atunci?” Belcotă n-a răspuns. În schimb l-a adus aici, la sălaş, aproape-n buza satului, simte mirosul satului în nări, l-a adus după un itinerar excelent pus la punct şi o programare la fel de excelentă, încă nu s-a dobitocit să nu înţeleagă sensul deliberat al itinerarului pe care i l-a propus Belcotă; dar nu ştie ce vrea Belcotă şi cum naiba s-a putut schimba numai în câteva luni, căzând din muţenia lui obişnuită în muţenia asta tâlcuitoare.

— Ce sunt eu, moaştele Sfintei Paraschiva? îi şopteşte toropit de plăcerea de a sta cufundat în tohoarca mirosind a zăr, răzbit de flăcările mocnite în vatra de bolovani, impresionat ciudat de întâlnirea cu Matei Pava, întâlnire şoc, pe care încă n-a asimilat-o.

— Îţi plătesc dobânzile, răspunde Belcotă. Şi-acum taci!

— Lucrurile se preciptră, tovarăşi (locotenentul Vornicu încearcă să asimileze substantivul „tovarăşi”.

Substantiv neuzual. După cum încearcă să asimileze situaţia tactică în care se află. Belcoteştii s-au adunat în foişorul

„Ofiţârului”, probabil din raţiuni elementare, foişorul şi casele lui Belcotă fiind cumva într-un loc geometric al clanului. La popa Barbă Neagră este un alt loc geometric, probabil politic. Aici, la sălaşul lui Florea Belcotă, este un alt loc geometric: probabil politic şi tactic în acelaşi timp. Nu are nevoie de nicio explicaţie suplimentară. De nicio teorie a „luptei de clasă”. De niciun curs de iniţiere politică. Ceea ce îl miră, o mirare absolut obiectivă, rece, aproape de natură ştiinţifică, dacă poate exista o mirare ştiinţifică este faptul că Augusta, cu cea mai bună intenţie, n-a reuşit decât să-l depărteze de obiectul pasiunii ei sociale şi să nu-l intereseze nicio clipă apropo de obiectul profesiunii ei). Lucrurile se precipită, spune fostul maior şi poate fostul învăţător, noi nu aduceam mâine muncitorii de la Topleţ să repare inventarul agricol, dacă tovarăşul Matei Pava nu ne alerta în legătură cu manifestarea preelectorală pusă la cale de naţional-ţărăniştii lui

Maniu, care vor să-şi asigure muntele prin forţa bandelor maniste şi legionare… Eu nu pot rămâne aici, sunt chemat la judeţeană; dar rămâne tovarăşul secretar Matei Pava şi-l rog să mă scuze domnul locotenent, comandantul gărzii, că l-am invitat aici; dar mi-am spus, fac un act de onestitate, de prevenire şi de camaraderie… Prietene Bloch, dumneata priveşti lucrurile mai mult ca un socialist utopic decât ca un comunist. Asta pentru că te-ai apropiat de mişcarea muncitorească prin cărţi, nu prin viaţă. Poate că nici nu te-ai apropiat propriu-zis de mişcarea muncitorească, ci numai de gândirea ei teoretică… De aceea nu accepţi modul cum organizăm noi muntele.

— Refuz violenţa şi mijloacele violente, tovarăşe Cătălină, spune alb Sergiu Bloch, cocârjat într-o haină de piele îmblănită… Lagărele de exterminare m-au săturat în veci de veci de violenţă.

— Revoluţia nu se face fără violenţă şi dictatura

proletariatului nu este chiar o chestiune de pension.

— Refuz violenţa. Dacă noi, aici, pe însuşi teritoriul violenţei ancestrale, în loc de înţelegere, exacerbăm violenţa…

— La toate tentativele noastre de a organiza munca de partid la sate s-a răspuns cu violenţă împinsă până la asasinat politic. Vrei să încetăm organizarea? Fără organizare teoria revoluţionară rămâne un drapel fără portdrapel. Un steag fără stegar.

— Sunt împotriva înfruntării de mâine.

— Dacă nu ieşim mâine, nu simţâm inima muntelui, spune Pătru C. Dragalina.

— Ne facem de miru lumii, spune un muntean chior, neras, în cojoc… De trii săptămâni facem propagandă că vin maistorii să ne ajute.

— La urma urmei, de ce confruntare? spune foarte încet Matei Pava… Ei îşi văd de ale lor. Noi de ale noastre, în afara oricărei propagande electorale.

— Este tocmai ceea ce voiam să vă spun, domnilor!

Vornicu accentuează pe „domnilor” şi nu ştie exact de ce-o face. Instrucţiunile prevăd clar că propaganda electorală va înceta pe întregul teritoriu al ţării începând cu ora zero din ziua alegerilor. Domnule Cătălină, asta este o instrucţiune care pentru mine are valoare de ordin şi literă de lege.

— Nimeni n-o contestă, domnule locotenent. Noi, care facem parte din blocul partidelor de guvernământ, vom aplica instrucţiunile cu cea mai mare severitate.

— Atunci?

— Manifestarea noastră de mâine este una pur economică şi nu depăşeşte ora… zero!

— Aparent economică, după câte-mi dau seama, spune

Vornicu; dar nu eu sunt chemat să apreciez treburile de acest gen.

— Voiam să vă întreb dacă, păstrând obiectivitatea şi sensul misiunii, puteţi asigura liniştea şi siguranţa în centrul de comună Prislop?! Nu sunt adeptul violenţei. Nu

accept violenţa nimănui. Cu atât mai puţin violenţa opoziţiei.

— Nu am nicio altă instrucţiune în afară de a asigura localul de vot, liniştea şi imparţialitatea alegerilor.

— Domnule locotenent. Nu uitaţi că în calitate de locotenent de rezervă am comandat un pluton de vânători de munte, că am făcut toată campania din vest în Divizia Tudor Vladimirescu şi că am terminat-o cu gradul de maior, comandant de batalion.

— Ce sens are această rememorare a biografiei dumneavoastră de război, domnule… Cătălină?

Vornicu se abţine să-i spună „domnule maior”, asta l-ar pune într-o poziţie subalternă şi, oricât i-ar fi de simpatic „maiorul Cătălină11 cu biografia lui de război, nu vede de ce i-ar fi mai simpatic decât locotenent-comandorul aviator Mihai Borlovan cu biografia lui de război, până acum neajungând la ideile fundamentale ale fiecăruia din ei decât vag. Locotenent-comandorul spusese „politica înseamnă însuşi dreptul nostru la existenţă”. Pe cine includea în acest „dreptul nostru11 şi pe cine excludea i-a fost clar. Includea pe toată lumea în afară de comunişti, acuzându-i de negarea istoriei naţionale; sau de anularea ei. De anularea echilibrului social generat de veacurile de istorie. I-a prevenit de uşurinţa cu care „voi tinerii vă lăsaţi seduşi de aparenta generozitate a ideilor zise «progresiste» 11. Îi bâzâie în urechi glasul lătrat al colonelului

Vărzaru: „Am nevoie de oameni tari care să nu-i lase să se organizeze chiar dacă pentru asta vom face uz de armă11. La ce fel de jurământ făcuse aluzie colonelul Vărzaru, când îi amintise că face parte din Aviaţia Regală

Română? Şi ce rost a avut ancheta rapidă a căpitanului

Ceauşu, jandarmul, care i-a recomandat o neutralitate absolută? Este evident, colonelul Vărzaru nu intră în vederile lui Mefisto, ba dimpotrivă. Locotenent-comandorul

Borlovan a spus că Mareşalul trebuia apărat cu

baionetele; dar el, sublocotenentul Radu Nanu Vornicu, atunci când Mareşalul a venit pe aerodromul Bacău, pentru zborul acela sinucigaş deasupra frontului din Moldova şi ştia că Armata pregăteşte întoarcerea armelor şi implicit căderea mareşalului Antonescu, el, sublocotenentul, aflat parcă într-o transă electrică, n-a făcut trei paşi înainte din alinierea patrulei şi nu i-a raportat tot ce ştia pentru că, nedeliberat, dintr-o intuiţie stranie, acel Radu Nanu

Vornicu a ştiut atunci că mareşalul Antonescu dusese ţara în pragul catastrofei şi că trebuia să plătească imensa lui greşeală politică.

— Sensul pe care i l-am atribuit în luptă, domnule locotenent. Am făcut războiul în ideea eliberării. Eliberării ţării de fascism. Eliberării Europei de fascism. Eliberării omului de exploatare. Eliberării lui de ruşinea inumană a sărăciei. Eliberării ţăranului de noile forme ale iobăgiei. Eliberării muncitorului de exploatarea patronală.

Eliberării intelectualului de exploatarea capitalistului.

Eliberării avuţiei naţionale de exploatarea finanţei străine… Un sens care a meritat nu numai riscurile luptei.

Dar şi jertfa. Altfel ce sens istoric să dăm războiului?!

Sau ce sens istoric îi atribuiţi? Ne întoarcem în jug şi lăsăm să ni se cocoaţe pe cocoaşă toţi profitorii de război?!

Toată pletora claselor oprimante? Ar fi o aberaţie…

— Sunt ca un ogor d-ăla din luncă, de care noi n-avem parte, arat, grăpat, mustos, care a primit sămânţa şi-acu aşteaptă soarele s-o încolţească, spune fostul sergent

Pătru C. Dragalina… Ori ca o mină pusă unde trebuie, care aşteaptă numai amorsa ca să detune…

— Auziţi, tovarăşi? Organizare. Clasă muncitoare, teorie revoluţionară, aliat firesc – ţărănimea muncitoare…

Asta spune tovarăşul Pătru, secretarul celulei noastre de partid, fără să ştie că, vorbind la figurat, rosteşte un adevăr copleşitor… Haideţi că-i amânat, spune dintr-odată ţărăneşte, fostul maior, pe care Vornicu îl ştie din Borlova, neam după mamă cu generalul Dragalina, mort în cel

dintâi război mondial pe când organiza apărarea Văii Jiului…

Îi amânat şi mâine am lucru în pustă, că nici acolo nu-i chiar lesne. Să vină ori să nu vină muncitorii de la

Topleţ?

— Doamne feri-ne, cum să nu vie don’maior, dacă noi de trii săptămâni ducem propagandă că vin maistorii şi se pornesc ăi de prin cătune încă de la cântatul cocoşilor?

— Să vină, spune Matei Pava. Este neras, Vornicu îl vede trudit şi abia aşteaptă să stea cu Matei Pava de vorbă, să afle ce-a fost atunci acolo la B. după ce-au aruncat podul în aer, după ce l-au salvat ostaşii şi sergentul de urmărirea S.S.-iştilor pe Matei Pava şi pe cine a executat

Pili Bassmann, ce face Maria, ce face doctorul Bassmann;

pe urmă ideile-sens ale fostului maior Cătălină sunt prea limpezi, prea directe, ca să-l lase indiferent şi-l sâcâie incert; dar îl sâcâie, nu faptul că Virgil Belcotă este căpitan, un salt spectaculos peste ierarhie şi legile ei fireşti; dar că este la jandarmi, ofiţer politic, asta este semnificativ, după cum este semnificativă poziţia lui Virgil Belcotă faţă de Georg Hauser. Va să zică, dincolo de aerodrom a început un fel de sortare, de triere, de împărţire a oamenilor, după criterii care-i scapă. O anume categorisire a oamenilor „categorisire din care a reţinut printre altele:

„Speculanţi”, „îmbogăţiţi de război”, „exploatatori”, „moşieri”, „fabricanţi”, ca să nu alinieze categorii incriminate cu violenţă ca cele ale „fasciştilor şi slugilor lor, legionarii”…

Focul zvârle spre tavanul rar, din grinzi afumate, două pale roşii-gălbui, lungi şi pâlpâitoare.

— Găzdoii v-au uitat aici în sălbăticie, să vă scoată din vreme şi să vă stoarcă, spune fostul maior. Rostul nostru este să aducem tot poporul în vreme… Să trezim conştiinţele… Să facem din fiecare ins nu un animal de povară, ci o fiinţă raţională.

— Avem de lucru cu Facerea lumii, spune Matei Pava.

— Auziţi, tovarăşe Cătălină, spune fostul sergent fostului maior – amândoi au frământat luturile, îşi spune

Vornicu, luturile şi gândurile, s-au delimitat sub traiectorii, acolo şi-au clarificat opţiunile – lumina catifelată a focului îi joacă pe urma albăstrie a rănii din bărbia pătrată, auziţi tovarăşe Cătălină? Noi ăştia de nisăm aici, aşa cred eu, am căutat partidul cu inima. N-aveam încotro ne duce decât la partid, asta am înţeles oră front. Da, gândesc eu, nu-i destul atât, chiar dacă mâine vin maistorii şi chiar dacă ieşim la alegeri.

— Nu-i destul cu inima? întreabă cineva din semiobscuritatea sălaşului, pentru că sunt aici ca la două grupe de luptă şi pe Vornicu îl miră doar parţial faptul că asistă la o adunare cvasisecretă ţinută la sălaş; ascunsă, aproape ilegală; îşi aduce aminte de istoria cu Alexandru Belcotă, fuga lui precipitată de la Reşiţa, apoi de-acasă, de la conu'

Costache… Ce-o fi făcând acum Alexandru Belcotă şi în ce raporturi este cu jandarmeria, care l-a urmărit ani de zile?!

— Nu-i, Piţule!

— Ce vrei să zâci, Petre?

— Vreau să zâc, Brâncuţă, că-i musai noi oamenii din partid din sat să ne întrebăm şi de rosturile lumii, aşa cum le vede partidul nostru. Să ştim încotro şi de ce. Ca pe front. Să-i putem lămuri oră oameni. Eu unul nu pot fi sătul numai când am.

— Ba io da, râde cineva (semiumbră, dintre semiumbrele cufundate în anonimatul obscur şi friguros al sălaşului.)

— Vreau să şi ştiu „de ce".

— Are dreptate Pătru… (Alt glas obscur, altă semiumbră, altă conştiinţă care caută lumina, îşi notează mental Vornicu.)

— Stăm aici la foc, vorbim de zâua de mâine, de venirea muncitorilor, focul ne luminează mâinile şi piepturile, da' deasupra e noapte şi-i întuneric până-n

grinda sălaşului, şi de-acolo, până dincolo de stele… Şi-n loc să stăm la givan omeneşte, la şcoală ori la primărie, stăm aici, de frica lu' don prăfesăr Belcotă şi a lu' don colonel

Vărzaru şi a găzdonilor, că ni-i frică să ieşim noaptea-n voreţ şi ce-i în întunericul ăla nu ştim?!

Este o clipă de linişte. Se aude viscolul de martie şuierând în şindrila sălaşului. Printre grinzile peretelui trec lame reci şi tăioase de aer glacial. Apoi se ridică un fel de vaier lugubru, un sunet care îi împietreşte, vaierul se limpezeşte într-un urlet prelung, oamenii se strâng parcă lângă foc şi cineva şopteşte.

— Lupoaica ai bătrână.

— Asta te nelinişteşte, tovarăşe Pătru?

— Asta, don maior Cătălină.

— În întunericul ăla stăm noi, ca să facem lumină…

Hai Brâncuţă! Adu caii şi să mergem.

— Pe cai i-a simţit lupoaica, de aia…

— Vorbe, spune fostul maior… La loc comanda. Prind trenul de la şase… S-o luăm altfel… De la reforma agrară, economate, sindicate, de la democratizarea aparatului de stat, de la program, Petre, că Facerea asta nu din vorbe o vrem, ci din fapte.

— Păşunile de la goluri arendate la a doua mână, prin Guguleşti!

— Fânaţurile şi poienile şi codrii de la Comunitate, în arendă la cine dă mai mult!… Glasurile se precipită.

— Ceea ce este nemaipomenit, uluitor, spune Sergiu

Bloch, este că gândirea partidului pătrunde până aici, unde n-a gândit nimeni în afara tradiţiei.

Tace brusc, îşi trosneşte degetele lungi, străvezii, tuşeşte, adunându-şi haina blănită la pieptul îngust. Sergiu

Bloch, fratele lui Erwin Bloch, proprietarul joagărelor şi al magazinului mixt, băiatul care avea obiceiul să urce la Belcotă and află că au venit în permisie. Aducea vioara în cutia ei capitonată cu o catifea roşu-cardinal şi când sfinţea soarele cânta Ravel şi, la cererea lui Belcotă, „Balada" lui Ciprian Porumbescu. Într-un timp a dispărut.

Belcotă i-a spus, atunci la priveghi, că a fost ridicat şi internat.

— Asta este forţa noastră, adică adevărul social pe care-l reprezintă partidul, adevăr social care aici are un ecou mai slab, datorită condiţiilor specifice.

— Nu ştiu câtă sărăcime este la pustă; da' aici prea nisăm mulţi şi atunci de ce să fie condiţii specifice, tovarăşe Cătălină?

— Vă trebuie credite pentru inventar şi băncile sunt în mâinile capitaliştilor. Nu se poate fără credite. Capitaliştii le folosesc pentru afaceri. Sabotează reforma agrară, sabotează investiţiile în industrie, în construcţii. De fapt sunt două puteri în luptă: guvernul nostru democrat şi capitaliştii. Pe moşieri i-am pus la pământ. Pe capitalişti, când vom lua puterea pe deplin. Atunci vom face în aşa fel încât puterea financiară să fie a statului. Şi statul să dea credite prin care să se ridice industria şi agricultura.

De aici va veni lumina pe care-o vrei tu, Petre.

Ion Dragalina vorbeşte foarte didactic de forţa creditelor. Cum le îndreaptă bancherii spre cocoşei, spre valută străină – dolari şi lire sterline – cum scot aurul şi devizele din ţară, cum vor să creeze haos, neîncredere în guvern, împingând masele în pragul mizeriei şi al disperării… Vornicu se gândeşte detaşat la solda lui de mizerie, la tipii întâlniţi atunci la operă în anturajul lui Stamate

Chiriac, la soldaţii desculţi şi la armele care, în loc de curele, aveau sfori legate de soldaţi să poată fi ţinute la umăr, la preţul neobişnuit al unei perechi de pingele.

Fostul maior este esenţial, dar prea sintetic, să-şi fi pierdut uzul de a vorbi ţăranilor, sau ceea ce ascultă el aici ţine de o succesiune de teme politice dezbătute de comunişti şi uite că el n-a avut măcar curiozitatea elementară să participe la o singură lecţie politică la Flotilă, cu trupa, trupa care-i venea lui la instrucţie şi la avioane.

— Şi Bloch face cum fac bancherii? întreabă omul cu

găvanul scurs.

— Da!... răspunde târziu şi slab Sergiu Bloch... Transformă câştigurile în aur.

— Petre, să-mi faceţi o listă cu problemele economice ale Prislopului, te ajută tovarăşul Sergiu şi poate, dacă vrea, domnul locotenent Belcotă. Relaţiile cu Comunitatea de Avere, cum se dau păşunile în arendă, câţi muncitori forestieri, joagăre, mori, râşniţe, darace... Mâine staţi pe lângă cei de la Topoleţ. La alegeri să vină cu muierile, toţi cu muierile, n-au carte, dar soarele îl cunosc şi voi duceţi muncă de la om la om, bateţi cătunele, bateţi văile, numai din casă-n casă, acolo la ţapinari, la sezonierii care lucră în pustă, cu grijă şi mai ales nu umblaţi câte unul şi noaptea păziţi-vă. E bine să nu dormiţi pe-acasă în zilele astea... Rămâne cu voi tovarăşul secretar de plasă, până mâine... Hai, Brâncuţă... Caii... Asta este, domnule locotenent Vornicu. Ştiu absolut tot ce s-a întâmplat la B... Vă las cu tovarăşul Matei Pava... Trebuie să ştiţi că a insistat să vă avem aici... Puteţi să-mi spuneţi cât este ceasul foarte exact?

Locotenentul aviator Radu Vornicu îşi consultă cronometrai „Universal-Geneve”.

— Este ora 21, 39 de minute şi 50 de secunde, domnule

Cătălină...

...ora 24.00 la casele lui Stângu-Tauru...

— Straşnic, straşnic! spune gutural colonelul Vărzaru.

Straşnic, domnule Stângu! Eşti un om şi jumătate, domnule.

— Să trăiţi dom’coloniel.

— Câte spui că ai stocate aici?

— Zece cu toată muniţia. Uitaţi şi cutiile.

— Extraordinar! Cutiile originale. Şi benzile. Uită-te ce benzi, domnule. Marfă americană. O plăcere.

Colonelul pipăie interiorul cavernei cu antena de lumină a bateriei... Excepţional. Asta este pe afet. De necrezut. Opt mitraliere grele de 13, 2 acoperite cu saci

stau negre, cu manşoanele îmbibate de vaselină, clădite cu grijă pe un podium de scândură. Stângu-Tauru mânuie mitraliera jumelată, bine prinsă în turela ei mobilă. Colonelul

Vărzaru descifrează iniţialele bătute pe închizătorul unei arme. Nu reţine nimic. Situaţia lui s-a schimbat radical în 24 de ore. Este un colonel fictiv. De fapt a devenit un colonel fictiv din ziua de 25 mai 1946, când a fost pronunţată sentinţa „la moarte” în procesul Mareşalului. De la

25 mai 1946 încearcă să compenseze în grănicerime ceea ce pierde în armată. La comanda Diviziei a fost instalat unul dintre cei trecuţi pe linie moartă de către mareşalul

Antonescu. În locul Diviziei are nevoie de tot muntele grănicerimii bănăţene, de când există grănicerime, mereu în opoziţie cu puterea legală, tinzând spre un fel de autonomie locală în care domnesc tradiţia şi legile nescrise ale muntelui. Nimeni de aici nu trebuie să ştie că a venit ordinul acestui guvern de a fi deferit justiţiei. Criminal?

Pentru ce? Că războiului de guerilă i-a răspuns cu pedepse drastice? Este o inepţie. Criminal pentru vina de a fi fost prefect şi de a fi lichidat, în stare de război, orice tendinţă de sabotaj sau de rezistenţă armată? Ce e aia democraţie?... Trebuie să manevreze astfel încât să-i implice pe grăniceri şi, implicându-i, să şi-i facă solidari. Cât poate rezista în munte, dând lovituri rapide, manevrând într-un spaţiu greu accesibil, având populaţia de partea lui? Un an? Doi ani? Fără o intervenţie masivă din afară... Gândul îl înspăimântă. Dintotdeauna forţele de ordine au fost şi vor fi în slujba guvernelor care le plătesc, în câţiva ani, trei cel mult, dacă obţin guvernul, comuniştii îşi vor avea propriile lor forţe de ordine. Şi atunci?

— Mai am ceva dom’coloniel, spune Stângu-Tauru.

Omul desface cu băgare de seamă un maldăr de saci.

Iese la iveală ţeava verde a unui aruncător de mine, cu placa de bază aşezată pe un fund de butoi.

— Muniţie ai?

— Patru lăzi pline, dom’coloniel. M-a costat totului, tot, aruncătorul şi muniţia, zece chile de răchie.

— Dacă ar fi toţi ca dumneata… Altceva?

— N-ajunge?

— Cine a demontat mitralierele?

— Gârbin le-o demontat. Acu lucră la nişte afete de stejar. O să stea ca-n avion, dom’coloniel! în vara lui ’43, într-o noapte, era la stână. Treceau avioane de la Dunăre.

A venit unul înaintea zorilor cu foc în coadă. Jos. A tras câteva paraşute luminoase. S-a nvârtit cu focul după el, ronrăind din motoare de vuiau munţii. S-a lăsat în pădurea străveche de brazi, dinspre Boldoveanu. S-a dus acolo cu copiii şi taică-su. Avionul se aşezase pe brazi. Îi răsese. Făcuse pârtie. Au găsit câţiva morţi. Au demontat mitralierele. Câţiva kilometri de cablu. Maşini fel şi fel.

Maşinile le-a dat popii. Armele le-a ţinut.

— Arsenalul de aici are să-ţi aducă un loc de deputat în viitorul guvern, domnule Stângu. Te felicit. Dă-mi voie să-ţi strâng mâna.

Se întorc în casă. Grota este sub o stâncă uriaşă, care domină curţile. Odaia e zugrăvită bizar de la duşumea până sub tavanul din grinzi, cu colonade în cele patru colţuri, isprăvite într-o imitaţie de capiteluri dorice. Între colonade, tavan şi duşumea – câte un panou tivit cu o dungă de un maroniu cald, acoperit cu motive florale stilizate pe fond azur.

— Acu, dac-aţi văzut, ascult, dom’coloniel… Că n-am priceput mare lucru de la dom’prim şi aici lucrurile nu sunt baş aşa de limpezi.

— Ştiu!

— Atunci?

Colonelul îşi lasă bărbia în piept. Părul roşcovan, tuns scurt, îi conturează puternic oasele mari ale craniului.

— Nu mă împac cu politica şi mi s-a plâns prim-pretorul că dumneata îţi faci jocul în afara partidelor. Nu înţeleg ce vrei?!

— Nu merg cu ţărăniştii. Fac echipe de şoc… Bătăi…

Nu ştiu ce vor. Asta-i… Tace. Îşi pleacă statura uriaşă

spre Vărzaru. Aici nu merge cu boata, dom'coloniel. Merge cu ce am eu. Cu ce vreţi dumneavoastră.

— De acord. Politicienii încurcă lucrurile. După ce lenoadă de nici dracul nu le mai dă de capăt zic: „Poftiţi. Descurcaţi-le voi, militarii, cu armele". Foarte bine.

Iarăşi a venit vremea să le descurcăm. Pentru asta grănicerimea trebuie să fie strâns unită.

— Nu se poate.

— De ce?

— Lucruri vechi… Până nu-l văz pe Goanţă gol, nu sunt Stângu-Tauru. E omul dumneavoastră. Ştiu. Poate vreţi să ziceţi de ce l-am tras în proces cu codrul grăniceresc?! îl duc chiar dacă mă scriu la *bolşovici*, dom'coloniel.

— Mă nenoroceşti. Afacerea este încheiată cu *Muschong*.

— Vi-l las până în iulie.

Colonelul Vărzaru transpiră abundent. Stângu-Tauru are ochii prea albaştri ca să-l ierte pe Goanţă… Principalul este ca joagărele să lucreze până-n iulie. Geza este un om de onoare, va converti cheresteaua în devize şi i le va depune în Elveţia. Munţii ăştia ţin până la Dunăre.

Este o rezervă strategică în grupul lui de ipoteze. Îşi trage portharta pe genunchi. Scoate un plan director. Stângu face loc pe masă. Miroase a hârtie închisă în seif.

— Mâine este doar repetiţia generală, pentru alegeri, domnule Stângu.

Stângu îşi vâră mâinile în praşchie. Se lasă pe speteaza scaunului. îl prinde pe colonel în privirea albastră. Dacă era tare, acolo la Divizie, sau în tot Banatul, ca atunci când era prefect, colonelul nu se retrăgea în Prislop să conducă nişte ieşiţi din lege cum sunt cătanele profesorului Belcotă şi cine s-o mai aduna mâine. Stângu se adânceşte în tăcere. Tace. Altfel nu face nimic. Toţi Tăureştii au făcut, tăcând.

— Deci mâine montăm o cercetare de luptă, domnule Stângu, şi închidem Prislopul, după cum urmează…

Colonelul Vărzaru îşi simte, brusc, singurătatea pe

care şi-o sporeşte cu fiecare dispozitiv ridicol indicat pe hartă…

…ora 24.50 la moara lui Pavel Lala

Clădirea mare şi neagră a morii se înalţă în spulberul alb al zăpezii apoase, mai mult lapoviţă – rece. Un dulău latră răguşit. Rămână vâjâie în scocul deschis. O femeie înaltă, cu un sac în cap, ridică un lămpaş.

— Haide colonielule! Naşa doarme de mult… Îi frumoasă de parc-ai fi făcut-o cu mine…

— Ai fi vrut, Persido!

— Aş fi vrut… Să-l mân şi pe-al meu?

— Lasă-l mamă oră tata… Facem singuri.

— Bine, Pavile. Eu să vin?

— Dacă-i de lipsă te chem!

— Ai adus arme, colonielule? Că fără arme vă mâncă ăştia!

Colonelul Vărzaru are o clipă de pierdere privind faţa femeii sculptată în lemn gălbui, luminată tremurat de lumina lămpaşului. Totul i se pare neverosimil. A iubit-o pe

Persida când era locotenent. Stângu Tauru îşi face jocul cu un individualism şi un egocentrism vecine cu nebunia.

Dacă n-ar cunoaşte orgoliul şi mândria grănicerilor?! El însuşi este de un orgoliu şi de o mândrie vecine cu fanatismul. Absurd… Nu se va oferi zecilor de ani de ocnă, când are în spatele lui Muntele. Ştie de la Victor cu câtă diabolică înverşunare îl vânează Alexandru Belcotă, mare comunist la judeţeana Timiş; cu mai multă şi mai feroce înverşunare decât l-a vânat el pe Belcotă; un agitator destul de retractil care, datorită neîndemânării, a lăsat destule urme ca el să-i găsească pe cei mai imprudenţi şi să poată anihila ceea ce urzea acel Alexandru Belcotă.

De fapt ar trebui să alcătuiască un memoriu la Bucureşti în care să dezvăluie toate greşelile conspirative ale tipului.

Pavel Lala se urcă lângă el în maşina de comandament.

L-a avut pe front în grupa de comandă.

— Să trăiţi, don’colonel. Vă mulţam de cinste. Ăl-ai anticar?

O poveste întreagă cu anticarul manevrat în scripte şi dispărut pe traseul Orşova-Caransebeş.

— Muniţie aveţi?

— Trei lăzi.

Pavel Lala râde.

— Atunci să trageţi mărşâna lângă jireada de fân. Acolo m-am gândit eu să-i fac o remiză, când aţi ordonat că veniţi.

Farurile puternice mătură curtea mare a morii. Moara

Persidei. Pe care ar fi luat-o de zestre dacă nu s-ar fi opus colonelul lui de-atunci: „cum băiatule, chiar ţărancă?”… „şoimană de munte, domnule colonel!…” Persida, care ar fi băgat în cofă un pluton de mironosiţe cu pensioane şi sclifoseli. Bolovanii uzi lucesc. Se topeşte zăpada. Stă şi lapoviţa. Conduce maşina între două girezi de fân.

— La slugi le-am dat drumul, spune Pavel Lala şi deschide portiera… E bine să stingeţi lumina.

Vărzaru coboară. Miroase a munte ud. Se presimte primăvara.

— Poftiţi domn colonel în remiză.

Colonelul se obişnuieşte cu întunericul. Pavel Lala dă la o parte un fel de grilaj din lemn împletit cu fân. îl trage în întunericul girezii. Înăuntru e cald. Miroase puternic a furaje.

— Asta-i remiza, râde Pavel Lala. Stă ca la cazarmă.

Eu îl ung. Eu îl griji esc. N-am mai pus mâna pe un anticar, de la Budapesta.

— Am adus o mitralieră Z.B., o puşcă-mitralieră şi zece pistoale-mitralieră. Unde le depozitezi?

— În moară, să trăiţi!

— Ai oameni pentru ele?

— Oameni? O companie, domn colonel! Vedeţi mâine!

Înăuntrul girezii cuvintele îşi pierd sonoritatea. Cad moi, fără rezonanţă. Colonelul nu-şi mai recunoaşte glasul

şi asta-l înspăimântă. Pavel Lala desprinde tunul anticar de maşină. O face îndemânatic. „Bună instrucţie”, constată colonelul, toate erau excelente, se terminase războiul, ţara ieşise din el aşa cum ieşise, era o foame de construcţie, dă-o-n măsa de prefectură, învăţase lecţia, „*Muschong*”, băile Buziaş, cumpărări de terenuri pe malul Begheiului, acolo unde peste câţiva ani s-ar vinde la preţuri fabuloase şi totul normal, absolut normal şi-acum?

— Acu, dacă aţi adus tunul şi luaţi comanda, stă grănicerimea ca un om împotriva bolşevicilor, domn colonel.

Rămână bubuie în scocul deschis. Vântul umed piaptănă munţii. Dacă Internele au emis ordinul de arestare, înseamnă că Palatul nu mai are decât o putere formală, îşi spune Vărzaru şi rămâne nedumerit, cum adică Palatul să nu mai aibă nicio putere?

— Noi nisăm stăpâni în sat, c-o venit mai acu-i săptămâna domn prim-pretor şi i-am zgonit oră bolşovici din primărie, de nu mai mişcă unul domn colonel… Şi să fiţi bun să-mpingeţi la roată, ca să trag anticaru’ în remiză…

…ora 01.05 în biroul directorului şcolar…

— Nu este tactic, nu este politic, au să afle şi au să trâmbiţeze peste tot că ofiţerii care comandă gărzile sunt ori comunişti, ori simpatizanţi, ori au primit ordine drastice să fie partinici; adică să-i protejeze pe comunişti, spune obosit şi leşuit Matei Pava. Lumina gazorniţei pâlpâie anemic. Zidurile sunt pline de umbrele incerte ale biroului directorial, amărât, cu o masă, o bibliotecă, portretul reginei mamă şi al regelui, plus un iz umed şi trist cu toate că soldaţii au făcut focul în soba de zid şi Pătru C. Dragalina, ciucit lângă sobă, o îndeasă cu vreascuri. Vornicu se regăseşte în acel prezent total pe care-l caută din ce în ce mai des, încercând să elimine discontinuităţile memoriei.

De fapt, lentoarea după care anii au aglomerat timpul civil, timpul banal, orar, umplându-l cu lest, deci să elimine balastul, banalul şi să refacă ceea ce a fost şi este esenţial,

ceea ce ţine de fondul principal al experienţei lui de viaţă.

Abia aici, într-un fel deconectat de la experienţa la care l-a supus Belcotă (s-au despărţit la sălaşul lui Florea Belcotă, pictorul urcând spre foişor, spre a-l lăsa singur cu

Matei Pava), abia aici se poate organiza pe sistemul care i-a devenit o a doua natură: faptul brut, relatat mental, înlocuind pe moment relatarea în caiet, integrarea acestuia în contextul mai larg accesibil lui din informaţiile cotidianului, racordarea la spaţiul istoric. Desigur, este pedant, îl dezumanizează într-un fel, trage între el şi percepţia directă şi reacţia directă un fel de cortină temporalizatoare, îl izolează, dar, în acelaşi timp, îl implică mental, raţional, scutindu-l de ridicolul fanatismelor de toate genurile şi al reacţiilor la nivelul viscerelor.

Desigur, şi-a adus caietele şi simplul fapt că Belcotă l-a pus în contact cu realitatea Prislopului constituie un dat esenţial, care altfel i-ar fi scăpat poate pentru totdeauna. Ca şi atunci la B., în noaptea aceea sumbră şi definitorie, când a înţeles până la fund ce înseamnă de fapt fascismul, nu teoriile lui Mefisto cu nucleul pur germanic al unei Europe lucrând pentru o Germanie atotputernică, cu Genera Zost-planul, cu *cleringul doktorului* Clodius şi cu ce-a mai fost atunci la întâlnirea pe care el a trecut-o între evenimentele esenţiale ale vieţii lui; ci masa aceea de oameni adunată între baionete spre a i se impune cu baioneta o hotărâre ostilă intereselor ei, când Pili Bassmann a ales ostatecii pe care i-a executat, confundând tragic mizera lui parcelă de conjunctură cu istoria… în ce relaţie se găsesc actualele parcele conjuncturale cu istoria, se întreabă, amintindu-şi-l, sau mai exact aducându-l aici pe Matei Pava de atunci, cu lădiţa lui de ceferist, din lemn, când venea seara acasă prin coada bălţii, spre grădinile lui Seiss, şeful grupului etnic din B. Când nea Matei îl lua la întrebări despre Kant. Dacă a citit

„Critica raţiunii pure”. Dacă a citit Vasile Conta. Voltaire.

Nea Matei n-avea partener şi dacă ar începe iar să-l chestioneze, n-ar avea nici acum. Se mişcaseră lejer,

amândoi, pe teritoriul revoluţiei franceze, apoi nea Matei scăpa în terenul lui favorit, statul post-revoluţionar, un fel de perfecţiune morală care ar asana printr-un miracol toate tarele milenare ale umanităţii. Brusc îşi aduce aminte când a fost el în permisie la B, şi căpitanul Ceauşu a spus că sabotajul de la fabrică este legat de Matei Pava, pe atunci

Matei Pava era un proscris, probabil prins şi trimis la temniţă de acelaşi căpitan; apoi l-a întâlnit ascuns în mulţimea aceea temătoare şi totuşi dârză, care trebuia să sângere şi să primească moartea, apoi fugind spre cărămidărie urmărit de motocicletele cu ataş ale S.S.-iştilor şi atunci sergentul care îndoapă soba cu lemne a ochit lung, motocicleta aceea a intrat într-un salcâm, ce noapte, şi iată-i iarăşi pe ei trei, într-un fel actorii principali ai nopţii de la B. dacă se scad ostatecii şi Pili şi Maria şi Inge… Mobilul spiritual care-l determină pe Matei Pava să fie inconfundabil Matei Pava trebuie că ţine de o structură asemănătoare cu vocaţia lui militară, cu corectivul „de clasă”; acum o ştie fără niciun echivoc.

— Sunt suveran pe acest teritoriu şi dacă eu nu-mi pot reproşa nimic, puţin îmi pasă de ce mi-ar reproşa alţii, măi nea Matei. Ce face Maria?

— Agronomia.

— Ei drăcie!

— Are gânduri… post-revoluţionare… Mai ţii minte?

— Ţin… Drum lung. Şi mata?

— Revoluţie. Ce pot face altceva?! Tu?

— Aviaţie… Ce pot face altceva?

— Este o soluţie. Un răspuns. Armata de mâine, populară, are nevoie de cadre ca tine.

— La asta nu m-am gândit cu tot dinadinsul.

— Dacă-l asculţi pe tovarăşul Pătru, noi aşa-i zicem, înseamnă că ceea ce ai auzit la sălaş îşi adânceşte sensurile.

Într-un fel mă explică pe mine. Noaptea de la B. Moartea celor doisprezece… Uluitor cum trece timpul, Radu… Mi-ar fi plăcut, ştii, atunci, ca Maria să fie cu tine…

Nu ştiu de ce, de când erai tu elev şi veneai la Bassmanni…

— Maria… Brava mea prietenă Maria… Câte-au trecut peste noi, nea’ Matei.

Matei Pava este foarte detaşat de el însuşi, aşa cum el însuşi se simte detaşat de sine însuşi, timpul acela mirific al amurgului în bălţi şi al răţoilor ţâşnind din păpurişuri şi al melancoliei ierburilor de pe *Kalvarienberg* şi al Mariei aceleia iubindu-l şi urându-l pe Pili, este un timp secund, un timp al incertitudinilor; esenţial aici nu este

Maria; este Matei Pava, a cărui reîntâlnire încearcă s-o asimileze, pentru că este conştient până la luciditatea maximă; războiul n-a rezolvat decât parţial problemele pentru care s-au ucis ei cu atâta sârguinţă şi risipă gigantică de tehnică militară, s-au născut alte probleme, problemele

Augustei, ale lui Virgil Belcotă, ale colonelului Vărzaru şi locotenent-comandorului Borlovan, ale lui Ion Cătălină şi Matei Pava şi popa Barbă Neagră; oameni pe care-i cunoscuse la nedei şi rugi şi-n duminici de permisie şi de concedii, petrecăreţi şi mari cântăreţi, cu voci pline şi vesele şi-acum?

— Tovarăşul Sergiu zicea la sălaş şi pe la şedinţe zice:

fără violenţă, că prin lagăre n-a văzut decât violenţă şi n-a trăit decât sub violenţă care i-a omorât cugetul şi noi nisăm sătui de violenţă şi dacă suntem sătui am avut nişte oi de la mama asta de-al doilea de-o găsii când m-am întors din război şi-dacă-mi permiteţi don locotenent – avea tata, fie iertat, o colibă de casă pe Topla şi atunci or puşcat ei oile, l-or zobit oră tata în pragul căşii, cu săcurea, or pus foc, de-am găsit câteva oase cu carnea arsă şi-o vatră de cenuşă, să-mi încerce ei tăria şi să mă sparie că mi-s la comunişti şi să mă întorc din drum. M-or vânat cu puşcamitralieră. Mi-or lipit ţădulă oră geam, cu suduituri şi ameninţări. Am stat şi m-am gândit nopţile… (glasul fostului sergent vine după nişte alte legi ale acusticii,

parcă trecute printr-un filtru care-l depersonalizează, saturându-l nu cu fiorul disperării cum este firesc, va să zică sergentului de-atunci nu i-au ajuns războiul şi rănile şi sutele de ceasuri de supliciu interior şi suferinţele şi disperările, a înţeles că nici împărătiţa aceea, Voica, nu l-a aşteptat, deci nu cu fiorul disperării este plin glasul omului ciucit în gura sobei, ci cu altceva, o mirare inumană, o resemnare inumană faţă de sine, o detaşare inumană) …

— Umblăm noi muntele. Din sălaş în sălaş. Din stână în stână.

Din cătun în cătun. La unii găsim poarta deschisă. Alţii ne-o încuie în nas. Alţii ascultă, tac şi se uită la noi cu nişte ochi vechi de o mie de ani. Mai toţi nu zic nici da, nici ba. Umblăm noi muntele oră urma turmelor şi-a lui

Iovan Iorgovan şi-a Mioriţei şi-a cailor lu' Sântoader şi-a moronilor şi-a descântecelor, umblăm care va să zâcă pe urmele bătute din veaci în sufletul prislopenilor, umblăm şi câteodată stăm şi ne cuprinde o amărăciune sleită, că venim în munte cu adevărul, cu credinţa de-au avut-o ţăranii din veac: pământene, păşunile, livezile; da muntele s-aşază naintea noastră cu sufletul lui închis, de piatră, şi atunci ne-am întoarce la vetrele noastre, alea pe care nu fierbe niciun şol cu lapte, că din slugărit am plecat la război şi de la război nu-i drept să ne mai întoarcem slugi, că noi am pus sângele pentru pământe. Şi ce-au avut cu tata dacă oră mine nu m-or găsit? Şi cu ce gând stau înaintea mea, afară de asta?

Fostul sergent, ori plutonier – reţine că s-a întors plutonier – scoate din buzunarul căputului o hârtie, de fapt o filă dintr-un caiet dictando. O despătură cu grijă.

„Bestie trădătoare! *Vânzător de ţară, de neam şi de credinţă*! *Dacă nu încetezi agitaţia comunistă şi dacă te prezinţi la alegeri cu trădătorii de teapa ta, te judecăm, te executăm şi hoitul ţi-l spânzurăm în piaţa satului spre cutremurarea cea de obşte*".

Locotenentul citeşte la lumina pâlpâitoare a gazorniţei.

— Şi-atunci care este adevărul cu violenţa şi ce să fac

eu, luptător vechi, care-am ajuns plutonier din soldat, pentru fapte de arme şi acolo în gropile câte voi fi săpat în război n-am visat decât să ies la lumină, adică la adevăr, adică la dreptate, să nu mai fie satul al unora, să fie al obştii, atunci eu, don locotenent, ce ordonaţi: să mă las puşcat de ăştia fugiţii din lege ori să mă apăr şi asta nu se face decât cu plumbu. La foc, răspund cu foc. Ori cum altcum? Ca Iisus? Să-mi duc singur crucea oră Golgota?

Ori să fac o poteră cu demobilizaţii şi să vedem; cunosc arhanghelii ăştia mai bine muntele ca noi grănicerii ăi vechi? Că pistoale-mitralieră avem şi noi... M-aţi întrebat, când aţi coborât din cămion, dacă n-a ajuns pacea şi-n Prislop?! N-a ajuns!... Că războiul nu l-a ucis nici oră tata, nici oră mine. Da pacea asta da. De o mie de ori... Şi atunci ce ordonaţi?...

Este o despicătură de salcâm care arde trosnind, zvârlind scântei şi aromind.

Orice gest, orice cuvânt i se par sacrilegii. De unde ştia Augusta?

— N-am înţeles exact ce este mâine, spune jos, sec, uscat, pentru că nu există niciun echivoc, niciun dubiu, sergentul este în el, există în el, un alter ego, un dublu, putea foarte bine să fie el, sergentul; aventura lui este istorică, adică locală, adică aici şi el aparţine neaşteptat de intim structurilor locale ale sergentului, de ce n-a gândit „structuri sociale”, poate dintr-un refuz al abuzivului, cuvântul ăsta – „social” se repetă până la saţiu. Cu ce drept locotenent-comandorul Borlovan l-a exius din „dreptul nostru la existenţă” pe fostul luptător Pătru C. Dragalina, care a făcut istorie, aşa cum a făcut istorie naţională tot neamul lui până la strămoşii din civilizaţia teraselor?

Cu ce drept şi în numele cărei legi apelează la uzul armelor colonelul Vărzaru, uz împotriva lui Matei Pava şi a lui Pătru C. Dragalina?! Fostul învăţător-maior îşi mărturisise obsesia: „eliberarea”. Eliberarea din zecile de captivităţi, din lanţul de captivităţi care încătuşează omul

(obsesia lui Cătălină tot socială; exploatare, sărăcie;

ca şi când numai astea ar forma zalele lanţului: prostia, meschinăria, trădarea, josnicia, minciuna, făţărnicia, cele o mie de zale ale fanatismului de orice gen şi specie, intriga, setea de parvenire, de bogăţie… da iubitule şi asta, erotismul tău nestăpânit – parcă astea toate pe specii şi subspecii n-ar forma neagra închisoare a omului) …Aici găsise sensul istoric şi, dacă se poate spune, uman, al războiului. În eliberare. La asta nu s-a gândit. Sau n-a gândit până acum războiul şi sub specie socială. Sergentul i-a stors în suflet o amărăciune bolnavă, o osteneală crudă, necruţătoare, o mare, dureroasă conştiinţă a neparticipării, a izolării lui pe aerodrom, între avioane care uită din ce în ce mai des să zboare, într-o rutină obosită, nici măcar hrănindu-se din gloria foarte recentă, uitată deliberat chiar de aceşti vestitori ai unei lumi noi, cum este Cătălină şi

Matei Pava, şi se-ntreabă cum ar face faţă Pătru C. Dragalina în rol de E.C.P., cum este fostul lor sergent motociclist, ameţit de situaţie, terorizat de situaţie, cu o ură organică împotriva a tot ce nu este subaltern; în loc de idei manevrând lozinci şi citate cărora le conferă caracter imuabil şi sacrosanct, mereu timorat de întrebarea mută din ochii lor, ochii piloţilor: dar tu, stimabile, cam ce-ai făcut pe front; dacă erai atât de antifascist de ce n-ai cerut să lupţi la infanterie, în prima linie; noi nu strigăm atât de sonor ca tine, în schimb am fost în foc din cea dintâi clipă şi etcetera; Pătru are statut şi istorie, Matei Pava are; Cătălină are; are şi Borlovan, are şi Vărzaru şi-atunci?

— Am hotărât la partid ca centrele muncitoreşti să acorde ajutor gratuit ţărănimii. Adică echipe de muncitori se deplasează la sate şi repară gratuit inventarul agricol.

Am dat întâietate satelor din şes. Acum a venit rândul

Prislopului. Reacţiunea este informată. Mâine, când urmează să vină muncitorii, a organizat o nuntă, naş Vărzaru, prilej să se adune şi să intervină brutal.

— De unde ştii că vor interveni brutal, nea Pava?

Matei Pava îl priveşte mirat, ca pe o fiinţă redusă mintal. Aproape compătimitor.

— Pe ce lume trăieşti Radu, acolo la Bucureşti?…

Auzi, Petre? Haide s-o luăm de la-nceput, din noaptea aceea de la B. şi dinaintea ei.

— E târziu, tovarăşe secretar, şi don'locotenent o fi obosit. Să mergem.

— Unde? întreabă Matei Pava şi lui Vornicu întrebarea i se pare tragică.

— Şi a venit antihristul, fraţilor, a venit din fundul negru al iadului, unde-l zăvorâseră binecredincioşii şi de

Domnul temătorii. Adevăr zic vouă, fraţilor creştini, că nimic nu-i mai de spaimă decât antihristul, decât hulitorul celor sfinte, carele întru deşertăciunea lumească se desfată şi pe Dumnezeu tatăl îl huleşte!…

Călugărul sur, mătăhălos, îmbrăcat într-o rantie de cânepă vopsită negru, cu urzeala spălată de ploi şi ieşită la soare, îşi fâlfâie mânecile largi, ameninţă cu cârja un antihrist ipotetic, arătându-şi braţele puternice, păroase.

Stă suit pe parapetul podului, cu comănacul umezit şi bocancii plini de nămol. Se pare că antihristul este un autocamion verde, ciocănit, cam într-o rână, cu tabla cabinei peticită, cu masca motorului turtită, fără un pneu la roata dinafară, tras în faţa oficiului poştal, nu departe de şcoală. Viforniţa de azi-noapte s-a spulberat, lăsând cerul albastru, spălat, ca şi munţii, albaştri-sinilii, cu pete mari de zăpadă spre creste, soarele este cald, strălucitor, se aud pâraiele umflate năboind spre Rămână, piaţa este plină, bărbaţi în căpute şi dolame, muieri trăgând caii înşeuaţi cu şei de lemn, căruţe, un fel de vânzoleală pe loc, într-un vaier surd de mulţime care nu prea ştie ce vrea sau ce caută.

Radu Vornicu s-a culcat târziu în clasa în care dormeau soldaţii pe strat de paie, după ce-a dublat santinelele şi s-a asigurat că jandarmii patrulează piaţa. Ar fi fost stupid ca un iresponsabil să arunce o grenadă pe geam, cu gând să-i ucidă pe cei doi, pe Matei Pava şi Pătru C. Dragalina pe care i-a culcat în locul santinelelor şi fostul luptător care era Pătru, care pusese problema cardinală a atitudinii faţă de violenţă, a adormit pe loc, după ce şi-a

scos opincile, aliniindu-le pe coridor lângă bocancii soldaţilor. Matei

Pava n-a vrut să se culce în pat, s-a culcat lângă Pătru şi Vornicu a adormit greu, aşa cum adormea greu sau nu dormea deloc după dispariţia Augustei. Şi-a dat seama cu luciditatea tăioasă a raţiunii de noapte că se află într-o iminentă limită de viteză a stării lui de indiferentism social, cum a numit Augusta modalitatea lui de a se împărţi între istorie, aerodrom şi cula lui Mefisto. (Augusta fusese mai drastică, zisese şi „patul pseudoconjugal”); desigur.

Augusta i-ar fi umplut de imprecaţii pe toţi cei care se opuneau comuniştilor, i-ar fi ţinut un curs de politologie, s-ar fi certat, l-ar fi aruncat în muţenie, frondă şi neparticipare. Matei Pava şi Pătru au plecat de cum s-a luminat.

Adică din clipa în care camionul hodorogit frânase scârţâitor în faţa oficiului poştal şi cam tot atunci începuseră să coboare oamenii din cătune, el auzind potcoavele cailor ţăcănind pietrele drumului şi glasul plutonierului care dăduse deşteptarea şoptit.

A organizat detaşamentul pentru serviciul de gardă, cu o grupă de intervenţie şi o patrulă comandată de caporalul Lămâie, patrulă care încrucişează patrula jandarmilor. Sub lumina diafană a soarelui, amintirile nopţii i se par confuze şi, fără să-şi mărturisească gândul, o caută în mulţime pe Ruja. Atunci, când se săturase, voise să se întoarcă aici, s-o ia pe Ruja şi să se uite undeva pe-o clină.

Să fie prea târziu şi pentru asta? Şcoala are un fel de pridvor, el stă în pridvor, se soreşte, aude ţistuitul viu al vrăbiilor şi un glas inconfundabil, glas militar:

— Nu ştiu dacă-i legal ce vreţi voi! Meseriaşii din sat au să facă întâmpinare. Atunci?

— Io mi-s covaciu Sângerete… Să plece don sergenţinstructor! Plătesc calfe. Cărbuni! Plătesc dare!…

Ăştia-mi iau pita de la gură.

Îl vede pe Sângerete acela. Mic, ras în cap, cu nasul mâncat de sifilis, cu un ochi căscat, urduros, ou porii

îmbibaţi de praf negru, având alţi şase bărbaţi pe lângă el, îl vede pe sergentul-instructor antipatic, mulţimea tăcută evident adunată în jurul camionului şi în dudul din faţa oficiului poştal doi porumbei albi, sclipitori de albi, alintându-se cu mişcări tandre şi unduioase, el răsfirându-i penele cu ciocul, ea lipindu-şi capul de gâtul lui.

— Nu pot lua nicio măsură până nu vine şeful de post…

Dumneata, Sângerete, eşti în drept să protestezi. Dumnealor nu sunt înscrişi în registrul Camerei de muncă şi comerţ. Nu plătesc impozite.

— Nici bani nu le luăm, spune cineva.

— Aşa că eu zic: sunt ilegali. Asta-i!

— Cam cum vine ilegali? Cam ca pe vremea lui Antonescu, jandarmule?… Vornicu iese din toropeala plăcută. Glasul îl irită brusc.

— Bă, tu eşti marinarul ăla de apă dulce, care-o luă pe cocoaşă? La vezi… Ăştia nu uită…

Va să zică nu o istorie nouă. Continuarea uneia mai vechi. Porumbeii fâlfâie scurt din aripi, sărind pe altă cracă. În faţa şcolii descalecă Belcotă. Plutonierul îl vede şi strigă puternic: „Atenţiune!” Belcotă, în aceleaşi cizme de zbor, cu acelaşi pulover, descoperit, îl îmbrăţişează:

„Continuaţi”, spune cu tonul lui de civil iremediabil…

„Unde este domnul locotenent?”…

— Aici.

— Ţi-a trimis mama ceva de-ale gurii… Ouă! Nişte caş! Brânză! Pâine de casă… Şi câta clisă, spune ţărăneşte…

Şi-o uiagă de răchie…

— Zi-i săru-mâna…

— Bine că ajunseră̆ţi, tovarăşe Calelungă, spune Matei

Pava.

Alt glas.

— Ce-i, bă, Petre? îţi veniră prietenii?

— Venit!

— Uite-l şi pe domn primar. El hotărăşte… Primarul

te buşi marinarule, spune sergentul-major, aşa că…

am onoarea.

Un soldat aduce un scaun pentru Belcotă. Cei vechi îl cunosc de la Flotilă, când era activ: Vornicu delimitează spaţiul acţiunii. Şcoala şi postul de jandarmi, adică forţa.

Piaţa mare a comunei, adică scena publică. Muntele, adică decorul. Şi, probabil, rezerva scenei publice. Întâlnirea cu

Matei Pava ţine încă de superficial: „Cum ai dormit azi-noapte?”, întreabă Belcotă şi fără să aştepte răspuns îi spune că Ruja o să coboare pe la amiaz să-l vadă… „Am luat totdeauna numai senzaţionalul din presă, fără să depistăm convulsia socială, Radule… Eroare fundamentală.

Nu putem exista fecund, decât în relaţia cu socialul 11. „Ai trecut la comunişti?… „Adică ce-nţelegi tu prin a trece la comunişti?” „Ceea ce se înţelege prin asta!…” „Nu, măi băiatule. N-am trecut în sensul ăla al tău, puţintel meschin şi limitativ… Mă interesează fenomenul. Este pe cât de pasionant, pe atât de… să-i zic… expresiv.11 Radu Belcotă îi explică nu prea clar cum frământările din sat, mai ales datorate fostului luptător Pătru C. Dragalina, au schimbat profund fizionomiile şi expresivitatea fizionomiilor tradiţionale. Cum pe aceste fizionomii, îndeobşte împietrite într-un anume fel de a disimula, au apărut expresii noi şi esenţiale. Adică „esenţializarea fizionomiilor, a expresivităţii acestora11, fenomen care conduce la arhetipuri. „Nu l-ai văzut, mă, pe Pătru? Ce dârzenie, ce fanatism, dar logic, uită-te în ochii lui, ce profunzime, ce adâncime cvasimaterială ca şi când ai sonda în nişte straturi formate din gânduri, din întrebări, straturi aşternute unele peste altele, nu imobile, nu de consistenţa geologiei, active, în corelaţie cu gesturile, cu vorba, cu fapta; vezi asta scapă desenului, asta scapă culorii, expresia; dacă ajung la expresie, la a determina social, istoric, am făcut un mare pas înainte11… „Ce are asta cu comunismul, băiatule11 îl întreabă pe pictor, gândindu-se la Augusta. Belcotă i-a deschis o perspectivă pe care o ignorase. Să fi fost atât de superficial încât să nu

fi înregistrat decât manifestările marginale, ticurile procesului prin care, poate.

Augusta s-a esenţializat în sensul celor gândite de Belcotă?

„Dacă ai răbdare11, spune Belcotă şi Radu Vornicu recunoaşte greu în insul mobil, reflexiv, neliniştit, purtând cizmele de zbor, poate dintr-o anume solidaritate cu profesia la care a renunţat, hotărât îl recunoaşte greu pe fostul ofiţer aviator, pilotul calm dar agresiv, indiferent la intrigile, partidele, simpatiile şi antipatiile vieţii de Flotilă... Ceva a schimbat raporturile lui Belcotă cu lumea. Cum s-a readaptat vieţii izolate din creierul munţilor? „Dacă ai răbdare, stăm la soare, tăcem, privim şi, privind, încercăm să înţelegem... Promite-mi că nu-ţi sări din cizme, decât la limită... Herodoate, taci?" „Tac, te ascult şi nu-nţeleg"...

„De asta am coborât. Să înţelegi...11. „Cum vine chestia cu săritul din cizme?" Radu Belcotă râde. Figura lui de bărbat aspru, părul ondulat uşor, dantura perfectă, totul se destinde şi se umple de o lumină caldă, frăţească... „Adică să înregistrezi cât mai târziu ultragiul la principiul intangibilităţii suverane, la rolul justiţiar al plutonului pe care-l comanzi"... „Neutralitate?... „Neutralitate, Herodoate, până în clipa când a rămâne neutru înseamnă a te trăda"...

„Mă, aici se-ntâmplă ce nu mi-am imaginat că se poate întâmpla"... „Aiurea! Dacă ai rămas numai între avioane?... Povesteşte-mi cum ai scăpat-o pe Augusta, mizerabile"...

Din Cruci coboară Stângu-Tauru. Se leagănă în şaua înaltă din lemn, acoperită cu ţol albastru de lână. După

Stângu-Tauru vine o căruţă plină de scule, mânată de o slugă.

— Îl torpilez, spune cel pe care Vornicu l-a reţinut a fi marinarul Calelungă, tip voinic, cu un fel de caschetă răpănoasă, o scurtă din pânză groasă, cu guler de păr negru năpădit peste gulerul tricoului de marinar.

— Potoleşte-te, spune Matei Pava.

— Asta a asmuţit satul pe noi… Atunci…

De la Rămână vine un bărbat cărunt, încins cu şorţ de piele peste un cojoc răpănos. Aduce o găleată cu apă.

— Zâmbeşte-i Calelungă, dacă-ţi zice tovarăşul secretar.

— Pescajul şi hubloul mamii lui de fascist… Cu ăsta, ca-n Baltica. O rafală şi amândouă maşinile la drum.

— Fă ce ţi s-a propus, spune dur omul cu şorţ de piele.

Marinarul ocoleşte autocamionul hârbuit. Vornicu plantează în spaţiul incert al pieţii săteşti un amplasament ipotetic de forţă: autocamionul şi cei din jur, cu Matei

Pava şi Pătru. Aşa a fost şi atunci, în noaptea aceea la B.

când era mulţimea, Matei Pava absorbit în mulţime şi de jur-împrejur cordonul de SS-işti şi în lumina lanternelor.

Pili. Unde să fie Pili?…

— La noi vii, primarule?

Stângu-Tauru, înalt, în şaua înaltă, ceva de baladă, de Iovan-Iorgovan.

— Spuse Pătru că aduce maistori. Acu-ncepe munca şi n-am ce-mi lipseşte.

— Noi suntem maistorii! Ne mai cunoşti?

— Mai ales oră tine!

Radu Vornicu vede şi simte mulţimea. Din deal. Din vale. De pe uliţe. Mulţimea până atunci pierită pe lângă garduri. Prin căruţe. Pe lângă cai. Mulţimea nu se apropie. Ascultă. Au ieşit mai în faţă copiii. Şi muierile. Soarele îşi joacă luminile peste munţi.

— Pace?

— Pace, râde Stângu… Conziliu ăsta de iniţiativă m-o bolunzit de cap. Că vin maistorii să ne ajute. Că maistorii aşa. Că maistorii oră dincolo. Trage, Săbine, carul mai colea. Voi ăia, ce staţi? Trap după hârburile voastre.

Vornicu aude rumoarea. Belcotă primeşte soarele cu ochii închişi. Zâmbeşte. I-a spus că n-a înţeles o iotă din

Augusta… Probabil a tratat-o cum i-a tratat pe ei în formaţie şi-n luptă. Aerul se umple de glasul mărunt şi

repede al muierilor. Un glas gros, de bărbat.

— Du-te, Oaro, după coasele alea.

— Oaro! Oaro! Spune-i la a mea să-mi aducă coasa…

Şi săpile.

Stângu-Tauru, chinezu' satului, pleacă undeva devale.

Doi muncitori instalează o forjă pe rotile. Sus în camion, o fată zveltă, cu părul în bucle blonde care-i scapă de sub tulpanul roşu, întinde celor de la forjă câteva unelte.

— Gata transmisia, tovarăşe Vâlcean?

— Gata, răspunde cineva culcat sub autocamion.

— Mia nu-mi pasă, strigă cel cu ochiul holbat, Sângerete, Vornicu îl ştie, îi ştie şi covăcia unde leagă roţile, potcoveşte caii şi nituie cercurile de butie plesnite… Mia să-mi spuneţi de ce aţi venit să-mi luaţi pita de la gură?

Muncitorul cărunt, cu şorţ de piele, aprinde focul la forjă. Vornicu simte mirosul iute al cocsului. Vede muierile, vede bărbaţii, vede camionul, oamenii se îndesesc, este o larmă stăpânită, joasă, mai mult un zumzet. Este curios cum el, care nu se acceptă nici pe sine într-un dialog despre Augusta, l-a acceptat atât de firesc pe Belcotă.

Adică ce n-a înţeles el din Augusta? Mania ei politică?

Obsesia ei politică? Faptul că a adus politica până şi în pat, anulând astfel orice tentaţie a intimităţii? înlocuind tandreţea prin ironie acidă, ca şi când el ar fi trebuit s-o urmeze orbeşte peste tot, pe la toate şedinţele de la care venea mirosind a fum de tutun şi a sudoare, ca şi când lumea „nouă" pe care urma s-o plămădească avea drept leagăn şedinţele acelea interminabile, el o necăjea şi-i spunea că este mai aproape de religie decât de marxismul de care face atâta paradă; pentru că acolo zice „şi la început a fost cuvântul" şi ei, comuniştii, fac sabat din cuvânt, dacă nu le ajung zile-ntregi de cuvântări şi paracuvântări…

— Mia să-mi spuneţi…

— Ia mai taci, Sângerete! se aude un glas domol. Tragi şapte piei de pe un om, să-i lipeşti o trupiţă.

— Nu se găseşte fier, strigă Sângerete.

Domnişoara Baby, telefonista, îşi scoate zulufii pe fereastra oficiului poştal. Râde tare, să fie auzită şi spune:

— Vai, domnule Paraschiv, câtă lume…

Domnişoara Baby, mereu domnişoară de când vine în

Prislop, poartă rochia mov, este cam trecută, pudrată din belşug şi se pleacă peste pervaz să audă ce-i şopteşte dom

Paraschiv, cel de la priveghi, care-i spusese dramatic că asta e soarta intelectualului la sat, motiv de folclor. Vornicu constată că muncitorii au ridicat osia maşinii pe chituci de stejar, că în camion este montat un polizor, pus în mişcare printr-o curea de transmisie trecută pe tamburul fără cauciuc al unei roţi şi că marinarul cere „motor”…

Se aud nişte scrâşnete, nişte pocnete, pe toba de eşapament iese un damf albăstrui, puturos, nişte angrenaje scrâşnesc obidit şi polizorul începe să scoată scântei la atingerea cu fierul. Este un vaier acolo, nu se mai aude nimic, liniştea arhaică se umple de scrâşnete, vede cum Sângerete, covaciul, se repede la forjă, încearcă s-o răstoarne, se reped să-l ajute cei din jur, apoi Sângerete este expulzat de-acolo, îi sângeră colţul gurii şi strigă:

— Pita mamii voastre de bolşovici, că numa voi i-aţi adus oră ăştia… Auzi mă, Petre?

— Care are trupiţe de lipit!… Ori cormane?…

Cineva împinge o semănătoare „Stopper”. Hârb ruginit, fără o rotilă.

…Bing. Bing. Bang. Bing. Bang… Clopotele bisericii.

Rar. Parcă trase pe dungă. Marinarul încetează să plimbe gura sapelor şi a săcurilor pe polizor.

— Duminică, spune Radu Vornicu.

— Şi duminică, şopteşte Belcotă, privind cerul azuriu, plin de lumină.

— Drumuuu măăă!… Drumu’!

— Hu, nu, huuu.

Pocnete de pistoale. Din vale vin la galop trei căruţe

pline cu feciori. Urcă zuruindu-şi rafturile pe drumul de piatră. Caii sunt gătiţi cu panglici. Trec în goană peste pod.

O iau pe uliţa bisericii. Muntenii sar din drum să le facă loc.

— Bing! Bing! Bang! Bing! Bang!

Clopotele. Pocnetele de pistol se pierd sub poala livezilor.

— Peţitori la Iconia lui moş Argintariu, spune Radu Belcotă.

Porumbeii zboară şi se aşază pe hornul hârbuit al primăriei.

— Nu-mi plac mie muntenii. Muntenii şi clopotele, spune marinarul sprijinit cu spinarea de gardul şcolii…

Clopotele astea! A fost un semnal.

— Exagerezi, spune Matei Pava.

— O fi. Ascultaţi un matroz de cursă lungă. Aici vii cu mitraliera. Amândouă maşinile la drum. Revoluţie ca-n flota din Baltica. Asta-i linia.

— Vezi să n-o mai spui şi la alţii. Scoate-ţi-o din cap şi urmează linia partidului, tovarăşe Calelungă.

— Petreee! Petre… Tovarăşe Pătru… Venii cu obştea.

Bună zâua la toată lumea. Hai tată să te cunoşti cu tovarăşii… Norocu ăl bun, tovarăşi. Mi-s Ion Sglivăr. Ăsta-i tata. Ăia din urmă – fraţii. Cumnatele. Verii. Văruicile…

Floare, Ană, Dobriţo! Treceţi aici.

Din tinda şcolii se vede un moş, mic, crăcănat, vârât în obiele până la genunchi.

— Ce tip! şopteşte Belcotă, pictorul, scoţându-şi blocul de desen din porthartă.

Moşul are nasul vânăt, lung şi încovoiat pe stânga. Mustaţa, perie. În vârful nasului un neg plin de păr. Pe cap – clăbăţ din blană de lup…

— Când luaţi, mă, lunca şi păşunile şi fâneţele? întreabă moşul.

— Cui să le dea, mă, nătăntocule?

— Mă, nima-n lume.

— Moşule, ai ceva unelte de tocmit? întreabă foarte

tare Matei Pava.

— Ba! Am venit de politică. Mă, ăla, care eşti, că dacă rămâneam acolo nu-ţi mai vedeam botul de enot! Ştii, mă, ce-i cânele enot? Nu ştii că eşti prost. Am luptat în gărzile roşii. Că ne-a luat oră ăi de-am vrut. Eram prinzioner în lagăr, oră Kama. Oră urmă am fost la Moscova, la şcoală. Stăteam în odaie cu un chinez. L-am văzut oră

Lenin. Dacă faci colhoz, să mă pui preşedinte, Petre.

— Uite, mă, de ce ne tocmesc ăştia grăpile.

— Şi coasele.

— Daţi-le prăstă bot la bolşovici.

— Vă fură minţile cu o lipitură de coasă.

— Care strigi mă? Buricu lu' mumă-ta!

— Aşa era şi-n Rusia, râde moşul cu nasul vânăt. Acolo îi zăcea… *„predatei belogvardeeţ”*. îl prindeau şi-l puneau lazând. Atât.

— Oră mumă-ta de beţâc.

— Ce-i Petre? Faceţi propagandă electorală, mă? Acu?

— Nu-i legal!

— Am să anunţ comisia politică judeţeană.

— Domnule, da' sapa mea n-o faci? Fii bun, că vine vremea copăitului la cucuruz şi mă scriie domn părintele oră ţâdulă.

— Ia-ntrebaţi, mă, la ce-or venit?

— Numa aşa, că ne iubesc ei?

— Asta-i după plan!

— Vă scrie pe ăştia care v-aţi tocmit sculele.

— La colhoz cu voi. Şi ginărar, moş Sglivăr, beţâcul.

— Nu vă ziceam eu… hinchineşte moşul… Aşa era şi-n

Rusia.

— Bing! Bing! Bang! Bang! Bang!

Clopotele. Tulburător.

— Şi a venit antihristul, fraţilor, a venit din fundul negru al iadului, unde-l zăvorâseră bine-credincioşii şi de

Domnul temătorii. Adevăr zic vouă, fraţilor creştini,

antihristul iată-l printre voi sălăşluieşte întru tulburarea minţilor…

— Bing! Bang! Bing! Bang!

— Uraaa!

Câteva pocnete de pistol.

— Ăştia au armament pentru un regiment, spune Vornicu şi se ridică să privească în direcţia în care s-au întors cei din jurul autocamionului hârbuit.

1 trădător albgardist.

Dinspre Globurău urcă o căruţă împodobită cu drapele tricolore. În căruţă sunt câţiva trompetişti. Doi taragotişti.

Unul cu toba mare. Încep un marş grăniceresc. Drapelele fâlfâie. În jurul căruţei – feciori. În spate – oameni.

Mişcare la cei din jurul camionului.

— Lăsaţi drumul slobod, spune Matei Pava.

— Bing! Bang! Bing! Bang!

— Că hulitorul celor sfinte…

— Bing! Bang!

Călugărul sur, mătăhălos, îşi fâlfâie rantia suit pe marginea podului. Nu se aude decât bubuitul tobei.

— Uraaa!

Mulţimea se răsuceşte spre Cruci. De acolo coboară o coloană de bărbaţi în dolame, ducând trei drapele tricolore.

— Uraaa!

De pe uliţa bisericii vine a treia coloană. Vornicu îi recunoaşte pe fraţii Guga, codrenii. Sunt îmbrăcaţi în uniforme verzi, de pădurari. Au carabinele în bandulieră. În ţevi, ramuri de răchită, cu mâţişori. Coloana asta cântă

Deşteaptă-te, române”.

— Stănică, ordonă Vornicu… Să-mi aducă vestonul, centura cu pistolul şi dă adunarea.

Se aude glasul de stentor al plutonierului strigând „atenţiune, comanda la mine!”

Coloana codrenilor vine în cadenţă. Sub dolame se văd capetele boatelor ciobăneşti.

— Uraaa! strigă coloana din Cruci.

— Uraaa! răspund Guguleştii.

— Trăiască majestatea-sa, se strigă.

Vacarm. Taragotiştii şi dobaşu acoperă „Deşteaptă-te, române”.

— Bing! Bang!

Este o clipă de tăcere. Apoi un glas puternic:

— Jos cu rejele!

Trompetiştii sună „onorul la general”. Vaiere:

— Îl suduie oră maiestate!

— Care-ai suduit oră maiestate?

— Bolşovicii, tu-le crucea…

— Tovarăşi! Tovarăşi! Nu răspundeţi la provocări.

Trageţi-vă, oameni buni, în spatele autocamionului. Mai spre şcoală.

Matei Pava strigă de lângă polizor, urcat pe o găleată răsturnată cu fundul în sus. Radu Vornicu îi interceptează privirea. Coloanele au închis gurile pieţii.

— Nu da, mă, n-auzi?

— La ce dai, mă?

— Hei, coloanele, strigă Matei Pava. Vă rugăm nu stricaţi rândul.

— Ce mă, voi vă bateţi joc de zâua Domnului?

— Ăştia-s de la *Ohrana*, strigă moş Sglivăr…

Se ridică pe vârful opincilor enorme din anvelopă. Dă ordine cu glas piţigăiat:

— Muieri… Ăi din Ohaba… Cătunele… *Lauiştit* /…

Laufştit![1]… *Halt*! *Forvărţ frunt*![2] Moşul dă comenzile vechii armate austro-ungare, stâlcite de grăniceri. Muierile – înalte, spătoase – se strâng în preajma moşului, îşi ţin negeacurile (nişte baltage cu cozi de corn) în cumpănire.

— Moşule!… Hei, moşule! strigă Matei Pava.

— Are să curgă sânge, spune foarte calm Radu Belcotă, trăgând Unii rapide pe foaia de bloc din care, extrem de viu, şiret şi viclean, surâde moş Sglivăr, privindu-i pieziş.

1 Laufşrit — pas alergător.

2 în germană, corect : Vorwärts Front — înainte, la front !

— Nu cred, îi răspunde, îşi încinge centura cu pistolul, aude comenzile plutonierului Stănică, vede locul gol din piaţă, un fel de ţară a nimănui, între oamenii strânşi în jurul camionului, căruţele adunate spre primărie, pline cu tot felul de hârburi de fier şi capetele celor trei coloane care se apropie într-o mişcare de încercuire egală, sincronizată perfect. Îşi dă seama că acolo, la coloane, regizorii sunt în altă parte, pe când aici, la camionul-atelier, regizorii sunt deopotrivă actori şi că surpriza poate veni de la coloane, care au spatele liber, deci legătură cu livezile şi râpele din poala munţilor, acolo unde probabil domină profesorul Simu Belcotă. Spectacolul i se pare pueril. Înscenarea ridicolă. Desigur, un glonţ este un glonţ, indiferent că-l trage un ochitor de elită, ca alpinul german cu puşcamitralieră care l-a lovit deasupra gării aceleia Bilnice (un peron pustiu, o linie dublată în gară şi trei alpini); sau că-l trage un codrean, ori un fecior beat; ar fi culmea ridicolului; oricum, el ştie cât respect poartă grănicerimea oştirii, îl vede pe plutonierul-major de jandarmi ieşind din post cu câinele lup la picior şi-i spune lui Radu Belcotă: „dacă vine Ruja, trimite-o unde fac instrucţie”.

Plutonierul Stănică se prezintă la ordin. Îi ordonă să scoată trupa, afară de santinelă, toată trupa, exact în centrul pieţii, să-i prezinte raportul şi să execute un program redus de instrucţie cu plutonul…

— Zbârnâie, don’ent! Am înţeles!…

— L-ai făcut fericit pe-o lună, spune Belcotă… Toate muierile cu ochii pe el… Crezi că ţine?

— Sunt convins!

Plutonul în gri-bleu iese în uliţă cântând răzbit, ostăşeşte… Locotenentul Vornicu urmăreşte mişcarea grupurilor cu un fel de lehamite leşuită… De ce? O primă reacţie. Taragotiştii, trompetiştii şi dobaşu încetează marşul grăniceresc. Unul din trompeţi sună „atenţiune”. Coloanele tac aproape sincron, de parcă semnalul trompetei le-ar fi luat glasul. În tăcerea aceea se aude cadenţa plutonului şi glasul de stentor al plutonierului care

dă încetarea. Plutonul execută pas de defilare, apoi unul din exerciţiile compuse iubite de plutonier: „la stânga, cu arma la picior, pe loooc, stăi!” Reacţia este imediată şi unanimă.

Bărbaţii îşi fac loc printre muieri. Cei din coloane strică formaţia, alcătuind un fel de semicerc. Mişcarea plutonului este impecabilă şi întâia dată având atâţia spectatori şi spectatoare. Exerciţiul complex, subliniat de răpăitul mânuirilor de armă se execută într-o tăcere mormântală. Stănică a înţeles exact ce trebuia înţeles.

— La asta nu m-am gândit, spune Belcotă… Şi nici colonelul nu s-a gândit… Radu Vornicu iese în uliţă, doar în tunică, şi-a pus mănuşile de zbor, aude uguitul porumbeilor, apoi cineva strigă „atenţiune” şi Stănică ordonă al doilea exerciţiu complex, prezentarea armei spre stânga, din poziţia pe loc repaus, cu arma la picior. Majoritatea celor de faţă au fost soldaţi. Stănică prezintă raportul în manieră impecabilă, cu glas care, i se pare, face ecou… în piaţă, linişte. Ceremonialul auster îi face plăcere… Ştie că acum este momentul psihologic. Stănică ordonă pe loc repaus. Vornicu intuieşte, că din clipa asta, situaţia trebuie să i se supună.

— Cine este cu auto-atelierul? întreabă rece.

— Noi, domnule ofiţer, răspunse omul cu păr cărunt şi şorţ de piele… Matei Pava a înţeles la rându-i.

— Se vede că n-ai făcut armata. Sunt locotenentul aviator Radu Vornicu, comandantul gărzii Prislop. Am nevoie de piaţă pentru instrucţie. Aveţi două alternative:

eliberaţi piaţa şi vă vedeţi de treabă în altă parte sau rămâneţi pe loc; nu mai lucraţi şi sătenii se retrag până la terminarea instrucţiei.

— Venim tocmai de la Topleţ, încearcă omul.

— Nu mai discut.

— Uraa! se strigă de la cei care blochează ieşirile…

Trăiască armata română.

Vornicu se întoarce spre Guguleşti. Îi cunoaşte vag.

— Încotro?

Oamenii se foiesc în dolame.

— Cine mai trage cu arma pe teritoriul de care răspund are de-a face cu mine. Eliberaţi gura uliţelor. Cine vă dă voie să mă blocaţi aici? Care sunteţi sergenţi? Cum.

Prislopul n-a dat niciun sergent?

Oamenii îşi fac loc cu coatele. Se aliniază impecabil.

— Băieţi, vreau linişte… Plutonierul-major de jandarmi… La mine!

— Ordonaţi, don’ent.

— Mi-ar plăcea ca autoatelierul ăsta să dispară în curtea postului… Executarea!

„Sergenţii” râd satisfăcuţi.

— Unde ţi-ai pierdut degetele?

— La Tătarca, don’ent.

Este unul care se tot frământă în opinci, râde, poartă barbă, semn de doliu, are nu clăbăţ brumăriu, căput gros din pănură vineţie.

— Nu mă mai cunoaşteţi, don’ent?… Sunt…

— Mă, Ochişorule!… Trap, Ochişorule, mă băiatule…

Spontan, îl ia în braţe pe Ochişor.

— Ce vă dzsăi io mă, bâlbâie Ochişor, cercetaşul lor neobosit, de acolo de la B. şi Vornicu se întreabă cum este posibil ca Pătru C. Dragalina să fie acolo, la autoatelierul hârbuit, cu Matei Pava şi Ochişor aici, cu coloanele?!

Dintr-odată toţi bărbaţii din faţa lui, foştii sergenţi şi caporali şi soldaţi, toţi oamenii aceia trecuţi prin foc, înlemnesc. Se aude un pocnet. Un fâlfâit care trece peste piaţă, el ştie că este un proiectil de brandt, îl şi vede la săgeata maximă strălucind o clipă în bătaia soarelui, apoi proiectilul face explozie verde-gălbuie în morţăria veche, dincolo de Rămână.

— Nu-i bine don’ent, spune Ochişor şi se repede îndârjit spre cei coborâţi din Cruci, strigând: „o la bisearică, o acasă că-i musai loc pentru don’locotenent care luptă cu

— Noi şi nu se duse în conced!… Loc, n-auzi? Ia pas alergător!”

Cei doi trompetişti sună sincron ruperea rândurilor.

Norişorul exploziei se ridică spre turla bisericii. îl

vede pe dascăl trăgând funia clopotului mare:

— Bing! Bang! Bing! Bang!

Locotenentul aviator Radu Vornicu are, dureros, sentimentul izolării, senzaţie care a devenit obsesivă. A refuzat invitaţia lui Belcotă, pretextând situaţia încordată din

Prislop. Matei Pava a plecat după-masă, cu muncitorii de la Topleţ, mulţumindu-i pentru intervenţie. L-a iritat acel marinar care-i tot dădea cu flota din Baltica şi mitralierele, care a spus acolo, în curtea postului, unde erau la adăpost şi unde au mai putut să repare real nişte unelte hârbuite, că „ofiţeraşul se înţelege foarte bine cu albgardiştii”. Plutonierul de jandarmi i-a raportat că Pătru

C. Dragalina l-a înfruntat pe marinar şi i-a spus că n-a înţeles nimic din rosturile muntelui. Rămâne la ideea că atât nea Pava, cât şi colonelul Vărzaru au întreprins doar cercetări de luptă şi că lucrurile s-ar fi terminat rău dacă nu intervenea, scoţând soldaţii la instrucţie şi făcând apel la disciplina grănicerească; dar că proiectilul acela de brandt a fost un avertisment dur şi nu înţelege de ce avertisment şi cui îi era adresat? Comuniştilor? Gărzii militare? Absurd. Cum să se dea avertisment gărzii militare? De cine? îşi impune imparţialitate şi constată că nu este deloc imparţial şi obiectiv.

Este preceasul de seară, cu umbre albăstrii peste munţi, cu Cernevârful arzând într-un sângeriu violent, şcoala miroase a efecte militare, a paie, Stănică, vedeta zilei, face inspecţia armamentului şi, ceea ce-l intrigă, ceea ce-l macerează şi sfârtecă, este imposibilitatea lui de a se decide între Pătru C. Dragalina şi Ochişor, cu atât mai mult cu cât, după ce Ochişor a eliberat gurile uliţelor, căruţa cu instrumentişti ducându-se la moş Argintariu şi coloanele risipindu-se – unii au plecat la biserică, alţii au stat să asiste la instrucţie – Ochişor, cercetaşul zvârlugă, omul care i-a protejat marşul spre B. şi l-a acoperit acolo, pe uliţele satului stăpânite de S.S.-işti, a venit la el ţinând-o pe Ruja de mână. Ruja avea în braţe o Tătuţă îmbrăcată în bondiţă, legată cu cârpă, încălţată cu nişte opinci lilfput,

fatuţa pârţă cotrinţă, avea buzele roşii, era bosumflată şi lui i s-au tăiat picioarele, s-a simţit mizerabil în faţa lui

Ochişor care i se uita în ochi cu devotament deplin şi povestea cu gura mare cum s-au strecurat ei în bălţi şi „Wutan” ăla, câinele nemţilor, era să-l apuce de nădragi. A

scos straiţa, Ruja a întins ştergura în şireghea căraţii, pe fân, a cocoţat-o pe aia mică şi bosumflată în căruţă şi l-a îmbiat cu ouă, cârnaţi, brânză, slănină, totul cu mămăligă rece. Ruja îi zicea pe nume. Tot frumoasă. îmbietoare… „Mai vii la Ruja, ori o zăuiţi acolo între cocoanele cu părul tuns şi unghiile roşii?… Zâmi, că te muşc şi te zgrabăl… Audzi, Radule, ce simţi tu când zbori acolo sus ca pasărea? … Şi la ce te ghindeşti tu şi nu simţi tu cum urcă vara-n flori şi-n fân şi-n cer şi ce fel de voinic eşti tu că te laşi biruit?…” N-a avut curajul să se rupă, să vină aici, s-o ia pe Ruja, să se lege de veşnicie; a luat-o

Ochişor, firesc, Ochişor ţine doliu după o soră moartă de oftică, Ruja se foieşte în ciupag şi-n poate şi-n cojoc;

aia mică se mozoleşte cu ou şi-n el s-a întors nebună vara veche, vara de la priveghi, când n-a vrut să-l lase singur pe

Belcotă, după moartea Mirei… Nu-şi poate spăla de pe retină chipul Rujei, cum stătea ea ridicată într-un cot şi cum a închis ochii şi şi-a lăsat biruită, bondarul care le zumzăia la ureche, izvorul gâlgâindaroma fânaţului şi vara şi munţii… Ce este cu Pătru C. Dragalina şi cu Ochişor?…

Politică?! Mereu politica. Moş Aflat cu amintirile lui, marinarul cu mitraliera, cum vine asta cu mitraliera? Pe cine să pună mitraliera? Pe sergenţii care-au ieşit în faţa

„Frontului”; care luaseră războiul de la A şi l-au dus până la Z?! Nu poate disimula, nu-şi poate ascunde adevărul, lucrurile sunt limpezi, ciocnirea ar fi avut loc, poate sângeroasă, el şi trupa formează numai un accident, nici măcar notabil: astăzi, mâine, poimâine; într-o viaţă de veacuri şi-atunci? Cum de-au ajuns lucrurile aici?

— Don’ent, permiteţi!… Văd că aveţi cunoştinţe!…

Stau eu cu trupa, este păcat…

Umbra masivă a plutonierului umple pervazul uşii.

Aerul este rece, miroase a reavăn, se aud clar un muget prelung de vită însetată şi somaţia santinelei: – Stăi!

Cine-i?…

— Om bun! se răspunde…

— Om bun, stai pe loc!…

— Caporal de schimb, la postul numărul unu!

— Pe dumneavoastră vă caută! spune plutonierul şi se duce la postul numărul unu. Adică la intrarea în şcoală, unde după masă s-a întins sârmă ghimpată, formând un fel de strungă… Ochii Rujei. Opaci. Şi zâmbetul ei când l-a văzut fără verighetă:

— Audzi tu, Radule, o nu te-ai însurat?

Şi mândria lui Ochişor că nevastă-sa îi zice pe nume ofiţerului cu care el, Ochişor, acolo în pustă…

— Noi suntem, don'locotenent… Patrula…

Cum poate să zică nu, în piaţă mai stau bărbaţi care-şi ţin caii legaţi la duzi, ori la gardul postului de jandarmi, recunoaşte glasul lui Pătru C. Dragalina şi alături, în penumbrele violet acum, pe Ochişor, care ţine căpestrele cailor, doi, înşeuaţi cu şei de lemn. Vede jarul de la ţigările celor care fumează, siluetele negre, aude un glas:

„Scăpaşi uşor mă a lu' Nică, preceasna lu' mâni-ta de bolşovic" şi Ochişor: „Vorba, Ambrozie, că fusăşi sanitar şi noi am venit să-l luăm în goştie oră don locotenent…

Dacă-i bolşovic, e oră viaţa lui, nu oră viaţa ta"… „Asta este, că-i oră viaţa noastră şi vedzi să nu te lase cu e…

gol, mă a lu' Ochişor… O poate n-ai vădzut brandu?"…

În piaţă se aude un murmur, îşi îmbracă cojocelul de zbor şi iese în curte…

Cerul senin, constelaţii palide şi îndepărtate, munţii, aer tăios, dens, cu miros de cetină şi răşină. Caii bat pietrele potecii. Este o altfel de singurătate, o singurătate cosmică, o singurătate plină de măreţie şi-n singurătatea asta este gelos pe Ochişor, o gelozie cretină, care-l face posac şi idiot. Poteca este de fapt un drumeag care urcă pe lângă un pârâu învolburat, mărginit de arini, îi latră

răguşit câte-un câine, se văd stogurile de fân conoidale, miroase a staul de oi, a lână, a fum, vede fumul alburiu, subţire ieşind prin şindrila caselor, Pătru C. Dragalina calcă rar, cumpănit şi-i spune să-i ierte sărăcia; el a îndrăznit pentru că atunci au dormit în aceeaşi colibă, l-a văzut ostaş ca şi ei cu toate că era de la aviaţie, te sui în avion, curat ca lacrima în avion, nu ca la infanterie lipit de lut şi plin de păduchi, aşa c-a îndrăznit, pentru că nu este de acord cu unii tovarăşi care cred că muntele e ca la ei la sindicat, la Topleţ, să-i ai pe toţi în mână când vrei. Casa nu are gard, apa o trec pe punte, un arin culcat peste pârâu. Ochişor o trece călare, casă prizărită, la margine, sub un piept de coastă, vine de-a dura un dulău flocos, şolocatele sunt închise peste ferestrele mici, un târnaţ lipit cu pământ şi un glas de femeie bătrână, parcă înspăimântat:

— Petre, tu eşti?

— Io, mamă! cu don’locotenent!

— O ţucu-i inima!… Pofteşte domn-locotinent…

Pofteşte… Leagă, mă fecior, caii la un măr…

— Io sunt maică, Ochişor, săru-mâna!

— Mădălină, n-auzi?…

Este o cuină cu o sobă din zid, cu plită, soba trece prin perete şi dincolo, lumina focului răzbate prin ochiul plitei, joacă pe pereţii albi, cuina e lipită cu pământ, stropit proaspăt, se disting un blidar, o masă rotundă, joasă, cu trei picioare, nişte scăunaşe tot rotunde, cioplite din bardă, o laviţă şi atât. Mică, plinuţă, în ciupag de cânepă, opinci, ochi de viezure, încinsă cu brăciră tricoloră din lână, femeia zâmbeşte cu zâmbet bun, speriat şi îşi bate palmele grăsuţe…

— Doamne, Dumnezeule, că poftiţi vă rugăm şi Petre ar fi bine să încuni că… Tace, ca şi când ar fi spus o necuviinţă. De dincolo vine o femeie tânără, cu obrazul umbrit de cârpa galbenă legată cochet cu un nod la ceafă, tot în ciupag alb, care zice că Simina doarme şi-i roagă pe goşti să treacă în odaia mare, că şi acolo e cald. N-a aprins lampa, să nu vadă „ăia” şi să puşte ca alaltăsară. Dincolo

este un dulap galben, cu o oglindă, pe un perete, opus celui cu icoana şi candela, litografia cunoscută a împăratului

Franz-Ioseph („Franţ-Ioşca”) în grănicerime, mustăcios, cu barbete uriaşe, în oglinda dulapului – fotografii, două paturi, laviţe, o masă, pământ pe jos, paturile acoperite cu pocroviţe, lumina tremurată a gazorniţei şi sărăcia. La piciorul unui pat un pistol-mitralieră Daimler-Puch, cu încărcătorul pus. Este o clipă de stânjeneală, el se aşază pe laviţă, ia pistolul-mitralieră, se uită la el, uns, curat, i-l dă lui Pătru şi spune sec:

— N-aş fi crezut în ruptul capului.

Pătru C. Dragalina scoate fotografiile de la oglindă. În dreptul patului de la fereastra închisă cu oblonul este un paner împletit din răchită, agăţat cu funia de lână în grindă.

Leagănul în care doarme o fătucă, leită cu a Rujei. Pătru aşază fotografiile pe fata de masă. Aduce lampa. Femeile au trecut în cuină.

— Tata, fie iertat, spune Pătru.

Un caporal în uniforma infanteriei austro-ungare, mustăţi răsucite, tuns zero.

— Feciorul lu’mama… Don sublocotenent Boboc A. Niculae, învăţător la noi, făcea la vânătorii de munte. Căzut în Caucaz.

Învăţătorul ţeapăn pe scaun, cu mâinile pe genunchi, între copii. Se văd marginile rogojinii pe care sunt pozaţi stând turceşte, cei din rândul întâi. În stânga şi în dreapta învăţătorului, premianţii, purtând pe cap cununile de flori, îmbrăcaţi româneşte. Învăţătorul-sublocotenent în ţinută de campanie, tot ţeapăn, cu basca de vânător de munte trasă pe-o sprânceană.

— Soarta, domn ofiţâr, spune mama mortului, din cuină… Vădană de tânără, vădană de bătrână că l-or ucis oră Nică, asta cu bărbatul ucis de lotromani, Pătru fără nime, numa cu noi două, muieri străine şi cu fătuţa mortului… Soarta!…

Femeia nu se plânge. Constată. Cu o detaşare rece,

aproape impersonală.

— Taci, mamă, spune cealaltă femeie. Tânăra… Nu-mi bănui de nimic.

— V-am rugat să mă cinstiţi aici la noi, ca să vedeţi cine-i sergentul ăla cu patrula.

— Şi Ochişor, don’locotenent.

— Adică cine suntem noi, ostaşii. De-adevărat.

— Eu unde-am crescut, Petre?

— Ne-a spus don’ent Belcotă… Da’ nu-i tot una, v-am înţeles de ce-aţi scos plutonul şi-am înţeles cum aţi vorbit cu noi de la maşină, sărăcimea, cu ăştia de veni Ochişor cu ei, tot luptători… da găzdoni.

— Mă Petre, spune moale Ochişor. Io n-am nimica, mă, cu tine, că te respect; da ăia ce caută ei, mă, în munte?

Pătru, fostul sergent, îşi scoate căputul peticit, are o frumuseţe virilă posacă, ochii căzuţi în fundul capului, caută sub pernă, acolo unde-a pus pistolul-mitralieră şi scoate un dosar cu coperţi albastre, îngălbenite la colţuri.

Ochişor îi face loc pe laviţă şi Pătru îşi aşază mâna lată, muncită, cu unghiile tăiate rotund, în carne, şi-o aşază pe dosar, trage lampa dintre ei, se pleacă peste masă şi-i spune ostenit:

— La şcoală am pus io problema violenţei, aşa cum o văz io d-aici, din coliba asta de casă, care nu-i a mea, că pe a mea aia veche au ars-o. Vă rog permiteţi să pun problema pământelor, don’ent, că sunteţi luptător, aţi dormit cu noi în paie, tot cu ostaşii dormiţi şi-acu, am eu o credinţă că, dacă nu ne-aţi lăsat atunci, eraţi în drept să ne lăsaţi, nu ne lăsaţi nici acu…

— Adică esplică, mă Petre… Cum să nu ne lase don

locotenent? Care pământe mă, că erau să te mai puşte odată pentru pământene alea de le scoase Piţu din registru cadastral… Don’locotenent, Pătru ăsta e mort de mult, că l-a scris Stângu-Tauru în registru stării civile, la rubrica

„Decedaţi”. O lăsat loc gol pentru data decesului. I-a plătit şi molidva…

— Tacă-ţi gura, Ochişorule, se aude glasul dojenitor al mamei.

— Vezi să nu te iau în unghii, spune muierea tânără…

Că şi tu eşti cu taica. Te-am văzut astăzi cum te înfoiai şi cântai „Deşteaptă-te, române”…

Vornicu intră în pierdere de viteză. I se pare că nu înţelege nimic, este firesc ca locotenentul aviator Radu Vornicu să nu înţeleagă nimic; după cum tot atât de firesc este să înţeleagă totul.

— S-o luăm mai ostăşeşte, băieţi… Petre… Cu „problema” violenţei nu m-ai lămurit. Voi n-aveţi aici niciun fel de autoritate? Ce este mă cu pistoalele-mitralieră, cu brandt – urile. cu ghioagele, cu coloanele, n-auzi Ochişorule? Ce este asta mă?

— Este, don’locotenent, spune Ochişor… Este că Pătru, don’plutonier de infanterie Pătru C. Dragalina, s-o întors de oră front cu revoluţia, fiindcă s-o făcut bolşovic… O

făcut sindicat la joagăr, aşa-i Petre, o făcut economat…

— Şi leagănu pentru ăi mici, spune femeia tânără.

Mădălina.

— Şi că lasă stânjenarii pruncuţii la leagăn la doamna lu’ dom’maior Cătălină. Istina… Acu s-o apucat de pământe. De vite… Prislopenii l-or răbdat cu sindicatu, că-i strânge oră Bimbi ăl mare, oră domnul Bloch. Oră Ilie

Jura… Bine le face. Da cu pământene? – „Petre…

Ochişor îşi clatină capul cu mâhnire sinceră.

— Cu pământene, cu marvele, cu oile… Atunci l-o scris

Stângu-Tauru, chinezu’, la rubrica „Decedaţi”.

Vornicu ştie foarte bine istoria proprietăţii în general; dar mai ales în particular, dintr-un studiu mai vechi al lui

Mefisto, studiu scris nici măcar de pe o poziţie obiectivă, ştiinţifică. Mefisto făcuse în studiul acela (525 de pagini dactilografiate) un rechizitoriu de pe poziţia pălmaşului, exact la polul opus opticii clasei sale. Este de

fapt un rechizitoriu nu atât al proprietăţii, cât al mijloacelor prin care proprietatea funciară s-a întemeiat în dauna obştilor, relaţiile feudal-pălmaş, în toate trei Ţările Româneşti; mai substanţial în Transilvania, capitol prin care Mefisto explică răscoalele ţărăneşti pentru a le analiza apoi sub raport militar: tactică, strategie, armament, recrutare, bătălie. Mefisto are acolo câteva idei cu totul originale şi concluzii iconoclaste la adresa artei şi ştiinţei militare oficiale, sclerozate, în comparaţie cu inovarea acestora de către oştile ţărăneşti ale Evului de Mijloc; dar mai ales de către oastea revoluţionară transilvană de la 1848. Mefisto pune în valoare procedeele de luptă novatoare ale moţilor lui Avram Iancu şi el, Radu Vornicu, a găsit o explicaţie istorică acestor procedee, translându-le în epoca războaielor daco-romane şi acum, brusc, se conectează la această arie foarte largă de probleme, cu atât mai mult cu cât mama

(a luat obiceiul să le spună mamă, sau maică, mamelor din

Prislop, de când a venit la Belcotă în primul an de şcoală militară), mama de aici cu atât mai vârtos simbolică, cu cât nu este mama luptătorului întors de pe front, ci a celui căzut, lucrul i se pare că ţine de tragedia antică, deci cu atât mai mult cu cât aria devine istorică, când mama întreabă unde este „lopariu” şi dacă Mădălina a agăţat sacul cu brânză în „sărcineri”, cuvinte care-l trimit la epoca pastorală daco-romană, păstrate aici nealterat… Se obligă să nu dezerteze din timpul real, din acest timp concret şi din această sărăcie cuviincioasă şi curată, nu vrea să generalizeze, nu vrea încă să vadă „spatele” frontului, al războiului, experienţa lui crucială, cu toate că, ştie exact, imaginea lui a fost unilaterală, aviaţia nu este tocmai arma majorităţii; iar experienţa lui infanteristică a fost mai mult decât insuficientă. Se întâmplă o trecere în acelaşi timp absolut pe care l-a intuit la Belcoteşti, când a venit moş Belcotă cu şefii obştei, o lume, Pătru îi propune altă lume, la fel de vie. De concretă. Aşa să se fi sfătuit cei vechi, din istorii? Ai lui Horea? Ai lui Avram Iancu?

— Am scos noi o statistică, spune Pătru. Am scos-o din registrul cadastral funciar, cum îi zice don Paraschiv, lucrare tocmită de anjinirii nemţeşti, înainte de ăl dintâi război. Şi din registru cu inventaru animalelor…

— Şi ce faci Petre cu asta? întreabă Ochişor.

— Ce să facem? Vedem, mă!

— Ce?

— Adevărul, Ochişorule! Audzaţi, don'locotenent, sunt în Prislop (ostaşul de atunci, lipit la pământ, care a deschis foc asupra patrulei ungureşti şi mai apoi acolo la B., dibaci şi ager răsfoieşte dosarul, aduce gazorniţa mai aproape şi citeşte fluent) sunt: 850 proprietari de pământ şi livezi;

172 proprietari de cai; 130 proprietari de boi; 680 proprietari de oi…

— Suntem, mă, din mo, şi strămoşi.

— Patru cârciumari, doi proprietari de joagăre, 28 de meseriaşi şi una mie patru sute nouăzeci şi unu de proletari agricoli. Audzi Ochişorule?… Numai familia Tăureştilor, Bloch şi Ilie Jura câştigă, câştig curat, cât câştigă ăi una mie patru sute nouăzeci şi unu de proletari agricoli în douăzeci de ani… Asta-i statistica, adică adevărul, don'locotenent. Eu sunt din ăştia una mie patru sute nouăzeci şi unu de proletari agricoli.

— Şi eu dintre care sunt, mă Petre?

Pătru C. Dragalina îi face semn să aştepte. Răsfoieşte dosarul grav, liniştit, pătruns de o încredinţare profundă că ceea ce face răspunde unui adevăr imuabil. Radu Vornicu se întreabă în ce raport stă adevărul lui Pătru, desigur unul parţial, cu adevărul total al ţărănimii şi acest adevăr total în ce raport se află cu adevărul ţării, al istoriei; dacă este foarte exact şi foarte obiectiv, atunci adevărul total al ţărănimii se conjugă mai bine de nouăsprezece secole cu adevărul esenţial al ţării, feudalismul nefiind numai un raport de proprietate a pământului, ci mai ales ceea ce a generat acest raport pe toată scara activităţilor umane.

Pătru urmăreşte cu arătătorul dreptei (ce formidabilă viaţă are arătătorul butucănos, ce ştiinţă, ce reflexe, de la

apăsatul pe trăgaci până la urmărirea listei care, este limpede, exprimă raportul fiecărui ţăran al comunei cu pământul şi bunurile lui) şirul de nume, aşezate pe două coloane.

Deasupra fiecărei coloane există un titlu, pe care Vornicu îl vede răsturnat, scris cu litere strâmbe, de tipar:

ŢĂRANI; CHIABURI. Degetul urmăreşte coloana întâi.

Ajunge la poziţia 102.

— Tu eşti cam pe la coadă, Ochişorule.

— Cum mă la coadă, când am fost primu' cercetaş?

— Cam la coadă că n-ai cine ştie ce. Nici pământe, nici fineţe, nici turme… Vădit, Ochişor este jignit că se află la coada coloanei.

— Păntru noi ne-ajunge şi-mi rămâne destul să vând.

— Am să vă arăt harta, don'locotenent, să-nţelegeţi de ce zâc că aşa nu-i dreptate oră pământ şi sunt io cu revoluţia şi vrem noi să fie altfel şi de ce mi-a plătit Stângu-Tauru molifda… Harta, un fel de plan director, colorat cu galben, negru, roşu, violet, are o legendă, o scară, lui i se pare aproximativă şi pe dreapta o coloană de numere, fiecărui număr corespunzându-i un nume. Pătru îi explică pe care din găzdonii satului îi reprezintă fiecare culoare.

Ochişor se vâră în hartă, lacom.

— Cum mă, toată lunca este… Mă, Petre… Cum. toată lunca?

— Toată lunca, Ochişorule… A lor… Va să zâcă, semplu. Se vede. Lunca a lor: popa Barbă Neagră, Ilie Jura.

Gonţeştii, Guguleştii şi cam atât. Mai departe. Care va să zâcă, oră harta veche, pământene îs trecute în iugăre mari.

Adică 1600 de stânjeni pătraţi iugărul. Aşa le-au măsurat anjinirii dinainte de primul război. Nemţii. Ăştia or plătit care oră unde, şi-n foile de posesie le-or trecut în iugăre mici.

— Cum în iugăre mici, Petre; dacă-s iugăre mari,

măsurate de anginiri?

— Semplu. L-or plătit. Oră notarăş. Oră fişcal.

— Averi în iugăre mari, după care plătesc impozit în iugăre mici, se miră Ochişor. Radu Vornicu înţelege totul. În adevăr, vorba lui Pătru, „semplu”.

Cu acelaşi calm, Pătru C. Dragalina răsfoieşte dosarul sub privirea împâclită a lui Ochişor. Gazorniţa îşi fâlfâie lumina speriată de foşnetul foilor din dosar. Mereu jocul aparenţelor, dincolo de care prea arar a pătruns. Vornicu se simte umilit de calmul cu care Pătru C. Dragalina se plimbă stăpân pe sine în lumea iugărelor mari şi a iugărelor mici, aelică în lumea reală, nu ireală, în lumea relaţiilor cu pământul, lume asupra căreia el stăruie în nopţi întregi de studiu, reface din memorie reglementarea urbanală a anului 1780 în Banatul domeniu al coroanei, deci alt regim decât Transilvania; când coroana habsburgică stabilise sesia ţărănească la 34 de iugăre mari

(abia acum află că de fapt erau iugăre mari, adică 1 600

stânjeni iugărul) din care, ţine minte cu precizie (de aici a pornit emanciparea ţărănimii bănăţene, bogăţia ei).

24 iugăre arător, 6 iugăre fânaţ, 3 iugăre păşunat şi 1 iugăr pentru casă şi grădină. Asta la şes. Pentru această sesie, ţăranul era îndatorat să facă robotă 104 zile pe an dacă pământul era de calitatea întâi; dar tot atât de bine îşi putea plăti robota în bani, ajungând să lucreze între 30 şi

45 de zile pe an. Mefisto legase această stare înfloritoare a ţărănimii bănăţene şi de epoca lui Iancu de Hunedoara, care, având nevoie de cavalerie şi infanterie înzăuate, costisitoare, acordase bănăţenilor privilegii în schimbul serviciului militar. Tot Mefisto înserase un capitol cu titlul „Dreptul fundamental asupra pământului”, capitol care se justifica pornind de la trei întrebări: 1. Cui aparţine pământul, istoriceşte? Argumente! 2. Cui aparţine pământul, juridic? Argumente! 3. Cui aparţine pământul, moral? Argumente! Revede cu o claritate deplină pagina

de gardă, apoi titlurile scrise cu cerneală violet şi subliniate cu tuş. Face un viraj strâns şi rememorează sistemul de impunere bethlenian, care sublinia încă de atunci că temelia producţiei şi a fiscalităţii este ţăranul, stăpânul fiind neproductiv şi, la vremea respectivă, neimpozabil.

Are intuiţia unui moment cheie. Se stăpâneşte. Îşi stăpâneşte dorinţa de a se mişca. De a ţâşni de pe scaun.

De a-l lua la întrebări pe fostul sergent. Întâi trebuie să înţeleagă unde se află. Întâi trebuie să se integreze acestei case, apoi să se extrapoleze ei, să vadă Prislopul întreg de pe Cernevârf, apoi să vadă Banatul întreg, apoi ţara întreagă, apoi Europa; cum dracu' n-au înţeles unii chestia asta esenţială a sesiei iobăgeşti care a stat la baza emancipării ţărănimii bănăţene? ceva îi scăpase şi lui

Mefisto; poate tocmai Pătru C. Dragalina îi scăpase; dar nu-i scăpase esenţialul, adică tendinţa monarhiei iluministe şi absolutiste în acelaşi timp, „totul pentru popor, nimic prin popor", de a transforma ţăranul în subiect politic, în factor social-economic de bază…

— „Copie după foaia de posesie", citeşte foarte limpede

Pătru C. Dragalina, în care Vornicu se vede proiectat brusc, ca într-un alter-ego, mult mai exact, mult mai înrădăcinat în realitate, în istoricitatea însăşi, un alter-ego până acum potenţial, refulat de chemarea stridentă şi mereu imperativă a Augustei. „Numărul casei: 104".

— Ilie Jura, spune Ochişor… Mai mult şopteşte… Ce-nţelege Ochişor?

— „Numărul topografic 6. Numele: Jura N. Ilie.

Arabil: 10 iugăre, 25 stânjeni pătraţi. Bonitatea solului…"

— Ce-i aia bonitate, Petre?

— A-ntâia; a doua; a treia, aia-i bonitate. Pământene se împart în cinci clase: de la unul la cinci. Să poată pune impozite, după ce produc. Semplu… Bonitatea solului: 3.

— Cum 3, Petre? Eşti nărod? în luncă?

— Aşa scrie în foaia de posesie, Ochişorule! Ilie Jura

plăteşte după 10 iugăre mici şi după clasa pământului cum o ai tu, la deal. Asta am vrut să vă raportez, don locotenent, adică să pun problema pământelor şi io nu mă pot lăsa de problema asta Ochişorule, că mă puşcă o nu mă puşcă, io nu mă las.

— *Bosco gipo mile*, se aude de dincolo glasul mamei, desigur, femeile ascultaseră totul, retragerea lor la bucătărie fusese un act de politeţe, fetiţa din leagăn se smârcăie, femeia tânără intră în odaie, o şuşuie; „cu mama, cu marna”. Vornicu îi vede mâna frumoasă, albă, voinică şi se gândeşte la aventura sesiei iobăgeşti, de după reglementarea urbanală a anului 1780, aici, în Banat; ca şi la aventura dramatică a raportului ţăran-feudal în

Transilvania, unde nobilimea a făcut tot ce i-a stat în putinţă să împiedice ruperea ţăranului de stăpânul lui absolut călcând în picioare „*Prohibita generalia*” şi născând, firesc, răscoalele ţărăneşti şi revoluţia de la 1848.

Aventură a sesiei, ajunsă acum aşa cum o povesteşte

Pătru C. Dragalina, după foile de posesie; aventură a îmbogăţirii unora, în dauna altora; a pierderii egalităţii prin beţie şi lene, prin moarte prematură şi prin însurători chibzuite, prin hărnicie şi spirit creator, prin înşelăciune şi abuz; prin moştenire, danie, tranzacţii, secetă sau belşug, ciumă, războaie, incendii, dumnezeule, un imens roman epico-juridico-moral, intuit în liniile lui directoare de Mefisto cel desolidarizat de destinul clasei căreia îi aparţine. Dar Pătru?

— Io nu cred că războiul în care ne-am luptat şi-am murit cu sutele de mii să fi fost făcut ca să apărăm noi foile astea de posesie mincinoase, domn locotenent.

— Care noi, Petre?

Este o clipă de linişte.

— Noi, ţăranii, domn locotenent Vornicu.

— Mie să nu-mi ia nima libertatea, că nu mă bag slugă la nima. Mă cheamă statul la oaste, mă duc. Lupt cum am luptat. Acolo mi-s sergentul Birău V. Nicolae aici mi-s Ochişor, împărat de plai, că nici turcii, nici Maria

Terezia care m-o scris în „grunbuc”, nu m-or robit. Stau slobod între oi şi-n fânaţuri, auz io cum se coace vremea-n plaiuri, stau cu fruntea-n cer şi mi-s împărat de plai, don”.

locotenent şi mă Petre, aici să te gândeşti tu şi ăia de vin cu mărşânile de pe la Topleţ, că slugi nu ne băgăm şi-acu, dacă ne-o băgat don plutoner Pătru C. Dragalina în teoria despre pământe, să mergem don locotenent că ne aşteaptă Ruja şi Ochişor ăl bătrân, tata, care o fost la maiestate, cu conversiunea.

— Cum să mergi Ochişorule! se miră mama, aşa, fără să-l omenim oră domn ofiţâr, şi-mi pare rău de al meu, că acum aveaţi cu cine vă sfătui, că era bun şi cuminte.

Stă în uşă, îi caută privirea şi-l întreabă cu glas puţin şi temător dacă nu se poate ca acuma, după război, să se ducă la maiestate şi să-l roage s-o lase slobodă, să-l caute pe sublocotenentul Boboc A. Nicolae, să-i aducă oasele aici şi să-l îngroape în morţăria veche, după datină, că oră ţâdulă scrie c-o murit pentru „Ţară, rege şi credinţă”.

— Ţi-am zis mamă că nu se poate şi, chiar dacă s-ar putea, unde-l găseşti între mii de oase câte-or fi prin gropile comune?

Mădălina aduce blide de lemn în care abureşte laptele, linguri de lemn, fundul cu mămăligă şi alt fund cu felii groase de caş.

Vornicu se ridică. Sărută mâna femeii bătrâne, a cărei singurătate cumplită îl pătrunde rece şi necruţător. „Noi.

ţăranii”, spusese Petre. El nu este ţăran decât prin amintire, mai curând oier ca Ochişor, împărat de plai;

nu-şi poate explica metamorfoza, probabil profesia, oştirea; dar este de-aici, este de-al lor, îl sfâşie durerea mamei, îl sfâşie incertitudinile lui Ochişor, îl sfâşie întrebările chinuitoare ale lui Pătru şi-i spune mamei:

— Pregăteşte niscai ţoale, ceva ce ţi-a rămas drag de la băiat, vorbeşte cu părintele şi-l îngropăm ostăşeşte miercuri, înainte de a pleca din Prislop… Petre! Ochişorule!

— Ordonaţi!

— Să vină văduvele. Fă-mi o listă, Petre. De cei căzuţi şi îngropaţi departe. Nu se cade să-i uităm atât de repede… Dumneata, mamă, n-ai unde-l găsi. Fii împăcată că n-a murit în inima dumitale.

Mama plânge icnit. Laptele este gros, miroase a oaie şi lingura de lemn are în ea ceva tandru şi obosit şi vechi.

Vornicu ştie că nimic nu-l va clinti din ceea ce şi-a propus, ca şi când toate obligaţiile morale faţă de cei morţi pe câmpurile de luptă i-ar reveni printr-o hotărâre ce i se impune din el însuşi. Nu are nicio clipă sentimentul irealităţii… Nici când Pătru iese cu pistolul-mitralieră sub braţ, după ce-a stins lampa, nici când Ochişor îl conduce sub stele, pe o potecă abruptă, calul icnind greu sub povara călăreţului, nici când Ruja în ciupag înflorat aduce pe masă găina rumenită în cuptor, răchia, caşul, odaia este mare, cu tavan din podină şi grinzi, focul arde vesel în soba borţoasă din cărămidă, barbetele lui Franz

Joseph, mustăţile fioroase sunt la locul cuvenit în cromolitografia înrămată, probabil distribuită grănicerimii înainte de izbucnirea războiului cu Serbia şi păstrată ca un obiect străin, împăratul priveşte cu ochi albaştri, foarte liberali (fotografia este făcută după perioada absolutistă), liberalism care nu l-a împiedicat să-l gonească pe contele

Czernin, din funcţia de cancelar, pentru că a îndrăznit să apere drepturile românilor din Transilvania, nu mult înainte de prăbuşirea Imperiului austro-ungar, ceea ce demonstrează că împăratul nu avea sensul istoriei, confundând forţa cu legitatea internă a dezvoltării.

Vornicu se lasă pătruns de atmosfera tihnită, familială din casa lui Ochişor, pe care Ruja l-a certat de cum şi-a arătat mustăţile la poartă.

— Acu se vine, mă?… Du caii la grajd şi vezi că la noapte fată oile alea patru. Spală-te! Radu, uite ici cârceagul cu apă, ştergura, tată, n-auzi? au, au, că şi tata ăsta şi-o dat pletele cu unt dacă-i vin goşti ge la

Bucureşti… Niculae, scoace tu, câta moare, haide Radu, mândru-ţi şade aşa, aviator şi cum nu te-ai însurat

tu, asta nu înţeleg io, când ai acolo…

— Cocoane fărbuite, cu unghiile roşii, spune şi se simte la largul lui pentru că Ruja îl pedepseşte, îi arată din plin ce nevastă este ea, curată, plină, cu ţâţele jucându-i sub ciupag, ce casă are ea şi cum duce casa asta a ei şi că n-a luat un nepricopsit, dacă el, cu care s-a iubit din dragoste, a uitat-o şi nici acum nu s-a însurat; a luat un sergent, ostaş adevărat, grănicer. Lângă împărat şi puţin mai jos este un tablou mare, sergentul Birău. V. Niculae, cu toate decoraţiile, trei, recunoaşte „Virtutea Militară”.

„Bărbăţie şi Credinţă11, încins, cu capela pe-o sprânceană, ţinând-o pe Ruja de mână şi Ruja gătită ca o împărătiţă, cu conci şi ceapză şi cu salbă din bani de aur, cu poate şi opreg lucrat în flori, încondeiată, dată cu rumenele…

— Becherule, tu, îi şopteşte Ruja cu o complicitate într-un fel sportivă şi veselă, se vede că-i place să fie ceea ce este, apoi intră Birău Vasile, tatăl lui Ochişor, Ochişor ăl bătrân, în cioareci şi cojocel peste cămaşa albă, cu mustăţi mari, albe, plete albe retezate pe umeri în adevăr date cu unt, ochi senini, albaştri, obrazul trandafiriu, sănătos, ca şi dantura albă, tânără, care se interesează de cum îi merge lu’ „maiestate11 pentru că, el, Birău T. Vasâle s-o mâniat o dată şi s-o dus la „maiestate11, la care Ruja îi spune să mai aştepte cu maiestatea, până vine Niculae cu zeama de varză:

— Am o moareee… Ia staţi! Stai tată! Biata soacră-mea o murit acumu-i anu!… Ai văzut-o oră aia mică, oră

Iconia?

Adică dacă lui Ochişor i-am făcut aşa o fată, dar ţie? …

Vornicu înţelege. Îi vine s-o ia în braţe şi s-o sărute pe obrajii îmbujoraţi. Înţelege şi Ruja, râde şi-l ameninţă:

— Lotrule, tu!

Lampa de porţelan prinsă-n grindă cu trei lanţuge de alamă galbenă, paturile mari, pline cu perne şi pocroviţe, masa, scaunele, laviţele din lemn de nuc, covorul din lână, siniliu, cu flori roşii, umbrele de pe pereţi, se aude un

răsuflet de vânt frecând streaşiqa, Ruja îşi pleacă urechea şi spune:

— Haţeganul! E vreme să stai lângă foc…

Îl priveşte printre gene şi-i dă ghes lui Niculae să spună ce-i cu iugărele alea mari, care în foaia de posesie sunt trecute în iugăre mici şi cu bonitatea, cu clasele de pământe, c-a avut ea val cu Voica lui Scordilă, care nu l-a aşteptat pe Pătru, drăguţul ei, c-o înşeluit-o Scordilă cu martori mincinoşi precum că Pătru o murit oră front şi

Voica o spus că-i musai să se facă ceva pentru vădanele de război, pentru demobilizaţii fără nimica, că şi-n munte sunt pământe dosite şi fâneţe şi codrii Comunităţii, ba şi pământene statului…

— Audzi tu, Radule, că Nicolae ăsta al meu (subliniază al meu şi-l priveşte în lumini) umblă cu Pavil Lala, moraru, taci mă să-i spun lu' Radu că ne ştim de când nu m-ai giucat tu la horă – umblă cu Pavil Lala care-i finu lu' colonielu şi se ţine măreţ că-i îngroapă oră bolşovici şi se face stăpân în munte şi-i zâc că nu-i bine să umble;

numa să-şi vadă de ale lui că la oraş viaţa-i scumpă şi răzbim bine dacă ne ducem cu brânză, cu lână, cu meare…

O tu ce zâci, că eşti înşcolat şi vi ni de la Bucureşti?

— Când s-o sculat Horea, împăratul o zis că le dă drepturi. Ştim se drepturi le-o dat. Când s-or sculat ai noştri în lotrie, iar aşa. Ştreangu. Plumbu, Pârjolu. Asta le-o dat împăratul. Şi erau grăniceri.

Lumina lămpii de gaz cu abajur din porţelan cade moale în pletele bătrânului, aşezat solemn în faţa lui

Vornicu care îşi dă seama că, de fapt, războiul a fost pentru el o scoatere din circuitul general al vieţii, o expulzare din social într-un alt timp şi într-un alt spaţiu decât cel concret al ţării şi că el a confundat, regretabil dar firesc, experienţa lui de război şi războiul cu circuitul general al vieţii; greşeala începând de acolo de unde a substituit acesteia experienţa de război căreia i-a conferit atributele absolutului. Augusta a ştiut; dar n-a ştiut să-l alerteze.

— La noi cum o fost cu sosiile vechi, grănicereşti, o

cu alea din pustă? Nu le-or luat bancherii? Şi nu m-or ales oră mine şi oră moş Argintariu să mă duc cu converziunea? Nu m-am luptat io cu Mocsonyi, care o zis că mă puşcă dacă mă duc la maiestate?

În aventura sosiilor iobăgeşti a uitat rolul băncilor.

Al bancherilor. De ce are reticenţa asta obtuză şi nu spune „rolul capitaliştilor”, cum ziceau Matei Pava şi Virgil

Belcotă, acum locţiitor politic la Legiunea de jandarmi;

deci o forţă activă, într-o desfăşurare strategică ofensivă, comuniştii, idei, interese, manifestaţii, lupte politice şi el osificat în uniformă, atemporal, conştient de extrateritorialitatea lui, de plutirea deasupra lucrurilor, pentru că idealurile lui sunt vetuste, prăfuite parţial, parţial înguste, limitate şi limitative. Simte brusc mirosul de busuioc care iese dintre ţâţele Rujei, acolo unde ţin femeile locului busuiocul… Moşul povesteşte calm, de fapt face istoria sesiei ţărăneşti, spunând cum a intrat el la „reje”, peste

Mocsonyi-Stârcea cu un sac de plânjeri, bineînţeles referindu-se la Carol al II-lea.

— Re jele bea cafeao. Fuma ca şerpele şi scuipa mucurile oră jos. Prin zece uşi am intrat. Uşi păzite de ofiţâri cu zale de arjini. Nu io i-am zis să cetească Buletinu justiţiei? Să vadă câte mii şi mii de evacuări sâlite, cu jandarmii, fac bancherii oră sate? Şi cu ce m-am ales domn

ofiţâr! Cu judecăţi. Rejele-i la Bucureşti. Noi nisăm la

Prislop. Pătru a lu’ Nică are drept, da guvernu’ umblă să-i împece oră demobilizaţi, oră urmă pupă mâna majestăţii şi ăia închep oră mâna bancherilor. Cu ce lucră pământene? Cu unghia? Nu-ţi treabă cal? Căruţă? Plug?

Grapă? Sămânţă? Dacă ai loc oră luncă? Aici n-ai lipsă de câte şi câte? Cu ce bani? Cine lucră pământene vădanelor? Cu ce? Ne-or luat caii la război. Plugăritul are datina lui. Oieritul pe-a lui. Pomăritul pe-a lui. Asta-i cu plugarul. Aşa că Niculae s-o asculţi oră Ruja, că-i muiere cuminte, n-ai ce te băga tu cu Pavil Lala, care ne fură la uium. Şi mă rog frumos să-i daţi orden, domn

ofiţâr, că are oi, are meri, are pruni, nu-i vreme de hăndrălit dacă vrei să ai cu ce-o mărita oră aia mică… Răchia asta-i făcută ge mine, acu-s şapte ani şi abia aştept primăvara să urc la stână…

— Place-ţi la noi? se alintă Ruja… Dacă-ţi place, dormi cu Ochişor ăla de-mi povesti cam ce-aţi făcut voi acolo la năcăjiţii ăia din pustă, când te-ai îmbrăcat tu în nemţoanie şi ai puşcat gin căruţă unde se tolvăia una, de zăcea că-i greoanie şi…

Ruja ascultă, ridicând degetul la buze…

— Fată Albişoara! Hai tată! Hai Niculae!… Radule, stai aici, o vini cu noi să vedzi cum fată oaia mea, a mai blânduţă oaie gin munte că-i cunosc glasul dintr-o mie?

În staul este cald, miroase a fân, oile aduse aici să fete behăie uşor, ochii le sunt aurii fosforescenţi şi Ruja vine repede cu o vadră de apă caldă, Albişoara gâfâie căzută în paie şi Niculae se apleacă deasupra ei, în vreme ce bătrânul ridică lămpaşul şi porunceşte aspru:

— Încet, mă, că-i suflet şi oaia.

…Aceeaşi noapte spre orele 23.10 pe şoseaua Prislop-Mehadia.

Mercedesul taie întunericul cu lumina farurilor. Consilierul ministerial Avram se uită cu coada ochiului la profilul sumbru al căpitanului de jandarmi care şofează degajat. Căpitanul este omul indicat de informaţiile cabinetului. De altfel, cabinetul are reţeaua lui în jandarmerie.

— Care este situaţia legionarilor din regiune? întreabă.

— Bună!

— Ce vreţi să ziceţi, domnule căpitan?

— Se reorganizează. Adică fac ceea ce este nevoie ca, prins un fir, să se deznoade tot ghemul… Deocamdată îi menajez.

Căpitanul apasă pe *îi*.

— De ce?

— Citesc presa de partid.

— Şi?

— Mai ales citesc printre rânduri.
— De ce încetiniţi?
— N-o doriţi?
— Sunteţi bun psiholog.
— Meseria…
— Îmi pare nespus de bine că ne-am cunoscut.
— Onoarea este pentru mine.

Maşina stopează lin sub un dud. Victor Ceauşu îşi întoarce faţa prelungă, osoasă, perfect rasă şi palidă spre consilier.

— Vă ascult.

Consilierul are un moment de ezitare. Jandarmul pare mult mai bine informat decât lasă să se bănuiască.

— Profesorul, un profesoraş de nu ştiu ce, la o facultate…

— Simu Belcotă, zâmbeşte Victor Ceauşu.

— Parcă!… Informaţiile noastre vorbesc de o reţea.

— Da!… Profesorul a făcut joncţiunea, e ipoteza mea şi vă rămân îndatorat dacă o veţi comunica domnului ministru, cu tabăra Bătuta din Valea Mureşului.

Consilierul scoate un bloc-notes cu scoarţe din piele gălbuie. Un stilou mai butucănos decât cele obişnuite, cu o peniţă ciudată. „Marfă nouă”, îşi spune Victor Ceauşu…

Consilierul scrie fără ca stiloul să lase o urmă vizibilă.

— Vă ascult cu cea mai mare atenţie, domnule căpitan.

— În regiunea de munte, poate în zona Retezat, Ţarcu.

Godeanu, a fost paraşutat, sau au fost paraşutaţi…

— Data?

— Noaptea de 20 spre 21 februarie.

— Aţi comunicat ierarhic?

Victor Ceauşu se uită în gol. Se pleacă spre consilier cu o mişcare scurtă. Consilierul are o clipă de panică. Nu este întâia oară când vede asemenea ochi pironindu-l pe sub o vizieră lăcuită. Dacă fascistul îl împuşcă pur şi simplu? Căpitanul sesizează instantaneu panica

pasagerului.

— Sunt printre puţinii cu care puteţi înnopta singur şi în siguranţă, domnule Avram. N-am comunicat ierarhic… încă.

— Sunt de părere nici să n-o faceţi. Interesele statului poate o cer astfel.

— Atunci, tac.

— Dimpotrivă. Vorbiţi.

— Printre cei paraşutaţi, am informaţii precise, este şi Bălteanu…

Consilierul îşi scoate ochelarii. Îi tremură mâna…

— Dar bine… spune şi se bâlbâie.

— Ştiu precis cu cine a luat legătura aici… Dar mai ales ştiu tot ce-a făcut la Bucureşti.

Consilierul are senzaţia că stă lângă diavolul însuşi.

Dacă acest căpitan de jandarmi nu are haruri de vrăjitor, înseamnă că ceea ce se face cu atâta grijă „sus” este doar o mică farsă pentru îmbrobodit copiii. Toate atuurile trec în mâna jandarmului.

— Câştigaţi o sută de mii în aur la afacerea Goanţă-Bloch, spune calm Victor Ceauşu. Foarte bine! Cunosc genul de tranzacţie! întindeţi-mi o punte solidă spre cabinet. Am zis „cabinet”, nu ministru. Miniştrii sunt perisabili. Recunoaşteţi că în vest nu aveţi un om mai bine informat. Lucraţi prin mine şi vă garantez pe cuvântul meu de ofiţer că veţi reuşi. Nu ştiu dacă în altă parte da, însă aici, sigur.

Consilierul îşi dă seama că stă pe marginea abisului.

Afacerea Goanţă-Bloch, eliberarea lui Goanţă din temniţă după procesul intentat de organele comuniste ale puterii locale este doar una din mişcări. Ce mai ştie diavolul de căpitan? Sau mai exact ce ştie dincolo de ce nu ştie el însuşi? „Mercedes”-ul demarează elegant.

— Atunci?… întreabă consilierul.

— Atunci stabilim un dublu flux de informaţii, unele cu caracter preventiv, vă asigur că acestea sunt informaţii de primă mână, eu asigurând omul de legătură… Dumneavoastră comunicaţi ordinea obiectivelor în funcţie

de valoarea lor.

Maşina traversează Mehadia.

— Rămânem să cinăm la Herculane?

— La ce oră am rapidul?

— La 01 şi 10 minute.

— Mai bine nu! Rămân în gară.

— Perfect!… Parola?

— „Trimiteţi foarte urgent dosarul x, y”… spune consilierul şi se întreabă dacă Simonis de la interne ştie de paraşutarea lui Bălteanu.

Căpitanul Ceauşu îl lasă pe consilier în spatele gării

Băile Herculane. Demarează spre Băi, făcând mental sinteza operativă: Ofensiva comuniştilor pentru posturi cheie în toate organele Ministerului de Interne. Contramăsurile unora dintre aceşti comunişti. Faptul că nu va mai rezista şi că Alexandru Belcotă a început să-i adune capetele de acuzare printr-un anume Ardelean, care şi-a adus din zona Huedin un frate, Ardelean Ştefan, deocamdată la Legiunea de jandarmi, fără un rost exact, frate a cărui figură a văzut-o într-o fotografie ataşată unui document informativ din vremea ocupaţiei Transilvaniei de

Nord (notează mental ca imediat după alegeri să plece la

Huedin), împingerea în munte a lui Papa şi a comandorului Borlovan, pentru a asigura ferm întreaga zonă geografică dintre Dunăre şi Hunedoara; asta în programul minimal; în programul maximal… singura lui şansă de a supravieţui este de a descoperi nodul gordian al fiecărei biografii politice cheie de care, într-un fel sau altul, depinde. Posibila răsturnare a regimului corupt, stupid, în care a reprezentat STATUL şi STATUL l-a acoperit cu autoritatea lui sacră; indiferent împotriva cărei grupări politice i-a îndreptat tăişul baionetei şi glonţul, fără ca niciodată să-i conteste măsurile; oricât de drastice, el reprezentând LEGEA; adeseori oarbă, adeseori pustiitoare, dar lege; deci într-un fel hărăzindu-i imunitate inatacabilă; deci posibila răsturnare îi pune probleme pe ascuţiş de cuţit. Este dispus să-şi transfere experienţa la

comunişti? Nu este convins. Intuieşte cu luciditate că vor să-l folosească drept nadă şi în acelaşi timp să-i construiască dosarul. Este ginerele fostului prefect, criminal de război, el însuşi mâna forte a „burghezo-moşierimii”, o prostie, mâna forte a unui stat născut conform unor legi istorice şi-atunci?... Consilierul Avram, jurist vechi, este una din chei. Dar numai o cheie de rezervă, la una din uşile de rezervă.

În lumina farurilor apar balustradele podului de peste.

Cerna.

— Don’ent! Don’ent!... Raportez, să mă scuzaţi!

Focurile!

Vornicu sare de sub pătura cazonă, înfăşată cu un cearşaf aspru, de in

— Sunt caporalul Lămâie, don’ent! Focurile!

Tocmai îl ajuta pe Ochişor să scoată mielul. Îi ieşise boticul negru, copitele din faţă, îşi spărsese singur „apa”, oaia Albişoara gemea uman, îl privea uman, cu o disperare duioasă şi Ruja era toată numai nuri şi bucurie, alintând oaia şi spunându-i că nu poate fi pe lume ceva mai frumos decât să trăieşti la munte, cu cine ţi-i drag; ei îi este drag Ochişor; „da oră tine, lotromane, în rai te purtam”, îi şoptise Ruja, şi aievea şi-n vis, după cum şi aievea, acolo la Ruja şi-n vis, aici sub pătura cazonă, intuise cum îi plesneşte pe la încheieturi cuirasa militară, cuirasa de pilot de război, aceea care îi strivise sensibilitatea şi duioşia şi tandreţea, silindu-le la un regim auster, dacă nu chiar la extirpare, ca sentimente nedemne de un războinic şi din cochetărie virilă la început, din obişnuinţă cu timpul, devenise rigid la tot ce ţinea de firescul celorlalţi, poate de aceea Augusta... Azi-noapte, când l-a adus Ochişor la şcoală, a găsit pătura înfăşată, perna cazonă schimbată cu o pernă moale, un preş pus la piciorul patului şi patul mutat, aşezat vizibil într-un unghi mort de tragere faţă de fereastră şi plutonierul Stănică îi raportase că aseară un fost luptător, plutonier ridicat din trupă, povestise ostaşilor cum l-a cunoscut pe domn locotenent Vornicu şi ce s-a

întâmplat în Banat, într-un sat cu bălţi şi ce curaj a avut don'locotenent, adică toată povestea de la

B. Adusese perna şi cearşaful, mai povestise despre terorişti şi ostaşii mutaseră patul, asta-l emoţionase şi stăruise ca niciodată asupra stării ciudate în care se afla.

În carlingă nu poţi stărui asupra stărilor tale interioare, fie ele şi ciudate. Trebuia să se debaraseze de el însuşi ca să întâlnească oamenii?... Îşi trage cizmele de zbor, caporalul îi aşază pe umeri cojocelul şi iese în pridvorul şcolii. Este un întuneric dens, umed, este o pâclă subţire, alburie, plutind pe deasupra acoperişurilor, o pâclă mirosind a şindrilă umedă şi de jur-împrejur, suspendate între pământ şi cer, focurile.

— Şapte, don'ent, şopteşte caporalul Lămâie.

Şapte focuri înalte, ţâşnite spre stele în văpăi roşietice, arzând sălbatic pe crestele care încing Prislopul, totul într-o tăcere de moarte, anulând prezentul imediat în folosul prezentului total, acel prezent care însumează istoria, istoria grănicerimii bănăţene şi probabil istoria şi aventura posesiunii sosiilor. Un avertisment? Cui?... Un semnal de alarmă? Pentru cine?... Ascultă atent... Se aude zgomot de paşi. Paşi de oameni mulţi amestecaţi cu ţăcănit de potcoave, o curgere încă îndepărtată, molcomă, densă, un fel de şopot stins, un vaier crescând şi descrescând, turlele bisericii lucesc umed şi focurile ard în vâlvătăi, singure sub stele, dând preceasului de ziuă un ce fantastic, ceva de legendă.

— Focuri, Lămâie... Ca la munte...

Mai sunt 15 minute până la deşteptare. Îi ordonă caporalul să-i aducă ligheanul aici şi să-i ţină bateria electrică. Se bărbiereşte nemilos. Fluierul sergentului de zi care dă deşteptarea îl găseşte echipat şi cu patul făcut exemplar. Oricât încearcă să se drapeze în gestica militară, aceasta nu-l mai poate izola de Prislop, aşa cum l-a înţeles acum, în aceste două zile... Îl încearcă o durere cruntă.

O disperare amară. Cum a putut-o pierde pe Augusta?...

Nicio clipă nu s-a gândit că Augusta a participat

„real”.

la o bătălie politică, aşa cum el a participat la cel mai cumplit război al istoriei şi că din bătălia Augustei el n-a avut decât ecoul acelei bătălii, după cum Augusta n-a avut decât ecoul luptelor lui şi amândoi, aducând acasă numai amintirile şi cicatricele, n-au reuşit să ajungă la înţelegerea de ei înşişi.

Îl încearcă o bucurie rea la gândul că celălalt, nici măcar rival, soţul, este de fapt beneficiarul unei învinse.

Dacă nu se simţea învinsă, Augusta nu se mărita… Asistă la programul de dimineaţă, soldaţii se spală la fântână, controlează armamentul, muniţia şi la ora 07 are instalate posturile de santinelă, fixate grupa de intervenţie, patrula şi amplasamentul puştii-mitralieră. Metodologia asta a unei eventuale lupte în încercuire îl scârbeşte. Cine să fie atacatorul, aici? Absurd. La 07.10 se prezintă preşedintele comisiei de votare, un maior de justiţie militară.

Vine cu o căruţă. Este însoţit de doi civili, care aduc urna.

— Unde umbli, dom’le locotenent? Te-am căutat aseară la telefon!

Îl interpelează în faţa celor cu urna, lui i se urcă brusc temperatura la ulei şi-i spune tăios că, dacă are ceva de obiectat, s-o facă între patru ochi, domnul maior fiind preşedintele comisiei de votare, el, locotenentul aviator

Vornicu, fiind comandantul pazei localului de vot. Maiorul uscăţiv, acru şi, se pare, nu tocmai în apele lui, intră în şcoală. Vornicu îi arată clasa destinată votării, cele zece cabine încropite din scândură negeluită, podiumul cu scaune şi bănci pentru delegaţii partidelor politice, maiorul de justiţie militară, care probabil a văzut ostaşi numai în calitate de inculpaţi, vrea un plan al apărării localului de vot şi un raport scris asupra acelui plan, conţinând şi eventualele evenimente petrecute în răstimpul de când garda militară a ocupat localul de vot până astăzi la ora 07.00. De afară răzbate o rumoare grea. Vornicu vede pe fereastră că în răstimp de câteva minute

piaţa s-a umplut cu cei care până atunci înţesaseră uliţele până departe. Prin mulţimea din ce în ce mai densă încearcă să răzbată trei căruţe…

— Delegaţii, spune maiorul… Ordonă să li se facă loc…

Maiorul îl irită. De la gest la ton.

— Doriţi să-mi exercit atribuţiile, ori doriţi să vă întocmesc documentele cerute, îl întreabă cu acelaşi ton sec, într-o poziţie impecabilă, bineînţeles purtând cojoce-Iul de zbor cu fermoarul descheiat şi lăsând să i se vadă o parte din baretele decoraţiilor şi crucea emailată a ordinului „Virtutea Aeronautică”.

— Cred că ai fost informat, domnule locotenent, că aici, în Prislop, este o situaţie specială şi că…

— Tocmai din acest motiv am fost repartizat la Prislop cu o gardă de tăria unui pluton.

— Atunci?

— Lăsaţi-mă să-mi exercit atribuţiile.

Un glas gros, care se aude foarte clar:

— Ce mă, leoarfă, venişi la votare?

Locotenentul îl vede pe Matei Pava precedat de

Pătru C. Dragalina încercând să ajungă la santinela din gura strungii.

— Se pare că este nevoie de mine, domnule maior.

Maiorul ridică din umeri. Vornicu salută şi iese. Trece prin coridorul îngust, mirosind a igrasie. Pâcla de dinaintea zorilor s-a transformat într-o ceaţă umedă.

— Mă a lui Nică, ia să-ţi pregăteşti pelea, că acu-i vine rându.

— Fără cioclendări nu puteai, Petre?

— Ia zi mă, cum stăm cu alejerile?

— Iasă domnu’ Maniu şi dracu-i al tău, muma care te-o făcut ge bolşovic!

Este unul înalt, în dolamă, care se propteşte în faţa celor doi. Vornicu ajunge la santinelă. Peste vârfurile munţilor, acolo unde-au ars focurile, trec nori lăţoşi, cenuşii. Dimineaţa este cenuşie, umedă, lăţoasă. Augusta va fi fiind şi ea delegată? Unde? Cine-o ocroteşte de unul

înalt, în dolamă, dacă va fiind delegată? Ce nebună!

Din nori curg scame de pâclă. Scamele se agaţă de crengile negre ale teilor de lângă biserică. Tot Prislopul este îngropat în clădăraia miţoasă a norilor.

— Vasile Ambrozie, io zâc să-ţi vezi de treabă. Tovarăşu' e delegat în comizie.

— Audzaţi, grănişeri! Cioclendăru e delegat, mă.

De-le-gat!

— Mai ai, mă, delegatule, nişte petice să-ţi coşi oră coate?

— S-arate delegaţia, strigă cineva din grup.

— Mie mi-o arată, nu ţie, spune foarte limpede Vornicu… Grăniceri, faceţi loc căruţelor cu delegaţi…

— Loc mă, n-auzi, spune şeful de post care vâsleşte greu printre oameni… Ce-i Ambrozie? Ţi se făcu să ţi-o trag pe noadă?… Loc, n-auzi? Mişcă!

— Mă, dom plutoner, spune cel numit Vasile Ambrozie. M-ai ţânut la post. N-am spus cum o fost. Dacă vrei, spun acum. Spun şi după alejeri, te zvârlu în fundu'

Dobrogii, să mă ţii minte… Plutonierul-major îl înjură discret de preceasnă. Matei Pava îşi face loc până la strunga păzită de santinelă.

— Să trăiţi don locotenent, am adus delegatul partidului comunist, raportează Amăriuţii, jandarmul, şi-i face semn că vrea să-i comunice ceva.

— Legitimaţia şi delegaţia, vă rog!

Cercetează legitimaţia şi delegaţia lui Matei Pava. Le reţine şi intră în şcoală, împreună cu nea Matei, care-i spune că, în mod sigur ex-prefectul, colonelul Vărzaru, va acţiona cu mână forte. Cei care-au umplut piaţa sunt tot una cu cei din coloane, cei de duminică. Nea Matei îi ia mâinile şi i le strânge. Intră în sala de vot.

— Aţi văzut focurile, don'ent? Asta-i semnalul lotromanilor. îl preluă Simu Belcotă cu ai lui. Sunt gata de intervenţie. Ce ordonaţi?

— Să fie ordine în piaţă şi la nevoie să poţi avea libertate de manevră prin spatele postului şi al şcolii.

Desigur, este absurd. Este ridicol. „Libertate de

manevră” în satul permisiilor lui. De zece ori absurd. Plutonierul-major pleacă cu câinele lup la picior. Vornicu iese la capătul strungii. Este ora 07 şi 45 de minute. Oamenii sunt adunaţi roate, roate. La pod. În gurile uliţelor. Poartă dolame de cioarec. Albe. Vineţii. Cu glugile lăsate pe spate. Tivite cu suitaşuri negre la buzunare, poate şi mâneci. Pe revere. Căciuli zdravene de miel negru. Ori brumăriu. Toate dolamele astea sunt ridicate la spate. „Au venit cu boatele de la stână”, îşi spune. De ce? Desigur, are despre alegeri imagini strict carageales̨ti. Ori din

Bacalbaşa… Nu ştie, n-a văzut, n-a participat la alegeri, îi vede pe codreni în uniformele lor de pădureni. Îi vede pe Tăureşti. Stau în mijlocul drumului, proptiţi în boate înalte cât statul, nemişcaţi şi-n jurul lor loc gol. Tot drumul spre Globură plin de bărbaţi. Abia atunci vede muierile.

Atunci o vede pe Ruja lângă Ochişor şi Ochişor mai în margine făcându-şi de lucru la şaua de lemn, fără să ridice nasul spre unul în dolamă care-i spune ceva la care

Ochişor nu reacţionează şi cel în dolamă se enervează vădit şi-atunci se-ntoarce Ruja spre străin şi n-aude ce zice Ruja; dar este limpede, îl ocărăşte.

— Vă pofteşte domn maior în sală… Vă ţin locul…

Ordonaţi să le percheziţionez pe astea ochioasele?

Stănică lustruit, bărbierit la sânge, cu cascheta pe-o sprânceană, spătos, arătos, e pus pe fapte mari. Calitatea lui de instructor de infanterie al Flotilei 1 Vânătoare a căpătat la Prislop cea mai strălucită confirmare.

— Stănică! Sfânt să-mi fii că…

— Măiculiţă ce ghioge! oftează Stănică, proţăpindu-se în gura strungii.

— Domnilor delegaţi. Verificăm toate delegaţiile.

Conform dispoziţiilor, la ora opt începem votarea. Rog pentru ultima oară pe toţi cei prezenţi să predea armamentul personal. Peste unsprezece minute este ora opt…

— Trebuia să începem la şapte, domnule preşedinte,

spune unul din delegaţi.

— Greşiţi! La ora opt, domnilor… Domnule locotenent, dacă este cazul, vă rog preluaţi armamentul personal…

Domnilor, sper că…

Maiorul face un gest indecis cu mâna. „Cum este afară?”

Îl întreabă încercând să pară calm. „Deocamdată, linişte”.

„Stai te rog aici până dăm drumul. Numai pe grupe de câte zece. Citeşte-le ordinea de votare”. Maiorul se ridică pe vârfuri:

— Rog delegaţii partidelor politice să constate integritatea urnei. Peste cinci minute declar deschiderea votării.

„Ce depinde de acest vot”, se întreabă. Desigur, în unităţi s-a făcut o propagandă electorală guvernamentală, s-au explicat pe larg tezele Blocului partidelor democratice, la toate informările politice s-a făcut caz deosebit de faptul că armata, marea mută de până acum, lipsită de drepturi politice, chemată doar să execute ordinele guvernelor aflate la putere, a fost eliberată de această servitute ruşinoasă. De fapt o eliberare unilaterală. Nimănui nu i-ar fi trecut prin cap că unităţile militare ar fi putut deveni teritoriul disputat de partidele politice. Asta ar mai fi lipsit. Abia de aici, din Prislop, îi este foarte evident că forţele politice antebelice au pierdut dintr-o singură mişcare de şah orice posibilitate nu numai de a utiliza armata, de a se sprijini pe armată, dar şi orice influenţă în armată, armata fiind încă de la întoarcerea armelor un teritoriu spiritual lucrat sistematic într-o direcţie unică, progresistă, direcţie organizată şi sistematizată prin aparatul politic. Şi că, indiferent de calitatea profesională a acestui aparat, ideile sunt cele care-i suplinesc minusurile acolo unde ele există şi aceste idei fuzionează cu necesitatea organică de echilibru a societăţii româneşti de după război. Un echilibru înnoitor, un echilibru dinamic, un echilibru care se asigură prin

eliberarea claselor oprimate este ideea generoasă a tuturor revoluţiilor; de data asta având o experienţă îndelungată, concretizată într-o construcţie statală unică în lume: Uniunea

Sovietică, factorul politic preponderent nu numai în Europa, dar şi în lume, dovadă evidentă fiind felul cum s-au desfăşurat, compoziţia şi concluziile diverselor consfătuiri politico-militare ale Aliaţilor, aflate de el în sintezele lui

Mefisto. Constată rece, obiectiv, starea lui de dubiu, acuzată violent de Augusta, ca şi când a te smulge dintr-un univers interior la alcătuirea căruia au conlucrat o mie de mii de imponderabile plus istoria şi a te replanta în alt univers, cvasinecunoscut, ar fi o treabă pe cât de obligatorie, pe atât de lăudabilă. Certitudinile lui cu uşor iz sacral au trosnit zdravăn la prima confruntare reală cu istoria vie. Ştie intuitiv că a participat la această istorie înnoitoare, fără să se poată obiectiviza însă, fără să se poată defini în raport de evenimente, fără să-şi poată stabili un statut moral, pentru că, îi este dureros de limpede, opţiunea lui nu i se impune cu implacabilul deciziei definitive.

— Rog pentru ultima oară să fie depus armamentul personal, spune maiorul…

Vornicu are tentaţia indiferenţei militare. A rămânerii lui în sfera atribuţiilor ordonate, expulzând într-o zonă strict particulară tablourile lui Belcotă, tablouri care spun ceva, fără ca el să înţeleagă foarte exact ceea ce spun;

analiza mai mult decât grăitoare a „pământelor” făcută de

Pătru, ameninţarea marinarului adresată coloanelor acelora de munteni învrăjbiţi, gata să-i ia în ghioage pe muncitorii de la Topleţ, înverşunarea Augustei, a lui Ciucă, a lui Răşinaru, problema „Unirii”, tentaţia indiferenţei este un fel de a fi laş, asta o descoperă în clipa când maiorul de justiţie militară întreabă:

— Cine dintre domnii delegaţi are de făcut vreo obiecţie referitor la organizarea locală a alegerilor?

Hotărăşte să participe. Îşi impune să redacteze o sinteză a noii lui experienţe „Prislop”. Îşi propune să înţeleagă. Să-şi forţeze inerţiile. Să se sincronizeze cu realitatea. Atemporalitatea i se pare stupidă.

— Eu!

— Numele şi partidul politic?

— Guga M. Gheorghe. Partidul Naţional-Ţărănesc.

— Fracţiunea?

— Nicio fracţiune. Maniu.

— Ascult.

— Nu-i dreaptă ordinea de votare afişată în centrul de votare Prislop, stimaţi delegaţi.

— De ce, vă rog? se enervează maiorul.

Maiorul îi este antipatic, cu toate că un alt maior de justiţie militară, procuror în procesul intentat lui de afaceriştii de pe front, s-a transformat în apărător, punând sub acuzare acuzarea, pe cei care-au organizat procesul, el nu poate jura că acolo n-a fost mâna lui Mefisto şi maiorul acela procuror şi-a bătut joc de administratori, întrebându-i dacă locotenentul (a cărui scurtă biografie de război a făcut-o pitoresc şi volubil) a vândut avioanele lipsă din gestiune întregi sau pe părţi, era un maior de justiţie militară plin de umor şi i s-a spus, după proces, că-l avusese în apărare şi pe bărbatul Metei, căpitan-intendent în Subsecretariatul de Stat al Aerului. Meta fiind sora lui domn Costache, clanul militar al Vornicilor sensibilizându-se de această ofensă şi reacţionând dur, cu tot armamentul. Devine atent. Discuţia preliminară, de rutină, se traduce rapid în termeni militari, care-l fac să ciulească urechea:

— În ordinea de votare sunt trecute mai întâi comunele îndepărtate, cătunele, apoi, la urmă, centrul de comună

Prislop.

— Inteligent! constată maiorul şi Vornicu îl aprobă…

Votează şi pleacă acasă. Descongestionează centrul.

— Oamenii au drum lung de făcut. Poate să-nceapă ploaia. E foarte just să voteze mai întâi cei mai îndepărtaţi

de centrul de vot.

— Domnul?

— Tovarăşul Matei Pava, Partidul Comunist Român.

Vornicu reface mental harta Prislopului. Cătunele risipite pe văi. Proletarii agricoli. Cei peste o mie de proletari agricoli, înşiraţi de Pătru în „teoria despre pământe”, cum spusese Ochişor. Aici, în inima comunei, ceilalţi. Cei cu iugărele mari, trecute în iugăre mici. Posedanţii. Deci o bătălie oratorică pentru întâietate la vot. De ce?

— Rog să se consemneze în procesul-verbal contestaţia mea, spune Gheorghe Guga… Prislopenii stau de azi-noapte în faţa şcolii. Gândesc că n-o să-i lase oră ăia din cătune să le treacă înainte. Să nu iasă tulburări.

Maiorul are o clipă de ezitare, pe care i-o transmite printr-o privire scurtă şi interogativă. Apoi:

— Nu i-a chemat nimeni de la miezul nopţii.

— Uşile cabinelor de vot n-au cârlige regulamentare pe dinăuntru, spune un bărbat obez, cu ochelari, îmbrăcat într-un palton albăstriu, cu guler din blană.

Delegaţii râd.

— Domnul?

— Ilie Purcariu de la ţărănişti. Să se consemneze.

— Domnilor delegaţi, dacă nu mai sunt obiecţii, declar deschisă ziua de vot în centrul de votare Prislop… Domnule locotenent, procedaţi în consecinţă.

Vornicu iese şi se izbeşte de tăcerea neguroasă a mulţimii, ca şi când mulţimea aceea ar distila în adâncur? întrebări şi înţelesuri aparţinându-i numai ei. Încearcă un sentiment stânjenitor. „Deschide radiatoarele şi adu comenzile la mijloc11, îşi spune. Grupurile izolate până acum zece minute au fuzionat într-o masă compactă. Este întâia oară când se adresează unor oameni care nu poartă uniforma, ştiind însă că majoritatea zdrobitoare a purtat-o, faptul a fost verificat duminică şi asta-i alungă stânjeneala.

— Cetăţeni! (era să le spună „grăniceri”). Vă rog, împărţiţi-vă pe grupe de zece oameni. Pregătiţi-vă cărţile de alegător şi…

— Ce zăce? Ce zăce?

— Da’ care n-are, ăla stă cu degetul în e…?

Locotenentul înregistrează obrăznicia, o raportează la ordinea de vot disputată, îşi spune că face probabil parte din pregătirea psihologică a alegerilor şi trece să-şi epuizeze instrucţiunile:

— Vă rog, respectaţi ordinea… Prezentaţi cărţile de alegător la mine. Intraţi în cabine. Votaţi…

— Cu ochiu’!

„Radiatoarele”, se sfătuieşte… L-a intrigat procedeul simbolurilor, care reprezentau partidele politice, a întrebat de ce şi i s-a răspuns că, existând la ţară un imens număr de analfabeţi, era necesar acest semn pictural… Ochiul este semnul naţional-ţărăniştilor, provocarea este evidentă, se face din nou că nu aude şi continuă patern:

— După votare ieşiţi pe poarta numărul 2 şi vă duceţi acasă în linişte.

— Dacă om mere cântând, îi bai?

— O suduind?

Sare peste întrerupere. Scoate din apărătoarea de piele a mănuşii lista cu ordinea la vot.

— Se prezintă la vot… satul Obiţa… Dacă vreţi să mâncaţi mâncare caldă diseară, lăsaţi mai întâi femeile.

— Să le-mbete ăia cu apă rece?

— Muierile mărg la vot cu noi!

— N-or votat până astăzi.

Femeia. O altă Mare mută eliberată, îşi spune. Cu ce consecinţe?

— Is boloşovici în căbine.

— Le-nvaţă să pună ştampla oră soare.

„Soarele” – semnul Blocului Partidelor Democratice.

— La ce să voteze Obiţa-naintea noastră?

Mulţimea se clatină. O simte cum, brusc, i se sprijină de piept. Metaforă? Aiurea. N-a simţit niciodată răsufletul mulţimii pe obraz. Încearcă să recunoască oamenii.

Nu recunoaşte pe nimeni. Mulţime, masă de fizionomii identice, parcă reprezentând o serie, un arhetip în serie, neguros, crispat într-un calm aparent, un calm

dirijat, totul într-o carapace care să apere de ce? într-un fel nedesluşit, nelimpede, este dornic să descopere ceea ce tăinuie mulţimea. Se precizează!

— Cetăţeni! Sunt aici ca să fac siguranţa localului de vot. Să execut dispoziţiile în legătură cu votarea. Ştiţi ce înseamnă ordinul pentru un militar… Nu-mi faceţi greutăţi…

Cineva imită orăcăitul unei broaşte. îl vede. Namila care-l barase pe Matei Pava. Omul este aproape. îl ajunge din doi paşi. Spune râzând:

— Haide! mai orăcăie o dată! Ca porcul nu ştii să faci?

Oamenii râd.

— Ştiu, domn locotenent, spune Ambrozie şi începe să guiţe ca înjunghiat.

— Guiţă nene mai încolo şi lasă-i pe votanţi!

Aşteptase şi se mirase că „pregătirea psihologică" rămâne la atât. Glasul bubuitor, pe ăsta-l aşteptase uşor crispat şi uşor indecis.

— Mă prislopeeeni, măăă!… Buie ăi din Obiţa şi din Ohaba şi de oră văăăi, măăă!

Glasul pe care-l aşteptase, ca o finalizare a ceea ce descifrează foarte limpede, „teoria despre pământe", se prelinge în mulţimea care de asemenea îl aşteptase, poate ca pe un semnal dintr-un cod stabilit riguros. Grănicereşte.

— *Visacoz*, răcneşte cineva comanda deprinsă în acele regimente grănicereşti ale monarhiei vulturului bicefal, care le organizase şi le dăduse privilegii minime cu intenţia de a le trece pe orbita deznaţionalizării, se refuză evadării şi înregistrează executarea acelei comenzi, pentru că mulţimea îi întoarce spatele, lui şi localului de vot. Deasupra căciulilor răsare o pădure de bâte ciobăneşti. Vede foarte clar cum Din Cruci şi din gura uliţelor o altă mulţime împinge spre şcoală.

— Da noi ăştia ge oră vale, când votăm, domn ofiţâr?

Întreabă un bărbat uscat, înalt, cocoţat pe un se ştie ce…

Şi noi nisăm departe şi-avem cale până acas!?

Când îi ordonă lui Stănică să ia pas alergător şi să-i raporteze maiorului situaţia, se aude taragotul. Dă la loc comanda.

Taragotul cântă un „de doi” îndrăcit. Taragotistul stă în picioare, pe şiţul dinainte. Ridică gura neagră a taragotului spre cer. Vioriştii trag arcuşul pe coarde. În faţa căruţei cu muzicanţii călăreşte stegarul. Are cal alb. Şa din lemn acoperită cu pocroviţă albastră. Dolamă albă, cu gluga pe umeri. La căciulă poartă un panaş din pene de păun şi trei panglici: roşie, galbenă, albastră. Căpăstrul şi frâiele sunt împodobite cu panglici şi ciucuri de lână. Ţine la scăriţă prăjina scurtă a steagului de nuntă, alcătuit din eşarfe multicolore, din praşchia de piele roşie îi iese patul unui pistol şi în tot coboară direct din legendele locului.

— Lăsaţi să treacă nunta, grăniceri! strigă stegarul.

— Uiuiuuu! chiuie givării călări pe lângă căruţele cu nuntaşi. Scot pistoalele. Trag în aer.

— Să-l cunoaşteţi oră naş! strigă cu glas cântat stegarul. Cunoaşteţi-l! Loc, mă, n-audzaţi?

Locotenentul îşi spune că nimeni nu este naiv în piaţa asta şi el cel mai puţin naiv dintre toţi, regia fiind într-un fel aproape copilărească. Pe după colţul dispensarului şi al postului de jandarmi se scurge la pas un şir de căruţe, escortat de călăreţi purtând pene de păun la căciulile trântite voiniceşte pe ceafă. În căruţa următoare celei cu muzica vede cascheta cu frunze de stejar pe vizieră şi-l recunoaşte pe colonelul Vărzaru.

— Uraaa!

— Trăiască domn colonel Vărzaru, tata grănicerilor!

— Uraaa!

Dintr-o căruţă se trage o rafală pe pistol-mitralieră.

— O să iasă ca la Plevna, donent, îi şopteşte Stănică.

— Fugi şi dublează posturile, ordonă.

— Ce se-ntâmplă aici, domnule locotenent? întreabă maiorul de justiţie militară şi abia atunci îi observă cicatricea vânătă, probabil o operaţie, care-i brăzdează falca dreaptă… Cine îndrăzneşte să tragă focuri?

— O nuntă, domnule maior!

— Nuntă? Într-o marţi? La dracu’, locotenente!

— Începem votarea aia, o merem acas, domn locotenent? Iaca, nisăm zece – n cap, aşa cum aţi ordonat.

— O grupă de luptă, rânjeşte Vasile Ambrozie, cel cu legitimaţia, orăcăitul şi guiţatul.

Vornicu are în faţă zece bărbaţi tăcuţi, care nu se uită la nuntă, ţinându-şi cărţile de alegător în mână. îl vede pe colonelul Vărzaru ridicându-se în picioare. Când acesta ridică mâna înmănuşată, ramătul pieţii se retează… Faza a doua a pregătirii psihologice, îşi spune ascultând glasul puternic al colonelului.

— Grăniceri!… Mergeţi la alegeri în linişte. Faceţi-vă datoria de cetăţeni. Noi mergem cu nunta la biserică. După sfânta slujbă ne-om face datoria de cetăţeni şi ostaşi.

— Uraaa!

Iarăşi pocnete de pistol. Câteva rafale de pistol-mitralieră. Fumul alb al împuşcăturilor se ridică în gogoloaie dense.

— Să mergem la votare cum a ordonat domn colonel, tata nost!

— Loc la nuntă, strigă stegarul.

— Loc la nuntă, n-auziţi?

Caii nechează. Givării şi-i joacă pe loc. Peste piaţă trece o pală de pâclă. Vornicu constată dispariţia maiorului de justiţie militară, liniştea sumbră închegată după trecerea nunţii, încearcă să descifreze sensul celor spuse de fostul prefect şi sensul prezenţei lui la Prislop, nu are niciun element care să-i permită vreo supoziţie în legătură cu intenţiile colonelului Vărzaru, cu toate că atât Pătru.

Matei Pava cât şi plutonierul de jandarmi i-au sugerat iminenţa unei agresiuni asupra localului de vot. O tâmpenie. Ce rezolvă o agresiune la Prislop, unde sunt înscrişi pe liste 3 400 de votanţi, faţă de destinul imediat şi viitor al României?

— Ia ridicaţi dolamele! Ce dracu’ duceţi pe dedesubt, îi întreabă în glumă pe cei zece votanţi, auzind acum, foarte clar, clocotul mulţimii izbucnit brusc, ca şi strigătele de protest venite din gura uliţelor. Îi percheziţionează

sumar pe votanţi, mirându-se de disciplina subită instaurată în piaţă. Sătenii se organizează singuri pe grupe de câte zece oameni. Vede cum femeile se strecoară printre rânduri, ieşind din mulţime. Valurile de munteni care-l înghesuiseră se rânduiesc după o comandă nerostită. Numai în câteva minute are în faţă o companie de bărbaţi tăcuţi, aşezată cu plutoanele în linie şi grupele prin flanc câte unul. Trei amănunte care nu pot scăpa ochiului unui soldat.

Apariţia colonelului, dispariţia femeilor, dispozitivul companiei.

— La ce scoateţi metralera aia, don ofiţâr? întreabă moş Argintariu, îl cunoaşte, moşul stă calm în capul unei grupe de votare şi-i arată soldaţii care instalează o puşcămitralieră în fereastra de la capătul coridorului.

— Rămâi aici, îi ordonă plutonierului… Urcă scările dintr-un salt, stăpânindu-şi greu furia. Maiorul de justiţie şi-a pierdut capul. Când intră în sala de vot, primii votanţi ies din cabine, cu buletinele împăturite.

— Aici nu-i ştamplă, tu-i muntele mâni-sa de votare!

strigă cineva dintr-o cabină.

— Să se consemneze! Să se consemneze, spune piţigăiat delegatul obez, cu guler din blană la paltonul albăstriu.

Vornicu se izbeşte de atmosfera încordată a sălii de vot. îl vede pe domn Paraschiv, secretarul comisiei, consemnând grav probabil presupusa lipsă a ştampilei. Controlase cu maiorul ştampilele. Erau toate la locul lor, legate cu sfoară.

— Şi aici lipseşte!

— Să se consemneze!

— Se sabotează votul poporului!

— Domnilor!

Maiorul încearcă să restabilească liniştea. Vornicu îl vede trecându-şi mâna prin părul scurt, încărunţit. Vasile

Ambrozie, cel cu orăcăitul, stă în faţa urnei. Ţine buletinul cu două degete.

— Să fie tot aşa, domn maior!

— Vorba, domnule!… Ce este locotenente?…

— Aţi ordonat să scoată puşca-mitralieră?

— Mă tragi la răspundere?

— Orice ordin se dă trupei, se dă prin mine şi numai dacă eu validez ordinul… Maiorul este dintr-odată alb, îi tremură buzele şi-l trage spre fereastră, vorbindu-i şoptit:

— Eşti nebun, domnule? Au tăiat firele telefonice…

(Arată cu fruntea spre sala de clasă vecină, unde este instalat telefonul de campanie legat la circuitul local.) Ştii cine-i colonelul? Maiorul zâmbeşte chinuit, joacă teatru, ca şi când i-ar comunica lucruri mondene. Trage cu ochiul la membrii comisiei. Vasile Ambrozie se opreşte în pragul sălii.

— Haida, mă oameni!

— Taci, domnule şi evacuează sala, îşi iese maiorul din zâmbetul fals.

— Boletinul meu îi votat oră „soare”, soarele mamii lor şi cine… j

Maiorul se face vânăt… „Mişcarea a patra”, îşi spune

Vornicu. „Cu telefonul, a cincea”. Colonelul Vărzaru s-a precizat cu o uluitoare simplitate. Aproape copilărească.

Colonelul Vărzaru, fostul prefect al locului, vrea aici un teritoriu independent. Ceva asemănător „republicii de la

Ploieşti” a lui Candiano Popescu, bravul avocat care şi-a ispăşit păcatele republicane, luptând eroic la Griviţa 1 şi devenind regalist înfocat după războiul Independenţei.

Chestiunea ar fi de-a dreptul amuzantă, dacă n-ar fi la mijloc şi armele. Maiorul este panicat. Aici trebuia adus un maior de infanterie.

— Să se consemneze, strigă mai multe glasuri.

— Falsuri!

— Siluirea conştiinţei, strigă un bărbat în haină de piele.

— Linişte domnilor!… Votantul e beat!… Altfel nu se explică!…

Apoi, şoptit, agitat, frământat, la urechea lui: –

Colonelul, criminal de război. Are mandat de arestare! A vrut să mă degradeze şi să mă împuşte pentru că n-am executat ordinul de a trimite în faţa plutonului un ofiţer rezervist. Ia măsuri. Eşti comandantul pazei.

— Măsurile şi răspunderile ce-mi asum, domnule maior. Rămâneţi preşedinte, milităria lăsaţi-o pe seama mea. Am onoarea să vă salut.

Vornicu cheamă curierul, un recrut, îi ordonă să se scoată puşca-mitralieră, actul a fost nesăbuit, semănând cu o provocare, vrea să se întoarcă la postul lui şi atunci iese din cabină un muntean tânăr, care agită buletinul de vot şi urlă:

— Am vrut cu „ochiu'"… Da era votat oră „soare"!

— Locotenent! Arestează-l imediat!… îţi ordon să-l arestezi imediat!…

— Samavolnicie, se strigă de pe podiumul delegaţilor.

O parte din delegaţi se ridică. În picioare. Vociferează.

„Curat Caragiale" îşi spune, compunându-şi figura marţială de rigoare când ordonă santinelei:

— Ia-l!

Munteanul sprinten se fereşte de santinelă. Planul colonelului este pus la punct minuţios şi se aplică, în adevăr, ostăşeşte. Ştie că este nevoie de el afară. În faţa mulţimii.

Cuprinde dintr-o privire scena comică, santinela stânjenită de arma „Manlicher" străveche, fugărind provocatorul, domn Paraschiv scriind zorit, roşu de importanţă, cu freza pomădată strălucind gras, prislopeanul Gheorghe Guga aşezându-se între soldat şi provocator. Aude limpede strigătul venit de afară:

— Prislopeeni! Bolşovicii fură votarea!

— Destul! spune Matei Pava, nu-l mai recunoaşte şi-l vede urcându-se pe bancă… Domnilor, manevrele astea au mers cândva şi…

Nu-l mai ascultă. Iese, coboară scările şi dă peste acelaşi Vasile Ambrozie care îşi agită mâinile sub nasul plutonierului, strigând din fundul bojocilor:

— Grăniceri!… Bolşovicii batjocoresc voia poporului!

Stănică îl apucă de mâneca dolamei. Ambrozie se smuceşte. Plutonierul rămâne cu dolama, omul fuge şi nu prea.

Se lasă prins. Atunci izbucneşte larma.

— L-or ucis oră Ambrozie!

— Bolşovicii l-or ucis!

— Chemaţi-l oră don colonel, tata nost!

Nu poate spune că programul colonelului nu a fost susţinut în ritm alert şi că Pătru C. Dragalina a fost departe de adevăr. Unde este Pătru C. Dragalina?

— Cine batjocoreşte, mă, voia poporului!

— Care popor, mă?

— Ambrozie e poporu'?

— Oi fi tu, Goanţă, poporu'?

— Guguleştii, mă?!

Clopotele. Rar. În dungă. Clopotele. Vornicu se zgribuleşte-n el. Ce spaime vestesc clopotele? De ce clopotele? în vremuri vechi, clopotele şi muntele, urgiile şi călcările de vatră şi năvălirile, astea erau clopotele în dungă prin vechimi şi-acum? Augusta ar fi fost în stare să le dea apartenenţă de clasă. Şi el? Din Cruci împinge spre piaţă o coloană masivă, în frunte îl distinge pe Pătru, omul este împins implacabil de trâmba aceea de bărbaţi şi muieri umăr în umăr, îi prinde privirea, privirea ca şi gestul scurt al fostului luptător îl alarmează, urmăreşte direcţia mâinii şi vede o maramă albă ridicată într-un arin din luncă, dincolo de dispensar, spre poala muntelui. Clopotele îl răscolesc dureros. Cândva, dangătul lor vestea primejdia năvălirilor străine. Despre ce năvălire poate fi vorba aici şi acum? De ce se tem clopotele? Şi ce n-a intuit el sau ce dat esenţial îi scapă, dat în posesia căruia se află mulţimea neguroasă din faţa lui? Oamenii îi ocolesc privirea. Cineva spune:

— Don locotenent, asta-i treaba noastră!

— Nu-i bine să fie armata…

— Noi ni-s cu maiestatea, da' fără armată!

Clopotele! Bing! Bing! Bing! Trase în dungă. Unde-i

adevărul? Ziua coclită, plină de pâcle, umedă, îl bântuie însingurându-l, mucezindu-l, este aici, a înţeles reformele şi planurile de viitor, le-a înţeles logic, poate şi sentimental; toată mulţimea din Prislop este chemată să valideze aceste planuri şi dintr-odată clopotele şi masa compactă de bărbaţi care vrea să se precizeze fără armată;

momentul este în afara oricărei experienţe de viaţă, este atât de nou şi de tulburător, atât de ieşit din tipare, atât de neprevăzut în regulamentele de luptă ale aviaţiei de vânătoare, încât nu poate face apel la niciun îndreptar în afara situaţiei în sine, în afara ordinelor primite, în afara intuiţiei, tactului şi a celeilalte experienţe, istorice, adică a prezentului total cum numeşte existenţa lui în istoria largă a poporului român, silindu-se s-o actualizeze ca şi când ar fi sincronă cu propria lui existenţă cotidiană.

Colonelul Vărzaru îşi scoate mantaua de piele. Pavel

Lala i-o aşază în căruţă. Poartă ţinuta de campanie, cu toate decoraţiile, îşi încinge centura cu pistolul şi ştie că hotărârea de astăzi îi marchează definitiv tot restul vieţii.

În cazul lui nu pot exista jumătăţi de măsură. A cântărit toate alternativele. Nu se dă singur pe mâna aşa-zisei

„Justiţii populare11, după socofeala lui un fel de maşini de plătit poliţe politice. A fost fără milă cu toţi cei care-au sabotat războiul, atât în est, cât şi în vest; i-a exterminat pe legionari; i-a exterminat pe comunişti, pe

S.S. –iştii rămaşi în spatele frontului, pe diversionişti, grănicerimea este un teritoriu sacru, unde comuniştii n-au ce căuta cu utopiile lor, satele grănicereşti stau aşa din veac, nu acceptă doctrina, n-o consideră legitimă şi în consecinţă astăzi îi declară război, aruncând în foc, sau jertfind, tot ce are mai scump: pe Maria. Poate este încă vreme s-o trimită peste graniţă. Poate ţine aici, câţiva ani, un cap de pod pentru o aero-debarcare. Conflictul dintre americani şi ruşi este inevitabil. Totul depinde de data declanşării lui. Va rezista în munţi până la data aceea?... Cine-o poate şti?!

— Dă-i drumu', Pavele!... Nu tragi decât la rachetă!

— Am înţeles, să trăiţi!

Pe Maria a trimis-o la Timişoara... Nunta este un pretext să poată aduce armamentul pe care-l împart oamenii lui Pavel Lala. Piaţa este un vacarm. Dacă fiecare centru de votare s-ar transforma într-un Prislop, atunci comuniştii ar rămâne în afara cetăţii... îşi aminteşte cu o schimă acră momentul când a fost scos din prefectură, nu înţelege nici astăzi cum a fost posibil să se lase surprins de mulţime;

mai exact să nu cunoască forţa mulţimii căreia nu i-a acordat decât dispreţul, stegarul aduce calul, ţinându-i piciorul să încalece. Vărzaru saltă în şa. Pavel Lala biciuie caii, răsucind căruţa în loc. Codrenii lui Goanţă deschid pârtie.

De la Divizie la o mână de grăniceri. O clipă de panică rece. Cum de a fost posibil? Vede flamura albă din luncă, îi tremură fălcile. Profesorul a tăiat firele telefonice. Ce se întâmplă şi cum poate fi atât de uşor corupt de la tradiţie un popor întreg? Givării îl înconjoară călări. Îşi trag pistoalele-mitralieră de sub dolame. Totuşi, acolo, la şcoală, este armata a cărei uniformă o poartă. Se întâmplă, de fapt, dincolo de Prislop, contraofensiva celor pe care i-a ţinut cu nasul în ţărână, care au ros mereu la temelia statului cu sabotajele şi grevele şi revendicările şi pe care guvernele antebelice n-au ştiut să-i aducă la ascultare, nu prin represiune, asta a venit prea târziu, prin ridicarea lor la statutui de participant. Aşa cum s-a făcut cu grănicerimea şi Comunitatea de Avere. Mareşalul Antonescu a voit-o;

dar prea târziu. N-au voit-o industriaşii. Acum este prea târziu şi pentru ei. De fapt industriaşii trebuiau luaţi în baionete. Râs de lătrat, un râs negru, disperat. Este foarte lucid, atunci când îmboldeşte calul cu pintenii şi calul de munte rămâne ţapăn, pentru că în viaţa lui nu i-a pus pinteni nimeni. Colonelul Vărzaru împinge calul în mijlocul pieţii. Stă în şa drept, spătos, cu cascheta trasă pe frunte. Se ridică în scări. Piaţa amuţeşte. Vornicu, aşezat în

capul scărilor, vede şi aude totul, încercând aceeaşi stupidă senzaţie de suspendare deasupra golului, singurul lui punct de sprijin de care se agaţă cu disperare fiind ordinul şi datoria… Oricum, colonelul Vărzaru îl pune în dificultate, violând deliberat statu-quo-ul impus de situaţie pentru că, împotriva dispoziţiilor guvernului legal, confirmat de monarh, intervine brutal aţâţând mulţimea şi ce s-ar alege de statul ăsta sărăcit de război, mutilat de război, dacă toţi coloneii şi locotenenţii ar lua-o razna, aducând în locul ordinii necesare refacerii, haosul unor confruntări politice contradictorii? îşi spune că un ofiţer nu poate fi obedient decât la puterea de stat, altfel tot jocul social se dă peste cap, însăşi noţiunea de stat autoanulându-se. Colonelul spune clar, cu o claritate didactică, de instructor la recruţi:

— Grăniceri! Slobozi am stat! Slobozi am trăit! Oşteni slobozi am fost? Pe graniţă şi în satele grănicereşti I

Libertăţi am avut?

— Avut, dom’colonel! Ca vulturii!

— Aşa-i, strigă bărbăteşte prislopenii.

— Regele nostru, regele românilor, să ni le ia?

— Bolşovicii, dom colonel!

— Aşa este grăniceri. Voiam să respectăm dispoziţiile guvernului. Dar văd că guvernul nu respectă constituţia.

Guvernul vrea să-şi bată joc de voinţa poporului.

— Joos guvernuu!

— Maniu la putere!

— Grăniceri! Regele ordonă să ne apărăm slobozenia grănicerească. V-o spun asta eu, colonelul Vărzaru, os din.

osul vostru… Ăştia, comuniştii, au dat ordin să mă aresteze. Pentru că nu i-am lăsat să-şi facă de cap. Iată-mă aici. Judecaţi-mă! Mergeţi cu ei şi-atunci vă luaţi rămas bun de la libertate; ori intrăm în trădători şi-i spulberăm de pe faţa pământului?!

— Uraaa! strigă Goanţă. Trăiască don’colonel, tata nost!

Vornicu înregistrează aproape absent clocotul mulţimii. Nu atât de absent să nu selecteze în acest clocot

atât uralele, cât şi strigătele de protest ale celor care împing

Din Cruci. Nu este nevoie de niciun alt argument. Colonelul nu are unanimitate decât în piaţă. Este normal ca disputa să se rezolve la urne, sub austera imparţialitate a armatei, indiferent cum aceasta va vota la finele operaţiei. Urmăreşte în aceeaşi stare de absenţă cum un fecior se caţără pe gardul bisericii.

— Chiar dacă ar fi să ne părăsim vetrele, chiar dacă ar fi să ne retragem în munte ca-n vechime…

Dintr-odată piaţa amuţeşte. Vornicu simte cum vorbele colonelului cad de data asta în gol. În golul plin de nelinişti şi incertitudini deasupra căruia stă el agăţat de disciplina militară. Probabil colonelul sesizează şi el golul, pentru că strigă ura ca la asalt, apoi:

— Trăiască libertatea! Trăiască majestatea-sa regele

Mihai I, apărătorul grănicerimii! Vărzaru se întoarce spre un givăr, care se uită la el cu gura căscată.

— Trage racheta, dobitocule! Ce mi-ai înlemnit în şa?

— Uraaa! strigă codrenii lui Goanţă.

Locotenentul Vornicu se întreabă care va fi următoarea mişcare a colonelului şi ce finalitate vede acesta în agitaţia pe care-o produce, încălcând legea şi sfidând autoritatea şi dacă, atunci când era prefect, ar fi tolerat la altul ceea ce face el acum şi aici… îl sensibilizează privirea lui Pătru C. Dragalina, pe care-l simte mult mai aproape decât pe colonelul cuirasat în teze generale, pentru că, este evident, colonelul are altă „teorie despre pământe”, despre foile de posesie mincinoase, despre felul în care s-au făcut mobilizările şi scutirile de mobilizare, despre sutele de mii de bărbaţi căzuţi pe câmpurile de luptă şi eventual despre necesitatea justiţiară a istoriei, aceea de a uşura destinul orfanilor, al văduvelor, al mutilaţilor şi de a recompensa pe foştii luptători. Locotenentul se străduieşte să cantoneze în abstracţiune, spre a se păstra obiectiv. Pătru C. Dragalina îi indică prin codul de semnale obişnuit prezenţa „inamicului” undeva pe coasta din spatele bisericii.

Plutonierul-major de jandarmi Amăriuţii lasă binoclul de la ochi. Înjură de parastas. Ordonă curierului:

— Încuiaţi grajdu cu lacătu. Baricadaţi uşa postului cu paturile. Toată lumea să ocupe posturile de alarmă.

Fugi mă şi ridică santinelele. Să se retragă în post. Te-ntorsăşi?

Îşi duce din nou binoclul la ochi. Vede prin lentilele aburite de pâclă, şirul de terorişti coborând din Broschin la adăpostul livezilor. De la etajul întâi al dispensarului cuprinde ce nu cuprinde locotenentul de aviaţie, curier nu-i poate trimite, colonelul Vărzaru stăpâneşte piaţa, colonelul este mână în mână cu profesorul Simu Belcotă, până ieri legea a fost colonelul, a fost şi Simu Belcotă lege într-un timp, înainte de asta l-a vânat din ordinul legiunii, pe urmă l-a păzit şi i-a zis „să trăiţi” din ordinul legiunii, pe urmă iar l-a vânat din ordinul colonelului Vărzaru, prefectul, acum colonelul se bazează pe profesor şi el a repartizat muniţia pe oameni şi a dat telefon la plasă, neştiind ce să aleagă, căpitanul Ceauşu fiind ginerele colonelului şi ordonându-i să aplice întocmai ordinele legiunii şi ale guvernului. N-a obţinut plasa. Firul telefonic este tăiat. A

trimis un jandarm călare la Cruşovăţ să dea alarma direct la prefectura judeţului. Caută prin binoclu coasta Nigiuginilor. Vede jandarmul urcând cu calul de dârlogi.

— Închide fereastra, domnule jandarm, spune doctorul… Am o bolnavă, o bătrână, primăria n-a dat cota de lemne, afară e frig, zgomot, prea mult zgomot.

— Bine-ar fi, dom’doctor, să-nchidem fereastra şi gata!

Jandarmului i se bate ochiul ceacâr. îl priveşte acru pe doctorul apatic, ponosit. Plutonierul miroase a manta udă.

A carabină. Pâcla intră pe fereastră, rece.

— Da’ nu se poate să închidem fereastra, dom’doctor, chiar de-ar fi să moară baba. Nu se poate, că dă viaţa peste noi. Ne strânge de gât, mama ei de viaţă! Avui ordin s-o ţin în frâu, da’ nu putui s-o ţin şi uite că puse şaua pe mine şi

mă călăreşte la pas spaniol.

Plutonierul îl împunge pe doctor cu arătătorul îngălbenit de nicotină.

— Dumneata nu eşti jandarm, de-aia ziseşi să-nchid fereastra. Dar eu, care fui jandarm reangajat de la 18 ani, cum s-o-nchid? Uite-l pe dom'colonel Vărzaru cum o ia pe dreapta, c-ar vrea să-i zic săru-mâna lu' Goanţă, după ce-l scoase din puşcărie şi-acu să-i păzesc osânzile şi afacerile… Uite-l colo pe Pătru C. Dragalina, care-o luă cu ocolire pe stânga. Are după el toată durerea muntelui.

Atunci eu ce pot ca să fac? Să-nchid fereastra? Aici să-mi răspunzi dom'doctor, că sunteţi om cu carte!… Vedeţi, prin urmare, că nu pot să-nchid fereastra… Vă somez să retrageţi baba din salon… în centrul de votare Prislop au loc operaţiuni militare…

…Pistolul de rachete pocneşte înăbuşit. Racheta suie până sub burţile norilor pe o traiectorie fosforescentă. Explozie miniatură… Trei sfere roşii, incandescente se răsfiră sub valurile de pâclă. Locotenentul Vornicu le urmăreşte căderea uşoară din cerul vătos, cădere pe trei arcuri de cerc, desenate subţire cu fum… Racheta: semnal cunoscut, de începere sau încetare a unei acţiuni militare, îl sensibilizează. Îi taie senzaţia suspendării deasupra golului, îi anulează absenţa. Semnalul lui Pătru i-a indicat locul de unde colonelul primeşte întăriri. Colonelul nu-l poate pune în situaţia de a ridica arma împotriva superiorului, în faţa mulţimii grănicereşti. Ar fi aici ruinarea unui sistem al disciplinei. Al ierarhiei. Colonelul nu poate împinge absurdul până la limita lui cea mai periculoasă. Colonelul stă masiv pe calul lui alb, în şaua de lemn, este limpede că ezită, probabil ar vrea să şarjeze intrarea în localul de vot; dar îl vede acolo pe locotenent şi ştie cât de bine şi ferm sunt instruiţi locotenenţii, mai ales cei care-au făcut războiul. Iarăşi bat adânc, în dungă, clopotele bisericii.

Absurd, îşi spune Vornicu. Îşi aduce aminte de misiunea cu Mefisto la Divizia a 4-a. De episoadele infanteristice.

De şirul nesfârşit al zilelor de război în care ei toţi de aici au stat neclintiţi sub acelaşi tricolor. Absurd! Ce se întâmplă? Şi de ce? Şi care este motivul adevărat, motivul adânc, dacă există unul, care-i învrăjbeşte şi-i aşază faţă-n faţă, ce înţelege colonelul care stă călare şi şovăie şi ce nu înţelege locotenentul sau invers?

— Îţi ordon să deschizi foc de intimidare!… îţi ordon! … Pe loc! Locotenentul Vornicu îl simte pe maiorul de justiţie militară, mai exact îl sâcâie felul nemilitar în care ordonă, glasul gâjâit, speriat, obscur, duhnind a spaimă prostească, de la început maiorul ăsta i-a stat pe nervi;

face o jumătate de întoarcere, îl vede pe maior alb, cu broboane de sudoare ţârâindu-i pe obraji, izvorându-i la rădăcina nărilor, cunoaşte chestia asta meschină şi dezgustătoare a fiziologiei şi-l întreabă în şoaptă:

— Împotriva cui să deschid foc, domnule maior de justiţie?

Clopotele au încetat să bată. Norii lăţoşi îşi saltă poalele peste turla bisericii. Lumina cenuşie este străpunsă de o altă lumină, veselă, o spadă străvezie de lumină primăvăratică străpungând clădăraia de nori, tăind cu lama lucie o pârtie de lumină veselă, optimistă. Abia atunci

Vornicu vede că bărbaţii din faţa lui, muntenii, şi-au prins la pieptul dolamelor medaliile lor ostăşeşti. Recunoaşte

„Virtutea Militară 1 mai ales.

— Împotriva cui să deschid foc? repetă întrebarea şi cu un gest scurt îşi deschide teaca pistolului.

Maiorul la fel de alb, acum parcă pământiu, smulge arma santinelei, o dezasigură şi epolează neîndemânatic.

Vornicu vede cătarea armei tremurând. Nu este nevoie să urmărească linia de ochire luată de maior. Ştie că acesta îl ocheşte pe colonel. Izbeşte arma de jos în sus, în clipa când maiorul apasă pe trăgaci. împuşcătura răsună spart, stingheră şi cretină.

— Mizerabile! Trebuia să te execut cu mâna mea!…

Locotenente! Dezarmează-l pe imbecil, ordonă

colonelul.

Hei! Grăniceri!… Stânga-mprejur! La mir!

Vornicu ia arma din mâinile tremurânde ale maiorului de justiţie militară.

— Idiotule, îi spune santinelei… Marş la corpul de gardă… Ai trei zile de carceră. Te-ai lăsat dezarmat în post… Intraţi înăuntru, dom’le maior. Am un chef nebun să vă arestez. Aici. De faţă cu toată omenirea asta.

— Ai s-o mi-o plăteşti, gâfâie maiorul… Ai trecut de partea criminalilor de război, legionarule!

Vornicu îşi scoate pistolul cu un gest prelung, leneş.

Caută privirea chioambă a maiorului.

— Un singur cuvânt şi scad din scriptele justiţiei un maior… Dispăreţi, până când nu schimb pasul la elice.

Motor!

— Ai să putrezeşti la ocnă!

— În ordinea gradelor!

Maiorul se stăpâneşte. Vornicu bănuieşte că omul este în pragul apoplexiei. Îi întoarce spatele, nu fără să-l vadă pe Stănică venind în pas alergător urmat de o patrulă cu armele în cumpănire, având baionetele puse. Ofiţerul constată starea de lehamite care-l sufocă. Votanţii execută o manevră de învăluire a localului de vot, cu precizia unui exerciţiu de luptă excelent regizat. Locul din faţa şcolii rămâne gol. Din deal răsună pocnetul sec al unui tun uşor.

Proiectilul sfârtecă pâcla cu un ţiuit prelung. Trece peste capul coloanei care presează Din Cruci. Explodează galben în buza dealului. Vornicu aude fâlfâitul caracteristic al proiectilului de aruncător. Ceva ca o pară cade din scama norilor într-o grădină din marginea drumului spre Globurâu. Explozia ridică un vălătuc de flăcări violet şi clăbuci albi. Dincolo de bulbucii de fum vede două şiruri de bărbaţi înarmaţi venind în pas alergător pe ambele şanţuri ale drumului. „Au înnebunit”, îşi spune.

— Domnule colonel! strigă… Domnule colonel!

Colonelul Vărzaru îşi întoarce calul. Vine la trap bătut, ţeapăn în şa, cu fălcile de buldog căzute.

— Mulţumesc, locotenente. Netotul ăla m-ar fi

împuşcat. Ce vrei?

— Nu mai înţeleg nimic. Ce facem aici?

Colonelul înţelege exact stupefacţia din ochii aviatorului. Voise să atace localul de vot. Să-i scoată în piaţă pe comunişti şi să-i împuşte. Să conducă votarea şi să trimită urna plină cu manifeste la centrul de plasă. Băiatul ăsta îi strică tot planul care, oricum, are haz. Vornicu interceptează maliţia rece din privirea colonelului Vărzaru.

— Ne apărăm cugetul şi rânduielile din bătrâni, spune colonelul… Atât…

Planul prevedea să intre călare în şcoală. În capul scării stă locotenentul de aviaţie cu mâna dreaptă căzută pe lângă trup, ţine pistolul cu ţeava plecată spre pământ, băiatul este nehotărât şi hotărât în acelaşi timp; iar în şcoala unde el, colonelul, a învăţat în primele două clase primare n-o să intre călare. Nu poate. Ar fi o impietate.

— Domnule colonel!… Localul de vot!

— Nu-ţi face ţie chip cioplit, râde Vărzaru, îşi întoarce bălanul şi pleacă la galop spre podul acum stăpânit de legionarii profesorului Simu Belcotă.

— Brandu, mă oameni!

— Ăştia vor să n-ajungem la vot, Petre!

— Nu vor s-ajungem la votare, măăă!

— Trag cu anticaru, Petre!

— Ce-i asta, oameni? Votare? O batjocoră!

Din mulţime se ridică un vuiet rău. Vornicu se desprinde de moment, era cât pe ce să-l înhaţe momentul, să-i limiteze raţiunea şi înţelegerea numai la gestul reflex care traduce executarea misiunii, indiferent cât de complexă este misiunea. Pentru o clipă a deturnat intenţia colonelului

Vărzaru de a ataca localul de vot. Colonelul n-a ordonat ochitorilor de la tunul anticar şi de la aruncător să lovească şcoala. Îşi dă seama că, depăşind impasul şi dilema, colonelul va trebui să-şi justifice prezenţa faţă de grănicerii partizani şi că singura şansă pe care o are comandantul gărzii aici, la Prislop, este aceea de a temporiza. De fapt, el, Vornicu, se află între Matei Pava şi

Vărzaru. La care din ei este adevărul? Nu adevărul mărunt, celălalt adevăr, al timpului, dacă un asemenea adevăr există? Spada de lumină veselă, primăvăratică s-a înfundat în câlţii groşi, cenuşii ai norilor. Aude glasuri iuţi şi aprige de muieri, blesteme şi vede coloana Din Cruci năboind în piaţă.

„Judecarea situaţiei”, îşi spune Pătru C. Dragalina, când se desprinde din capul coloanei şi se furişează în spatele dispensarului. A văzut grupa înarmată coborând prin livezi, strecurându-se pe malul Ramnei şi dispărând în dosul grajdului postului de jandarmi. „Judecarea situaţiei”.

acum când colonelul Vărzaru, în loc să atace şcoala, îi atacă pe ăia din vale şi aici la Prislop îi musai să se ştie că demobilizaţii au un cuvânt de spus în problema păşunilor şi a livezilor şi a luncii. Se prelinge în lungul zidului, tupilat, găseşte uşa postului de jandarmi întredeschisă, se strecoară în coridorul mirosind a bradolină şi a murdărie de şoarece, rămânând nemişcat, lipit de zid.

— Unde-i, mă, muniţia? Răspunde! Ţi-ai înghiţit limba, răcane?

Se aude un bâlbâit. Nişte pumni izbesc înfundat. „Aici e facerea lumii şi ăştia…” Se apropie neauzit de uşa dormitorului trupei. Vede nişte picioare crăcănate, în obiele groase, roşii, nişte opinci de cauciuc de la care vine duhnet greu de încins, un jandarm livid, cu un fir de sânge curgându-i din nas peste buze şi bărbie, iar pe unul din paturi alt jandarm, numai în izmene şi cămaşă, sculat atunci din somn, cu ochii holbaţi, leoarcă de sudoare, cu mâinile ridicate.

— Ce-i, bă, aici? se aude de undeva, de la fereastra dispensarului, glasul plutonierului-major… Care te foieşti pe la grajduri?

Pătru ţâşneşte în dormitorul mirosind a obiele şi efecte, îl apucă pe cel în opinci peste braţe, îl smuceşte pe sus şi se lipeşte cu el de zid, ţinându-l în faţă, scut. Alt bărbat, scund, îmbrăcat în haine orăşeneşti, ponosite, iese de undeva de după un dulap. Ameninţă cu pistolul-

mitralieră.

Ţipă isteric. Dă buzna pe uşă. Trage o rafală în tavan când îl vede intrând pe plutonierul-major Amăriuţii, care înjură cumplit.

— Nu mă lăsa camarade Buzilă, strigă prizonierul.

De după arestul postului, un tânăr bărbos şi pletos, aşezat în genunchi, trage un foc de pistol în plutonier. Glonţul se înfige în tocul de lemn al uşii. Buzilă se repede pe lângă Amăriuţii care îi trânteşte o lovitură în ceafă cu patul armei. Omul cade de-a-nboulea. Strigă ajutor. Amăriuţii năvăleşte în dormitor.

— Daţi-mi drumul, scrâşneşte cel din braţele lui Pătru…

Daţi-mi drumul până nu-i prea târziu.

Legionarul e voinic. Se smuceşte. Îi pune piedică lui

Pătru. Amăriuţii îl ia în pumni. Legionarul îl muşcă de bărbie. Are ochi negri, scăpărători, cu vinişoare roşii în cornee. Jandarmii îl culcă la pământ. Apar un lanţ, un lacăt, omul este legat cu mâinile pe lângă trup şi priponit de piciorul de fier al patului din care se ridicase cel în izmene. O rafală scurtă zboară în ţăndări geamurile postului.

— Culcat, strigă Pătru.

— Of, of, vitejilor! Ce-am să vă tăbăcesc eu pielea, fire-aţi de trei ori afurisiţi, râde legionarul. Are buza ruptă şi dinţii plini de sânge.

— Dezleagă-l, don’plutonier! Dezleagă-l, să-l arăt, că altfel „profesărul”…

Amăriuţii înţelege. Deschide lacătul. Îi buşeşte pe jandarmi, îi înjură de pricească, de lucruri sfinte, cum de-au lăsat dobitoacele postul vraişte „uite, mă, don’plutoner

Dragalina, ce recruţi îmi trimite Legiunea, tu-i vascrisul ei de democraţie, bă, vă mănânc ficaţii”, jandarmii se echipează în panică şi Pătru se arată în fereastra numai cioburi, adăpostit în spatele prizonierului. De jur-împrejurul pieţii patrulează bărbaţi înarmaţi. Unul scund, cu o scurtă de piele, pune în bătaie o puşcă-mitralieră Z.B. Pătru priveşte lacom luciul mat al

încărcătorului. Omul mânuie arma cu pricepere. Poartă legătură neagră peste un ochi. Profesorul

Simu Belcotă sare şanţul şi se opreşte lângă puşca-mitralieră. Îşi agaţă de umăr dolama verde, cusută cu suitaşuri.

Până ce Pătru să facă o nouă judecare a situaţiei, plutonierul-major Amăriuţii flancat de cei doi jandarmi iese în faţa postului. Se zgreapţănă pe bancă şi strigă:

— Domn profesor Belcotă, te somez, în numele legii, să-ţi retragi trupele! Altfel deschid foc şi-l execut pe Tăbârcea M. Ion, prizonier la postul de jandarmi, că avui de când mă ştiu memorie bună şi-l cunoscui şi pe ăla de trase în organul public aflat în exerciţiul funcţiunii, că dacă-mi cazi în labă don Mara C. Petrişor, fost elev şi fost pocherist, alifie te fac şi-ţi pun foc la noadă, chiar în bârlog la tine, la femeia Anişoara Codrean, în strada Curmăturii numărul treisprezece, ştii tu de unde!… Retragerea!

— Mă Petre, se aude glasul puternic, bărbătesc, al lui

Stângu-Tauru, Pătru îl vede sprijinit în boata ferecată, înconjurat de Tăureşti; mă Petre, audzi ce zâc eu, dă-l mă lu’domn profesăr oră nărodu ăsta holbat…

— Vă dau trei minute să evacuaţi satul, strigă

Amăriuţii.

— Aici, don’plutoner, se aude un glas gros, izbucnit din mulţime. L-am prins!

Locotenentul Radu Vornicu coboară scările şi se repede în mulţimea vânzolită, acolo unde un bărbat înalt, cu clăbăţ negru şi căput de pănură surie, s-a repezit la colonelul Vărzaru, apucându-i scăriţa.

— Cum îndrăzneşti, bestie? răcneşte colonelul.

Sclipirea lucie a pistolului. Un „Radom”, îşi spune ofiţerul. Se izbeşte de frontul grănicerilor în clipa când colonelul îşi descarcă pistolul în ţeasta aceluia şi acela cade fulgerat. Este o stare de abulie, un fel de vertij, o revoltă surdă, asta nu trebuia să se întâmple, se răsuceşte pe călcâie, din două salturi este în şcoală, Stănică stă la puşcamitralieră şi-i ordonă foarte limpede şi dintr-odată foarte calm: „serie scurtă de avertizare asupra

legionarilor…

Atenţie, trage pe deasupra”. Puşca-mitralieră clănţăne din fereastra şcolii. Îi răspunde instantaneu tunul-anticar, care trage în acelaşi loc, apoi se aud focurile dogite ale armelor jandarmereşti. Trei jandarmi călări urcă dealul pe care este amplasat tunul. Givării galopează pe urma colonelului

Vărzaru, care l-a văzut pe Simu Belcotă fugind spre cimitir, urmat de câţiva pistolari.

— Imbecilule! urlă Vărzaru… Imbecilule!… Imbecilule!

— O brancardă! ordonă Radu Vornicu.

— O brancardă! repetă ordinul soldatul de santinelă.

Locotenentul ştie că este clipa unică în care poate stăpâni situaţia. Ordonă patrulei să deschidă drum spre postul de jandarmi. Scoate o grupă de luptă şi o plantează în faţa şcolii.

— Toată lumea să respecte dispoziţiile! Lăsaţi să treacă brancarda!

— Dacă-l împuşcam, nu-l aveai pe conştiinţă pe bietul om, îi şopteşte la ureche maiorul de justiţie militară.

Soldaţii aduc mortul căruia îi curge sânge negru din frunte. Maiorul îi închide ochiul aburit încă de amintirea vieţii. Omul este chior, chiorât probabil de o schijă ori de o lovitură de baionetă; poartă pe căput „Virtutea Militară”, are degete mari, negre, cu unghii late, după brancardă vine un moş cu nasul vânăt, îl recunoaşte, este moşul care spusese atunci când stătea cu Belcotă în pridvorul şcolii, venise Matei Pava cu muncitorii de la Topleţ, spusese că-l văzuse pe Lenin, că luptase în gărzile roşii, voia să fie preşedinte de colhoz şi să-i pună la zid pe cei cu manifestaţia, care cântaseră „Deşteaptă-te, române”… Moşul este urmat de bărbaţi şi muieri voinice, spătoase!

— Dumnezeu să-l ierte, spune una din muieri.

Norii se rostogolesc peste turla bisericii. Iarăşi bat clopotele. Înspăimântate. Dogite. Vornicu îl vede pe popa

Barbă Neagră. Trage de funii. A deschis obloanele turlei.

Trage clopotele singur. Bărboiul răsfirat pe piept. Din munte se prăbuşeşte peste sat un vânt aspru, mirosind a zăpadă. Vornicu aude când vântul se izbeşte în oameni.

— Ar fi bine să te duci la postul de jandarmi, îi spune Radu Belcotă, nu se ştie când ieşit din mulţime.

Norii se rostogolesc peste Valea Cernei. Se ridică.

Se-nvăluie. Trece prin ei o trâmbă de raze. Soarele scapătă în spatele Cernevârfului, acolo unde se vede un colţ de cer senin, învăpăiat în zmeuriul dinaintea apusului. Locotenentul aviator Radu Vornicu controlează maşinal cărţile de alegător. Lumea din piaţă s-a rărit. Moşul şi-a încărcat mortul, de-a curmezişul, pe un cal. Una din muieri a aprins un muc de luminare, lipindu-l pe arcul din lemn al şeii. Se simte leşiuit, străin, opac… Oamenii intră în şcoală grăbiţi.

Tac. Tac încă de-atunci. Răspândesc miros de oaie, de stână, de cai, muierile miros a lapte şi a busuioc, tac, prezintă cărţile de alegător, şi după ce votează se-mprăştie în munte.

Tăcuţi. Neguroşi. Ferindu-şi privirile. Ce va aduce mâine, ori în viitorul mai îndepărtat ziua asta vânzolită, poate tragică? Are pentru o clipă imaginea acelui Andi cu ochii lui de peşte fiert, şi-o reaminteşte pe Augusta, aşa cum era în ultima vreme, dezordonată, cu degetele îngălbenite de nicotină, halucinată, ura stătută a tipului aceluia scrofulos cu apucături de Robespierre care-l trimisese la lada de gunoi a istoriei, îşi aminteşte tezele justiţiare ale lui Virgil

Belcotă, apoi noaptea de la sălaşul lui Florea Belcotă, aici în Prislop, şi vizita la popa Barbă Neagră şi „teoria despre pământe” făcută de fostul luptător, camaradul lui de două zile şi-o noapte acolo în bălţile de la B., traversează o stare incertă, stupidă, de lehamite, îl obsedează munteanul împuşcat de colonel, gaura făcută de glonţ, cu marginile arse, găvanul gol, apoi vede cum Cernevârful se ridică lin deasupra munţilor într-un petec de cer senin plin de lumina dulce, viorie, transparentă, lumina zodiacală izvorâtă de sub orizont, o lumină

imaterială, rece, îndepărtată, i se face frig şi Radu Belcotă îl întreabă, de undeva din întuneric, dacă s-a gândit serios să-şi dea demisia şi să vină aici, la Prislop, să ia viaţa de la-nceput.

Cartea a treia

PURGATORIUL

Adjutantul-major se uită fix în gura lui, la început mirat şi parcă neîncrezător, pe urmă cu un fel de rânjet cretin şi viclean care-i punea în mişcare faţa spână împreună cu urechile clăpăuge, toată mimica asta supliment la modul disperat cum scandează urlând lugubru:

— Moarte lor! Moarte lor! Moarte lor!

Cizmele noi, tip infanterie, îl strâng, îl strânge gaica vestonului kaki. Uniforma gris-bleu a aviaţiei regale a fost abolită, după abolirea monarhiei, aviaţia populară fiind îmbrăcată într-o uniformă cvasi-sovietică, cvasi-infanteristică, semnele distinctive ale armei rămânând nişte petliţe bleu-ciel, cusute pe gulerul închis care exclusese portul cravatei (probabil lux decadent al burghezo-moşierimii) şi micile insigne de armă din tinichea: o elice între două aripi, puse la epoleţi şi caschetă. Avuseseră loc evaziuni aeriene spectaculoase, de mult nu se mai zbura cu plinul de benzină, fuseseră arestaţi câţiva ofiţeri din

Flotila care acum se numea Regiment, cavaleri ai ordinului „Mihai Viteazul” şi în paralel, la toate informările politice, se vorbea tot mai insistent despre dictatura proletariatului şi ascuţirea luptei de clasă, cu corolarul lor

— Sabotajul produs de reacţiune la scară naţională. Nu înţelege de ce este nevoie ca în transformarea ei revoluţionară armata să transpire în tunica incomodă, când bluza de vară deschisă la gât ar fi fost o preluare critică a moştenirii, în cazul când croitorii (de fapt aceiaşi cu ai vechii armate) ar fi scurtat mânecile, oferind o şi mai bună aerisire a trupului din interior. Încercase luni de zile să rămână „el însuşi, credincios propriului său conţinut: aviaţia militară. Sigur, toate lucrurile erau discutabile,

căpitanul Bâzu Cantacuzino îşi redobândise statutul de clasă, devenind prinţul Constantin Cantacuzino şi în consecinţă rămăsese în Italia, predând avionul de pasageri pe care-l pilota copilotului; avuseseră loc treceri masive în cadrul disponibil, oferindu-se coloneilor veterani ai celor două războaie mondiale care făcuseră şi menţinuseră

România, încă departe de anii pensionării, un statut nenorocit – ramura militară a familiei Vornicu fusese lichidată – Tică şi Mişu fuseseră scoşi din armată; dar ei erau şi ingineri cadastrali şi se părea că acest cadastru avea mult de lucru în legătură cu ţarinele, fostele moşii din care se făcuseră împroprietăririle, terenurile gospodăriilor agricole de stat, aşa că încă din primăvară erau plecaţi „pe teren”. Soarele trecut dincolo de blocurile rectangulare, cenuşii, ale Comandamentului Aviaţiei aruncă umbra acestora peste careul care scandează „Moarte lor”.

Adjutantul-major rânjeşte strigând din tot pieptul „Moarte lor”, cam tot aşa cum cânta prohodul ori cum da răspunsurile la slujba de campanie, demonstrându-şi din plin virtuţile vocii, simultan cu neostoita vigilenţă cu care-l supraveghează dacă strigă sau nu, dacă o face din convingere sau mimează convingerea, dacă nu cumva instigă sau chiar strigă lozinci contrarevoluţionare… Simte sudoarea şiroindu-i pe şira spinării. Este sub demnitatea lui să urle, mai ales că nu i-a văzut niciodată pe cei cărora li se cere moartea în acest miting, unde câţiva ofiţeri necunoscuţi au citit cuvântări aidoma prin care se demascau alţi ofiţeri din serviciile de contrainformaţii vinovaţi de a fi vândut secrete militare imperialiştilor anglo-americani. Nu se ştie de ce este nevoie să li se ceară moartea într-un miting, legile militare sunt fără drept de apel în cazul spionajului şi al trădării; dacă există probe, chestiunea este de competenţa tribunalului militar, mitingul i se pare însă o metodă, un act psihologic deliberat, cum deliberate au fost şi arestările operate pe aerodrom, un fel de a inocula sentimentul incertitudinii, pe cel al fricii… Aseară discutaseră: Mefisto, Profesorul şi el, planul cărţii mastodont: „Istoria Armatei Române

Moderne”. O făcuseră pe cărţi, pe secţiuni, pe capitole. Profesorul care fusese scos de la catedră nu manifestase nicio îngrijorare, niciun fel de slăbire a sistemului său logic şi metodologic. Era îmbrăcat într-un costum albastru impecabil, cămaşa bleu avea guler din celuloid de aceeaşi culoare şi la cravată purta înfipt un ac din platină cu diamantul încastrat într-o montură în filigran, fir de păianjen, pe deasupra vădea un calm profund, vorbindu-le cu acea volubilitate cenzurată şi distinsă despre o posibilă viziune a unităţii structurilor româneşti dintr-o perspectivă orientală, mai exact din perspectiva documentelor politice şi financiare aflate în bibliotecile şi arhivele de la Istanbul, revenind asupra noii lui pasiuni

— Tradiţia istorică ca realitate a întemeierii Statelor româneşti. Vornicu se eliberase de incertitudini, de durerea surdă, mocnită, pricinuită de lipsa Augustei, în culă totul vorbea de Augusta, înserase, casa plutea parcă în atemporal, draperiile grele din catifea vişinie sugrumate la mijloc, galeriile placate cu folie de aramă bătută în motive zoomorfe, rafturile îndopate cu cărţi, canapeaua cu picioare labă-de-leu pe care trona sumbru blana de urs, policandrul din lemn pirogravat, armele albe, portretul lui Mefisto drapat în pelerina cavalerilor ordinului „Mihai

Viteazul”, un univers stabil, cvasi-imemorial, Profesorul aparţinând parcă imemoriei şi deopotrivă memoriei neamului, Mefisto în halatul lui somptuos, culoarea roşiorilor, ansamblul lovindu-l frontal pe el, venit după ce se suspendase zborul fără niciun motiv şi întregul personal navigant fusese strâns să i se prelucreze participarea la acest miting unde, se spusese clar, orice absenţă va fi socotită act duşmănos…

— Dumneavoastră aveţi statut şi profil moral de revoluţionar: dar nu sunteţi revoluţionar din conformism mic burghez şi din educaţie ofiţerească, îi spusese prin august 1947, după ce se întorsese de la Prislop, Marcu

Ion C. Ion – fost cazangiu la Malaxa, actual muncitor politic în aviaţie cu grad de sublocotenent, cum s-a prezentat la escadrilă… Legaţi-vă să mă învăţaţi ce este

aviaţia şi eu mă leg să duc cu dumneavoastră muncă politică de la om la om.

Marcu Ion C. Ion fusese recrutat pentru şcoala de ofiţeri politici dintr-un regiment de infanterie, făcuse un curs de şase luni şi ceea ce-l deosebea de ecepiştii cunoscuţi erau sinceritatea lui deplină şi respectul pe care-l arăta piloţilor şi avioanelor…

— Dumneavoastră gândiţi just; dar, din orgoliu, vă exprimaţi, uneori, injust şi cam flegmatic (iarăşi flegmatic, băieţii ăştia au auzit neologismul şi-l folosesc anapoda), îi spusese altă dată, prin toamnă, Marcu Ion C. Ion… Noi avem nevoie de cadre cu experienţa dumneavoastră şi ca să vă menţineţi este nevoie să vă supravegheaţi.

— Şi dacă nu vreau să mă menţin? se înfuriase atunci.

— Nu este chiar aşa uşor, acolo, pentru un fost ofiţer.

Adică în civilie, am vrut să zic. Autobiografii, dacă aţi luptat pe frontul de est, ce politică au făcut părinţii, bunicii, avere…

— Am luptat acolo unde m-a trimis ţara să lupt. Ce-ai fi vrut, toată armata să-şi pună poalele-n brâu?!

— Vedeţi! Aveţi nevoie de muncă de la om la om, a râs Marcu arătându-şi dinţii laţi cariaţi şi gingiile; era foarte tânăr dar avea o culoare nesănătoasă, de om care lucrează cu acizi, degete lătăreţe, ochi verzi şi niciodată nu purta cascheta cu viziera aşezată simetric, în fiecare dimineaţă, la front, el modificându-i unghiul şi Grigore mormăind ceva la adresa „ofiţerismelor”, după care se înfiinţa la avioane, bocănind cu nişte cismoace uriaşe, prea rareori lustruite.

Constatase un gen de alunecare în imobilism, în automatism, cu toate că încă se purtau fularele escadrilelor şi

Mazilu pictase pe avioane figurile ştiute: Donald, Mickey, bravul Poppey; iar în sala de conferinţe apăruseră desenate cu cretă colorată, direct pe zid, nuduri superbe, unele pe o plajă exotică cu palmieri, altele fără decor, în plin soare şi în plină admiraţie publică, spre vădita

încântare a comandantului venit de la altă unitate de vânătoare, care adoptase pe loc fularul escadrilei cap de regiment ca şi sala de conferinţe cu nuduri. A doua zi după ce se încetăţenise uniforma nouă, avusese loc un incident memorabil (îşi dă seama că evadează din clipă să evite senzaţia penibilă, aproape de umilinţă şi de disperare, creată la vederea câtorva dintre comandanţii pe care-i stima, congestionaţi, lac de sudoare, scandând acel penibil „Moarte lor”, cu gurile strâmbe, un fel de smulgere brutală din imaginea obişnuită, figuri dure, strânse în căştile de zbor, văzute din formaţie apropiată, stăpâne pe orizont şi pe cei

6.000 de C.P. ai patrulei sau pe cei 12.000 C.P. ai escadrilei, sau pe cei 33.000 C.P. ai Grupului, plus tunurile şi mitralierele de rigoare, oameni care au doborât inamicul în luptă la mii de metri înălţime, care au fost doborâţi în flăcări, care-au atacat la sol şi au fost atacaţi, bărbaţi în general duri; acum viciaţi de o spaimă obscură, nenumită, lui însuşi neclară, cu figuri dramatice mărturisindu-şi perplexitatea prin sudori galbene, înţepeniţi în atitudini nefireşti, siluite sau confecţionate, violentaţi în felul lor normal de a sta în front şi de a-şi exersa atributele gradelor, vederea lor îi produce spaimă la gândul că şi ei îl văd pe locotenentul Vornicu în aceeaşi poză caricatural-dramatică şi atunci ia pe loc repaus şi îşi încrucişează braţele la piept, afişând o figură impenetrabilă, ridică privirea în burlanul dogit şi rupt al Comandamentului, deasupra căruia se vede un petec de cer bucureştean, un cumulus de timp frumos, gogoloi pufos şi indiferent, alb-sidefiu şi-n cerul acela diafan parcă se topesc zgomotele oraşului dominate de hurducăitul de feronerii vechi ale tramvaielor).

Ce-o face Augusta, se-ntreabă, îl încearcă o durere surdă şi i se pare că ratarea îi pică în coadă şi se ţine scai de el.

Există tentaţia stupidă să se consume şi să trăiască în faptul imediat, să dea acestuia semnificaţii pe care nu le are, să se narcotizeze cu micile sau tragicile întâmplări de

aerodrom: prin tratatul de pace se acordase României, cu tot statutul ei de principal cobeligerant, dreptul de a avea un număr infim de avioane de luptă; de fapt se ţineau la linie, cu eforturi supraomeneşti din partea corpului tehnic, maiştri şi ofiţeri, avioane care făcuseră tot războiul, cu celule obosite, cu motoare fără piese de schimb, demult depăşite în construcţia aeronautică mondială (ce dracu' de secrete militare putuseră „vinde" cei cărora li se cerea moartea şi Bihordea, cu obrazul lui spân de copil bătrân, ca un fund de găină, îl priveşte rânjind şi-i face semne de neînţeles), aviaţia făcuse un fel de depozit pe lângă Târgu

Jiu, câteva I.A.R. – 80 şi ei înlocuiau de acolo avioanele accidentate. La un asemenea transport, adjutantul-şef Ioniţă aterizase forţat pe burtă, cabina deschisă rupsese zăvorul şi-i frânsese şira spinării, pentru că lui Ioniţă îi plesniseră chingile putrede, şocul proiectându-l în afara carlingii.

Asta după ce făcuse tot războiul. Se întorsese Bimbo din prizonierat, din Germania. Bimbo făcut prizonier de horthyşti la Turda, în ziua când fusese torturat Secicar şi pe el îl salvaseră Ella şi maiorul Erickmann. Horthyştii îl bătuseră sadic pe Bimbo, îl izbiseră sistematic în fluierul picioarelor cu vârful bocancilor, se pregăteau să-l spânzure şi atunci l-au salvat doi aviatori germani sosiţi miraculos cu o maşină. Murise locotenentul Văzuţă ars de viu într-un

„Fleet", un accident mai mult decât banal. Murise tragic

Mazilu, unul dintre cei „tari", pilot de clasă, la decolare cu un „Nardi", pe aerodrom la Cotroceni, pilot cu războiul făcut. Avioanele nu mai ţineau. Avioanele îmbătrâniseră dincolo de orice calcul tehnic. Asta se ştia, dar ei le căutau cu înfrigurare, lipseau servanţii, lipseau tehnicii, le alimentau singuri; uneori, când porneau motoarele, se trezeau cu şoareci în carlingi, ori chiar în zbor, apăreau pe tabloul de bord, alteori chingile erau defecte, le lipseau catarămile; ori erau desperecheate, ori nu se ştie de ce lipseau paraşutele şi atunci ei legau chingile cu noduri, o imensă imprudenţă şi în loc de

paraşută burduşeau scaunul scobit cu perne, altă imprudenţă, zborul rămânând mereu şi mereu aspiraţia aceea lacomă spre totalitate, spre regăsire în dimensiunile fireşti. Face o ranversare, ar vrea să scape de privirea cretină a adjutantului, iarăşi perorează nu se ştie ce galonat, totul are conturul puternic al realităţii, oamenii au scăpat de război prin birouri, nu ştiu să facă altceva şi au înţeles că pentru a-şi creşte copiii şi a-şi păstra situaţia, aşa echivocă, aşa precară cum este, trebuie să ceară „moarte lor”.

Sara oficiase pentru el. Culori infinit triste de amurg.

Le simte pe pleoape. De unde naiba parfum suav de liliac înflorit între blocuri şi-n caldarâmul jegos – Sara într-un sarafan, aşteptau amândoi ziua şi ceasul şi clipa de-atunci, el se refuzase oricărui gest; ea îşi cenzurase cu o intuiţie sigură orice avans; primăvara izbucnise într-un dezmăţ vegetal, dimineţile erau pure, într-un timp bătuse un vânt umed dinspre Câmpia Română purtând peste oraş aroma de ţarină şi lanuri abia crude, de salcie şi pământ dospit

— Atunci îl încercaseră deznădejdi fără nume, se gândise la Gigi Bercovici şi la Walter Hintze, la lumea largă şi la aerodromurile acelei lumi, la o singurătate posibilă acolo, desigur fără rânjetul cretin al lui Bihordea şi fără senzaţia asta sufocantă a unei expulzări în afara înţelegerii, senzaţia asta stânjenitoare de siluire pe care-o trăieşte zilnic;

desigur i se umblă prin caietele de programe zilnice, prin cursuri, prin fişe atunci când le aduce la aerodrom, iar când a coborât din autobuzul rablagit, acolo, la Universitate, la ceas, s-a simţit luat de braţ şi cel care-l luase de braţ era domnul Stamate Chiriac, elegant, pomădat, slăbit şi, se vedea limpede, îl aşteptase.

— Mâncăm împreună, domnule locotenent?

— Mulţumesc. Am mâncat la popotă.

— O îngheţată?

— Mulţumesc.

Stamate Chiriac cu fabricile lui (le mai avea oare?),

probabil ca să-l umilească, îi propune Capşa; în realitate solda acoperea toate nevoile, armata începea să aibă un statut nou, reconfortant. Omul a insistat, au intrat la

Capşa, chelnerul servil şi numai zâmbet dovedea că Stamate

Chiriac era dintre ai casei. L-a atacat acolo, în penumbră.

Augusta. „Cum ai putut, domnule locotenent, să faci o asemenea crimă?... Mă consolasem. Era a dumitale, un bărbat, te-ai fi descurcat oricum; dar limbricul ăla, neterminatul, spălăcitul ăla, izmenarul ăla, revoltător domnule!

Neghiobul poartă izmene lungi, i se văd izmenele de sub pantaloni! ăla, domnule locotenent, mie îmi promiteai gloanţe, dar ăluia? Dumneata?! Să ne-o cedezi pe

Augusta aşa, fără luptă, pe ea care... O sfântă, domnule...

Un geniu... O martiră”... Augusta! Chiriac vulgariza preaslăvind, dar era sincer şi-i dăduseră lacrimile... „Domnule, suflă-i-o! Te implor! Redă-i demnitatea. Nu pot adora nevasta unuia cu izmene lungi. Este o crimă. Era idealul meu. Scopul vieţii mele. Chiar dacă ţi-o luam după o sută de ani! înţelege-mă!... Suflă-i-o!... După mine a aruncat cu o cratiţă. Îngrozitor. O cratiţă în care-i gătea izmenarului. Ce crezi că-i gătea domnule?... Lobodă!...”

— Face bine la ficat!

— Blasfemie!... M-ai distrus!... Nu mi-o lua în nume de rău. Sunt foarte lucid. Augusta la dumneata avea ceva dincolo de obişnuit. Era un punct de referinţă. Un ideal.

Femeia unei vieţi. Mă înţelegi?... Dar aşa? Ce-a devenit

Augusta aşa?

— Exact ceea ce este de fapt. Poate s-a regăsit.

— Minciună!... Blasfemie!... Desfrâu de cuget cazon! ...

Să bem!

Au băut. S-au plimbat la braţ pe Calea Victoriei.

Chiriac imaginând o mie de planuri pentru a o răpi pe

Augusta din patul conjugal, unele ingenioase, altele amuzante; planuri în care el, Chiriac, ar fi jucat rolul destinului, bărbatul care, iubind-o disperat, i-ar fi redat demnitatea, scoţând-o din erezie şi zvârlind-o în braţele amantului dorit. I-a demonstrat că Augusta a făcut-o din orgoliu, din nebunia ei politică (izmenarul este medic şi la fel de fanatic ca Augusta); din dorinţa de a-l îndurera şi a-l readuce la ea, chiar cu acest preţ, de a-şi oferi ceea ce amantul n-a vrut să-i ofere – căsnicia, onorabilitatea.

Chiriac a fost psiholog, moralist, prieten, confident. S-au despărţit fără să fi hotărât nimic; dar prieteni. Chiriac lucrează într-un minister, consilier al ministrului de resort.

Parcă finanţe, a spus.

— Ai datoria morală s-o recuperezi. Este victima ta!

(îşi spuseseră pe nume încă de când trecuseră de „Dragomir”.) o porţi pe conştiinţă!… Nu replicase. Augusta?…

A invitat-o pe Sara la Herăstrău. Sara îi pregătise cina, ca aproape în fiecare seară. Era un vânticel moale şi pufos.

Lacul plin de bărci. Când s-a despărţit de Sara, femeia l-a întrebat:

— Încotro?…

…Seara aromea a liliac. Sara a smirnă. Insistase să vină. „Chestiune de afaceri”, spusese la telefon. Purta sarafanul verde, lucios, îl aşezase pe divan în alcov, trăsese perdelele şi lăsase uşa întredeschisă. Auzise clar, sâcâitor, ţârâitul soneriei. Senzaţie stranie să fii martorul unei seri intime într-o casă de femeie singură. Gigi se mutase undeva prin Dorobanţi. Tipul de dincolo, degajat (auzise scârţâitul scaunului când s-a aşezat) şi familiar, i-a spus

Sarei că mereu îi creează o stare lubrică şi că a venit să afle rezultatul. Sara a condus discuţia abil, în aşa fel încât el să înţeleagă foarte exact. Sara nu minţise. Tipul venise pentru chestiuni de afaceri. I-a propus Sarei o căsătorie

„Politică”. Sara urma să-i asigure spatele şi ascensiunea rapidă, mai ales că era vorba să-l mute la

ziarul unde ea era şefă de secţie, zisese tipul. El urma să-i asigure partenerei o viaţă liberă de orice prejudecăţi. O căsnicie pe baze de egalitate şi libertate reciprocă.

— Tot îl mai iubeşti pe Defy, l-a întrebat Sara?

— Nu râde, a replicat tipul... Chestiunea este mai complicată.

— Fugi după un alibi?

— Şi după alibi... Dar este altceva. Trebuie ca ideea să aibă conţinut. Să se spargă tiparele astea cretine, tradiţionale.

Începuse să gâfâie, ce senzaţie oribilă să percepi excitarea unui introvertit, Sara a spus „nu mă atinge”, tipul a scos un fel de muget, Sara a ţipat „ajutor” şi el l-a plesnit pe scrofulos cu scârbă, cu senzaţia că a strivit ceva cartilaginos; tipul a rămas perplex, şi-a şters buzele prelung, şi-a revenit şi i-a spus foarte clar:

— Am să fiu de faţă când au să te execute, bestie albă.

Abia la sfârşitul lui mai (alcovul era plin de flori), Sara, goală sub vălul diafan, a cântat pentru el din „Cântarea cm ţărilor”.

...Probabil mitingul a luat sfârşit. Este o vânzoleală neroadă. Cei văzuţi şi cunoscuţi din carlingi, în misiuni de luptă, au aer umil. Încearcă să se strecoare unii pe lângă alţii, fără să se privească în ochi.

— Asta este, spune cineva, nu-l recunoaşte, omul vorbeşte singur, gesticulează, un maior (se aboliseră şi denumirile gradelor din vechea aviaţie, drapelele de luptă ale unităţilor, cele sfârtecate de gloanţele a trei războaie, fuseseră ridicate, se spunea, spre a lua calea muzeului militar şi cu fiecare asemenea act de rupere a tradiţiei el însuşi se simţea despuiat de ceva care-i aparţinea organic, ştia că se împuţinează, că sărăceşte), un maior care vorbeşte singur, încercând să se convingă de forţa fatalităţii...

Iese în bulevard. Lumină dulce de amurg bucureştean.

Femei exuberante. Îi vine să bea aerul. Să se purifice

într-o baie de aer, acolo sus, în cerul duios şi nesfârşit. I se pare că vine dintr-o irealitate bolnavă, ceva vâscos şi greţos îi lunecă pe trup, parcă ar avea febră şi indigestie.

Senzaţia de greaţă îi încleştează beregata. Ţigănci cu flori.

Şi brusc, din forfota anonimă, din petele amorfe reprezentând figuri de trecători, izbucneşte o femeie. Vornicu are revelaţia întregului. A unicităţii. Bulevardul devine decorul fastuos, fundalul care-o pune în valoare. Îşi dă seama cu sarcasm că fără voie îşi ajustează ţinuta. Că grăbeşte pasul. Femeia blondă venind dinspre Dalles (nu ştie când s-a angajat să traverseze bulevardul) se însufleţeşte. Se transfigurează. Se iluminează. Ceva de extaz.

Surprinde lacom trecerea de la expresia de femeie frumoasă, după care bărbaţii întorc capul la comandă, la starea de extaz. Femeia trece bulevardul ca o nebună. „Ce bărbat poate fi" se-ntreabă Vornicu, ulcerându-se adânc de o gelozie stupidă. „Cine este fericitul?" „Cine este fericitul în lumina asta şi-n clipa asta?..." Femeia se repede în braţele unui ofiţer de aviaţie... La dracu'... Wilhelm Taciturnul, cum îl porecliseră ei acolo, la avioane... Senzaţie de pustiu. De lehamite...

— Să trăiţi, don locotenent, spune Bihordea, cu un familiarism iritant... Permiteţi să vă însoţesc două minute...

Am un mesaj pentru dumneavoastră...

Adjutantul râde insinuant. Spune că probabil domnul locotenent este răguşit sau poate îl doare gâtul, nu s-a simţit deloc bine la miting; dar mitingul are o mare importanţă politică în lupta de clasă şi toţi trădătorii poporului muncitor trebuie demascaţi, desfiinţaţi şi stârpiţi;

ori poate domnul locotenent este de altă părere, cu toate că el îl cunoaşte demult; ce exigent şi sever a fost don

locotenent în aer şi cum şi-a îndeplinit toate, dar absolut toate misiunile de război!... Ehei, ce teribile şi

grozave atacuri la sol, mai ţine minte coloana moto din Cotul

Donului?…

— Treci la subiect!… Am o întâlnire! Amintirile astea scrie-le, dacă se poate gramatical, şi depune-le unde crezi tu că este mai bine.

— Sunteţi tare, don locotenent! Tare şi de aceea vă iubesc eu şi vă admir eu, cu toate că vă purtaţi flegmatic cu mine…

Iarăşi flegmatic. Vornicu se crispează.

— Don locotenent, de fapt m-a trimis un don maior de la Comandament, nu-l cunosc prea bine; dar mi-a ordonat să vă invit la dânsul.

— Când?

— Acum!

— Ce maior?

— Domnul maior care a încheiat mitingul… Permiteţi să vă conduc!

Bihordea rânjeşte dubios, parcă-şi bate joc de el, Vornicu se gândeşte la felul cum au fost arestaţi ofiţerii pe aerodrom, prezenţa lui Bihordea în chip de santinelă îl irită şi umileşte, îl priveşte tăios şi adjutantul ridică din umeri în semn de neputinţă. Se răsuceşte pe călcâie. Femeia blondă, superba femeie blondă, a dispărut împreună cu iubitul ei. Tramvaiele trec cu zgomotul de fierărie veche, unele din ele purtând pe flancurile acoperişului reclamele galbene, arhicunoscute.

— Pe aici, don locotenent, spune Bihordea, se aferează şi Vornicu îşi dă seama că adjutantul cunoaşte perfect coridoarele încâlcite ale Comandamentului, coridoare prin care îl conduce degajat. O uşă pe care Bihordea o deschide.

Un fel de anticameră goală, cu un scaun nenorocit lângă fereastră. Altă uşă. Birou, o lampă de birou cu picior, cu lumina căzând pe un fotoliu gol, perdele negre, în spatele biroului, în obscuritate – un maior, Bihordea pocneşte călcâiele, nu spune nimic şi iese. Maiorul pare cufundat în lectura unui dosar. Îi face semn să se aşeze.

Când el se aşază, maiorul foiletează dosarul, ţinând între degete una din pagini. Vornicu recunoaşte fulgerător cerneala verde, aşternută cu stiloul Parker, bont, deci scrisul gros al declaraţiei dată după rebeliunea legionară unui colonel de jandarmi.

— Mda, spune maiorul… Luaţi loc, domnule locotenent. O ţigară?

— Nu fumez… Permiteţi o întrebare?

— Mda!… în general, aici, numai eu pun întrebări…

Dar, mă rog.

— Este un secret unde mă aflu?

— Pe dracu'!… La Comandamentul Aviaţiei… Ce naiba, domnule locotenent? Parcă nu l-ai fi vizitat pe căpitanul…

Enescu! Pentru mine „Suedeza" nu este un mister, cu toate că, în general, este bine să se uite episodul.

— L-am uitat de mult.

— Am constatat…

— Vă ascult.

Maiorul are mină că a uitat ceva. Redeschide dosarul, îl răsfoieşte din nou…

— Mda! Cum te-ai simţit la Prislop, domnule locotenent? (închide dosarul.) …S-ar părea că te-ai simţit excelent.

— Este opinia dumneavoastră.

— Poate…

— Am şi făcut un raport…

Deci asta era. Probabil maiorul de justiţie militară…

Omul râde. (Nu-i desluşeşte trăsăturile decât vag.)

— Nu era nicio pagubă dacă-l lăsai pe maior să-l împuşte pe banditul de Vărzaru. Cred că eşti la curent.

S-a retras în munţi cu o bandă de legionari şi terorizează regiunea. Se deschide o altă uşă mascată cu o perdea. intră un tip bondoc, cu mâini lungi spânzurându-i nefiresc, care spune brutal.

— Tovarăşe Anania, ţi-am zis de-o mie de ori că nu-mi place cum anchetezi dumneata. Ce-i aici, „pansion", sau ce?… Bă, pe noi să nu ne iei cu „opinia", că vezi tu acuşica

opinie. Ăsta e cu „sumanele”, banditu lu’…

Maiorul numit Anania sare rapid de pe scaun, îl ia de braţ pe noul venit, uşa se închide şi Vornicu încearcă din nou, copleşitor, senzaţia de însingurare, de suspendare precară deasupra golului, o revoltă neagră şi pentru o clipă un fel de umilinţă laşă şi netrebnică…

…Nu se întâmplă nimic în ordinea exterioară a lucrurilor, ordine asupra căreia locotenentul Vornicu îşi îndreaptă atenţia cu disperare. Maiorul Anania revine. Răsuceşte brusc lampa de birou, luându-i lumina stânjenitoare din ochi. Se aşază greoi în scaun. Îşi şterge fruntea de sudoare cu o batistă haşurată de carouri albastre. Vornicu îşi dă seama că ceva se schimbă în modul lui firesc de a lua contact cu realitatea. Intervenţia celui „dur”, după impactul paralizant al surprinderii, l-a trezit din incertitudine. Şi-a stăpânit greu reacţia de a-i trânti scaunul în cap. Pe urmă tot orgoliul lui de luptător, de bărbat care s-a dedicat armelor, tot ceea ce a construit în sine pentru a răspunde unui statut moral integru, se revoltă. Îşi stăpâneşte greu insulta care-i stă pe buze. Este evident că celălalt a gafat, că s-a încurcat ordinea celor „invitaţi” aici, se teme pentru „următorul” căruia i se adresa de fapt omul cu mâinile nefireşti de lungi şi, dintr-odată lucid, revine la reflexul de carlingă, încercând să stăpânească haosul interior, dereglarea stupidă care i-a inversat reacţiile, lăsându-l câteva minute fără ripostă, atârnând flasc în scaun, oferind ţintă liberă, lipsită de manevră. Haos interior în care distinge cu un început de detaşare, de obiectivizare ruşinea de a răbda insulta imediată, insultă care dobândeşte proporţii cosmice atunci când se adresează ofiţerului, ruşinea de a fi ajuns pe acest scaun incriminant prin însăşi condiţia lui, revolta rece, mocnită, totul într-un vuiet interior care-i înfundă urechile. Maiorul termină să-şi usuce gâtul lucios de sudoare şi gestul cu care îşi îndeasă batista sub gulerul descheiat al tunicii îl reechilibrează pe Vornicu, care se destinde în scaun, căutând reflex, cu talpa cizmei, talpa palonierului.

— Domnule maior, biografia mea de pace şi biografia

mea de război nu-mi îngăduie să suport niciun cuvânt care-mi lezează demnitatea. Vă rog să notaţi: cine mi se adresează să mi se adreseze în cadrul prevăzut de regulamente.

Omul îşi închide pleoapele cu un fel de istoveală grea, care-i trezeşte locotenentului o senzaţie acută de ridicol.

— Toate lucrurile sunt interpretabile, domnule locotenent, spune foarte încet maiorul… Şi prezenţa dumitale la B., şi modul cum ai evadat din mâinile Gestapoului, şi activitatea pe care ai depus-o la Prislop în calitate de comandant al gărzii, şi faptul că l-ai salvat pe Vărzaru de plumb, şi faptul că ai refuzat să deschizi foc asupra reacţionarilor şi legionarilor, şi…

Maiorul vorbeşte monoton, buzele lui subţiri, abia atunci Vornicu îi vede buzele subţiri, o despicătură făcută deasupra bărbiei de un brici ascuţit, în contrast cu faţa lătăreaţă, percutată de pori mari şi negri, maiorul frunzăreşte din când în când dosarul şi, pe măsură ce vorbeşte, tot ce lui Vornicu i s-a părut pur şi eroic în viaţa lui, tot ceea ce a considerat nobil şi devotat, dezinteresat şi ţinând de ideal, de valoarea intimă, unică a gestului se murdăreşte şi se goleşte de conţinut; ori se umple de un conţinut grosolan şi interesat, asta la prima vedere; mai apoi, pe măsură ce maiorul îi dezvoltă biografia şi i-o interpretează, lucrurile se răsucesc cu 180° şi lent, dar tenace, lent şi din aproape în aproape, faptele devin ostile, se încarcă singure de suspiciuni, încep să răspândească miros greţos de puroi.

— Încetaţi! Este o interpretare abuzivă. Ca să nu-i spun bolnavă… Ce doriţi de la mine?

— Este o interpretare posibilă, spune maiorul şi pentru întâia oară îl priveşte în ochi cu ochi cenuşii, reci şi impenetrabili.

Cea dintâi reacţie instinctivă, după ce-a ieşit buimăcit şi secătuit din Comandament, a fost să ia primul tramvai care să-l ducă spre şosea, la Mefisto. Se aprinseseră luminile. Vitrinele străluceau albăstrui, lume

multă într-o rumoare foşnitoare, femei în rochii uşoare, colorate, fără mâneci, bărbaţi în sacouri subţiri, ori numai în cămăşi, totul în semiumbra complice de sub arborii prăfuiţi; apoi reacţia conştientă, logică, impunându-i un timp tampon, un spaţiu tampon şi necesitatea singurătăţii. Lăcomia singurătăţii. Tot ce alcătuise armătura solidă a conştiinţei fusese supus unui bombardament minuţios eu scopul de a dezagrega; de a lăsa în câmp liber această conştiinţă de sine, unde să poată fi încercuită şi lichidată. Fusese obişnuit cu cealaltă luptă, lupta din carlingă, luptă care a contribuit masiv ca oamenii care-l înconjoară să se bucure de noaptea asta dulceagă şi iată-l, nici la patru ani de la terminarea războiului sub statutul de cobeligerant, de participant la eliberarea umanităţii (şi-o spune cu ironie amară), iată-l obligat din nou să lupte, de data asta pentru a-şi salva biografia căreia, a crezut, i-a conferit demnitatea implicării şi a sacrificiului de sine. Încearcă să se elibereze de senzaţia halucinantă a neverosimilului, a coşmarului, a irealităţii. Nu este posibil ca oamenii să poată gândi aşa. Nu este posibil ca faptul să poată fi răstălmăcit conform unei idei preconcepute, mutilat, siluit, descompus şi recompus după necesităţi lucrative; dincolo de existenţa lui reală, cauzală, istorică. Da, la B. el a condus o patrulă; s-a travestit, a acţionat la pod, a aruncat podul în aer; dar a avut o convorbire particulară cu Pili Bassmann, fiară hitleristă, după care au fost împuşcaţi 12 ostateci, printre care se aflau şi doi comunişti în ilegalitate.

Asta după ce a participat la o manifestaţie a Grupului etnic, în prezenţa unui ofiţer de aviaţie hitlerist şi la petrecerea din casa Bassmannilor, ştiindu-se că cei doi fraţi

Bassmann au fost cei mai cruzi călăi din S.S. care s-au dedat la atrocităţi în Banat, având ca ţintă, mai ales, clasa muncitoare. Da! A evadat din mâinile Gestapoului… Dar cum? Cu ce preţ? Versiunea locotenentului Vornicu este plauzibilă, dar poate fi numai o versiune… Dacă preţul eliberării a fost o anume colaborare?… Chestiunea cu „Suedeza” este încă o enigmă. Ceea ce se ştie sigur este

faptul că „Suedeza” a fost o agentă dublă şi că locotenentul Vornicu a avut relaţii intime cu ea, a dus-o chiar acasă la părinţi, s-a afişat în public şi, după propriul lui raport (aici maiorul a bătut cu dosul palmei în dosar), „Suedeza” l-a salvat atât la Turda, cât şi din mâna Gestapoului. Cărui fapt se datorează prezenţa „Suedezei” exact în locul şi în clipa unde şi când i se lua interogatoriul?

— Mârşăvie, a strigat şi nu trebuia să strige…

— Poate! Dacă o luăm sentimental şi idealist. Dacă o luăm dialectic şi raţional, o posibilitate. O variantă, a spus maiorul.

Pe urmă a fost pauza aceea „psihologică”, maiorul a trecut dincolo lăsând uşa întredeschisă şi el, cu gura iască, uscată până-n măduvă, golit, stors, l-a auzit spunând că

Grânevici a scos de la „cavalerii”, de la „vitejii” ăia tot.

…Uşa s-a închis exact atunci când trebuia să se închidă şi testul psihologic şi, fără nicio introducere, maiorul i-a propus pe cel mai familiar şi bonom ton, ca şi când totul ar fi fost discutat în amănuntele cele mai mici, să accepte propunerea boieroaicei Fulea în legătură cu fuga din ţară…

Adică el, locotenentul aviator Vornicu, să încurajeze – chiar sau să sugereze abil ideea că s-ar putea fugi din ţară cu un avion, doar se zboară aproape zilnic şi în clipa când…

Este la Regiment adjutantul Bihordea… Să-i comunice lui

Bihordea şi atunci se va face un plan amănunţit… Boieroaica joacă un rol de legătură important, are o reţea de cunoştinţe; el, Vornicu, este ofiţer şi aşa cum a îndeplinit şi alte misiuni… A simţit cum sudoarea îi străbate piepţii tunicii. Cum i se scurge pe şira spinării.

— Nu! Vă rog să nu vă grăbiţi cu răspunsul, domnule locotenent. Puterea şi timpul lucrează pentru noi… Sunteţi liber!

Da, este liber. Bulevardul, oamenii, vitrinele

iluminate, gustul dulceag de arbori prăfuiţi, benzină arsă, asfalt încins, deasupra, vag, cerul pidos, dens şi sentimentul dur, necruţător al expulzării din sine însuşi, al înstrăinării de el însuşi. Cu toată amărăciunea pricinuită de tratamentul imediat postbelic când armata a fost uitată cu un fel de agresivitate prost disimulată, cu toată sărăcia stupidă şi nedemnă conferită deliberat ofiţerilor şi subofiţerilor care realizaseră în fapt războiul, aşa cum fusese el în întregime şi oricum legat de supravieţuirea românilor în propriul lor stat naţional, îşi găsise echilibrul de sine având ca punct de referinţă forte propria lui biografie de război.

Niciuna din zilele prezentului, niciuna din zilele viitorului imediat şi niciuna din zilele viitorului îndepărtat nu poate exista, însuşi timpul românesc postbelic în totalitatea lui nu poate exista fără actul definitiv rezultat din însumarea sutelor de mii de biografii de război, cu toate consecinţele lor în tot ce ţine de viaţa acestui popor, începând cu drama individului, a familiei, terminând cu istoria la zi a poporului în întregul lui şi a statului în perspectiva propriei lui istorii. Conştiinţa participării îl făcuse să nu abandoneze aviaţia militară pentru o profesie prin intermediul căreia să fie mai aproape de realităţile care începuseră să se contureze cu vigoarea inexorabilului, a dinamicii mecanismelor sociale. Biografia lui de război îl scosese din anonimat şi din confuzie; din rolul de victimă sau din cel de carne de tun, redusă la nivelul fiziologiei biologice şi sociale. Se implicase conştient. Trecuse războiul prin conştiinţă şi acest flux pe care-l bănuise cu o singură direcţie, de la eveniment la locotenent, se ramificase la infinit, îl trecuse într-o plasă de curenţi care îl adăugau ori îl scădeau încercând vizibil să-l modifice… Se rupe de fluxul pietonilor, de şuvoiul aparent indiferent, anonim, în care, o clipă, a avut tentaţia să se resoarbă, să se piardă, tentaţie laşă, ca şi când aşa ar fi putut scăpa de sine însuşi sau şi-ar fi putut arunca peste bord biografia. Biografia alcătuită deliberat, singura lui operă rezistentă, într-un fel foarte exact mândria, orgoliul, conştiinţa lui de

sine măsurate în valoare absolută şi în raport de epocă. Face colţul la cofetăria „Scala”, se rupe de rumoarea mulţimii, o clipă are senzaţia mizeră că este urmărit, că de după storurile lăsate ori din spatele uşilor, ori din spatele gardurilor îl privesc ochi opaci, că goriloidul este acolo şi pretutindeni în întuneric „ce-i aici, *pansion*, bă, pe noi să nu ne iei cu «opinia», că vezi tu acuşica «opinie»…” Cum de-a putut ajunge aici? Ce s-a întâmplat atât de grav în ordinea firească a lucrurilor, încât să ajungă aici?… îşi aude paşii pe caldarâmi Ciuleşte urechea. Mda. Sunt paşii lui. Exacţi.

Energici. Apăsaţi pe talpa cizmei. „Deci să pornim de la paşi”, îşi spune. „Paşii n-au intrat în panică”. Se destinde.

Ezită o clipă în faţa valului negru de întuneric ţesut dens dincolo de poarta de fier a curţii. Ce senzaţie stupidă! Imbecilizantă… Se cercetează lacom în oglinda veche a liftului. „Comenzile la mijloc, băieţaş… Ieşi din furtună şi, dacă ţii neapărat, primeneşte-ţi izmenuţele”… Aiurea. A trecut vremea când argoul de aerodrom avea ecou… încă din vestiar simte aroma de smirnă a Sarei. Pe sub uşa garsonierei lui se vede o fâşie subţire de lumină. Îşi stăpâneşte impulsul de a năvăli în odaia care reprezintă ce? Refugiu? Absurd. Probabil că acolo contează ceea ce este cu adevărat în profesiunea lui. Gradul de perfecţiune profesională. Care începe încet, încet să prindă rugină. Să se plafoneze. Baremurile minime, avioanele obosite până la limita inadmisibilului, neîncrederea materializată în rezervoare de benzină semigoale, opriri de la zbor pentru fleacuri: „Cutare a zis la popotă că…”, „cutare a fost văzut pe stradă cu cutare, scos în cadrul disponibil”… ca şi când cei doi n-ar fi făcut tot războiul plan la plan, o sfâşiere lăuntrică, dureroasă – uşa se deschide şi Sara, în capotul somptuos, verde, pe care-l ţine aici, coafată, surâzătoare, cu nasul în vânt îl întreabă de ce nu intră, este însoţit, dacă nu, ce naiba face…

— Haide, te aştept de două ceasuri, am devenit specialistă în navigaţie aeriană!… Ce s-a întâmplat? De ce-

ai întârziat?

Este goală pe sub capot, sânii cărnoşi şi obraznici se văd îmbietor, o sărută pe aluniţă, pe colţul buzelor şi-i spune că cel dintâi lucru de făcut este duşul.

— Excelent, spune Sara. îl facem împreună. Haide să-ţi trag cizmele. Cine naiba a inventat şi cizmele astea?

…Baia în faianţă albă şi neagră, cada mare, somptuoasă, este singurul lux al garsonierei, lux împărţit cu gazda, ca şi oglinzile mari în care acum se reflectă trupul plin al

Sarei, care şi-a acoperit părul cu o cască roşie din cauciuc.

— Purifică-te, spune Sara, frecându-i spinarea cu buretele. Eşti calm? Te-ai calmat? Jură-mi că-mi spui adevărul şi eu jur că-ţi spun adevărul. Jură-mi că în noaptea asta între noi nu va sta decât adevărul. Şi acum predă-te.

Eşti domnul şi stăpânul meu, sunt roaba ta prea supusă.

„M-am sculat să deschid iubitului meu în timp ce de pe mâinile mele picura smirnă…

…Eu sunt a iubitului meu şi iubitul meu este al meu”.

Jocul Sarei. îl şterge, îl unge cu un balsam aromat şi răcoritor, mirosind a mentă şi a brad, al îmbracă în halatul cusut de ea, albastru, cu guler lat, matlasat şi după această ceremonie ai spune cu glasul ei cântat, dar ferm şi exact:

— Astă-seară trebuie să vorbim, Radu. Şi să ne iubim.

Mult, mult de tot…

…Are senzaţia că odaia s-a umplut până la saţiu de structuri dense în care s-a condensat voluptatea organizată savant şi lucid de Sara. Încă de la început Sara a oficiat, conferind întâlnirilor un aer de sacerdoţiu, hărăzindu-şi ei rolul de mare vestală, smulgându-i abil iniţiativa, impunându-i o modalitate aproape fastuoasă de a se apropia de ea, obligându-l la stăpânire până-n pragul revoltei.

Poseda magia luminii şi a decorului. Veiozele şi

aplicele iradiau o lumină verzui-albăstrie, nici crepusculară, nici opacă, de o transparenţă densă, ceva de pădure seculară, mai curând ţinând de lumea tropicelor, de imaginaţie sau, cine ştie, de vreo tradiţie lui necunoscută.

Îl instala în alcov, înfăşurat în halat, pikup-ul radioului îngâna melopei stranii şi, goală sub vălul transparent şi irizat, Sara dansa lent, purtând la gât un şirag, mereu acelaşi, de mărgele mari din chihlimbar intercalate între zale de argint, inele în fiecare deget şi brăţări de argint pe mâini. Era un dans-imploraţie, era un dans-voluptate insinuantă până la demenţă, era un dans uşor obscen, niciodată acelaşi. La început s-a simţit stingher şi ridicol, a stat ţeapăn, rigid, neştiind ce să facă; mai apoi s-a destins, se culca pe sofa, Sara îi aducea o băutură tare, sifonată, într-un pahar de cristal şi el urmărea degajat regăsirea Sarei în acele unduiri prelungi niciodată abrupte, profund melodioase, în care braţele şi coapsele, pulpele prelungi şi umerii participau unduios să exprime starea interioară a femeii care se dansa pe ea şi istoria ei, cu pleoapele fardate întredeschise, el urmărea cenzurându-şi dorinţa de a o smulge din transă spasmul buzelor senzuale, fluidul care i se scurgea material şi fosforescent pe coapse, atunci, în clipa aceea Sara lepăda vălul, sânii i se întăreau, pleoapele aveau o tresărire stranie, el intercepta chemarea femeii pregătită pentru dragoste şi-o întâlnea nu într-o nebunia de o clipă, ci într-o lungă şi istovitoare voluptate prin care, spre zori, închideau sleiţi aceste întâlniri rare, fiecare întâlnire nesemănând cu nici-care alta, fiecare păstrând gustul unicităţii, ca şi când Sara ar fi avut harul să fie mereu ea şi mereu alta. În sfârşit, după ce-l ştersese cu un prosop muiat în oţet aromat şi se lipise de el sărutându-l cast, îi spusese:

— Mi-ar plăcea să-ţi fiu soţie.

Voise să-i răspundă. Sara îi pecetluise buzele şi tot atunci se insinuase torid în el tot şi reîncepuseră totul cu o nebunie fără sfârşit şi tot atunci îl sechestrase la ea, el telefonase la Regiment invocând un pretext oarecare, Sara

interzisese zilei să pătrundă la ei, ascunsese ceasurile, nebunia luase proporţii şi abia acolo, în închisoarea aceea a voluptăţii, se putuse cunoaşte până la fund, după timpul de detenţiune regăsindu-se într-o luciditate tăioasă, dominată de dorinţa sălbatică de a relua, purtând în el şi în avion tot ce ţinea de amintirea femeii, bântuit de mirosul ei, de glasul ei scâncit, de senzaţia unghiilor înfipte în umerii lui, de odorile trupului, mirodeniilor, cearşafurilor şi părului ei, o obsesie împinsă până în pragul nebuniei şi al panicii…

O sărută cu lăcomie stăpânită la care Sara răspunde, iubeşte această prezenţă neobosită, tandră, vie, cu toate că surprinde o anume rigiditate a trupului plin şi Sara îi şopteşte în ureche.

— Mi-ai promis că vorbim, stăpâne, şi el are brusc senzaţia că se află în iminenţa unui fapt hotărâtor şi atunci o îmbrăţişează lacom şi iarăşi întunericul odăii lui lipsită de ştiinţa luminii complice, întuneric opac, aromind a dragoste, întunericul în care se izbăveşte şi se eliberează, se umple de scâncetul şi şoaptele neînţelese ale femeii pe care acum o doreşte necruţător şi o iubeşte necruţător şi ea participă la această eliberare a lui cu o dăruire lacomă, contopindu-se în el, resorbindu-se în el, eliberându-l.

— Lucrurile sunt prea grave acum, spune Sara. Îi astupă gura cu degetele mirosind a smirnă… Nu, stăpâne… Tu n-o iubeşti pe roaba ta… Roaba ta te consolează cu sunet de ţiteră… Nu, stăpâne… Nici pe Augusta n-o mai iubeşti, dacă ai iubit-o cândva, ceea ce este discutabil… Nici avioanele nu le mai iubeşti… în conştiinţa ta s-a strecurat îndoiala. Îndoiala faţă de tot şi faţă de toate. Să vorbim de-adevărat, Radu… Ai trecut pe la „ei”?

Chiar să fie un imbecil, se întreabă, ascultându-l pe fostul sergent motociclist, care spune enormităţi în legătură cu faptele de arme ale lui Kojedub şi Pokrâşchin, adică el, Vornicu, să nu mai înţeleagă nimic din ceea ce se întâmplă în jur? Azi-dimineaţă a condus-o pe Sara până la Universitate. Au vorbit până-n zori, fără să mai doarmă.

Sara a fost lucidă, exactă, înscriindu-se într-o geometrie aproape perfectă. Iată că n-a cunoscut-o până în zori pe

Sara, după cum n-a cunoscut-o pe Augusta. Poate există în el o incapacitate organică de a comunica, în afară de aceea circumscrisă ordinelor. Adică să primească ordine, pe care să le execute şi să emită ordine, care să fie executate?!

— Vă rog să-mi permiteţi, se aude spunând, se ridică în picioare să-l vadă pe politrucul lui, cazangiul Marcu

Ion C. Ion, făcându-i semnul învăţat de la motorişti „tăiatdecompresat”, îi zâmbeşte, comandantul care-l ascultă recules pe ecepist, ca şi când l-ar asculta pe Sfântul Ion

Gură de Aur, tresare din meditaţia pioasă şi măcăie:

— Stai jos, locotenente… Cine are ceva de spus, după.

— Mă rog, mă rog, spune proaspătul căpitan, pe care-l surprinsese din întâmplare, la capătul Căii Rahova, în uniformă, cărând în spinare un butoi cumpărat din târgul care se ţinea acolo, probabil căpitanul locuia prin împrejurimi.

Aveţi vreo nelămurire?

— Vă propun să renunţaţi la termenii cosmopoliţi, caracteristici limbajului militar din armatele imperialiste.

Acuzat în plină şedinţă politică de „cosmopolitism”, omul se face vânăt.

— Care termeni, bâiguie dezorientat.

— Dublă învăluire a flancurilor, rocadă, apoi termeni tehnici de aviaţie: flaps, fletner, boost, over-boost, carlingă.

— Şi ce propui, întreabă jos comandantul proaspăt venit de la bombardament. Se instalase o nouă modă, aceea a schimbărilor frecvente de comandanţi.

— În materie de terminologie militară, să actualizăm termenii folosiţi de colonelul Scheleti după întoarcerea sa de la studii în vremea lui Grigore Alexandru Ghica. După cum se ştie, colonelul Scheleti a studiat la Leningrad.

— În 1850 oraşul nu se numea Leningrad,

locotenente.

— Se numea Petersburg, mai corect Saint-Petersburg, dar nu asta este important. Important este…

— Ce propui?

— În loc de dublă învăluire de flanc – *înconjurarea*, *duşmănescilor aripi*.

— Mda! Şi la termenii tehnici de aviaţie?

— Formarea unei comisii compuse din ofiţeri tehnici, piloţi şi ofiţeri politici care să lucreze în spiritul limbii române.

— Mda! Dacă mai ai idei în materie, fă-mi un raport amănunţit cu propuneri exacte. Şi dacă mai întrerupi, te gratific…

— La vremea aceea, gratificaţia era consemnată ca *nagrajdenia*, domnule colonel. Este bine să ştim istoria militară şi mă ofer să pregătesc un *curs provizomic pentru elementară educaţiune oficerească proletariană*.

— Şi eu mă ofer să-ţi dau timpul necesar alcătuirii cursului. Zece zile de arest ţi-ar ajunge?

— La aprecierea dumneavoastră.

— Stai jos, spune calm comandantul venit de la bombardament… Continuaţi, domnule căpitan.

Ce rost a avut? Nu ştie. Îl enervează slugărnicia demagogică a motociclistului, mutra ciupită de vărsat, unghiile lungi, verzui, de mandarin, probabil însemnând trecerea lui la starea de căpitan. „Am să mă mărit sâmbătă cu Simonis. Este o hotărâre care nu-mi aparţine”, i-a spus Sara.

Vornicu are pe retină imaginea Sarei în lumina trandafirie a zorilor, ochii căprui încercănaţi, resemnarea stoică, într-un fel dârză şi implacabilă, ca şi propria lui incapacitate de a-i veni în întâmpinare cu altceva decât cu gestul care-i mângâie umerii rotunzi şi tari, spatele arcuit, constatându-şi, a câta oară, imposibilitatea de a participa, ca şi când între el şi prezent, între el şi clipă s-ar fi tras implacabil o cortină.

— Eşti idiot, îi şopteşte Nelu, vrei să te ducă legat?

De ce să-l ducă legat? Pentru chestia cu

„duşmănescile aripi?” Ăştia nu văd că în locul istoriei militare româneşti se învaţă altceva, cu tendinţa stupidă de primat absolut? Ce legătură de idei cu Ciucă şi Răşinaru, cu misteriosul Simonis, „omul forte” al zilei şi de ce e obligată Sara să-l ia de bărbat? ce legătură are asta cu aviaţia, cu dragostea? Augusta l-a părăsit pentru un bărbat care, dincolo de faptul umoristic că poartă izmene lungi, o fi suferind omul de reumatism, va fi reuşit să stabilească un limbaj comun cu Augusta. Augusta? Unde?

Când? în ce memorie? Şi Sara?! De ce Simonis?

Constată că el se mişcă în cadrul îngust al inerţiei încă profesionale şi că, dincolo de acest cadru, alţi oameni se motivează într-un cu totul alt lanţ de cauzalitate, lanţ care leagă interese, gânduri şi aspiraţii lui necunoscute… Are câteva fişe „militare” ale Răscoalei de la 1907 (Mefisto lucrează cadrul social-politic), dintre care i-a reţinut atenţia fişa „Stăneşti”. Stăneşti în Vlaşca, legat de una din manevrele strategice vizionare executate de Mihai Viteazul, când prin oştile fraţilor Buzeşti a interceptat retragerea

Hoardei din Banat, după ce tătarii pustiiseră sudul Olteniei. Compania căpitanului Mareş a fraternizat cu răsculaţii, dându-şi ofiţerii pe mâna acestora. A fost ucis locotenentul Niţulescu. A fost grav rănit căpitanul Mareş.

„Teoria despre pământe”. Prislop. Pătru C. Dragalina. Maiorul de „acolo”, ce naiba înseamnă „acolo”, nu i-a amintit de ceremonia iniţiată de el, la Prislop, după alegeri. Când au venit văduvele de război la chemarea lui Pătru şi a lui Ochişor şi a Rujei, au venit la morţăria veche unde era aliniat plutonul, veniseră demobilizaţii, se aliniaseră şi ei în flancul stâng al plutonului, venise şi popa Barbă Neagră adus de Radu Belcotă, îmbrăcat ţărăneşte şi el în frontul prislopenilor, popa oficiase slujba morţilor, văduvele aşternuseră pe fundul gropniţei cioareci şi brâie, pălării ori căciuli ori cămăşi, lucruri de-ale bărbaţilor căzuţi până la

Volga şi până în Tatra, erau nori de primăvară în cerul

Prislopului, ieşise o clipă soarele, venise şi mama vitregă a lui Pătru C. Dragalina cu hainele civile ale învăţătorului

Boboc A. Niculae, sublocotenent de rezervă la vânătorii de munte, fotografiat cu elevii premianţi în stânga şi de-a dreapta lui, se auzeau pâraiele şuvoind, popa clănţănea din dinţi, cântându-şi slujba mai mult haiduceşte decât popeşte şi el a-nţeles atunci că de fapt nu-i îngroapă simbolic numai pe oştenii Prislopului, că îngroapă acolo în morţăria veche propria lui biografie de război. A înţeles-o şi Belcotă. Îşi îngropa şi el biografia de război şi, când bărbaţii au aruncat pământul umed în groapa aceea simbolică, el a ordonat foc, cele trei salve uşurând sufletele viilor şi sufletele morţilor. Femeile au vrut să-i sărute mâinile şi mama, mama sublocotenentului căzut a spus că abia acum s-a uşurat ea de durere. Abia acum ştie ea că sufletul răposatului şi-a găsit alinul şi că ei, cei morţi, s-au întors aici, în pământul lor şi că se pot odihni în pace. Este ridicol că mai fie chestionat pe tema biografiei lui de război. Cum naiba nu i-a trecut prin cap să i-o spună maiorului acela de „acolo”; cum naiba maiorul n-a pomenit nimic de ceremonia înmormântării de la Prislop, când el, oricum, a risipit gloanţele statului, scăzându-le prin procesul-verbal şi raportul care explicau şi motivau atitudinea gărzii militare la Prislop, ca şi necesitatea deschiderii focului, pentru a restabili ordinea în centrul de votare comunal.

Îi vine să râdă. Probabil de aceea este atât de uşor, atât de aerian şi indiferent. Probabil de aceea nu înţelege nimic din tot ce se întâmplă în jur. Cum ar putea-o face când la cei 28 de ani nu mai are biografie; sau, mai corect, şi-a îngropat biografia şi-i vine să râdă de gustul lui pentru gestul romanţios, cum dracului să-şi îngroape biografia de război, când maiorul bătuse cu palma pe dosarul acela borţos, care putea fi interpretat în *n* combinaţii, funcţie de necesităţile, optica şi gustul celui care poseda dosarul?

Ce-a vrut să spună Sara în legătură cu Simonis? Aude:

„La rând, drepţi!” Ordinul îl electrocutează, noul comandant iese şi când trece pe lângă ei îi spune politicos:

— Locotenent Vornicu, te aştept în cabinet… Da!

Chiar acum!

Nu se zboară, o turmă de oi paşte liziera aerodromului şi în cerul albastru-fluid se răsfaţă câţiva cumuluşi de timp frumos, gogoloaie pufoase, albe şi leneşe.

— Tocmai de aceea ai obligaţia să judeci matur… Să arunci peste bord toate teribilismele şi donquijotismele astea ieftine. Să duci mai departe tradiţia de excepţie a armatei române. Cine vrei s-o facă? Noi ne-am făcut datoria. Aşa cum ne-am făcut-o. V-am dat o România

Mare, întreagă, o conştiinţă a unităţii, o educaţie ostăşească de mâna întâi şi voi?… Vorba, locotenente! Nu suntem la sindicat. Voi v-aţi opacizat de cum a intrat în ecuaţie un factor nou al problemei: politica. Ce vrea în esenţial politica asta? Desfiinţarea vechilor structuri de clasă. Excelent. Erau stupide şi anacronice. Străinii ne sugeau vlaga prin o mie de ventuze. Industria – a ţării.

Bogăţiile subsolului – ale ţării. Pământul – ţăranilor.

Ce te deranjează? Ai mine? Ai moşii? Eşti acţionar, rentier, proprietar de tripouri, de cazinouri, de fabrici?

Dacă nu, vezi-ţi de locotenenţie…

— În vecii vecilor, amin, domnule general! Sunt cel mai vechi locotenent din armatele „cobeligerante…”

— Ai făcut tot ce ţi-a stat în putere să rămâi bun în grad. Crezi că eşti deştept foc dacă-i iei în lance pe ecepişti, aşa, de-a valma? Tu le ştii pe ale tale, ei pe ale lor.

Din fuziunea profesiei, a tehnicii acelei profesii, deci tu, cu politica, deci ei, se va naşte cândva o altă armată.

Populară! Cu sau fără tine. Bine ar fi cu tine. Cu voi, cei tineri. Trăsura de unire dintre ce-a fost bun şi ce va fi foarte bun.

— Permiteţi să raportez!

— Nu-ţi permit nimic.

Mefisto a intrat în furtună de cum l-a văzut trecând pragul culei. Ori intrase în furtună mai înainte, de când i-a

dat telefon şi l-a chemat la ordin. Doamna Elena ascultă cu un zâmbet senin peroraţia generalului, soţul ei, şi când Mefisto care tropăie enervat prin cabinet n-o vede, îşi duce degetul la buze, făcându-i semn să tacă.

Constată, a câta oară, schimbarea profundă a Doamnei în negru, parcă întinerită din interior, o tinereţe matură şi nefestivă, o tinereţe a gestului, a felului de a-şi purta fruntea, aerul tragic imprimat în trăsături s-a estompat, trăsăturile eliberate iradiază un fel de încântare ingenuă.

Vornicu îi admiră părul castaniu, mătăsos, tuns scurt, ochii căprui, luminoşi, cu privire fermă, graţia cu care-şi ţine corpul în fotoliu, graţie transmisă casei, lui Mefisto.

Dianei, care-o priveşte cu adoraţie. Când îi trece vârful pantofului pe spinare setteriţa geme uşor, închide ochii şi se abandonează acelei mângâieri domestice. În cabinet miroase a perdele spălate, a cărţi scuturate de praf, a proaspăt şi aerisit. Mefisto este îmbrăcat sportiv, pantalon crem, cămaşă în carouri fine cu mânecă scurtă, pantofi de tenis, bărbierit la sânge şi, bineînţeles, cu sprâncenele lui sălbatice pare un mistreţ bătrân scos de hăitaşi din hăţiş, gata să ia în colţi şi să sfâşie.

Lumina albă, seacă, a după-amiezii de vară se opreşte în draperiile vişinii filtrând în interior o pulbere densă, vag luminescentă, pulbere prin care Vornicu sesizează mişcarea condensată în tuşurile, în schiţele şi desenele cu cai: cai sărind la obstacole, cai în şarje, cai la menaj, cai liberi în câmpie, cai la adăpost, cai, mereu cai, aşa cura apăreau şi dincolo, în apartamentul domnului colonel

Vitez Scharkany, unde câţiva cai purtau semnături celebre: Géricault şi Michalowsky, domnul colonel în retragere ucis de pistolarul care a aruncat grenada exact pe gura ambrazurii şi ce mai rămăsese din compania căpitanului se adunase la cina aceea de taină… Este aici…

Mereu în el, biografia lui de război. În el şi-n o mie de mii de dosare. N-a îngropat nimic la Prislop. Şi nu are nimic de îngropat. Dimpotrivă. Se pare că Mefisto a adus

comenzile la mijloc şi iese din vrie… Nu fără oarecare umor.

— Explică-mi exact ce este cu teoria termenilor folosiţi de colonelul Scheleti cu „*înconjurarea duşmănescilor aripi*”, cosmopolitismul terminologiei militare şi etcetera.

Ai început să faci vâlvă, în loc să-ţi vezi de meserie… Comandantul îţi gustă umorul, dar în particular.

Asta era. Comandantul. Colonelul de la bombardament care l-a poftit în cabinet, drapelul unităţii dispăruse de acolo, de unde-l veghea pe comandant, împrumutându-i din măreţia lui austeră şi care i-a spus frigid că ştie tot atât de multă istorie militară cât ştie şi locotenentul, că el, comandantul, a înţeles exact insinuarea apropo de colonelul Scheleti, care a tradus regulamentele ţariste ale epocii, mă rog, istorie militară; dar el, colonelul, apreciază că adevărul nu se câştigă cu floreta, floreta rămânând un amuzament pentru domnişoare. Este gata să accepte în programul Regimentului un „*curs provizornic*”, dar nu de „*elementară educaţiune oficerească proletariană*”, ci de istoricul aviaţiei româneşti, foarte necesar, mai ales când vor veni primele cadre ale noii promoţii de ofiţeri, probabil la anul, care, se pare, n-au avut în programa analitică un asemenea curs: „Te ţin curelele, locotenente?” l-a întrebat colonelul acela, vădit lipsit de umor, serios şi rectiliniu ca un bombardier greu în zbor de luptă, obsedat de cele trei constante sacrosancte: înălţime, viteză, direcţie. „Pe viitor, fără floretă, ori voi, vânătorii, nu puteţi fără asta?”… „Se pare că sunteţi comandantul a ce-a mai rămas din celebra Flotilă 1 de vânătoare, domnule colonel”.

I-a replicat. Colonelul s-a dus la fereastră. I-a arătat doar spatele masiv. Într-un târziu: „Eşti liber, locotenente…

Dacă ai nelămuriri, consultă-mă!… în rest, vreau linişte…

Să fiu foarte bine înţeles”… Desigur, comandantul ştia de Mefisto (de unde?); ori poate o notă informativă şi acum, locotenentul la refec… Ca întotdeauna, Mefisto are

harul să-l esenţializeze.

— Nimic conspirativ, domnule general… Simt nevoia de echilibru. Atât.

— Explică-te!

Mefisto se aşază foarte tinereşte pe braţul fotoliului în care stă doamna Elena.

— Există o mutaţie a centrului de greutate legic. Consider necesar ca în programul de educaţie militară, cetăţenească şi politică, dacă vreţi, să figureze cu preponderenţă istoria naţională şi istoria aviaţiei române. Am senzaţia unei înstrăinări.

— Mai departe.

— Nu înţeleg sensul care se dă noţiunii de internaţionalism. Băieţii care-l explică nu sunt tocmai stăpâni pe materia pe care-o papagalicesc după nişte conspecte; dar, după părerea mea, ei îl opun în mod greşit sensului de naţiune şi naţional. Or singura mea competenţă este în interiorul acestor două noţiuni. Dincolo de ele nu sunt competent şi nu vădesc nicio pasiune. Asta este totul, domnule general…

— Absolut totul?

Vornicu rămâne în suspensie. Se hotărăşte.

— S-ar mai adăuga un fel de anchetă pe seama biografiei mele de război şi ceea ce v-am raportat în legătură cu alegerile. Mai exact, un fel de şantaj.

— Cu ce scop?

— Atragerea doamnei Fulea într-o evaziune aeriană înscenată.

— Şi?

— Am refuzat.

— În concluzie: ce ai de gând să faci?

— Foarte simplu. Să-mi exercit profesia în limitele demnităţii ei imuabile. Să-mi termin partea ce-mi revine din „Istoria armatei române moderne 1. Să reiau epoci prin care-am trecut superficial.

— Din ce perspectivă?

— Contemporană.

— Te sfătuiesc să-ţi ţii opţiunile pentru tine.

— Am înţeles!
— Să nu faci în scris niciun fel de consideraţii.
— Am înţeles!
— Să renunţi la bravada ieftină.
— Am înţeles!
— Ce mai ştii de Augusta?
— Nimic.
— Perfect!… Altceva?
— Nimic.
— Eşti în preajma unui naufragiu?
— Nici gând.
— Ce faci în după-masa asta?
— Nimic special.
— Atunci mergi cu noi la Profesor?
— Cum ordonaţi.

— Iată, scumpa mea, cum arată pe dinlăuntru un locotenent perfect… Şterge-o la Anghelina, ţi-a făcut îngheţată şi, ascultă băiete, nimic, dar absolut nimic nu este joacă şi nimic, dar absolut nimic nu mai poate fi tratat din carlingă şi de la zece mii de metri. Radu, tu înţelegi?

Mefisto este atât de grav, încât îi transmite brusc un sentiment acut de prealarmă. Generalul se ridică, îi prinde umerii cu palmele şi-l priveşte în ochi.

— Viitorul are nevoie de responsabilitatea totală a fiecăruia dintre noi în parte şi de a întregului popor în conştiinţa de sine. Meditează şi dacă poţi demonstrează-ţi cu date faptul că dintotdeauna a existat un mare şi eficient laborator, un filtru dens, un decantor-sterilizator, un uriaş recipient de absorbţie-temporizare, de aducere la realitatea autohtonă care foloseşte drept combustibil timpul; poporul care nu greşeşte niciodată. Este una din legile imanente ale istoriei… Şterge-o la Anghelina! Abia aşteaptă să te vadă. Plecăm peste o oră.

— Mi-ar fi plăcut să-mi fie fiu, spune Mefisto după ce pleacă locotenentul, greu de recunoscut în ţinuta de vară kaki, din doc, purtând cizmă greoaie, cu tureatca strâmtă.

— Comod acum. Va fi mai incomod să-ţi creşti propriul fiu, începând cu scutecele şi biberonul.

— Elena!… La vârsta mea? O nebunie!

— Laş?

— Dumnezeule… Dar asta, asta schimbă totul, Elena, draga mea, asta este aproape de necrezut. Îmi închipuiam că stirpea s-a secătuit, că nimic nu se mai poate continua, că a fost destul, câteva sute de ani şi-acum ce viitor pentru un Florescu…

— Viitorul acela asupra căruia i-ai atras atenţia, acum câteva minute, locotenentului. Viitorul care cere responsabilitate totală. Care se filtrează prin acel uriaş recipient amintit cu atâta pasiune şi putere de convingere.

— Dar până atunci?

— Suntem aici.

— Ai judecat totul, Elena?

— Asta nu se judecă, Costin… Asta se simte şi se trăieşte.

— Aparţinem celor condamnaţi.

— Nu în omenescul din noi. Nu în noi înşine. Restul este decor. Nu mă interesează.

— Nici în ipostază de paria?

— Pot oricând spăla duşumelele. Asta menţine silueta.

Generalul îşi apropie cu un gest tandru capul soţiei sale. Îi mângâie părul mătăsos, stăpânindu-şi greu impulsul de a-i cădea în genunchi… Este o clipă de tăcere adâncă scursă dintr-un alt timp decât prezentul, tăcere pe care generalul Costin Florescu încearcă s-o asimileze cu toate sugestiile ei. Venite din timp. Anticipând timpul. Prerogativele, funcţia şi existenţa lui în profesie alunecă uşor, dar ireversibil, spre nesemnificativ. Să fie numai o senzaţie falsă? Se pun, dintr-o necesitate imediată, premisele unor eşecuri viitoare, pentru că armata se dispensează acum de cadre excelent pregătite, care nici pe departe nu sunt ostile ideilor novatoare, ba dimpotrivă. Frica nu va anula nici gândirea, nici nevoia de echilibru. Nu intimidarea este elementul dinamic a.1 revoluţiei, ci convingerea.

S-au ivit şi carierişti care-şi fac drum cu coatele.

Tocmai pentru că este lucid în raport de viitorul apropiat, a avut o clipă de laşitate atunci când Elena i-a spus, cu câtă sfântă simplitate, că, iată, într-un fel atât de uzual, atât de banal, atât de firesc, el cel singur, el cel sortit să încheie un ciclu istoric, el cel urmărit de spectrul tragic al degenerescenţei va intra în rândul oamenilor, sporindu-şi seminţia, prelungindu-se direct în acel mâine atât de incert pentru clasa lui socială.

Mângâie duios şi tandru părul de mătase al Elenei, constatând aproape cu spaimă cum austeritatea cabinetului pe care-l hărăzise muncii şi datului obiectiv, rece şi expresiv prin cantitatea lui de viaţă şi responsabilitate, se dizolvă într-un ce neştiut, ori uitat încă din copilărie, ceva confuz, legat mai mult de simţuri. Miros de lapte, apă şi săpun, plânsete pe ton înalt, uşi închise şi deschise cu zgomot, foială de femei, iarăşi miros de scutece, de levănţică, o priveşte pe Elena aproape cu spaimă, Dumnezeule cum este posibil ca ea, îi sărută fruntea înaltă, maiestuoasă şi o întrebă şoptit:

— Adevărat?

— Problema nu se pune aşa, sau nu se poate pune aşa, sau nu se poate pune numai aşa, fenomenul este mai larg aşa cum spui *tu* (această tutuială îl enervează, îl face să devină scorţos şi distant, lucru pe care Marcu Ion C. Ion îl reperează prompt şi mârâie: „tovarăşe Cenuşe, nu-i mai zice *tu*, zi-i *dumneavoastră*, *domnule locotenent*, ce să-i faci, ăsta-i năravofiţeresc fără lecuire”, „Ba nu, o să mă tragi tu de cozondraci, că te-ai trezit peste noapte sublocotenent”. „Are dreptate ofiţerul. Aşa este, scuză-mă, domnule locotenent. Deci… *tu*…” Evident, nicio şansă ca Grigore Cenuşă să renunţe la familiarismul ăsta butucănos).

Deci *tu*, aşa cum mi-ai demonstrat interdependenţa dintre ofensiva trupelor terestre şi misiunile specifice fiecărei categorii de aviaţie în parte, misiuni care se suprapun pe diversele faze ale ofensivei, trebuie să înţelegi exact tactica şi strategia partidului în actuala fază istorică: preluarea puterii şi instaurarea dictaturii proletariatului.

Lui Vornicu îi crapă capul. Ieri a intrat de serviciu pe Regiment. După-masă, supraveghease programul cu severitate, Marcu Ion C. Ion, ofiţerul lui politic, îşi ţinuse informarea, hangarele se închiseseră, zi de rutină, serviciu de rutină, Bihordea îi devenise un fel de aghiotant plin de zel militar, niciun fel de aluzie, niciun fel de insinuare, ca şi când între ei n-ar fi existat nimic în afara programului de aerodrom; însera leneş, însera cu un fel de tristeţe ofilită, încercase să treacă prin tristeţea acelei înserări dincolo de care-l aşteptau alte înserări la fel de triste şi de singure, Sara însemnase un alt gol care adâncise golul lăsat de Augusta, scosese garda la inspecţia armamentului, când l-a văzut pe adjutantul de serviciu fugind şi strigând: „Alarmă! Alarmă!... Donent, l-au împuşcat pe căpitanul Baciu... I-au luat avionul... La telefon cu don general comandant...” La telefon era chiar

Leu, comandantul aviaţiei, fostul comandant al Flotilei:

— „Vornicu! Urcă-te în avionul de alarmă... Zboară la

Dunăre. Patrulează Dunărea între Giurgiu şi Zimnicea.

Doboară-l pe nenorocit...” „Ce tip de avion, domnule general?” „Orice avion care încearcă să treacă Dunărea”.

— „Am înţeles!”... Servanţii şi motoriştii au scos avionul

Au trecut şapte minute. Zece minute minimum, până când s-a alarmat comandamentul. Trei minute până l-au alarmat pe el. Douăzeci per total. Cinci minute până decolează.

Zece minute până ajunge la Dunăre. Nu are hartă şi nu-i trebuie hartă. Treizeci şi cinci de minute. Căpitanul Baciu trecuse la aviaţia sanitară. Oricum, indiferent de tipul de avion, „sanitarul” nu putea avea mai mult de 160 de kilometri pe oră. În 35 de minute, 80 de kilometri. Totul depinde de unde-a decolat. Mecanicii învârteau la bendix.

Se lega în avion. Maistrul Cristea verifica eleroanele şi profundorul. A venit Marcu, politrucul, fugind în derivă, cu cascheta în derivă. S-a căţărat neîndemânatic pe plan,

călcând pe aripioarele radiatorului.

— Don locotenent… Daţi-mi cuvântul…

L-a auzit vag. Dintr-odată a văzut negru. I s-a făcut lehamite. Şi scârbă.

— Te bag în mă-ta de tembel… Marş jos de pe plan.

Dacă te prind, te iau în pumni (şi-a adus aminte de tot pomelnicul, a vrut să-şi desfacă chingile, să-l ia în pumni, moş Cristea şi-a vârât mutra zbârcită în carlingă, a pus contactele şi fără nicio ceremonie i-a închis cupola).

A decolat de pe loc, tăind aerodromul pe diagonală, adică ăla voia să-i ceară cuvântul de onoare că nu fuge, luminarea mamii lui de tembel, pe urmă s-a înspăimântat brusc de spaima celuilalt, de gândirea lui strâmbă, trenul nu voise să se escamoteze, a încercat de zeci de ori să-l escamoteze, făcea manevra până la jumătate, nu se zăvorea, şi cu el scos, cu 350 pe vitezometru şi radiatoarele deschise, să nu se încălzească glicolul, a stat pe Dunăre până aproape de limita de benzină. N-a văzut niciun avion. Avea o poftă sadică, nu să-l silească să aterizeze, nu asta, avea o poftă sadică să-l execute, adică să-l ciuruie lent, în reprize, ca imbecilul să simtă că moare. Căpitanul Baciu, vânător cu mustăcioară de muşchetar, pilot de mâna întâi, războiul de la A la Z şi-acum?!… S-a întors după căderea întunericului, printr-o boare transparentă şi fluidă de lumină zodiacală. Boare care nu păstra nicio amintire din zborurile lor de război. Din tot ce-au fost ei, aici, în zilele acelea toride, de la apărarea Bucureştiului, în august ’44, când el…

— Vă cer iertare, a spus Marcu Ion C. Ion.

— Un ofiţer îşi cere scuze, nu iertare. Nu suntem la seminar.

Marcu a rămas la aerodrom. I-a cerut permisiunea să-l însoţească la controlul posturilor de santinelă.

— Mi-e dragă armata, dar sunteţi prea aspru, i-a spus.

Noi, politicii, abia acum învăţăm aviaţie.

— Atunci, mai întâi, obişnuiţi-vă să respectaţi. Şi ce-i asta „noi”?! Există cumva două categorii de ofiţeri, „noi”.

şi „voi”?!

— Vedeţi, o discuţie de principiu nu poate porni pe ton de comandă. Şi nici de la locotenent, care de fapt ar trebui să fie maior, la sublocotenent, care de fapt e mai mult civil.

— Ce-mi propui?

— Să lăsaţi gradele la hangar.

— Înainte sau după ce-mi fac rondul?

Marcu a râs şi l-a bătut neregulamentar pe umăr. Ba l-a şi strâns de umeri cu labele lui mari de cazangiu.

— Am sfeclit-o aseară. Dacă, Doamne iartă-mă… Am garantat pentru dumneavoastră… Deci pentru locotenentul aviator Radu Nanu Vornicu nu garantează nimic din ce locotenentul reprezintă în sine. Libertatea lui, onoarea lui, demnitatea lui, conştiinţa lui, biografia lui, faptele lui de arme, rănile şi suferinţele, idealurile şi visele, împlinirile şi neîmplinirile, el tot este doar un semn de întrebare, o latenţă, care poate fi anulată sau poate fi întrupată nu de statele de serviciu în aviaţie, ci de umoarea, de raţiunea, de antipatia sau de simpatia lui Marcu

Ion C. Ion?! Cumplit. Aproape se înduioşează la gândul responsabilităţii strivitoare cu care a fost investit Marcu

Ion C. Ion. A simţit scârba de el însuşi. Nulitatea lui. Reducţia lui brutală la zero. La nimeni. Ca şi când fraza candidă, conţinând o oarecare îngrijorare depăşită, i-ar fi străpuns fiinţa intimă, acel ce unic în care s-a construit pe sine şi printr-o mişcare banală l-ar fi anulat fără niciun drept de apel. Restul n-a mai contat până s-au rezemat de căpiţa adunată nu departe de cimitirul avioanelor, în liziera de nord a aerodromului.

— În fân nu se fumează, i-a spus lui Marcu şi

Marcu a râs.

— La dumneavoastră viaţa începe cu o grămadă de interdicţii.

— Dacă o lăsam să zburde, eram răposat de mult.

— Uităm gradele la hangar?

— Le-am uitat. Te-ascult!

Cerul catifelat, somptuos. Vălul argintiu al Căii Lactee.

Steaua Polară, lumina de poziţie a Nordului pâlpâind acolo în vârful oiştii Carului Mic. Vornicu descifrează harta celestă cu un fel de frig interior. Cu înstrăinarea care îl vizitează din ce în ce mai des, ca şi gândul imbecil al ratării. Toate simţurile lui se deschid nopţii fastuoase cu lăcomia dintotdeauna. Fânul aromeşte ameţitor. Este acolo parfum dulce de obsigă şi ovăscior, de creţuşcă şi floarea finului, din Câmpia Română adie un vânticel înmiresmat cu gust de pământ încins, de lanuri coapte, de porumbişti răscolite cu sapa, cheamă din memorie femeile pe care le-a iubit şi cu care s-a iubit, Augusta răsărită după tufele de măceş când s-a întors călare de la conacul Fulea, o veşnicie de atunci, alături de o Augusta străină şi învrăjbită, Sara, niciodată Sara n-a visat câmpul, n-a tânjit după vânticelul înmiresmat; doar Ruja: „audzi, Radule!

La ce te gândeşti tu şi nu simţi tu cum urcă vara-n flori şi-n fân şi-n cer şi ce fel de voinic eşti tu că te laşi biruit?

Ia zâmbi tu mie?”. Ruja mirosind a busuioc, a lapte şi a izmă, munţii, lumina jucând în prundişul zăcătorii, atunci era o linişte de început de lume, o pace serenă şi toropitoare în care aveai senzaţia că te resorbi în rădăcinile ierbii. îl invidiază pe Radu Belcotă. Liniştea Prislopului s-a văzut la alegeri. A constatat cu răceală că nu l-a tulburat niciuna din amintirile fugare, trunchiate, adunate în cadre desperecheate de film. Ar fi vrut să nu audă decât ţârâitul cosaşilor, orăcăitul broaştelor, şoapta vântului şi să nu vadă decât cerul... Siluetele negre ale avioanelor hârbuite şi dezafectate, bimotoare de toate tipurile, cu tăblăria smulsă, cupolele sparte, unele fără cauciucuri, emanând un miros dur de metal vechi, cu aripile întinse zadarnic, rămăşiţe triste, senile, neputincioase ale forţei, desene aerodinamice decrepite, i-au strecurat în suflet un sentiment dureros de neputinţă şi deznădejde. „Prea devreme pentru luxul ratării, amice”, şi-a spus... „O ce voinic eşti tu că te laşi biruit?!... Ia zâmbi tu

mie?!”…

— Degeaba m-ai înjurat. Degeaba ai vrut să mă umfli în pumni. Nu eu sunt de vină. Şi nu noi suntem de vină.

Noi! auzi? Zic noi, comuniştii. Dintre voi au fugit cu avioanele. Alde voi v-aţi speriat de revoluţie. Parcă eu nu te-am văzut? Şi nu te-am simţit? Ţâşnea batjocura din tine prin toţi porii, când vorbea Conţea. El pe asta o ştie. Pentru asta şi-a riscat viaţa sub legionari. În loc să râdeţi, de ce nu-l ajutaţi? De ce nu treceţi peste lipsuri să vedeţi esenţialul?... Jură tu pe ce ai mai sfânt că de când s-a ascuţit lupta de clasă nu te-ai gândit s-o întinzi?

— Oho! în fiecare zi! Ce lehamite mi-e de tine cu toate tâmpeniile şi insinuările şi urmăririle şi neîncrederea şi cadrul vostru disponibil. Fug! Ăsta-i efectul, nu cauza, băiete… De ce fug nu te-ntrebi?

— Zi tu, că văd, eşti de-al lor, trup şi suflet.

— Să nu-ţi trag un glonţ în dinţii ăia de cal.

— Trage! Că atâta ştiţi să faceţi. Plumbul, ca să rezolvaţi tot.

— Nu-mi ţine predici. Sunt sătul.

— Zi-mi, care sunt cauzele alea care ne lasă fără avioane, că şi aşa avem prea multe?

— O mie. Începând cu mulţumirea pentru tot ce-am făcut ca ţara asta să supravieţuiască. Ne daţi afară. Ce e bă, cine v-a uns cu toate adevărurile pământului? Nu putem discuta? Ce iese din gura ta e sacrosanct? Să nesocotim tot ce-a câştigat gândirea omenească în mii de ani? Adică cam ce drept mi-am câştigat eu după trei ani de război? Să tac, să aplaud, să înghit, să aştept lovitura care o să mă doboare? Unde-i demnitatea mea? Care-i viitorul meu?

— Mai ai?

— Băi băieţică, dacă totul începea omeneşte, astăzi n-aveaţi alături bărbaţi mai bărbaţi decât luptătorii. Aţi pus egal între gărzile albe şi noi, fără ca egalul ăsta să se potrivească nici pe departe.

— Ai tu toate informaţiile care să te facă pe tine chiar atât de sigur? Ai crezut tu că „Barnabé”, atunci când i-ai

dat drumul, că tu i-ai dat drumul la decolare, mai ţii minte, erai ofiţer de serviciu, stăteai pe scara „*Fieseler*”-ului, ăla a venit cu foaia de misiune semnată fals.

— Nu sunt specialist în grafologie.

— Atunci de ce ne ceri nouă să fim specialişti în cinstologie?

— Ce-i asta?

Marcu râde.

— Este. Cinstea oamenilor. Fidelitatea. Nu faţă de regimul nou, pe care unii nu-l înţeleg şi pe care alţii îl urăsc de moarte. Posedanţii din trecut. Aia care au lăsat un popor întreg în sapă de lemn. Dar faţă de ţară. Noi toţi suntem ţara asta. Atunci?

— Atunci, ce?

— Atunci cum să ai încredere? Atunci cum să poţi fi sincer şi să vii la voi cu sufletul pe palmă? Uite, fraţi luptători, eu sunt Marcu Ion C. Ion, cazangiu, vin la voi să vă propun să facem o armată nouă. Unde soldatul, fratele vostru mai mic şi fiul ţării, să fie respectat în tot ce are el omenesc. Unde să nu-şi mai facă de cap majurii, să nu-l mai înjosească şi să-i mute fălcile sergenţii, unde nimeni să nu-i fure de la cazan, unde să nu se fure benzina statului, unde să strălucească virtuţile ostăşeşti şi unde singura credinţă colectivă să fie slujirea poporului şi a patriei… Vornice, Vornice, parcă nu pe tine erau să te împuşte ăia de făceau negoţ pe viaţa voastră…

— O ştiţi şi pe asta?

— Pe toate, că de-aia îţi umfli penele pe sus tu şi de-aia alţii s-au dus să sape la şanţuri. S-or fi dus şi nevinovaţi. Nu zic. Tăvălugul trece. Cine nu merge cu el, cade sub el. Asta-i şi n-avem timp de conferinţe. Dărâmăm, muncă nu glumă, clădim din zbor, de o mie de ori muncă nu glumă… Stai în cumpănă ca cioara pe cracă. Eşti tobă de aviaţie! Eşti tobă de carte! Ce-or vrea şi „ăştia” să-l mai înveţe pe don locotenent aviator Radu Nanu Vornicu? Analfabeţii ăştia! Parcă ar fi analfabeţii de vină că statul burghezo-cnoşieresc nu i-a şcolarizat.

— Ce vrei?

— Să fii om!

— Sunt, fir-ai al dracului de popă răspopit. Sunt! Că dacă n-aş fi ţi-aş scrie ilustrate de prin lumea largă. Ca „Barnabé”!

„Barnabé”, tot locotenent, tocise doi ani un manual de engleză, cărase zilnic (asta se dovedise după fuga lui) câte-o sticlă de benzină de avion în geantă, umpluse un butoi, undeva la o fermă din jurul Bucureştiului, aranjaseră în trei toată escapada, cine dracu’ să-l fi bănuit pe plăvanul cu mutră de Fernandel? şi-n ziua aceea, el era de serviciu, „Barnabé” avea o misiune la Braşov, cu un }, *Fieseler*”. Stătuseră de vorbă, îşi pornise avionul, îl oprise, nu-i plăcea cum merge, pusese să i se cureţe bujiile, se dusese calm la Comandament, revenise cu foaia de misiune semnată, decolase de pe loc, fără să mai tragă la start – obicei practicat pe sub mână – e adevărat, virase imediat după decolare, cam anapoda faţă de drumul Braşovului, el îl urmărise cum taie Bucureştiul peste Văcăreşti – pe urmă tăcerea. L-au căutat în munţi cu o patrulă în formaţie de luptă, largă. Nicio epavă. Pe urmă s-a lămurit totul, când radio Ankara a cerut pilot să ridice avionul…

— Atunci, dacă eşti, de ce scoţi untul din mine? De ce-ţi baţi mă joc de noi, cu „*provizornicul regulament de educaţiune oficerească proletariană*?” Hai? De ce nu-ţi iei angajamentul să ne chemi tu mai pe tăcute şi să ne înveţi chiar cum se ţine furculiţa la popotă, că am mâncat ca vai de noi, să ne înveţi ce-i cu aviaţia asta dacă eşti om şi te trage inima la popor; dar doar îţi umfli bojocii şi strigi şi mă priveşti „flegmatic, ca şarpele…”

— Perie-ţi limba proletarianule. „Dar doar” – „flegmatic”, auzi la el… Mai ai?

— Am! Că nu în fălcile tale au pisat comisarii. Şi nu tu ţi-ai fript bojocii la cazangerie şi nici nu ţi-au bătut ciocanele să-ţi spargă timpanele ca să aibă Malaxa rai Rarde.

— Zât! Când e vorba de carne friptă şi ucisă, să taci.

— Tac aici; dar strig dincolo… Mă auzi?

— Băi Marcule, te-aud şi nu te scârnăvi pe noaptea asta, că-i un vis. Te-aud şi te-nţeleg şi nici frică nu mi-e de nimic, nu mai are de ce să-mi fie frică; dar nici victimă de-a proasta nu vreau să fiu, că nimeni nu-mi dă zilele şi clipele-napoi şi nici profitor nu vreau, că mi-e silă, din coate nu dau că iar mi-e scârbă, „moarte lor” nu strig că e josnic să ceri moartea unor necunoscuţi, „trăiască”.

Iar nu strig, că sunt sensibil la gâlci şi răcesc mă, de ţara asta mă leg printr-un car de oase şi să-ţi iasă din cap că-i iau ţărâna pe tălpi s-o duc aiurea, n-am făcut-o până acura, n-am s-o fac nici de acum încolo; iar de văzut lumea pe care mi-o propui, am s-o văd şi s-o învăţ singur. Nu pot raft cu dascăli. Chiar dacă au bărbile până-n pământ. Sunt prea ros de război să mai pot cu dascăli. Drag mi-ar fi să lupt pentru altă lume. Nouă, cum îi zici tu. Fără năravurile scârboase aleăleia vechi. Cu libertate pentru om.

Scăpată de povara exploatării. În care să nu mai fie suptă biata ţară. Că au supt-o destul toţi. Ştii că sunt tobă de istorie… Recunosc. Nu m-am dezmeticit încă.

— Să nu fie prea târziu.

— Depinde faţă de ce să nu fie prea târziu! Faţă de ăia cărora le plouă cu stele pe epoleţi? Faţă de timpul meu interior? Faţă de mişcarea diurnă a soarelui? Faţă de macrocosmos?

— Faţă de social.

— Este o idee.

— Mă bucur că mi-ai găsit şi mie o idee. Cam bănuiam eu că mă iei în pumni. Chestia aia cu glonţul tras în dinţi, dă-o-n mă-sa. Nu mai ţine. Voiam să-ţi propun ceva.

— Zi.

— Domnule locotenent, permiteţi să raportez.

— Iar o luăm cu gradele?

— Iar!

— Vă raportez că un tovarăş de-al meu, un tovarăş de frunte, se cam pregăteşte milităreşte. Mi-am luat angajamentul să-i găsesc pe cineva pentru aviaţie.

— De la Şcoala superioară de război, Marcule.

— Nu vrea! Vrea om care-a făcut război, nu glumă.

Şi cinstit.

— Militărie, aşa, fără să fi mirosit obiala soldatului?

— A mirosit destul obiala deţinuţilor politici.

— Când?

— Păi, i-am zis că mâine, după program…

— Fără dictatura asta nu se poate? îl întreabă pe Grigore Cenuşă. În cabinetul larg zumzăie abia auzit un ventilator. Marcu Ion C. Ion stă înfundat într-un fotoliu şi îşi roade unghiile. Sună telefonul. Unul din bateria de telefoane.

— Nu se poate, ofiţerule. Nimeni nu-şi dă de bunăvoie fabricile. Nici palatele. Nici obiceiurile… Da, tovarăşe

Andrei.

Cenuşă ascultă atent. Asudă brusc. Îi tremură buzele.

— Asta-i Uniunea Tineretului Comunist din România, auzi, din Ro-mâ-ni-a nu din lună şi să daţi drapelele că…

Cum care?… Ia să veniţi voi aici la secretariat să vedem şi noi cine nu vrea şi de ce nu vrea…

Cenuşă lasă receptorul în furcă. Îşi şterge sudoarea.

— Într-o lună am terminat tactica aviaţiei? întreabă absent.

— Într-o lună zi de zi?

— Zi de zi, câte patru ceasuri. Dar seara. Pe conspecte.

Pe esenţial. Să văd. Să înţeleg ce este viu, ce se poate îmbunătăţi. Mă bucur că ne-am revăzut… Să mă pregătesc pentru mâine seară?

— Da!

— La ce oră?

— Mi-e indiferent.

— Îţi spune Marcu, mâine.

Vornicu iese în aleea plină de tei. Apoi în bulevard.

Statuia Aviatorilor se proiectează pe cerul transparent, verzui, al înserării. Stă o clipă nehotărât. Să treacă pe la

Mefisto? Urcă spre statuie. Se reazemă de un pom.

Priveşte Icarul acela frânt în zbor, Icarul masiv din bronz, în ţâşnirea lui spre înalt frântă tragic, nu se gândeşte la nimic, doar o oboseală nemotivată i se scurge din trup pe caldarâmul fierbinte încă, mirosind uşor a gudron. Nu realizează că paşii aceia rari s-au oprit. Aude vag glasul discret, complice, al miliţianului:

— Nu este voie de aşteptat aici, domnule locotenent...

O anunţ eu pe doamna că sunteţi dincolo... Trăiţi...

— Te-ai boit, Vornicu, îi spusese locotenent-comandorul care se dosise de război într-un birou, după conferinţa pe care-o ţinuse în sala de mese, transformată în sală de festivităţi, cu scenă în regulă, el căutându-şi un stil, adică o modalitate de a transmite date istorice, care, după o lună de luptă pe idei şi informaţie cu Grigore Cenuşă, începuseră să se esenţializeze.

— Ăsta-i viciul istoriografiei burgheze, ofiţerule, şi tu ai căzut victimă modului ăsta eclectic de a gândi, i-a spus

Grigore Cenuşă când ajunseseră pe la sfârşitul cursului de tactica aviaţiei. De fapt nu era niciun curs de tactica aviaţiei, erau nişte colocvii libere pe teme de tactici ale armelor întrunite, de strategie contemporană în care Grigore

Cenuşă vâra mereu două chestiuni la care se raporta, dându-le peste cap tezele, pentru că mai apăruse încă un ofiţer, un căpitan de la vânătorii de munte. Datele la care se referea Grigore Cenuşă erau: bomba atomică şi „V”-urile, adică în ce măsură un focos atomic va putea fi cândva adaptat unei rachete şi ce rază de acţiune, adică ce autonomie de zbor va putea avea cândva o rachetă purtătoare de focos atomic?!

— Asta înseamnă dialectică, zicea Cenuşă şi voi, ofiţerilor, gândiţi-vă cum va putea acţiona în viitor o armată mică şi un popor mic ca al nostru într-un război atomic purtat, fireşte, de marile puteri. Auzi Vomice? Tu precis te tragi din neam de vornici, oameni tari de vână, auzi, dacă şi aşa te ocupi de istoria armatei române moderne, de ce naiba, la sfârşitul secolului trecut, sari

peste mişcarea socialistă din România, c-a fost una din cele mai puternice din Europa, a avut ziare de tiraj, a avut reprezentanţi recunoscuţi şi-n parlament de Kogălniceanu, purtau cu ei ideile revoluţionare cărora le răspundem noi astăzi… De ce nu aşezi armata în complexul de idei al epocii?… Să nu zicem noi că eşti pe poziţie de clasă? Dacă nu duşmănoasă, că tu nu eşti duşman, trăieşti intoxicat de scolastică, de spirit mic burghez, de o anume viziune eclectică, că nu vreţi voi să vedeţi întregul… Asta-i! Şi să ştii că-ţi dau eu sarcină să ţii tu o conferinţă acolo la aviatori despre ziarele

„Drepturile omului" şi „Lumea socialistă" şi despre „Contemporanul" şi să fii larg, să legi mişcarea de idei de la noi cu mişcarea socialistă europeană şi-atunci te lămureşti singur şi-ţi găseşti alte temeiuri, că te văd că bâjbâi şi-mi pare rău şi mi-a zis Marcu ce-ai zis tu, că eşti sătul de dascăli. N-ai decât. Eu n-am avut, uite că-mi găsesc dascăli, tu descurcă-te singur, că pe tine, văz eu, nu faptele, nu revoluţia te interesează, pe tine te interesează cum s-a ajuns aici şi pe ce temei, ca să te convingi pe ocolite, raţional, cu documente şi te superi pe Marcu când te face mic-burghez.

— Mă face el şi reacţionar şi mă alintă în toate felurile, tovarăşe Cenuşă… Grigore Cenuşă a râs, aşa, doar cu buzele, ochii căprui i-au bătut într-o parte scurt, i-a cerut termen pentru conferinţă, el a spus două săptămâni, Cenuşă a zis două zile.

— Eşti tobă de carte, uite aici o bibliografie, să-mi dai textul că-l batem noi la maşină…

Omul era autoritar, avea o disponibilitate practic nelimitată pentru recepţie, îşi formase o sistemă de a degaja esenţialul şi a-l gândi dinamic, putea să asculte patru ore nemişcat şi să ia note; dar cel mai adesea nu asculta, intra în dispută şi obligaţia pe care şi-o luase faţă de Marcu, de a-l frecventa pe Cenuşă, îl azvârlise într-o cu totul altă lume de idei decât aceea a aerodromului. Reluase „Istoria armatei române moderne" cu ochi critic. Adică încercase să-şi descopere viciile: „scolastice, mic

burgheze, eclectice”.

şi cum naiba le mai zicea Cenuşă, pentru că ele existau, îşi dădea seama de limitele propriei lui gândiri, nu în raport cu materialismul istoric şi dialectic, în fond şi acestea alcătuind un sistem de gândire, perfectibil, nu o dogmă sacrosanctă, coborâtă pe aerodrom la rang de fetiş, de adevăr ultim, ceva de genul dogmelor a căror călcare conducea la arderea pe rug. Constata o anume tentaţie spre rutină în clasificare şi expunere; un dezinteres pentru reinterpretare, cu toate că-l fascina posibilitatea de a migra din condiţia lui şi a se identifica perfect cu Marcu sau Cenuşă, adică de a vedea lumea prin ochii lor, prin interesele lor de clasă şi individuale, prin calităţile lor specifice. Marcu

— Un comod, cu o pasiune superficială pentru aviaţie, dornic să facă pilotaj, căzut rapid în rutina agasantă a unei frazeologii de şedinţă monocordă. Cenuşă – neliniştit existenţial, într-o efervescenţă obositoare, într-un proces cu sine şi cu tot ce i se pare inerţie, hărţuind cu întrebări, cu dubii, cu reevaluări, căutând sensuri, voind să descifreze dinamica interioară a faptelor; copleşit de sentimentul covârşitor al atotputerniciei stăruinţei umane, căreia îi hărăzea harul omnipotenţei. Cenuşă – fascinant, dar şi secătuitor, într-o veşnică mişcare interioară, violent (asistase la scene dure unde câţiva colaboratori, care nu înţeleseseră nu se ştie ce ori nu pavoazaseră nu se ştie cum, primiseră o „critică” cu nimic mai prejos decât maniera militară de a rezolva o neexecutare de ordin), îi deschisese treptat un orizont posibil şi-l obligase, indirect, să se precizeze faţă de el însuşi.

Scrisese conferinţa cu fişele pe masă, din galop, Cenuşă o ascultase cu luare aminte, insistase ca sfârşitul să demonstreze continuitatea ideilor revoluţionare ale mişcării socialiste, ca o componentă a gândirii sociale româneşti şi pe urmă tembelul acela de locotenent-comandor, deci maior, care hârţogărise toată viaţa, fără să mai vadă avioane decât la cinema şi, ca o bombă, la sfârşitul conferinţei, Conţea, scăldând-o că da, tovarăşul

locotenent Vornicu (avuseseră loc nişte mitinguri prin care se explicaseră schimbările structurale în procesul de formare a armatei populare şi se propusese, ca o urmare logică, să se înlocuiască modul de adresare ierarhic cu *tovarăşe* în loc de *domnule*), deci

Conţea bălmăjise la început şi pe urmă se reorganizase din mers, spunând că tovarăşul locotenent Vornicu nu are pregătirea politică să abordeze asemenea teme şi deocamdată să studieze atent „*Cursul scurt de istorie*” al P.C.U.S.; care este singurul îndreptar, singura biblie a proletariatului mondial şi că numai de acolo se poate învăţa cum să ne ferim de devierea troţkistă, de mrejele socialismului burghez, trădător; mreje care, se vede clar, l-au prins de picior şi pe tovarăşul locotenent Vornicu.

Conţea i-a mai dat cuvântul lui Bihordea care a spus că n-a înţeles nimic, conferinţa fiind prea „eclectică11, lui

Marcu Ion C. Ion care i-a combătut pe Bihordea şi pe Conţea, dar mai pe departe, spunând că tovarăşul locotenent

Vornicu a căutat să înfăţişeze izvoarele mişcării socialiste româneşti, la care Conţea a replicat că nu este principial ca locţiitorul politic să nu fie intransigent faţă de greşelile politice ale comandantului său, aceasta este un fel de slugărnicie mic-burgheză, de abdicare de la principialitate…

Cenuşă era plecat cu nu se ştie ce sarcină şi la escadrilă.

Marcu Ion C. Ion i-a spus mahmur: „se încurcă lucrurile”, fără să-i explice în ce fel se pot încurca nişte lucruri foarte limpezi, ca istoria mişcării socialiste din România anilor

1884 – 1889, istorie, este adevărat, nouă pentru Vornicu;

dar asta neînsemnând mai puţin istorie…

…

— Ce obicei rural să foloseşti papucii ăştia ignobili de rafie, spune din baie Valentina. O vede prin uşa

întredeschisă a garsonierei. Valentina iese. goală de sub duş, cu umerii brumaţi de picuri, nu-şi găseşte papucii şi se şterge în faţa oglinzii cu mişcări felin-sportive, mişcări armonioase, îmbietoare, într-un fel foarte propriu, complice…

— Ştiam, mai, când v-aţi întâlnit mâinile deasupra lui, că are să alerge la tine. Mi-a venit să-i trag palme. Era chemarea celuilalt, întins acolo în coşciug, ştii bine că era a lui, că nu pe tine te-a căutat, că n-a înţeles niciodată ce s-a întâmplat şi de ce i s-a întâmplat tocmai ei, că nu putea să se resemneze tocmai atunci când celălalt, auzi tu, el cel mort, îi revelase adevărul despre tinereţea propriului ei corp, propriului ei suflet.

Predica i-o ţinuse Strategul, venit pe aerodrom cu o clasă de cursanţi ai Academiei militare să vadă formaţii ale aviaţiei de vânătoare în zbor. Era printre puţinii camarazi de promoţie rămaşi sub arme. Şurub şi Mizantropul dispăruseră o vreme, ca să apară sub diferite înfăţişări: de dulgheri, de strungari, de şoferi, să năvălească peste el, să-l cheme la scamatoria cu „o skivivi, o skavava”, să-l bruftuie dacă apa din cadă era prea fierbinte; ori prea rece;

dacă nu avea nimic de mâncare sau atunci când li se părea că mâncarea este invers proporţională cu foamea lor: „băieţaş, ai soldă, capul ţi-a devenit perfect pătrat, fruntea ţi se îngustează cu fiecare zi care trece, ai rămas bun în grad, fără mofturi, cizmă zburătoare, miroase a peşte, scoate peştele, nababule! Bă, cum ai pierdut-o pe Augusta? Cu cine face fiara aia o cireadă de copii? Mucles! De la toamnă suntem politehnicieni. Te-am ras, aşa că mai pune din soldă şi pentru *sărmanii alumni*”. Doamna Vera îşi arăta ochelarii în vestibul şi se tânguia uşor, spunând că va plăti toată apa care se consumă în Bucureşti, că ea a înţeles să-i ofere o cameră domnului ofiţer, dar nu unui regiment…

Predica i-o ţinuse Strategul după întâmplarea de la biserica din Roman, când Taciturnul stătea cusut în sacul lui cu formol, ei erau de gardă, luminarea s-a frânt peste

sacul cu formol, sacul a luat foc şi Valentina s-a repezit să-l stingă cu vălui ei de amantă îndoliată, Vornicu s-a repezit în acelaşi timp şi mâinile lor s-au întâlnit deasupra mortului, ea stinsese flăcările, flăcările îi arseseră carnea la încheieturi, pe urmă venise toamna, era singur, pe fereastra garsonierei curgeau broboane grele de apă, scria un fel de cronică după carnetele lui de însemnări din timpul războiului, cuprins de o lăcomie inexplicabilă de a se redescoperi. Soneria. N-avea cine-l căuta. Doamna Vera era la bridge. Ziua ei de bridge. A ezitat. Pe Sara a întâlnit-o la

Gigi, Gigi revenise, se mutase în apartamentul Sarei şi Sara se mutase undeva la Şosea, nu puteau fi decât băieţii, dar ei nu sunau timid şi parcă speriat. Ea. Fulgarinul şiroind.

Capişonul şiroind. Baltă la picioare. Un geamantan de piele. Nefardată.

— Am venit, a şoptit cu atâta disperare, încât s-a speriat de ecourile pe care disperarea ei le-a trezit în el.

Femeia bloncul. de atunci, când a ieşit de la mitingul acela unde s-a strigat „moarte lor" şi ei nu se puteau uita unii în ochii altora şi bulevardul era scăldat în lumina dulce a amurgului şi, dinspre Dalles, femeia blondă a izbucnit din masa amorfă a trecătorilor, iluminată şi parcă în extaz, repezindu-se în braţele Taciturnului. Pe urmă

Mamaia, poligonul lor de trageri în ţinte terestre şi aeriene, la manşa remorcată deasupra mării. După o zi toridă de plajă, de valuri spălându-le trupurile. Seară. Adâncă, de-i venise să plângă. Stătea pe gardul din pământ bătut şi aştepta să răsară luna. Abia redescoperise farmecul singurătăţii. A venit Taciturnul. S-a aşezat alături. Miros de nisip încins, de tizic, de alge. Ascultau marea. Pe urmă.

Taciturnul, cu care nu schimbase un gând, cu care nu avea decât relaţiile banale de aerodrom, i-a povestit tot. Ceva din echilibrul lui placid se dereglase. Omul simţea nevoia să se mărturisească. O făcea gâfâit, repezit, ca şi când ar fi găsit un prilej unic, nerepetabil, înghesuit între

două tăceri uriaşe. S-a înspăimântat. A simţit, cu o dimensiune dincolo de făptura lui materială, prezenţa definitivului. Spectrul rece, glacial, spectrul albastru-violet al morţii era acolo.

Ca de atâtea alte ori. Învăluindu-l pe Taciturn, ca pe atâţia alţii, care, presimţind, îşi lustruiau la infinit cizmele, ori se uitau pe ei cosind câte-un nasture, ori se spovedeau în scrisori lungi, ori tăceau; dar de cele mai multe ori găseau pe cineva căruia să-i transfere spaima de necunoscut şi greutatea biografiei care-i apăsa şi astfel, într-un mod cu totul inexplicabil, să se despartă de ei înşişi, încredinţându-se pentru o foarte scurtă supravieţuire memoriei celor din jur.

L-a fascinat şi l-a aruncat în disperare, disperarea şi uşurinţa cu care ei se despărţeau de biografiile lor, de viaţa lor, de spaimele şi lestul lor cotidian, pregătindu-se pentru trecere, ca şi când biografia ar fi fost singurul balast care îi împiedica să decoleze pentru nefiinţă. Taciturnul devenise impudic. Aruncase vălul ipocriziei, îşi mărturisise eşecul într-o căsnicie aranjată de babaci când el era pe front – ceva de „Via Mala”. Răsărise luna, pervers de leneş. De fastuos. De voluptuos. O lună imensă, însângerată, funambulescă. O lună presentiment. O lună avertisment. O lună cioclu. Siajul de aur greu, marea insolzită în argint, satul dobrogean sub umbrele prelungi şi tremurătoare ale salcâmilor, cerul imens, senzaţie de disoluţie, de resorbţie în noaptea somptuoasă şi nevoia dureroasă de confesie a Taciturnului. Desigur, Valentina. Femeia blondă. Salvarea Taciturnului de la eşecul conjugal. A doua zi tragere la ţinta terestră. O joacă. Mai mult pentru piloţii tineri. Ţintă aşezată la o sută de metri de coasta golfului Midia. Program de rutină. Taciturnul încercănat, absent.

— Băi Taciturnule, dacă nu te simţi bine, dă-l dracului de zbor, i-a spus ajutându-l să-şi lege chingile.

— Prostii!

Decolare. Înălţime. Angajare pe ţintă din viraj. Picaj banal… Picaj abrupt… Ce nebunie gratuită… Picaj…

Redresare… Târziuu! a urlat când cele aproape patru tone de metal s-au înfundat în aerul rarefiat al zilei toride, izbindu-se surd în nisip; lovitură, salt, altă lovitură, o aripă târâtă pe plajă, salt, apa ţâşnind în jerbe, spumă, avionul crucificat în valurile albastre înspumate, la douăzeci de paşi de ţărm, deasupra – cerul şi pescăruşii… Sirena. Sanitara.

A sărit pe scară. A ajuns la avion prin apa până-n brâu.

Taciturnul smuls din chingi. Proiectat pe-o aripă prin cupola sărită. Cu picioarele spălate de valuri. Gemea încă.

Avea spumă de sânge la gură. A vrut să-l ridice în braţe.

Oroare. I s-a scurs printre mâini… O masă tumefiată de carne, fără niciun os întreg. Încă gemând… Felcerul cu mânecile halatului suflecate, halatul plin de sânge, îl coase pe Taciturn în sac. îl impregnează cu formol. Îi surâde cu dinţi de viplă: – gata, tovarăşe locotenent… conform tradiţiei, îi împart hainele. Lenjeria. Lucrurile de toaletă. Lui îi revin şi papucii de rafie pentru baie…

— Ce obicei rural să foloseşti papucii ăştia ignobili de rafie, spune din baie Valentina. O vede prin uşa întredeschisă a garsonierei cum îşi şterge trupul statuar cu mişcări feline şi coama sălbatică de păr blond îi ajunge până la mijlocul suplu, de femeie împlinită.

— Mă ai pe conştiinţă şi te-ai pe conştiinţă, îi spusese acum câteva zile doamna Fulea când o vizitase cu Valentina în demisolul blocului din spatele Bisericii Albe, într-o garsonieră dublă înţesată până la tavan cu mobilă, covoare şi tablouri… Valentina este o şarmantă… Desigur, o cunosc.

A fost cea mai curtată soţie de căpitan aviator. Şi cea mai inaccesibilă… Fulea este bine mersi. La beci. Deocamdată nu ştiu unde, dar la beci. La răcoare. Mary a reuşit să scape. Mi-a scris de la Livorno. Nu ştiu ce fac ei la Livorno… Vă rog să luaţi loc. Valentina, ne faci o cafea?

— Imediat, Ana!

— Dacă n-ai căzut încă în rahat, ai să cazi mai curând

decât te aştepţi, căpitane… (Avansarea avusese loc la 30 decembrie, printr-o ceremonie sobră.) întreţii relaţii dubioase. Eu, de exemplu. Apoi, şoptit. Valentina se salvează… Salvează-te… Apoi, tare. Ei, cum îţi plac vastele mele apartamente? Mi-aţi păpat via. Mi-aţi păpat zestrea.

Mi-aţi păpat bărbatul. Deocamdată rezist şi rezist bine. În plus, fac cosmetică. A, nu. Învăţ. Sunt ucenică…

Doamna Fulea, mignonă, mai subţire decât în iarna aceea de după război, strânsă în rochia mov de interior, cu unghiile tăiate în carne, date cu o pastă sidefie, părea foarte tânără, naturală şi optimistă. Fuma cu acelaşi ţigaret lung din aur şi îi explica Valentinei ordinea în care-şi aranjase tablourile, mobilierul; covoarele, care miroseau a naftalină, erau strânse sul, legate şi etichetate, având scris cu litere cvasigotice dimensiunile, atelierul şi anul în care fuseseră ţesute. Apăruse un domn îmbrăcat cu un sacou în carouri, cu mustaţă subţire, înalt pe care doamna Fulea îl prezentase „Omul meu de afaceri", tipul se plecase adânc în faţa Valentinei şi după ce o studiase atent i se adresase lui:

— Domnule căpitan „gâtul doamnei este făcut pentru argint chinezesc, jad şi chihlimbar. Fără aur. Aurul vulgarizează în cazul doamnei. Oricând la dispoziţie.

Îşi scosese portofelul din piele albastră şi-i dăduse cartea de vizită. Apoi apăruse precipitat Stamate Chiriac. Se auzise maşina stopând lângă bordură. Prin perdeaua tăiată ici, colo, se vedeau doar roţile şi partea de jos, albăstrie, a caroseriei. Pe scrinul *rocaille*, aurit vag, cu poleiala sărită, era o fotografie mare a doamnei Fulea, o fotografie din tinereţe, fotograful, un artist, o fotografiase din contraipantă, femeia plutea parcă într-o pajişte cu fin înflorit care-i ajungea la şold, îşi ţinea capul dat pe spate, părul brun, gros o-nvăluia cu voluptate, se vedea că bătea vântul şi că vântul acela îi era parcă amant, îmbrăţişând-o tâlhăreşte şi că Ana de-atunci se lăsa îmbrăţişată tâlhăreşte de vânt, cu o dăruire hoţească.

— Mă stupefiezi, Radu, spusese Stamate Chiriac… Cum

Dumnezeu nu v-am descoperit înaintea lui, doamnă?

— Descoperirea trebuia să fie reciprocă, domnule, spusese Valentina… Ce mai face Augusta?

Stamate Chiriac rămăsese siderat. Doamna Fulea râsese răguşit, cu râsul ei gros de fumătoare înrăită.

— Ştie totul, spusese…

…Acum se plimbă la braţ cu Augusta şi Valentina prin atelierul vast al Pictorului şi Vornicu are senzaţia stranie că din nou şi pentru a câta oară a aterizat cu paraşuta într-un cu totul alt univers, un univers străin, undeva la marginea sau, mai corect, dincolo de înţelegerea lui…

…– îngrozitor iubitule, îi spusese Valentina după ce oficializaseră legătura lor, nu voise să fie nimeni, nici martori măcar, părinţii ei podgoreni de prin preajma Odobeştilor îi făcuseră odinioară nuntă mare, el îl ştia pe căpitanul

State, tip frigid, milităros, pilot la „Bopi”, bombardament în picaj, de-o gelozie bolnavă, spusese Valentina, o ameninţa cu pistolul, îi interzisese să danseze cu altcineva decât cu el, n-o scotea în lume, pretexta misiuni în oraşe îndepărtate, ca să năvălească noaptea acasă şi cu pistolul în mână să scotocească prin dulapuri, în pod, în pivniţă, divorţase şi-l întâlnise pe Taciturn, fusese ceva inexplicabil şi acum el o acceptase cu un fel de sfârşeală, cu o mândrie rece, era o femeie superbă care-l punea în valoare, punându-se în valoare. împreună formau o pereche care stârnea gelozii.

Valentina nu se ocupa aparent de nimic în afara menajului lor, de lectură şi desen. Adunase din anticariate o sumedenie de istorii de artă, biografii de pictori şi doamna

Constanţa Cristea, mama, deci soacra, ţinuse să-l asigure că Valentina nu are de ce să-şi piardă vremea cu vreo slujbă, de vreme ce părinţii ei îi asigură cămara şi un venit lunar echivalent soldei lui. Doamna Constanţa Cristea venise la o lună după ce oficializaseră căsătoria, conducând un fel de automobil, un „Zigoto” rural, ceva între

„Ford” 1924 şi „Chevrollet” 1925, pe jumătate furgonetă, plin cu damigene, gâşte îndopate afumate, miere şi în trei zile găsise un apartament gol, două camere pe hol, baie şi bucătărie pe care-l mobilase cu Valentina, pe el ţinându-l la aerodrom. Valentina îi dăduse întâlnire la „ceas”, la Universitate şi de acolo îl invitase „acasă”. Apartamentul era la parterul unei case cu etaj, un fel de vilă între strada

Eminescu şi bulevardul care acum se numea Ana Ipătescu, având în faţă trei metri de grădină unde domneau trandafirii agăţători. De cum intrase acolo se simţise şi străin şi, în plus, un fel de anexă, doamna Constanţa Cristea fiind un fel de zeu tutelar, de un pragmatism înfiorător, altoit pe o fiinţă frumoasă, rece şi dictatorială.

— Pe State ţi l-am găsit eu. Pe Radu ţi l-ai găsit singură. Descurcă-te, spusese la cina „familială”, îi privise rece, cu ochi albaştri sinilii, era aproape măreaţă, îmbrăcată sobru, se pare că era şi directoarea şcolii din comuna natală şi directoarea unei cooperative, a doua zi se suise la volan şi demarase într-un nor de fum albăstriu... – îngrozitor iubitule, îi spusese Valentina într-o noapte... Maşinile voastre vă dezumanizează... Ceea ce este îngrozitor, voi nu vă daţi seama de asta. Maşina aceea cumplită, ilogică, vă cheamă în moarte, şi voi numiţi chemarea asta veşnicie.

— Da, dacă judeci totul de la inteligenţa tramvaiului, îi răspunsese, ea se ridicase într-un cot, părul blond, aproape alb îi căzuse pe-un umăr, îl privise lung, el n-a ştiut dacă-l vede pe el, ori pe celălalt, pe mortul din formol care luase foc, la încheieturile ei rotunde purta semnele cafenii ale arsurilor de atunci, carnea de ivoriu, tare, îi palpita, avea o frumuseţe stranie, de star, o frumuseţe accentuată inteligent cu dermatograful, o frumuseţe care se impunea violent, de la prima vedere, îl privise impersonal, apoi, brusc, izbucnise în plâns, îl înlănţuise sălbatic, îl muşcase de buze, de piept şi-i spusese printre sughiţuri:

„Nu vreau să te mai duci acolo... Nu vreau... Niciodată..."

Apoi adormise brusc sughiţând a plâns, cu buzele răsfrânte şi cu un abur uşor de roşeaţă colorându-i feciorelnic obrajii... Augusta declarase război profesiei lui, condiţiei lui militare, brutal, necruţător, cu ironie acidă. Valentina, ia i-o, îi declară război altfel, chemând în ajutor lacrimile.

De ce?... în ce sens crede Valentina că i-a dezumanizat zborul?! Ce s-a întâmplat cu Valentina pe spaţiul experienţelor ei? State, Taciturnul, el? Moartea brutală a Taciturnului? Doar asta?...

...Era dirijorul lor preferat. Nu puteau spune cu precizie de ce-l prefera fiecare; dar numele lui văzut în fugă pe afiş la începutul săptămânii a stăruit între ei zi de zi, cu toate că Valentina nu l-a rostit niciodată; iar lui îi venise o serie de piloţi tineri şi-l uitase. Începuse zborul de noapte.

Vineri decolase la ora O. Cer pur de catifea grea, ori de brocart, plin de luminescenţe fascinatorii. Aterizase cu un sentiment acut al veşniciei... Se regăsise. Era lacom de tinerii aceştia, recrutaţi dintre muncitori şi ţărani, meniţi să alcătuiască structura densă a unei armate care-şi desemna ţelurile într-o indisolubilă legătură de destin, cu destinul poporului. Marcu fusese mutat; ori trecuse din nou în viaţa civilă, era activist; îl înlocuise unul Magra, tip fioros, la un exerciţiu de apărarea aerodromului tema cerea să se treacă peste râuleţul care despărţea liziera de şosea.

Magra acela vizibil semianalfabet ordonase unui soldat să se ciucească şi i se cocoţase în spate, obligându-l să-l treacă peste râu. El ordonase culcat, chiar când escadrila se afla la mijlocul râuleţului, şi el era în apă până la brâu, soldatul cu Magra în cârcă şovăise, el repetase ordinul şi soldatul se aruncase în apă, Magra amerizând şi, ca toată lumea, luând apă la galoşi. Avuseseră o explicaţie dură. Îi spusese lui

Magra că ceea ce a făcut, umilind soldatul,

transformându-l în animal de povară este incalificabil. Individul a ripostat, făcându-l reacţionar. A înaintat un raport rămas fără rezultat. De atunci Magra îl pândea cu o răutate vădită.

Stătea la front cu un carnet în care nota tot ce spunea el, vârând vârful creionului în gură şi scoţând vârful limbii când tipărea literele strâmbe şi chioambe… Deci el plecase la aerodrom şi ea nu se mai trezise ca altă dată când pleca.

Nu-i mai făcuse cafeaua fierbinte, nu-i periase vestonul, ceea ce-l neliniştise şi-l duruse era faptul că nu-i auzise tălpile goale pe parchet, ca altă dată, acest altă dată însemnând câteva luni în urmă. Atunci, când el se culca devreme, îi simţea palma fierbinte pe frunte. Respiraţia pe buze. Se schimbase ceva profund în viaţa lui intimă. îl năpădea o mireasmă stranie de somn, de trup cald de femeie, un ce lubric discret al porilor şi pielii, o voluptate cenzurată a buzelor cărnoase, a umerilor rotunzi şi-a sânului matur, împlinit de femeie, întrevăzut prin despicătura cămăşii de noapte, fluidă. Odaia fusese şi-n vinerea aceea plină până-n tavan de liniştea nopţii. Luna bătea-n ferestre. Se răspândea pe covor. Existau acolo, în odaia lor, umbre pe care le redescoperea cu fiecare plecare la aerodrom, în afara umbrei foşnitoare, molatice, exalând mirosul aţâţător al femeii abia trezite şi mai târziu, când el îşi încheia vestonul, ea, femeia relaxată în somn, transformându-se brusc în soţie, speriată, mereu umblând fără rost să-i aducă lucruri pe care nu le uitase ori de care nu avea nevoie. N-a mai băut cafeaua ca „logofătul Tăutu”. Îi era greu să facă ceea ce de câteva luni făcuse ea. Răsucise comutatorul din hol. Tot ce până acum fusese numai al lor, noaptea cu visele tăcute şi fantastice, a rămas în dormitorul unde ea îi spusese la început: „să te mai adun bucăţică cu bucăţică, pijamaua, locul cald săpat în saltea, mirosul de bărbat risipit în aşternut, privirile”, au rămas toate în dormitor, în visele ei străine, lângă trupul ei leneş şi amorf şi indiferent.

Lumina impersonală din hol, cuierul, cascheta,

cojocul de zbor. Atunci a şovăit. Voia s-o sărute ca-n nopţile de început. Să-i simtă pe buze, multă vreme, până când zăvorăşte carlinga, gustul somnului şi al grijii... Să-i şoptească c-o ia cu el... A întredeschis uşa dormitorului. Era echipat de zbor, greoi şi incomod pe pământ. Era pregătit pentru cealaltă existenţă, dându-şi seama în noaptea de vineri, ce târziu Dumnezeule, ce târziu, de existenţa lui dublă, de faptul că în clipa aceea el pleca pentru o altă ipostază a vieţii lui, că era străin aici, după cum fusese străin în lumea Augustei, că peste un ceas va intra în sfera unor relaţii absolut noi şi neinteligibile pentru ea şi că ea rămâne să fie egală cu ceea ce a fost până-n clipa asta, până acum un an, sau zece, ori până mâine-n zori, până poimâine şi până peste un an ori peste zece. A închis uşa uşor. Ea dormea abandonată, cu palma sub ceafă, cu părul blond platinat încadrându-i obrazul îmbujorat, cu gura întredeschisă, acuzând violent voluptatea.

Vineri noaptea a zburat, sâmbătă a fost liber, sâmbătă seara a fost concertul şi după concert sunt aici, la Pictor, unde se simte el aterizat cu paraşuta, cu atât mai straniu cu cât Valentina îşi continuă viaţa pe care-a avut-o înainte de a-l cunoaşte pe el şi pe care, probabil, o are în afară de el. Există mereu un prag dincolo de care el nu poate trece. De ce? O incapacitate interioară? îi lipseşte ceva din mecanismul simplu şi la îndemâna oricui? Ce se putea schimba la Valentina numai în câteva luni?

Absurd!... Cum a descoperit-o pe Augusta? Şi de ce-a descoperit-o? Şi de ce îl pune în situaţia penibilă să-i facă conversaţie doctorului Ciocâltea, tip interiorizat, care şi-a vărsat cafeaua pe pantaloni, care priveşte lumea prin lentilele groase ale ochelarilor, mai mult o caută pe Augusta din priviri, o Augusta necunoscută, străină, tunsă scurt, purtând şi ea ochelari fumurii, având gesturi retezate, cu talia îngroşată, care i-a întins mâna şi nu l-a lăsat să i-o sărute, l-a privit foarte atent prin ochelarii fumurii, o privire interogativă şi i-a spus cu un fel de veselie rece: Nu te-ai schimbat deloc!... Trebuia să-mi

imaginez... Apoi brusc, ca şi când i-ar fi transmis o banalitate:

Şi cum te rabdă ravisanta doamnă blondă?

Stamate Chiriac îi face semn să se uite la pantalonii doctorului Ciocâltea. Doamna Fulea îi spune Pictorului că singurele tablouri pe care deocamdată le vinde la preţ bun unor „d-ăştia noii" sunt naturile moarte şi-i pare rău că are prea puţine cu fazani şi raţe sălbatice şi arme de vânătoare şi pepeni şi fructe, că ar fi făcut avere... în adevăr, se văd nojiţele albe ale izmenelor atârnând vesel pe deasupra ciorapilor boţiţi. „Ce spui de Augusta, formidabil ce s-a schimbat, dar să ştii că este eminentă şi, n-o vezi? este la al doilea copil... Nevastă-ta a terminat-o.

Ca femeie... Nu mai ştiu ce să zic... Mi-a spulberat toate visele. M-a adus pe pământ mai repede decât credeam.

Stupid... N-o înţeleg nici acum. Ştia că-i ofer totul. De ce dracului izmenarul? Tipul îţi spune ceva? Groaznic!"

Înregistrase răutatea acră a Augustei. N-au trecut decât trei ani. Absurd. Nu putea îmbătrâni în trei ani. Acum o ascultă pe Valentina, sunt prea departe să audă ce-i spune

Valentina, Augustei, dar Augusta îşi scoate ochelarii şi-i aruncă o privire scurtă, o privire dintr-odată vie şi strălucitoare, încărcată de sarcasm, îi face un semn cu mâna, îl cheamă şi Stamate Chiriac îi şopteşte că Augusta s-a trezit. A ieşit din carcasa ei de tovarăşa doctor Ciocâltea.

„Du-te, domnule, a prăjit-o doamna ta pe foc scăzut".

— Bine regizat, dragii mei, spune Augusta, dar nu mă interesează. Vă urez să fiţi fericiţi.

Le întoarce spatele.

— De necrezut, şopteşte Valentina, şi-i înfige unghiile în palmă.

— Altă dată consultă-mă şi pe mine... Aşa!... Din camaraderie. O ia de braţ oprind-o în faţa ultimelor tablouri ale Pictorului, adică un Lenin adresându-se mulţimii de pe botul unei maşini blindate şi un Stalin

impozant, singur, proiectat gigantic într-un spaţiu pe al cărui fundal se vede o hidrocentrală…

— Ţi-am pregătit o surpriză, i-a spus Valentina înainte de a se îmbrăca pentru concert.

— Adică?

— Nicio întrebare. După concert mergem la Pictor. Are o aniversare, ceva.

Câteva raze ale amurgului trecute prin ochiurile perdelei cădeau pe „marina11 lu’ ştiubey. Valentina o găsise la o consignaţie. Era moda consignaţiilor acolo unde foştii posedanţi îşi vindeau mobilele şi tablourile, covoarele, bibelourile, argintăria şi aurul. Valentina îi povestise că doamna Fulea era o maestră, ştia exact ce se caută, ce se vinde, nu vindea prin consignaţie, vindea direct prin omul ei de afaceri şi numai ca să aibă acoperire, rar, prin consignaţie. Încercase să descifreze sensul vieţii lor în doi.

Sensul întâmplării care i-o adusese pe Valentina. Mănunchiul acela de raze căzând pe marina lu’ ştiubey, valuri uşoare, verzi albăstrii, foşnitoare, legănătoare, infinite, ieşind mereu din fundalul vernil al peretelui a rupt rutina punând în valoare „casa lor11… Ce curios! A încercat să se situeze în această „casa lor11. Acest plural înmulţind într-o infinitate de ipostaze tot ce se găseşte între pereţii apartamentului de închiriat. Valentina vânzând toată mobila, la două săptămâni după plecarea maică-sii. îl consemnase iarăşi la aerodrom. Rămăsese cu hamalii, cu

Şurub şi Mizantropul. îl sâcâise zile-ntregi cu întrebări…

„Cum se simte în carlingă?… Ce-i aceea o carlingă?…

Cât este de mare o carlingă?… Ce ocupaţii are în carlingă?…” După două zile s-au întâlnit din nou la „ceas”.

la Universitate. Era veselă, exuberantă, într-o rochie înflorată, învoaltă, l-a invitat la cofetărie, la „Scala11, şi când a înserat l-a dus „acasă11. Era misterioasă, fericită, alintată.

— Îţi place acasă la noi, dragul meu?… Haide! Acum

destinde-te! Odihneşte-te!… Diseară vin băieţii. Cinărw împreună…

A înţeles pe loc rostul mobilei cu linii curbe, mobilă joasă, miniaturală, rostul spaţiului câştigat, culorile tandre, tot ce compensa unghiurile abrupte şi incomoditatea carlingii, austeritatea carlingii, ca şi modul cum îi primise pe cei din „Albatros” sau pe oricare din foştii camarazi, unii veniţi în Bucureşti cu delegaţii de la alte unităţi, alţii în căutare de lucru, biroul de plasare fiind alcătuit din

Şurub şi Mizantrop, avea un fel cordial de a deschide uşa, camaraderesc, băieţii veneau stânjeniţi, obosiţi, reticenţi, ea era veselă, îi punea la treabă, le ştia poreclele, totul era firesc, stabilise legătura cu ceea ce fusese el, cu lumea lui, i-o continua discret, inteligent…

— Îţi place acasă la noi, dragul meu?

Şi el coborând din spaţiu, aici, spre acest punct minuscul, infim de pe Terra (senzaţia că vedea Planeta rotindu-se ameţitor sub aripile lui şi el un punct fix în spaţiu, continentele, oceanele, istoriile, apoi el spiralând să-şi găsească propria istorie, apoi aerodromul, vântul, casă, femeia lui).

— Îţi place acasă, dragul meu?

Acest microunivers plin de linii odihnitoare, de culori tandre, de simplitate confortabilă, stăpânit de ea cu graţie, îmbibat de aromele suave ale trupului şi părului şi rochiilor ei. Vicleniile ei. Duşul. Duşul fără obiect. „Obiectul” cu halatul de baie violet şi scămos înfăşurat până deasupra sânului, cu umerii brumaţi de stropi, încercând să-şi pună ordine în coafură. El oprea apa. Ea îl privea în oglindă şi-l întreba dac-o preferă cu breton; ori femeie fatală, cu părul în ochi; ori pur şi simplu în coamă dată peste cap…

Aşa?… Sau aşa?… Ori aşa? îi ştergea umerii. Îi săruta pe rând. Ea râdea gâlgâit. Fugea, tropăind cu tălpile goale.

Afară se-nsera.

— Ieşim în civil?

— Ieşim!

Îşi lega cravata sub privirea ei plină de admiraţie.

— Phii!… Niciodată n-am să înţeleg cum de poţi să faci treaba asta încurcată!… Ajută-mă să-mi închei fermoarul.

Iarăşi viclenia căreia îi cădea victimă, conştient. Vedea gâtul rotund, musculos, cu pielea aburită sub care palpitau venele albăstrii. Îi trecea buzele până la rădăcina părului, ea rămânea o clipă nemişcată, şi el aştepta acolo, cu buzele îngropate la rădăcina părului mătăsos, aştepta reîntruparea femeii în voluptate. Rămâneau două locuri goale, undeva într-un rând de fotolii de orchestră, ori în vreo lojă de teatru şi-n casa lor, târziu, se strecura ceva inefabil, ceva subtil şi răscolitor şi dureros, pentru că ea evada într-un loc şi un timp indecis, plin de umbre şi n-o mai reîntâlnea decât atunci când adormeau târziu, îmbrăţişaţi, lacomi cu disperare unul de celălalt…

Când şi-a întins fişele pe masa de sufragerie l-a privit lung şi-a luat poşeta, mănuşile, l-a sărutat pe frunte şi s-a dus după târguieli. A venit cu un camion, aducând un bir oaş stil „Sheraton”, cu linii curbe, dulci şi fluide, pe care l-a instalat în dormitor: „Să te văd când lucrezi, eu să citesc şi tu să lucrezi, ai să vezi, am să-ţi fac un desen, tu lucrând la birou, un desen simplu, în creion”. A mai adus un şevalet pe care l-a instalat în colţul dintre pat şi fereastră.

— Munca ta mă liniştеşte. Te superi dacă pictez? Este pasiunea mea. Modul meu de a fi eu însămi. El mi-a făcut praf şevaletul. Mi-a rupt mâzgălelile. Atunci am plecat…

O, nu! N-am s-o fac eu ulei. Deocamdată acuarele. Da?…

Sunt atât de fericită!

Vornicu urmărise atent manevra tactică a Valentinei.

Aceea de a-i schimba centrul de greutate de pe aerodrom pe acest interior, care, într-un fel, îl fascina; dar care îi rămânea, dacă nu străin, atunci exterior. Nu investise în el nici muncă, nici imaginaţie, îl preluase pur şi simplu, nu se identificase lui. Valentina, da. Acum, viclean, voia să-l rupă de aerodrom şi să-l aducă aici, să-l lege de birouaşul stil „Sheraton”, să-l ţeasă într-o plasă de legături lui familiare, Şurub şi Mizantropul, mai ales Şurub, pentru

că Şurub îi ţine predici lungi prin care îi prevede o aterizare forţată urmată de cucuie şi fracturi: „măi, trebuie să fii lucid, deocamdată este nevoie de tine şi de alţii ca tine, formarea unei serii de instructori de zbor durează minimum patru ani. Ca să nu vorbim de instructori de zbor fără vizibilitate. De vânătoare… Pe urmă? Şutul. Eşti căpitan, n-ai să mai fi nimic şi la 30 de ani o iei mai greu de la capăt, ca la 25 să zicem”.

Tăcea. Şurub cânta „aleluia11, îl făcea cap de lemn.

Valentina desena, venea şi Mizantropul de la lucru, munceau amândoi pe şantierul condus cândva de Stamate Chiriac, fuseseră admişi la Politehnică, curs seral şi se înscriseseră amândoi la o facultate înfiinţată recent, de mecanizarea agriculturii, unde, se pare, încăpuseră cu biografiile lor de război cu tot. Valentina voise să facă o vizită protocolară familiei general Florescu, o cucerise pe doamna

Elena şi se întâlneau săptămânal, fie în oraş, fie la „culă”, fie aici, Mefisto era galant, îl felicitase pentru „soţia lui, pe cât de fermecătoare, pe atât de plină de tact şi discreţie”, îi spusese ostăşeşte: „ai văzut ce-a ajuns nebuna de Augusta, o apucată, te băga în mormânt, are morbul despotismului şi pe al banalităţii într-o simbioză ciudată”. Valentina îşi adusese de la consignaţia o maşină de cusut

„Singer”, întinsese prin toată casa tipare de hârtie, apoi cususe o rochie largă, aproape fastuoasă, pentru: „Elena, n-ai văzut? i s-a îngroşat talia, are un copil, ce fericită trebuie să fie”, rămăsese cu ochii pironiţi în gol şi-i curgeau lacrimi pe obrazul imobil. Poate în sensul acesta îl dezumanizaseră avioanele. Înălţimea. Viteza. Spaţiul la valoarea geografiei fizice. Prea puţină vreme pentru a trece dincolo de aparenţe. De semnificaţia gestului. O morală a gestului. Şi dincolo de el? Deci Valentina… Copiii?!

Nu s-a gândit niciodată la copii. Valentina l-a ţesut în propria ei lume, pe care într-un fel o acceptase, ignorându-i esenţa… A făcut-o deliberat. Inteligent. Într-un an i-a

creat un univers smulgându-l din întâmplător. Fixându-l.

Este bine? Este rău? I-a mutilat libertatea? I-a îngrădit-o? Surpriza pe care i-a pregătit-o, ducându-l la Pictor, a fost Augusta! Augusta la care Valentina a ajuns prin doamna Fulea. A vrut să-i spulbere orice urmă de nostalgie.

Orice urmă de regret…

…O ţine de braţ, stau amândoi în faţa tabloului impozant care-l reprezintă pe Stalin, singur, proiectat gigantic într-un spaţiu având ca fundal o hidrocentrală, se aude o muzică discretă, ceva ca un oratoriu, ori o cantată, voci puternice de başi întretăiate de glasul înalt al unui tenor, din când în când răzbate motivul din „Luntraşii de pe Volga”, vine Pictorul, bărbat masiv, cap leonin, pleoape grele, solzoase, îşi priveşte pictura printre gene şi spune nu se ştie cui:

— Măreţ, genial, epocal, restul nu mai înseamnă nimic…

Căpitanul aviator Radu Vornicu are o tresărire, cineva sau ceva sună prealarma, Valentina îi simte tresărirea, îşi freacă obrazul de umărul lui, îi strânge braţul şi-i şopteşte:

— Este o pictură perfect realistă, dragul meu, şi în acelaşi timp o metaforă a geniului uman. A trecut vremea florilor, a ţigăncilor, pictură burgheză, familială. Revoluţia cere teme gigantice pe măsura ei.

Valentina recită parcă o lecţie bine învăţată. O priveşte surprins. De unde naiba, când Valentina se învârte de un an în casa pe care şi-a aranjat-o tihnit, părinţii ei o subvenţionează, trăieşte vesel, face şi primeşte vizite, desenează sălcii plângătoare şi pisici după un calendar cu fotografii colorate, toate reprezentând pisici, unele superbe, calendar editat prin 1934 de o societate londoneză pentru protecţia pisicilor.

— Dacă vine Simonis, că pe el îl aşteaptă şi îi place, ministerul i-l plăteşte cu o sumă serioasă. Este o comandă.

Pentru nu se ştie ce cabinet. Poate chiar al ministrului.

Abia acum Vornicu îşi dă seama de muzică, de draperiile roşii pe care sunt pictate două tractoare din spatele cărora răsare soarele, o ţărancă în prim plan alăptând un copil viguros şi aude glasul lui Andrei Ciucă care spune din uşă:

— Norocul ăl bun, tovarăşilor… Ei, cum o duce cu sănătatea maestrul nostru?

Atunci, Sara venise într-o rochie de seară, o cunoscuse pe Valentina, venise şi Gigi Bercovici care-l manevrase în aşa fel încât să treacă foarte vizibil în apropierea unui grup care se rotea abil în jurul lui Andi, simulând că se roteşte în jurul Pictorului şi că-i admiră tablourile.

— se-ncurcă, îi şoptise Gigi… Să fugim, până nu ne bagă la zdup… Mi s-a dat să înţeleg că sunt agent al sionismului. Sara veghează. Cât?… Să fugim, Radu! Ascultă-mă!

Cât mai poţi dispune de un avion. Ai văzut ce se-ntâmplă…

Reface scena aceea cu Gigi şi memoria îl slujeşte credincios, oferindu-i o mie de mii de amănunte, de la gesturile rupte făcute de Gigi la părul lui sârmos ridicat vâlvoi, alarmat, de la cravata albastră cu picăţele albe până la sacoul perlat şi cămaşa albă îmbibată de sudoare la guler şi piept, de la lipsa unuia din butoni până la gestul imperativ al Sarei care i l-a – arătat pe Gigi, apoi privirsa semnificativă a Sarei de la Andi la soţul ei şi de la aceştia la Gigi; Valentina ascultând ca o şcolăriţă lecţia ţinută de Andi, înainte de venirea lui Simonis, reţinută de el cuvânt cu cuvânt, ca şi când cele treizeci şi şapte de zile de stat la Jilava i-ar fi spălat creierul de toate reziduurile, oxigenându-i-l, dinamizându-i toate resursele, întinerindu-l într-un mod neaşteptat. Ştie foarte vag ungureşte, cei doi din sediul de plasă vorbesc ungureşte, el stă afară, pe scările de piatră cioplită, se văd munţii Prislopului într-o boare albăstruie, cei trei cai înşeuaţi cu şei de lemn moţăie blegi legaţi sub teiul vechi, trece un car cu fân la care sunt înjugate două vaci, ţăranul poartă opinci din cauciuc şi

pălărie de paie, ca în câmpia bănăţeană, este năduf, centrul de plasă pustiu, se aude doar Timişul vuind în pietre şi dintr-odată Radu Vornicu simte nevoia să se arunce în

Timiş aşa îmbrăcat cum este. Să se scalde până când apa de munte o să-i scoată din pori, nu, nu amintirile astea recente de care este încă foarte lacom, nici măcar mirosul fetid al celulei, mirosul de tinetă şi trupuri înghesuite, nici asta măcar, poate oboseala drumului. Poate gustul despărţirii de Valentina. Nu ştie. Nu înţelege ce vorbesc cei doi unguri, aude tot mai des repetându-se „Prislop”, apoi

„Ceauşu”, oamenii parcă se ceartă, unul din ei spune

„Belcotă”, probabil cel scund şi crăcănat, care s-a-nfipt în el de cum a intrat în sediu: „Cine este la tine? Ce treabă are la tine cu tovarăş Pava?” L-a trecut printr-o privire verde, agăţată de raniţa lui ostăşească, de bilgherele pe care şi le ţintuise singur, de pelerina de ploaie legată sul deasupra raniţei. I-a şi pipăit raniţa. Parcă îi era frică de el şi de raniţa lui.

— N-am bombe, a glumit.

— Nu râde la tine. Aici nu râdem… Dacă venit de la

Bucureşti, aşteptam la umbre. Afară aşteptam, ve rog.

Nu se ştie când şi de unde a apărut un miliţian înarmat care i-a cerut actele. Cel mic şi crăcănat probabil telefonase. Or miliţianul supraveghea sediul. Nici măcar noua lui identitate nu-l supără. Nici măcar situaţia lui de paria.

Nici insistenţa cu care miliţianul a făcut confruntarea originalului cu fotografia din buletin. Nici faptul că i-a ordonat brutal să deschidă raniţa, obligându-l să-şi scoată afară cele câteva lenjuri, prosoapele, ustensilele de toaletă, ciorapii, puloverul.

Deschide uşa sediului.

— Dacă vine tovarăşul Pava, sunt jos, Ia Timiş. Mă scald…

— Poate aveţi o delegaţie.

— N-am! Salut.

Coboară malul priporos. Potecă abruptă. Pereţi cenuşii de stâncă. Un fir de vânt, răcoros. Miros de piatră încinsă.

Şi liniştea vuită a râului şuvoind albăstrui, limpede, umbrele zvâcnite ale păstrăvilor, cascade în miniatură, o stâncă verticală de zeci de metri şi la piciorul ei dolia adâncă, cu apa senină, oglindind norii şi cerul şi coroana unui pui de arin căţărat pe umărul stâncii. Lăstunii săgetând cerul.

— Rău faci că pleci, i-a spus Mefisto… Aici, mulţimea atenuează asperităţile. Într-un fel te pierzi.

— Nu vreau să pierd şi să mă pierd. N-am de ce, domnule general.

— Au să se izbească de tine… Fost ofiţer. Ce dracului cauţi în creierul munţilor? Ţi-am spus de Vărzaru. De

Borlovan. Rămâi… Cartea noastră are şanse.

— Nu pot rima în străzile pentru care m-am bătut în cer. Nu mi-o cereţi.

— Tocmai de aceea. Rămâi.

— Trebuie să înţelegeţi că nu pot. Începând cu deşteptarea şi sfârşind cu stingerea.

— Vino cu mine la herghelie. Ne întoarcem acasă doar sâmbăta.

— Îmi plac caii. Am crescut cu cai. Mai mult decât caii mă interesează aventura sesiei ţărăneşti. Din Banat. Din

Transilvania. Belcotă zice că şcoala are nevoie de dascăli, încerc.

— Soţia ta?

— Rămâne. Încearcă scenografie… Să vedem.

— Scrie-mi.

— N-am să stau o veşnicie. Simt nevoia să mă reculeg.

— Descurajat?

— Mirat, domnule general. Şi curios. Atât.

— Îmi pare rău că n-ai să fii la botez.

— Am să vin la botez.

— Ce simţi?

— Nimic deosebit, în afara dorinţei de a mă continua.

Atât. De a nu abdica. De a nu mă părăsi pe mine însumi.

Şi de a înţelege!

— Altceva?

— Cam atât.

— După… tot?

— Am închis un capitol de viaţă. Definitiv. Irevocabil.

M-am născut a doua oară. Dincolo de purgatoriu.

— Şi?

— Îmi rescriu biografia. Mi-o recompun.

— Pe ce date?

— Pe ale istoriei.

Mefisto i-a strâns mâna. Doamna Elena îmbrăcată în rochia cusută de Valentina stătea într-un fotoliu de nuiele sub bolta de viţă a „casei mici”. În timpul celor 37 de zile o parte din lucruri fuseseră scoase din culă şi mutate în casa mică, acolo unde stătea nea Petre, sergentul veteran. Sergentul pusese mâna pe una din săbiile de pe peretele „sălii de arme”, se repezise la cei care conduceau evacuarea, fusese lovit peste ceafă, bătut până la sânge, apoi, brusc, devenise docil şi cărase cu Maria, cu doamna

Elena, cu Anghelina, şi Anastasia, tot ce le fusese lăsat:

lenjeria, câteva tablouri, câteva covoare, divanele, restul fusese predat cu un fel de inventar şi în culă se mutase cineva important, care în trei zile ridicase un gard din plasă de sârmă între curte şi „curtea mică”, o echipă de zidari spărgând o portiţă în gardul de zid din fundul „curţii mici”. Mefisto se mutase în apartamentul doamnei Elena.

Aici rămăseseră surorile lui cu nea Petre, care se angajase la o cooperativă a invalizilor.

…Este un cot al potecii care sfârşeşte pe o streaşină de piatră ieşită deasupra bulboanei. Vornicu îşi aranjează raniţa. Se dezbracă. Rămâne gol sub lumina diafană de august. Streaşina de piatră este fierbinte. Sare în

bulboană. Apa îl taie cu săbiile ei de gheaţă lichidă. îl purifică. Se dă la fund cu ochii deschişi. Vede jocul luminii pe schijele de mică, umbrele tremurătoare care-nvăluie bucăţile de rocă, nisipul scânteind moale, şuvoiul se roteşte în dolie, bule de aer se desprind de pe fund, aude căderea apei la repezişuri, se ridică pe verticală şi când sparge vălurelele înspumate se izbeşte cu fruntea de cerul luminos, de un albastru pur, de aerul fierbinte aromind a vară, a munte, a fân, a copilărie şi a linişte, ca şi când el, Vornicu, ar fi venit aici dintr-un alt tărâm unde şi-ar fi fost străin sieşi şi trecând prin apa de gheaţă care-i înţepeneşte muşchii ar fi ieşit într-un alt tărâm în care şi-a regăsit urmele. Zvâcneşte puternic, se agaţă de streaşină şi îşi face vânt deasupra. Soare. Cer nesfârşit. Şi-n cer o pajură. Şi apa şuvoind alături…

…Semne fuseseră. Multe. Şi exact ca pe front, băieţii începuseră „să cadă” din formaţiile rărite de război. Des.

Din ce în ce mai des. Şi exact ca în misiuni, totul se putea întâmpla oricui. „Căzuseră” de la vânătoare. De la bombardament. De la asalt şi observaţie. „Lupta de clasă”, spusese Virgil Belcotă. „Dictatura proletariatului”, spusese Grigore Cenuşă. De prin 1949 totul începuse să devină rigid. Se schimbase ceva în atitudinea tuturora. Se tăcea foarte mult. Se vorbea foarte mult în şedinţe unde se proslăvea, oamenii1 se ploconeau slăvind, fiecare lucru cât de mărunt se lega de singurul geniu tutelar care plutea deasupra acestei părţi de umanitate, orice act de gândire, orice fapt purcedea de la acel geniu tutelar şi sfârşea cu el.

Se pasionase de noua lui ipostază de instructor de zbor pentru vânătoare şi comandant de escadrilă cap de regiment. Programe, zbor, cursuri cu piloţii tineri; ştia că este o formă de participare la „nou”, era aportul lui de specialist la nou, era platoşa lui, cuirasa lui, sub protecţia căreia îşi crea un spaţiu tampon, un timp tampon, necesare înţelegerii. Trebuia să descifreze sensurile revoluţiei. S-o înţeleagă din interior. Slujind. Schema de principiu conţinea în sine posibilităţi mirifice. Practic infinite.

Tot ce s-a edificat cu sudoarea şi sângele nesfârşitului şir de generaţii să treacă în patrimoniul obştesc. Să devină bun naţional. Bogăţiile subsolului să rămână ale ţării. Să se taie zecile şi sutele de tentacule ale capitalului străin, care pompaseră aiurea averi fabuloase… Idei incendiare.

Idei capabile să te fanatizeze. Idei care, vizibil, de la zi la zi şi de la lună la lună se materializează pe un plan operativ larg, lui nu-i putea scăpa semnificaţia nici unui amănunt tactic al bătăliei care se purta pentru schimbarea radicală a societăţii româneşti. Începuse să vadă în perspectivă. îl fascinau proiectele de industrializare. Nu proiectele în sine. Seismele în lanţ pe care industrializarea le va declanşa, de la conştiinţă la venitul naţional. Regândea istoria la zi pe dimensiunile ei esenţiale. Aviaţia era un vârf, un sumum al tehnicii moderne, era absolut plin de răspundere să primeşti soldaţi abia alfabetizaţi şi după doi ani să-i trimiţi la vatră motorişti, aparatişti de bord, electricieni, specialişti radio, după cum era fascinant să-ţi adjudeci o parte din idealurile practice ale revoluţiei, aceea de a învăţa să zboare generaţiile formate în noua societate. Era atât de uşor să cucereşti romanticii aerodromului, deschizându-le perspectiva unui romantism activ pe care, înţelegându-l, să şi-l facă stindard. Atunci?

Chiţu Gavriliu şi Dobran doborâseră câteva din avioanele lui Gerstenberg, apărând Bucureştiul insurecţional de invazie. Le-a urmărit peripeţiile după ce-au fost trecuţi în cadrul disponibil. Umiliţi la birourile de plasare ale braţelor de muncă, „Ce-ai fost, mă?!” „Ofiţer de aviaţie…”

„Aha…” Angajaţi să se califice la locul de muncă, li se dăduseră în batjocură strunguri străvechi, parcă erau ciumaţi. De ce? rează, asul de la Conţeşti, care apărase cu Torna Lucian aerodromul de invazia desantului S.S. – la beci. Alţii, de aceeaşi talie, şoferi, magazioneri, Lazăr

Munteanu, aterizat cu „*Henschel*”-ul între linii, sub focul infanteriei horthyste să-şi salveze coechipierul doborât.

Decebal Constantinescu, Ghighi Stănculescu, piloţi de bombardament, Andu Păun, somitate în zborul fără vizibilitate, nepotul lui Ioan Păun Pincio, bărbaţi care însemnau experienţă, cinste, profesionalitate la cel mai înalt sens, de ce? De ce se priva viitorul de generaţia care-i putea crea propriile lui cadre? La ce devenea opacă această generaţie? La ideile generoase ale revoluţiei?

Absurd? Atunci? Semnele se arătaseră. În locul cazangiului Marcu Ion C. Ion, Magra. Ce se întâmplase? De unde ura sporită cu care fostul lor sergent motociclist.

Conţea, îi urmărea la program? De ce-i era frică lui Conţea? Sau ce nu înţelegea Conţea? Sau cum interpreta

Conţea ascuţirea „luptei de clasă" şi „dictatura proletariatului"?

…În după-amiaza aceea venise Gigi Bercovici. Era neliniştit. Neîndemânatic. (Valentina era în oraş.) îi spusese abrupt că el, Radu Vornicu, n-a înţeles sensul politic al demersurilor făcute de Gigi Bercovici. „Mă, Radu, domnul Gigi Bercovici ăsta este un tip lamentabil, care nu suportă, mă, nici ion fel de dictatură. Nicio idee nu poate acoperi dictatura. E absurd, mă, în epoca bombei atomice şi a aviaţiei reactive. A rachetelor. Asta nu este compatibil cu revoluţia tehnică mondială. Înţelegi? Acolo, la zugravul ăla, ţi-am trimis doar un S.O.S. Te-ai gândit?" „Nu fug din ţară! Şi nici nu pot lipsi aviaţia de un avion. Cu ce drept?" „Doamne, ce prostănac! Dumnezeule, ce prostovan!… Dă-mi cuvântul de onoare că nu sufli o vorbă…"

„Gigi, nu fii măgar. Am şi uitat. Nu înţeleg ce te-a apucat acum, când atunci puteai pleca fără niciun risc!"

„Ssst!" Gigi i-a astupat gura cu palma. Vornicu avea întâlnire cu Mefisto. La 17, 30 se întâlneau cu Profesorul să discute capitolul „Războiul Independenţei 1. Ce naiba îl apucase pe Gigi Bercovici când Sara era soţia „omului forte", a lui Simonis, pe lângă soţie de om forte se pare că era redactor şef al unei edituri şi el însuşi, Gigi, era un fel de director tehnic la un institut eu foarte multe iniţiale. Cererea lui Gigi, absurdă, îl iritase. Gigi îi spusese numai jumătăţi de adevăruri, el se grăbea, Gigi l-a însoţit până la

Mefisto, Mefisto foarte tânăr, întinerit vizibil a apărut în civil, sportiv, şi el era tot în civil, Gigi scai după el, îi cucerise cu un proiect de miero-turbină pentru generatoare de curent electric, proiect pentru apele de munte, Mefisto intrase în amănunte tehnice, voise să ştie ce putere instalată, ce dimensiuni, cum poate fi utilizată iarna, ajunseseră la vila Profesorului, sunaseră, le-a deschis un tip bondoc, necunoscut şi au fost arestaţi toţi trei în biblioteca Profesorului, în sanctuarul acela unde istoria dobândea o stranie conştiinţă de sine, sanctuar cu mobilele vraişte şi ediţiile rare, superbe, legate în marochin sau în piele de Córdoba, aruncate pe jos.

— Ce este asta? întrebase Gigi.

— Botul, banditule, venise replica unuia din tipii care răscoleau casa.

Au fost despărţiţi. Mefisto a ridicat doar din umeri.

Au fost trei zile şi trei nopţi de anchetă. Totul era condus spre a se defini rolul Profesorului în organizarea unei pretinse acţiuni contrarevoluţionare. Calvarul începea pe drumul de la celulă la anchetă. „Bă” era un fel de supliment amical. Apoi Jilava. Fortul. Celula plină. Becul nenorocit, pătat de muşte, paturile mizere suprapuse, mirosul de fecale, el a dormit la „şerpărie”, adică sub pat, pe ciment, era murdar, slinos, îşi spunea că este o neînţelegere, că ceea ce văzuse la Profesor era un neadevăr, o prostie sinistră, se mirase de tăcerea lui Mefisto, de faptul că nu-şi mărturisise identitatea; totul se răsturnase, totul ţinea de incredibil, de aici sentimentul că asistă la întâmplările altuia, că nu el este cel care se târăşte sub patul pe care cineva murmură o rugăciune, că este spectator la un film de groază care încearcă să-l descojească de el însuşi. A doua zi, de undeva de sub plafon a coborât nea Ion Cioroiu, promoţie cu un an mai veche, observator la bombardament, atletic, neras, jegos care-a făcut ochii mari şi i-a spus: „Îmi pare bine că ne revedem” (nu se văzuseră decât din carlingă în carlingă, când el trecea aproape de formaţia de bombardament, să le certifice băieţilor – că vânătoarea îi duce şi-i aduce de la

obiectiv).

Nea Ion Cioroiu i-a făcut „aclimatizarea”, l-a învăţat cum să-şi facă „tăbliţa” de scris pentru „cercul” de limbă italiană din fundul gamelei uns cu săpun amestecat cu praf de D.D.T., ocupanţii fiind cu toţii „bandiţi”, unii acuzaţi că întocmiseră guverne contrarevoluţionare, alţii că tăinuiseră foşti guvernanţi, nea Ion Cioroiu fiind încarcerat fără judecată în urma unui silogism născut dintr-un incendiu izbucnit la magazia unde lucra în calitate de magazioner: „toţi foştii ofiţeri e bandiţi, tu ai fost ofiţer, deci tu ai pus foc la magazie…” Silogism cu forţă de lege şi destin. Destin pentru căpitanul Cioroiu Ion, fiul

Mărioarei şi al lui Ion Cioroiu din Cazaşu-Dobrogea, ea femeie sărmană, el sergent de artilerie în primul război mondial, care întorşi în sat după război şi refugiu şi-au găsit casa scrum, o arseseră turcii, aliaţii nemţilor, Ion

Cioroiu fiul învăţând pe brânci şi intrând în aviaţie nu dintr-o pasiune tulburătoare, ci din motive prozaice, nevoia unei pâini. Atunci?…

…Este un soare fierbinte, generos, care-i pătrunde benefic trupul amorţit în celula fetidă. Se pare că Mefisto şi el îşi datoresc eliberarea rapidă efortului conjugat al doamnei Elena, Valentinei şi Sarei, care a finalizat alarma dată de primele două. Nişte scuze vagi şi un locetenent-major care i-a spus cu ură: „acum ai scăpat uşor, altă dată…” Ar trebui să fie plin de resentimente. Mefisto şi-a dat demisia. El a fost trecut în rezervă din oficiu. Nici măcar n-a fost primit în unitate să-şi predea escadrila.

S-a prezentat la barieră şi după un ceas l-a văzut venind pe Magra. Rânjea. I-a întors spatele. Imediat după şi mai târziu, după ce Valentina i-a scos din pori mirosul de puşcăriaş, când a încercat să se fixeze în spaţiul şi în timpul ţării lui, nu şi-a recunoscut niciun resentiment. Doar o tristeţe sfâşietoare. S-a gândit, acolo, Ia Profesor.

La demnitatea lui străveche, la conştiinţa lui istorică, la conştiinţa participării lui la istorie, totul pus în ecuaţie cu o brută a cărei singură satisfacţie este siluirea şi umilirea celor ce reprezintă ceva, el ştiind, cu intuiţia

primitivului, că nu reprezintă nimic. Nu l-a revăzut pe Gigi Bercovici. I-a dat un telefon Sarei. Să-i mulţumească. S-o întrebe de Gigi. Sara a ascultat mulţumirile. I-a spus sec:

„Tovarăşe, aţi greşit numărul”. Mefisto cunoştea directorul unei mari herghelii din Bărăgan. Aranjase ca, ieşind la pensie, să se ducă acolo în calitate de antrenor pentru caii de rasă... Mefisto n-a făcut nicio obiecţie la mutarea silnică din „culă”. Doamna Elena era alta, voioasă şi întinerită. Mefisto i-a explicat sentimentul de uşurare pe care l-a trăit în momentul când s-a reîntors şi a constatat „exproprierea” lui rapidă şi fără comentarii... „Trebuiau să facă un punct muzeal, un sediu de instituţie având obiect istoria”, a spus Mefisto. „A uzurpa un fost posedant pentru a instala un viitor posedant nu este tocmai ceea ce aşteptam de la revoluţie... Dar, mă rog. Nu în toate vilele din Bucureşti se pot instala instituţii... Ce facem? Mergi cu mine la herghelie?!” N-avea niciun chef de herghelie. Ruptura brutală de aerodrom îl descumpănise. Pe urmă, brusc, se lăsase inundat de o bucurie intensă. Terminase de scris în două săptămâni partea care-i rămăsese din volum, i-o predase doamnei Elena, între timp îi scrisese lui Belcotă, primise răspunsul acestuia, Valentina plânsese, biroul de plasare „Şurub et Mizantropul” îi găsise un loc de dascăl de istorie la un fel de şcoală de cartier, aflase de păţania căpitanului Nelu Galea, căruia Conţea îi ţinuse loc de destin, se radicalizase, voia să se rupă, să se recâştige, să se încerce pe sine. Plecase. Doar cu raniţa. În raniţă aşezase un virtual baston de mareşal: un coif de elice de „G”-heu. Pretutindeni se făurea o istorie nouă. Era lacom de ea. De propria lui libertate. N-avea nicio importanţă că nu mai era nimeni. Cu atât mai bine.

Un nimeni cărând în spinare bagajul strivitor al unei foste biografii. Excelent. Ori, ori... „Afară din rutină, sibaritule”, îşi spune întinzându-se gol sub bătaia fierbinte a soarelui arzând alb pe cerul alburiu, lacom de această ipostază „civilă” a vechiului războinic Radu Nanu Vornicu, pe care vremea încerca să-l exproprieze de el însuşi,

nereuşind să-l spolieze decât de atributele lui exterioare:

uniforma, gesturile militare, felul în care se urca în avionul lui de vânătoare, poziţia în care primea raportul; ei şi? în puşcărie s-a regăsit pe sine cel adevărat, dincolo de gest. Există. Este prezent, se simte vibrând, îşi simte energia pulsându-i în tot trupul, s-a descoperit lacom de viaţă şi plin de optimism. Stă întins pe lespedea fierbinte de piatră şi primeşte lacom, prin toţi porii, semnele pline de viaţă ale verii. Să fi avut căpitanul Şerbănescu atunci, în zilele de august 1944, revelaţia viitorului şi această revelaţie să-l fi golit de conţinut? Ei doi, Şerbănescu şi

Vornicu, pe „cel mai frumos bulevard din sud-estul Europei”, în înserarea disperată de august, n-au trecut decât şapte ani de atunci, înfiorător (când şapte ani?), frunzele teilor începuseră să se caleineze: „Dacă ai un ceas de pierdut, dă-i-l comandantului tău, Vornicu… nu mai am resurse să pot altfel, m-am stors, m-am uscat, am dat tot ce-am putut şi de o mie de ori mai mult decât atâta, nu accept nicio altă idee, nu accept niciun compromis. Nu mai am resurse interioare să mă detaşez. Să devin alt

Şerbănescu decât cel pozat în *Aripi româneşti* lângă

Me 109 G6; ori lângă maiorul Harder… Nu mai pot. Şi nu mai vreau. Este sub demnitatea mea să vreau…” Acum?

Ce-ar fi devenit asul aviaţiei de vânătoare acum? Un

„Bă”, la o tinetă.

Murmurul Timişului, cerul, pajura, vântul, aromele de apă şi munte, bucuria intensă de a fi. Cu cât este Vornicu mai puţin el însuşi decât Şerbănescu?

— Ai devenit bărbat, Radu, spune un glas didactic de femeie, Vornicu deschise ochii, este o femeie în capul potecii. O femeie tânără, cu ochelari, el îşi trage cămaşa peste sex, recunoscând-o pe Maria Pava care se dezbracă firesc, rămâne în sutien şi chiloţi, se culcă lângă el, îl priveşte intens, $1 sărută pe obraz şi-i spune:

— N-am crezut niciodată că atunci o să scăpăm cu viaţă… S-o luăm de la *a*… Ce este cu tine aici? De ce-i cauţi pe tata?

Vară fierbinte

Toate sunt în el de o prospeţime uluitoare, anulând legea succesiunii, ori a dominantei psihologice, este în Prislop nu datorită unui accident al vieţii lui sociale, este în

Prislop după legile locului, ca şi când s-ar trage din obştea lui şi nu ştie dacă asta se datorează lui Radu Belcotă, aviatorul-pictor, sau lui Pătru C. Dragalina, fostul luptător, sau lui Matei Pava, secretarul de raion – aşa se numeşte acum plasa; sau Mariei Pava căreia i-a descoperit vocaţia stranie şi fermecătoare a prieteniei, o camaraderie limpede, luminoasă, fără nicio urmă de ambiguitate. Maria Pava este inginer agronom chiar la B.

Toate sunt în el, noaptea de la sălaşul lui Florea Belcotă, dinaintea alegerilor, casa popii Barbă Neagră cu vechii fruntaşi ai satului, cu Vărzaru, fostul prefect, cu locotenent-comandorul Borlovan; casa lui Pătru, teoria despre pământe, casa lui Ochişor cu Ruja, cu Albişoara care făta, norii, vântul, munţii, un univers lent care-i aparţinuse printr-o moştenire străveche, aceea a cărvănarilor morovlahi. Atunci, după ce fusese la Prislop cu garda militară a localului de vot, Radu Belcotă îl întrebase de – ce nu-şi dă demisia, de ce nu vine aici să ia viaţa de la-nceput.

— Am ratat o căsătorie posibilă cu Virgil Belcotă…

Ştiu. Mi-a povestit totul, i-a spus Maria, acolo jos unde se sorea el pe piatră, ascultând Timişul învolburându-se şi lăsând să-l pătrundă liniştea serenă a muntelui… Acum te-a pus naiba să te însori, fără să te gândeşti că lângă

Maria ai trăit o aventură de neuitat. Eşti un prost. Veneai la B., nu te amăgi, n-ai să rămâi aici, este o etapă, depinde de tine să fie o etapă… Locurile adolescenţei. Cine ţi le

— Poate smulge din conştiinţă?! mai făceai o facultate. Una dinamică. Angrenată în social. În revoluţie. Agronomia.

Ne ridicam o casă. Făceam copii. Îţi plac?… Cum te-nţelegi cu Valentina?… Vezi-ţi de treabă. N-are să ţină la

drum. Atunci s-a înspăimântat de singurătate. E romanţioasă. Nu-mi place. Nici ea, nici Augusta. Naiba să te ia, niciodată nu m-am gândit la tine ca la un bărbat. Mai ţii minte când m-ai smuls de pe bicicletă? Atunci, noaptea, când fugeam disperată să-l avertizez pe Meinwurm? M-ai strâns în braţe, eram cu moartea în tot trupul şi tu m-ai smuls de pe bicicletă, nu ştiam cine este, ţi-am înfipt unghiile în obraz şi-atunci, în clipa aceea… Neruşinatule i

Toate gesturile ei băieţeşti, energice, vii, calm echilibrat şi un fel surprinzător de a vedea „în spaţiu”, de a vedea dincolo de aparenţă, de a descoji intenţiile, posibilităţile, urmările posibile. I-a spus că episodul Prislop este un capriciu care, datorită condiţiilor obiective de aici, ar putea avea consecinţe neplăcute. Desigur, Virgil Belcotă este la securitate, cu toate că cere mereu să treacă în uzină, să-şi facă meseria, nu-l lasă taică-su care este prim-secretar la regiune. Poate din vina lui taică-su şi-au ratat viaţa în doi… S-au sorit până spre seară. Maria l-a trimis să păzească poteca. Voia să se scalde goală. L-a pus să-i încheie sutienul. L-a luat de braţ când au ajuns în comună şi, seara târziu, a venit Matei Pava. Prăfuit. Ostenit. Cu trăsăturile căzute. Fusese prin sate să vadă cum se pregătesc ariile, l-a primit firesc, fără să-şi ascundă reţinerea, pe care i-a explicat-o ca fiind una „obiectivă”. Adică, acolo la Prislop, este unul din sediile lui Vărzaru care terorizează raionul, împuşcă activişti, probabil a auzit de

Lazăr Cernescu de la Rusca. Şi nu numai Lazăr Cernescu.

Este şi Borlovan, fost aviator, care şi-a format altă echipă de terorişti, este Radu Belcotă, tot aviator, ca să nu vorbească de localnici, foşti legionari, foşti manişti, sub influenţa profesorului Simu Belcotă, vărul aviatorului. De ce Prislop şi nu la B. unde-l cunoaşte tot satul? Unde-a luptat şi toată lumea ştie că i-a salvat pe cei urmăriţi de

S.S.-işti… S.S. –iştii pe care i-a împuşcat sunt îngropaţi acolo. Poate preda acolo istoria; el, Matei Pava, mai curând l-ar vedea organizând o cooperativă, un atelier

mecanic cooperatist, ceva care să slujească imediat; dacă cumva n-ar vrea să facă o facultate tehnică, este nevoie pretutindeni de cadre tehnice. În toate sectoarele de activitate.

— Lasă-l să vadă singur, a spus Maria. Mă duc cu el la Prislop. Poimâine mă întorc la B. Ce-i dai de lucru?

— Ia joagărele. Ori coqperativa. Îi telefonez lui Pătru, a spus Matei Pava… Mă bucur că o iei de jos. Că nu te temi de muncă. Fereşte-te. Şi nu ceda.

— În ce sens?

— În toate sensurile. Este greu. Şi primejdios.

— În ce sens greu şi primejdios?

— În toate sensurile.

— Adică social şi politic şi moral, a spus Maria… Fiecare gest are să-ţi fie interpretat. Vino la B.

— După ce mă rup de mine, Maria.

Maria cu ochii albaştri văzuţi prin lentilele ochelarilor, eu părul negru, gros strâns în coc, subţire, cu aluniţa din colţul gurii, cu fruntea bombată şi bărbia bărbătească, acum matură, echilibrată, cu aceeaşi voce tăioasă, didactică, niciodată altfel decât confidentă… Toate sunt în el de la-nceputul începutului. Dangătele grele ale clopotelor, paşii târşâiţi ai bătrânilor, bocetul sec al muierilor, sentimentul înfricoşător al acestei înmormântări făcute unui om viu, înmormântare la care este părtaş alături de Radu Belcotă.

Peste munţi cade lumina crudă dinaintea amiazului. Drumul coboară pieptiş spre morţăria veche. Se aud cucii şi grangurii. Fânaţurile aromesc duios. De când se află în Prislop? De-o veşnicie! Cerul? Deasupra. Avioanele? într-o ceaţă vagă, îndepărtată. Valentina?… Bing-bang! Binghang! Clopotele! Ieri, ori alaltăieri, l-a chemat Radu

Belcotă la sfatul obştii. Ca atunci. Scara turnului scârţâind.

Belcoteştii. În opinci. În cămăşi. Încinşi cu prăşchii de piele, ori cu brăcin din lână, tricolore… Unii-i zic „Văruicu

Radu de-al doilea”. Alţii –, don căpitan”.

— Ce ziceţi voi de Sâmu? a întrebat moş Belcotă, răspopi tul.

— Un rătăcit, moşule.

— Ne-am fălit cu el, că era ăl mai învăţat, a spus unul din Topla.

— Ai lui l-or puşcat oră unul de Sub Pogara.

— Guguleştii îs la el.

— Or dat foc la codru grăniceresc.

— Ia tăceţi! a retezat moşul Belcotă. Vorbeşte Gheorghe.

— Dacă noi ne-am judecat să merem cu Frontul Plugarilor, nu se cade. Ajutăm cu atelajele la cooperativă. Le vindem mere.

— La toamnă să le dai un vagon, a poruncit moşul Belcotă. Două să ţi-i până la primăvară.

— Şeful de gară ne cere bani grei pentru vagon. Îi dăm să le ducem la Timişoara. O la Bucureşti… Cumpărăm oi.

— Este bine să se ridice gospodăria mică şi mijlocie, cum zăce Pătru Groza. Aşa că am ţinut sfat cu obştea, ofiţârule.

— Şi?

— Zăcem că Sâmu o murit. De azi până poimâine îl priveghem. Tu ce zâci?

— Aşa de viu? a întrebat Radu Belcotă.

— Aşa de viu!

De jos a izbucnit un ţipăt de femeie.

— Or adus copârşeu, a spus moşul Belcotă.

Unde se sfârşeşte realitatea şi de unde începe irealitatea? Legenda? Cine-o poate şti? Ce să caute la B., în inima câmpiei bănăţene, când aici se-ntoarce la magma originară? Nu de semnele dintâi a simţit nevoia, pentru a compensa gesturile măsluite, străine, care-l asaltaseră. În vremea din urmă?

— Se roagă obştea de tine, ofiţârule, să urci în munte, la Goanţă şi să vorbeşti cu Sâmu. Îi mai lasă obştea puntea asta, să intre între oameni. Ştim că de Rusalii este acolo, cu ai lui. Dacă vine, merem la Pătru Groza să-l ierte.

O dacă se teme, să se ducă prăstă graniţă. îl trecem noi Dunărea. Nu-l suferim în munte cu legionarii şi lotrii.

— Mă duc, moşule! Am să vorbesc.

— Bine. La noapte să stai la priveghi cu ăstălalt ofiţâr, că noi avem treabă. Voi ăştia aduceţi neamurile. Tu.

Gheorghe, să-mi scoţi patrafiru şi cărţile bisericeşti. Acu să mă lăsaţi, că mi-s tăbărât…

Au privegheat coşciugul în care erau aşezate haine orăşeneşti şi o fotografie a lui Simu Belcotă din vremea studenţiei. Radu Belcotă i-a povestit o întâmplare veche a obştii, de prin secolul trecut, când un Belcotă din Babindeal a furat obştea şi obştea l-a îngropat, el fiind viu, trăia în Babindeal, stigmatizat, un paria. Până la urmă s-a spânzurat…

Bat clopotele. Aerul tremurător, albastru, absoarbe dangătele. Convoiul funebru coboară spre morţăria veche.

Radu Vornicu vede sticlind lentilele unui binoclu. I-o şopteşte lui Belcotă, îmbrăcat ţărăneşte. Belcotă ridică din umeri. Radu Vornicu intuieşte cu ascuţime, aproape material, că există în cu totul alte raporturi cu timpul. Cu gestul. Cu spaţiul. Dintr-odată toate resorturile lui intime, toate reflexele lui adaptate unui orar exact, unui program organizat pe minute şi secunde, s-au destins, rămânând fără obiect. Există într-un spaţiu uriaş şi într-un timp necontrolabil prin minut. Toate constrângerile militare s-au prăbuşit. Toate constrângerile citadine s-au anihilat. Drumul din culme la cimitirul vechi este un ritual. O ceremonie în afara timpului.

Simu Belcotă reglează binoclul. Este încă uluit. Obştea a hotărât să-l îngroape. A crezut orbeşte în puritatea ei ortodoxă şi-n forţa nealterată a tradiţiei. Iată, obştea face politică. A ieşit din tradiţie în domeniul concret al politicii… Şi Bălteanu face politică. Fără îndoieli. Fără remuşcări. Fără întrebări. Bălteanu este un ins fericit, stăpânit de o singură obsesie. Puterea! Obsesia asta i-a modelat până şi craniul enorm, plin de protuberanţe, imprimându-i un aer de forţă primară, crudă şi inconştientă.

A aterizat aici, cu paraşuta, cu mâinile lui goriloide, cu picioarele scurte, având laba enormă vârâtă în bocanc alpin, butucănos, cu tenul palid acoperit cu barbă rară, gălbuie, prelinsă din porii secretând grăsime, ca să-l terorizeze în numele unui partid inexistent, să-l refanatizeze, să-l folosească drept pion într-o strategie vizibil falimentară. Nu vede nicio legătură între Bălteanu şi obştea Belcoteştilor. Bălteanu nu ştie că s-a subordonat maiorului Ceauşu şi că aici, în munţii Banatului, s-a stabilit un statu-quo al cărui director nevăzut este colonelul

Vărzaru. S-a vârât până-n gât într-un păienjeniş periculos şi – ceea ce este îngrozitor, începe să-şi dea seama – inutil. Dacă ar accepta formula penitenţei oficiale propusă de obşte, Bălteanu l-ar lichida. Ştie prea multe. Are prea multe legături. L-ar lichida Ceauşu. Să treacă graniţa?

Unde? îl lichidează cei de dincolo... Unde-a greşit şi cum?... Aude clopotele. Simu Belcotă se ridică în spatele tufelor de sânger. Velicescu îl acoperă din marginea codrului. Codarcea – din capătul livezilor. Urmăreşte mişcarea lentă a convoiului funebru. Are o senzaţie greţoasă de vomă. De leşin; I se pare că sufletul şi-a părăsit trupul cu un şoc aproape material, ÎI doare şi-l înspăimântă desprinderea asta. Un fluid necunoscut îi paralizează încheieturile. I se pare că întregul lui corp se anchilozează. Că devine rigid. Îşi stăpâneşte greu strigătul de ajutor. Absurd. În faţa convoiului, Nicolae Belcotă, cel cu sălaşele

Dintre Izvoare, duce crucea nouă, din stejar lustruit. Prin binoclu desluşeşte scris cu negru:

SIMU BELCOTĂ
Conf. univ.
Născ. 1917

Nu poate dezlipi binoclul de scrisul cursiv (caligrafiat desigur de aviator, de Radu), de obrazul pământiu, cu barba de doliu al lui Nicolae, văr dintâi, de labele mari, negre, încleştate pe cruce. îl urmează moşul Belcotă, cu patrafirul la gât, căruţa cu coşciugul, apoi Belcoteştii.

Imaginea din lentile se tulbură. Convoiul ajunge la înfurcătura

Topici cu Cernişoara. Începe bocetul. îl aude vag. bocetul se ridică tărăgănat, apoi ascuţit, pletele albe, strălucitoare ale moşului Belcotă se înfioară în vântul uşor care curge pe Topla, îşi aude numele în bocet, cea Gheorghe cădelniţează, el se smulge din pământul care începuse să-l înghită, fuge la vale şi aude glasul subţire, tremurat al moşului psalmodiind ceva în slavonă. Belcoteştii sunt acolo cu toţii, cu nurori şi nepoţi, cu veri şi strănepoţi. Îşi fac cruci largi. Unii poartă prapuri negri. Simu Belcotă aleargă la vale. îl bântuie o disperare seacă. A pierdut tot ceea ce alcătuia viaţa lui de până acum. Îi rămăsese neamul.

Obştea. Se izbeşte de Codarcea care-i taie calea. Vede coşciugul, îşi vede hainele de student, are senzaţia că se află întins acolo, îi vine să urle, caii sforăie, aude rafturile de fier ale roţilor lovind bulumacii de stejar, clănţănitul bucşilor, convoiul trece podul spre morţăria veche, ceva se frânge în el, apoi vomită cu gust de fiere şi venin.

Radu Vornicu nu ştie acum ce-a aşteptat să găsească la Prislop. Alegerea se dovedeşte absurdă şi cu toată absurditatea nu-şi poate lua raniţa şi nu se poate întoarce la Bucureşti. Nu se poate duce la B. Acolo ar găsi-o pe

Maria Pava. Nu-i este frică de Maria Pava. Maria vede lucrurile exact cum le vedea el, poate aici stă pericolul;

nici acasă nu se poate duce, conu’ Costache şi mama s-au mutat la Timişoara, conu’ Costache fiind numit director la o gospodărie de stat prin preajma oraşului; nu se poate duce un paria, întâi trebuie să se regăsească, nu se poate duce la tatăl lui să-i ceară o slujbă ori o protecţie. Poate s-a pripit plecând de la Bucureşti. Nici întreţinutul soţiei lui nu poate fi. Distanţa i-a limpezit retina. Cine este Valentina de fapt?

— Aşa că astea sunt problemele din Prislop, don’căpitan Vornicu, şi io vi le-am scris aici şi, dacă

binevoiţi, noi zăcem să preluaţi dumneavoastră funcţia de şef de stat major, că don'locotenent Belcotă este responzabil la joagăre şi dacă vreţi la cooperativă ar fi şi mai bine că ne-aţi ajuta şi noi v-am lua în evidenţă să fiţi candidat de partid, la cooperativă este sarcină de partid. Place-vă la nană Floarea o vă găsim altă gazdă? Şi-acu zâc să trecem la ordinea de zi, cu toate că-i amânat.

— Nu ne ridicăm decât cu zootehnia, spune Piţu, primarul nou, i-a povestit Pătru cum l-au scos pe Stângu-Tauru din primărie, Piţu ăsta a fost sergent, vânător de care, are mania sintezelor, ieri l-a rugat să-i facă un plan cu toate păşunile şi i-a pus în braţe arhiva veche a primăriei, dosarele păşunilor: „aici stă frontu în Prislop, don'căpitan, în păşuni, binevoiţi să descurcaţi problema păşunilor, că noi am descurcat-o cu pământene; n-am făcut mare lucru că n-avem decât lunca, da' păşunile"…

Nimic din Prislop nu ţine de aviaţia de vânătoare şi totul ţine în mod surprinzător de Radu Vornicu. Pătru i-a făcut o săptămână de aclimatizare la joagărele naţionalizate, la cooperativă, la primărie, Prislopul văzut din interior este altul, aventura lui singulară din carlingă s-a sfârşit, singura şansă pe care-o are este să intre în interferenţă cu lumea din jur. Scrie rapid pe carneţelul de note: „zootehnie coşuri de nuiele –}fructe de pădure – fdaracul – jbrânzeturile – frâşniţele", reciteşte, închide ochii şi se revede la hartă, pregătindu-şi zborul recunoaşterii din Cehoslovacia… Soarele mare, roşu-gălbui se lasă uşor pe creasta învâlvorată a Cernevârfului.

Sglivărul pluteşte în cerul sângeriu. Pe văi şerpuieşte pâcla uşoară a preceasului de noapte iar deasupra, în lumina difuză, albastră-verde, se coace vara. Oamenii fumează frunză de nuc. Stau pe la geamurile primăriei. Pe lângă trepte. Deocamdată trebuie să înţeleagă.

— Dacă tovarăşu' Vornicu preia cooperativa să-i fac bilanţu…

— Lasă bilanţu, tovarăşe Bimbi! Să te socoteşti cu…

(Pătru se uită la el întrebător, îi surâde, omul este neras, cu cearcăne) tovarăşu' Vornicu şi s-o faceţi să

producă. O

e de producţe, o nu e de producţe?

— Dacă-i comerţ, să fie comerţ, spune primarul. Adică să ne zbatem. Ilie Jura încă vinde petroleu pe sub mână.

Sare. Nu-l prinde tovarăşu' Amăriuţii, să-l dea în legea sabotajului.

— Să arendeze cumpărătiva nişte terenuri de vânat, spune Mărtin Balaci, Pătru i-a spus că l-a ţinut la cooperativă, este membru de partid, prietenul lui, vecin; dar cam individualist… Să zăcem trei kilometri din Topla. De la Zătoniu Turcului până la moara lu' Pavil Lala…

— Ce facem mă cu Topla?

— Asta facem… Mărtin îşi vâră degetul mare printre arătător şi mijlociu.

— Mărtine!

— Populăm păstrăv indigen. Scoatem nişte sute de kile. Le vindem la domnii de la Herculane. Vin la băi când clasa muncitoare asudă? Să vină. Noi le vindem păstrăvi. Salamă de mistreţ. Cu merele şi brânza nu cumpărăm noi mălai.

— Conziliu! Vă rog să intraţi în primărie!

— Ce s-aude chinezule cu păşunatul?

— De ce ne ţii mă cu oile la vale?

— Ce-i mă cu păşunile alea, de zâeeai că-s ale obştii din veci?

— N-auzaţi mă ăştia, bolşovicii? Oile n-au ce mânca, ce vreţi mă de la noi?

— Şi ce vreţi voi cu aria aia, nu înţeleg io ce vreţi cu aria?

— Să ne scrieţi voi grâu mă, la cote, o ce?

— Mai e până la treier, spune Pătru… Cu păşunile facem situaţia. E greu, că procesele sunt scrise nemţeşte. Şi măsurătorile. De la Maria Terezia.

— S-o arătat Sfânta Fecioară la schit! Asta-i!

Aseară Pătru i-a povestit de ce-l schimbă pe Mărtin

Balaci de la cooperativă. Că i-a povestit lui Mădălina, nevastă-sa, cum a fost cu vânzările, astă-iarnă, la

Timişoara.

Mădălina a luat un porc de la taică-su, pe datorie. Mărtin

Balaci a braconat doi mistreţi şi două capre sălbatice. Au lucrat pe furiş. Au făcut salam. Zicea: „Să nu ştie Pătru, că mă beleşte. Nu la muncitori vând io salama. La burjui o vând. Nu-ndesa atâta carne Livio… (Livia e nevastă-sa, don'căpitan.) Mai pune şi său-ăsta. Său de oaie. Ajută la maţu gros. Cu ce-ar vrea Mădălino să ne ridicăm, ăsta al tău, dacă nisăm noi la putere? Cu şedinţe?"… Aveau marmeladă. A prins-o pe Livia că cerea c-o mie mai mult la kila de marmeladă. I-a dat două palme de-a pus-o cu dosu-n zăpadă. „Să nu-nşeli poporu', că te rod, născătoarea mătii de speculantă". Stătea suit pe-o ladă şi striga:

„Cooperativa sătească *Belşugul*! Veniţi cocoanelor şi cumpăraţi la preţ maximal, de la ţăranu muncitor. Dacă ai blană de astragan, stai la rând, încondeiato! maico bătrână, treci ici, că ţi-o degerat dosu. Trei kile la maica bătrână la preţ maximal". Pe doamna în haină de blană, care mirosea a parfum, a tras-o în dosul saniei. „Am salamă a-ntâia, cocoană. Poate şti nişte domni s-o cumpere"…

A vândut salamul, trei saci, la preţ de speculă. Marmelada cooperativei. Salamul lui. De fapt salamul lor. Ăsta-i Martin Balaci. Tovarăşul Mărtin Balaci. L-a speriat sărăcia.

Îl înnebuneşte banul… Pătru se poartă de parcă i-ar fi frate. „Rău fac că se lipsesc de luptători ca dumneavoastră", i-a spus când a venit la primărie cu Maria. Nu înţelege ce vor cu păşunile.

— Oamenilor, jos oră sufletul copiilor c-am văzut-o oră Sfânta cum clipea… Coboram eu cu nişte lemne. Uscătură. Intru la schit să mă închin. Înnoptase, eram singur şi…

— Loc! Loc!

Din Cruci vine la trap des o căruţă. La toate leucile ard torţe mari. Căruţa trage între oameni. Trei necunoscuţi ridică o icoană mare. Lumina fumegândă a torţelor joacă

pe ferecăturile de argint.

— Apocalipsu! Urgiile iadului pe capetele celor ce vor hrăni pântecul nesătul al Anticristului.

— Sfânta Fecioară!

— Maica Domnului Preacurată!

— Să ieşim, spune Pătru.

Ies din primărie. Oamenii stau cioatcă. Le taie calea.

— Te speriaşi, Petre? întreabă Vasile Ambrozie.

Şi-l aminteşte pe Vasile Ambrozie. Cel de la alegeri.

Cu guiţatul. Cu diversiunea. Omul îl recunoaşte.

— Auzi-i că venişi la bolşovici, domn ofiţâr… Te-or lăpădat din armată şi-acu venişi la bolşovici?

— Rugaţi-vă şi ţineţi climăta vântului, tună unul din cei trei cu icoana. Că vântul are să vă usuce holdele. Laptele oilor are să sece. Şi temeţi-vă de mânia Domnului.

Aşa cum scrie în Sfintele Cărţi.

— Loc!

Caii focoşi se smucesc în gâtare. Căruţa o ia la vale, duruind. Torţele fumegă negre. îl aude pe plutonierulmajor de miliţie.

— Care mă ţinuşi, tu-ţi… Care furăţi, mă? Care pusăşi mâna pe uniformă?

— Uiuiuiuuu!

— Focu, măăă!

— Focu!

Aidoma ca la alegeri. Vornicu îl vede pe Pătru. Alb.

Îi aude dinţii clănţănind. Oamenii se îndeasă unii în alţii.

Izbucnesc clopotele. Bat rar. În dungă. Pe coastă se ridică flăcări roşii în bulbuci grei de fum. Clopotele bat înnebunite. Acoperişurile parcă ard şi ele, linse de lumina roşie a flăcărilor. De pe uliţa bisericii vine cineva în fugă.

Strigă:

— Arde fânu lu’ Ion Cătănuţă!

— Ardeee, mă! în Cucuiatu, măă!

Se-ntorc cu toţii spre Cucuiatu. Arde şi-acolo. Clopotele umplu înserarea. Iarăşi vine cineva în fugă.

— Arde sălaşu lu’ Ion Brâncuţă, măăă!

Feciorul intră între oameni.

— Asta-i al doilea responzabil de uliţă, îi şopteşte Pătru.

— Maica Domnului, apără-ne!

— Să nu cadă oră noi urgia cerului.

Clopotele bat toate deodată.

— Arde măăă!

— În Nigiugini arde!

— La Gheoarghe Belcotă. măăă!

Arde şi-n Nigiugini. Focul e departe, pe coastă, se vede roşu şi înalt. Piaţa se goleşte. Muierile fug pe uliţe.

— Îl arestez pe ăla cu clopotele. Băgă spaima-n sat…

Amăriuţii o ia în pas alergător spre biserică. Când ajunge pe pod, clopotele tac. Se-aud trântindu-se porţile.

Se-aud glasurile repezi ale femeilor. Cele trei focuri ard în cei trei umeri ai satului.

— Ăsta-i profesăru, spune Pătru. Ne dă semn că n-o murit. Că l-or îngropat de pomană.

— Acu-i pe viaţă şi pe moarte, Petre, spune Piţu.

— Aşa că-i musai să alegeţi, spune Pătru şi-l priveşte în ochi şi-i spune că, dacă a ales, trece mâine să-l ia cu

Amăriuţii, că au de vorbit cu popa Barbă Neagră şi că, aici, în Prislop, este luptă de clasă aşa cum a văzut încă de la alegeri şi că el, Pătru, simte el că tovarăşul Vornicu s-a întors aici să se limpezească. Aşa că-l duce până la nana Floarea şi ăia au pus foc la cei din conziliu, care nu sunt membri de partid, dar sunt oameni progresişti şi democraţi şi dacă tovarăşul Vornicu vrea, descurcă problema cu păşunile, că uite, vine şi Bimbi ăl mic, tovarăşul

Bloch, care ştie bine nemţeşte, a fost în lagăr şi-acu lucrează aici, că oră Bimbi ăl mare, Bloch, cu prăvăliile şi joagărul, l-or expropriat.

Focurile îşi trag limbile roşii spre vatra de jăratec.

Se aude susurul gingaş al Ramnei. Radu Vornicu se caută în întunericul care cade greu pe crestele negre ale munţilor.

De fapt pentru asta a venit la Prislop. Pentru aventura sosiilor. Aventura proprietăţii. Pentru ceea ce i s-

a părut fascinant în istoria ţărănimii de la condiţia obştilor moşneşeşti, la aceea de iobag şi din nou la maica proprietate, totul interdependent cu starea Ţărilor Româneşti. Îi este limpede că Moldova şi Muntenia şi-au atins apogeul economic şi politic în epoca când puterea centrală a mizat pe alianţa cu oliştiile ţărăneşti libere şi prospere, pe târgurile şi oraşele cu regim autonom, când libertatea comerţului şi regimul inteligent de protecţionism vamal au dus la prosperitatea generală; că epoca lor de decadenţă a început odată cu spolierea ţărănimii în favoarea marilor latifundiari, că procesul emancipării politice a românilor din Transilvania începe odată cu emanciparea lor economică, adică cu instaurarea sosiilor şi că această aventură istorică a ţărănimii române se reflectă profund în istoria militară a Ţărilor Româneşti, fără oastea ţărănească cu privilegiile ei neputând exista Rovine, Podul înalt, Călugăreni şi bătălia lui Iancu pentru Munţii Apuseni. Îşi reproşează că în toate capitolele scrise de el n-a mers cu analiza relaţiilor ţărănime-oştire până la ultimele detalii.

Că n-a privit raportul ţărănime-oştire din perspectiva rolului hotărâtor avut de ţărănime în istoria militară. Lampa

— Cu petrol aruncă o lumină gălbuie pe fişele şi crochiul munţilor din hotarul Prislopului, desenat de el după un plan întocmit prin 1815 de inginerii militari cadastrali austrieci, care s-au ocupat de grănicerimea bănăţeană.

— Aşa că-i musai să alegeţi, i-a spus Pătru cu intuiţia care l-a surprins încă din ziua când i s-a încredinţat să-l treacă printre unităţile germane şi horthyste, în aventura de la B. Adică să aleagă tocmai aici, în chestiunea netă a sosiilor. Oricât l-ar violenta forma lozincardă şi oarecum primitivă în care se pune problema: chiaburi şi ţărani săraci etc., etc., adevărul de fond este aici. În ce mod munţii obştii grănicereşti au trecut din proprietatea obştii în proprietatea Tăureştilor, pentru că asta i-a cerut-o Pătru, şi pe el l-a încântat faptul că Pătru vrea un

argument istoric pe care să-şi întemeieze actele de justiţie socială.

„Noi suntem justiţiari în social!” spusese atunci, în beciulcazemată budapestan, Virgil Belcotă, este evident că noul guvern îşi aplică ferm principiile de la care emană politica lui şi că este imposibil să fii neutru într-o chestiune vitală care-şi asumă responsabilitatea de a modifica destinul istoric al unui popor întreg, împlinind în fapt dezideratele marilor revoluţii europene din secolul trecut. Este evident că partidul de guvernământ îşi asumă şi tradiţia revoluţionară a ţării; pentru el lucrurile sunt mult mai limpezi văzute din Prislop decât de la Bucureşti.

— Când vrei situaţia păşunilor? l-a întrebat pe Pătru.

— Tânjesc oile, don căpitan… Oamenii murmură. Şi au dreptate.

— Nu-mi mai spune don căpitan… Hai să lămurim situaţia asta care te încurcă şi pe tine şi pe mine. Am venit aici să mă limpezesc. O bucată de pâine puteam câştigă oriunde. Dacă pot să dau o mână de ajutor acolo unde lucrurile sunt drepte şi cinstite, o dau bucuros şi din toată inima. Aici, voi conduceţi şi, dacă am acceptat să lucrez la cooperativă, înţeleg exact cine este primarul, cine secretarul de partid. Zi-mi tovarăşul Vornicu, precizaţi-mi ce am de făcut, n-am venit să număr stelele, am venit sămuncesc; când s-o întinde careva mai mult decât trebuie vom vedea la faţa locului… Mâine ai o sinteză, adică problema de principiu eu datele cele mai importante. La ce-ţi foloseşte?

— Să intre satul în averea obştii.

— Cum?

— Cum au intrat Taurii în averea satului. Cu boata şi mai apoi cu judecata.

Este o linişte absolută, o linişte profundă, o linişte dinainte de Facere, o linişte în care-şi aude gândurile şi, atunci când este prea atent la linişte, aude foarte vag susurul Ramnei. Nana Floarea este în afara vârstelor, în afara timpului, în afara vieţii, odăiţa scundă, cu tavanul din grinzi este spoită alb, patul larg cu saltea de paie este

acoperit cu o pocroviţă din lână, icoane şi ştergure înflorate pe pereţi, duşumea gălbuie, un lavoar vienez mare, din porţelan, cană tot din porţelan pe care este imprimat chipul cu favoriţi al ultimului Habsburg şi sentimentul că, într-un fel, s-a întors la sine. Are o poftă sălbatică de somn, se simte destins, nu-l încearcă niciun fel de complex de inferioritate avându-i de „şefi" pe Piţu ori pe Pătru; oamenii au simţul măsurii, l-au primit camaraderește, deschis, şi este evident că Tăureştii au măsluit cele treizeci şi şapte de judecăţi purtate cu obştea, începând cu octombrie

1806 şi culminând cu octombrie 1941-octombrie 1943. De ce mereu octombrie? Să fie sorocul când coborau turmele la iernatic şi aveau vreme de judecăţi spre a-şi pregăti păşunatul din primăvară pentru turmele sporite? Datele se adună sârguincios pe fişele gălbui sub lumina gălbuie a lămpii cu petrol. Are aici lucrările făcute de Piţu şi Pătru, pe care le-a văzut când a comandat garda, planul director colorat cu galben, negru, roşu şi violet, coloanele de nume deasupra cărora este scris cu litere de tipar, cam şchioape:

SĂRACI, MIJLOCAŞI, CHIABURI, are un exemplar din studiul lui Mefisto, i l-a dat Mefisto înainte de a pleca la herghelie, studiul de 525 de pagini asupra istoriei proprietăţii, ca şi fişele lui Mefisto în care sunt sintetizate toate legile, obligaţiile şi relaţiile sub care a stat ţărănimea transilvană în timpul dominaţiei feudale ungureşti. Urmăreşte procesele, cineva, probabil un notar pasionat al administraţiei româneşti de după primul război, a tradus cea mai mare parte din documentele grănicereşti, există evident o ordine exemplară a acestor documente între 1786

şi 1938; ar avea nevoie de o monografie a comunei dar şi aşa, fără monografie, pătrunde cu un fel de jubilaţiune care-l destinde într-o lume fascinantă, în centrul căreia stă *pământul*. Pământene, aşa cum le zice Pătru. Răpiri de fete, de turme, crime, incendii, dispariţii, căsătorii, lupte între clanuri, călătorii în toată Europa

Centrală, transhumanţă până la Adriatiea, totul pe ani, pe luni; iată, şi de data asta, destinul îl slujeşte exemplar, deschizându-i porţile unei lumi până astăzi doar bănuite, lume care poate fi cucerită adăugând biografiei lui de carlingă ce-ul acela care-i lipseşte, ce-ul acela a cărui lipsă a descoperit-o Augusta, fără să ştie însă cum şi prin ce poate fi împlinit.

— Un coniac, Victore?

— După ce lucrăm, papa!

— Ce mă-sa a căutat Montgomery la Moscova? S-a ramolit mareşalul.

— Turism!

— Să i-o spui lui mutu'. Pe urmă nu înţeleg mesajul regal, dragă. Mă-nnebuneşte mesajul regal la deschiderea parlamentului. Regele vrea pace. Să intre în O.N.U. Auzi:

„... poziţie de activă participare la opera de consolidare a păcii internaţionale". Au turbat cu toţii, Victore?

— Conjunctura, papa!

— Nu e vorba de conjunctură, Victore. Se cedează.

Toată lumea cedează roşilor. Asta este.

— Cum te simţi?

— Perfect.

Vărzaru îşi ridică fălcile puternice. Arată de jur-împrejur. Lumina intră difuz prin ţiglele de sticlă din acoperiş. Se aude vag zgomotul apei din scocul morii. Odaia mică, scundă, cu pereţii din bârne este aşezată în podul morii lui Pavel Lala, la intersecţia morii vechi cu zidurile morii noi şi ale pătulelor. Se intră printr-un chepeng de la care coboară o scară de frânghie în magazie. Pe unul din pereţi este o hartă a Europei, cu un şnur din lână albastră prins meticulos în ace de gămălie, marcând linia de demarcaţie dintre zonele ocupate de sovietici şi cele ocupate de occidentali. Pe alt perete – o hartă a Banatului, la scara

1: 200.000, cu steguleţe albastre înfipte în unele localităţi de pe văile Timişului, Nerei şi Cernei. O săgeată albastră, cu laturile marcate viguros, sprijinită pe zona

muntoasă, taie Caransebeşul, Lugojul, Timişoara, proptindu-şi vârful în Arad. Sub hartă – un prici îngust cu saltea de paie, cearşaf de in şi dună. O poliţă cu două aparate de radio.

Un Telefunken masiv şi un F.G. 16 militar, cu acumulatorii acoperiţi de o prelată. Pe ultimul perete – rastelul cu o carabină „Mauser" de vânătoare pentru junglă, având luneta în husă de piele şi un pistol-mitralieră „Oriţa". Între aparatele de radio, sticle de coniac cinci stele, cu gâturile învelite în staniol, vermut şi una pântecoasă Hennesy.

— Măsuri de siguranţă? întreabă Victor Ceauşu.

— Toate.

— Cine ştie că te-ai aranjat aici?

— Pavel şi Persida.

— Am văzut o femeie tânără când am intrat în moară.

(Victor Ceauşu este în misiune, a investigat zona Domogledului secondat de un locotenent, fost muncitor la

Reşiţa, de acolo s-au travestit în stânjenari, bineînţeles putea să-l prevină pe Simu Belcotă, să cadă într-o ambuscadă şi să-l „piardă" pe locotenent, au coborât peste munţi în Prislop şi aici i-a dat o pistă reală, focurile dinspre Plugova care au ars sălaşele celor din diversele comisii ale primăriei, el rezervându-şi focul de pe Topla.)

— Cred că nevasta lui Pavel Lala!

— Nu cunoşti nicio femeie de-aici, papa?

— Put a zăr, măi, da' n-am ce face. Altfel turbez! Mi-e dor de o noapte la „Chat Noir". Mimi mai este acolo?

Vărzaru încremeneşte în faţa hărţii Europei.

— Ce viaţă, Victore!

Îşi plimbă palma peste Paris. Ceafa i se face stacojie.

— Să revenim, papa.

Vărzaru scoate de sub pernă o mapă roşie de şevro.

— Uite, dragă, planul de reorganizare teoretică şi de viitor a diviziei de infanterie... Aici am schiţa depozitelor din lungul căii ferate Poarta-Caransebeş. Două săptămâni am umblat pe pârtii de mistreţi.

— Oamenii?

— Marţi fac trageri cu armamentul uşor.

— Economie la muniţie.

— Trei cartuşe. Al treilea în punctul negru.

Vărzaru îşi toarnă dintr-o sticlă de coniac. Miroase puternic a răchie prăfriptă. Probabil nu mai are de mult coniac.

— Victore!

— Da, papa!

Fostul prefect se pleacă peste masă. îl priveşte pe

Ceauşu fix, cu ochi bulbucaţi, opaci, cu corneea plină de vinişoare roşii.

— Mă! Stau aici ca un spartan! Ca un Iisus! Pentru mine viaţa a rămas undeva, acolo, în trecut. Sau o să fie cândva, acolo, în viitor. Acum mă ascund, mor cu fiecare zi, organizez, lucrez pe brânci la schemele astea de reorganizare a armatei pe efectivele de mobilizare, adun venin şi te-ntreb: – Sunt serioşi, Victore? Uite, mă, aici tabelul de date: 1945, ianuarie, conferinţa de la Yalta. Ce-au făcut, mă, americanii la Yalta? Iunie, Charta Naţiunilor Unite.

August. Bomba. Bomba la Hiroshima. Adică totul mi-am zis… (Râde gutural.) Noiembrie: Procesul de la Nürnberg…

Noi, criminali de război. Era la modă… 1946. Începe războiul din Indo-China. Mâna roşiilor. 1947. Se răscoală Madagascarul. Mâna roşiilor. Iunie. Planul Marschall. Noi nu.

Mâna roşiilor. Septembrie. Kominformul. Mâna roşiilor.

1948. Ianuarie: îl ucid pe Gandhi. Mai – un stat nou: Israelul. Mâna americanilor împotriva roşiilor în Orientul

Apropiat. Iunie. Tito se rupe de Stalin. 1949, N.A.T.O.

Speranţă. Forţă. Renaşte Germania. Pe urmă septembrie.

Ruşii au bomba. Se reface echilibrul. De ce, mă, până atunci au stat ăia şi s-au ciorovăit pe os, tu-le anghinarea lor de tembeli, că, uite, s-a născut mă alt stat roşu pe harta lumii, China, şi-n 1950 se bat în Coreea şi roşii au ieşire la

Pacific mă, o să aibă şi spre Oceanul Indian prin Indochina, că Franţa nu mai ţine şi-atunci?… Cum mă 1950?

Cum adică 1950… Atunci regele?

Vărzaru pare consternat. Se albeşte. Bea din sticlă.

— Am aici o scrisoare către Montgomery. îl fac ca pe un porc. A uitat că şi-a vârât mâinile până la cot în sânge englezesc? Ce caută mă la Stalin? De ce le e lor frică ori ce-i vrăjeşte mă pe ei, că atunci când eram eu în Cotul Donului…

Vărzaru tace brusc. Îşi şterge obrazul cu dosul palmei. În odaie miroase a ţuică, a armament, a bocanci şi a trup de bărbat.

— Asigură vestul şi fereşte-te de femei, papa. Oriunde, la sălaşe, la stâne, dar nu aici… Securitatea a dibăcit pe câţiva de-ai tăi, după femei.

— Să asigur vestul, Victore? Pentru ce?

Victor Ceauşu ştie că Vărzaru nu este sensibil decât la un singur cuvânt. îl pronunţă clar, plecându-se peste masă:

— Aerodebarcare!

Vărzaru se congestionează. Victor Ceauşu are sentimentul propriei lui ticăloşii.

— De ce să vindem, Cristeo?

— Toată lumea vinde!… Cumpără!

— Tu ce zâci, Stângule?

— N-avem de ce vinde.

— Audzi, Cristeo, ce zăce Stângu?

— Aud!

— Atunci?

— L-or îmbetat bolşovicii cu apă rece. L-or scos din primărie. Nu l-o scos Maniu. Nu l-o scos Brătianu. Nu l-or scos lejionarii. Nu l-o scos Antonescu. L-o scos Pătru. Un nima. Atunci de ce să nu vindem?

— Banii n-au niciun preţ. Preţu-i în oi. În porci mai ales, spune Stângu-Tauru şi simte primejdia.

— Noi nu ni-s porcari, Stângule, spune Tauru ăl bătrân.

— Da am putea fi.

— Să vindem oile păntru porci? Odată-n veci? Mi-ar fi scârbă. Tu ce zâci, Cristeo?

— Nu-mi place să vând oile păntru porci.

Stângu-Tauru bea răchia din oală. Ianoşel Ion, sluga băgată la bolşovici, i-a adus vorbă de la şedinţă. Chinezu nou, Piţu şi Pătru a lui Nică s-or ortăcit cu ofiţârii, acu caută foile de posesie la păşuni. Uite că nu s-a gândit să ardă „grunbucul" şi altele, le-a ţinut la primărie ca la el acasă, erau mai grijite ca acasă şi-acum? Nu le spune nimic Taurilor, nu-nţelege cum l-au scos din primărie, cum nu s-a gândit el să ardă totul. Cu primărie cu tot. Taurii beau răchia din oale de pământ. Se aude Camăna sărind pragurile de stâncă.

— Iconie!

Muierea deschide uşa. Rămâne în prag.

— Gata?

— Dăloc!

— Haida, că ni-i foame!

— De ce nu-l mai ţi-i oră coloniei, Stângule?

— Unde mi-s io, nu mai încape alt cocoş, tată!

— Se uita la a ta?

— Nu-mi place să se uite.

— I-ai zis ceva?

— Ba. I-am zis Iconiei.

Iconia aduce o strachină mare din pământ, în care fumegă bucăţi din carne de berbec. Pe urmă altă strachină, cu mere murate. Are obrazul învineţit de lovituri. Buza ruptă. Un ochi umflat.

— Altă dată să ţi-i minte, mârâie Tauru ăl bătrân.

O prinde-n privirea cenuşie, stătută. Iconia iese.

— Asta, dacă poate, îţi vâră sâmceaua în inimă, când dormi.

Stângu râde. Îşi scot sâmcelele. Le-nfig în hartane.

Muşcă din carne. Ce nu intră în gură, taie cu sâmcelele.

Mestecă încet. Sonor. Beau răchie. Taie pită albă, coaptă azi-dimineaţă, cu coaja rumenă. Târziu, râgâie mulţumiţi, îşi şterg sâmcelele de poala cămăşilor. Tac. Se

uită unii la alţii.

— Vin eu călare pe Camăna-n jos, spune Stângu.

— Când?

— Ieri.

— Şi ce dacă vii călare?

— În gura Cracului Negru văd oră unii cu săcurile.

— În păşunea popii?

— Acolo.

— Ce făceau cu săcurile?

— Cocini!

Taurii tac. Beau din oalele de pământ.

— Am un om la raion!

— Auzi Cristeo? Are om la răion… Ce-i ăla răion.

Stângule?

— Un fel de preţură.

— Aha!

— Îmi zăce că popa Barbă Neagră face contract cu stătu pentru trei sute de porci.

— Vinde oile?

— Ba.

— Atunci?

— Îi dă stătu credit.

Se uită unii la alţii. Tauru ăl bătrân îşi ridică sprâncenele stufoase, albe.

— Te gândeşti să urc în Ţar cu, Stângule?

— Aşa mă gândesc.

— Auzi, Cristeo, ce se gândeşte Stângu?

— Să măr şi io, Stângule?

— Aşa zâc, să mergi, cea Cristeo!

— Să vină şi Andrei cu Ştefan. Zâci să tocmim saivanele de jos, de lângă apă?

— Da!

— Ăla de la preţură ştie când aduce porcii?

— Ştie!

— Altceva?

— Zâc să mutăm oile din poala muntelui la stânele de sub Pietrile Albe.

Tauru ăl bătrân îşi îndreaptă spinarea. Se ridică.

Atinge grinda cu creştetul. Cu umerii acoperă fereastra.

— Ce-ai zis Stângule?... O eşti bolând, o... Să nu mă mânii că... Auzi, mă Cristeo, ce zăce bolându ăsta? Cui să lăsăm mă păşunile din poate acu, până-n Sânziene?... Cine schimbă, mă, orânda din veac?... Ăştia? Am ajuns să fug cu oile, mă? Asta-am ajuns? N-auzi? Să fug cu oile?...

Că de la Ianăş Bumbăcilă şi de mai nainte mă, de la împăratu Traian...

Tace. Se aşază greoi. Îşi întoarce spre fereastră capul pletos, tăiat în gresie. Macină din măsele. Stângu iese să aducă răchie.

— Bună seara, sfinte părinte!

— Aşteptăm, don colonel!

— Ce-aşteptaţi, mă?

— Orde nu!

Vărzaru strânge mâinile oamenilor în chintuşe. Din vale urcă un şir de care. Codrul de brad stă negru, tainic, sub lumina incertă a amurgului. Înconjoară schitul din trei părţi. Schitul e ridicat în bulumaci vechi de stejar, acoperit cu şindrilă. Alături, sub poala brazilor străvechi, tot din trunchiuri de stejar, monastirea. Mai mult o cabană de vânătoare, primitivă, afumată, cu un ochi de geam luminat palid.

— Poftiţi, domnule colonel, invită Ionaşcu, fostul primpretor, din capul scărilor care dau în cerdac.

— Fiţi binevenit în casa Domnului şi binecuvântarea lui să vă ocrotească, spune un călugăr bărbos, înalt, adus de spate, cu nasul lung, cu plete roşcate scăpate de sub comănac pe umerii cojocelului din blană de vulpe.

— Cunoaşteţi-l pe stareţul Eftimie, domnule colonel.

Vărzaru urcă scările. Stareţul Eftimie poartă numărul 27 în ordinea de bătaie. Adăposteşte o jumătate tonă de mălai; douăzeci de cutii cu pâine de război, alte douăzeci de lapte condensat, o unitate de foc. Victor a lăsat să se-nţeleagă că sfinţia-sa are un dosar cuprinzător şi că, înainte de a trece la cele sfinte şi de-a părăsi deşertăciunile lumeşti, scria poezie verde şi probabil avea acţiuni suculente la unul din ziarele legionare. Vărzaru îi

strânge mâna. Constată că stareţul are palma surprinzător de puternică. Se întreabă câtă încredere se poate avea în mutra lui de poet surghiunit aici, în inima muntelui.

— Stareţ mai mult cu numele. Sfânta mănăstire n-are decât doi slujitori. Pe mine, nevrednicul, şi pe cuviosul

Macarie. Intraţi domnule colonel şi iertaţi sărăcia acestui schit uitat de oameni. Aprinde luminările, cuvioase Macarie.

Cuviosul merge greu. Îşi împinge genunchii înainte. Îşi smulge penibil trupul când îl mută de pe-un picior pe celălalt. „Unde dracu' l-am mai văzut pe cuvios?", se-ntreabă

Vărzaru în timp ce strânge mâinile celor prezenţi. În poiană, oamenii se adună parcă pe subunităţi. Sunt mulţi.

Poate o companie. Mănăstirea este singuratică şi bine adăpostită. Cercetarea de luptă n-a semnalat nimic în codrii din împrejurimi şi informaţiile venite de pe toate căile de acces în munte, din gările de cale ferată, sunt liniştitoare.

Nicio mişcare a miliţiei sau a trupelor de securitate. Vărzaru ştie că ordinele date după abdicarea regelui prevăd pedeapsa cu moartea pentru oricare membru al organizaţiei care ar provoca autorităţile în afara planului general.

A izbit crâncen în Valea Nerei, a dispărut când s-au concentrat trupe de miliţie; a izbit aici, exeeutând câţiva activişti, când a simţit mişcare de trupe a încetat, profesorul Simu Belcotă simu'când o retragere spre Retezat, câteva incendii la stâne şi acum acalmie în toţi munţii. Rămâne surprins când intră în arhondaric, cu trena celor prezenţi după el. De câţi ani nu mai are trenă? De-o veşnicie. Când era prefect, auzea trena murmurând admirativ în urma lui. Îi dădea certitudinea forţei. A importanţei. A poziţiei sociale. Arhondaricul este un *Herenzimmer* sobru. Original. Birou masiv din mahon. Patru fotolii comode din piele galbenă, cu spătarele înalte, aşezate în jurul unei mese rotunde de pocher, eu piciorul învelit într-o placă de aramă lucrată în relief, cu ciocanul.

Rafturi simple pe unul din pereţi, burduşite cu cărţi legate în piele, unele având cotoarele aurite. Pe ceilalţi pereţi – blăni de vânat şi capete naturalizate. Un mistreţ capital. Negru. Doi urşi enormi, cu ochii sticlind şi colţii rânjiţi. Pe jos, lângă birou, o blană de urs. „Şi eu mă martirizez ca un imbecil în podul morarului…” Toată afacerea asta cu mănăstirea s-a aranjat probabil după rebeliunea legionarilor, pe propriul lui teritoriu, fără ca el să ştie şi probabil cu ştirea şi asentimentul lui Victor. A jandarmeriei. A jandarmeriei care nu o dată l-a dezinformat… „A se nota pentru organizarea canalelor multiple de informaţii în viitor” îşi spune încercând un sentiment dureros de îndoială… De fapt cine este, cu adevărat, Victor? De eltăva vreme nu i-a spus o vorbă despre Maria. Informaţiile lui atestă că Maria este medic la dispensarul din Prislop, probabil o nouă manevră a lui Victor, din grijă pentru el, cistita îl sâcâie din ce în ce mai dureros, totuşi, pluteşte în necunoscut, Victor i-a tăiat toate legăturile cu exteriorul din motive de siguranţă, se simte prizonierul lui Victor, mârâie şi-i spune stareţului:

— Părinte, sunteţi un prinţ al bisericii…

În căminul din piatră de munte clădită artistic, ard câteva despicături de brad. Miroase a răşină. A ceară. Şi, ciudat, într-un fel, a oraş. „Am să-mi mut reşedinţa aici”, hotărăşte.

— Domnilor, ne-aşteaptă oamenii, spune.

— Mai avem douăzeci de minute, domnule colonel.

Guga verifică prezenţa, spune Ionaşcu, fostul prim-pretor, are fălcile căzute, pungi vinete sub ochi şi, surprinzător, a luat obiceiul să-şi contracte gura într-o schimă penibilă.

— Până atunci îngăduiţi să facem onorurile casei cu ceea ce dobândim singuri prin truda braţelor noastre. Ce spui, cuvioase Macarie?

Cuviosul ridică degetul arătător. Scoate un mormăit surd. Aprinde luminări mari, galbene, în sfeşnice de argint cu trei braţe. Vărzaru se aşază cu spatele la cămin.

— Ascult, domnilor, spune… Ascult, dar vă rog

delimitaţi-vă de orice influenţă politică. Nu mai accept nicio sugestie politică. Aţi ratat puterea, atunci când v-a oferit-o Mareşalul. Aţi ratat puterea atunci când v-a oferit-o

Suveranul. Aţi ratat puterea la alegeri, pierzând armata şi sufragiul mulţimii.

— Domnule colonel!

— Fără, domnule Ionaşcu. Vreau date exacte, matematice. Adică ce întreprind comuniştii şi ce anume din ce întreprind nemulţumeşte oamenii. N-am zis gloata. Am zis oamenii. Atât la oraş, cât mai ales la sat. Vă ascult. Fără sfaturi. Date. Fapte. Atât.

Fostul prim-pretor este contrariat de atitudinea tot mai dură, mai puţin maleabilă şi manevrabilă a fostului prefect. De fapt, ei, militarii, cu Antonescu al lor, au pierdut puterea, având-o… Partidul naţional-ţărănesc s-a dizolvat, capii lui sunt întemniţaţi, organizaţiile lui paramilitare sunt parţial desfiinţate şi încarcerate, el a încercat un joc subtil, acela de a-i sugera lui Vărzaru că numai o forţă politică poate avea şansa unui sprijin din occident şi că el, Ionaşcu, ar fi primit mandat să reprezinte forţa politică în Vest. Colonelul însă ştie că grănicerimea, atâta câtă este după reformele făcute la Comunitatea de Avere, nu mai ascultă decât de el, pentru că el, Vărzaru, a ştiut să-i exacerbeze latenţele militare, s-o lege de codru şi de lotrie, lotrie mereu prezentă în conştiinţa satelor de munte, locrie sinonimă într-un fel cu libertatea absolută, în afara legii, fiindu-şi sieşi lege. Ionaşcu ştie că face acrobaţie pe marginea abisului. Singura certitudine aici, este colonelul.

Stareţul Eftimie ştie că Bălteanu a fost paraşutat, i-a spus-o Simu, coleg de facultate, de altfel Simu i-a sugerat ca loc de refugiu munţii Prislopului după ce s-a călugărit ca să scape de batalioanele disciplinare ale lui Antonescu. Bălteanu, evident, lucrează în afara colonelului

Vărzaru şi Simu i-a spus că are cu el o „listă neagră” a

„Trădătorilor”, dar că, se pare, nu lucrează numai

pentru guvernul lui Horia Sima. Stareţul îşi mângâie barba lungă, căruntă, gândindu-se în ce mod se poate apăra de Bălteanu prin colonel, în acelaşi timp blestemând clipa când, după rebeliune, a acceptat să colaboreze cu căpitanul de jandarmi Victor Ceauşu. Dacă se pocăia cu adevărat şi se îngropa în schimnicie măcar un deceniu, i se deschideau largi porţile ierarhiei eclesiastice pentru că, iată, are aproape gata teza de doctorat, putea să ajungă la Bucureşti, între slujbaşii Patriarhiei, pierzându-şi biografia pentru totdeauna.

— Ascult, domnilor, spune Vărzaru, trăgându-şi bărbia în piept, ca să-i poată privi pe sub sprâncene pe cei de faţă. Câţiva foşti primari, Goanţă, Guguleştii, doi avocaţi din Caransebeş, inginerul acela care nu vorbeşte cu punct şi nici cu virgulă, fostul consilier tehnic al lui

Max Auschnit. Vederea inginerului îi aduce aminte lui

Vărzaru de întâlnirea lor în noaptea revelionului 1948, în vila de sub Domogled, la Herculane. Se excită într-un mod curios exersându-şi memoria pentru că, este conştient, uită, uită foarte des unele lucruri în vreme ce pentru câteva evenimente din ultimii ani are o atracţie aproape morbidă, reamintindu-şi-le până în cele mai mici amănunte. Noaptea abdicării este unul din aceste evenimente, pe care, ciudat, îl uită mereu când face sinteza operativă mondială, l-a văzut pe Victor privindu-l lung, acum câteva zile când l-a vizitat, dar Victor nu înţelege că în conştiinţa lui singura instituţie capabilă să refacă România antebelică este numai monarhia.

…Salonul vilei de sub Domogled căptuşit cu lambriuri de mahon. Ei toţi, cei rămaşi în viaţa cea de toate zilele, îmbrăcaţi în stofe fine, englezeşti, sacouri tăiate după ultimul jurnal, largi în umeri, cu şliţuri şi buzunare aplicate, mirosind a colonii bune, siguri pe ei, siguri că intervenţia americană le va restabili participarea la toate afacerile care-i făcuseră multimilionari, folosindu-l pe el ca pe un dulău de pază.

— La Reşiţa am făcut trei incendii mari trei explozii au oprit producţia câteva zile dar comuniştii vedeţi

dumneavoastră domnilor aţi citit în presă au pus în funcţiune al cincilea cuptor Siemens Martin cu o producţie estimativă de 15.000 tone per lună vor să mai pună încă două ca să ajungă la o producţie estimativă de 17.000 tone…

Atunci constatase că inginerul vorbeşte fără punct, fără virgulă şi când strigase la ei, mai ales inginerul îl enervase, reprezentantul personal al preşedintelui, al lui

Maniu, se jignise:

— Domnule colonel! Domnule colonel! Nu putem accepta tonul!

— Tonul? Maniera? (le râsese în nas, venise călare din munţi, era „criminal de război”, puţin îi păsa de manieră). Nu puteţi accepta tonul? Eu pot suporta rolul ridicol, acordat de un partid politic ridicol? Fără mofturi, domnilor! Fără susceptibilităţi de demoazelă gravidă! Caraghiosul ăla de Mihalache s-a lăsat pradă unei înscenări ridicole. I-au pus fracul şi cămeşoiul în geamantan, pe deasupra jobenul, dolarii şi cocoşeii, l-au dus la Tămădău, au înscenat chestia cu avioanele…

— Un general de aviaţie s-a pretat la jocul ăsta, nu

Partidul Naţional-Ţărănesc, a protestat reprezentantul.

— Mă p… pe un asemenea partid, fără nicio perspectivă, fără nicio tactică, fără nicio strategie, incapabil să-şi salveze şefii, fără nicio legătură cu poporul, după zeci de ani de guvernământ.

Erau de faţă delegatul organizaţiei ilegale Partidul

Adevărata Democraţie, un fel de juntă militaro-studenţească, colonelul din garda călare Mihai Cornescu-Monoclu, Aurelian Costică Negrescu – organizatorul grupării Corpul Partizanilor Albi, constituit în aprilie, doi funcţionari de la Externe, un fost consilier al Băncii Naţionale, expert în probleme financiare, bărbat decavat la tripourile de pe Riviera atunci, sub lumina difuză a plafonierelor (reţine că lipseau trei lacrimi de cristal din franjurile candelabrului), a desfăşurat el planiglobul şi i-a amuţit pe sibariţi:

— Cian Kai-şi a pierdut 800.000 de oameni, domnilor! Bineînţeles, cu întregul echipament furnizat de americani. În 9 iulie comuniştii chinezi au trecut Fluviul

Galben pe un front de 150 de kilometri. Ofensiva roşiilor se desfăşoară în ritm rapid. Olandezii debarcă în Java contingente noi. Au s-o piardă. Este vizibil. Indonezia a devenit instabilă. Francezii sunt angajaţi în Indochina. Au s-o piardă. Este vizibil. Uitaţi-vă la hartă. Distanţa dintre

Paris şi Saigon în comparaţie cu distanţa dintre China roşie şi Saigon. Să fim serioşi. Americanii trimit instructori în Iran. Asia este un vulcan. Ofensivă roşie de la

Fluviul Galben până-n Java. Şi voi? Şi Palatul?

Îl supăra cistita şi, de câte ori ieşea, îşi lua pistolul-mitralieră. Ningea. O feerie.

— Doamnelor şi domnilor, regret. Chestiunea este pe viaţă şi pe moarte. Nu mă interesează câte explozii aţi făcut la Reşiţa. Nici câte organizaţii secrete. Are sau nu

Palatul încredere în mine!? Vrea sau nu Suveranul să conducă la război civil? câţiva dintre dumneavoastră mi-au solicitat, discret, ajutorul. Vreţi să părăsiţi patria.

Mă rog… Aveţi depozite în străinătate. Vă priveşte. Noi rămânem!

Pe urmă hârâiala din aparatul de radio.

— Linişte! Domnilor, linişte!

— Stingeţi luminile!

Revede totul până la amănunt. Focul din şemineu, lumina palidă de la scala radioului, umbrele şterse ale femeilor.

— Mihai întâi prin graţia lui Dumnezeu!…

— Drepţi, a ordonat… Ordinul, domnilor!

— …şi voinţa naţională rege al României. La toţi de faţă şi viitori, sănătate! în viaţa statului român s-au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice şi sociale, care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieţii de stat…

— Coniac, a cerut.

Glasul bolmojit al regelui:

— În consecinţă, pe deplin conştient de importanţa actului ce-l fac în interesul poporului, abdic!

Un marş puternic, clocotitor care-i răsună şi acum în timpane. O voce clară:

— Proclamaţia guvernului către popor... Muncitori, ţărani, intelectuali, subofiţeri, ofiţeri, cetăţene şi cetăţeni ai

României...

Aparatul care revarsă torente sonore.

— În termen de trei zile armata şi funcţionarii publici vor depune jurământul.

— Alegerea Prezidiului Republicii Populare Române! ... Parhon, Sadoveanu, Ştefan Voitec, Gheorghe C.

Stere, Ion Niculi...

— Ministerul Apărării Naţionale. Numărul 50 410 din

30 decembrie 1947... Către marile unităţi, unităţi şi garnizoane de toate categoriile...

Totul fusese pus la punct până în cele mai mici amănunte, cu domnii ăştia stăpânind încă industria şi finanţele, cu generali, cu partide legale, cu servicii de informaţie, cu suveranul capul oştirii, credeau că dacă dau foc la nişte cuptoare... Cretini!

— Mă p... pe toată adunătura de politicieni şi curve în frunte cu abdicatul. Vă urez tuturor un an nou fericit...

Şi să nu vă prind în munte, că vă rup picioarele.

Chestiunea monarhiei rămâne în suspensie. Oricum, ultimii doi Hohenzollerni n-au fost la înălţime. Vodă Cuza nu are descendenţi pe linie bărbătească. Dintre vechii domnitori nu se mai află decât rămăşiţe fanariote. Republică? Şi ăştia ce vor?...

— Teoretizăm trei sectoare, spune fostul prim-pretor

Ionaşcu. Întâi: agricultura. Cele mai multe nemulţumiri legate de cote, de deschiaburire şi în viitorul apropiat de colectivizare. Aici se poate acţiona intens. Industria...

— Nu mă interesează, spune Vărzaru. Să dezbatem situaţia conflictuală din agricultură.

Luna de crai-nou alunecă argintie printre molizii

negri.

Se aude lătratul unui vulpoi.

— Şi de ce zâci tu, Stângule, să nu ne băgăm în sat?

— Lasă-i să se omoare între ei, tată.

— Da colonielul ce zăce?

— Face instrucţie. Aşteaptă şi zăce că întoarce lumea.

Nechează unul din caii legaţi la marginea poienii.

— Dacă nu-i legi la nară, te zobesc, mă ăla, spune Taurul ăl bătrân.

— S-o dezlegat, moşule!

— Stângule! Când naşte drăguţa aia a ta?

— Cam într-o lună, tată.

— Dacă ajung suta, ăla al tău împlineşte douăzeci. Joc la nuntă.

Trec nişte aburi subţiri, ca o părere. Molizii îşi foşnesc cetinile prin aburi. Deasupra Taurilor ţipă speriat o veveriţă.

— Mă, Cristeo!

Cristea Tauru se ridică din şubă. Stau toţi trei la rădăcina unui molid vechi. Feciorii Stângului lângă cai.

— Ce-i?

— Oră unde zâci tu să trecem Reca?

— Unde vedem Zănoaga în umăru' stâng.

— Auzi, Stângule, ce zăce Cristea?

Răsună tropotul unui cal. Din valea pe care încep să se scurgă ceţurile zorilor iese un călăreţ cu boata curmeziş la oblânc.

— Or trecut culmea, spune călăreţul şi descalecă.

— Într-un ceas îs aici.

— Auzaţi mă, ce zăce Stângu?

— Auzâffl, răspund mai multe glasuri, de pe la rădăcinile molizilor.

— Ianoşelule!

— Poruncă!

— Ce zici, mă, c-ai fi auzit tu, acolo, la bolşovi-ci?

Ianoşel Ion îşi leagă calul la conovăţul întins între doi molizi subţiri. Stângu trage pe nări aerul cu miros de

cetină, de răşină, de grozamă şi capul călugărului. E neliniştit. îl nelinişteşte tăcerea ălora de jos. Din sat. Acu se ocupă de holde. De arie. Mâine, poimâine e gata campania…

Vin la rând livezile. După livezi, turmele. A început să-i cunoască. Vor să răstoarne muntele. Închide ochii şi fluieră ca mierla. Din culmi ţâşneşte o trâmbă de lumină.

Stângu fluieră ca grangurul. Şuieră ca ciocănitoarea. Ciripeşte în zeci de chipuri. Tăureştii ascultă vrăjiţi. Altă trâmbă de lumină sidefie săgetează printre molizi. Taie o pârtie strălucitoare, diafană, până jos în vale unde gâlgâie pârâul. Stângu tace. Închide ochii. Aici e împărat.

— Spune Ianoşelule! porunceşte răguşit Tauru ăl bătrân.

— Zăcea Pătru a lu’ Nică în şădinţă, că acu dacă-i venit domn ofiţâr, ăla de puşcă la alejeri, o strâns el procese vechi, nişte „grunbucuri” de la Maria Tereza şi s-apucă să măsoare păşunile… Asta spunea în şădinţă!…

Şi cu aria…

— Taci!… Auzi, Stângule?… Cum mă, să măsoare ei păşunile?

— Aud porcii, spune Stângu şi se scoală.

În liniştea nefirească a codrului de molid se aude un guiţat îndepărtat. Se scoală cu toţii. Tauru ăl bătrân ridică mâna.

— Îi plătim azi lu’ Barbă Neagră păşunile de ni le luă în Staracinu. La ştălung şi numa cu boata. Auzi mă, Andrei şi Ştefane?

— Auzim, moşule?!

— Să nu vă pice cârpele!… *Laufştit*!

Tăureştii se leagă peste obraz cu cârpe negre, pe care le-nnoadă la ceafă. Îşi trag căciulile pe sprâncene. Li se văd numai ochii. Îşi dezleagă caii. Încalecă. Se-mprăştie pe sub molizi…

…Popa Barbă Neagră călăreşte în faţă, cu poalele reverendei prinse în brâu. Porcarii plesnesc din bice. Drumul coboară arcuindu-se după stânci, pe sub cetina codrului. Scroafele guiţă întărâtate. Popa se simte mai

puternic decât oricând. Zece geambaşi au bătut satele… Banii!

Niciodată n-a mânuit banii cu atâta dărnicie. Pustenii nu mai au cu ce ţine porcii… Cotele i-au pus la pământ. A

venit vremea muntelui. Comuniştii i-au ucis concurenţa.

Până să-şi pună la punct crescătoriile, până să refacă efectivele de vite din câmpie, oho! Duce trei sute cincizeci de capete. Convenţia româno-elveţiană este pentru patru sute de mii de kilograme: 3, 10 franci elveţieni per kilogram, împuternicitul statului, Ghidirmic, este un geniu. De două ori geniu dacă reuşeşte să-i procure cocoşei. Ori dolari. Să piardă cincizeci de capete. Trei sute a o sută douăzeci media fac treizeci şi şase de mii de kilograme, înmulţit cu 3, 10 franci fac 111 600 franci elveţieni. O avere. Ghidirmic i-a umplut casa cu coniacuri franţuzeşti, fine. Cu vinuri înfundate. Măria-sa şperţul. Măria-sa banul! … Totdeauna a avut simţul precis al momentului. Soarele bate de peste creste, porcarii plesnesc din bice, strigă răguşit şi tot codrul este plin de guiţatul care costă franci elveţieni, de guiţatul trandafiriu al şuncilor cu care se vor îndopa turiştii de pe tot globul, în cine ştie câte *cottage-uri* elveţiene. Se vede în reverendă, bărbos, oferind o şuncă unui turist cu pantaloni scurţi şi ochelari de soare. Râde gros în bărboi şi cântă cu glas puternic de bas:

Dragu mi-i şopru cu fân
Şi neveste de român.
Că-s nalte şi sprâncenate
Şi pe dragoste plecate.
Când te-apuci de sărutat
Nu te mai vezi săturat.
Ca de vin dulce toamna
Şi de somn primăvara…

Boata Taurului ăl bătrân îi frânge cântecul. Lovit la mir, din aproape, popa Barbă Neagră se înmoaie în şa.

Tăureştii lucrează repede. Boatele miruie porcarii. Ianoşel

Ion iese din codru cu păcurarii Tăureştilor. Întorc

porcii, îi bat cu bicele. Îi împung de-a călare cu vârfurile ascuţite ale boatelor. Popa Barbă Neagră cuprinde gâtul calului cu amândouă mâinile. Tauru ăl bătrân îl trage din şa. îl întinde sub un molid. Îi leagă calul alături. Îi pune căciula sub ceafă. Popa deschide ochii. Tauru îl bătrân îşi trage cârpa de pe obraz. Îngenunche lângă Barbă Neagră.

— Noi ni-s, sfinţia-ta, şi-i vâră privirea cenuşie în inimă.

Popa oftează. Închide ochii. Tauru ăl bătrân încalecă, îi ajunge pe ceilalţi la trap bătut. Stângu călăreşte prin mijlocul drumului. Fluieră ca privighetoarea.

Radu Vornicu ştie că Pătru îi face acum introducerea în „problemele ţărănimii sărace" şi în „problemele satului", înainte de a trece la rezolvarea „problemei păşunilor". În primele zile ar fi vrut să stea de vorbă cu nea

Matei Pava, cu toate că i s-a părut rece, parcă ostil sau, dacă nu ostil, rezervat şi parcă copleşit. Matei Pava n-a venit încă la Prislop, el la raion nu se duce, nu are niciun motiv; poate era mai bine să plece cu Maria, acolo, la B. Chestiunea cu cooperativa este pasionantă în măsura în care o fac oamenii pasionantă. Deocamdată nu se prea înghesuie nici la cules fructe de pădure, nici la secţia de împletituri, vin câteva văduve care mai mult cer făină decât muncesc şi este foarte limpede că dacă vor să facă ceva trebuie dat de lucru oamenilor la ei acasă. Altfel pierd o jumătate de zi numai cu drumurile. Problemele sunt mai complicate, mai nuanţate decât cele care se pun unei escadrile de vânătoare, chiar cap de regiment. Pătru şi Piţu l-au adoptat fără nicio rezervă. Cu Belcotă se întâlneşte în fiecare seară. L-a văzut într-o după-amiază trecând călare pe creastă, înaintea lui călărea o femeie, i s-a părut că este soţia maiorului Ceauşu, l-a surprins frumuseţea clipei, soarele căzut pe Cernevârf, lumină mierie, grea, şi prin lumina asta, proiectându-se pe cer siluetele celor doi călăreţi. Belcotă nu i-a spus nimic. El a evitat, de altfel Belcotă l-a invitat o singură dată la atelier, el a pretextat că lucrează la restabilirea adevărului asupra păşunilor, pretextul era de fapt realitate, pentru că

aventura păşunilor, ca şi a sosiilor: fânaţe, livezi, pământ arător, este la fel de pasionantă ca orice alt mister al istoriei.

Plutonierul-major de miliţie, Amăriuţii, vechiul jandarm al satului, bate cu patul carabinei în poarta de stejar a popii Barbă Neagră.

— Nu bătui niciodată cu carabina în porţile astea, don

căpitan. Numa'n porţile ălora ca tine bătui, Petre… „Mă a lu' cutare, treci la post că-ţi veni ordinu"… „Mă a lu'

cutare, de ce nu-ţi plăteşti impozitu?"… „Mă a lu' cutare, ce-avuşi mă cu a lu' cutare de-l tăiaşi cu sâmceaua? … „Hai la post cutare, să dai declaraţie 4… Mă uitam la ăştia şi plesnea rânza-n mine că eram jandarm şi ei stăpânire…

Hai, părinte, strigă. Deschide c-adusei legea!…

Radu Vornicu încearcă să se detaşeze de moment. Ar fi absurd să se proiecteze sub Steaua Polară. Absurd şi ridicol. În ceea ce a descâlcit până acum din procesele pentru păşuni şi luncă, popii Barbă Neagră figurează printre primii procesomani. De pe la 1729. A întocmit o fişă stranie.

Anii proceselor dintre popii Barbă Neagră şi alţi locuitori, mai ales Tăureştii, între popii Barbă Neagră şi obşte, corelaţi la anii marilor evenimente europene, mai exact la lupta dintre Franţa revoluţionară, mai apoi Franţa napoleoniană şi Europa. Anii proceselor corespund cu anii războaielor franco-austriece.

1792, invazia Franţei. Bătălia de la Valmy. Barbă

Neagră. contra Jurj Belcotă, cneazul Prislopului. Reţine exact puzderia de date şi procese, foarte dese în vremea lui Napoleon. Înseamnă că popii Barbă Neagră, profitând că prislopenii luptau împotriva lui Napoleon în regimentele grănicereşti ale imperiului chezaro-crăiesc, ori plăteau la preţuri mici părţile cuvenite văduvelor ori, ca în procesul cu Jurj Belcotă, erau acuzaţi că au răpit prin silnicie, cu slujitori înarmaţi, unul din munţii obştei, Staracinu… Să existe în însăşi condiţia istoriei tendinţa

spre dreptate imanentă? Bubuiturile patului de carabină în porţile masive de stejar să fie manifestarea acestei tendinţe?... Radu Vornicu îşi spune că indiferent de aptitudinile lui justiţiare, sau de lipsa lor, această cercetare şi stabilire a adevărului nu-l poate lăsa indiferent. În consecinţă, iată-l partizan. Partizan al celor deposedaţi în lungul vremii de cei mai abili. De cei care-au ştiut exploata conjunctura. Indiferent că această conjunctură a reprezentat un întreg ev istoric. Este primul lui examen social. Este prima lui participare deliberată.

Se pornesc câinii. Cineva a dat drumul câinilor, care latră furioşi, zgâriind cu unghiile lemnul gros, de stejar tras la rindea, înnegrit de vreme. Se aude un glas de muiere.

— Ho, că nu dau turcii... Stai să leg câinii... Hai părinte că avem goşti oră inima goală.

Se aud paşi grei. Se trag zăvoarele.

— Să vedem cazemata popii pe dinăuntru, îi şopteşte Pătru.

Se deschide poarta mică. Popa o umple cu anteriul. Cu barba. Are capul bandajat într-un prosop mare de in Aşa cum stă în portiţă, uriaş, cu barba zbârlită, pare un harambaşă de lotri.

— Ce-i, dom'le plutonier? Şi tu eşti Petre?... Oho! Ia te uită. Deci nu sunt zvonuri. Domnul aviator?!

Stăm bine...

— Legea, părinte, spune Pătru.

— Care lege, fiule?

— Aria! Cerealele!...

Vornicu îl aude pe Pătru şoptind: „mai curând cămila prin urechile acului decât bogatul în împărăţia cerurilor".

Popa Barbă Neagră râde. Îi face cu ochiul lui Vornicu.

— Să dăm cezarului ce-i al cezarului, fiilor... Poftiţi şi omeniţi-mi casă, ea nişte oameni ai legii ce sunteţi... Poftiţi, domnule aviator. Se pare că acolo, la aviaţie, sunteţi comunişti convinşi. Radu Belcotă. Dumneata... Şi cum ziceai Petre? Vrei tu să-mi ajuţi să găsesc poarta raiului?

— Cam aşa, părinte!

— Inimă bună, fiule!… Domnul cu tine!

Le face loc. Curtea mare, pietruită, măturată. Un bazin din ciment plin cu bălegar. Din grajduri răzbat mugete domoale. Cocinile sunt pline de porci mari, york şi mangaliţă, la care rânesic patru băieţandri firavi, străini după port.

— O duci bine, sfinţia-ta, spune Pătru.

— Ca ăla care, muncind, are…

— Ai aici ea la treizeci de porci, sfinţia ta.

— Patruzeci şi opt, fiule.

— Mâncă la cucuruz cât un cătun din Topla.

— Mai mult, Petre, că le dau de trei ori pe zi.

— Ăia nu mâncă decât o dată.

— Aşa gândesc şi eu, fiule… Statu’ mă… Contractele…

Poftiţi, domnule aviator. Poftiţi… Hai coană preoteasă că avem goşti.

Popa urcă în cerdac. Îi pofteşte într-o cameră de zi, lângă bucătăria de iarnă. Vornicu îşi aduce aminte de primirea de-atunci, din primăvara aceea, când erau aici toate notabilităţile locului, în sufragerie, în biroul comod, venise colonelul Vărzaru, locotenent-comandorul Borlovan, discutaseră despre datoria militară, lucrurile erau pe muchie de cuţit, el îşi făcuse în continuare datoria, executase ordinele şi acum, în loc să fie în carlingă, este aici.

Amăriuţii mormăie ceva.

— Ziceai ceva de priceasnă, domnule plutonier? Te deranjează cele sfinte? Rea şi scârnavă e gura omului, feţii mei, că n-alege să spurce decât tot ce sufletul preamăreşte şi iubeşte: pre mama, pre Domnul şi pre cele curate şi nevinovate ca sfinţii, Maria Fecioara şi biserica.

Radu Vornicu face un efort să se asimileze situaţiei.

— Te lovişi la cap părinte ori este chestiune de lovire, tentativă de omucidere?… Popa râde. Mereu râde gros, ca şi când „comisia” ar fi venit să-l decoreze.

— M-a trântit Murgu, fir-ar al ciorilor de murg.

— Chiar aşa, în creştet?

— Chiar…

Popa Barbă Neagră îşi descoperă o luciditate aspră, tăioasă. Ofiţerul a venit aici din două motive. Ori este omul lui Borlovan, rămas în munţi încă din toamna trecută, ori cu adevărat a trecut la comunişti, fiind trimis aici de securitate. Atitudinea lui de la alegeri îl indică pentru ipoteza a doua; dacă nu cumva manevra de atunci n-a fost o stratagemă abilă, care să-i creeze un statut favorabil. Vărzaru i-a povestit cum l-a scăpat aviatorul de glonţul tras de maiorul de justiţie militară. Se impune să fie abil. Nu ceea ce i-au luat ăştia din luncă este primejdios. Nici legile care urmăresc să dirijeze economia nu sunt deocamdată periculoase. Periculos este felul de a gândi a lui Pătru C. Dragalina. Periculoasă este credinţa miliţianului că slujeşte „poporul” împotriva exploatatorilor”.

Periculoasă este prezenţa acestui fost sau actual ofiţer, indiferent de partida pentru care joacă. Însăşi prezenţa lui aici este un semnal de alarmă în plus. Periculos că ei, toţi trei, gândesc în afara celor ştiute şi obişnuite. În ţeasta ăstora, oricum de *homo sapiens*, s-a produs ceva uluitor, ceva care i-a scos din vreme. Din misterele atotputernice ale religiei. Din mistica autorităţii în sine. Pericolul de moarte stă în aceea că Pătru s-a smuls de sub povara milenară a ascultării. „Ăştia gândesc”, îşi spune, şi ar vrea să le măsoare fruntea şi unghiul de incidenţă al frontalelor.

Unghiul arcadelor cu… De trei ori afurisit să fie decedatul

Johann Kaspar Lavater cu „Fyziognomică” lui cu „Opus mago-cabbalisticum”.

— Vă ascult, spune popa, şi se lasă pe un scaun din stejar, care geme.

— Am venit să tragi grâu la arie, părinte. Nu-i slobod să treieri altundeva decât la arie, spune Pătru.

— Să luaţi voi cotele cum vă convine?

— Da!

— Şi altceva?

— Să-i scrii la sindicat oră moldovenii care-ţi lucră, părinte. Că-s fugiţi de foamete şi-i musai să-i asiguri la sindicat, să faci contract cu ei.

— Altceva?

— Dacă nu te superi să ne-arăţi şi nouă contractele cu Asociaţia.

— Care contracte?!

— Alea cu porcii… Cu tăuraşii.

— De ce, fiule?

— Să-ţi calculăm necesarul, părinte.

— Adică voi îmi calculaţi necesarul, Petre?

— Noi, părinte!

— După voia şi capul vostru?

— După nv” mative, părinte.

Radu Vornicu înţelege clipa până la fund. Contractele pe seama cărora se fac marile speculaţii cu porumb. I-a explicat Pătru toată afacerea. Contracte în care sunt trecute efective de vite fictive în contul cărora se speculează porumbul, vitele se predau sub greutatea contractată sau se ţin la păşunat, se hrănesc cu frunzare şi cu jir;

se-ndeasă zecile de milioane în chimire, se cumpără aur şi valori, perioada este mină de aur. Popa Barbă Neagră se lasă pe speteaza scaunului. Pare un paşă, ori un ienicer, aşa, cu turbanul de in alb, tivindu-i fruntea smolită. Barbă

Neagră nu mai lucrează ca strămoşii lui, prin judecăţi.

Prin slugile înarmate. Sunt la modă contractele.

— Să ştii, Petre, că ţi-am slujit molitva două, aşa cum m-a rugat Stângu-Tauru, spune popa şi lui Amăriuţii i se umflă o vână groasă în tâmplă. Pătru îi apucă mâna încleştată pe ţeava carabinei.

— Şi măcar ţi-a plătit-o bine, sfinţia-ta?

— Nici în aur n-ar fi plătit-o cum se cuvine, Petre!

Pătru râde domol.

— Sunt scump, părinte. Aţi văzut domn căpitan Vornicu, cât e de scump sergentul ăla din pustă?… Şi-acu

să vedem contractele, părinte, să numărăm capetele de vită, porcii şi să ne dai sfinţia-ta declăraţie scrisă despre cerealele şi derivatele de care ai nevoie, ca să facem procesuverbal.

— Poate aveţi, părinte, vreun document vechi, vreo sentinţă, vreo foaie de posesie în legătură cu muntele

Staracinu, spune Radu Vornicu. Mi-ar fi de mare ajutor o monografie a satului ori a companiei grănicereşti…

Popa Barbă Neagră închide ochii. Afară se aude zuruitul unor rafturi de fier şi acelaşi glas înalt de muiere:

— Hai, părinte, că te aşteaptă oamenii la maslu.

— Aşa fu cazemata popii, tovarăşe Vornicu. Acu să vedem noi astălaltă cazemată. Uliţa. Acolo este o cazemată.

Popa. Pe Topla, altă cazemată. Moara. Pavil Lala, moraru… Aici? Aici?…

Bat uliţa. Pătru, un alt bărbat voinic, frumos, uşor cărunt la tâmple, Ion Cătănuţă, şi don Paraschiv, cocoşatul de la primărie, care-i dă târcoale, afişează un fel de respect protector, îi zice „dom’le căpitan” şi duce în servietă un registru gros în care sunt trecuţi posesorii de atelaje şi maşini agricole.

— Deschide, gazdă! Mă, naşule Ioane, deschide, n-auzi?

Câinii latră sălbatic. Din a treia zi a simţit ostilitatea.

Cei de atunci, din vârfurile de atac ale colonelului Vărzaru. Cei din compania de votanţi. Într-o seară a găsit fereastra întredeschisă. Ordinea fişelor era schimbată.

Avusese senzaţia că, numai cu o clipă înainte de a intra în odaie, cineva a sărit pe fereastră şi că stă tupilat acolo, între florile babii Floare, după ce-a închis binişor şolocatul. O ostilitate rezervată. Maria n-a mai avut de unde să-i vândă lapte. Nici brânză. Face foamea. Nu i-o poate spune lui Pătru. Salariul este o mizerie. Bine c-a scutit-o pe Valentina de povara lui. Soarele arde în creştetul cerului. Ce-ar fi făcut la Bucureşti? Peste sat curge lumina străvezie a amiezii. Ion Cătănuţă bate în

poarta înaltă, cu stâlpii lucraţi din vârful dălţii în flori stilizate. Deasupra porţii, o grindă groasă de susţinere, vopsită albastru, în care sunt sculptaţi doi cerbi care se bat în coarne. Satul parcă este pustiu. Ion Cătănuţă, cu ochii lui verzi, liniştiţi, cu mustaţa groasă, pe oală, bate în poartă. Cineva tuşeşte dincolo. Mă, naşule Ioane, io mi-s!

Omul se foieşte în târnaţ. Tace. Într-un târziu:

— Auzi, Vuţă! Zăce că-i el.

— Care el, Ioane?

— Să-ntreb?

— Întreabă!

— Care zâci că eşti?

— Io, naşule! Finu Ion Cătănuţă!

— Singur?

— Ba.

— Auzi, Vuţo, zăce că-i finu Ion Cătănuţă!

Pătru râde uşurel. îl strânge de mână.

— Cazematele, don’căpitan, şopteşte… Atât că aici nu merge cu grenada…

Don Paraschiv grav, cu geanta soioasă sub braţ, îi spune pentru a nu ştiu câta oară că domnul Ion Cătănuţă a fost ales în „comandament11 şi numit responsabilul uliţei mari, că n-a reuşit să realcătuiască grupa de uliţă în vederea secerişului şi a treierului; că este celibatar convins, fiind foarte sceptic faţă de femei, lucru pe care el, Paraschiv, îl admiră. Radu Vornicu se-ntreabă de ce este nevoie de un „comandament” şi de responsabili pentru seceriş, ca şi de grupe pe uliţe, probabil că este ceva care ţine de organizarea grănicerească.

— Singur eşti, finule Ion Cătănuţă?

— Aproape singur, naşule.

— Adică ai umbra cu tine, râde omul în dosul porţii.

Ion Cătănuţă se-ntoarce spre ei.

— A ghicit, spune.

— Cu cine givăneşti, finule?

— Cu umbra, naşule!

Iar râde omul.

— Al naibii filosof! Spinoza, dom’le şi nu era mai

avangardist. Toma Necredinciosul. De altfel „le sosiete la corompu”, cum bine scrie meşterul… Pantagruel. Don Paraschiv îl priveşte zdrobitor pe Pătru. Se deschide poarta.

Iese-n uliţă un bărbat scund, cu nasul aplecat spre stânga, cu ochii vii sub sprâncenele stufoase, roşcat. Are cioarecii stropiţi cu sânge. Când îi vede se-ntoarce scurt pe călcâiele opincilor.

— Unde fugi, naşule?

— Hm! Hm!

— Stai oleacă la givan cu noi.

Omul îşi face de lucru la clenţuş.

— Hm! Hm! Adică e vreme de givan?

Miroase a maţe de oaie. A sânge cald.

— Nu se poate să ne ţii în poartă, naşule, spune Ion Cătănuţă.

— Auzi, Vuţo?

— Ce s-aud?

Iese o femeie înaltă, spătoasă, bălaie, cu gura roşie, în ciupag, cu mâinile pline de aluat.

— Ia pofteşte, finule! Tu eşti a lui Nică? Măi, o comizie! Că la voi acolo s-a răsturnat caru lu’ Sunt Ilie plin cu vreme. Poftiţi. Ioane, tăntălăule, nu-ţi spuse finu că-i cu umbra?

— Hm! Hm! Cu umbra? Da!

Sub grindă trei oi belite, cu sângele şiroind în vedre.

Ion Cătănuţă le face semn să tacă. Se pare că există dispoziţii care interzic tăierile.

— Poftiţi! Poftiţi!

Muierea înaltă, bălaie, intră în cuină. Tuciul fierbe deasupra vetrei. De la masă se ridică doi copii. Un băiat.

O fată.

— Bună ziua sa!

Radu Vornicu se simte mai stânjenit decât la popa

Barbă Neagră. Are senzaţia că a năvălit brutal într-un teritoriu intangibil.

— Şedeţi la mama, spune femeia bălaie copiilor.

— Are Pătru ceva de la comăndăment, spune Ion

Cătănuţă, ridică ochii în grindă şi Vornicu îl vede cum îşi încleştează fălcile, cumse-nchide-n el, cum îi trece greutatea lui Pătru. „Va să zică aşa stă Ion Groza, gospodar aşezat, gura nu i se aude în sat, da' trei oi ştie să belească fără aprobare de la primărie. Ce dracu' face cu trei oi, pe căldura asta? Unde le vinde?… Ori or fi pentru ăi din munţi? Pentru Vărzaru!…" Pătru se uită la Ion Groza.

La căpitanul care a fost scos din armată. De ce l-or fi scos tovarăşii din armată? L-a văzut în noaptea aia în incursiune, aprig, şi-a pus viaţa, l-a recomandat şi secretarul de plasă, la alegeri i-a scăpat poate de plumb şi acum?…

— Ascultăm, zice gazda.

Tac cu toţii. Gazdele se uită la ei. Ion Groza îi fură cu priviri repezi, zvârlite pe sub sprâncene. Se deschide uşa de la odaia dinspre uliţă. Intră o muiere înaltă, tânără, neagră la păr, cu sprâncene groase, încondeiate. Dă bună ziua. Rămâne-n picioare.

— Soru-mea, spune gazda. E măritată la Globurău.

Femeia râde şi se alintă.

— O că m-ai zăuitat, auzi Vuţo, m-o zăuitat, nu ţi-am zis eu de sublocotenent, atunci la negeie, cu văruicu Belcotă, când m-o jucat şi m-o ţucat gin zbor… M-ai zăuitat, că n-ai stat decât o zi, la urmă ţi-ai petrecut cu domnii.

Natalia-mi zăce, da m-ai zăuitat.

Natalia sprâncenată se aşază lângă el, îşi aranjează cârpa şi-i spune că ea nu l-o zăuitat. S-a uitat prin aripile de la şolocat când a auzit bătând în poartă, au trecut câţiva ani, ea ieşise întâia dată la joc şi el…

Îl priveşte de aproape, fără sfială, are mâini mari, albe, cu unghiile tăiate rotund…

— Am venit să ne sfătuim cu aria, cu atelajul, zice

Pătru şi domn Paraschiv scoate registrul, îl desface pe genunchi, asudă şi adulmecă mirosul de ficat prăjit cu ceapă.

— Auzi, Vuţo?

— Dumneata cam ce părere ai cu atelajul, cu trasul

griului la arie, că ai cinci iugăre mici de grâu mai în coada luncii.

— Hm! Asta-i! Cam ce părere. M-da!

Aici nu este vorba de aventura sesiei, Ion Groza ăsta, care o are cumnată pe Natalia, când o fi jucat-o el pe Natalia la nedeie, că n-o fi Natalia fata aia subţirică, pe care a învârtit-o pe sub mână de i s-a rupt salba şi el a îngenuncheat acolo, i-a cules galbenii şi fata l-a cuprins pe după gât la un „de doi”, şi-o aminteşte, nu este vorba de aventura sesiei, este vorba de o pătrundere brutală în viaţa lui Ion Groza. îl aude pe Pătru râzând.

— De când am venit, nu faci decât mormăi. O-ntrebi pe doda Vuţa de parcă n-ai fi bărbat, spune Pătru. Ion Cătănuţă se uită-n grindă. Mai curând o fură pe Natalia cu coada ochiului. Domnul Paraschiv silabiseşte rar:

— Căruţă, două grape, o secerătoare mecanică, plug cu trupiţă de fier, doi cai, un mânz, una pereche hamuri cu jug…

— Hm! Adică la ce m-aţi scris voi acolo? Adică cam ce-i dacă am io eventar agricol?

— Te-ntreabă, că aşa întreabă şi la Globurău, spune Natalia. Să ştie. Să nu te ascunzi!

— Adică să mă ascund?

— Adică să tragi grâu la arie, să mai tragi şi pentru vădanele alea de război, care n-au atelaje, să-ţi ţii sămânţa pentru toată suprafaţa…

— Faceţi voi socotelile de le făcurăm noi de când ne ştim, mă a lui Nică? întreabă Vuţa.

— Le fac, că aşa le fac şi la Globurău, că s-or şcolit dodă Vuţă, altfel cum să ia ei cotele, spune Natalia.

— Ce vrei, mă a lu’ Nică, să ne jupiţi mă, după ce ţinurăm bătaia oră spatele nost? Ce-ai mă cu suprafaţa, cu iugărele, mă? Că-s din bătrâni.

Radu Vornicu urmăreşte atent felul cum îl îneacă leşiuiala. Simţământul stupid că trăieşte o situaţie imposibilă. Cazemata asta numită Ion Groza de la numărul de casă 421, care se apără de întrebările brutale ale lui Pătru C. Dragalina, tăcând, rumegându-şi gândurile,

răspunzând cu vorbe fără-nţeles, ori cu altele, care au mai multe înţelesuri, ori o-ntreabă pe Vuţa:

— Auzi, Vuţo? câţi trăgători zâci tu că avem? Că, văz, scrie trăgătorii, şi-acu, auzi, întreabă câte grape, sape, pluguri, de parcă Ion Groza ar fi fabrica de la Topleţ… Ce-aveţi voi, mă, cu averea omului, c-am făcut-o cu muncă şi nu-mi prea place să mi-o scriţi acolo… Tu de ce i-ai adus, finule Ioane?

— Aşa-i legea, că şi la Globurău se gată aria, spune Natalia asta înaltă, frumoasă şi sprâncenată.

Femeia îl trece pe Vornicu prin ochii negri, strălucitori. Don Paraschiv scrie ce declară Ion Groza, lingându-se pe buze cu satisfacţie cretină. Ion Cătănuţă tace. Pare lipit de laviţă. Bâzâie o muscă mare, verde.

— Audzi, îl întreabă Natalia, când urcăm la văruicu Belcotă, că am o vorbă.

Sglivărul poleit de soare, cu vârful strălucind în slavă.

Grangurii fluieră în luncă. Topla şuvoieşte în albia plină de bolovani. Căruţa urcă în pasul des al cailor.

— Nu era rându’ meu, spune căruţaşul. Aveam treabă la sălaş. M-o scris Lungulescu prăstă rând. Auzi don major?! Ce-i, mă a lui Nică, întoarseräţi voi vremea, să facem noi robotă cu atelajele, mă?

— Mai facem.

— Tu n-ai! Faci cu ale ălora de au.

Pătru nu răspunde. Căruţa trece podul din bulumaci.

— Te-ai domnit, Petre, spune căruţaşul. Şezi în şiţ, ca prim-pretoru’ şi io te car cu caii mei, cu căruţa mea, cu vremea mea… Cu don’major sunt învăţat. Da’ tu? Tu cum ţi-i mă cu sărăcimea că pe dumnealui nu-l cunosc, văz io că-i domn, da’ nu-l cunosc…

— Nu-i acasă Pavil. Ce vreţi?

— Lasă vorba şi deschide pătulu, ordonă Amăriuţii.

— Cazemata lu’ Pavil Lala, tovarăşe Vornicu… Moara, şopteşte Pătru.

— Tu să nu zberi, don’plutoner, că acu apuc săcurea! …

În averea mea să nu zberi!

— Bună dimineaţa Petre, spune o femeie tânără, nepieptănată, cu cearcăne adânci, cu o vânătaie sub ochi.

— Dimineaţa bună Iconie. Acasă-i Pavil?

— Acasă.

Persida Lala, uscată, cu faţa crestată de zbârcituri, împinge femeia tânără în casă. Trânteşte uşa. Dinspre moară vin agale câţiva bărbaţi înalţi, cu bicele în mână. Sunt nişte căruţe pline cu saci trase în şoprul de lângă Topla.

— Născătoarea mamii lor, ăştia călcară legea cerealelor, Petre…

Lui Vornicu i se pare că plutonierul-major de miliţie, mic, vânos, negru, cu obrazul brăzdat de cicatrici, trăieşte sub tensiune maximă, ca şi când toţi cetăţenii din teritoriu s-ar fi legat să încalce legile de o mie de ori pe zi, şi fiecare încălcare s-ar traduce în conştiinţa lui printr-o explozie. Aseară, lucra la fişa numărul 1 intitulată „Averea obştească”, popa Barbă Neagră îi adusese o monografie a bisericii; de fapt o monografie a neamului Barbă Neagră, întocmită de protopopul Grigore Barbă Neagră în anul 1913 (avea o însemnare amănunţită asupra zborurilor lui Aurel Vlaicu la Lugoj, Vârşeţ, Arad şi Orăştie, câteva date despre „Zburătoarele” lui Pintea Viteazul şi schiţa unui planor cu care protopopul s-ar fi lansat de pe

Staracinu, chestiunea îl incendiase pur şi simplu); deci aseară lucra în draci, monografia conţine date esenţiale asupra satului, de la numărul de familii de baştină, cu numele lor străvechi, avere, loturi de arător, fineţe, păşuni, livezi; cu şeptelul, cu numele ofiţerilor daţi de obştea grănicerească, ale stegarilor, bătălii, distincţii, privilegii – o bogăţie de carte tipărită la Vârşeţ, lista intelectualilor satului la acea vreme, a negustorilor, a oierilor;

când a venit fetişcana lui Ion Groza, aducându-i un bilet de la mătuşă-sa, Natalia, scris cu creionul pe o foaie cu pătrăţele albastre, probabil din caietul fetişcanei.

„Să baţi în şolocat la uliţă şi să-mi zâci de ce mi-ai

rupt tu salba şi-ai avut îndrăzneală să mă ţuci la horă”.

N-a avut nicio reţinere. Fetişcana îl privea pe sub sprâncene, citise biletul drăcoaica, îşi ţinea colţul băsmăluţei în dinţi şi se legăna alintată…

— Ce să-i zâc lu’ doda?

— Să nu-i zici nimic.

— Bine.

Nu s-a mişcat din loc. S-a simţit stânjenit. Fata i-a cercetat trusa de bărbierit. I-a răsfoit fişele. Pe urmă s-a dus… Ieşise luna. Pe geamul casei mici intra blând lumina albăstruie a nopţii. Femeia l-a cuprins pe după gât. Era albă, îmbrăcată în poate şi-n ciupag, miţa de oaie mirosea plăcut a stână şi nu se ştie când Natalia aceea i-a şoptit că ştie ea de ce-a venit el la Prislop, şi dac-o fi, s-o caute la Globurău, că ea de atunci nu l-a uitat, i-a cuprins mijlocul cu braţe vânjoase de munteancă şi nu ştie de ce, din clipa aceea l-a stăpânit o nelinişte surdă şi noaptea şi-a pierdut farmecul, a plecat spre zori, leşiuit, ceva înspăimântător, încă nedefinit căuta să-i pătrundă în viaţă şi să-l dezechilibreze. Cine este de fapt Natalia? Nu cumva toată „introducerea în problemele satului” pe care i-o face Pătru este un pretext ca să-l ducă la Ion Groza şi acolo s-o întâlnească pe Natalia şi Natalia să-l şi cheme la ea noaptea şi să se trădeze; ori să-l tragă de limbă… Ar fi cumplit.

Chestia cu popa Barbă Neagră, asta cu moara lui Pavel

Lala să nu fie decât mascarea operaţiunii principale:

Natalia?

Îl cercetează curios pe Pătru, Pătru îi susţine privirea şi-i face semn cu capul spre bărbaţii care-şi ţin bicele în dreapta şi care-i înconjoară mahmuri.

— Măcinaţi, spune Pătru.

— Măcinăm, răspunde un muntean bărbos, înalt, cu albeaţă pe-un ochi.

— Macină, că au. Nu umblă să îmbete lumea cu apă rece, ca voi. Hai, că-i amânat. Ce vreţi voi, mă, cu Pavil Lala?

Persida stă înfiptă în faţa şoprului. îl priveşte duşmănos pe Pătru. La Radu Vornicu nici nu se uită. Bărbaţii aceia stau lângă ea şi se uită pe deasupra, undeva în cerul senin.

— Nu ne-ntreba de grâu, că nu-i grâu nou, îi grâu vechi, ne-a rămas şi-l măcinăm de făină, că facem nuntă, spune unul din munteni.

— Măcinăm că-i al nost şi nu dăm socoată la nime…

— …Ăştia sunt, Pavele?

— …Ăştia, don colonel. Şi ofiţârul de vă raportai.

Vărzaru priveşte în curte prin ochiul de geam al podului morii. Poartă ghete din pâslă, halat, Victor i-a spus că nu este bine să se mute la schit, oricând schitul poate fi cercetat prin surprindere, aici la moară este mai sigur, orice mişcare poate fi supravegheată. Cistita îl supără.

Are o puţină în odaie. E oribil. Să lucrezi la planul „Lovitura de vest” şi să urinezi la puţină… I-a intrat mirosul de urină în haine. îl obsedează. Face tot ce este posibil să nu se abrutizeze. Se bărbiereşte în fiecare zi. Semnarea tratatului de pace cu România a durat exact 13 minute. 10 februarie. Când naiba s-a semnat tratatul de pace?

În ’46? în ’47? Paris. *Quai d’Orsay*. Sala orologiului.

Orele 15.03. Stupid. A uitat anul.

— Mda! Ofiţerul… Sunt în dubiu cu ofiţerul. Să-l verificăm.

— Să vi-l dau pe don profesăr la telefon?

Vărzaru zâmbeşte. Morarul s-a speriat… Ce-ar fi, totuşi? Un telefon, profesorului. Oamenii şi-ar mai dezmorţi oasele. Ar putea verifica eficienţa sistemului de alarmă… Absurd. Să-şi deconspire mijloacele pentru nimic”.

— Nu! Să vedem ce vor… Du-te!

— Don’colonel!…

— Ce e?

— Nu mă lăsaţi, don’colonel!

— Du-te, ţi-am spus.

— Să trăiţi!

Pavel Lala pocneşte din călcâiele opincilor. Iese în pod, să coboare prin tânărie. Vărzaru îşi lipeşte fruntea de geamul prăfuit. Absurd. De la puterea de foc a unei divizii la buletinele de ştiri ale „lumii libere”, de la omnipotenţa scaunului de prefect la ascunzătoarea din podul morii lui

Pavel Lala. De ce? Ce este aici cu aviatorul? Caută un drum spre el, ori a trecut în slujba celorlalţi?… Traversează podul. Intră în odaia disimulată prin construcţie, învârte repede manivela telefonului de campanie.

— Prezent! spune glasul profesorului. Ordonaţi!

— Coboară o grupă la 24. La semnal, intervii. Dacă nu, escortezi până la 32 căruţa cu un cal alb şi unul negru.

— Am înţeles!

Se aude zgomotul sec al receptorului. Vărzaru priveşte harta Europei, fără s-o vadă. Azi-noapte s-a lansat armament uşor, care, oricum, trebuie să ajungă la 32…

…

— O vezi? Asta-i harpia. Mi-a dat să beau zamă de omag, să-mi pierd minţile. Să orbesc. Ca să-şi aducă drăguţu în pat. Ssst! Să nu ne audă, că bagă sâmceaua în mine. Cucuriguuu!

— Călae!

— Cucuriguu!

— Unde eşti, omule?

Morarul se ascunde sub scară.

— Se zice că-i adevărat, domn căpitan. Îi dădu zemuri de buruieni până îi slăbiră minţile, spune Amăriuţii.

Apa trece vuind prin scoc. Roţile morii plescăie cu aripile în vârtejul de spumă. Sub acoperiş, între pereţii de scândură, pluteşte mirosul de piatră încinsă, de ulei, de apă şi făină proaspătă, ceva din moara lui Pavel Lala îi aduce aminte lui Radu Vornicu de moara de la Jidovini, o moară văzută cu ochii adolescenţei, plină de poezie, o moară bucolică, cu un morar şvab, aşezat, pe jumătate mecanic, pe jumătate ţăran, totdeauna morile de apă i-au trezit nostalgia anilor de vacanţă, la sfârşit de liceu, un fel de sfâşiere lăuntrică fără obiect, o tristeţe mângâioasă

amestecată cu bucurii tainice, nedefinite. Pătru şi Amăriuţii îl obligă să spargă carcasa nostalgică, poezia morii ca semn al găsirii oamenilor în sfinţenia griului. Coboară după cei doi scara îngustă de fustei.

— Ce-i, Petre? întreabă Pavel Lala.

L-a văzut şi pe Pavel Lala. Acolo, cu Vărzaru, la alegeri.

— Asta-i registru de intrare?

— Ăsta!

— Ai înregistrat tot ce ţi-a venit?

— Tu ce crezi?

— Nu cred nimic.

— Nici io, spune Pavel Lala.

Muntenii râd într-un dinte. Doi feciori, parcă fraţi gemeni, coboară pe urmele plutonierului. Roţile huruie.

Toată clădirea morii e plină de vuiet, se cutremură din încheieturi şi lui Vornicu i se pare că, ieşită din uluci, moara o ia pe roţi, la vale… N-a încercat niciodată să treacă dincolo de ceea ce i se oferea de către cei din jur. Există un teritoriu sacru al fiecărui om, în interiorul căruia orice pătrundere, indiferent de scop şi metodă, i s-a părut un sacrilegiu. Poartă în trup, fără nicio remuşcare, oboseala tihnită a întâlnirii de azi-noapte cu Natalia, femeie plină, cărnoasă şi ştiutoare, ca şi insinuarea ei, care acum i se pare perfidă şi ameninţătoare. Dintr-odată, văzându-l pe Pătru răsfoind registrul morarului scris cu creion chimic, acolo pe masa albită de praful subţire de făină, are senzaţia că biografia lui s-a transformat într-un ce solid, care i s-a adăugat atât de vizibil, încât a devenit indecentă. Tot ce i s-a părut normal, demn şi bărbătesc, tăcerea absolută în care a primit şi păstrat propunerile şi confidenţele doamnei Fulea, ale lui Gigi Bercovici, nedumeririle şi revoltele camarazilor lui, tot ceea ce ţine de cea mai sacră şi intimă manifestare a îndoielii şi întrebării i se pare acum materia pentru o nouă anchetă, care, spărgând apărarea teritoriului inviolabil, îl lasă în faţa anchetatorului golit de sine însuşi, la discreţia unui nou stagiu de încarcerare, capul de acuzare fiind adus nu

faptelor, ci gândurilor.

— Ia să vedem noi cu cât te-ai înregistrat şi cum îţi predai uiumul către stat, după lege! Zi-i cum te cheamă, unde eşti înregistrat, ce-ai adus la moară şi cum ai treierat tu grâul ăsta, că-i bătut cu îmblăciul, nu-i treierat cu batoza, la arie şi nici copt nu e, că l-ai bătut să-l scapi de obligaţii, mă a lu' Frasinu.

Radu Vornicu simte că Pătru are dreptate în ordinea obiectivă a faptelor. Îşi vâră mâna în sacii cu grâu. Grâu pe alocuri verde, bob cu pieliţa subţire, s-o pătrunzi cu unghia, recoltă de anul ăsta. Faptul este evident. Dar de unde dreptul de a dispune de munca omului, de griul din ţarina lui de munte, ţarină seacă, de unde dreptul de a-l sili să facă altceva decât vrea să facă, acolo, pe terenul unde a lu' Frasinu este împărat şi domn, cum spusese Ochişor, când au urcat ei în împărăţia unde împărăţea Ruja şi

Ochişoru ăl bătrân şi împărăţeau mioarele şi livezile şi cerul şi coamele înzăpezite ale munţilor?!

— De asta ai venit, Petre!

— De asta am venit, Pavile!

— Ai vreo delegaţie, ceva?

— Uite-o!

Pavel Lala silabiseşte delegaţia. Radu Vornicu nu-l mai vede pe miliţian. Păstrează în palmă senzaţia ameţitoare a boabelor de grâu prefirate printre degete.

— M-da! Va să zâcă, vrei să vezi ce am io în pătule?

— Şi-acolo, Pavile!

— Cum şi-acolo?

— Bine, mă. Întâi cercetăm. Pe urmă givănim.

— Cucuriguuu!

— Ia mai taci, mă tată!

Se întoarce Amăriuţii cu praf de făină pe epoleţi.

— Trăsăşi electrică, don'morar?

— Am tras, don'plutoner.

— Şi major, don'morar! De când trecuşi în civilie, uitaşi gradele… Te luminezi?

— Ce să facem? Iarna, noaptea-i lungă oră Topla.

Stăm la bec. Mai citim.

— Radio ai?

— Radio? Nu s-a văzut încă oră Topla.

— Bine, mă! Ia înregistrează-i, don morar. Uite, acu'

Înregistrează-i. Să vină cineva cu noi la pătule. Facem o evaluare aproximativă, că doar nu suntem la farmacie.

Vornicu ascultă mirat vorbele pline de blândeţe ale miliţianului care-l îndeamnă pe Pătru să se grăbească, n-o să sărăcească statul cu câteva sute de kile în minus dacă vor greşi ei la evaluare. Pavel a luptat pe front, el, plutonierul major Amăriuţii, este sigur că Pavel a înţeles unde-a greşit când şi-a scris pământul în iugăre mici în loc de iugăre mari, de fapt a înşelat statul burghezo-moşieresc.

Este printre puţinii care n-a contestat împroprietărirea din diferenţa de la iugărele mari la iugărele mici. Îşi vede de moară. Pătru îl ascultă mirat.

— Hai să trăieşti, dă-i zor, macină grâul poporului şi cheam-o pe mamă-ta că ne grăbim şi-n alte părţi, îşi încheie discursul miliţianul.

— Aici sunt, aude glasul rău al femeii, de la piciorul scării.

— Don'morar, în zece minute să-i văd înregistraţi. Altfel, îţi dresez acte. Poftiţi, tovarăşi delegaţi.

Muntenii le fac loc în silă.

— Îţi cântăresc o căruţă Pavile şi dacă nu-i la gram, e jale, zvârle Pătru peste umăr.

Cineva înjură încet de născătoare.

— A prins un fir, îi şopteşte Pătru lui Vornicu.

Vornicu îl vede pe Amăriuţii cum o ia de umăr pe

Persida, o împinge spre lumina vie de afară şi-l aude spunându-i:

— Au, ce muiere fusăşi, nano Persidă, în zilele 'mneatale!… Trei veri să te iubească omul!

În aceeaşi clipă Pătru îl împinge brutal în spatele unui trior, aşezat la păstru în sala mare a morii.

— Electrica, spune Pătru, şi-i face semn să-l urmeze

semnul acela binecunoscut, semnul militar pe care l-a mai făcut în câmpia Banatului, când au trecut peste cadavrul subofiţerului ungur, să se strecoare prin formaţiile subţiri ale trupelor din divizia de poliţie S.S. „Prinz Eugen”…

Are o clipă de şovăială. Cu ce drept se infiltrează în teritoriul sacru al morarului? Are tendinţa să-l urmeze pe miliţian la evaluarea făinii şi a griului. Este o măsură legală. Dar aici?… Pătru se opreşte. Îi încrucişează privirea… întrebătoare… Atunci, la semnul ăsta, l-a urmat pe sergent, într-un fel încredinţându-i viaţa. Abia aici, în clipa de ezitare din moara lui Pavel Lala, descoperă adevărul simplu, cutremurător de simplu, că de fapt sergentul Pătru

C. Dragalina i-a salvat viaţa, deschizând focul asupra gărzii podului exact în clipa în care acest foc putea să-l salveze.

Natalia să fie cercetaşul acestei noi ipostaze a luptătorului de atunci, a sergentului Pătru C. Dragalina? Să fie a miliţianului?… Dar dacă este a profesorului Simu Belcotă? Sau a lui Vărzaru?… Radu Vornicu se hotărăşte pentru Pătru. îl urmează spre fundul sălii, dincolo de osiile mari ale roţilor pe sub curelele de transmisie şi coşurile din care se cerne praful dulce de făină.

— Cucuriguuu!… Sst! Tăceţi! Dacă vi-s oameni buni, rugaţi-vă la Maica Precista să n-auzaţi câinii cum urlă la lună, că-i semn de moarte şi cucuvaia dă din clonţ câtu-i noaptea…

Niculae Lala, morarul, tatăl lui Pavel Lala, înalt, cu trăsături frumoase, neras de multă vreme, le face semn dintr-o uşă scundă, din bârne. Pătru se prelinge lângă morar. Vornicu se ţine după el.

— Vi-s de la primărie? întreabă morarul şi-i priveşte cu ochi negri şi înţelepţi.

— De la primărie!

— Aţi venit să-l legaţi oră Pavil?

— Ba!

— Rău! Atunci nu vi-s de la primărie.

— Dacă-i musai, îl legăm.

— Nu oră el să-l legaţi. Oră vrăjitoarea de Persida legaţi-o. Ea-i moroniu în casa asta… Da oră mine mă legaţi?

— La ce?… Eşti om bun!

— Da. Mi-s om bun. Om bun şi năcăjit. Om bun. Călae-i om bun. Tare-i bun Călae! Da ăştia… Persida bagă sâmceaua în mine. Drept în inimă mi-o bagă!

— La ce să ţi-o bage?

— Are drăguţ, de aia! în pat la mine-l aduce… Cucuriguuu! Asta-i cocoşu de oră lumea ailaltă. Îi cântă lu'

Călae să-l scoale gin morţi, de-a dreapta Tatălui să stea, că numai Tatăl e milostiv şi Preacurata…

— La ce ne-ai chemat?

— Da' tu oră cine-ai căutat?

— Ne uităm şi noi prin moară!

— Minţeşti… Să-ţi spun io ce-ai căutat?

— Spune-mi.

— Te jori oră mumă-ta că nu mă spui?

— Mama-i moartă.

— Cucuriguuu!… Asta-i cocoşu de oră ălălalt tărâm… Joară-te!

— Mă jos.

— Oră mumă-ta?

— Oră sufletu'ei!

Moraru îl trage pe Pătru în jos, pe scări. Lui Vornicu i se pare că a ascultat o convorbire cifrată, venită de undeva dintr-o memorie străveche a locurilor. Coboară sub talpa morii. Lumină puţină. Câteva aţe. Un gang cu pereţi de piatră. Deasupra se aud valţurile. Tot gangul este plin de huruitul lor. Ochii i se obişnuiesc cu întunericul. Coboară alte câteva trepte de lemn. Îi urmează pe cei doi într-o pivniţă luminată slab printr-un geam prin care se văd două picioare pintenoage de cal. Într-un colţ, câţiva saci plini. O ladă mare, cu pereţii înalţi din frasin afumat, galben de vechime, în care curge printr-un jgheab din lemn care coboară din tavan un fir subţire de făină. Firul curge întruna, subţire cât degetul mic. Făina albă a făcut un pisc în mijlocul lăzii. Morarul ia o lopată din lemn cu coada

scurtă, netezeşte piscul şi spune încet:

— Pune-ţi mâna. E caldă. Aşa iese făina din piatră…

Caldă! Ca sângele!… Cucuriguuu! Asară o făcut sârme cu carne de porc. Nu mi-o dat sârme. Nici mămăligă! Nici pită!… Mămăliga şi pita-s de-aici! O făcut Persida taina asta la moară să-şi cumpere salbe şi avere. Că-i nesătulă de când am luat-o!

Vornicu îşi trece mâna prin făina moale, afânată şi călduţă. Întâlneşte mâna lui Pătru.

— Secretele teritoriului suveran, inviolabil, îşi spune şi se înfioară.

— Măi Virgile, ca să obţii, trebuie să înveţi ce ceri, cum ceri şi cui i-o ceri. Trebuie să te pui în situaţia celui căruia îi ceri. Nu pot să-i spionez pe ai noştri, să dau de urma lui Simu. Am fost pilot. Nici Vornicu n-o s-o facă.

Indiferent de ce credeţi despre faptul că a venit aici să se refacă. Pe dinăuntru. Eu l-am chemat aici. Lumea de care-mi vorbeai nu poate începe cu delaţiunea. Sau, mai exact, eu nu pot intra în ea prin delaţiune sau, şi mai exact, nu-i pot cumpăra bunăvoinţa prin delaţiune. Nu mă simt vinovat cu nimic. Faţă de nimeni. Radule, ai de adăugat ceva?

— Nimic, spune Radu Vornicu şi se uită în flăcările mari care joacă în vatră. Aici sus, la Radu Belcotă, nopţile sunt reci, cade rouă groasă, cerul este limpede şi sticlos, tăcerea adâncă, un strat dens de tăcere parcă solidificată, în care tăcere stă Prislopul într-o nemişcare solemnă; dar totul nu este decât un decor uriaş, fără nicio legătură cu piesa care se joacă în spatele cortinei de tăcere. Virgil

Belcotă, cel întâlnit la Budapesta în pivniţa-cazemată, apoi la Bucureşti, când l-a invitat Augusta la cula lui Mefisto să spulbere echivocul, Virgil Belcotă care i-a ciocănit acum două seri în şolocat, îmbrăcat ţărăneşte, cu barba crescută, purtând bocanci de paraşutist, stă tolănit pe tohoarca din faţa vetrii, pare ostenit şi nu-i susţine privirea cu fermitatea aceea degajată de odinioară. Cei doi Belcoteşti sunt veri primari se pare, Virgil a venit travestit la Prislop, nici nu se arată ziua şi de fapt nu i-a cerut lui

Radu Belcotă să afle unde se ascunde celălalt văr, legionarul fugit în munte, lui nici atât nu i-a cerut, de fapt mai mult i-a prevenit.

— Nu la situaţia mea mă gândesc, spune Virgil Belcotă (despre care Vornicu ştie că este maior în securitatea statului), o situaţie destul de echivocă. Adică, cineva din zecile de rude, legionar notoriu, fugit în munte şi, probabil, subordonat colonelului Vărzaru, fostul prefect, care, după toate semnele, a organizat bande de terorişti, a asasinat câţiva activişti, a prădat câteva cooperative şi oricum este scos în afara legii. Nici la faptul că fosta soţie a unui fost ofiţer de jandarmi, ginerele aceluiaşi Vărzaru, doctoriţa Maria Ceauşu-Vărzaru, a cerut un post şi i s-a atribuit acest post tocmai pe teritoriul în care autorităţile bănuiesc existenţa bandelor teroriste. Mai exact, spatele lor operativ. Dar iată un alt văr al maiorului Virgil Belcotă, fost ofiţer de aviaţie, îşi dă demisia, rămâne în Prislop să picteze, este văzut adeseori umblând prin munţi cu doi cai, unul din cai purtându-i şevaletul, desagii cu foaia de cort şi mâncarea…

— De unde ştii tu ce se află în desagii mei? întreabă Radu Belcotă.

Virgil Belcotă ridică din umeri. Nu-i răspunde.

— Pe celălalt cal călăreşte pictorul. Rătăceşte prin munţi…

— Nu uita că sunt responsabilul joagărelor naţionalizate.

— Numai de un an. Rătăceşte prin munţi, pictează; iar acum de curând este însoţit de frumoasa doctoriţă, fiica fostului prefect, fosta soţie a unui fost ofiţer de jandarmi…

— După câte ştiu, astăzi, ofiţer de securitate.

Virgil Belcotă face o schimă care nu spune nimic.

— În plus, vărul meu, fostul ofiţer, invită la Prislop un alt ofiţer deblocat, căruia i se încredinţează conducerea cooperativei săteşti. Adică instrumentul prin care se aduc mărfuri de toate genurile şi locul unde aceste mărfuri se stochează.

— Mărfuri care pot lesne lua calea munţilor, spune

Radu Vornicu.

— Exact.

— Chestiunea este mai mult decât limpede, spune Radu

Belcotă.

— Exact.

— Atunci? întreabă Radu Belcotă.

— Infirmaţi această bănuială, mai mult decât evidentă.

— Cum? întreabă Radu Belcotă.

— Colaboraţi… Onest. În limita principiilor absurde, feudale, decedate, cărora le sunteţi servitori.

— Ai un limbaj stupid, spune Radu Belcotă.

— Voi doi sunteţi în afara vieţii.

— Nu drumul pe care mi-l arăţi tu mă readuce la viaţă.

— Cunoşti altul?

— Da!

— Care?

— Pentru mine, arta. Pictura.

— Pentru mine istoria, spune Radu Vornicu… Chiar dacă începe cu istoria sosiilor ţărăneşti.

— Sau cu „Istoria armatei române moderne 1, spune

Virgil Belcotă. Sunteţi nebuni. Nebuni de legat.

Virgil Belcotă vorbeşte încet, aproape în şoaptă, privind în grămada roşie de jăratic. Într-un timp îl cucerise munca lui de activist în organizaţiile de tineret universitare, dezvăluindu-şi o pasiune organizatorică necunoscută. Se suspectase de talentul şi harul de a descoperi valoarea. Valoarea complexă a unor profesionişti cinstiţi cu profesia lor şi cu ei înşişi. Rigoarea politehnicii timişorene îi structurase gândirea politică pe eficienţă, pe tehnicitate şi probitate, pe profesionalitate. Voise să se întoarcă la

Reşiţa unde avuseseră loc câteva sabotaje ingenioase şi spectaculoase. Grigore Cenuşă acceptase, fusese la Reşiţa, dibuise gândirea tehnică a sabotajului, urmărise această gândire tehnică din aproape în aproape,

descoperind un sistem ingineresc de lucru şi, comparând sistemul cu câteva proiecte uzinale, descoperise posesorul sistemului, unul din cei mai valoroşi ingineri. Atunci îi propusese Frenţiu să intre în securitate, el nu voise, singura dorinţă era să reorganizeze turnătoria, un mamut vechi, unde muncitorii lucrau în condiţiile secolului trecut, ceva de ocnaş, apoi avusese loc confruntarea cu taică-su şi primise sarcină de partid să intre în securitate.

După un an ştia exact ce se află în centrul unui triunghi în ale cărui vârfuri stăteau Alexandru Belcotă, fraţii

Ardelean şi maiorul Victor Ceauşu. Nu-şi recunoaşte nicio pasiune de detectiv, nu are nicio înclinaţie pentru această profesie, urăşte metodele brutale de anchetă şi se bazează pe un singur instrument de investigaţie, logica lui matematică, căreia îi oferă tot ce i se poate oferi în materie de fapte şi amănunte. Frenţiu îl repartizase cu

Ceauşu în sectorul Prislop. Ştia de la Matei Pava că fostul căpitan Radu Vornicu este aici. Ceruse dosarul acestuia, găsise diferitele informări stupide, majoritatea conţinând insinuări ori relatări ale unor riposte dure date de Vornicu.

„Colaborarea” lui cu Profesorul, arestarea, detenţia, ce naiba voia de la Vornicu? Să-i sară în braţe?!… De ce l-ar căuta Vornicu pe Vărzaru? Stupid… Dincolo de cea mai elementară logică. Absurdă şi ipoteza că Maria Ceauşu-Vărzaru l-ar fi sedus pe Radu Belcotă în ideea de a-l racola lui Vărzaru. Radu Belcotă nu are nicio tangenţă, de niciun ordin cu cei fugiţi în munte. Şansa lui este aici.

Poate în pictura lui. Poate că şi Vornicu îşi vede şansa în istorie! Cum?… Ştie că nu le poate cere să se înroleze direct. La ce bun?… Amândoi însă nu-şi dau seama că sar în ochi. Că aici constituie o „problemă”. Mai ales pentru Ardelean. Pentru ura lui faţă de tot ce-a aparţinut într-un fel vechiului regim. Pentru zelul cu care identifică situaţii locale cu situaţia revoluţiei ruseşti şi instaurarea sovietelor, apoi cu lupta împotriva gărzilor albe. Cel mai comod ar fi ca băieţii ăştia să înţeleagă şi să se întoarcă

naibii la Bucureşti. Ar vorbi cu Grigore să le găsească ceva de lucru, menajându-le susceptibilităţile atât cât se poate.

— De ce suntem nebuni, băiatule? întreabă Radu Belcotă.

Radu Vornicu asistase mai mult la discuţie decât participase. Avea foarte vie în conştiinţă „descinderea" de la moara lui Pavel Lala, de fapt pătrunderea dincolo de aparenţe, în teritoriul inviolabil, acolo unde descoperiseră conduşi de morarul bătrân nu numai una din sursele de avuţie, jgheabul secret prin care se dijmuia în plus făina, dar şi relaţiile intime, dramatice, dintre morar şi femeia lui, Persida Lala. Teritoriul inviolabil. De câte crime ar putea fi el însuşi acuzat, dacă cineva i-ar putea pătrunde propriul lui teritoriu inviolabil? Ce vrea Virgil

Belcotă? De ce-l întreabă dacă nu i-ar conveni să lucreze la Bucureşti, la Arhivele statului, când el nu poate trece de la o profesie la alta, ca şi când şi-ar schimba hainele, ori şi-ar primeni lenjeria de corp; cum naiba nu înţelege băiatul ăsta că aviaţia nu este o profesie, că aviaţia este o credinţă, o ipostază existenţială, neînlocuibilă prin altceva, pentru că nimic, nicio profesie nu poate înlocui o credinţă şi ce să caute el la „arhive" când aici simte nu numai că este foarte aproape de el însuşi, că se redescoperă pe el însuşi; dar simte cum în contact cu ceea ce este simplu şi primordial, existenţa într-un fel nealterată a structurilor satului de munte se întoarce la o ipostază arhaică a neamului de oieri şi cărvănari, care-l limpezeşte înlăturând aluviunile, îl esenţializează, îl împacă nu numai cu el însuşi; dar şi cu lumea din jur, îl obiectivizează şi el ştie că acum nu are nevoie de nimic altceva decât de detaşare, de posibilitatea de a se obiectiviza, de a judeca nepărtinitor şi nepătimaş, pentru a putea opta şi acţiona.

Este mizer să slugărească la arhive pentru un salariu.

Să-şi piardă eventual biografia printre vrafurile de documente, să se uite pe sine printre hârţoage. Singura lui demnitate este să-şi adauge biografia. Acest adaos fiind cu nimic mai prejos decât ceea ce a construit până acum.

Altfel s-ar descalifica. Altfel ar deveni un netrebnic. S-ar trăda. Şi-ar trăda biografia de război. Adică totul. Ştie că

Prislopul nu este altceva decât teritoriul care-i oferă şansa unică a unei reşcolarizări în esenţial. Propunerea lui Virgil Belcotă este absurdă. Cu atât mai absurdă cu cât şi

Valentina şi el au nevoie de un spaţiu tampon. De o ţară a nimănui în care, eventual, să se regăsească. Pe urmă este Pătru C. Dragalina. Nu crede că Pătru îl testează.

Poate că o şi face în felul lui. Există însă altceva. Inexplicabil. Sau explicabil parţial prin ceea ce li s-a întâmplat lor, soldaţilor care erau, acolo în bălţile şi-n noaptea de la

B. când viaţa lui a stat în credinţa ostăşească a sergentului care, acum, simte nevoia camaradului de atunci, adică a omului care-i poate furniza argumente pentru actele lui, dincolo de cadrul general al administrativului. Simte nevoia lacomă de argumente a lui Pătru C. Dragalina. Argumente, mai ales juridice şi istorice. Poate dintr-o nevoie aprigă de echilibru şi justiţie. Nu-l poate lipsi pe Pătru de ajutorul lui ostăşesc. Pe urmă, alături de Pătru se regăseşte tot atât de uşor ca alături de Belcotă… De Radu

Belcotă. Poate şi de Virgil Belcotă, care spune că revoluţie fără jertfe şi fără victime nu se poate.

— Se pare că mai multe, infinit mai multe victime decât jertfe, spune Radu Belcotă. N-am să fiu niciodată de acord cu asta. Şi nici cu alegerea lor din categoria socială care şi-a dat contribuţia ca România de astăzi să supravieţuiască.

— Adică voi, ofiţerimea veche.

— Da! Noi! Am un pomelnic întreg.

— De victime?

— Nu numai de victime.

— De vinovaţi, deci.

— Faţă de ce vinovaţi?

— Faţă de tot. De legi. De statul democratic. De

propria lor conştiinţă.

— Lucrurile sunt puţintel mai nuanţate, spune Radu. Vornicu. Cazuri şi cazuri.

— Cazurile nu fac istorie. Eşti doar istoric.

— Prin însumare, da. Cazurile fac şi istorie.

— Nu poţi însuma decât valori de acelaşi fel. Este elementar. Admit. Pot fi şi greşeli. Şi sunt. Poate este o tensiune a preluării şi consolidării puterii. Aceea de a vedea duşmani mai mulţi decât sunt în realitate. Acum, meseria mea este să apăr această fază. A consolidării puterii. Şi o fac, te asigur, cu toată energia.

— În cazul greşelii, cine plăteşte? Sau, mai curând, cine restituie?!

— Nimeni. Asta-i fatalitatea revoluţiei.

— Se face abuz de această fatalitate.

— Revoluţia franceză a decapitat două treimi din nobilime şi o bună parte din marea burghezie.

— Nu este un argument.

— Şi tu ce vrei?

— Nimic.

— Fii bucuros că nu te-au uitat la Jilava. Se putea întâmpla.

— O spui serios?

— Foarte.

— Regret.

— Ce?

— Ar trebui să fii omul legii. Clamai rolul justiţiar al comuniştilor în social. Acolo la Budapesta.

— Îl clamez şi astăzi. Ţi-am mai spus-o. De pe poziţie de clasă. Ceea ce a fost just pentru marea moşierime a devenit injust pentru ţărănimea iobăgească. Dreptul feudal asupra pământului era nedrept pentru pălmaşi. Acum rolurile s-au răsturnat în folosul majorităţii. De aici şi atributul de justiţie a majorităţii. Minoritatea a pierdut la tribunalul istoriei. Asta este totul.

— Nu şi în ordinea individuală, concretă a lucrurilor, spune Radu Vornicu şi le povesteşte întâmplarea aceea dramatică, ilogică, inumană, care l-a lovit pe Nelu Galea,

care i-a cutremurat pe toţi şi care le-a pus semne de întrebare atât de cumplite, de răscolitoare, de definitive, încât argumentul cu „fatalitatea” devine ridicol. Fatalitatea socială în cazul concret ţine de discernământul social, ea nu este o stihie, o forţă oarbă, o întruchipare supranaturală a injustiţiei sau o lege obiectivă… Creată deliberat, impusă administrativ, maculează. Îndepărtează.

— Pe cine, de ce? întreabă rece Virgil Belcotă, care, oricum, simte un fel de ostilitate vagă faţă de Vornicu, nu atât pentru siguranţa care mai mult pare infatuare, cât pentru şansa de a o avea lângă el pe Augusta, atunci l-a şi urât puţin, o ură meschină, stupidă; cât mai ales pentru portretul pe care i l-a făcut Maria Pava acum câteva zile când a vizitat-o la B. Maria tocmai terminase treierişul. A somat-o să se precizeze: se mărită cu el sau nu se mărită şi Maria i-a spus nu, adăugând că de fapt, fără să facă o pasiune, s-ar mărita cu Vornicu, acesta având în el un ce care dacă ar fi pus în valoare de o femeie inteligentă… Probabil a fost poliţa Mariei pentru aventura lui cu Emanuela; dar orice-ar fi fost l-a ulcerat şi uite-l pe idolul femeilor făcând acrobaţie pe o frânghie de pe care alţii, mult mai abili decât el, au căzut aşa de adânc! Virgil Belcotă se înspăimântă de forţa uriaşă cu care împrejurarea l-a investit, forţă discreţionară de care depind viaţa şi destinul celor asupra cărora i se fixează atenţia, în cazul de faţă, aceşti doi foşti ofiţeri care în stupiditatea lor încearcă, cum spun ei, să se „regăsească” aici, la Prislop.

Este destul să întocmească un raport, nu al realităţii, pe care n-o cunoaşte, un raport al plauzibilului, în care să strecoare abil câteva date exacte, câteva declaraţii ale unor martori oculari: plimbările lui Radu Belcotă prin munţi, apariţia doctoriţei, chemarea lui Vornicu, vizita acestuia la popa Barbă Neagră, tratatele de istorie scrise în germană, fişele, totul legat de arestarea lui în casa Profesorului; este destul atât. Virgil Belcotă închide ochii. îl irită glasul dur al lui Vornicu, dar mai ales îl irită faptul că el trebuie din nou să aleagă între comoditatea şi

servilismul înspăimântat al lui Greavu, al cărui singur scop este să-şi menţină titlul de „sabie necruţătoare a proletariatului” şi adevărul de esenţă al revoluţiei, adevăr cu o mie şi una de nuanţe care se referă la uluitoarea diversitate a oamenilor, concepţiilor, mediilor sociale, gradului de aderenţă la revoluţie, posibilitatea câştigării prin convingere şi încă o altă sumă de raţiuni începând cu cea mai elementară, aceea care conferă fiecărui individ dreptul de a fi el însuşi.

Vornicu nu are decât o şansă. Să nu greşească. L-a prevenit. Probabil n-a înţeles nimic, pentru că repetă insistent aceeaşi rugăminte stupidă, aceea de a interveni pentru Galea, atât de uluitor stupidă încât îşi dă seama că tipul este sortit pierzaniei, cu toate că el, Virgil Belcotă, simte cum ranchiuna i se topeşte şi cum acest Vornicu îi trezeşte un sentiment de compătimire, amestecat cu mirare şi simpatie. Începe să fie atent la peroraţia fostului aviator.

Radu Vornicu povesteşte mai mult pentru el. De fapt nici nu povesteşte. Îşi adresează un şir lung de întrebări, privindu-l pe Virgil Belcotă care moţăie pe tohoarcă, acolo lângă foc, de parcă n-ar fi implicat în tot ceea ce Vornicu consideră că merită un răspuns limpede, ca şi când însăşi soarta umanităţii ar atârna de acest răspuns.

„Deci l-am văzut intrând în celulă pe Nelu Galea, reia

Vornicu, în uniformă, cu epoleţii smulşi, se vedea că erau smulşi, alb, neînţelegând ce i se întâmplase, pentru că, de fapt, era de neînţeles şi de această neînţelegere, sau înţelegere, depinde acum şi în viitor felul în care se poate sluji un ideal social, sluji conştient, cu angajare deliberată, ceea ce, zic eu, este esenţialul. Un foarte abil adjutant aviator, promovat ofiţer pe criterii care mie nu-mi spun nimic, de fapt un excelent pilot, în care s-a investit încrederea aparatului politic, notez că politrucul unităţii lui mi-a fost şi mie locţiitor politic şi la o şedinţă mi-a spus că n-ar fi nicio pagubă dacă m-ar împuşca, mi-ar agăţa o tinichea americană de piept şi m-ar scădea din controale cu proces-verbal, asta pentru că făcusem o incursiune în

domeniul «manevrei strategice» şi-l pomenisem pe «monstrul imperialist Napoleon»; deci tovarăşul

Piţurcă şi cu tovarăşul locţiitor politic şi încă cu doi domni apăruţi instantaneu pe aerodrom au decolat cu un bimotor, au pretextat o pană de motor cu un aterisaj la Tg. Jiu şi în picaj de la 5.000 de metri au trecut graniţa zburând spre vest. Maiorul Galea era de serviciu din partea aviaţiei pentru apărarea teritoriului. Era martie, aerodromurile dezgheţate şi nămoloase, alarma este dată târziu, calculul matematic la hartă demonstra că la decolarea celulei de alarmă transfugul trecuse frontiera de 15 minute, în consecinţă Galea a ordonat să nu se decoleze, cu atât mai mult cu cât exista şi riscul unui capotaj. Executase zeci de interceptări, luptase până în ultimul minut al războiului, era «specialist» şi, la anchetă, alţi presupuşi specialişti îi demonstraseră că este un nul, că, datorită elanului piloţilor şi nivelului lor politic, avioanele şi-ar fi dublat performanţele etc., etc. Neputându-se dovedi nici

— Crima de înaltă trădare (după zeci de interogatorii), nici altă crimă cum ar fi neexecutarea de ordin, a fost condamnat la 8 ani închisoare «corecţională» pentru insubordonare… Desigur, mă doare până la urlet faptul că un luptător perfect cinstit cade victimă cinstei şi profesionalismului. Nu este singurul. Opt ani, auzi justiţiarule, optam, înmulţeşte-i cu zilele unui an, cu orele unei zile, de ce?… Mă doare mai ales efectul în social al pedepsei nedrepte. Al abuzului care scuză incapacitatea altora. A celor care trebuiau să ştie ce hram poartă Piţurcă şi locţiitorul lui politic… Al celor care trebuiau să dea alarma din vreme… Deci consecinţele. În domeniul luării răspunderii. Al executării serviciului în cadrul asumării răspunderii? Este o chestiune de structură a noii societăţi… De ce taci?”

— Ce-ai vrea să zic?

— Să-ţi exprimi opinia. Tot atât de liber cum ţi-ai exprimat-o atunci, în beciul-cazemată, când l-am descoperit pe Hauser care-şi redescoperise patria,

pierzându-şi fraţii, când ne pândea Otto cel negru cu S.S. – ştii lui, când i-au ucis femeile pe szalazyşti, când căpitanul acela ne povestise cum l-a îngropat obuzul de viu şi când tu afirmai rolul justiţiar în social. Justiţia elimină abuzul. Nu se poate face abuz în numele justiţiei sociale. Nu poţi ridica steagul justiţiar şi nu poţi chema masele sub faldurile lui decât atunci când justiţia este absolută. Altfel nu te crede nimeni sau te urmează de frică. Din frică socială. În ce raport etic stă frica socială cu justiţia şi convingerea?

— Prea multe întrebări pune micul burghez filistin din tine, spune Virgil Belcotă. Nu am venit aici pentru o dezbatere a principiilor. Revoluţia se înfăptuieşte prin dictatura proletariatului. O citiţi în fiecare zi prin gazete…

Ştiţi foarte bine ce este o dictatură. Nu am vreme de pierdut. Nu mi-aţi suflat o vorbă de foştii voştri camarazi care s-au lăsat atraşi de organizaţii subversive. Care-au fugit cu avioanele. Care-au organizat evaziuni aeriene. Reale, nu închipuite. De ce nu-i trageţi la răspundere pe ei pentru suspiciunile noastre?! Poate exagerate. Dar motivate!…

Ce face Augusta? N-am mai văzut-o de atunci! Probabil ai antrenat-o şi pe ea în cădere.

— Augusta a murit, spune Radu Belcotă, lăsându-i lui

Vornicu timp să se replieze. Vărul Virgil este stăpân pe o felie de adevăr. Ei sunt stăpâni pe altă felie. Puse cap la cap, feliile acestea de adevăr nu duc nicăieri.

— Cum a murit? Absurd! Radule, cum a murit, măi?

— S-a măritat cu un izmenar, spune tot Radu Belcotă.

Cred că înţelegi. Cu unul care poartă izmene lungi, legate la glezne cu nojiţe.

— Ce dacă s-a măritat cu unul care… Sunteţi nebuni.

O fi reumatic bietul om. Asta înseamnă că a murit? Trăia dacă ăla purta chilot de sport?… Mă, cum dracului judecaţi voi lumea? Din ce lume aţi venit să judecaţi voi lumea pe dos, să-mi puneţi mie o mie de întrebări, când acum, înţelegeţi voi, acum singurii care punem întrebări suntem noi, măi băieţi, vă rog eu să înţelegeţi şi să vă

duceţi la

Bucureşti, lăsaţi dracului concediul ăsta în munte că nu vă prieşte.

— Parcă nepotului lui Ion Păun Pincio, lui Andu Păun, pilot de bimotoare i-a priit Bucureştiul şi ce biografie are, gândeşte-te măi, unul din precursorii mişcării socialiste de la noi i-a fost unchi, l-am întâlnit tot la „pension”, vinovat că-l alesese comandantul aviaţiei să-i fie pilot, deci era o somitate în materie, comandantul dăduse secretele aviaţiei pe mâna britanicilor şi Andu…

— Termină. Tot ce-mi spui este absurd.

— Am terminat. Nu fără să ştii că de asta am venit aici. Să mă rup. Să judec lucrurile din perspectiva unor adevăruri elementare. Să văd de aici ce înseamnă nou şi progresist. Să mă detaşez de atmosfera propriei mele profesii, prea încărcată şi prea plină de electricitate. Înţelegi?

Virgil Belcotă înţelege. Înţelege şi închide ochii ca

Radu Vornicu să nu-i citească îndoiala. Îndoială în puterea lui de-a stabili dreptul adevărului, împotriva aparenţelor, îndoială în puterea lui de a afirma idealurile revoluţiei, îndoială în puterea lui de a învinge frica socială, frica mizeră, care-l încearcă din ce în ce mai des în vremea din urmă, frică fără nicio sursă exactă, supurând însă josnic şi fetid prin porii realităţii în care el trăieşte ca într-o placentă obscură.

Radu Belcotă deschide un ochi de fereastră.

Din noaptea neagră, densă, intră în odaie un spulber de vânt mirosind a goluri de munte şi a fineţe bogate.

Păşunile *i*

Luna, abia o felie albastră şi rece, îşi ridică cornul subţire pe deasupra Cernevârfului. Steaua ciobanului, albă, străluce printre stelele verzui şi licăritoare. Din cer cad valuri răcoroase, străvezii. Munţii se înalţă negri în văzduhul rar al preceasului de ziuă. Radu Vornicu aude foşnind apele tăriilor. Foşnesc în neliniştea şi aşteptarea luminii. Este o clipă de măreţie sihastră, o clipă în grandoarea veşniciei, o apă gheţoasă îi spală cugetul,

limpezindu-i-l, este ca o întoarcere într-un templu al neamului, este o clipă sacrală şi benefică. Trec neliniştile firii ca o părere pe sub stele, spălându-le de îndoieli, se scutură din înalt peste coamele munţilor, umblând cu paşi neauziţi, mărunţi, prin fânaţurile adormite în miresmele lor, în mireasma rece de rouă, cufundându-se ca într-o taină pe sub cetinile codrilor, cu brazii purtând aninate de vârfuri maramele de ceaţă albă, uşoară, unduitoare. Vornicu ştie că se află în clipa care însumează istoria muntelui până dincolo de istorie. De două zile a tras linie sub „problema păşunilor”. Procesele vechi s-au limpezit. S-au limpezit năvalele cu neamurile şi ciobanii în păşunile obştii. A ţinut un „referat” în faţa „împuterniciţilor”, a „responzabililor” de uliţe şi cătune, ceva din mecanismele vechi şi eficiente ale comunităţii săteşti adaptate contemporaneităţii. Oamenii au ascultat într-o tăcere absolută, o tăcere minerală, Pătru C. Dragalina ascultase livid, ca şi când rapturile acelea vechi de un secol l-ar fi golit de sânge. A

rămas acolo, pe banca de lemn, încremenit şi n-a spus decât târziu, după ce-au ieşit ceilalţi: „aţi văzut, don’căpitan, tovarăşe Vornicu, aşa-am ajuns noi slugi la mila ălora, când noi şi munţii... Ieri seară a venit popa Barbă Neagră la primărie. Aflase. A cerut să meargă cu obştea. Pătru a zis da. Tălăngile şi zvoanele de la gâtul berbecilor bat limpede, des, bat bucuros, oamenii taie întunericul cu făclii din aşchii de brad, cu lumina tremurată a lămpaşelor, i-a ţinut primarul pe la saivanele din vale „până se află dreptu din bătrâni”, acum s-a ales adevărul „istoric”, adevărul care motivează şi îndreptăţeşte, de fapt tocmai ceea ce-l pasionase, deposedarea obştii, aventura sosiilor, fărâmiţarea averii obşteşti, trecerea silnică a averii obşteşti în proprietatea unora, cumularea păşunilor, a pământurilor din luncă, i se pare că s-a uşurat de o povară, că s-a spălat într-un izvor cu apă vie care-l împrospătează şi-l curăţă, care-l limpezeşte. Primul lui referat ştiinţific, în afară de cele ţinute la seminarele Profesorului, având în asistenţă

păcurarii din Prislop, pe comuniştii din Prislop, în sala de clasă unde fuseseră instalate cabinele de votare mirosea a cioarec spălat în zăr, mirosea a trupuri de bărbat încinse, atmosfera era academică prin solemnitatea tăcerii, prin demnitatea cu care „referatul” era înţeles în litera şi în spiritul lui. Vornicu intuise atunci că munca lui de cercetare este eficientă şi că, răspunzând unui comandament social, nevoii de justiţie, îl obligă să-şi confirme concluziile prin participare. Nu că Pătru îl întrebase dacă vrea să facă el planul de luptă şi dacă vrea să meargă în munte cu obştea; ori rămâne în sat, nimeni nu-i va lua în nume de rău dacă rămâne, prislopenii îl au la inimă de când a manevrat trupa la alegeri să nu fie vărsare de sânge;

dar mai ales de când a făcut înmormântarea oştenilor căluţi pe câmpurile de luptă, dându-le onorul, poate vrea să

Urce în munte să vadă dreptatea obştii şi să nu-l lase singur, să zică mai târziu că a fost o răzbunare „personală”.

şi nu o acţiune „principială”. Desigur, dacă Tăureştii sunt în vorbă cu Vărzaru, atunci s-ar putea ca Vărzaru să iasă din munte şi să-i ia în cătarea mitralierelor. Vornicu s-a gândit la întâlnirea cu Virgil Belcotă. Nu se poate ca Virgil

Belcotă să nu acţioneze în Prislop şi prin secretarul celulei de partid. „Toate astea sunt din mine, tovarăşe căpitan”, i-a spus Pătru. „Ce vine de la alţii, trece prin Pătru

C. Dragalina; dumneavoastră să credeţi în Pătru ca într-un frate… Îi lipsă să vă limpeziţi pentru ce-aţi luptat cu arma.

Atât”…

Toată valea e plină de behăitul oilor, de glasurile răguşite, aburite de somn ale bărbaţilor, între care se ţes sprintene chemările muierilor şi ale fetelor. Umbre lungi, nefireşti trec prin petele de lumină în care strălucesc o clipă ochii galbeni ai oilor. Se disting măgarii încărcaţi cu

tuciuri, cojoace şi săcuri. Dulăii mârâie pe vreo margine, oile behăie a dor de păşune şi de drum de munte, turmele se-ng hesuie în ulucul drumului priporos, umplând valea cu nelinişti vechi care îşi fac loc în cugetul lui, dimpreună cu o bucurie primitivă, inexplicabilă şi indescifrabilă.

Bucuria de a fi în neliniştile turmelor. Unde-o fi Natalia aia pe care a iubit-o în casa mică a cetăţeanului Ion

Groza având numărul de casă 421, că i-ar şedea bine lângă el şi el s-ar simţi mai al locului lângă ea. Se gândeşte la vizita făcută, cu Valentina, Pictorului, când

Andrei Ciucă îşi ţinuse dizertaţia despre capacitatea artistului de a surprinde esenţialul prin particular, când făcuse consideraţii asupra filosofiei pozitiviste care, limitativ, afirmă că singurul adevăr accesibil artistului este adevărul faptului, combătuse afirmaţia cu un fel de intransigenţă ironică, spunând că „faptul nu epuizează adevărul”, acesta trebuind să fie pus în lumină de artist prin legile generalizării artistice. Numai aşa arta poate reflecta întotdeauna diferitele laturi şi conexiuni ale vieţii sociale prin intermediul raporturilor dintre indivizi… Lui i se păruse că Andi citează din memorie un paragraf dintr-un manual de estetică. Pe urmă îl iritase slugărnicia cu care Andi se prosterna în faţa tabloului hieratic, împietrit, ceva cu aer de supranatural, un fel de gigantism supraomenesc, care, lui, îi produsese o revoltă surdă, pentru că tabloul acela şi comentariul lui Andi îl umileau în demnitatea lui elementară de om. Natalia se întorsese la

Globurău şi el începe să creadă că întâlnirea a fost întâmplătoare şi nu pusă la cale de Virgil Belcotă prin Pătru.

Ar fi vrut să rămână pur sub lumina licăritoare a stelelor, ca în adevăr roua să-l fi spălat de toate aluviunile, îşi dă seama că este caraghios şi ascultă lacom noaptea care-l îmbogăţeşte:

— Ţiba, oaie!

— Un pusăşi muiere tuciu?

— Păi dacă eşti păcurar, stai lângă oi şi n-o mai pişcă

pe aia de ţâţă, că nu crapă.

— Braica, na Braica!

— Mă a lu’ Nică!

— Hai mă, că-i zâuă!

— Ce facem, Petre?

— Zâsăşi că urcă şi don căpitan?

— Încălecăm, spune Pătru. Don căpitan e aici!…

Unde-i chinezu’?

— Încălecarea.

Tot drumul este plin de oi. Până în Rămână. De-o săptămână coboară oile Prislopului. Acum s-au strâns toate aici.

Vornicu ştie că sunt turmele celor din tabela „Mijlocaşi”.

(tabela nr. 2) şi „Săraci” (tabela nr. 1), mai sunt oile Belcoteştilor, turmele popii Barbă Neagră, îi simte pe oameni încrâncenaţi, după cum suduie, după cum se mişcă şi după cum aprind mai multe făclii şi lămpaşe decât este nevoie, după cum trec prin peticele de lumină cu boatele de lup la subsuoară şi după cum se strigă între ei.

— Mă, frate Gheoarghe, aici eşti?

— Aici!

— Tu, Ioane, ţinte de taică-tu şi n-o lua lela după năravu’ tău.

— Ia mai lasă-mă, mamă!

— Tată, tată!

— Ho, mă, că n-am murit încă!

Se strigă între ei, să se ştie toţi unii aproape de alţii.

Pătru i-a atras atenţia la felul cum reacţionaseră prislopenii atunci, după şedinţa cu „responzabilii”, când au afişat ei la primărie planul hotarului cu munţii obştii furaţi din vechi de Tăureşti. Vornicu a lucrat două nopţi la planul acela, l-a tras în tuş, a colorat păşunile în verde, oamenii s-au strâns în faţa primăriei, veneau pe rând, ori în grupuri mici, s-au uitat, au tăcut, s-au dus fără o vorbă. A doua seară au venit mai mulţi. Au început să bodogăne, de la bodogăneli au trecut la sudălmi, marţi printre buze, miercuri mai tărişor, joi au suduit în lege şi noaptea satul

s-a umplut de behăitul oilor coborâte de prin păşunile închiriate pe bani grei ori pe-a treia parte din lână, din caş şi din brânză, au fost câteva zile de foială, de umblete şi de nelinişte. Ziua stăteau tupilaţi pe la sălaş, pe la stâne.

Noaptea începeau să se mişte, să coboare în sat şi să-i suduie „oră ăia”. Era o desprindere dintr-o spaimă socială veche, înrădăcinată adânc. Era un început de regăsire în tăria colectivităţii, stătea în primărie cu Pătru, cu Piţu, lăsau ferestrele deschise şi ascultau ramătul din ce în ce mai explicit al oamenilor coborâţi de la sălaşe şi de la stâne.

O aude pe Mădălina, nevasta lui Pătru, tânguindu-se cu glas pierit:

— Petre, brăduţu meu, să nu te bagi mă în foc, că-i ştiu oră Tăureşti şi-mi sângeră inima de frică, Petre! Şi oră

Guguleşti îi ştiu, stai între oameni, nu te-mpieptoşa singur, ţine-te cu don ofiţâr cum te-ai ţânut în bătaia a mare şi oră lângă Amăriuţii şi vezi mă cum ne pasc ăia mioarele, că atâta avem oră sufletu’nost?!

Radu Vornicu ascultă şi tace. Totul ţine de el, ca şi când ar sta între turme dintotdeauna. Calul de oaste fornăie şi bate cu potcoava în drum. Radu Belcotă este la Timişoara să-şi cumpere culori, pensule, de fapt s-a dus cu Maria, cu fosta lui colegă, s-o ajute la bagaje. Nu ştie nimic, Belcotă nu i-a spus nimic, pe doctoriţă n-a văzut-o decât de câteva ori; se pare că este vorba de ceva esenţial, Belcotă a slăbit, umblă halucinat, are privirea grea, opacă, n-a venit încă vremea mărturisirilor. Din vale se aud tropote şi glasul primarului, al chinezului, răguşit de somn, dând bună dimineaţa. I-a spus lui Pătru să ia comanda, cunoaşte munţii, cunoaşte oamenii, el vine ca stat-majorist ca topometru, când o fi să măsoare păşunile şi să le ţăruşască.

— Bine, Mădălină, spune Pătru. Nu mă-mpieptoşez, să fii tu împăcată… Şi acu du-te că îndăluim… Ai grijă de ăi mici…

— Doamne-ajută! se aude glasul bubuitor al popii

Barbă Neagră care-şi desprinde silueta mătăhăloasă

din întuneric.

Caii se urnesc sub pologul verde-albăstriu al preceasului de ziuă. Intră în Rămână doldora de stele mărunte, călcându-le în copite. Se mişcă turmele. Măgarii. Câinii. Caii fornăie. Îşi scutură coamele. Când şi le scutură se aud clinchetind lănţugele căpestrelor. Miroase a turmă de oi.

A lână umedă. Vornicu îşi descoperă simţurile. Sunt vii şi lacome de toate semnele universului, receptându-le proaspăt, nealterate şi neviciate de nimic intermediar. Aude caii jucându-se cu buzele prin apa râului pe care-l simte rece şi vesel. Oamenii sting făcliile în Rămână. Făcliile sfârâie, scot scântei şi fum alb cu gust de răşină. Pe deasupra turmelor, deasupra oamenilor, legănat în cerul prin care trec apele verzi ale zorilor, se înalţă tremurător şi pătimaş un glas în volt de fată:

Fă-mă Doamne ce mi-i face:
Fâmă roata stelelor
La poalele munţilor, *în calea păcurarilor*.
Că-i şi badea păcurar
Şi nu l-am văzut de-un an…

Caii ies din Rămână. Pătru vine scară la scară.

— Urcăm satul la munte, acolo unde-au îngheţat din vechi spaimele, puterile, Dumnezeii şi Vrăjile Prislopului, îi şopteşte şi-l vede descoperindu-se pentru că cerul s-a deschis până dincolo de cer şi-n verdele lui palid, adânc, un verde subţire şi nefiresc, se arată solemn şi aspru Sglivărul.

Radu Vornicu îşi regăseşte capacitatea de a exista în planuri simultane. Capacitatea de a asimila până la amănunt lumea care-l înconjoară şi de a readuce în conştiinţă

„Tema lui fundamentală de astăzi”, volumul la care lucrase cu Mefisto, văzut din perspectiva prezentului, perspectivă care asimilase straniu discuţiile cu Grigore Cenuşă în legătură cu viciile istoriografiei în general, apoi afirmaţia lui Cenuşă, tip de o francheţe jignitoare: „văz eu că pe tine ofiţerule nu faptele, nu revoluţia te interesează,

pe tine te interesează cum s-a ajuns aici şi pe ce temei, ca să te convingi pe ocolite, raţional, cu documente”… Nu ştie când au trecut 28 de zile de la despărţirea de Valentina. Două scrisori de la ea, exuberante, „am ieşit la peisaj”, şi-au dat întâlnire la 10 august la Timişoara, el o va aştepta la rapid, mama l-a somat să i-o prezinte pe

„Noua lui soţie şi să-ţi precizezi statutul dragul mamei, cine eşti, ce eşti şi ce faci, că ordind găsim o bucată de pâine pentru tine şi de ce nu vrei să intri în învăţământ dacă ţi-ai luat licenţa?… S-a întâmplat un lucru groaznic cu

Marian, aşa că Sanda a rămas văduvă cu un copil mic”.

Marian, pilot de bombardament în picaj, băiatul celor mai săraci oameni din sat, eminent la cursuri, mereu bântuit de idei stranii… Vornicu lipseşte de câţiva ani de-acasă şi iată, sora lui, Sanda, a şi rămas văduvă…

— Că de ce să-mi bată mie în şolocat noapte de noapte, morşolit cu funingine, întreabă tare Ochişor, care-i călăreşte în stânga… Nu-i casa mea? Nu-i averea mea? N-am muncit-o cu mâinile mele? Atunci, de ce să-mi bată?

Nu mi-s io slobod să gândesc cum vreau şi cum îmi cade mie bine? Adică să-mi schimb gândurile? Am contract cu statu’? Am! Adică cum să nu-mi samăn io pământene?

Că nu le place lor? Şi-atunci îmi bate mie în şolocat cu pistolu-metraleră? Să n-am pace şi hodină noaptea?

— Nici mie nu-mi place să-mi arate boata, Ochişorule!

— Are drept, Ochişor. Şi Pătru Bujor are drept!

— Nisăm oameni oră picioarele noastre.

— La ce să ne arate ei boata? Asta nu-i politică, mă!

— Ne-am cam săturat noi de aşa politică.

— Doar eu ochii noştri am văz’t actele.

— Şi de la Maria Terezia…

— Le-o rânduit don ofiţâr.

— Dacă merem cu oile, nu ajungem decât mâine sară. Petre.

— Să margă comizia şi să măsoare.

— Să tragă cu lanţu!

— Ce să tragă mă, cu lanţu, când tot muntele-i al obştii?

— Uitaţi oameni cum îl bate soarele, mă!

— Parcă-i de mătase!

— Păi ce păşune-i aia…

— N-o vedzi cum străluce şi se dezmiardă în soare?

— Parcă-i fată mare!

Odată cu lumina dimineţii, parcă s-au înmulţit. Merg călări, au umplut drumul, îşi ţin boatele de lupi cruciş în şei, muierile călăresc voiniceşte în urmă, le vede pulpele arămii, au la oblânc desagii albi, vârstaţi cu negru, vin şi turmele, măgarii cu tuciurile, cu saricile, câini, prăfăraie, behăit de oi, miei din fătările târzii ţopăie pe picioarele ţapene, valea este plină de albastrul strălucitor al dimineţii, albastru proaspăt şi fraged, uite că, slavă Domnului, Valentina are peisaj cât pofteşte. L-a nemulţumit vag exuberanţa scrisorilor de la ea, pagini întregi despre nimicuri, apoi o pagină scrisă cu tuş negru cu extrase dintr-un manual de estetică, extrase comentate de Valentina destul de stângaci, prin care-i demonstra ataşamentul ei la o artă

„Realistă, revoluţionară, care să exprime năzuinţele adânci ale poporului”, parcă l-a auzit pe Andi, pe Pictorul cu cap leonin, Pictorul guturăiat, când Augusta l-a privit cu satisfacţie rea, ca şi când s-ar fi bucurat că el s-a însurat cu Valentina. îl supără că Valentina „iese la peisaj” acolo.

De ce naiba nu i-a trecut prin cap să vină aici? Ştia de

Belcotă, ştia că Belcotă pictează, el a văzut ce tevatură este când Belcotă „iese la peisaj”, cu tot tacâmul încărcat pe cal, cum naiba îşi cară Valentina ustensilele şi unde se duce să picteze? În Cişmigiu?… La Herăstrău? Nu se poate da în spectacol. Cu cine iese Valentina, că n-o vede urcându-se singură în trenurile supraaglomerate – care s-o lase undeva prin preajma Bucureştilor?!… Este o trecere stranie de la rolul jucat în profesie, de la existenţa în prim-plan, la rolul pe care l-a acceptat aici, cu toate că

s-a asimilat fără greutate şi oricând şi-ar putea clădi o casă, oricând şi-ar putea sădi o livadă, singurătatea muntelui nu i-ar face decât bine, desigur, Valentina nu s-ar acomoda, nu este făcută pentru viaţa de-aici; cât despre istorie? Ce este altceva istoria decât o retrăire în esenţă a marilor înţelesuri umane, o definire a instituţiilor, o reconstituire a specificului dezvoltării comunităţilor umane, dezvoltare în care – aici

Grigore Cenuşă avea dreptate, confirmându-l pe Profesor – un rol preponderent îl au factorii economici şi sociali… El a încercat să definească una din instituţiile fundamentale ale românilor: oştirea de după perioada fanariotă, neglijând, îşi dă seama, ansamblul vieţii economice, sociale, politice, intelectuale a timpului. Va trebui să revină. I-ar plăcea să poată lucra câteva luni în arhive, restul timpului să-l trăiască aici. Fără complicaţii. Simplu.

Să fi îmbătrânit înainte de vreme? Dacă este vorba de specificul dezvoltării comunităţilor umane, nu asta făceaici, cercetare vie aplicată uneia din comunităţile şi ea fundamentală, a românilor? Păstoritul! Atunci? în ce constă sentimentul de provizorat?

— Un’ vă duceţi prăpădiţilor şi lotromanilor şi cioclendărilor voi? Tot tu, mă a lu’ Nică? Nu-ţi ajunse că te-o lăsat Pavil în viaţă? Şi tu, ofiţârule? Şi tu mă, şefule de post? Tu ce cauţi cu ei, Ochişorule? Va-s că şi tu?! Mă!…

Oră unu să nu vă mai prind la moară! în Topla vă ţâp sacii!

Buiţi în păşuni?… în moară la ce nu buiţi, mă? Uite, mă, săcurea! Care vrea, mă? Pătru Bujor? Şi tu erai?… Şi

Ion Groza?… Şi Ion Cătănuţă?… Tu-ţi luminarea mâni-ta.

Ion Groza!

— Ia mai leagă-ţi căţana, morăriţo, că acu…

— Pfui, neam de venitură, tu plutonerule!… în faţa averii mele să nu vorbeşti…

Persida Lala sprijinită într-o secure cu coada lungă stă în gura ogaşului care duce la moară. E înaltă, voinică,

cu obrazul gălbui tăiat în toate părţile, semnele vremii.

Are buzele subţiri, bărbia ascuţită şi în ochii verzi, mari.

Radu Vornicu nu reuşeşte să citească nimic. Teritoriul intim, inviolabil, cu adevărat inviolabil al Persidei Lala.

După descinderea de la moară, Pătru îi povestise cum a atacat Persida Lala, prin ’46 ori ’47, a atacat pătulul primăriei, noaptea, venită cu neamurile. Au lovit paznicii cu boatele, tovarăşi din celula de partid, era şi ciobănaşul

Ianoşel Sabin, au furat cucuruzul adus prin economat, l-au snopit pe Piţu şi au vrut să dea foc la primărie. N-au putut-o dovedi, cu toate că şi-a pierdut năframa. Acum

Persida Lala se uită undeva în cerul gol, lepădând vorbele din vârful limbii, ca şi când ar probozi în pustiu. Amăriuţii îşi împinge calul în faţa femeii.

— Când cobor, să-l scoţi la inspecţie pe morarul ăl bătrân, vrăjitoareo! Cu unghiile tăiate, bărbierit, nu cum mi-l arătaşi rândul trecut. Şi-acu, marş de-aici!

Caii deapănă drumul la pas. Radu Vornicu ascultă atent blestemele Persidei Lala:

— Să vă crape ochii în patru şi-n patrusprezece, în marginea drumului să muriţi, fără lumină şi fără lacrimă, cum intraţi voi în averea omului şi până la a noua spiţă să vă blesteme copiii şi nepoţii, că…

— Nu-ţi mai veni drăguţu? Talpa iadului! spune o muiere… Ce tot meliţi şi dărăceşti?

— Du-te şi trage-l pe morar de ceva.

— Pe asta n-o satură nici reproducătoriu ăla, de-l aduse Mărtin… Nu râde nimeni.

— Nu huli, Persido, bubuie glasul popii Barbă Neagră… Voia poporului, voia lui Dumnezeu! Adevăr zic ţie, destul desfrâu al lotrilor pe capul nostru şi adevărul iese deasupra ca untdelemnul, Persido! Căieşte-te şi pocăieşte-te.

— Pocăieşte-te tu, cel ce te-ai dat cu cioclendării, popă hameş de buric muieresc ce eşti, strigă Persida Lala.

Moara rămâne în urmă. Neagră. Radu Vornicu se gândeşte la secretul morii, jgheabul, la morarul otrăvit cu zeamă de omag, „secretul proprietăţii” îşi spune „secretul teritoriului inviolabil”, la aventura averilor din

Prislop şi asta ţinând de teza fundamentală asupra comunităţii arhaice a oierilor din Prislop, organizată grănicereşte de imperiul austro-ungar şi-l vede pe Sergiu Bloch, fratele fostului proprietar de joagăr, Erwin Bloch, „domnul Bimbi ăl mare”, zâmbindu-i chinuit. Probabil nu este învăţat să călărească şi mai ales nu suportă şaua din lemn.

Sergiu Bloch se gândeşte la carnetul acela nenorocit pe care-l obligă să-l ţină tovarăşul Ardelean, carnet care-i priveşte pe cei de aici, pe Pătru, Piţu, Amăriuţii şi mai ales pe căpitanul de aviaţie care-i râde încurajator şi-i spune să pună sub pulpe pătura. Caietul blestemat şi frica asta blestemată.

*

— Ăştia-s don colonel… îi luăm cu două mitraliere.

— Ţi-am spus că te-ai tâmpit. De când cu percheziţia, te-ai tâmpit. Nu-ţi mai arde decât de moară, cretinule.

— Da’ don colonel!

— Pavele!

— Ordonaţi!

— De ce fac eu politică, mă, cu tine? De ice te instruiesc, Pavele?

— Să ajung deputat, după ce-om da lovitura de stat, ca să apăr interesele grănicerimii şi…

— Şi?…

— Îâăi…

— Şi să demonstrezi în parlament tragedia poporului român, popor de ţărani, jecmănit de comunişti mai rău decât de fanarioţi, Pavele.

— Să demonstrez în parlament tragedia poporului român, popor de ţărani, jecmăniţi de comunişti mai rău decât de fanarioţi, don colonel.

— Perfect… Ţi-i iau pe ăştia cu două mitraliere. Şi ce-am rezolvat, Pavele? Am adus toată securitatea şi miliţia

aici. Urlă toată presa. Barbariile săvârşite de contrarevoluţionari. Omoară femei şi copii. Familii întregi distruse… De asta am nevoie?

— Nu aveţi, don colonel!

— Mi-ai raportat că lichidează păşunile.

— Da, don colonel.

— Ai păşuni?

— N-am!

— Lasă, mă, să-i arate ăştia lui Stângu care drum duce la Roma.

Vărzaru fumează o ţigară de foi. Este în halat şi papuci. Victor i-a făcut o legătură serioasă. Totul este mai mult decât serios. Nu se poate amesteca în mărunţişuri.

Tăureştii l-au prădat pe popa Barbă Neagră. Popa a dat fuga la stareţul Eftimie să se plângă. E deştept popa. Bănuieşte că stareţul este în legătură cu el. Ce credea? Că scoate oamenii să-i someze pe Tăureşti? Altă dată? Altă dată îi invita la prefectură, ori venea el aici, se dădea o masă, discutau, se împăcau… Şi dobitocul ăsta care-şi teme moara… De-o lună încearcă să-l facă să gândească la scară naţională şi mondială… Imposibil. Se-ntoarce mereu la moara lui. La sistemul lui, ingenios până d l-au descoperit, de a lua uium. Pe ta-su îl ţine într-o cocină, dinc Qlo, ps insuliţa din mijlocul apei… Comuniştii au scos satul, turmele, să asedieze o păşune. E pitoresc aspectul ăsta şi inedit. Turmele trec într-un nor de praf, trec femei, poate frumoase, cu mirosul acela aţâţător de subsuori umede, de lapte, astea miros mereu a lapte, a busuioc, focoase.

Trec măgarii, câinii, toate zgomotele se amestecă – simfonie pastorală, dom’le – cine dracu’ a spus-o şi pe asta? – când o lua ministerul trebuie să se ducă la o operă, pe la teatru, să mai citească, într-un fel este nevoie, este reprezentativ. Chestiunea care se pune este a momentului.

A momentului politic mondial şi intern, când se va da semnalul. Pretutindeni sunt focare de război, ruşii au şi ei bomba, s-a constituit un stat hibrid, Republica Democrată

Germană, nemţii n-au mişcat, asta este de

neînchipuit, îl surpă ideile despre nemţi, de altfel au trăit mereu neuniţi, chiar Kaizerul, chiar Hitler nu i-a unit... Ex-colonelul îşi pileşte unghiile şi le rotunjeşte, şi-a impus un mod de viaţă spartan, dar civilizat; nimeni nu ştie clipa când trebuie să se arate în lume şi-atunci?... Se pun problemele comenzilor viitoare de armament şi furnituri pentru armată, de aici interesul pentru el, toţi ştiu că în cazul

„Loviturii" va lua ministerul, îl linguşesc, inginerii vin la schit, s-au pocăit, îl caută... Din când în când se uită la coloana şerpuitoare, leneşă, de oi, de femei cu tulpane colorate, călărind bărbăteşte, îşi trage bărbia în piept, e proaspăt ras, Maria îl tratează draga de ea, se simte mult mai bine, înviorat, are să-i deschidă o clinică în plin centrul

Capitalei, ori la Sinaia, îşi aruncă ochii pe ferestruica-crenel şi mormăie:

— Pitoresc, dom'le, pitoresc...

Cum coloana nu se mai sfârşeşte, îşi bombează pieptul şi-i spune lui Pavel Lala, pe care-l consideră una din creaturile lui în viitorul stat:

— Ia treci la hartă, deputatule, să refacem situaţia internaţională la zi!

3.

Radu Vornicu se lasă absorbit în atmosfera, dacă nu de transhumanţă, nu poate fi vorba de transhumanţă, este ceva ce ţine de transhumanţă şi în acelaşi timp de o urcare tradiţională la munte; dublată de sentimentul viu al luptei (nu poate evita realitatea), al luptei sociale, în ultimă instanţă al luptei de clasă. Grigore Cenuşă îl seminarizase straşnic în spaţiul materialismului istoric şi dialectic, toată lumea în toate şedinţele invoca materialismul, până şi cretinoidul de Magra, cheia problemei se află dincolo de principiile generoase pentru înţelegerea profundă a socialului, se află în posibilitatea cercetătorului de a transforma principiile în materia vie a propriei lui gândiri. Pe măsură ce se sincronizează ritmului lent al urcării la munte, dezbărându-se de solitudinea zeiască a carlingii în urcare, acolo urca o mie de metri pe minut scăldat în

singurătate, stăpân pe forţa uriaşă a motorului, însumând herghelii de cai putere, era conştient până în străfundul fiinţei de această forţă mecanică, de forţa lui interioară care stăpânea logic şi implacabil propriile-i reacţii ca şi reacţiile maşinii, deci: pe măsură ce urcă se reîntâlneşte pe sine lacom de realitatea brută din jur şi la fel lacom de sugestiile acestei realităţi în universul lui interior aflat aici, la Prislop, într-un permanent exerciţiu de echilibru.

Este totuşi ceva cumplit în pasul legănat al cailor, în forfota lacomă a turmelor, în modul care urcă bărbaţii şi muierile, părticica asta de umanitate răscolită de revelarea adevărului unui drept sacru, venit din memoria obştei, drept redescoperit de această conjunctură, drept scos la lumină din uitarea arhivelor şi din uitarea obişnuinţei sau, mai corect, din obişnuinţa nedreptăţii. Vornicu îşi mărturiseşte că este curios nu atât de înfruntarea dintre obşte şi posedanţii actuali, descalificaţi moral prin adevărul actelor, cât este curios de consecinţa gestului colectiv, de valoarea morală a urmărilor lui. A recupera avutul obştesc i se pare un act normal. O revenire la esenţă.

La firesc. La matrice. La ceea ce a dat personalitate, viaţă, viabilitate obştei de munte grăniceresti. În ce măsură obştea se va regăsi dinamic în confruntarea ei cu tâmpul actual, în ce măsură se va reorganiza ca să-i supravieţuiască, să-l încorporeze, asta este de fapt problema pe care i-o pune aventura străveche a sosiilor, aventura existenţială a acestei comunităţi umane cu atâtea rezonanţe în devenirea instituţiei de care este legat prin întreaga lui existenţă: oştirea. În planul realităţii directe, nemediate, observă de câtva timp străduinţa lui Bimbi ăl mic, Sergiu

Bloch, să-i călărească în preajmă. Ştie foarte puţine lucruri despre Sergiu Bloch, pe la şedinţele la care a asistat sau a participat. Sergiu Bloch era neîndemânatic, nu-şi găsea „glasul” cu care să se sincronizeze, era vizibil, făcea eforturi disperate să-l găsească, se inhiba, şi atunci trecea la principii. Oamenii îl ascultau respectuoşi, apoi

săreau peste el, adică reveneau la ale lor şi Sergiu Bloch rămânea într-o tăcere grea, rozându-şi unghiile. Vornicu îi face semn cu mâna şi-i spune să-şi bage sub fund o pocroviţă, cum naiba călăreşte pe şaua de lemn neacoperită? Oile behăie.

Este peste tot un zăduf abia treierat de briza care urcă din vale (se gândeşte la capitolul „vântului termice", din manualul pentru piloţii tineri pe care l-a abandonat la jumătate), tăunii înţeapă caii care bat cu cozile, câinii au scos limba, jujăile le atârnă între picioare şi din pricina asta câinii merg nefiresc. Unii au la gât ragile late pline de cuie – ascuţite să-i ferească de muşcătura lupului. „Când te gândeşti că am confundat ani de zile universul cu perimetrul aerodromului sau al carlingii". 11 cuprinde o bucurie profundă, reală, tonică, amintindu-şi de felul generos în care destinul l-a scos mereu din acel univers pe care el se încăpăţâna să-l considere total şi unde, el a înţeles prea puţin acele semne de bunăvoinţă ale destinului şi acum, poftim, tot Mefisto i-a jucat renghiul, pentru că dacă puse ducea la Mefisto şi cu Mefisto la Profesor…

Ce rost şi ce rol să joace întâmplarea în destinul lui? Să aibă întâmplarea forţa de a i-l schimba? în ce sens?

…Pe Sergiu Bloch ziua îl apasă şi-l striveşte în şaua nenorocită de lemn care i-a ros pulpele. Gloaba pe care călăreşte se bate mereu cu copita sub burtă, atunci se descumpăneşte şi scapă piciorul din scăriţa de lemn. Când nu se bate cu copita, gloaba îl şfichiuieşte cu coada şi nu înţelege ce rost are să călărească aici, abia se ţine în şa, ce legătură are cu peisajul ăsta care l-a inhibat şi terorizat de când era mic şi ce chestiune de viaţă şi de moarte se pune între păşuni şi el? Nu are niciun rost, aici. Între păşuni şi el nu există nicio legătură, aşa cum afectează că ar fi descoperit o legătură fostul ofiţer, care-i tot face semne să vină aproape; dar el nu ştie cum să silească gloaba să grăbească pasul. În ce fel vrea fostul ofiţer să-şi rezolve viaţa aici? Pătru, da. O face cu fălcile încleştate. Ori merge pe drumul pe care-a apucat, ori se întoarce de unde-a

plecat, adică în nefiinţă, în ratare, pentru că Pătru este conştient, nu trăieşte halucinat, şi-a pus toată viaţa aici, pe cartea asta. Dar el? A lucrat în arhivele grănicereşti aproape o lună, ca mai apoi să vină ofiţerul şi să-i finalizeze munca. îl pasionase într-un timp, era ceva nou, scăpase de cooperativă, muncă fără orizont, luptă inegală cu unii de la fisc şi de la Sfaturile populare puşi pe căpătuială… Sarcină de partid. Ce-i aceea sarcină de partid?

Nu poate fi un scop în sine. Este un mijloc… Se uită la fostul ofiţer care vorbeşte cu Pătru, aude când Pătru spune: „Mă gândesc că n-ar fi bine să ne despărţim de turme şi de oameni. Mâine ni-s în Vârfu Dobrii şi facem atunci recunoaşterea de luptă”, la care fostul ofiţer râde şi cineva preia ce-a spus Pătru:

— Aşa zâc şi io, Petre! Nisăm laolaltă şi-avem mai multă putere.

— Merem cu oile, Petre.

Nu înţelege obiceiul ăsta al prislopenilor de a prelua vorbele parcă aruncate într-o doară, ca să le răsucească pe toate părţile ca şi când cine ştie ce forţe magice ar rezida în acele vorbe, ca pe urmă să le dea drumul peste umăr la vale, le trec femeilor, păcurarilor şi vorbele se-ntorc la cei din capul turmelor parcă rotunjite, cu alte înţelesuri care lui îi scapă şi asta-l înstrăinează, îl inhibă, aproape îl paralizează. Se înşală că participă, după cum îi înşală şi pe ceilalţi care-l iubesc în felul lor aspru, poate nu-l iubesc, îl acceptă din obişnuinţă; nici el nu-i poate iubi, nu poate iubi pe nimeni, lumea lui este alta, a ideilor, a conflictului lor, lumea lui este sfâşietor alta, lumea aceea imponderabilă a culturii, fără nicio delimitare, grandioasă, neagresivă, lume în care un pro sau contra, o opţiune, o negaţie sau o afirmaţie nu aduc după sine o bâtă la scăfârlie sau o rafală în piept, lume în care poţi migra de la minus infinit la plus infinit. A întâlnit în redacţia ziarului timişorean – trimite săptămânal pentru pagina de duminică o corespondenţă cu tentă de eseu, ziarul este schematic, butucănos, aspru, plin de invective –, a întâlnit un fost coleg de facultate venit de

la un ziar central. Elegant, jovial, l-a bătut amical şi protector pe umăr – era fiul unui anticar de pe cheiul Dâmboviţei, n-a prea strălucit, s-a eclipsat în timpul dictaturii şi i-a spus: „Mă Sergiu, vino la Bucureşti. În trei luni te-am lansat. E luptă, mă, pentru tine, inteligentă…” I-a fost frică de necunoscut. După cum îi este frică de realitatea care-l înconjoară. Singura lui fericire este singurătatea lecturii. Ideea… „Ce caut aici?”, se-ntreabă Sergiu Bloch izbit brutal de mirosul greţos al turmelor şi cailor. Munţii stau încremeniţi de jur-împrejur, peisaj dezolant şi terifiant. De acolo, din munte se prăvăleau spaimele copilăriei: furtunile cu trăsnete şi tunete, ceţurile groase, puhoaiele şi lavinele de bolovani, bandiţii mascaţi care l-au prădat pe bunicul Bloch şi l-au spânzurat în cârligul lămpii din crâşma veche. Pe urmă adunările populare, greoaie, crâncene şi încrâncenate.

Într-o noapte, lucra, îşi scria eseul de duminică: „Libertate şi necesitate”, încerca să subordoneze sensul libertăţii noţiunii de necesitate, când i-a bătut cineva în oblon.

A făcut o criză. Cei din munţi aveau obiceiul ăsta cumplit.

Pe urmă trăgeau cu pistoalele-mitralieră… Când şi-a revenit a recunoscut parola. Era Ardelean de la raion… S-a uitat

Ia el cu privirea aceea grea, l-a înspăimântat cu neregulile, cu încălcarea grosolană a normelor vieţii interne de partid, i-a demonstrat că secretarul celulei de partid este o creaţie a lui Matei Pava, primul-secretar de la raion. Un act antipartinic pentru că Pătru C. Dragalina este un fost subofiţer antonescian, spaima soldaţilor, a luptat în războiul nedrept împotriva Uniunii Sovietice, în consecinţă el, Sergiu Bloch, victimă a uneltelor antonesciene, are sarcină să ţină o evidenţă a tuturor faptelor „mârşave, banditeşti” ale fasciştilor travestiţi în secretar de partid şi preşedinte de sfat popular şi ale celor doi antonescieni notorii, ofiţerii deblocaţi, care au făcut joncţiunea cu vânduţii din celula de partid. Este evident că

se naşte, chiar sub nasul comuniştilor cinstiţi, o grupare contrarevoluţionară care are drept scop să acopere teroriştii banditului

Vărzaru. Pe Sergiu Bloch îl înspăimântară toate astea. Pe şeful legionarilor, profesorul Simu Belcotă, îl întâlnise într-o zi şi discutaseră în apropiere de joagăre despre fatalitatea istorică şi fatalitatea biologică care marcau atât de adânc destinele oamenilor, ba chiar profesorul îl avertizase să nu doarmă în camerele din faţă, să aibă undeva un refugiu cu ieşire spre curtea vecinului…

Poate se gândeşte prea intens la Ardelean şi la Pătru, pentru că Pătru întoarce capul, îi zâmbeşte, are privirea aceea hotărâtă care pe el îl derutează şi-i spune fostului ofiţer:

— Ia vedeţi, tovarăşe Vornicu, o ieşit toată Poiana-Lungă în calea noastră.

Dinspre culme, de sub cei trei mesteceni pletoşi se aud chiuituri sălbatice. Sergiu Bloch se chirceşte în şa. În faţa coloanei vin la trap bătut câţiva munteni negri, bărboşi, la oblânc cu aceleaşi ciomege oribile, bătute-n cuie.

Alţi călăreţi coboară de pe coaste.

— Măăă a lu’ Nică, măăă!

— Uiuiuuu!

— Uiuiuuu, măă!

De Sub Pogara, pe drumul priporos se lasă câteva ciopoare de oi. Muieri tinere, fete cu flori la ureche, îmbrăcate de sărbătoare, aşteaptă în marginea cătunului. Oile vin domol, umplu tot şleahul şi poalele livezilor, păcurarii strigă, feciorii trag măgarii pe sub nuci şi descarcă tuciurile. Toată coasta este plină de behăit, de nechezatul cailor, de gura muierilor.

Radu Vornicu descalecă lângă Pătru. Este acolo chinezu’, Piţu, care se uită-n cer cu mâna streaşină.

— Ia uitaţi mă oameni, ăsta-i întâiul cocostârc pe care-l văz io în vara asta…

Cocostârcul se roteşte între munţi cu aripile larg deschise, Vornicu simte aerul lunecându-i mângâietor pe

trup, are senzaţia că el însuşi poate deschide braţele şi plonja în albăstrimile subţiri care încheagă valea, cocostârcul taie cerul în cercuri largi, maiestuoase, apoi vine Ochişor şi-i spune:

— Să trăiţi, don'căpitan, Ruja vă pofteşte să mâncaţi cu noi, că-i venită cu oile din păşune şi se-ntoarce acasă prăstră culme.

— Vă rugăm, comisia! Poftiţi.

— Noi care nu ni-s în comizie ce facem?

Chinezu, Piţu, şopteşte:

— Să fie secretă, Petre.

— De ce?

— Să n-afle Taurii.

— Crezi că nu ştiu?

— Ştiu!

— Lasă-i, mă. Să fie sfat de obşte. Ce ziceţi, tovarăşe

Vornicu? Dacă iau şi ei parte se cheamă că-şi iau şi sarcini. Au şi alt moral. Ce secret să fie aici?

— Punem pază?

— Nici nu se poate altfel!

— Bine Petre! Niciodată n-or fost lângă noi ca acum.

— Mergeţi în rond, tovarăşe Vornicu?

Vornicu îi recunoaşte lui Pătru, pentru a câta oară? măsura şi tactul. Îi spune „tovarăşe Vornicu", foarte rar

„Don căpitan", se sfătuieşte cu el firesc, a adoptat un fel de relaţii familiale, ca faţă de un frate mai mare, silindu-l să renunţe la scorţoşenia lui militară şi la tonul aspru, de comandă, care nu admite replică, într-un fel umanizându-l, scoţându-l din schematismul regulamentar, care, fără voia lui, îi devenise nu o a doua natură, ci natura lui obişnuită.

— Vă întoarceţi? întreabă Sergiu Bloch şi lui Vornicu i se pare că omul trece printr-o criză. Glasul este timid, ca şi când Bimbi ăl mic ar fi bolnav.

— Duceţi-vă şi apăraţi turma de lăcomia lupilor, fiii mei, tună glasul popii Barbă Neagră de lângă unul din focurile aprinse în coastă. Lumina flăcărilor îi aruncă umbra uriaşă până în mijlocul poienii. Vornicu urcă cu

Pătru dincolo de lumina învâlvorată. Îi împresoară întunericul.

Lin. Rece. Negru-albăstrui. Urcă amândoi prin păşunea cotropită de somn. Din rădăcinile ierburilor adie răsufletul cald al pământului dospit la soare, răsufletul lui înmiresmat. Dinspre creastă vine boarea rece a codrului de molid. Se vede cerul, polog ţintat cu stele, constelaţiile sunt nefiresc de aproape, mai aproape ca într-un zbor de noapte, se văd coamele negre ale munţilor, piscurile golaşe învăluite într-un abur părelnic de lumină argintie, totul într-o solemnitate măreaţă, chemând parcă veşnicia şi detaşarea.

Megale Syntaxis ţes astronomias a lui Ptolemeu cu cele

13 cărţi, de la astronomia sferică la primul model matematic al lumii, şi asta când? Prin anul 150, la o jumătate de veac după tragedia lui Decebal, când oierii daci de aici învăţau să se numească *pecurari* şi latinizau numele uneltelor de oierit numindu-le *lopariu* şi *sărcineri* şi *dul*; unde o fi Aldebaran, *alfa* din constelaţia Taurus, căreia cei vechi, străbătând pustiurile, îi hărăziseră harul înţelepciunii? Munţii stau solemni de jur-împrejur, au vârsta veşniciei, deasupra măreţia infinită a spaţiilor celeste, acolo unde el a încercat să se definească, aici obştea în migraţia spre câtimea ei de adevăr şi înţelepciunea firescului. A echilibrului. Are senzaţia stranie că şi-a lăsat departe, o depărtare nu în spaţiu, ci una în timp, o depărtare care reduce la proporţii fireşti, care estompează, care amortizează violenţele de orice fel; deci, că a lăsat foarte departe tot ce-a ţinut de el, nu în uitare, ci într-un spaţiutimp ponderator şi obiectiv, atât de obiectiv încât, privind în noaptea senină de vară, din cerul căreia, iată, cad stele cu lungi şi fastuoase trene luminescente, cu licurici semnalizându-şi fosforescent trecerea, se vede ca într-un binoclu ţinut invers, adică îşi vede cealaltă ipostază fără ca asta să-l tulbure, ca şi când spaţiu-timpul acela ar fi devenit o istorisire cinematografică la care el participă ca spectator, privindu-l cu o ironie binevoitoare şi

îngăduitoare pe actorul care a fost.

— Aici mi-s, uico Petre.

— Săbine?!

— Io!

— Ţi-ai găsit?

— Cincisprezece feciori.

— Mă, să n-adormiţi, că ne iau ăia prin surprindere.

— N-adormim.

— Să faceţi cu schimbu'.

— Facem.

— Ţineţi potecile. Şi mărginile. De-aici, cam la două sute de paşi. Dacă simţiţi mişcare, nu faceţi larmă. Tupilaţi-vă. Să vină unu să mă scoale. Dorm la focu ăsta din marginea de sus şi-mi împlânt o boată la căpătâi, să mă găsiţi. Mă scoală fără vorbă. Îi lăsaţi să treacă de voi. Îi prindem la mijloc. Să nu daţi la cap. Mă, tu auzi? Ai de plătit nişte boate. Nu le plăti la cap. Ne apărăm, nu atacăm.

Vornicu ascultă dădăceala făcută de fostul luptător unui viitor luptător, îl ştie pe Ianoşul Sabin, fecioraş 'năltuţ şi sprinten la minte, i-a trecut vremea şcolii, a fost slugă la oi, a luat şcoala de la-nceput şi directorul şcolar zice că nu mai are ce aritmetică să-l înveţe, dacă vrea el să-i facă ore de geometrie, de trigonometrie şi de algebră.

Este în dădăceala după regulamentul de luptă al infanteriei, adaptat pe loc situaţiei de către Pătru C. Dragalina, altceva decât o nevoie de moment. Este o atitudine. O tradiţie. Uluitor ce simplu se explică atâtea din „enigmele", aparentele enigme ale obştii... El, căpitanul aviator, s-a supărat pe tradiţie din pricina unui incident penibil şi nu şi-a terminat dădăceala adresată piloţilor tineri, cartea lui scrisă pe jumătate zace în sertarul numărul doi al biroaşului stil Sheraton şi ce-a reuşit să transmită din întreaga lui experienţă de război? Nimic! Şi-a anulat şansa de a fi esenţial. De a transmite. De a se continua prin acest act esenţial care crease generaţie de generaţie în procesul căruia el îi spune: istorie. Ce-a reuşit să facă cu interpelările lui umoristice,

cu „înconjurarea duşmănescilor aripi”, propusă în locul „dublei învăluiri de flanc**;

cu portul ostentativ al mănuşilor, când mănuşile se considerau simbol al ofiţerimii burghezo-moşiereşti, cu toate fleacurile fanfarone prin care credea că-şi păstrează „teritoriul inviolabil”?! mai nimic. Dacă renunţa, dacă se stăpânea, dacă disimula, putea servi esenţialului. Obligaţiei generaţiei lui faţă de generaţiile care-o urmau. Obligaţiei de a transmite adevărul. Nemăsluit. Mefisto spusese cândva: din spirit dinastic. El n-a înţeles. Pătru o ştie din instinct. Din nevoia ca obştea să supravieţuiască în ceea ce ea însăşi a câştigat ca experienţă milenară de viaţă.

Ce şi cine i-a alterat această înţelegere elementară? Nu-l forfecase Mefisto? Nu-i ceruse să judece matur? Să arunce peste bord teribilismele, donquijotismele ieftine, să înţeleagă vremea şi, înţelegând-o, nu pe el să se ducă mai departe, ci legătura dintre generaţii pe care-o reprezenta în acel moment.

— De-o viaţă n-am mai urcat în munte cu oile, şopteşte Pătru şi Vornicu îl simte ca pe el însuşi… Să fiu singur. Cu stelele.

Pătru vorbeşte şoptit, s-ar putea să i se pară lui că vorbeşte, are acolo în turme treizeci de oi, le-a înmulţit

Mădălina, Vornicu a aflat povestea, întors de pe front şi-a găsit iubita, pe Voica, împărătiţa aceea de la priveghi, măritată cu un baci, a scăpat-o pe Mădălina de sâmceaua

Guguleştilor, ăia ar fi vrut s-o ucidă lângă bărbată-su, unul Gruiţă, din neamul Tăureştilor, scutit de mobilizare pe bani, o răzbunare, ceva aspru ce ţinea de obiceiurile muntelui, a scăpat-o şi de Tăureşti, de Stângu-Tauru, ceva care ţinea mai mult de legendă, Mădălina nu l-a mai lăsat. Pătru îi spune, tot şoptit, că Mădălina are lapte, cu toate c-o sug hameşii ăia doi, gemenii, i-a văzut doar, au burţi ca popa Barbă Neagră, i-a învăţat cu laptele de oaie, îi îngrijeşte după carte, cum zăce doamna doctor Maria, care e fiica fostului prefect, Vărzaru, şi nu mai este nevasta maiorului de la securitate, a lui Ceauşu. Doctoriţa o

cheamă pe Mădălina la „dispenzar”, tot la două săptămâni, îi cântăreşte pe gemeni, le scrie greutatea într-un caiet, nu s-a mai pomenit la Prislop. Alea se miră, se iau după Mădălina, se duc cu plozii la dispenzar, toată ziua e orăcăit de plozi la dispenzar şi el urmăreşte cum scade rata mortalităţii infantile. Mădălina este un fel de agitatoare pentru sănătatea infantilă, asta-i altă problemă, care se leagă de problema leagănului, a păşunilor, adică este o problemă nouă, revoluţionară, că înainte problema noilor născuţi stătea în grija babelor şi de aceea natalitatea, oricât de puioase sunt muntencele, era puţin peste mortalitate, are chinezu’ nişte tabele. S-a voinicit Mădălina de când are gemenii cu el, că i-a venit cu fata mortului, o ştie, cu Simina, s-a înfipt în casă şi în voreţ ca o stăpână şi-a cam început să-i simtă mâna.

— Poate că nici nu e prea rău să simtă omul mâna muierii, şopteşte Pătru.

Jos, pe coastă, ard zeci de focuri. Ard pe la marginea codrului, roşii. Oile s-au culcat, se văd valurile de miţe albe şi negre, se văd dulăii tolăniţi prin preajma focurilor, cade roua, Vornicu o aude cum cade, apoi aude pasul opintit al unui cal şi-l simte pe luptătorul de-alături, pe alter-ego-ul lui rămas aici în munte, cum se strânge-n el, cum se chirceşte în el şi un glas de jos care spune:

— Bună sara, Voico!…

— Ne-am strâns la sfat – spune Piţu, chinezu’ – din mai multe puncte. Unele puncte sunt, să zicem aşa, agrotehnice.

— Aţi reţinut, îi şopteşte Bimbi ăl mic, care nu poate răspunde la numele ăsta în spaţiul întrebării pe care i-a pus-o şoptit… Am discutat cu cineva despre fatalitatea istorică şi fatalitatea biologică. Un om instruit, dar tributar unei doctrine mistice şi misticizante, care acordă fatalităţii un credit imens, ca şi când totul, absolut totul ar fi dominat de fatalitate, care ar reduce aproape la zero construcţia conştientă, indiferent în ce domeniu… Ce părere aveţi?…

Studiaţi istoria. Este istoria teritoriul fatalităţii? Al forţelor primare? Oarbe?… Şi materialismul?

O pală de flacără, rubinie, trece peste obrazul slăbit şi neras al lui Sergiu Bloch. Radu Vornicu stă culcuşit în miţa de oaie, îşi ţine mâinile încrucişate sub cap, ar vrea să audă „punctele” fostului vânător de care, chiar şi cele agrotehnice şi până acum nu s-a gândit foarte exact la

„Punctele” fatalitate istorică şi fatalitate biologică. Carul

Mare îl obligă să găsească Carul Mic şi Steaua polară, dragostea lui secretă. Nu numai pentru frumuseţea ei.

Pentru statornicia cu care se încăpăţânează să fie ea însăşi.

Pentru statornicia cu care-l obligă să gândească la o direcţie fundamentală. Pentru că-l obligă la statornicie şi fidelitate faţă de el însuşi.

— Ce-i aia agrotehnică, chinezule?

— Îi cam ia cu tactica, spune Amăriuţii, miliţianul, lungit lângă foc… Auzi, Petre, nu-nţelesăi de ce ziseşi tu să nu patrulez terenul cu miliţienii.

— Rezervă mobilă de foc. De-aia. Dacă vă prinde singuri, vă dezarmează… Amăriuţii spune ceva de pricеasnă. Şopteşte, să nu-l audă popa care stă mătăhălos la focul lui şi care spune tare, de se aude în toată poiana.

— Agrotehnică, fiilor, adică lucrarea pământului după ştiinţă, să dea tot ce poate în folosul truditorului. Dacă vă purtaţi ca lumea, vă meşteresc nişte vălaie în trepte, unde să fie apă proaspătă şi prea plinul să irige păşunile slabe, de pe coastele mai uscate.

— Adică ne învaţă domnii de la oraş cum să păşunăm noi oile?

— Mai ştii?!… Muntele-i al obştii…

— Până acu al Tăureştilor, spune cineva.

Vornicu urmăreşte cum se leagă vorba de la foc la foc.

De fapt aventura vorbii. Ieşirea ei din anonimatul întunericului dens, spălat ici, colo de lumina flăcărilor, nu vede clar niciun chip dintre cele participante la aventura vorbei, priveşte cerul spuzit de stele, aude rumegatul oilor,

mârâitul câinilor prin somn, fornăitul uşor al cailor, schimbarea de peisaj între aerodrom şi munte nu i-a produs nicio traumă şi în acest univers catifelat vorbele joacă o piesă ciudată, una aproape suprarealistă:

— Muntele este al obştii. Adică e administrat de comizie. De primărie. îl paştem oră tarlale. îl împărţim oră tarlale. Greblăm păşunea. Tot ni-s în munte. O plivim.

— Mă, ăsta-i nărod.

— Ia tăceţi şi-nvăţaţi, spune popa Barbă Neagră.

— Alte ponturi mai ai?

— Am!

— Fatalitatea mea istorică este că aparţin unui popor victimă, aruncat de colo, colo, silit de dispreţul general să-şi găsească în ban zeul care să-l salveze. Acestei fatalităţi îi datorez lagărul de exterminare, pentru că, în ordinea firească a cauzalităţii, lagărul de exterminare este o aberaţie monstruoasă fără nicio tangenţă cu biografia mea. Vedeţi? Fatalitatea biologică este boala asta nenorocită de plămâni, care mă obligă să rămân aici, în afara lumii pe care-o înţeleg. Mă gândesc că, de fapt, omul este ceea ce ascunde fatalitatea istorică şi biologică o nenorocită de traistă cu secrete.

— Poate şi ceea ce făptuieşte! Sau, mai exact, ceea ce nu făptuieşte.

— Asta în planul vizibil, social, istoric.

— Poate exista viaţă în afara acestora?

— Desigur. O ştiţi la fel de bine ca şi mine. Puteţi nega pirosfera numai pentru faptul că n-o vedeţi? Că nu participă la spectacolul lucrurilor şi fenomenelor exterioare?

— Taurii şi-au adus neamurile din Borlova şi dă prăstă munte, şi din Globurău şi din Topla. Or buit călări, ieri şi alaltăieri şi-or adus şi-o metraleră, c-am văzut-o şi-o zis Scordilă că-i metraleră, o ducea Stângu, aşa că să ştiţi un' vă duceţi şi vă mulţam că m-aţi ales în comizie…

Vorbele femeii vin de undeva de dincolo de focuri. Vornicu simte vorbele astea aparent reci, cum se ridică pe deasupra păşunilor, cum caută pe cineva, cum se lasă

neliniştite în iarbă, ori pe lângă focuri.

— Asta ce pont mai e?

— Ce-aţi tăcut mă, voinicilor?

— Lasă-i, soro! Is făloşi când au de vârât sâmceaua în câte unul, la horă.

— Ai dracului harmigi!

— Acu şi-or înghiţit limba.

— Ce-i mă, Iorgovanilor?!… Aţi auzât de Tauri şi v-o pierit graiu?

— Voi ăia din comizie?!

— Sfătoşilor!

— Ia tăceţi, gaiţelor!

— Lasă-i tu, c-or fost la război, săracii. Acu-s tăbărâţi!

— Cin le-aduse în munte, chinezule?

— Tu-i democraţia mă-sii că ni le sculă în cap pe astea!

— Ce rânjeşti, chinezule? Asta ţi-e şădinţa de comizie?

— Dragile mele, nu zâc că n-a fost bună luarea voastră de cuvânt, care dovedeşte spirit combativ.

— Du-te, mă, dracului!

Vorbele primarului sunt ele stridente, nu sunt încă obişnuite cu muntele, dar nu sunt străine nici de realităţi, nici de munte; este un fel al vieţii, unul din felurile vieţii de a pătrunde, de a se infiltra, de a se echilibra pe întregul spaţiu, iată o direcţie de cercetare. Mijloacele prin care relaţiile de producţie noi pătrund în mediul tradiţional şi modificările acestuia ca urmare a proceselor multiple declanşate. Teritoriul cercetării ar merge de la lexic şi interacţiunea lexic-gândire până la agrotehnică şi viaţa pastorală.

Peste focuri, peste coastă, trece o undă de neliniște.

Vornicu îl simte pe Pătru recepţionând neliniştea oamenilor.

Ce-i poate răspunde lui Sergiu Bloch?! Că fatalitatea lui istorică se numeşte această patrie, cu marile şi tragicele ei amintiri colective, cu sensul şi obligaţia

continuităţii, că pentru el patria este un sentiment absolut, poate l-ar jigni; după cum l-ar jigni şi spunându-i că fatalitatea lui biologică i-a permis să se pună în slujba acestui sentiment absolut fără niciun menajament pentru sine; dar la ce bun să i-o spună?

— Dumneata eşti comunist, deci marxist, deci dialectician, deci crezi în forţa acţiunii de a schimba faţa lumii. Cu atât mai mult acţiunea poate modifica sensul unui destin individual. Acţionează şi modifică-ţi fatalităţile. Îngrădeşte-le, dacă nu le poţi anula.

— Este ceea ce faci dumneata, fără să fii comunist?

— Exact!

— Nu există decât un singur teritoriu în care pot acţiona. Ideile. Şi poate... arta. M-ai auzit cântând la vioară!

— Da!

Vornicu îşi spune că este ciudat modul în care ajunge el la sugestie, mai întotdeauna pornind de la o imagine.

Acum de la obrazul nebărbierit, slab, fantomatic al lui

Sergiu Bloch, jumătate umbrit, jumătate bătut de lumina sângerie a focului, la atelierul Pictorului şi la sugestiile dizertaţiei lui Andi asupra realismului socialist ca formă complexă de manifestare a internaţionalismului; de aici, din poienile de sub Staracinu, ascultând rumegatul oilor, trosnetul ţăpligilor de brad în flăcări; din acest „spaţiu mioritic”, înţelege exact sensul fatalităţii istorice la care se referise Sergiu Bloch. Apoi se gândeşte lucid, de ce afirmă Bloch că nu poate acţiona decât în teritoriul ideilor şi, eventual, în cel al artei...?

— Auziţi, ori îi supunem oră Tăureşti şi atunci schimbăm puterea înspre noi, ca pe front, ori coborâm cu coada între picioare, don căpitan, şi-atunci tot ce musteşte în găzdoni şi-n ăia de lucră cu lejionarii, cu reacţiunea, cu ăi din munţi, iese la lumină şi-atunci îi oră viaţă şi oră moarte, se sparge satul, tovarăşe Vornicu. Se cheamă că n-am fost vrednici să punem dreptatea obştii la locul ei, îi şopteşte Pătru.

— Moralul, Petre… Ascultă…
— Ce, don căpitan?
— Oamenii, Petre.
— Vremea, tovarăşe Vornicu.
— Azi ne bat în şolocat.
— Mâne ne împroaşcă din metraleră.
— Ce nisăm noi, mă?
— Dârzele lor?
— Zic să urcăm mâne până sub stânele lor. Lăsăm oile mai jos, cu pază bună. Givănim.
— Dacă deschide Stângu foc?
— Problema asta fu de competenţa jandarmeriei şi este de competenţa miliţiei populare. Voi trageţi aici concluzia asupra păşunatului legal în Vârfu Dobrii. Eu cu miliţienii fac percheziţie la stână. Statu' democratic şi popular are legi. Cine le calcă… Nu ne jucăm. Primăria, comisia să rezolve problemele legale. Pe cele ilegale, portul ilegal de armă, le rezolvă miliţia populară…
— Nisăm aproape cincizeci de combatanţi.
— Ca la patruzeci de feciori neinstruiţi.
— Cu arma. Da' cu boata?
— Ia lăsaţi chestia cu ghioagele! Aici nu fu vorba de forţă. Mie să nu-mi produceţi tulburări în teritoriu.
— Da' tu mă, Petre, la ce taci?
— Oră la adunări vorbeşte ca profesării!
— O-ţi adusăşi aminte că-ţi plăti Stângu molitfa două?

Radu Vornicu vede cum se adună focul în vatră, pe deasupra jărăgaiului, ochi de balaur, roşu. Vede dincolo de foc cum se ridică o femeie. Dreaptă. Înaltă. Lumina jărăgaiului îi urcă până la bărbie. Jumătatea de sus a obrazului pluteşte într-o pâlpâire sângerie, în umbre dese şi mişcătoare. Femeia are trăsăturile aspre, o frumuseţe aprigă, semeaţă, priveşte undeva peste foc, vin şi alte femei care-o înconjoară, li se văd bondiţele, opregele, se gândeşte la moaţele Pelaghiei Roşu, care-au luptat la

Mărişel, în Munţii Apuseni, apărându-i de invazia ungurilor în timpul revoluţiei de la 1848 – 1849: de ce să-i

zică femeii Voica şi să nu-i zică Sarmis, de fapt ce înseamnă în sine timpul istoric?

— Tu n-auzi, Petre? întreabă femeia.

Femeia care i-a fost iubită alter-ego-ului său, lui

Pătru. Pe care au mistificat-o martori mincinoşi, plătiţi de Scordilă, baciul, bărbatul ei, spunând că Pătru a murit la Oarba de Mureş; alţii că l-au îngropat ei în pusta ungurească.

— Aud, spune Pătru şi Vornicu îi prinde privirea dintr-odată limpede, nu se nelinişteşte pentru fratele lui mai mic, se răsuceşte pe tohoarcă şi îşi leagă şireturile la bocanci, atât de bine a-nvăţat să fie Pătru.

— Muntele-i al obştii, am văzut-o cu toţii, ne-am limpezit din minciunile vechi. Dumneavoastră, oameni, vă culcaţi şi vă hodiniţi. Legea-i o noastră. Nu-i drept să ne păfugă cu oile prin păşuni arendate, la hotaru' altora din

Oltenia, o privi văi cu iarbă slabă. Aşa că mâne luăm muntele. E bine să-mpărţim loturile. Să alegeţi păcurarii, să ne tocmim ce le dăm, după omenie şi munca lor. Io vă prepun oră Ianoşel Săbin, că nu mai vrea să lucre la Ilie

Jura şi oră Gligor. Baci alegeţi din cei ştiuţi.

Oamenii ascultă. Trece o aripă de vânt peste molizii negri. Dintr-odată izbucneşte o chiuitură prelungă. Se scurge la vale dinspre creste. Alta… Şi alta. Tot muntele este plin de chiuituri.

— Taurii!

— La vârfuri, mă!

În Vârfu Dobrii ridicat negru dincolo de coamele întunecate ale codrului, se înalţă spre cer un brâu de focuri.

Focuri zvelte, învăpăiate, cu limbi prelungi şi fâlfâitoare care smulg întunericului petice de păşune, înroşind poalele brazilor de prin poieni. Oamenii se întorc spre munte.

Rămân nemişcaţi. Tăcuţi. Nici oile nu mai behăie.

— Mânia Domnului asupra nelegiuiţilor, bubuie Barbă Neagră.

— Puneţi foc, mă, spune chinezul, fostul sergent

vânător de care... Să ştie ăia că ni-s aici. Şi că nu mai plecăm!

Aventura vorbei s-a sfârşit. Nu se aud decât săcurile hăcuind molizii mai apropiaţi. Timpul se împietreşte în totdeauna. Poate exista un prezent perpetuu? Iată-l.

În roiurile de scântei ţâşnite din vetrele aţâţate. Cetinile ard albăstriu. Flăcările se înmulţesc pe sub uscături.

Răbufneşte mireasma aspră de răşină. Poienile se umplu de focuri vii, vesele, fâlfâitoare, de trosnetul crengilor care

ard, de mănunchiurile scânteilor care se ridică în văzduh.

Din munte, dintre focurile celelalte, mai înalte şi mai învâlvorate, răsună limpede, sacadat, o rafală de puşcămitralieră. Câteva trasoare taie trena stelelor căzătoare cu dâre subţiri, roşii, fulgerate scurt.

— Nu se poate să nu se fi aciuit prin ei măcar o urmă de frică. Şi dacă nu de frică, măcar o îndoială. Măcar

Ontrebare. Măcar o nelinişte. Nu se poate să nu-i fi tulburat tot ce s-a întâmplat în anii ăştia de după război.

Pătru contează pe factorul psihologic, rezultat al răsturnărilor din social şi din politic, care au schimbat raportul claselor cu puterea, vrea să facă o recunoaştere de luptă în chiar stânele Taurilor şi i-a şoptit că are un gând cu armamentul lui Stângu. Dacă don căpitan vrea ca ei doi să facă recunoaşterea de luptă, atunci îi musai să-şi schimbe ţinuta, cu opincile, cioarecii şi sumanul lui Piţu, chinezu', care le face acoperirea. Pătru îşi asumă răspunderea actului pe care l-a iniţiat, act de dreptate socială, are ceva din tăria vizionară a unui Horea, ceva din neînduplecarea acestuia, ori poate că împrejurările din social

1 au silit să-şi pună în valoare calităţile de luptător, de mic conducător militar, asta fiind în legile continuităţii într-o infinitate de ipostaze, începând cu mult înainte de Bobâlna, în toate împrejurările în care ţăranii şi-au căutat singuri dreptatea, în orânduiri sociale care aveau de

partea lor puterea zdrobitoare a întregului edificiu statal. Este evident că „aventura sosiilor” se complică la infinit şi că, oricum, depăşeşte teritoriul istoriei tradiţionale, al studiului limitat la datele de arhivă, atingând zona totalităţii, deci, într-un fel, a artei. Bloch să fi înţeles arta în acest sens?

Caii urcă în fir indian, la pas îndesat. Pătru în faţă.

Vornicu la mijloc, chinezu’ – primarul – încheie coloana.

Amăriuţii ar fi vrut să vină şi el. Pătru l-a fixat cu grosul, nu i-a spus că i-ar fi încurcat, i-a atras doar atenţia că lasă obştea fără apărătorul ei legal. Vornicu l-a văzut pe chinez dosind doi desagi sub ţundră, i-a dosit de miliţian şi cânc)

au ieşit dintre focurile obştii i-a dat un pistol-mitralieră.

„Fără”, i-a spus, pentru el „duşmanul de clasă” nefiind decât o categorie socială abstractă, incompatibilă cu concreteţea unei arme.

— Petre, mai cunoşti drumu’?

— Mai, Piţule.

— Ocolim oră sub Oştea?

— Pe-acolo!

— Binee, mă, Petre!

Carul Mic pâlpâie spre Ţarcu. La verticală, drept deasupra capului, liniştitoare şi prietenoasă, orientând spaţiile celeste, scapără Steaua Polară. De jur-împrejur cade moale şi catifelat întunericul palid prin care trec unde reci de aer scăpate pe la gura văilor. Focurile din

Vârfu Dobrii ascunse sub streaşina codrului nu-şi mai arată decât vârfurile agăţate de cer. S-a schimbat şi sensul dintotdeauna al acestor focuri, care din timpuri imemoriale vesteau fie invazia, fie răzmeriţa. Ce reprezintă în noaptea dumnezeiască, plină până la saţiu, de măreţia serenă a Carpaţilor, focurile din Vârful Dobrii.

— Mi-s lacom să-i văz acolo, în puterea lor şi-a muntelui, unde-or stăpânit de-o sută de vieţi, spune Pătru şi

Vornicu lasă cuvintele să cadă în el şi să facă ecou.

Coasta muntelui se arcuieşte sub un piept de gresie pe care cade lumina puţină a stelelor, făcându-l să licăre.

Pătru îşi aduce aminte cu limpezime că de aici poteca apucă firul unui pârâu, îl şi aude şopotind, şi că pârâul îl scoate oblu în partea dinspre Oştea, într-o şa împădurită, unde pot lăsa caii.

Noaptea este dulce, cade larg peste văi, peste crestele zimţate ale munţilor, focurile din vale nu se mai văd, nu se mai văd nici celelalte, Vornicu ar fi predispus să spună

„Ţara nimănui”; dar îl copleşeşte sentimentul de măreţie al nopţii încărcată de miresmele fâneţelor, „uite Sergiu

Bloch şi asta ţine de fatalitatea mea istorică”, măreţia nopţii de vară sub pologul cerului, umbra înşelătoare a codrului peste păşunea argintată ca-n vis, urma ca de fum a calului din faţa lui, silueta călăreţului în ţundră, munţii cercuind orizontul în semeţia de gresie şi linişte profundă, ca şi toate amintirile pe care i le trezesc până la civilizaţia teraselor.

— Care eşti mă, acolo?… Stai, n-auzi?

— Io mi-s!… Voica!

Din negura fumegoasă a molizilor iese Voica. Călare.

Vine la pas. Vornicu îl vede pe Pătru uitându-se în cer.

— Ce cauţi aici, Voico?

— Mărg cu voi, Petre.

— Voico.

— Taci şi mână! Vă ţin caii. Ştiu o potecă de mistreţi.

Femeia întoarce calul în loc. Se mistuie în codru. Săcurea de la oblânc luceşte rece. Femeia lasă în urmă o adiere de izmă. De busuioc. Vornicu se gândeşte la Valentina. La felul cum iese ea la peisaj. Soţia lui, ce straniu sună cuvântul, se află la o distanţă astronomică de el, într-o lume atât de străină, i se pare falsă, făcută, încât se întreabă cum de-a putut vieţui acolo fără să se piardă pe sine… Ar vrea să fie Pătru la întâlnirea asta cu dragostea,

fără să ştie că lui Pătru i se pare că Voica i-a legat la oblânc toată tinereţea. Junia lor. Copilăria. Şi altceva, dureros şi dulce care-l pătrunde ca un cântec îndepărtat, care-i zvâcneşte inima în piept şi sângele în tâmple, o nelinişte şi-o uşurare, pentru că aşa-i Voica în viaţa lui de astăzi, durere şi bucurie.

Caii coboară, urcă, iau coastele pe dungă, trec prin rarişti, prin poieni luminate rece, văzduhul curge devale, ape de cleştar gheţoase, ajung la marginea codrului, acolo de unde încep golurile, jnepenii, lumina smigurată din stele şi răsufletul puternic al crestelor. Voica taie pe sub

Qşlea, ocoleşte printr-o surpătură vârâtă între stânci uriaşe, care-şi aruncă umbrele peste ei, îşi îmboldeşte calul pe nişte lespezi albe, licăritoare, semănate într-o jnepenişte. Carul Mare s-a răsucit pe cer, arătând vremea căzută dincolo de miezul nopţii. Este frig tăios, aspru şi dintr-odată Vornicu simte miros iute de stână. Voica descalecă sub coama unei stânci aşchiate în muchii.

Vornicu înţelege că resorbţia în timpul istoric al muntelui.

«drumul de noapte călare, aidoma prin toate veacurile, s-a încheiat.

— Am înţeles ce vreţi voi să faceţi, spune femeia.

Scoate din desagă un ţăruş cu belciug la capăt. I se văd mâinile albe şi sânii plini ţinându-i ciupagul pe sfârcuri.

Îngenunche. Pipăie pământul. Bate ţăruşul din două lovituri îndesate, date cu muchia săcurii.

— Daţi caii-Leagă frâiele de belciug.

— Hai!

Ocoleşte clina. Nu reprezintă Voica una din verigile cele mai tari ale continuităţii? se-ntreabă Vornicu, urmând-o pe clina de miazănoapte a Vârfului Dobrii, pe care-l recunoaşte vag. Se văd munţii spre Ţarcu. Negri.

Şi întunecimile de pvăi. Perspectiva s-a eliberat. Măreţia înălţimii se sprijină aici pe cuprinderea largă a clinelor.

Vârfurile devin ameţitoare prin comparaţia cu

dantela mai joasă a păşunilor de la plaiuri.

— De când n-ai fost pe-aici, or schimbat stânele, spune

Voica, Vornicu constatând cu oarecare gelozie că femeia îl ignoră şi că i se adresează exclusiv lui Pătru. Voica îşi ridică poalele în brâu, îşi leagă cârpa neagră la ceafă, atunci îi cad mânecile ciupagului şi i se văd braţele rotunde, arcuite graţios, spune rece, stăpânit, cu o asprime tăioasă:

— Ia-le, Petre, metralera, să nu curgă mâne sânge nevinovat… Şi călcaţi cu grijă, să nu vă simtă câinii.

Asta i se adresează probabil lui.

— Scoate-ne oră coamă. Să văz io stâna, glasul alter ego-ului este răguşit, slab, parcă n-ar fi al lui Pătru, jocul dintre cei doi i se pare lui Vornicu de-o frumuseţe inumană, dincolo de baladesc… Tu, Piţule, acoperă-ne din aproape şi fii atent să nu te înşelui.

— Intru în stână?

— Ba! Stai prin preajmă să ai spatele slobod. Mărg cu don căpitan.

— Bine, mă!

Voica urcă, parcă ar dezmierda priporul. Urcă tot mai sus în lumina stinsă a cerului. I se aude răsufletul pripit, foşnetul ciupagului şi al catrinţei ridicată-n brâu, Vornicu se abţine să se uite la ea, să-i vadă pulpele, simte fluxul de senzualitate puternică care-l biciuie şi-l vede pe Pătru cum, cu o mişcare sigură, familiară, îşi trage tocul pistolului pe şold.

Când Voica îngenunche la creastă sprijinindu-se în coada săcurii, Pătru numără încet până la zece, să-şi găsească limpezimea şi să alunge pâcla duioasă a amintirilor şi dorinţa aprigă care l-a tulburat când şi-a legat ea cârpa la ceafă, aşa cum o lega când era fată, de parcă-l ambia şi el îi cuprindea mijlocul subţirel, o strângea lacom şi-i săruta ochii, genele şi buzele.

— Taurii, şopteşte Voica.

Umbre lungi, călări, cu cojoacele în spate, cu boatele în curmezişul şeilor, tivind poalele păşunilor. Altele, sub

streaşina codrului. Altele, jos, pe lângă focuri. O arcuitură a crestei, o surpătură adâncă cu marginile luminate de flăcări, între nişte stânci ascuţite, parcă de jar. Stâna sprijinită cu un perete de stâncă şi în spatele ei, la adăpost de vânt, sub creastă, ţarcurile. În faţa stânei, pe clina dinspre Reca, veghează un foc mocnit. Pe lângă foc, câţiva în şube şi alături, la conoveţe, caii. Prin preajma cailor, alţii, dormind în iarbă, înveliţi în cojoace. Câţiva dulăi flocoşi cu ochii sticlind verzui, tolăniţi mai departe de foc. Alţi dulăi pe lângă stână. Se aude un glas gros, puternic, ieşit parcă din munte:

— Mă! Să n-adormiţi acolo-n şei!

Bărbaţii din şei se foiesc. Formează un lanţ de pază şi între ei se întinde sub stele, lin, cu unduiri uşoare, înmiresmat şi argintat, plaiul. Plaiul cu fâneţele obştii celei vechi, plaiul Taurilor prin judecăţi cumpărate şi cotropiri şi moşteniri. O lume, îşi spune Vornicu, culcându-se în stânga lui Pătru, ca s-o lase pe Voica între cei doi bărbaţi din lumea asta la care-i venit ca la o mântuire. Vede ţeava brunată a pistolului-mitralieră scos de sub ţundră de chinez. Ascultă noaptea. Se vede lumina focurilor căzând pâlpâitoare prin păşuni şi puterea Taurilor legată din foc în foc, din călăreţ în călăreţ, ceva ce ţine de epoci străvechi când încă nu se definiseră legile proprietăţii, când braniştile, ori munţii intrau în stăpânirea primului venit, sau erau cucerite de cei mai tari de la cei mai slabi. Simte fiorul care-l trece pe Pătru. Toate stau încremenite într-o tărie veche, au ceva sălbatic şi parcă ţinând de veşnicie.

Vornicu este convins că ei, cei patru, tupilaţi la creastă, au sentimentul acesta al veşniciei celor din plai, este, desigur, un ecou puternic al obişnuinţei, o spaimă a obişnuinţei scoasă din inerţie, o imagine falsă creată de obişnuinţa cu uzurparea. Să fie aici şi acum clipa de cumpănă, una din clipele de cumpănă ale aventurii proprietăţii funciare, o revenire la statutul obştesc verificat economiceşte de timpurile de înflorire ale

Ţărilor Româneşti, desigur la alte valori şi sub alte semne politice?

— Du-te, Petre, şuieră Voica.

— Sunt deasupra, la stâncă, col-n muchie, şuşoteşte Piţu… Pe unde o luaţi?

— Pe la cai, şopteşte Pătru.

Bună instrucţie de luptă, bună experienţă de război, apreciază Vornicu planul celor doi şi îşi explică abia aici misterul prin care sergenţii rămaşi fără niciun ofiţer sau subofiţer şi-au condus în foc subunităţile, nu rareori de tăria unei companii… Tresare şi se târăşte înainte pentru că Pătru alunecă neauzit dincolo de creastă…

…Deasupra – opincile primarului culcat printre stânci. În faţă – câteva steiuri. Dincolo – caii. Unii ronţăie dormitând. Alţii stau culcaţi. Câteva pete de lumină de la foc. Umbrele stâncilor. Vornicu reface planul lui Pătru cu obiectiv principal stânca unde presupune că ţin arma automată. Un fel de joacă de-a incursiunea, poate tot atât de mortală. Pătru ocoleşte stânca. Dă peste opincile unuia. Se culcă lângă picioarele învelite în obiele roşii, cum poartă borlovenii. Omul horăie voiniceşte înfăşurat în cojoc. Lui Vornicu îi vine să râdă. Se târăşte lângă

Pătru.

— Fuseşi afară, Niculae? întreabă cineva, tuşeşte şi se trage spre ei.

— Fusei, răspunde Pătru, Vornicu tace, accentul lui

„Literar” l-ar da de gol. Pătru cască, se întinde şi se răsuceşte spre cel cu obielele roşii. Vornicu cască şi el.

Îşi trage cojocul peste cap, lăsându-şi un loc prin care-l urmăreşte pe Pătru. N-a umblat niciodată în opinci din cauciuc. Se împiedică în gurguie. Parcă ar umbla cu picioarele altuia. Aventura l-a prins. Dincolo de adevărul abstract al fişelor.

— Gândesc că poimâine să mă sloboadă moşu’ cătă casă.

Naşte a mea, spune omul din neamul Taurilor, cu firescul obişnuit.

— Te sloboade!

— Ce-ai mă în gât? întreabă omul.

— Un e… am!

— Bată-te, Niculae!

Linişte. Omul se trage mai aproape. Vornicu îi simte cojocul. Piele argăsită bine, moale, cu blana caldă, mirosind a oaie.

— Niculae!

— Ha?

— Auzi mă, ce-i cu cotele, mă că ăia ne cam strâng.

Io stau bine cu colectorii, anu' s-arată bun de răchie şi dacă a mea… Ziceam un fecior, acolo…

Un cal nechează neliniştit. Altul bate din picioare.

— Ia vezi careva, ce-i cu caii? s-aude glasul acela izvorât din munte, bubuitor.

— Mă duc, că mă omoară moşu… Scoal' Gligore ţi hai…

Vornicu mormăie, se ridică, îşi trage ţundră pe umeri şi trec amândoi printre crupele umezite de rouă. Un armăsar negru, cu păr scurt, muşcă şi bate calul dealături. Pătru strigă la el, Vornicu îi strânge cositura sub bot. Armăsarul sforăie, ciuleşte, dă să-l muşte şi-atunci

Pătru îi dă un pumn sub pântec.

— Ce-i, mă?

Din şube ies câteva capete pletoase.

— Nimic. Caii.

— Armigu lu' Costa, tu-i armigu mamii lui…

O iapă roşcată, pintenoagă, nechează alintat. Vornicu intră la ea. O scarpină între urechi. Iapa îi vâră botul catifelat, umed, la subsuoară.

— Dă-o, mă, dracului! Parcă-i muiere…

Omul vine de la capătul conovăţului. Şchioapătă uşor.

— Tu nu vii la fân? Am fân potop. Nu-l răzbesc cu ai mei. S-aude că nu-l mai putem da în parte. O în arendă…

— Aşa s-aude, spune Pătru, şi vine lângă cel şchiop.

— Tu ce zâci? Urcă?

— N-ai văz't? Îs oră vale!

— Stângu zice că nu urcă.

— Ar fi bine.

— M-am cam săturat. Am lucru.

Omul scuipă scârbit. Trage iapa de urechi cu un gest

cald, părintesc.

— Tu dăzghinato şi hameşo, tu… Mai rămâneţi?

— Rămânem, spune Vornicu.

— Atunci staţi voi, până vă schimbă Ştefan.

— Stăm, că nu se lipeşte somnu.

— Ăia?

— Poate.

Omul şchioapătă uşor spre celălalt capăt al conovăţului. Intrarea stânei e bătută de lumina roşiatică a focului, în lumina galben-roşiatică, Pătru vede cum se culcă

Taurii. Or fi venit din rond. Strânge mâna căpitanului, ciudat om, a venit aici ca la el acasă, descurcă judecăţile.

„Grunbucu”, planurile cadastrale, stă într-o singurătate, a făcut ordine la cooperativă, la magazie, tabele la gram, parcă asta ar fi făcut dintotdeauna, în şedinţe spune ce are de spus despre treburile lui şi atât, răspunde la chemări şi aici a venit cu mâinile goale, nu cum a condus acţiunea din pustă, când s-a mascat în şvăboanie şi a tras cu pistolu;

ori ca la alegeri, ce om o fi fiind de-l simte ca pe un frate?… Îi strânge mâna şi-i arată pe Tauri. Stângu îşi aşterne cojocul. Tauru ăl bătrân îşi întinde opincile la foc.

Cristea Tauru se întoarce pe partea dreaptă. Pătru îl vede când îşi trage la piept boata fioroasă, cu măciulia bătută în caiele, ferecată cu inele groase de fier. Îşi aduce aminte de priveghiul la Gruiţă, când i-au pus demobilizaţii cu botul pe labe după ce-au jucat gipul, şi-acum!

Timpul curge în picuri. Vornicu are senzaţia că picurii de timp cad din stele. Cad în boabe licăritoare de lumină pe deasupra stânei şi-n păşunile cuprinse între bâtele

Tăureştilor. Ridicol. Uite că a venit să înţeleagă evenimentele trăindu-le şi va trebui să găsească puterea să se ridice deasupra lor, să se desprindă de vraja lor efemeră, pentru a le putea contempla cu toată rigoarea obiectivităţii…

Stângu-Tauru îşi trage cojocul peste cap. Cineva trece din om în om.

— Hai, mă, să-i schimbăm.

Vornicu se vede înconjurat de Tăureşti din spiţa a doua şi a treia şi a patra, pe unii i se pare că i-a mai văzut, au venit la chemarea obştii lor, obştea Taurilor, la chemarea moşului, stăpânul necontestat, abia aici îşi dă seama că au răspuns la chemare ca întotdeauna în viaţa seculară a obştii, nealterată de nicio forţă din afară, că sunt legaţi printr-o ţesătură deasă de interese: turme, păşuni, vite, livezi, holde în vale, ţesătură pe care în parte a desluşit-o din documente, pentru că nu se vede, este acoperită cu vălul înşelător al cununiilor şi naşterilor şi moştenirilor şi cumpărăturilor de pământe, de fânaţuri şi acum iată-i aici, călări, străjuind Vârful Dobrii, muntele, vârful acestui munte aspru, care ţine în poate păşunile grase şi plaiurile dezmierdate, Vârful Dobrii, probabil simbolul semeţ al puterii lor absolute. Vârful Dobrii străjuind tăcerea imemorială a spaţiului mioritic, născător de legende şi mituri în care fatalitatea şi fatalismul nu se conjugă foarte fidel cu realitatea, pentru că, iată, joacă şi el într-un act al aceleiaşi piese, intitulată „Mioriţa”, piesă arhaică, mai veche decât „Irozii”, mai veche decât

„Misterele”, o dramă adevărată născută odată cu păstoritul, cu mult înainte ca grecii antici să-l fi dat pe Eschil, dramă în care, se pare, nouă este numai concepţia eroilor principali reprezentând varianta contemporană o obştii pastorale, neresemnaţi în fatalitate. În rest, decorul acelaşi ca în toate veacurile de la Facere. Costumele aceleaşi cu ale zamolxienilor. Până şi recuzita, aceeaşi: cai, şei de lemn, ghioage, sâmceaua dacică, opinca, ţundră. Singura noutate, puşca-mitralieră adusă de Stângu-Tauru şi pistolul-mitralieră purtat de reprezentantul obştii, pentru că pistolul lui Pătru este un eufemism, aici, între Tauri.

Multimilenare brizele de munte şi multimilenar vântul de izobare care intră în alchimia climatului alpin, multimilenară influenţa spaţiilor muntoase în conştiinţa şi obiceiurile oamenilor de-aici, sute de raporturi interdependente şi ele multimilenare, care-au configurat şi

determinat o tipologie umană, raporturi şi relaţii specifice şi atunci în ce chip şi din ce perspectivă vede Pătru o schimbare, dincolo de momentul trecător al puterii?

Tăureştii vin la cai, ducându-şi şeile de lemn pe braţe.

— Fie!

— Primeşte, Suru!

— Voi ce vă-nvârtiţi, mă, pe-aici! Treceţi şi vă hodiniţi, dară!

Nu-i recunosc, nu-i identifică, sunt prea mulţi şi făloşi, prea încrezători în ei şi-n ale lor cu gândul c-ar cuteza careva dincolo de supunerea de-o veşnicie. Pătru se înviorează de cum îl înconjoară Taurii. Abia se ţine să nu râdă. Sunt şi aici foşti combatanţi, însă puterea şi avuţia iau moleşit.

— Primeşte, Olga!

Oamenii scot caii în păşune. Îi încăpăstrează. Este forfotă, Vornicu se sincronizează cu Pătru – o celulă în vânătoare liberă, trec amândoi printre Tauri şi intră în stână unde miroase puternic a zăr, a miţă, a fum şi a sudoare.

— Care eşti?

— Io.

— Ce cauţi?

— M-o răzbit frigu’.

— Oră mumă-ta!

— Lasă-i, Ştefane!

— Dă-i mă-n fras oră ăştia tineri! Niciodată n-ascultă!

— Culcaţi-vă în prag, dacă n-aţi învăţat să dormiţi în cojoace.

Sunt pe priciuri. Prin colţuri. Pe lângă pereţii de bârnă.

Vornicu se culcă pe jos; lângă Pătru. Farsa îl înveseleşte trist. O veselie tristă, de ce este nevoie de ea? Un glas:

— Cum e afară?

— Senin! mormăie Vornicu, trebuie să mormăie şi numai atunci când poate rosti cuvinte nesupuse legilor

fonetice locale.

— Ia să nu mai aud vorbă!… Mâne ni-s la treabă!

— Tu-i lumina mumă-sa de măsauă!

— Mai bine s-o-nfunde cu niscai ceară de albine, frământată cu miere.

— De ce, mă?

— Viermuşu ăla de ţi-o ros-o dă de miere. Îi place.

Se vârâ-n ceară. Când o scuipi, scuipi viermuşu.

— De unde ceară, aici?

— Pune mălai cald, cum ţi-am zis!

Tăureştii se frământă pe priciuri. În cojoace. N-au somn. Vornicu le simte neliniştea. „I-am împresurat şi n-au somn”, îşi spune Pătru. Altă dată horăiau prin munte.

Opreau la stâne muierile care umblau după afine. O noapte.

Două. Până-şi făceau poftele. Le dădeau caş. Sau nu le dădeau… Mijlocul stânei e gol. Ghiceşte golul în întuneric şi ştie că acolo se află arma automată. O simte. O miroase. Miroase vaselina. Mirosul ăsta de oţel şi vaselină, de ulei de armă a intrat în el pentru totdeauna. Vornicu face exerciţii de aclimatizare. Închide ochii, strânge pleoapele până vede stele verzi, apoi le deschide brusc şi caută să identifice tot ceea ce-l înconjoară. N-a pătruns niciodată într-o stână, dinăuntru. De câte ori a fost la stână cu Radu Belcotă, a intrat între ciobani ca „ofiţâr”, un str-jin căruia i se arăta numai ce se cuvenea să vadă un străin.

— Tu-le buricu mumă-sa de bolşovici! După ce le bem sângele, umblăm, mă, slobozi prin munte. Io unu umblu, îi zâc cu fluiera, bat munţii şi poienile, mă-mbăt la fiecare horă şi mă dezbăt şi răsuflu, mă!… Auziţi voi?

Răsuflu!

Pătru îl crede. îl crede că vrea să răsufle, după cum îl crede şi Vornicu simţind o simpatie spontană pentru omul care se vrea eliberat din nişte constrângeri pe care el nu le ştie şi nu le bănuieşte atât de aspre, încât să încarcereze muntele. Simte mâna lui Pătru prelingându-se spre golul din mijlocul stânei. Mâna lui Pătru întâlneşte o palmă aspră. Butucănoasă.

— Nu-ţi ajunge locu’, mă?

Când Pătru cască şi se întinde, împingându-se cu picioarele, Vornicu se răsuceşte în cojoc oftând, ca să-i mascheze înaintarea.

— Mă ăsta! Dormi şi nu te-ntinde!

— Gligore, dacă te doare măsaua, ieşi afară şi lasă-ne…

Ni-s tăbărâţi.

— Şi mâne zi…

— Nu pot, mă, să dorm.

— Nici io.

— Ne-or adunat aici ca oră lupi.

— Tu-le născătoarea…

— Şi lumina…

Reversul medaliei, îşi spune Vornicu. Nevoia de echilibru a istoriei. Călăreţii trec prin faţa stânei. Unii se duc.

Alţii vin. Lui Vornicu i se pare că aude vremea scârţâind în bulvanii de brad ai stânei. Este o trecere a lui în vreme, o trecere ciudată prin care se conţine deopotrivă în Tauri şi în obşte. Pătru se lasă atras de golul negru care i se cască la creştet. Golul dintre mâinile, picioarele, obrazurile ăstora, golul care împresoară metalul rece, oţelul binecunoscut al armei. Trebuie că au o puşcă – mitralieră Z.B.

Îi cunoaşte glasul din o sută de arme care trag deodată, întinde mâna din nou. Întâlneşte un picior. îl cutremură o bucurie rea, sălbatică: piciorul este rece, de metal, luciu, picior telescopic. Urcă mâna pe el până la ţeava aceea inelată. Oftează, se răsuceşte şi se-mpinge până când atinge aruncătorul de flăcări cu buzele şi cu obrazul. Cineva scapără un chibrit. Pătru îşi culcă ceafa în cojoc. Trece pe deasupra lui lumina pâlpâită între degetele străvezii ale omului. Ţeava subţire a puştii-mitraliere tremură, zugrăvită fugar pe un perete şi lângă ea, cu gura neagră aşezată pieziş, ţeava unui aruncător uşor şi, alături, lada cu muniţie. Era de aşteptat… Vornicu a văzut limpede umbra celor două ţevi. Şi totuşi, baladele mor… Omul

trece peste cei culcaţi pe jos. Acoperă cu umerii intrarea stânei.

Pătru trage puşca-mitralieră în cojoc. Scurt.

— Mai un ceas şi se-nvederează, spune cel din prag.

Pătru scoate încărcătorul.

— M-o mânat moşu oră vale, spune.

Oamenii se foiesc în cojoace. Pătru scoate şi ţeava.

— Şi?

— Ce-ai văz’t, mă, oră vale?

— Potop! tot satu’… Cătunele toate.

Pătru se gândeşte că ar putea lua ţeava. Acum ştie ce trebuie să facă. Stângu a avut o armă fără greş. Frica.

Frica asta pe care e musai s-o întoarcă asupra lui. Şi, odată cu ea, râsul. Armele astea-s năroade, ţăcăne din toate încheieturile.

— Până ieri umblau cu clăbăţu în mână, spune Pătru să acopere ţăcăniturile. Am un om acolo. (Scoate închizătorul.) Unu care-mi povesti de comizia aia interimară.

(Scoate sania şi i-o trece tovarăşului Vornicu a cărui mână pipăie ţeava).

— Ianoşelu, mârâie cineva…

Va să zică, Ianoşelu. N-a greşit. Fratele lu’ Ianoşel

Săbin… Sluga oropsită. Ianoşel Ion. Ăla care cere să se consemneze în procesele-verbale cum îl critică el oră secretarul celulei, care se poartă ca un plutonier de-al lui

Antonescu, iar tovarăşul Bimbi înseamnă, ridică din umeri şi-i spune, parcă i-ar cere iertare:

— Democraţie internă, Petre…

Degetele îi aleargă pe tija de armare. Ştiu degetele, n-au uitat de câte ori au încleştat-o în luptă, de câte ori au îngrijit-o. „Şi-acum ai să arăţi ştirbă şi nevinovată, draga mea”, îi spune armei, aşază închizătorul la locul lui, fără sanie, îi montează ţeava şi spune tare, foindu-se şi ridicându-se în cojoc:

— Nu-i vorba de Ianoşel, o de altu’, de Pătru ăla, fără numa că au acte din vechi, de la comăndămentul grăniceresc, de la conziliu aulic, cu stample şi pecete, au şi

dosare dinaintea primului război şi ne trag în judecată… (Aşază puşca-mitralieră la locul ei).

— Care-ai tot umblat la puşca-metraleră, mă?

— Io!

— Las-o dracului, că abia am scos-o din unsoare. C-or uns-o-n nărozie, ca proştii.

— Să-i pun încărcătoru'?

— Pune-i-l.

— Mi-era dor.

— Dacă vrei, ia-o tu, mâne.

— O iau.

— Să tragi prin ricoşet.

— Trag!… Da' nu-mi place mie cum stă brandu, spune

Pătru şi se ridică. Scoate placa de bază. Se moşmondeşte.

Îl simte lângă el pe tovarăşul Vornicu, uite că tovarăşul

Vornicu nu este membru de partid da' preia placa de bază, în vreme ce tovarăşul Ianoşel Ion preia secretele de partid şi le aduce aici, între Tauri. Pătru aşază ţeava deasupra lăzii cu muniţie.

— Praf le fac oile, spune cel de pe prici, care are glas tăios de gradat şi se pricepe la armament. Bat în oi fără milă. Şi când bat io în oi şi le scot maţele şi tragi tu ricoşete să le zbârnâie pe la urechi, le piere lor pofta de păşuni pe-o viaţă.

Vornicu ştie că s-a pus punct. Iese din torpoarea grea mirosind a zăr şi a timp ancestral, închegat în grinzi. Alegerea lui a fost făcută mai mult sentimental decât deliberat. Mai mult din instinct. Iese în uşa stânei. Se întinde.

Cască. Ţine placa de bază sub cojoacă. Ce rost ar fi avut masacrul oilor cu proiectilele de brandt? Poate ăsta este aruncătorul care a tras când cu alegerile? N-ar fi avut niciun rost masacrarea oilor. Asta nu rezolva dreptul de posesiune asupra păşunilor şi nici problema „dictaturii proletariatului11, care nu se ştie încă în ce raport se află

cu „Mioriţa11! În toate sensurile şi în toate dimensiunile…

— Ne judecăm pentru păşuni, zece ani.

— Să vedem dacă-i ţine cureaua…

Vornicu depistase şi acest mod de a intra în posesie.

Silnicia urmată de judecăţi interminabile care-i sărăceau pe păgubaşi. Judecăţi ţinute în localităţi îndepărtate, multe la Vârşeţ. Ăştia şi le sincronizau cu vânzările pe la târguri, când aduceau şi plocoanele pentru notabilităţi. Îi făcuse o schemă popa Barbă Neagră, plătindu-le Tăureştilor nu se ştie ce poliţă. În cer se răsfiră pe tăcute pete subţiri, străvezii… în faţa stânei stau pe coadă doi dulăi albi. Se uită la el. Se uită la foc. Caii aduşi la conoveţe ronţăie otava, lacom. Vornicu trece leneş spre conoveţe.

Intră între cai. Muntele se spală în apele de gheaţă ale preceasului de ziuă. Iese dintre cai şi, agale, sendreaptă spre steiul deasupra căruia îl ştie veghind pe chinez. Aude foarte limpede cum cineva spune:

— Du-te mă şi te pişă, alipuie-te o dată, că parcă ai viermi…

Apoi glasul lui Pătru:

— Auzi, uico! Spune-i lu’ Stângu că-i mulţam de molifdă şi că negreşit vin duminică la biserică să aprind o lumină.

Şi replica răguşită a omului sculat din somn:

— Du-te în mumă-ta de nărod! Şi să nu te mai râzi, că acu te mirui!

Cerul pare limpezit, nesfârşit şi-n vioriul dinspre Ţarcu licăre luminos Steaua Ciobanului.

Dinspre Reca, pe un fir de pârâu se caţără brădiş des.

O înfurcătură. Brazi bătrâni, molizi bărboşi, dedesubt blană moale de cetină, aromă de răşină care limpezeşte simţurile, întuneric prin cetinişuri şi deasupra, dincolo de vârfurile tremurătoare, fremătătoare, petice de cer smălţate şi învăluitoare. De jos, din vale, susurul izvoarelor.

Unde subţiri, tăioase, de aer rece, câteodată jilav,

miresmele muntelui, fire de pâclă moi, unduitoare, albe, agăţate de crengi, plutind diafan deasupra văilor. Vornicu înregistrează părţile peisajului grandios, amănuntele lui, este incapabil să-l asimileze în întregime şi din nou se loveşte de simplitatea necontrafăcută a oamenilor locului, de gesturile lor fireşti, pentru că Piţu, chinezu', conform planului, coboară la obşte, Voica descalecă, scoate porneava de sub şa, o întinde la rădăcina unui molid şi-i spune lui

Pătru:

— Te hodină!... ca şi când el nici n-ar exista, sau există sub forma unui accident indiferent. Femeia ia caii şi calul lui, bate priponul, îi leagă, cu acelaşi gest graţios îşi strânge cârpa la ceafă şi îşi suflulcă poalele în brâu!

— Dormiţi, spune... Ies în calea lor; dar nu se duce, îşi desprinde securea de la oblânc şi-i cercetează tăişul cu degetele albe. Vornicu constată că nu-i este somn şi că în situaţia dată trebuie să uite toată încărcătura de maniere din cealaltă lume din care venise aici. Pentru a se simţi bine, trebuie să ia totul aşa cum i se oferă. Pătru se întinde pe porneavă. Se înveleşte în cojoc. Primeşte veghea femeii ca pe ceva în firea lucrurilor. Vornicu îndepărtează tentaţia de a glosa pe tema femeii muntence, oricum de o tipologie aparte, bărbată, prezentă, într-un fel stăpânindu-şi casa şi poate satul; îi spune lui Pătru că n-are somn, îşi saltă cojoaca între umeri şi urcă opintit pe muchia priporoasă care duce la vârful steiului sub care-au poposit.

De aici vede pârtia făcută în codru (poate de ţapinari, poate de-o furtună) pierzându-se în pâclele lăptoase, vede văIurile aceleiaşi pâcle aninate de vârfurile molizilor, deasupra cerul şi poate auzi limpede cum se scurge noaptea la vale, printre brazi şi printre molizi. O aude cum vine de pe creste, cumse-ncurcă-n brădiş, în codru, cum se prelinge la vale, neagră, rece şi jilavă. În pofida obişnuinţei – este ceasul somnului dulce de dimineaţă – stă de veghe cealaltă obişnuinţă, obişnuinţa misiunilor din zori, când după câteva mişcări de gimnastică era lucid, cu reflexele la pândă, proaspăt şi firesc... O veveriţă chiţăie speriat. Aude

cum trece o vulpe, pe undeva, pe la poalele stâncii, cu paşi deşi şi liniştiţi. Regretă? Plecarea din Bucureşti suia niciun motiv. Bucureştiul – despre care Augusta îi vorbise cândva ca despre cel mai important obiectiv pe care el, locotenentul de-atunci, l-ar fi avut de cucerit, singurul obiectiv demn de cucerit pentru un bărbat adevărat – îl lasă indiferent. Constată aici, sub cerul alburiu, asaltat de miresmele aţâţătoare emanate cu voluptate senzuală de codri şi fâneţe, constată rece şi lucid că niciodată n-a avut niciun fel de veleitate „socială”. N-a făcut nimic pentru a obţine ceva în schimb. Nu şi-a calculat niciun gest, nicio frază, nicio atitudine pentru a se comercializa. Aviaţia, carlinga şi acordul cu sine au fost singurele lui veleităţi. S-a trăit în plenitudine, fără angoase, fără probleme false, s-a construit lucid în afara jocului conjuncturilor, a intrat în armonie cu societatea şi universul datorită zborului, şi-a însuşit refuzul socratic al multiplicităţii false alegând unitatea reală. Şcolăreşte, a fişat datele autonomiei socratice şi s-a controlat sever, nu din vanitatea unui individualism ireconciliabil, ci din demnitatea de a fi el însuşi, din bărbăţia austeră de a se raporta la o lume de valori spirituale care să-l rupă de tentaţia efemerului, tranzitoriului şi a conjuncturalului. Lumea aceea de valori spirituale se numeşte patria. Desigur, privită de undeva din spaţiul galactic s-ar părea îngustă, limitată şi limitativă, cum de altfel, văzută de acolo, din perspectiva megacosmosului, îngustă, limitată şi limitativă ar fi şi patria umanităţii: Terra. A survenit un accident grav în ordinea aparentă a lucrurilor: ruperea formală de aviaţie. Cu ce poate acest accident să-i anuleze biografia?… Vornicu percepe culorile reci, lăptoase din care se naşte ziua… Prezenţa lui aici, sub Vârful Dobrii, nu este un accident. Este răspunsul la o chemare încă vagă, încă ceţoasă, o chemare a intuiţiei mai mult decât a raţiunii, o chemare care de fapt, cufundându-l în frumuseţea serenă a muntelui, îl conduce cu exactitate în istorie, deschizându-i larg şi înţelept una din uşile prin care poate intra în contemporaneitatea acesteia. Trăieşte o clipă sublimă în

detaşare, de desprindere din servituţile şi lanţurile simţurilor, există într-o simbioză perfectă cu tot ce-l înconjoară, o stare lăuntrică îi sugerează fericirea, starea departe de a fi extaz este una de comunicare activă pentru că Vornicu eliberat de tirania simţurilor este lucid în planul raţiunii, care-i semnalează prezenţa Taurilor, a lui Vărzaru, a legionarilor, accidente ale istoriei, mici puncte negre pe harta zorilor magnifici, conjuncturi cu sfere de influenţă minime raportate la mileniile gresiilor; sau la vârsta fără vârstă a răsăriturilor, starea asta de comunicare cu universul îl umple de o fericire virilă care-i dă sentimentul puternic, triumfal, al propriei lui existenţe, racordată la existenţa echilibrată a naturii. Se eliberează de dubiu şi disimulare. Trăieşte o desprindere lentă care-l conectează la o lume existentă în el, întruchipându-se ciudat, dincolo de simţuri, cu toate că o recepţionează cu toate amănuntele ei materiale; de la piciorul pintenog al roibului călărit de Tettius Julianus

Ja firele albe din barba lui Vezina.

Atunci cum poate fi expulzat din miezul lucrurilor şi cum se poate simţi străin de ele, când, iată-l în carlingă, zboară în rase-motte peste Nova Ulice, plouă, moto-mitralierele cu blindajul şiroind de apă, parcul de la Olomouc sau Olmiitz cum îl botezaseră coloniştii nemţi şi, nebunie, cineva flutură o batistă albă, viraj, parcul, femeia, Domul, apoi viraj spre nord, spre izvoarele Moravei şi-n căşti glasul acela: – *Achtung*! *Achtung*!… *Sie haben ein*

Jagdflugtzeug im Riichen!… *Achtung*!… *Achtung*!… De fapt era acolo în cerul Moraviei mesagerul victoriei, al eliberării, era unul din combatanţii cobeligeranţilor, cobeligeranţă care n-a fost acordată României, cu toate că

România s-a constituit ca a patra putere militară a Aliaţilor. Neacordarea „post festum” a cobeligeranţei înseamnă că România n-a fost în victorie?! Absurd. Cine să videze memoria celui de-al doilea război mondial de România?

După cum cine să videze memoria aviaţiei de ei. Magra?

Atunci revine la simţuri. Îşi regăseşte simţurile. Aude paşii cailor, gâfâitul lor opintit, cerul se umple treptat de o lumină vişinie, în vreme ce un balaur uriaş cu zeci de capete, care-şi schimbă forma într-o mie de mii de metamorfoze se repede din văi asupra lui, învăluind vârfurile brazilor, înghiţind universul, încolăcindu-l cu zecile de cozi fumegoase. Imagine de apocalips plină de un vineţiu funebru. Este dintr-odată o tăcere străveche, o tăcere milenară şi-n tăcerea aceasta în care se dizolvă lumina opalescentă, balaurul uriaş cu trup de fum învălătucit născându-se şi renăscându-se la infinit din el însuşi într-o infinitate de forme tentaculare, se prelinge spre steiul singuratic, învăluindu-l perfid cu inelele lui rostogolite fără niciun sunet, într-o linişte câlţoasă. „Umbra munţilor”, îşi spune, unul din meteorii caracteristici munţilor, pe lângă „cercul lui Ulloa”, încearcă să braveze, apărându-se cu capitolul de meteorologie alpină studiat şi fişat nu demult pentru cartea destinată piloţilor tineri; apoi vârtejurile de pâclă se încolăcesc în jurul lui şi o umezeală rece îi agaţă stropi de apă în ţepii bărbii nerase de două zile. Este un raţional, dar are senzaţia extrapolării lui într-o lume fantastică, dincolo de raţiune. Apoi, în tăcerea umedă şi iraţională se aud vag glasuri venite parcă de pe alt tărâm:

— Nisăm douăzeci.

— Mai încet, că doarme.

Femeia îşi psalmodiază vorbele cu glas dulce-aspru, este Voica, logodnica necredincioasă, dincolo de vorbe, sau în inima vorbelor îşi închide inima, Voica îl iubeşte pe Pătru, alter ego-ul lui, el simte dragostea sălbatică a femeii mândre şi aprige; simte dureros dragostea lui

Pătru, disperată, războiul a însemnat şi asta, cicatricele lui nu sunt numai cele lăsate de dispăruţi, cine poate măsura pustiul din sufletul femeii de jos care apără somnul bărbatului?

— Ce facem că acu’ se-nvederează?

Apoi glasul lui Pătru:

— Am dormit ca-n junie, o ca-n pruncie… Care eşti?

— Io. Ianoşel Săbin.

Colacii de pâclă umedă se fac sidefii. Vornicu coboară.

Găseşte caii care fornăie, feciorii mirosind a zăr şi a porneavă umedă, îl găseşte pe Pătru în aceeaşi ipostază agresiv-paeifistă, după o formulă ciudată a „luptei de clasă”, un Pătru care aplică lupta de clasă cu toată străşnicia în economic, în politic; dar care evită să vatăme oamenii, ca şi când miile de gloanţe trase în carne vie pe front şi-ar cere acum, în compensaţie, grija faţă de consătenii lui categorisiţi drept „duşmani de clasă”. Sau poate este altceva, o înţelepciune mai adâncă şi mai cuprinzătoare care se referă la viitor, mai ales?

— Uite ce vă zâc şi n-aş vrea să mă ruşinaţi. Nu vreau oase zobite.

— Dar ei! mârâie careva.

— Mă, tu n-auzi? Sprijiniţi, dac-o fi să fie şi daţi la ţurloaie… Săbine…

Vornicu ştie planul de asalt al păşunilor, i l-au expus la primărie, este întocmit de Pătru şi de Piţu cu o bună ştiinţă de stat-major; dar mai ales cu experienţa câmpului de luptă; ştie că prislopenii sunt împărţiţi pe grupări de asalt în spatele cărora urcă trupele de ocupaţie: ciopoarele de oi, totul este ca o istorisire din vechi pe care-o retrăieşte aievea. Voica strânge porneava pe care-a dormit

Pătru. Strânge chingile cailor.

— Vi-s numa feciori? întreabă Pătru.

— Numa!

— Urechea la mine. Ochiul la ăia. Priceput?

Feciorii mormăie. Trag caii de sub brazi în cracul râpos al pârâului care urcă în şaua de sub Vârful Dobrii.

Deasupra, cerul se despică în valuri largi de lumină. Ca la un semn magic, tot muntele se umple de behăituri, de glasuri, de tropote, de lătratul gros al câinilor. Vraja zorilor încremenită în linişti este înlocuită de altă vrajă, sonoră, vie, de dincolo, din spatele crestei tivită cu licăre scăpărătoare, aurii, vesele şi proaspete se aude un glas mugit, izbit în stânci, rostogolit bolovănos la vale, un glas

pe care caii îl ascultă cu urechile ciulite, încordaţi:

— Scoateţi oile-n plai!... Voi, ăştia, rămâneţi cu Stângu!... *Lauiştit*!

Toate umbrele vârfurilor, toate umbrele munţilor cad prelungi spre apus. Răsare soarele. Poienile se umplu de lumină fragedă, roua străluceşte în miile de curcubeie risipite prin fânul din care se ridică aburi uşori şi diafani, este acolo o stâncă plecată ca într-o închinare pe care soarele o îmbracă într-o mantie de mătase sângerie şi dincolo de ea plaiul curge domol spre Oştea. Vornicu se lasă pătruns de măreţia solemnă a răsăritului. De ceremonia marţială a întrupării luminii. Poate s-ar fi dorit aici alături de ea. Constată surprins că această „ea" nu este Valentina, femeia fascinantă, carnala divă blondă, soţia lui voluptuoasă, mai puţin Augusta, aproape nici nu şi-o mai aminteşte... Ea" este o umbră incertă care poartă marama Voicăi, ciupag, poate şi opreg; totul ca un abur, doar o dorinţă nelămurită, închide ochii şi când îi deschide ştie că a venit la aterizare perfect, pe toate trei punctele. Plaiul curge domol spre Oştea, spre Boldoveanu, spre Obârşia Camănii, curge uşor, vălurit în păşuni tinere înfiorate de lumina bogată, străvezie a zorilor, în care se răsfaţă fragede florile albe de merişor, garofiţele de munte stacojii şi florile-de-oiţă albe, nevinovate, legănându-se dulce, şi, printre ele, vişiniu-aprins, sângele-voinicului.

Totul este în afara lui şi totul intră în el; ori poate el se destramă ca un abur în acest tot fermecat, îl încearcă o foame cumplită de clipă, de această clipă, de viaţă, o dorinţă aprigă de voluptate carnală, totul este voluptuos în jurul lui şi în acelaşi timp gingaş, apoi Pătru le spune feciorilor să rămână sub dunga crestei plină cu tufe de afine şi, ca un brav ostaş ce se află, stabileşte codul de semnale:

— Când ridic clăbăţu, veniţi lângă mine, Săbine!

— Venim!

— Sângele-voinicului, îi spune Pătru femeii care-i călăreşte în stânga.

— De ce nu te uiţi la mine, dacă-i sângele-voinicului?

Glasul tăios al femeii şi mereu povestea lor la care, într-un fel neobişnuit, îl iau martor, fără să dea de înţeles că el, Vornicu, se află lângă ei.

— Mi-am adus aminte de ceva, Voico.

— De sângele tău, lăsat în alte poiene… Departe…

— Poate!

Îşi trag caii sub stânca de azi-noapte. Vornicu ştie ce înseamnă acest „poate” al lui Pătru. Viaţa lui din groapă individuală în groapă individuală, acoperind cu salturi şi marşuri mii de kilometri de Europă şi viaţa ei în patul baciului; ori în îndoielile dinainte şi, ca să rupă tăcerea grea de după „poate”, îl arată lui Pătru pe Amăriuţii flancat de doi miliţieni urcând la pas legănat de sub clina plaiului. Ei stau aici într-un observator care domină plaiul şi stâna, pentru Vornicu capitolul „Păşunile” este într-un fel încheiat pentru că realitatea documentelor, a arhivelor este sancţionată de autoritatea de stat, de conţinutul programatic al revoluţiei; nu există nicio contradicţie între voinţa şi realitatea obştii şi realitatea revoluţiei, care elimină din joc un interpus arbitrar şi silnic, minoritatea abuzivă a Taurilor. Actul social la care participă este conform cu propriile lui principii. De fapt, se joacă în reluare piesa jucată în premieră cu o sută de ani în urmă de Tăureşti, însă cu rolurile schimbate. Atunci cei din

Vârful Dobrii, stăpânii, erau obştenii, asaltatorii: Taurii.

Acum stăpânii de-atunci revin să reintre în posesia avutului obştesc. Necesitatea de echilibru a istoriei s-a împlinit. Veacul este o unitate de măsură acceptabilă, atunci când se raportează la fondul problemelor sociale şi la generaţii.

Destins, Vornicu urmăreşte prologul. îl distinge clar pe Stângu-Tauru mascat în spatele stânei, uriaş, dominând coasta şi zece miţoşi (îi numără) cu caii înghesuiţi printre stânei. Stângu-Tauru ţine pe umăr puşca-mitralieră. Înseamnă că nimeni n-a demontat-o şi că incursiunea lor de azi-noapte nu s-a deconspirat dacă n-au descoperit încă lipsa plăcii de bază de la aruncător. Incursiunea este

politică aparţinând lui Pătru, probabil în aceeaşi idee de a nu se vărsa sânge, sânge care ar despărţi încă un veac oamenii satului, mai aprig decât posesiunea averilor. Bănuieşte că ăsta este raţionamentul lui Pătru şi, chiar dacă nu este, se bucură că el însuşi gândeşte aşa… în faţa stânei, în cămeşoi, cu un cojocel pe umeri, Tauru ăl bătrân, cel pe care profesorul Simu Belcotă îl identificase unui zef dacic, adică memoriei istorice şi poate imemoriei acestor munţi.

Lângă el, Cristea Tauru. Câţiva bărbaţi aduc ciuberele cu lapte muls proaspăt. Pe tot plaiul – oile. Albe. Negre.

Pâlcuri, pâlcuri. Tauri călări. Alţii pe jos. îl urmăreşte pe

Amăriuţii cum trece călare printre oi, uniforma albastră pune o pată de culoare pe fondul de verde vegetal, miliţienii îl flanchează şi între caii înalţi, cu limba scoasă şi urechile ciulite merge câinele-lup, dispreţuind lătrăturile dulăilor ciobăneşti. Deci autoritatea statului proletar.

Deocamdată piesa este mută. Cristea-Tauru vine lângă calul miliţianului. Arată spre stână. Amăriuţii sare din şa.

— Rău face, don’căpitan, spune Pătru.

— Parcă nu i-ar cunoaşte, spune Voica.

Miliţianul îşi ia pistolul-mitralieră în cumpănire. Un altul, apucă frâiele. Amăriuţii intră voiniceşte în stână, cu câinele-lup la picior. Tauru ăl bătrân îşi îndreaptă şalele.

Se răsuceşte lent. Parcă ar scârţâi. Într-o clipă, doi bărbaţi purtând obiele roşii, deci nu sunt din Prislop, tabără pe miliţieni. Îi smulg din şei. Îi înghiontesc şi-i împing în stână. Cristea-Tauru le smulge pistoalele-mitralieră. Unul din miliţieni scapă. Repede cizma în boaşele unuia. îl berbeceşte pe al doilea cu fruntea la lingurică.

— Harnic fecior, Petre!

— Harnic, Voico!

Cristea Tauru îşi săgetează boata. Miliţianul se

înmoaie. îl ia unul de subţiori. îl aruncă în stână. Din stână răsună sec rafalele de pistol-mitralieră. Cei doi se tupilează. Trag uşa. Pun nişte drugi pe dinafară. Cristea-Tauru reazemă pistoalele-mitralieră de stână. Cei doi iau caii miliţienilor şi-i leagă la conovăţ. Le dau otavă. Îi bat pe gât şi-i trag părinteşte de urechi.

— Au scos autoritatea din joc, Petre!

— Ca să rămână numai ei şi obştea, don căpitan! S-ar vrea ca munţii.

— Şi nu se poate ca munţii, Petre? întreabă Voica.

— Rareori, Voico!

De sub plai, ca dintr-un loc fermecat, răsar câţiva călăreţi.

— Ăla de oră calu'nalt de oaste II Ion Cătănuţă.

Petre!

— Oră bălan Gheoarghe Belcotă, oră şarg Hurezan Gheoarghe…

— Comizia. Mă duc şi io!

— Şezi, Voico… N-a venit vremea ta!

Caii urcă de sârg. Ion Cătănuţă-Vornicu îl recunoaşte pe cel care doar îi deschidea lui Pătru porţile zăvorâte, fără să se angajeze el cu nimic în „munca de lămurire asupra ariilor" – se leagănă în şa, voinic, înalt, în cămaşă ca spuma, albă. Ceilalţi îşi îndeasă caii pe-aproape. Protocolul este păstrat cu sfinţenie. După autoritatea de stat, reprezentanţii obştii. Urcând, călăreţilor încep să li se vadă brăcirele, mânecile largi ale cămăşilor, se disting culorile ponevelor de sub şei şi se văd picioarele cailor.

Unul este pintenog ca al roibului călărit de Tettius Iulianus în marşul spre Tapae şi i se pare că Tauru ăl bătrân este aidoma Vezina, marele preot al lui Decebal. Câţiva călăreţi în cojoace ies dintr-o clină. Taie calea comisiei.

Alţi călăreţi vin din stânga, de pe la oi. Ion Cătănuţă face semne. Încep să se audă replicile.

— Moşuleee!

— Ha! strigă Tauru ăl bătrân şi se aude limpede cum strigă.

— O vârânt comiziaaa!

— Boata!

Taurii din spiţa a doua şi a treia buie cu boatele. Ceilalţi, care vin la pas, se îndeasă la trap bătut. Învârt boatele pe deasupra capului. Chiuie:

— Uiuiuuu!

— Uiuiuuu!

Chiuitura are în spate zece mii de ani de viaţă pastorală.

Învălmăşeală de cai. Comisia o tuleşte iepureşte. Unuia din comisie, poate lui Hurezan, îi zboară clăbăţul. Pătru bufneşte în râs. Rămâne Cătănuţă. Nu se mişcă. Câţiva îi dau târcoale. Învârt boatele. Cătănuţă stă cu mâinile proptite în arcul şeii. Reprezintă el ceva, că nu-l atinge nimeni.

Una din feţele permanenţei. Care? Chiuiturile se pierd sub umărul plaiului. Comisia se şterge ca suflată. Urmăritorii nu exploatează succesul. Şarja lor se împiedică în lanţurile propriei lor proprietăţi.

— Te scoatem, Taureee! strigă Ion Cătănuţă.

— Pofteşte, Cătănuţăăă! răspunde Tauru ăl bătrân.

Ecoul răspunde între munţi. Ion Cătănuţă întoarce calul. O ia spre vale la trap uşor, leneş… Preliminariile s-au încheiat, păstrându-se obiceiul străvechi al locului: trimiterea de parlamentari, înainte de a se deschide ostilităţile, obicei plin de înţelepciune şi realism, care poate preîntâmpina vărsarea de sânge, coborând la sfat raţiunea.

Este o pauză între prolog şi actul următor în care Vornicu simte neliniştea trecând prin păşuni. Dulăii bat sălbatic spre poalele plaiului. Taurii din toate spiţele se ridică în şei. Lumina este albastră, străvezie, aproape rece şi impersonală, scoţând în evidenţă volumele, formele se desenează cu exactitate într-un spaţiu fără umbre, plin de sonorităţi confuze. Pătru ar vrea să-i spună căpitanului că tot ce se întâmplă acolo jos se întâmplă undeva departe, în altă lume, străină lui, străină de soarele strălucitor ridicat peste munţi în cerul străveziu, plin de ceva nespus de larg,

de cuprinzător pe care el nu-l poate tălmăci, de aceea şi tace întrebându-se cine şi cum a rupt oamenii de soarele şi lumina bogată a zilei, cine i-a învrăjbit şi ce înseamnă păşunile şi oile şi munţii fără înţelegerea oamenilor?

Prislopenii intră-n păşuni pâlcuri-pâlcuri, bărbaţii în faţa oilor, muierile pe lângă oi, o invazie paşnică, rapidă, cam cum vor fi migrat din păşune în păşune triburile de păstori, măgarii clăpăugi cu samarele încărcate, câinii, caii, ici-colo copii mici în legănuşele împletite în curmei de tei purtate pe spatele mamelor, ori cocoţaţi între tuciuri şi cojoace pe spatele măgarilor, larmă şi acelaşi glas mugit, glas care face caii să tremure şi câinii să chelălăie:

— Boata!…

Taurii se frâng în două. Puţini din ei îşi mână oile spre culme. Le fugăresc cu caii, să se rupă de invadatori, lăsând loc pentru şarjă. Vornicu vede un dulău mare, galben şi-nvăţat care ia fruntea oilor, mânând-o la deal. Altul, negru, le încolţeşte din urmă. Alţii pe margini. Ascultă de stăpâni şi lucrează straşnic, parcă ar fi făcut şcoală.

Prislopenii sunt pedestruiţi, după cum au fost instruiţi de

Pătru. Taurii năvălesc la galop mic, vâjâindu-şi boatele.

Privindu-l cu coada ochiului, Vornicu surprinde trecerea lui Pătru de la starea de beatitudine la starea care premerge lupta. Îi simte ura ieşindu-i prin pori. Probabil, o ură veche, zăcută, de om umilit în omenia lui… Câmpul se animă. Stângu se frământă în dosul stânei. Taurul ăl bătrân lapădă cojocul de pe umeri. Cei doi, cu obiele roşii, îşi iau boatele.

— Ăştia nu pricep neam la vreme, spune Pătru, auzi

Voico, că gândirea lor şi puterea lor şi simţirea lor nu se-ntind decât până colo, în marginea plaiului.

Gândul lui Pătru este cumva sincron cu propria lui constatare, cu adaosul că, totuşi, mai sunt şi cei zece mii de ani de păstorit, care nu înseamnă numai o mişcare pendulară pe verticală, de la poale la plaiuri şi invers,

mişcare legată de ciclul anotimpurilor, dar mai înseamnă şi transhumanţă, ei fiind elementele de legătură dintre stabilii neamului: agricultorii; adică o etnie virilă, nealterată, poate un ciment puternic şi-atunci?

Se aud boatele sprijinite, lovite. Taurii trec la galop, lovesc, ceilalţi sprijină, se aud chiote şi strigătele ascuţite ale muierilor:

— Nu vă lăsaţi, măă!

— Ardeţi-i, măă!

— Daţi-le măăă, să aibă!…

Taurii descalecă. Dulăii lor se înfig în turme. Se încaieră cu dulăii prislopenilor. Tăvăleală. Chelălăituri… Ca la toate bătăile în bâte, nu cade nimeni. Luptătorii îşi feresc capetele. Prislopenii împing cu nădejde. În fiecare pas de păşune recucerit, muierile mână oile cu ţipete şi sudălmi. Apare la creastă popa Barbă Neagră. Cu stânga ridică o cruce metalică, poate de argint, pe care se reflectă lumina făcând-o să prindă viaţă, în dreapta ţine ceva nedesluşit, poartă un fel de potcap negru, i se vede brâul roşu, poalele rantiei îi flutură şi-l urmează câţiva ghiogari, porcarii bătuţi cu bicele de Tauri, când i-au furat porcii. Vornicu îl vede pe Ochişor învăluind flancul drept al Taurilor. Ochişor vine la galop mic, are mânecile suflecate, sare din şa între Tauri, se roteşte sfârlează cu boata – uite ce sprinten a rămas cercetaşul Ochişor, bărbatul Rujei! nu pe Ruja o văzuse el în poate şi ciupag, nu Ruja era misterioasa „Ea”, dar ceva din Ruja da, ceva din dulcea asprime a Rujei, din iscusinţa ei grijulie şi dominatoare, ceva din senzualitatea ei adâncă şi firească.

Ce noroc pe Ochişor! Taurii se feresc de ghioaga lui

Ochişor şi atunci îi încolţesc alţi doi, poate fraţi, scunzi, crăcănaţi, care ţopăie pe loc şi mânuie boatele într-un vârtej ameţitor. La flancul stâng încearcă să învăluie Cătănuţă. Nu poate: nu are luptători buni. Vornicu este curios pe ce tabel sunt trecuţi luptătorii lui Cătănuţă: la Mijlocaşi ori la Săraci, la Muncitori agricoli ori la Ţapinari, n-ar crede, cu ţapinarii nu se joacă nimeni. Este comic cum Hurezan, probabil lovit peste mâini (la şedinţa cu păşunile

vorbise în aşa fel încât nimeni n-a înţeles nimic), scapă boata şi o ia pe cojoc şi peste picioare, cum sare să se ferească de loviturile care, probabil, au darul să-i limpezească şi gândurile şi vorbirea. Hurezan fuge. Intră în luptă altă grupare, un fel de rezervă, Pătru Bujor cu zece combatanţi, Pătru spune că au luptat toţi la vânătorii de munte. Se înfig ca un ic în centru. Îi rup pe Tauri în două. Le cosesc spinările. Este un fel de revanşă pentru ce-au pătimit ai lor de la fostul primar Stângu-Tauru cât au fost ei pe front. Ştie povestea. Apare Gheoarghe Belcotă cu obştea lui. Îi place dintotdeauna cea Gheoarghe. Înţelept. De neclintit din ale lui. Acum îşi scuipă în palme şi trage boatele cu socoteală, acolo unde i se pare lui că

Tăureştii sunt prea agresivi. Nu se aud decât chiuituri rare, oile, dulăii, un vacarm confuz din care răzbesc strigăte gâfâite:

— Ţine, mă!…

— La mir, mă!

— Uiuiuuu!

Dintr-odată peisajul luptei se însufleţeşte. Câteva muieri intră în învălmăşeală cu boatele. Pătru apucă dârlogii

Voicăi. Femeia stă în şa mlădie, nu are nicio armă în afară de un negeac apărut nu se ştie de unde.

— Dă-mi drumu’, Petre!

— Ba.

Câinii se sfâşie fără milă. Este o clipă de hărmălaie, popa Barbă Neagră iese dintre luptători, vine la trap spre stână ţinând crucea ridicată şi atunci Tauru ăl bătrân o ia la vale, între cei doi cu obiele roşii. Vornicu îi vede sprâncenele albe, pletele albe prelinse pe umeri de sub clăbăţ.

Coboară încet, cu paşi rari, cumpătaţi. Prislopenii îl văd.

Este un ramăt la prislopenii care se rup de Tauri şi încearcă o regrupare, ca şi când numai aşa s-ar putea apăra de Tauru ăl bătrân. Li se simte frica, nu frica obişnuită, bărbaţii de-acolo, majoritatea trecuţi prin foc n-o

cunosc, altă frică, una probabil superstiţioasă, izvorâtă din cele zece milenii, când unul ca Taurul ăl bătrân oficia sacrificiile şi implora zeii, ori îi trimitea mesageri lui Zamolxis feciori neprihăniţi, aruncaţi în suliţe.

— Nici n-a intrat în horă şi ăştia ise-nchină, spune Voica.

Vornicu admiră stăpânirea de sine cu care Pătru se constituie în rezervă generală, supraveghindu-l pe Stângu-Tauru care se uită mereu pe după stână, probabil căutându-l pe Pătru şi nevăzându-l rămâne acolo, ca să-l aştepte;

doar i-a plătit molifda a doua, o ştie tot satul, chestiunea s-a transformat în legendă şi în legământ pe viaţă şi pe moarte.

— *Visacoz*! tună Tauru ăl bătrân, care apucă dârlogii popii Barbă Neagră şi calul acestuia vrea să cabreze, se smuceşte, popa strigă ceva, dar nu se aude. Taurii de toate spiţele se rup de prislopeni. Tauru ăl bătrân arată în stânga. Pe urmă în dreapta. Nepoţii şi strănepoţii înconjoară grupa lui Cătănuţă. Pe foştii vânători de munte.

Pe Ochişor cu ai lui. Muierile chiăie. Fug pe lângă turme.

Tauru stăpâneşte calul popii. Stă înfipt în păşune ca şi când i-ar fi crescut rădăcini.

— *Vorwärts*!… *Laufştit*!

A făcut armată ţapănă sub flamura vulturului bicefal, asta s-a altoit pe o istorie de viaţă războinică şi liberă.

Tauru are ceva din măreţia muntelui, apare Pătru Bujor, singur, face un salt prelung şi se-nfige în faţa Taurului pe care, i se pare, îl aude gemând. Tauru ăl bătrân dă drumul calului, răsuceşte boata, Vornicu aude vâjâitul cumplit. Pătru Bujor sprijină fandându-se înainte şi ridicând boata deasupra capului sprijinită pe podul palmelor, se aude lovitura şi boata lui Pătru Bujor se frânge. Omul cade în genunchi. Tauru îl atinge din mers. Îl întoarce pe spate. Cei doi cu obiele roşii îi apără flancurile. Cu fiecare răsucire de ghioagă, Tauru face un pas înainte.

— Pe ei, măăă!

— A.fără din păşune, măăă!

Obştea se clatină. Şovăie. Taurii şi-au revenit. Taurul ăl bătrân domină vacarmul. Popa Barbă Neagră descalecă, atunci se vede limpede că în dreapta ţinea un ţăruş, un semn de hotar, de posesiune şi grăbit, după ce-a făcut să dispară crucea în buzunarul anteriului, îl bate cu muchia unei săcurici scoase din straiţă.

— Petre!

— Uită-te spre Oştea. Voico! Şi stai în pace!

De peste coamă ţâşneşte Piţu, chinezu', cu cei douăzeci de combatanţi de prin cătune. Regia este perfectă. Foştii luptători acţionează la secunda dictată de situaţie. Călăresc chiuind, rotindu-şi boatele cu mişcări largi şi line. Câţiva rămân la turmele Taurilor. Îi învăluiesc şi-i iau în ghioage pe cei de-acolo. Mână oile spre gura văii, la trap. Oile behăie speriate. Se umple tot muntele de behăitul lor jalnic. Mişcarea s-a sincronizat exact, fostul vânător de care a intuit clipa intervenţiei, răsturnând raportul de forţe în favoarea prislopenilor. Tot ce se întâmplă aici este, pe viu, o excelentă şcoală, dacă nu de batalion, de companie în mod sigur. Tauru ăl bătrân se întoarce scurt spre cei care-i cad în spate. Ridică boata deasupra capului. Un semnal.

Îşi vede de treabă ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic.

Piţu ajunge în mijlocul plaiului. Atunci ţâşneşte rezerva

Taurilor Stângu. Călare, cu puşca-mitralieră în curmezişul oblâncului – lucrurile devin grave – urmat de ai lui.

Cele două pâlcuri de călăreţi deapănă păşunea în copitele cailor. Din pâlcul lui Piţu ies câţiva înaintea Stângului.

Ceilalţi se lasă la vale. Îi iau pe Tauri din flanc.

— Staţi, mă! strigă Ochişor, are faţa plină de sânge.

Vornicu îl vede, lupta i-a adus aproape.

— Te scoatem, Taure! strigă Ion Cătănuţă.

— Boata, muge Tauru ăl bătrân.

Vornicu ştie că se apropie epilogul. Unul previzibil, rezultat al ecuaţiei în care-au lucrat factori imponderabili aparent, în niciun fel de subordonare cu ghioagele lor şi cu raportul de forţe prezent în păşuni; nevoia de echilibru a istoriei şi simbioza dintre dreptatea obştii şi acţiunea programatică a comuniştilor. Restul nu este decât pitoresc arhaic şi confirmare în epic, confirmare imaginată de Pătru în spiritul tradiţiei, în spiritul munţilor, la chemările atavice care-l sălăşluiesc.

Stângu îşi duce oamenii în coasta lui Piţu. Sar cu toţii de pe cai şi caii o iau la trap spre dreapta, conduşi de calul Stângului, fug din învălmăşeală, nechează, se liniştesc şi încep să pască. Un instantaneu cu cai nevăzut în niciuna din schiţele cu cai sau în aquarelele lui Mefisto – ce va fi făcând generalul acolo la herghelie, poate nu trebuia să-l lase singur. Mefisto este un bărbat; nici în multele tablouri din apartamentul domnului colonel Vitez Scarkany, acolo la Budapesta, la Cina cea de taină a infanteriştilor, unde văzuse cai pictaţi de Géricault şi de

Michalowsky. Caii de aici au şei din lemn, poneve galbene, albastre, roşii, sunt mici şi flocoşi, parcă de când lumea învăţaţi cu lupta. Muierile scapă cu oile la larg. Se precizează invazia obştii în păşunile ei străvechi. Oile

Prislopului năpădesc păşunea, binecuvântate cu gesturi largi de popa Barbă Neagră. Turmele se răsfiră. Nu mai ascultă de muieri, de ciobănaşi, dulăii nu mai sunt prin preajmă şi ai lui Piţu, cei din gura văii, scot oile Taurilor din păşune.

— Oile, Stângule, n-auzi?

Glasul muntelui de până astăzi. Tot răzbit. Tot clocotitor. Stângu se rupe din luptă. Aleargă la oi, urmat de ai lui. În sfârşit. Clipa lui Pătru. Alter-ego-ul lui a aşteptat-o lacom, stăpânit, cu ceva din implacabilul adevărului definitiv. Pătru îşi flutură clăbăţul. Din cracul viiturei se aud tropotele feciorilor. Ultima rezervă.

— Parcă te-ai duce la nuntă, Petre!

— Poate, Voico!

Răzbate strigătul Stângului:

— Stai, că vă suflu-n lumină, la toţi!

Vornicu îi lasă întâietate lui Pătru. E cartea lui. Călăreşte la o lungime de cal mai în urmă, alături de Voica, pentru că şi femeia, cu intuiţia ei ascuţită, a înţeles. Dincolo de creastă îi izbeşte un vânticel răcoros şi lumina albăstruie de prânzişor.

— Tu erai, Petre?

— Io, Stângule.

Stau faţă-n faţă.

— Ai fost azi-noapte, mă?

— Am fost!

— Bine!... Uite, mă, că atunci nu mai ai lipsă de molifda a treia.

Stângu ridică puşca-mitralieră. Vornicu îi simte şi-i vede pe feciori cum sar de pe cai şi se tupilează. Vede pâlnia neagră a ascunzătorului de flăcări şi, cu toate că sania armei este la el în desagă, îl scutură un fior rece, stupid. Pătru râde. Râd şi cei de la oi, ştiau, probabil le spusese primarul. Stângu dezasigură. Ridică ţeava, pentru o rafală de intimidare, protocolul se păstrează, trage şi... Stângu scoate încărcătorul. îl pune la loc cu mişcări pripite. Îi tremură colţul buzelor. Mustaţa, şi i se bate des pleoapa dreaptă.

— Nu te pricepi, Stângule, n-ai de unde, spune Pătru.

În acest „n-ai de unde” Vornicu ghiceşte un întreg act de acuzare. După cum în ochii oţelii, reci, tăioşi ai lui

Stângu desluşeşte o urmă de veselie, ca şi când Stângu ar fi bucuros că arma a rămas mută, că nu l-a silit la actul definitiv pe care i-l cerea obştea lui şi mugetul lui taică-su.

Al zefului.

— Fără pistol, Stângule, al meu trage mai bine, spune

Pătru şi scoate Parabellum-ul. Din păşuni se aude un oftat, ca şi când toţi oamenii încăieraţi acolo ar fi oftat dintr-odată. Pe urmă ţâşnesc glasurile aţâţate ale muierilor.

— Prindeţi-i, mă!

— Aţinte, Ioane.

— Nu-i lăsareţi, mă!

— Ţiba, oaie!

Feciorii se scutură de frică. Năvălesc în plai. Se văd câţiva Tauri fugind. Feciorii le ies în cale şi-i otânjesc la picioare. Pătru descalecă.

— Haide, Stângule! Lăsaţi plaiu, mă!

Stângu se uită în crucea cerului. Ţâşneşte din el. Se schimonoseşte, urlă, apucă puşca-mitralieră de ţeavă şi din câteva salturi este între feciori. Răsuceşte puşca-mitralieră pe deasupra capului. Feciorii lapădă boatele, tulind-o iepureşte.

— Neinstruiţi, mârâie Pătru... Adunarea mă, aici, la mine!

— De ce nu tragi, Stângule?

Glasul muntelui. Fără niciun semiton mai jos. Mineralizat. Dur. Bolovănos. Glasul zefului de până astăzi. De până acum. Al Stăpânului de până acum. Stângu se trage lângă oi. Lângă ceilalţi doi. Bătrânul şi Cristea. Vin şi alţi

Tauri. Din toate părţile năpădesc prislopenii. Unii fără căciulă, însângeraţi, rupţi, şchiopătând. Năpădesc muierile, cu cârpele căzute pe umeri, cu ciupagurile ieşite din brăcin, asudate, cu ţâţele jucându-le impudic, cu pulpele goale, pentru că şi-au sumes poalele să poată lupta, răspândesc un miros aţâţător de sudoare, li s-au desfăcut cozile, aleargă după oi, după măgarii cu tarniţele încărcate şi de la stână se ridică pricesnele plutonierului major de miliţie.

— Opreşte-i, Petre, strigă Stângu.

Învârte puşca-mitralieră pe deasupra capului, arma vâjâie, apoi o zvârle peste coamă în prăpastie. Vornicu vede cum se cască picioarele telescopice. Gata. S-a dus. Oile

Taurilor se bulucesc în gura văii. Taurii flenduriţi, adunaţi pe coamă, în jurul celor trei. De jur-împrejur se strânge obştea. Vornicu are senzaţia că abia acum toate simţurile lui ies din amorţire! l izbeşte mirosul de oi, de sudoare, i se destupă urechile înfundate de vaierele acelea

confuze şi aude limpede răsufletul pripit al muierilor, şoaptele, sudălmile, scrâşnetele, tăcerea de rocă a Taurilor, vântul scărpinându-se de streaşina stânei.

Pe urmă Piţu îşi face loc printre săteni. Are o lovitură roşie-vineţie în umărul obrazului şi spune foarte rar, apăsând ciudat pe fiecare cuvânt:

— Vă somez să părăsiţi păşunea! Şi să vă prezentaţi cu actele de posesie la sfatul popular în termen de trei zile.

Apare şi Amăriuţii, roşu, asudat, ruşinat, îşi tot trage poalele vestonului, îşi pipăie nasturii, se uită pe deasupra oamenilor, vine cu miliţienii după el şi se înfige în faţa celor trei Tauri, care privesc undeva spre Oştea de parcă ar fi singuri în tot muntele.

— Locuitorul Stângu-Tauru, să te prezinţi la postul de miliţie, mâine la orele treisprezece.

— Hai, tată! spune Stângu.

Satul tace. Vine câte un Taur zdrenţuit. Vine locuitorul Hurezan târşâindu-şi un picior. Tac muierile. Taurii iau oile la mijloc. Dulăii-flocăiţi, însângeraţi, osteniţi – se strâng pe lângă stăpâni. Vornicu caută din priviri dulăul mare, gălbui. E acolo. În fruntea turmelor. Tăureştii îşi aduc caii. Încarcă tuciurile, ciuberele, cojoacele, varsă pe jos laptele, pâraie de lapte se scurg în pământul călcat de oi, încarcă bărbânţele cu brânză, sacii cu caş, miroase a zăr, a fum, a coajă de brad afumată, satul stă în priveală, niciun gest, nicio mişcare, laptele, brânza, munca şi avutul ălora, Vornicu înţelege exact care a fost obiectul disputei, păşunile şi atât. Tauru ăl bătrân încalecă greoi. Geme.

O ia la pas printre oameni. Oamenii îi fac loc. Este ceva care moare. Vornicu nu ştie exact ce moare în Vârful

Dobrii, poate frica, poate neînţelegerea, oile behăie moale şi încep să coboare. Rânduri dese după rânduri dese, lung puhoi de spinări, ici-colo coarnele răsucite ale berbecilor, dulăii, tăunii bâzâind ascuţit, muştele mari, verzi, de munte.

Stângu-Tauru se opreşte în faţa lui Pătru.

— Petre?

— Io!

— Tu ai luat-o?

— Io!

— Te-au simţât ăştia?

— Ba!

— Păcat de tine, Petre… Noi doi…

Tace. Dă călcâie. O ia la vale, pe urma oilor. Sus, în coamă, rămâne Tauru ăl bătrân. Cu boata în curmezişul şeii. În cămaşă. În spatele lui cerul albastru, lumina îmbelşugată, strălucitoare a zilei şi ce altceva se întreabă

Radu Vornicu, lăsând vânticelul care urcă dinspre codrii negri să-i spele obrazul şi să-l limpezească.

Treierişul

— Hocus, pocus, preparatus! Fii atent, neamule!

Una, două, trei! A fost şi nu mai este. Poftiţi şi vedeţi.

Nici în palmă, nici sub haină. Vă rog, o clipă de atenţie…

Tovarăşe preşedinte, fii bun şi restituie-mi cartea… Şeptaru, domnilor, în brâul preşedintelui! Cine mai vrea, cine mai doreşte, cine mai pofteşte?! Nu costă parale, nu cere de mâncare. Se face prin nebăgare de seamă şi iuţeală de mână… Hocus, pocus, preparatus…

Agentul fiscal, subţirel, cu mustaţa scurtă, are cămaşă în carouri roşii, scoate şeptarul din brâul lui Piţu, din urechea delegatului Camerei de agricultură, de sub gulerul slinos al delegatului de la raion, de sub poalele cămăşii lui moş Numianu, a încercat şi la Pătru, Pătru i-a prins mâna la încheietură, n-a zis nimic, dar agentul l-a ocolit, după cum, din instinct, l-a ocolit şi pe el. Vornicu îi urmăreşte degetele lungi, subţiri, cu unghiile manichiurate şi se întreabă la ce naiba este nevoie de atâţia delegaţi străini pe lângă comisia de treieriş, ce este cu toată încâlceala asta de delegaţi şi para-delegaţi care-au invadat satul şi-l invadează din ce în ce mai des şi dacă nu cumva birocraţia şi fiscalitatea excesive nu conduc la rezultate opuse celor scontate, adică de atragerea ţărănimii între simpatizanţi şi conjugarea eforturilor ei la edificarea statului nou, eliberat de toate viciile birocratice şi fiscale ale statului vechi, burghezo-moşieresc. Este o căldură

zăcută, munţii stau neclintiţi într-o lumină difuză, vag albăstrie, turmele obştii sunt în păşunile de sub Vârful Dobrii şi situaţia lui aici devine din ce în ce mai evident paradoxală şi mai neverosimilă, cu toate că, în adânc, dincolo de superficialitatea uzanţelor, a stabilit contactul cu lumea primordială a Prislopului. Lume al cărei destin i se pare şi exemplar şi definitoriu pentru ceea ce se întâmplă la hotarul dintre ceea ce a fost – adică o societate autohtonă dependentă de capitalismul mondial, din punctul de vedere al căruia România reprezenta probabil doar o componentă din multitudinea surselor de venituri suculente – şi ceea ce comuniştii proiectează să fie, adică un stat industrializat stăpân pe toate resursele naţionale, încercând prin efortul întregului popor să micşoreze rămânerea în urmă, chestiunea este şi pasionantă şi profund patriotică, înscriindu-se în termenii prin care el defineşte patria. Patria, adică sentimentul absolut în alchimia căruia intră veneraţia pentru marile amintiri colective, sensul progresist al continuităţii prin care se împlinesc marile idealuri naţionale, modul în care se individualizează pentru el civilizaţia şi cultura populară – este nevoie să fie mai atent la amănuntele rituale ale vieţii de fiecare zi, aici, la Prislop, unde sunt foarte evidente toate straturile de civilizaţie aşternute de la comuna primitivă până astăzi.

— Loc, mă!... Loc! strigă Lungulescu, stăpân de căruţă şi cai, cocoţat pe snopi, snopi aurii, mirosind a soare şi a vară.

Se simte o bucurie profundă în fiecare gest al oamenilor, o mândrie aspră şi semeaţă, mândria conştientă a celui care adună recolta. Vornicu îi cunoaşte pe majoritatea prislopenilor de la arie. Gârbin, tip ros de sifilis străvechi, viclean, iese de sub batoză, vorbeşte păsăreşte, adică desparte cuvintele în silabe punând în faţa fiecărei silabe un pl:

— Pigapita, pipepitre-gata Petre…

Gârbin e mânjit de ulei, joacă rol de mecanic de locomobilă şi-o îndeasă cu paie, mânuind un furcoi de fier

cu doi dinţi chiombi.

— Putem începe, tovarăşi, spune delegatul Camerei de agricultură, care a venit azi-dimineaţă peste munte cu o raniţă şi un aparat de fotografiat atârnat de gât. S-a prezentat, inginer Titus Modrea, cerând să vadă tabelele cu împrumuturile de sămânţă făcute de prislopeni, spre a le confrunta cu listele de la Camera agricolă, lucru menit să-i spulbere definitiv lui Vornicu imaginea romantic idilică pe care-o mai păstra despre sat şi să-i dezvăluie plasa de interese în care fusese ţesut.

— Domnule Albinaru, subsemnatul când este vorba de hărnicia exemplară, ordinea exemplară, organizarea social-politică exemplară a unui stup sistematic – aşa cum observă stuparul eminent Const. L. Cristea în tratatul său „Stupăritul” – subsemnatul sunt în stare de sacrificii material-morale, pentru că albinele ne dau exemple, domnule Albinaru; iar numele dumitale este pentru mine confirmarea unui vis, aş putea spune, vechi de două decenii, şi anume: o vizită în zona subalpină a apiculturii naţionale, cu scopuri de studii de specialitate.

Delegatul raionului, înalt, osos, aduce cu un cal bătrân de la manutanţă, ori de la trenul regimentar şi de când a venit nu vorbeşte decât despre albine. Vornicu nu înţelege de ce este nevoie de comisia de treier; oricum, comisia este numeric foarte aproape de numărul ţăranilor care năduşesc la arie, plutonierul de miliţie se învârte pe lângă batoză şi se aude glasul piţigăiat al lui moş Argintariu, proprietarul batozei, suduind în spatele girezilor de grâu şi de orz. Căruţele încărcate cu snopi trec zuruind prin lumina dulce de august. Cirezile sunt aliniate milităreşte.

Exigenţa primarului. Trei dintre ele cât şura, a lui moş

Argintariu, a popii Barbă Neagră, a cârciumarului Iii a

Jura. Alta, foarte lungă: a Belcoteştilor care şi-au tras grâul în devălmăşie. Apoi altele, mici, firave, ale împroprietăriţilor, mici dar vesele, strălucitoare şi pe lângă

ele copii şi muieri legate peste obraz cu cârpele să se apere de pleavă. Lângă batoză un frunzar, sub frunzar masa negeluită cu registrele, băncile pentru onor comisia, pe la colţurile ariei butoaiele cu apă pentru stins incendiul şi legate cu sârmă de picioarele frunzarului un steag tricolor şi unul roşu, cu secera şi ciocanul.

— Îi dai drumu', chinezule? strigă moş Argintariu…

Că mai am şi la Globură o săptămână de treier.

Inginerul agronom, în cămaşă, vine lângă Vornicu.

Pătru stă alături, pare străin şi absent, ca şi când ar fi rămas în plaiul obştii recucerit de la Tăureşti. De atunci a căzut într-un fel de muţenie aspră.

— Să nu facă ăsta de la fisc hocus, pocus, spune inginerul şi se strâmbă de parcă îl dor dinţii.

— Locuitorul Ion Cătănuţă! strigă chinezu'.

— Prezent!

— Începem cu dumneata.

— Să fie cu noroc, spune Ion Cătănuţă, aşază sacii la gura batozei şi face semn omului din vârful girezii, care aruncă cel dintâi snop prin lumina străvezie, uşoară, a dimineţii. Gârbin, mecanicul, trage de sfoara sirenei. Locomobila scoate trei fluierături răguşite şi trei guleraşe albe de aburi…

…Soarele urcă alb şi luciu peste coamele munţilor.

Deasupra ariei pluteşte un strat subţire de praf amestecat cu pleavă. Când înghite snopii, batoza bufneşte, parcă râgâie satisfăcută. Radu Vornicu se simte inutil. În afara muncii este absolut inutil. Inutil şi ratat. Nu se poate ascunde în spatele nici unui argument. Este limpede, trebuie să ia viaţa de la capăt într-o profesie nouă, în care să se regăsească. De fapt, fuga lui la Prislop este o dezertare. Argument pentru sofisme ieftine. Belcotă a revenit la sine, pictând. Dar Vornicu? Nu poate exista mâzgălind registrele cooperativei sau ale primăriei. Cât a dezlegat iţele proprietăţii funciare, cât a retrăit aventura istorică a păşunilor, s-a justificat. Acum? Acum idila lui cu muntele este exterioară şi neesenţială. îl ucide dorul de aerodrom. De avioane. De zbor. Noapte de noapte visează

acelaşi lucru. Un nor cumulus castelatus poleit de lumina zodiacală, văzut din carlingă şi undeva în cerul translucid licărind o stea. Senzaţia dumnezeiască a zborului. El tot resorbit în uruitul motorului, în vibraţiile fuselajului, se întâmplă acolo o osmoză perfectă când el încorporează avionul ca pe o prelungire a trupului şi când virând în urcare simte fileurile de aer glacial spălându-i trupul, ca apoi o durere adâncă să-l răscolească trezindu-l şi brusc să simtă mirosul uşor de mucegai şi umezeală al camerei, mirosul de ţoale spălate la râu, de busuioc şi iasomie şi să-şi dea seama lucid că viaţa lui a fost ruptă brutal şi ilogic tocmai atunci când se pregătea să distileze experienţa de război şi profesia lui să-i confirme vocaţia sau invers, vocaţia lui să se confirme prin profesie. Se trezea într-un gol straniu, chinuitor şi atunci îi era dor de Valentina, de trupul ei plin şi voluptuos; îi înţelegea singurătatea şi disperarea care i-au adus-o şi abia aştepta dimineaţa ca să-şi strângă boarfele şi să ia primul tren spre Bucureşti, la urmă venea Pătru, aducea cu el o mie de gânduri, un hăţiş administrativ care de fapt constituia cadrul organizatoric al satului aceluia pe jumătate utopic în care credea Pătru şi rămânea fără să-şi aducă niciun argument.

— Bate sus! Bate sus! strigă de la cântar agentul delegat al fiscului.

Vornicu nu înţelege, dar prinde semnul pe care-l face chinezu' – primarul ori, cum îi spun oficialii – preşedintele sfatului, semnul făcut lui Pătru, aşa că-l urmează pe acesta la frunzar unde vine şi Amăriuţii şi unde don

Paraschiv scrie cu o peniţă Redis ţinându-şi vârful limbii scos şi îngroşând fiecare cifră din cantitatea de 3 200 kg trecută în dreptul lui Ion Cătănuţă. Pătru, Piţu şi Amăriuţii se duc la cântar, acolo de unde agentul fiscal cu hocus, pocus, preparatus strigă „bate sus". Vornicu îl vede pe don Paraschiv parcă ascuns sub cocoaşă, lăţit deasupra registrului, îl vede pe fostul notar, actualul secretar al sfatului, făcându-şi vânt cu „Scânteia" şi aude cu o limpezime supărătoare şoaptele acestora, şoapte lipsite de orice interes, un fel de bâzâit supărător:

— Pe Sfânta Fecioară, dom’le notar! gâfâie Paraschiv. Agentul e genial.

— Văd!

— Vampirii ăştia trebuie lichefiaţi.

— Cum?

— Nu ştiu!… Poate domnul profesor… Aici cade greu, greu de tot dacă n-ar fi vampirii.

— Ia scrie acolo oră chitanţă. Numărul unu, strigă chinezu’ de la cântar, don Paraschiv înjură, se întoarce, îl vede şi-i face cu ochiul un semn complice. Vornicu rumegă greu dialogul Paraschiv-fostul notar. Are o senzaţie scârboasă de greaţă. L-a văzut pe Ion Cătănuţă luptând cu boata acolo în plaiul însorit, este un bărbat frumos la

35 de ani, înalt, cu ochi verzi, mustaţa pe oală şi-l imaginează în uniformă de infanterist, poate a fost port-drapelul regimentului, l-a văzut la rugi jucând fetele pe sub mână, l-a văzut la holdă, secerând, l-a văzut la stână, într-o seară, împărat de plai cum ar fi zis Ochişor, bărbat căruia îi creşte grâul şi-i calcă mioarele în urme, şi-i duc dorul mândrele, unde pune mâna răsare iarbă, unde-i pică sudoarea creşte floarea şi-aici ăsta tupilat după cocoaşă, cu unghii lungi şi verzi de mandarin, care toată viaţa n-a făcut decât să scribălească prin hârţoage ca să înece adevărul în cerneală, lucrurile sunt brusc atât de limpezi, împărţirea pe categorii sociale atât de violentă, încât lecţia de dialectică istorică îi impune concluziile fără niciun fel de opoziţie interioară. Să fie oare un blestem al istoriei ca Ion Cătănuţă să ţină pe veci în spinare categoria de don Paraschivi diferenţiată la infinit, într-o infinitate de forme reptiline, într-o infinitate de indivizi prevăzuţi cu ventuze lacome de sângele şi truda lui Ion Cătănuţă?

— Bestia, niciun bob nu ne lasă, scrâşneşte don Paraschiv, asudă galben şi un strop de sudoare cade pe cifra 3 200 transformând-o într-o mâzgă violet.

— Cât face 15% din 3 200, don Paraschive?

— Imediat, tovarăşe preşedinte. Calculăm precis, la bob!… Imediat!…

— Nu înţeleg de ce să nu bată sus, strigă subţirel

agentul fiscal. Sunt pierderi la transport. La manipulare.

Cine le înlocuieşte? Ne jucăm cu statul? Protejăm producătorul în defavoarea statului?

Vornicu se detaşează de clipă. Viciul lui, istoria, îl ia în stăpânire. Îşi spune că multe guvernăminte, care au pătruns direcţia corectă a dezvoltării, care au vrut să consolideze statul, să-i asigure înflorirea în toate planurile – economic, politic şi spiritual – au acţionat pentru emanciparea ţărănimii, asta cu deosebire atunci când ţărănimea alcătuia şi clasa cea mai numeroasă, cea mai trainică, depozitara specificităţii naţionale. Când în imperiul chezaro-crăiesc raporturile urbanale au trecut din competenţa dreptului privat în competenţa dreptului public, administraţia a făcut un mare act de guvernământ cu implicaţii progresiste. Statul democrat afirmă că alianţa dintre ţărănime şi muncitorime este temelia socială a dezvoltării lui. Chestiunea pusă aşa legitimează revoluţia; dar nu-l mai legitimează pe Paraschiv, nu pe scribul cocoşat, ci categoria lui socială mizeră şi rapace, plină de complexe şi ură faţă de categoria productivilor…

Cât naiba face 15% din 3 200, pentru că don Paraschiv calculează asudând şi Pătru îi spune agentului fiscal, delegatul raionului:

— De pierderile alea nu te îngriji dumneata… Calculează-ţi impozitele şi pregăteşte-te să-i plăteşti cota…

— Cinci sute şi cincisprezece kilograme grâu curat datorează statului popular democrat domnul Ion Cătănuţă, cârâie don Paraschiv. Calculat după regula de trei simplă.

— Dacă-i 15 la sută după lege, datorez 480…

Chinezu îşi şterge obrazul cu mâneca largă a cămeşoiului.

— Tu-ţi lumina mâni-ta de Paraschiv! se-nfurie fostul vânător de care… Ia pleacă de-acolo, don’notarăş Lepădatu! îl înveţi cum l-ai învăţat mereu?

Don Paraschiv se lăţeşte deasupra registrelor.

— Să nu începeţi aşa, că nu ajungeţi departe, spune Pătru.

Ion Cătănuţă ajută unui păcurar de-al lui să urce sacii

în căruţe.

— Cântăreşte aici 480, spune primarul.

Are glasul răguşit şi Vornicu vede cum în jurul cântarului se strâng toţi oamenii de la arie. Este o mişcare concentrică, liniştită, un fel egal, fără asperităţi, fără curiozităţi manifeste, de a lua contact, de a cunoaşte această arie nouă, când multe din văduvele de război au fost împroprietărire, ca şi invalizii şi foştii combatanţi fără pământ, operă grea în munte; dar dusă la capăt inteligent, folosindu-se rezervele statului şi loturile rezultate din falsurile comise în acte: iugărele mari înscrise în iugăre mici. Pătru i-a spus că cei mai mulţi, printre care şi el şi

Piţu, n-au treierat niciodată până astăzi din gireada lor.

Poate de aici liniştea solemnă, reculeasă, feţele oamenilor împietrite într-o aşteptare lacomă, ochii scânteietori ai femeilor pentru că numai ochii li se văd de sub năframele cu care s-au legat peste obraz.

— Greutate hectolitrică 75. Corpuri străine 2 la sută, spune inginerul agronom. Nu are datorii la Camera agricolă.

— N-are rate la împroprietărire, spune sufocat don Paraschiv.

Agentul fiscal calculează ceva pe-o foaie de hârtie.

Inginerul vine lângă primar. Îi şopteşte:

— Lasă-l să spună ce-l doare. Trebuie să-i plătească

17 280.000 – socotind legal 36.000 lei per kilogram.

— Hocus, pocus, preparatus! Bravo, neiculiţă! Ai împuşcat dintr-un foc 10 280.000. Plăţile le fac la primărie, că nu pot umbla cu miliardele după mine. Aduci chitanţa de la cooperativă că ai predat cota. Să meargă un miliţian cu cetăţeanul la cooperativă.

Ion Cătănuţă se uită la agent din spinarea dolofană a sacilor încărcaţi în căruţă. Vornicu îi vede ochii verzi, tăioşi. A calculat şi el, mental, suma datorată pentru cotă, va trebui să-i taie chitanţă, l-a lăsat la cooperativă pe

Mărtin Balaci şi, ca să nu se subtilizeze nimic, l-a dublat cu feciorul Ianoşel Sabin, cap de matematician

înnăscut.

— Statu’ are să-mi plătească 17 280.000, că intru la categoria întâi după greutatea hectolitrică şi corpurile străine 2 la sută, spune Ion Cătănuţă.

Mustăcioara agentului se zbârleşte.

— Ce-i, mă, aici la voi?… Sunteţi toţi matematicieni? … Mă-nvăţaţi pe mine? E-te-al dracului…

— Oră mine să nu mă sudui păntru munca şi dreptu meu, că te tai, spune liniştit Ion Cătănuţă.

— Ce-i aici, chinezule? strigă o muiere.

Echipele de la pleavă şi de la paie lasă tărgile. Oamenii se strâng mai aproape. Vornicu îl vede acolo pe Vasile Ambrozie. Omul cu care a avut de-a face la alegeri.

Îl vede pe morarul tânăr, pe Pavel Lala. Are girezile pe rândul trei. Cald. Zăpuşitor. Peste luncă tremură aburi străvezii. Vornicu interceptează privirea lui Pătru. Se duce lângă el.

— Îi musai să ţinem legea cu dinţii, don’căpitan, şopteşte Pătru, are glasul zăcut şi pare halucinat.

— De ce să nu-i plătească omului dreptu lui?

— Dacă-i a-ntâia, să-i plătească a-ntâia!

— Aici nu s-aplică indicaţiile? scrâşneşte agentul fiscal. N-aţi primit dispoziţii?… De la caz la caz, după avere! Eu nu văd ce are ăsta în registru? Avere câtă n-au o sută de sărântoci! Şi mai zici că eşti secretarul celulei…

— Ia vezi-ţi de socoată şi nu mă politiza, spune Pătru.

— Ori este lege ori este „de la caz la caz” şi atunci dăm drumul abuzului, spune Vornicu ca să aducă în discuţie argumente; ştie că nu trebuia să intervină, nu era autorizat să intervină, la urma urmei de ce să nu fie autorizat, cine să-l autorizeze şi de ce să nu fie lângă Pătru şi lângă Cătănuţă, cel căruia îi creşte grâul din urme, cel care a îmbogăţit istoria, care a făcut-o şi a păstrat-o, păstrându-se, nu poate fi laş, nu poate fi neutru acum, când cu puţini ani în urmă a făcut parte dintre cei care le-a cerut (prin camarazii lui de la armele terestre) să-i urmeze în foc, să moară la nevoie, pentru a înveşnici patria. Este elementar.

— Tu cine mai eşti? se zbârleşte reprezentantul raionului.

— Ce vă tot spovediţi acolo?

— Ia spuneţi tare!

— Mă Petre!?

— Chinezule!

— Unde-i mă, omenia?

— Şi legea?

— Don’căpitan! Alegerile, când cu maiestatea!

— Aha! mârâie agentul şi abia atunci Vornicu descoperă că agentul fiscal are pupila galbenă, de pisică.

— Şeptesprezece milioane, două sute optzeci de mii…

Te rog, scrie suma, spune inginerul agronom.

Agentul fiscal se răsuceşte ca muşcat.

— Nu mai asist la nicio cântărire, până nu dau telefon la raion…

Îşi ia geanta şi pleacă.

— Prost o-ncepurăm! spune Piţu.

— De ce tace Ambrozie, tovarăşi? se întreabă Amăriuţii. De ce tace Pavel Lala? De ce tace moş Argintariu?

De ce tac ăştia suspecţii care aprinseră petarde pe la adunările populare? Uite că trecu termenul legal şi profesorul nu veni să predea armamentu’ şi registrele cu membrii organizaţiei, după cum sună legea. Nu se prezentă

Vărzaru. Şi mie nu-mi place că e prea multă linişte la aria asta. E prea multă ordine… Aşa că propun să stăm grupaţi… Ia nu mai fuma, bă, la arie. Care eşti ăla? Niculae de pe vale. Ia pas alergător de lângă stoguri… Dinainte de război vrui s-ajung şi eu să citesc „Pe aripile vântului”…

Vornicu îl cercetează mirat pe fostul jandarm al satului, l-a văzut numai în treacăt, omul fusese întotdeauna regulamentar, îi mersese buhul de cinstit şi de aspru, se ştie că descoperise afacerile mari cu lemne, cu lână, pierduse întotdeauna partida; adică el întocmea actele de dare în judecată, îi şi aresta pe cei surprinşi în flagrant delict, apoi lucrurile se treceau tribunalelor, forurilor şi

după o vreme inculpaţii se întorceau veseli, făceau un chef de pomină la care-l invitau în batjocură, omul avea chemare, îşi cinstea profesia, probabil văzuse în revoluţie posibilitatea să şi-o exercite cu toată rigoarea… Tot setea de dreptate socială îl adusese aici pe Pătru, pe fostul vânător de care, acest Piţu ager, viclean, reflexiv, care-şi face slujba oficiind parcă un serviciu divin închinat satului, convins până în străfunduri de dreptatea actelor sociale pe care le adaptează „condiţiilor locale”, cum spune de câte ori „studiază” ei legile şi hotărârile primite de la raion. Oamenii i-au vorbit de Matei Pava ca de un părinte spiritual. Se pare că Matei Pava a lucrat cu ei. Matei

Pava şi fostul învăţător Ion Cătălină. După plecarea agentului fiscal se întâmplă ceva la arie. Ceva nedefinit, cu toate că în ordinea aparentă a lucrurilor totul a rămas neschimbat. Ion Groza, cel care se îndoia mereu până şi de propria lui existenţă, în casa căruia a găsit-o pe Natalia aceea ochioasă şi sprâncenată, aşteaptă în vârful girezii ca oamenii să împingă batoza lângă grâul lui, îşi face o cruce largă, îşi scuipă în palme şi îşi înfige furca în cel dintâi snop pe care-l aruncă în gura batozei.

Pătru se uită în cerul arzător de vară, fără nori, străveziu. Se gândeşte la tovarăşul Ardelean care răspunde de campania agricolă, de treier, de colectări; altfel înţelesese el alianţa cu clasa muncitoare, ceva era strâmb în alianţă şi ceea ce-l roade până la sânge este faptul că nu ştie de unde porneşte strâmbătatea asta. De la Ardelean şi-atunci îi musai să se îndrepte; ori altfel, de mai de sus, şi atunci îi musai să se lumineze. Lasă privirea din cerul gol, învâlvorat şi se uită la oameni. Unii se ţes pe la batoză, alţii stau pe lângă girezi; dar cei mai mulţi sunt aici, tăcuţi, răbdători şi ziua de vară i se pare nespus de grea, grea de să-i rupă inima.

— Lăsaţi tovarăşi, spune inginerul agronom. Am fost utecist vechi, sunt membru de partid din ’43, o scoatem noi la capăt cu pezevenghii ăştia, că nu le mai ajunge, miros ei că se pot îmbogăţi peste noapte, băga-i-aş… Ai grâu frumos, neică!… Las-o mai domol cu aruncatul, că nu

pridídesc ăştia şi să n-avem vreun accident, doamne fereşte!

Vornicu urmăreşte să surprindă acel ceva nedefinit care se naşte în tăcere din mişcarea domoală a oamenilor spre locul unde stă Pătru şi ceilalţi din comisia de treier, comisie care i se pare o excrescenţă nedorită a firescului, o malformaţie a firescului.

— Dacă ţii legea, ni-s cu tine până la capăt, Petre.

Legea şi omenia, că astea ar fi musai să stea între oameni, nu şelaina şi răutatea şi minciuna, spune moş Numianu pe care Vornicu îl cunoaşte de ani, de la Belcoteşti, bărbat vechi semănând cu un Dumnezeu local, foarte bătrân şi foarte frumos, cu obrazul bărbierit având pieliţa roşie, sănătoasă, purtând plete şi mustăţi albe-argintii. Ştie că moş Numianu face parte din comisie ca mic producător.

Este plin de demnitate şi de o blândeţe nici resemnată, nici supusă; o blândeţe înţeleaptă, care judecă viaţa din perspectiva anilor lui mulţi. Muierile îl ascultă cu mâinile la gură. Din vale urcă scârţâind alte căruţe încărcate cu snopi şi odată cu ele cântecul Gugulanilor, cântat de glasul dulce al unei muieri şi de tenorul plăcut al unui bărbat:

…Eu vând mere, eu vând pere.

Dar nu vând a mea muiere!…

Cântecul spală lin vorbele lui moş Numianu. Vorbele care de fapt consemnează o experienţă istorică, îşi spune

Vornicu, invidiindu-l pe bătrân pentru forţa lui de sinteză. Pentru forţa lui de a comunica în câteva cuvinte o experienţă de veacuri şi un crez moral de veacuri: legea şi omenia. Legea şi omenia, dezideratele de care au fost privaţi mereu ţăranii, pe care comuniştii le afirmă programatic şi ei, ţăranii, mâncaţi de veacuri întregi de minciuni şi înşelătorii, luptând aici de câteva sute de ani să transforme în realitate includerea clasei lor în spaţiul social, eliberaţi de *„gratuitus labor”*, retraşi în interiorul sesiei ca într-o cetate pe care economia rurală a încercat s-o facă independentă ca s-o apere de agresiunea fiscalităţii

ori a vremurilor tulburi, ei, ţăranii, doresc legea şi omenia, dar sunt sceptici şi temători pentru că de prea multe ori au fost înşelaţi; de prea multe ori au fost excluşi din viaţa politică, fiind chemaţi la ea numai atunci când trebuiau să facă jertfa de sânge spre a consolida un stat care, până astăzi, le-a fost indiferent. Vornicu îşi spune că întâmplarea care l-a adus în Prislop îl pune faţă-n faţă cu una din constantele esenţiale ale istoriei românilor: ţărănimea…

…Amiazi. Zăpuşeală stătută, dogoritoare. Aria este în marginea satului, spre Globurău, în imaşul comunal. Într-o parte coastele Broschinului. În dreapta – şoseaua, lunca şi Bela Reca. Dincolo de linia girezilor, sub poala

Broschinului, o vână de apă mărginită cu răchite roşii şi sălcii. Vornicu se scaldă într-un zătoni împreună cu câţiva bărbaţi. Muierile se scaldă goale, ceva mai la deal, într-un zătoni, au trupurile albe şi pline, la vale se scaldă copiii făcând larmă.

— Am ajuns ca-n vremea turcilor, domn ofiţâr…

— Mai rău! Ca-n vremea vertwalterilor…

— Ceasul al unsprezecelea…

— De ce nu le învăţaţi oră vădane, don’ofiţâr, numa intraţi în moara mea, la ce nu le învăţaţi că nu-i drept după ce le-o proprietărit, uite că le-am lăsat pământene.

n-am intrat în pământene noastre, nu-i drept să le ia ăştia, pita de la gura copiilor.

— Să le ia, spune o muiere dolofană, care-şi ţine ţâţele în palme… Să le ia că n-ascultă de ce le zâc când spălăm la zătoni. Se-nfoaie şi mă batjocoresc… Să le ia…

— Nu-i bine cum fac ei… Nu-i bine o dată-n lume.

— Trag la cântar!

— Fură la socoată!

— Altfel de unde-ar avea Mărtin Balaci chimeşa nouă?

Vorbele fug pe apă la vale. Pavel Lala îl priveşte posomorât. Se săpuneşte cu o coajă de săpun de rufe şi abia şopteşte:

— În cine să mai creadă omu’dacă…

După-amiază. Zăduf. Muşte verzi. Aer cleios. Greu.

— Unde-ai mâncat de amiaz, don’agent fiscal?

— Trebuie să-ţi raportez, dom’le primar?

— Musai!

— Zău?

— Ziceai că eşti membru de partid, tovarăşe!

— Sunt, dom’le inginer! Tovarăşul Ardelean mă are în evidenţă. Şi dacă sunt, n-am voie să mănânc unde vreau?

— N-ai voie, spune Piţu. Aşa scrie în dispoziţiile de funcţionare ale comisiilor de treier. Dumneata ai mâncat la locuitorul Argintariu, proprietarul batozei. Nu-i just.

Şi cam ce-ai vorbit la raion, dacă nu-i secret?

— Tocmai asta e, că-i secret.

Agentul îşi scoate cămaşa şi pantalonii. Rămâne în chiloţi albi, de pânză.

— Până începeţi, fac o baie. Apropo! A dat dispoziţie tovarăşul Ardelean să-l luaţi în comisie pe Ianoşel Ion.

Şi să-l dublaţi pe secretar.

Iese de sub frunzar. O ia spre luncă încălţat cu pantofii pe piciorul gol.

— AU auzit, tovarăşi? întreabă moale Pătru.

Seară. Piaţa primăriei. Întuneric vătuit, căptuşit cu stele. Lume. Multă. Ici-colo, jarul ţigărilor.

— Cât luaşi mă, Ion Groza?

— Opt milioane.

— Şi ce faci cu ele?

Opt milioane pe câteva sute de kilograme de grâu. Valorând ce? Vornicu stă pe banca din faţa primăriei. Azi a avut poştă. O scrisoare de la Valentina, câteva rânduri ori poate un singur rând, care începe cu: „Mi-e dor şi sâmbătă la acceleratul de seară cobor în Herculane. A fost

Augusta la mine în inspecţie. E nebună…”, pe urmă câteva cuvinte despre „băieţi” şi cam atât. Belcotă este plecat de peste două săptămâni. Ochişor cu Ruja în munte, la stână.

— Cât luaşi, uico Hurezan?

— Şase milioane.

— Şi ce faci cu ele?

— Da’ tu ăla deşteptu’, Pătru Bujor, ce faci cu ale

zece milioane cât îţi dădură oră cotă?

— Ia zi mă, Pătru Bujor, ce faci cu milioanele?

Pătru Bujor, care-a venit în fâneţele obştii cu foştii vânători de munte. Îl vede pe Pătru ieşind din primărie şi aude glasul agentului fiscal care spune:

— Am dat până acum 150 de milioane. Trebuie să mai cer bani de la raion. Nu-mi ajung… Mulţumit, domnule Ion Cătănuţă?

Iese Ion Cătănuţă cu doi desagi doldora.

— Ia să veniţi, mă, cu mine, la Ilie Jura! Astă-sară plăteşte Ion Cătănuţă la prieteni şi la duşmani…

Omul saltă desagii pe umăr. Îşi dă pălăria pe ceafă şi pleacă cântând cu glas plăcut, bărbătesc:

„Gugulan cu car cu mere
Şi c-o mândră de muiere.
Gugulanu-i om cuminte.
El ţi-o spune dinainte:
Eu vând mere, eu vând pere.
Da’ *nu vând a mea muiere*…”

Cântecul stăpâneşte liniştea înserării. La cooperativă fac de pază câţiva producători mijlocii, dintre cei care-au predat cotele. Un miliţian. Se duc toţi care-au luat milioane pe cote. Pătru i se aşază alături. Vornicu îl simte posac şi îngrijorat. S-a obişnuit să-l intuiască şi intuindu-l să-l înţeleagă, gândindu-l ca pe expresia tipică a ţărănimii sărace care vede în comunişti nu numai eliberarea din condiţia pauperă, aceea de proletariat agricol, dar şi redresarea generală a economiei rurale şi odată cu ea includerea în viaţa politică fără nicio discriminare.

Ajunge greu la lumea lăuntrică a acestui alter-ego, o lume de simetrii aproape geometrice, organizată pe coordonate foarte exacte: răsturnarea raportului de forţe tradiţional în favoarea celor pe care-i reprezintă. Gândit aşa, Pătru pare o abstracţiune socială. Dacă n-ar fi Mădălina, fiica unuia dintre posedanţi, dacă n-ar fi Mama, nu cea bună, alta, găsită acasă după ce s-a întors din război, dacă n-ar fi crima oribilă şi încă nedezlegată care i-a ucis tatăl, pregătindu-i mormântul sub ruinele

fumegânde ale casei incendiate de aceeaşi mână care-a ucis; dacă n-ar fi Simina, fiica Mădălinei din căsătoria cu Gruiţă Tauru ucis de Guguleşti; dacă n-ar fi cei doi gemeni ai lui Pătru: Radu şi Miu; dacă n-ar fi dragostea secretă a lui Pătru pentru

Voica, băciţa, pe care Vornicu o simte tăioasă şi pustiitoare, cu atât mai pustiitoare cu cât nu are nicio dezlegare;

dacă satul tradiţional apărându-se nu l-ar fi pustiit pe

Pătru, nu l-ar fi uscat; dacă n-ar încerca să-l scoată la marginea vieţii sau să-l extermine fizic şi atunci nu-şi mai poate permite să-l reducă pe cel de alături la o schemă, la o abstracţiune socială. Ceea ce îl mâhneşte este incapacitatea lui de a prelua ceva din destinul lui Pătru, uşurându-i-l. Incapacitatea de a-i prelua ceva din suferinţă, ori măcar de a-l putea uşura de ea, nu prin vorbe, constată din nou sărăcia şi lipsa de eficienţă reală a vorbelor, constituirea lor într-un imperiu limitat cu prea puţine şanse, ori cu foarte rare şanse să ajungă în interferenţă cu lumea interioară; incapacitatea identificării.

Pătru a venit alături, tace, oamenii din faţa Sfatului popular se răresc şi din întunericul subţire, străveziu, vine o muiere.

— Bună sara, Petre!

— Bună sara!

Femeia întinde o năframă. Vornicu simte miros de pâine caldă, aromind a coajă rumenită în cuptor.

— Am râşnit după-amiază un ciur de grâu, mă. Asta-i pita dintâi. Am frământat-o păntru tine, mă. Dac-ar învia din morţi Ion Birău al meu şi ar vedea Petre pită oră masa pruncuţilor, că ei n-au văzut-o de când s-o dus el la concentrare, Petre, auzi tu?... Mă, Petre, să vă dea Dumnezeu sănătate şi s-aveţi, mă, parte de prunci şi de viaţă şi de ce-i drag omului, mă, că io şi altele ca mine, Petre...

Se duce gârbovită, cu paşi repezi şi o înghite întunericul subţire şi străveziu, mirosind a pită caldă şi a mort.

Vornicu se gândeşte la soldaţii căpitanului aceluia care luaseră în răspăr Transilvania şi pusta şi fortificaţiile

Budapestei şi dintr-un batalion rămăseseră niciun pluton şi cei morţi n-aveau cum să simtă aroma de pită caldă, rumenită în cuptor; dar, într-un fel, poate încă sărman şi meschin, cei rămaşi de pe urma lor se regăseau, îl aude pe Pătru întrebându-l dacă nu vrea să treacă pe la arie şi pe Piţu care spune înăbuşit: „Asta fuse soarta noastră”, calcă drumul alb, pietros sub lumina argintie smigurată din stele, pe vale începe să fie frig, Pătru şi

Piţu l-au luat la mijloc şi Piţu şopteşte:

— Şi-acu să uităm ce-o fost şi să ne-adăpostim noi aici, că văd io bine, o nu văd… Culcat!

Se culcă toţi trei, fulgerător, în şanţul şoselii cu iarba udă, neatinsă de coasă. Vornicu îl vede pe Pătru trăgându-şi pita pe antebraţul stâng, acolo unde altă dată sprijinea ţeava armei. La cotul drumului, spre arie, un pâlc de aluni, trei duzi şi nişte curpen care leagă aluniştea. Un bărbat împinge o căruţă sub curpen şi sub aluni. O împinge dinspre imaş. O muiere aduce caii. îl simte pe Pătru cum se zbârleşte.

— Don’căpitan…

— Liber, Petre. Acţionaţi. Vă acopăr.

— Cu ce?

— Cu pita, spune şi fără niciun motiv îi tremură glasul.

— Mă duc la arie şi-i cad oră flanc, cu miliţianul.

Tu, Petre?

— Io, aici. Du-te!

Vornicu are un moment gustul violent al acţiunii. Apoi se destinde. Şi se întristează. Nu-i plac urmăririle, capcanele. Chiar atunci când sunt îndreptăţite. îl urmează pe

Pătru care i-a trecut pita cu coaja păstrând ceva din căldura cuptorului. Taie amândoi imaşul lăsând o urmă de fum în fânaţul plin de rouă, trec apa încălţaţi şi ţin din salcie în salcie până la arie. Se aud nişte glasuri. Ajung în umbra girezilor. Paza stă la frunzar, câteva zeci de metri

spre capătul ariei. Se vede licărul roşu al unei ţigări, cu toate că fumatul la arie este interzis. Cineva se opinteşte în spatele girezii. De ce s-a obişnuit el să considere noaptea sub specie romantică nu se ştie. Pătru îi strânge braţul. Îi arată spre batoza încremenită pe arie, de sub care iese ceva alb. îl urmează pe fostul luptător care se prelinge spre capătul girezii de unde se vede mai bine. Obiectul alb îşi precizează identitatea. Un sac. Un sac care se târăşte singur prin imaşul plin de paie. Se vede miliţianul şi se aude un glas molcom:

— Am două pogoane, fata cu care-s în vorbă are trei, aşa că…

Pătru se retrage. Ocolesc gireada în pas viu. Dincolo de gireadă se vede un tip scund, cum se opinteşte şi trage de funie. Trage, i se aude răsufletul icnit, îşi scuipă în palme, înjură de pricească şi iarăşi trage oticnit, cu zăduf… Când are să înţeleagă infinita diversitate a unităţii?

Pătru se dezlipeşte. Păşeşte lupeşte şi-i sare ăluia în spate.

Vornicu rămâne în umbră, să nu mai fie vreunul şi-l recunoaşte pe scundac: moş Argintariu, proprietarul batozei. Pătru i-a acoperit gura cu palma, exact ca la regulament, îl târăşte în spatele girezii, moşul bate din picioare, apoi se lasă moale, Pătru îl culcă la pământ şi-l leagă cu capătul funiei. Se pleacă peste el.

— Dacă scoţi o vorbă, aici putrezeşti.

Moş Argintariu, fruntaş în sat, dă ochii peste cap…

Pătru apucă funia. Trage sacul în dosul girezii. În diversitatea aceea a unităţii intră şi ceea ce ascunde aparenţa de fruntaş, de notabil…

— Mă, Petre, şopteşte moş Argintariu, l-a recunoscut deci pe Pătru şi Vornicu devine foarte atent, pentru că începe să înveţe şi lecţia este condusă cu mâna de maestru a întâmplării.

— Vorba, că…

Funia se descolăceşte şi alunecă uşor spre batoză.

— Mama voastră de sabotori… Asta-i organizare, nu

glumă.

— Mă, Petre!

Funia alunecă repede. Se opreşte.

— Petre!

— Taci moşule!

— Petre, eşti singur?

— Ni-s doi, moş Argintariule!

Să nu-l fi văzut moşul? Sau, după regula jocului de aici, din munte, să-l considere absent, ori un intrus care nu intră în joc, jacul acesta privindu-i numai pe ei, cei ai locului. Pătru se lasă în genunchi. Îşi înfige degetele în umerii moşului.

— Doi ni-s, auzi? Douăzeci! Două sute de mii. Patru sute. Opt sute de mii. Toţi ni-s!

— Doamne, apără-mă! horcăie moş Argintariu…

Apără-mă Doamne şi mă mântuie!

Funia se scutură de câteva ori. Pătru o apucă în duşmănie. Vornicu îl ajută s-o tragă. Sacul alunecă – are cel puţin şaizeci de kilograme; din grâul cui fură moş Argintariu care încearcă să se ridice şi căruia Pătru îi dă un picior în coaste, moşul se lasă jos gemând, cum naiba a putut trage sacul singur, este ceva nelămurit aici, simte cum se cocleşte şi se ofileşte noaptea, cum devine amară şi goală. Jocul de-a lăcomia începe să-l obosească. Este şi prostesc şi nelalocul lui. La poala girezii este încă un sac, deci ei trag al treilea sac şi când sacul ajunge după gireadă, de sub batoză iese pe brânci un bărbat îmbrăcat în cojoc de oaie. Vine în patru labe drept în braţele lui Pătru.

— Pigapita! Piun pisapic, şopteşte omul – gata un sac; nici nu termină bine cu păsăreasca şi Pătru îl ia în pumni. îl doboară. Gârbin, mecanicul, scoate sâmceaua.

Vornicu urmăreşte cu detaşare acţiunea lui Pătru rapidă şi expertă. Fostul luptător răsuceşte mâna individului.

Gârbin urlă, îşi înfige dinţii în umărul lui Pătru, Vornicu culege sâmceaua de jos, din paie, îl supraveghează pe moş Argintariu şi constată că la infanteria din timpul

războiului s-a făcut instrucţie nu glumă, Pătru lichidându-l pe Gârbin cu un genunchi în burtă şi o directă la falcă. Se aud tropote, chinezu' strigă: – Stăăi! Stăăăi că trag! şi miliţianul apare de după colţul girezii neştiind ce să facă…

…Când Pătru îi leagă de roata batozei, Vornicu se vede inutil. Este implicat doar sentimental sau poate este implicat prin solidaritatea cu Pătru, prin bun simţ şi printr-o nevoie interioară de echitate, poate de echilibru.

Piţu aduce căruţa dosită în alunişte şi în căruţă nevasta lui Gârbin şi încă o slugă a lui moş Argintariu. Miliţianul fiert că se furau sacii de sub nasul lui, împreună cu paza.

Iancu Vichente şi unul din Cozia, cară sacii lângă roata unde sunt legaţi moş Argintariu şi Gârbin. Piţu îi leagă alături pe ceilalţi doi. Muierea ocărăşte scârnav. Bleastămă şi suduie. După acelaşi ritual, ca şi când n-ar fi de faţă decât moş Argintariu şi Pătru, neţinând seamă de ceilalţi, moş Argintariu parcă se confesează plin de bunăvoinţă.

— Mult te-ai mai jucat tu, Petre, cu focu'!… Plăteşti.

Petre, cât de curând, mă! Cu sânge plăteşti. Că aşa batjocură n-o făcut nima cu mine, de când mă ştiu.

Crucea nopţii. Luna de crai nou, de aur, stă deasupra munţilor pierduţi într-o zare transparentă, albăstruie. Liliecii trec în zbor ameţit, foşnindu-şi aripile. Cade roua, rece, abur răcoros şi proaspăt aşternând imaşul cu diamanticale. Vornicu stă alături de Pătru, sprijinit de gireada „lor", adică a lui Piţu, Mărtin Balaci şi Pătru, ei trei lucrându-şi loturile de la împroprietărire împreună, că nu şi-au luat loturi în luncă, şi-au luat sub coastă, în nişte mărăcini, pământ clasa a patra, să nu zică oamenii nimic, să nu dea rând „duşmanului de clasă" să-i compromită şi, cum spusese Pătru într-o seară, „din nevoia oră care-o sunt io în inima mea, să fie altfel şi puterea să nu însemne decât zdroaba în folosul obştii, că altfel totu-i numa minciună şi şelainã şi oamenii văd, se închid în ei şi se depărtează de la puterea populară, care se cheamă că nu-i putere populară, numa o schimbare de domni şi schimbarea domnilor –

bucuria nebunilor”… Tocmai pentru dârzenia şi puterea lui Pătru de a converti un ideal abstract la viaţa concretă, de fiecare zi, de a ridica la valoarea idealului această viaţă de fiecare zi rămâne el la

Prislop să descifreze sensurile noului.

Vornicu se lasă pătruns de aroma grâului şi a pâinii pe care o frânge Pătru pe genunchi. La răstimpuri, câte-o stea taie noaptea cu o fulgerare prelungă şi fosforescentă.

Este o linişte măreaţă în care se aud ţârâitul cosaşilor şi scrâşnetul dinţilor lui Pătru cronţăind coaja rumenită.

Vornicu se întreabă de ce-a căutat-o Augusta pe Valentina, ce-a căutat Augusta la ei acasă, spune în gând

„Acasă” şi cuvântul nu are niciun ecou, nu se întruchipează decât într-o imagine confuză, Valentina şi Augusta rămân doar nume, apoi simte somnul, se vâră cu spatele în gireadă, mirosul de paie, de spic, de iarbă îl învăluie în ape dense şi adoarme fără niciun gând.

— Asta-i metoda chiaburilor, duşmanii voştri înrăiţi.

Să vă fure pita, să vă sugă vlaga, că sunt bestii şi-n alte comune au ascuns grâul în gropi, mai ales în pustă. Prieteni ţărani muncitori! Să-i demascăm fără milă! Să simtă mâna necruţătoare a dreptăţii poporului! Să plivim holda sănătoasă de neghina chiaburească!

Vorbele îi zbârnâie pe la urechi, îndârjite. Omul ras în cap stă cocoţat în picioare pe şiţul căruţei. Îşi ţine şapca în stânga şi cu dreapta face gesturi largi, de parcă ar vorbi unei mari mulţimi, se ridică pe vârfuri, atunci îşi pierde echilibrul, revine pe toată talpa şi Vornicu se întreabă cu cine seamănă omul pe care l-a întâlnit în sediul raional, atunci când a venit de la Bucureşti şi după-amiaza a venit Maria Pava la Timiş şi s-a scăldat goală?! Omul vorbeşte cu accent, stâlceşte unele cuvinte, poartă bocanci grei şi pare că imită sau copiază pe cineva, pentru că din când în când, vizibil, îşi rectifică gestica. Auditoriul ascultă impasibil. Sunt oamenii de la paie, de la pleavă şi cei de rând la treieriş. Trebuie să fie aici, să asiste la cântăritul griului datorat pentru cote şi i se pare că noua fiscalitate este cu

totul drastică. Ştie că ţara are de plătit datorii de război grele, că industria este slabă, în bună măsură distrusă de război şi că datoriile acestei ţări se plătesc din roadele pământului, din truda ţăranului şi din răbdarea înţeleaptă a poporului.

— Ia-i, tovarăşe miliţian, i-ai pe toţi şi plimbă-i prin comună să-i vadă toată lumea. Să-i scuipe. Să-i bată cu pietre. Cu pietre să-i ucidă, bestiile.

Vornicu ştie că satul este pustiu, oamenii sunt la stâne, la sălaşe, pe ăştia de aici îi frige să isprăvească treaba la arie, grâul este un accident, vâna satului este sus, în munte, se pare că omul cocoţat pe şiţul căruţei a uitat asta, apelând la pedeapsa publică… A înţeles de când a urcat în munte, la plaiuri, că se întâmplă ceva în viaţa „publică”.

Pătru nu i-a spus niciodată nimic, el n-a întrebat nimic;

dar acolo sus, în stâna Taurilor, a aflat că unul dintre comunişti, slugă la Stângu-Tauru, îi spune acestuia ce se hotărăşte de către „oficiali1 şi ceea ce probabil ar trebui să constituie un secret. A reţinut numele omului. Ianoşel

Ion, fratele matematicianului, a lui Ianoşel Sabin cu care face el noţiuni elementare de algebră şi de geometrie sferică. Acest Ianoşel Ion a apărut azi-dimineaţă la arie, a inspectat-o ca şi când ar fi avut de gând s-o ia în posesie şi acum îi face semn tovarăşului Ardelean, aşa-i zice toată lumea, acesta coboară de pe şiţ, se pleacă peste loitră şi

Ianoşel Ion îi şopteşte ceva, la care tovarăşul Ardelean îşi şterge cu şapca boţită căpăţâna rasă, lucind în soarele crud, se urcă la loc pe şiţ şi cu acelaşi gest larg cere ascultare.

— Ţărani muncitori! Prieteni! Un tovarăş de nădejde (subliniază „de nădejde”, îl caută din ochi pe Pătru şi atunci Vornicu simte privirea verzuie trecând rece peste el) îmi spune că ceilalţi trei sunt slugi. Oameni săraci, ameţiţi de chiaburoiul Argintariu. Oameni care n-au avut parte de lumină. Ţinuţi în întuneric, ca să fie exploataţi la sânge. Să le dăm drumul, prieteni! Să-şi vadă greşeala.

Banditul Argintariu i-a indus în eroare, prieteni.

Omul sare din căruţă. Scoate un cuţit vânătoresc cu prăsele din corn şi taie funiile cu care hoţii sunt legaţi de roata batozei. Deci este investit cu puteri depline şi într-un fel foarte direct reprezintă deopotrivă justiţia şi puterea executivă, adică explică pe viu ceea ce înţelegea

Virgil Belcotă prin „dictatura proletariatului”… Nu se ştie ce înţelege Gârbin din acest act justiţiar de clasă, dar femeia lui îl înţelege foarte bine, pentru că îşi ridică poalele, îşi arată dosul şi strigă piţigăiat:

— Na, Petre! Ţucă-mă! Na!

— Pifupigi-fugi – se smârcăie Gârbin, luând-o la picior după girezi.

Ardelean vine spre ei, spre comisia de treier, calcă îndesat cu bocancii de munte prăfuiţi, este crăcănat, poartă pantalon din doc gălbui şi bluză în carouri roşii, îi face un semn aspru lui Pătru şi-i spune fără niciun menajament:

— Puşcăria o meriţi!… Mi-a raportat delegatul nostru… Faci pe Iisus Hristos cu cotele?… Un’ te trezeşti, mă, şi cine te-nvaţă pe tine?

Zice „cine te-nvaţă pe tine” şi îşi opreşte privirea verde pe Vornicu.

— Tovarăşe Ardelean!

— Niciun tovarăş Ardelean! Eu răspund, mă, pentru

Rusca, pentru Prislop, pentru satele din munte. Ia să vii cu mine. Să oprească ăia batoza. La ce chiaburoi treieră fără comisie?

— La niciun chiabur, spune Pătru liniştit… E gireada Belcoteştilor, tovarăşe Ardelean.

Ardelean se învineţeşte.

— Bine, mă! O să vedem noi de ce n-ai tu ţinere de minte.

Vornicu aproape că-l uitase pe Bihordea, aproape că uitase întâlnirea de la Comandamentul aviaţiei, aerul tare, pur al muntelui îi spălase duhoarea de tinetă vârâtă în pori şi acum, brusc, toate astea redevin actuale, tăios şi nemilos actuale.

— Comisia de treieriş! strigă Ardelean. Comisia de treieriş să poftească la o şedinţă fulger! Să se oprească batoza!… Opriţi batoza!… Echipele de la pleavă şi de la paie să stea gata! Nu părăseşte nimeni aria… Hai, tovarăşe miliţian. Ia banditul şi să mi-l duci prin toate cătunele, cu toba după el…

— Auzi, mă Petre, întreabă tare Pătru Bujor, cel care condusese aripa dreaptă a prislopenilor, când cu păşunile…

Cine-i nodu ăsta care porunceşte aici prăstă capu' oamenilor, mă?

Tovarăşul Ardelean rămâne o clipă locului. Îşi şterge fruntea cu şapca.

— Haida, tovarăşule Dragalina, mârâie şi se duce repede sub frunzar. Vornicu şovăie. N-are ce să caute acolo.

Pătru se uită la el. Se îndreaptă spre frunzar. Vornicu îl urmează… Minutele picură grele din frunzarul uscat.

Ziua i se pare grea, cleioasă, cu toate că a dormit somn odihnitor în gireadă, de dimineaţă a făcut baie în pârâu, a făcut gimnastică şi a dat soarelui salutul, reluând câteva din „asanele" practicate în toţi anii lui de zbor. A constatat în timpul scurtului examen autocritic pe care şi l-a făcut că a abandonat normele de igienă, exerciţiile pe care şi le-a impus încă din clasa a şasea a liceului, când constatase că este prea slăbuţ fizic să poată concura cu rigorile impuse de examenul pentru admitere în aviaţia militară.

Întâmplările din ultimele luni îl scoseseră din ritmul pe care şi-l stabilise şi ăsta este un semn de slăbiciune şi de abandon. Revenise, exerciţiile îi remlădiaseră coloana, respiraţia controlată îl calmase, îl eliberase de tensiunea latentă care-l obosise până acum, lăsându-i la dispoziţie un surplus de bunăvoinţă cu care-l ascultă pe tovarăşul

Ardelean care vorbeşte exact de 37 de minute şi 22 secunde, după cronograful „Universal-Geneve", susţinând că el are de predat o cotă de cereale globală, pe întregul raion, după o raţiune cel puţin ciudată.

— În alte sate de munte nu s-a făcut mai nimic. Duşmanul de clasă a sabotat însămânţările. Aici în Prislop lupta de clasă nu e atât de ascuţită ca-n alte locuri… Aria e bine pusă la punct. Se pot aplica mai bine dispoziţiile guvernului. Spre exemplu, tovarăşul secretar, care are prea multă tragere de inimă spre cei avuţi – de altfel este şi explicabil din punct de vedere dialectic: are socru chiabur, nu este niciun secret, în partid li se spun lucrurilor pe nume; tovarăşul secretar şi preşedintele Sfatului popular au judecat neprincipial în cazul Belcoteştilor, şi anume: au hotărât să treiere întreaga gireadă, dar la cote să socotească numai cantitatea care ar reveni fiecărui proprietar în parte; lucru greşit şi dăunător, care favorizează gospodăria producătoare de capital.

Ardelean spune că în calitatea pe care o are ia altă măsură. Socoteşte cantitatea totală a Belcoteştilor, trage cota de-acolo şi ce rămâne să împartă Belcoteştii între ei.

— Mă opun, spune inginerul agronom în liniştea grea care se lasă după discursul opintit al tovarăşului Ardelean… Nu este drept cum vrei dumneata. Nu este legal.

— Ştim noi cum stăm cu intelectualii, taie Ardelean.

— Şi io mă opun, spune Pătru.

— Nu se poate, tovarăşe Ardelean.

— Dacă nu-i legal, nu se poate, spune Amăriuţii, şeful postului de miliţie.

Vornicu este în comisie din partea cooperativei, desigur ar trebui să tacă, este un fel de tolerat, un fel de acceptat, Matei Pava i-a oferit o şansă; dar chestiunea nu se pune aşa din o mie şi unul de motive, începând cu demnitatea. Spune că nu este politic să se îndepărteze Belcoteştii, care-i reprezintă pe mijlocaşi, care-au participat la expulzarea Tăureştilor din păşunile obştii şi vând prin cooperativă o parte din produse (Ardelean se învineţeşte, asudă, îl priveşte fără să-l vadă, probabil nu ştie de unde să-l ia?), că dacă în celelalte comune şi sate nu se face cota, vina nu este a Prislopului care o face exact după planificarea raionului, chestiunea trebuie reanalizată

(se uimeşte singur de felul cum şi-a însuşit terminologia de şedinţă, până acum perfect indiferentă, dar care, surprinzător, exprimă perfect realitatea); după cum modul de organizare şi capacitatea de convingere de care dă dovadă tovarăşul Pătru C. Dragalina sunt de toată lauda.

Astea le spune în calitate de responsabil al cooperativei

„Belşugul", în urma cantităţilor de cereale contabilizate până acum... Putea să tacă. Sau putea să se oprească în clipa când a simţit ura lui Ardelean, ţâşnindu-i prin toţi porii. îl vede rânjind pe tovarăşul Ianoşel Ion.

— Asta-i, tovarăşe Ardelean... Aşa-i şi-n organizaţie.

Chinezu-i una cu secretariu şi cu don'tovarăş major...

Secretariu nu mai poate fără don'ofiţâr deblocat. Asta-i armata antonesciană, aici, în sat la noi. Care va să zâcă, dacă-i principial, că-i luptă de clasă, adică la ce să nu se poată tovarăşe secretar Drăgălina, dacă îţi zăce chiar tovarăşu' Ardelean să se poată?

Aparenţa şi esenţa, îşi spune Vornicu şi se întreabă de ce nu-l scoate Pătru de urechi pe Ianoşel, de ce nu-l extrage din plasa în care s-a ţesut cu Taurii, n-o fi având dovezi, ce interese se ascund în spatele vorbelor, Ardelean trebuie să predea cota raionului, poate şi ceva pe deasupra, atunci abuzează acolo unde poate abuza şi îşi câştigă un calificativ de revoluţionar intransigent. Simplu.

— Mă ăia, daţi drumul la batoză, o ce fras ne ţineţi aici în zăduf?

— Acu te-apucă şădinţa, Petre?

— Hai, chinezule, că-i amânat!

— Popularitate ieftină, scrâşneşte Ardelean... Ascultaţi aici la mine. V-aţi jucat destul cu politica de cadre. Cu

„Foştii". Cu politica partidului. Noi n-avem vreme de şovăielile voastre...

— Care noi? întrebă Pătru, plecându-se peste cele două scânduri negeluite care ţin loc de masă.

— Ascultă mă, spune Ardelean. Aici e disciplină de partid şi dacă organul superior...

— O iei prea repede, tovarăşe. Sunt delegatul unui for superior, ce vrei dumneata este ilegal, aşa că am să fac un raport în consecinţă…

— Am mai văzut eu de-alde voi în viaţa mea… Aici în raion eu răspund, nu „forul superior”. Daţi-i drumul la maşină. Cântărirea şi calculul le fac eu… Hei, tovarăşe

Sergiu!… Tovarăşe Sergiu!

Spre surprinderea lui Vornicu, Sergiu Bloch apare de după batoză, ducând sub braţ o servietă ponosită.

— Haide, tovarăşe Bloch! Scoate registrul. Secretarul comisiei să treacă ce dictez eu.

Ardelean iese de sub frunzar, ÎI ia de braţ pe Sergiu

Bloch. Toţi cei din comisie aud spunându-i:

— Tovarăşe Sergiu, acum un articol tare cu chiaburul sabotor. Sosirea organelor raionale, fără nume, nu-mi place vedetismul. Demascarea lui în faţa ţăranilor muncitori. Vezi să nu uiţi cum i-a indus în eroare pe sărăcani.

Cum au luat cuvântul ţăranii muncitori să le arate slugilor greşeala făcută. Parcă unul din cei eliberaţi la cererea maselor şi-a făcut într-un fel autocritica. Vezi dumneata. Dă nume exacte. Îmi dai articolul diseară. îl expediez eu.

Se îndepărtează amândoi spre batoză. Lucrurile sunt atât de dure încât Radu Vornicu simte din nou, ameţitor, senzaţia de om suspendat deasupra golului, senzaţie care, aici la Prislop a început să-l încerce din ce în ce mai rar.

— Mă Petre, spune Moş Numianu, tuşeşte şi se ridică în picioare, descoperindu-se. Mă Petre, să am iertare de la comizia de treier, da vă mulţam de cinste şi abzâc. Io nu pot, mă, să fac batjocură cu Belcotă, că mă bate Dumnezeu. Am doi feciori morţi în război şi nu pot. Am trăit în pace şi omenie. În pace şi omenie vreau să mor. Aşa că găsiţi oră altu’ în comizie.

— Nu te grăbi, moş Numianule, spune Piţu, chinezu’.

Vornicu asistă la un monolog rostit jos, aproape în şoaptă de Pătru şi se gândeşte în ce raport esenţial stă Ardelean eu specificul Prislopului, cu modul lui de a

reacţiona la impulsurile vieţii şi dacă nu cumva se foloseşte de

Prislop pentru sine, pe când Pătru se foloseşte pe sine pentru Prislop…

— Va să zâcă, în alte comune lupta de clasă este ascuţită, monologheză Pătru privind munţii. Unii n-au însămânţat. Alţii au îmblătit. Au ascuns grâul. Şi pentru ăia e musai să completăm noi ce lipseşte la raion, c-am muncit „i-am pus pe ăştia să semene a doua oară, ne-am rupt oasele din cătun în cătun şi din casă-n casă. Noi îl prindem pe Argintariu şi tovarăşul Ardelean se dă la ziar, îşi face cota oră raion cu şelaina şi nu-i pasă nici de Belcotă, că-i în frunte, progresist şi-i scriu ăia din munte ţăduli că-l puşcă; nu-i pasă nici că l-or îngropat Belcoteştii oră profesăr…

— Ce-i Petre, vorbeşti singur?

— Vorbesc! Ce ziceai dumneata, moş Numianule?

Pătru se ridică, ştie că tremură, vede chipurile celor din jur ca printr-o sită deasă, îşi încleştează mâinile pe tăbliile negeluite şi îşi porunceşte să se stăpânească, să-şi dobândească tăria de cuget, că altfel iese cu moarte de om. Aude vag cum tovarăşul Vornicu îi spune: „pe loc repaus”, nu înţelege, cum adică” „pe loc repaus 1, pe urmă înţelege, râde prosteşte şi spune cu glas stins:

— Apă, Piţule!

Piţu îi toarnă din cârceag. În cap. Pe ceafă. Apa îi şiruie pe obraz. Pe piept. Îi udă cămaşa. Îi spală cleiul care i s-a lipit de piele.

— De ce ziceai dumneata moş Numianule că n-ai mai vrea să fii în comizia de treier?

Bătrânul se descoperă. Îşi face cruce.

— Doamne apără-mă… Arzi mă şi politica asta o te-ngroapă, o te face om.

— I-adevărat, taică Numiene. Aşa mi-s io şi o mă-ngrop, o mă dezgrop – Vornicu ştie că Pătru îşi continuă monologul, că se limpezeşte faţă de sine însuşi ca şi faţă de colectivitatea din care face parte – colectivitate faţă de care şi-a asumat responsabilităţi atât de grele, încât doarme cu pistolul-mitralieră sub căpătâi şi riscă 24 de ore

din

24 să primească un glonţ în spate. Se pare că una din problemele cheie ale timpului este tocmai asumarea unei responsabilităţi grave (aşa cum de altfel o făcuse şi el în aviaţie); o mă-ngrop, o mă dezgrop şi atunci stau io cu ochii să văz lumina. Piţule, unde-ai pus mă, foile de posesie? Ia poftiţi toţi să vedem cum punem noi cotele la

Belcoteşti şi careva, tu, mă, Petre Bujor, că te văz mereu pe-aici, du-te şi vezi cât au treierat Belcoteştii şi vină să ne spui. Noi, comizia, stăm aici, ni-s legali şi, dacă cineva se teme, să se ducă... Hai, Ianoşelule, fugi la stăpân-tu, că tu slugă eşti şi slugă ai să mori, mă, ăsta eşti tu, mă Ianoşel Ion.

— Petre!

— Asta-i Piţule. Ce părere ai tu?

— Ni-s comizie şi aplicăm legea.

— Dumneata, tovarăşe Amăriuţii?

Miliţianul îşi descheie copca de la gât. Îşi scoate cascheta. Vornicu îi intuieşte ezitarea în gestul cu care-şi şterge obrazul cu batista cazonă, albă, scrobită, cu tiv tricolor.

— Tovarăşu' ăsta, Ardelean, poate să-mi facă una nefăcută. Dacă sunteţi de părere, îl invit la post şi-l ţin până după treier. Ori îl urc pe cal şi-l scot din hotaru' comunei.

Aşa că suntem constituiţi legal şi aplicăm legile după cum spune tovarăşul prim de la raion. Rămân.

— Setuaţia lu' tovarăşu' Vornicu putea să-l abzâcă de la cuvânt, da' tovarăşul Vornicu a ţânut cu dreptatea încă de la alegeri, aşa că io nu vreau să-l îngreunez mai mult, că şi-a spus părerea...

— Rămân, spune Vornicu, situaţia i se pare absurdă şi gravă în acelaşi timp, punându-se în discuţie un principiu de bază al disciplinei, subordonarea ierarhică, ceva ce seamănă cu insubordonarea la armată şi totuşi diametral opus, aici acţionând determinant motivele insubordonării, motive care se desprind cu necesitate dintr-o stare de fapt, dintr-o finalitate politică mult mai largă: accesul liber

consimţit al revoluţiei în Prislop.

— Să nu zăuiţi ce spusăşi, Petre, rânjeşte Ianoşel Ion şi se duce grăbit la batoză, lăsându-i lui Vornicu sentimentul că ei toţi de acolo au fost mult mai puţin inteligenţi decât

Ianoşel Ion ăsta, mult mai puţin vicleni şi că şi-au lăsat descoperite, cu bună ştiinţă, ambele flancuri. Oamenii se împietresc în ei. Pătru este lacom de tăcerea în care oamenii se împietresc în ei. O cunoaşte.

— Tovarăşul Ardelean nu cunoaşte muntele, îi spune lui Vornicu. Dacă l-ar cunoaşte, ar vorbi altfel. De ce-o fi venind el la noi plin de ură, de ce zbiară şi ameninţă, de ce nu s-apropie el de oameni? De ce-l preţăluieşte el oră

Ianoşel Ion? Şi ce-are cu Bimbi ăl mic, cu tovarăşul

Bloch, să-l rupă de noi, că s-a rupt, nu mi se mai uită în ochi, la cercul de citit nu mai vine, stă toată zâua închis şi studiază până i se umflă pleoapele. Altfel am pornit-o noi, aici în Prislop, şi-acum s-alege.

Stau amândoi în soarele arzător şi-l văd pe Ardelean asudat, cu fişcalul după el, cu Ianoşel, cum vine peste arie ca un bio, dă din mâini şi strigă:

— Va să zică pactizăm, secretarule? Ne ridicăm împotriva liniei partidului? Suntem mai principiali decât organele de conducere?… Ai auzit, mă, de menşevici? De poporanişti? N-ai auzit?… Comisia din Prislop se desfiinţează pe loc, ca fiind un organ al duşmanului de clasă… Se formează altă comisie. Sănătoasă. Să-mi găsiţi doi proletari agricoli. Vă învăţ eu principialitate!

Vornicu aude cuvintele lui Ardelean căzând în gol. Într-un gol absolut, fără niciun ecou. Nu răspunde nimeni.

Muntenii îl privesc rece, de parcă n-ar exista. Ardelean joacă pe loc, stânjenit. Inginerul agronom se ţinuse tare, iese de sub frunzar. Vornicu aude o albină. Ciripitul unei rândunele. Urmăreşte ceremonia cu care se-nvăluie plutonierul-major de miliţie, care-şi încheie copca şi ia poziţia de drepţi.

— Datorită condiţiilor specifice ale comunei Prislop şi conform cu dispoziţiile organelor Ministerului de Interne,

vă somez să vă legitimaţi, îi spune solemn lui Ardelean. Sunt şeful postului de miliţie din comuna Prislop, plutonierul-major Amăriuţii.

Ardelean se face vânăt. Bâlbâie ceva. I se umflă venele gâtului.

— Ce-ai zis, mă? Pe mine? Să mă legitimezi?

— Urmaţi-mă la post!... Nicio vorbă, tovarăşe Dragalina... Ne-am obişnuit să ne cam jucăm cu autoritatea de stat.

— Mama mă-tii de antonescian! spune Ardelean. Eşti deştept? Sunteţi deştepţi? Hai, mă, la post! Trap, că am treabă aici. De abia de acum încolo am treabă.

Le întoarce spatele. Amăriuţii (ce simplu şi ferm şi-a asumat o răspundere mortală) se duce după Ardelean care taie aria spre şosea, aproape în fugă. Ardelean putea să ia o căruţă. Acum este prea târziu să mai ceară o căruţă. îl supără până la ură împotrivirea ăstora din Prislop. Cum l-a supărat împotrivirea celor din Rusca. Tocmai acum când a venit momentul loviturii principale, adică acum când relaţiile dintre Matei Pava şi Alexandru Belcotă au ajuns la punctul de explozie. Când totul se poate răsturna în favoarea lui. În ilegalitate a lucrat la Târgu Mureş şi la Cluj.

L-a arestat Gestapoul şi n-a rezistat, nu la torturi, nu se ajunsese la torturi, n-a rezistat psihologic la detenţie. I-a dat lui Szabó un fir. Ion Dragoş şi Kerekes Gyula. Probabil lucrurile s-au oprit la cei doi. A auzit că au fost împuşcaţi. Mai sigur, au murit în timpul torturilor. După Eliberare, cazul lui a rămas incert. Probabil Matei Pava ştie ceva. Ce anume? Din tinereţe a avut o pasiune: Napoleon. Pe lângă el, Frederic al II-lea. Doarme pe un pat tare, de scânduri (asta la sediu), citeşte strategie şi se consideră în continuă stare de război, neacceptând unitatea contradicţiilor şi afirmând cu patimă doar lupta contrariilor.

În războiul lui, cel dintâi obiectiv de câştigat este raionul.

Cotele sunt primele batalioane pe care le aruncă în

luptă.

Perfid, Matei Pava i-a dat satele de munte, păstrându-şi satele din câmpie; el a reuşit să fie numit responsabil cu cotele pe raion, aşa că manevra lui Matei Pava se întoarce asupra lui Matei Pava însuşi, câmpia completând deficitul satelor de munte. L-a trimis aici să-l arunce în gloanţele bandiţilor din munţi... Matei Pava s-a înşelat. Nu cunoaşte subtilităţile oprimării. Până acum el, Ardelean, a trimis în judecată şi la puşcărie doisprezece sabotori. Cu cel de aici, treisprezece... Aleargă, aproape, pe drumul alb, văros... Prislopul poate să completeze câteva din golurile pe care le are în cantitatea de grâne.

Dacă reuşeşte, îşi demonstrează eficienţa în zona cea mai dificilă a Banatului. Pe urmă vine grosul, artileria, cu care îl va zdrobi pe Matei Pava: carnea şi lâna...

Ajunge la post. Îşi scoate din pantaloni cămaşa transpirată şi se tolăneşte pe scaunul şefului de post. Tipul ori este imbecil, ori lucrează la ordinele lui Vărzaru. Organizaţia de partid de aici este opera lui Matei Pava. Şi unul din „meritele" lui Matei Pava de prin anii 1945 – 1946, când, se lăuda acela, niciun activist de partid nu îndrăznise să intre în Prislop, necum să organizeze o celulă de partid. Numai compoziţia socială a organizaţiei din Prislop şi origina socială a vârfurilor, la o analiză temeinică şi principială, îi poate aduce lui Matei Pava dizgraţierea. Ardelean bate darabana pe tăblia biroului şi se gândeşte la tactica pe care trebuie s-o adopte, ca să împingă lucrurile spre ceea ce doreşte, astfel încât să-şi poată asigura toate atuurile dintr-o singură lovitură.

Îşi scoate legitimaţia, o pune pe birou şi îi ordonă miliţianului să ceară Inspectoratul regional al Ministerului de Interne, urmărind cu satisfacţie reacţia şovăielnică a subofiţerului.

— La telefon Emil Ardelean de la raionul „pecere" Teregova. Dă-mi-l pe tovarăşul maior Klinger, spune în receptor, apoi îl acoperă cu palma... Ai auzit, şefule, de maiorul Klinger? Ai auzit!... S-a făcut curăţenie acolo, ofiţerii voştri antonescieni: *kaput*!... Da! Otto, tu eşti?...

Servus, Otto! Sunt în Prislop cu cotele. Prislop!… Asta, al vostru, şeful, cam fascist, m-a luat pe sus de la arie…

Voia să mă legitimeze… Mda, energic, nu zic; dar roagă-l tu să mă ajute… Da! Să mă ajute… Atât! Altceva? Da…

Poate duminică… Servus!

Întinde receptorul plutonierului, care spune:

— Plutonierul-major…

— Maiorul Klinger, se aude limpede în receptor… Fără prostii. Stai la ordinul tovarăşului Ardelean. Să nu mişte nimeni. Politică de stat. Executarea!…

Sunetul sec al receptorului trântit în furcă la celălalt capăt al firului.

— Alo! Aici centrala! Aţi terminat don’şef Amăriuţii?

Ardelean îşi aprinde o ţigară. Se lasă pe spătarul scaunului. îl priveşte pe miliţian printre pleoapele subţiate.

A fost o pauză stânjenitoare până s-a întors Ardelean de la telefon, când Amăriuţii le-a spus că a primit ordin să-i stea la dispoziţie, el personal nu poate, că are plan de patrulare de la ora 18.30; are să lase un miliţian. Pavel Lala, morarul, a spus că ar fi bine să se treiere gireada întovărăşiţilor, adică a comuniştilor, să dea ei exemplu de predarea cotelor şi Vornicu constată că între principiu şi traducerea lui în viaţă se interpun mereu oamenii, care ajustează principiul după propriile lor interese, scâlciindu-l, înăbuşindu-i forţa de convingere, vidându-l de atracţie şi de influenţă. Ardelean s-a întors de la postul de miliţie calm şi zâmbitor, cu pofta pentru discurs sporită. „Măcar dacă am fi luat o hotărâre, dacă am fi stabilit o linie, spusese inginerul agronom, după plecarea lui Ardelean. Ne facem de râs. Încălcăm şi legalitatea. Compromitem şi disciplina de partid”… Vornicu e neliniştit. Firesc era, gândeşte el urmărind mişcarea studiată cu care Ardelean se urcă pe cântar – omul are mereu nevoie să urce pe ceva spre a-şi depăşi statura – firesc era ca reprezentantul raionului să aprecieze situaţia obiectiv, să mulţumească celor care au organizat aria şi să corecteze cu tact

neajunsurile pe care le-ar fi constatat, totul din perspectiva şi în perspectiva revoluţiei. Dar mai ales îl nelinişteşte posibilitatea acestui ins de a răsturna propriile valori ale partidului său, partid de guvernământ, şi de a le înlocui cu cine vrea, fără niciun respect pentru ceea ce reprezintă cei înlocuiţi.

— Prieteni, ţărani muncitori! Prieteni… strigă Ardelean cocoţat pe cântar… Sperăm să urmaţi exemplul comuniştilor din sat. Oameni săraci, care-au luptat cu arma în mână împotriva hidrei hitleriste şi acum dau din puţinul lor, dau cu dragă inimă pentru muncitorii de la oraşe. Trageţi batoza la…

— Unde-i, mă, cureaua de la batoză? întreabă Vasile

Albinariu, prislopeanul intrat în dezbateri pe tema stupăritului cu delegatul raionului, cabalinul la care Ardelean nici măcar nu s-a uitat cu toate că omul bătuse temenele şi rânjise slugarnic toată dimineaţa.

Ardelean albeşte. Rămâne cu mâna ridicată la jumătatea gestului poruncitor, contrastând vizibil cu tonul dulce şi insinuant, convingător, folosit după întoarcerea de la telefon.

— Cum, cureaua? întreabă răguşit.

— Care furară cureaua, Petre?… Petre, n-auzi „un’ te duci, mă? Că furară cureaua şi nu mai pot să treier, mă!

Ardelean sare de pe cântar. Îl ajunge din urmă pe Pătru. Se-nfige-n el. Îl apucă de piepţii cămăşii.

— Unde fugi, trădătorule? Unde-i cureaua, că în fundul ocnei ajungi, pentru toată viaţa.

— Ia mâna, spune liniştit Pătru – atât de liniştit că

Ardelean se dă înapoi, tuşeşte, zâmbeşte şi-l bate pe umăr.

— N-o lua aşa, secretarule! Ia zi-i ce facem că-i musai să scoatem cota. E sarcină de stat. Sarcină de partid pentru noi. Unde te duci?

— La telefon.

— Lasă-l pe tovarăşul prim. Are destule pe cap… M-au înnebunit ăştia în munte. Unde-i cureaua? Hai să-i dăm drumul, că peste trei zile avem termen de predare.

Tipul este tare, are la dispoziţie resurse de calm afectat, de bonomie, de viclenie şi stăpânire de sine

— Nu ştiu cine-a luat cureaua, tovarăşe Ardelean… O găsim noi, nu te mai mânia, că-şi râde satul de dumneata.

Gândeşte-te de trei ori înainte de-a vorbi o dată. Nu ne batjocori, că aşa cum ni-s noi, ni-s comunişti şi oamenii ne judecă paşii şi răsufletul şi gândurile. De treierat, treierăm legal… Nici de la noi nu iei cu hapca, nici de la alţii. Asta s-o ştii de la mine.

Pătru se pleacă spre Ardelean.

— Şi să nu mai pui mâinile oră mine, auzi, cât ai să munceşti pe-aici să nu mai pui mâinile…

Ardelean face stânga-mprejur. Se izbeşte de tăcerea mulţimii. S-a adunat tot satul. Au venit babele. Moşii. Un semn tainic pe care Vornicu nu l-a sesizat, a adunat tot satul la arie, ceea ce-l agită este faptul că prislopenii au trecut peste răfuielile lor cu Pătru, cu comuniştii, solidarizându-se cu ei în faţa abuzului, a nedreptăţii, asta implicit confirmă adeziunea lor faţă de felul cum Pătru şi primarul au organizat aria, cum naiba nu-şi dă seama Ardelean că acesta este lucrul cel mai important aici şi acum?

Tăcerea mulţimii – pentru că, pe negândite s-a strâns o mulţime – îl intrigă, pe urmă aude vag nişte tropote, pe urmă aude tropotele foarte limpede şi îşi dă seama că tropotele strâng aria din două părţi. Un murmur, albastrul decolorat al amiazului, tropotele foarte aproape, Vornicu intuieşte ce înseamnă tropotele, este pus din nou în faţa unei alegeri dure, poate definitive, poate absurde şi din câţiva paşi este lângă Pătru.

— Don coloniei, tata grănicerilor!

Un şir de călăreţi închide flancul stâng, din drum în luncă. Altul închide flancul drept. În luncă fulgeră ţevile pistoalelor-mitralieră. Ex-colonelul Vărzaru călăreşte un cal alb, cu şa ofiţerească. Poartă bluză kaki, fără niciun însemn, cu gulerul răsfrânt, centură cu diagonală şi pistol, deci a ieşit din mister, din taina echivocă în care se

retrăsese, de unde lansase zvonul că a trecut graniţa, zvon care ţinuse în aşteptare securitatea, Virgil Belcotă nu făcuse decât să se informeze discret. Caii au adus cu ei câţiva tăuni care bâzâie îndârjiţi şi se aude un glas care ordonă milităreşte:

— Descăleca-reaaa!

Ex-colonelul Vărzaru vine la pas până în faţa oamenilor. Lui Vornicu nu-i vine să creadă văzându-l că poartă mănuşi din piele de căprioară şi ochelari fumurii, de soare.

— Bună ziua, grăniceri! tună Vărzaru din şa, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat în aceşti ani, ca şi când monarhia n-ar fi fost abolită, ca şi când nu s-ar fi instaurat republica şi aceasta nu l-ar fi exclus pe colonel din toate drepturile civice pe care i le acordase monarhia. Vărzaru şi-a păstrat nealterate glasul aspru, tonul de comandă care nu admite replica, ţinuta marţială.

— Să trăiţi, don colonel!

— Don colonel tata nost, se bucură Vasile Ambrozie, omul negricios care imită glasul animalelor şi ciripitul păsărilor şi care i-a făcut lui Vornicu destule necazuri la alegeri. Vornicu aude paşi apăsaţi venindu-i din spate. Cineva îi răsuflă în ceafă. Vede cu coada ochiului un tip atletic, bărbos, plantat în spatele lui Pătru. Îl simte pe Pătru sub presiune. Îi apucă braţul. Pătru nu ţine cont de avertisment. Face un pas înainte.

— Aici îi treieriş, avem lipsă de linişte şi dumneata, don colonel Vărzaru…

Vărzaru ridică leneş mâna înmănuşată. Vornicu aude vâjâitul loviturii. Icnetul lui Pătru şi bufnitura trupului când

Pătru se prăbuşeşte. Ochelarii fumurii ai lui Vărzaru îl fascinează. Urmăreşte cu o satisfacţie acră expresia de mirare de pe chipul lui Vărzaru, atunci când acesta îl recunoaşte.

— L-or omorâât! ţipă o femeie.

— Petreee!

Vornicu este foarte lucid şi foarte calm. În planul

percepţiei directe, al filmului, înregistrează fără nicio emoţie felul cum Piţu-primarul îngenunchează lângă Pătru, tonul sumbru cu care acesta spune:

— Dacă l-or omorât lotrii, audzi don coloniei…

Felul brutal cum doi bărbaţi îl smucesc de jos, felul cum Amăriuţii vrea să-şi smulgă pistolul-mitralieră, cum unul bărbos, înalt, îl otânjeşte după ceafă cu patul carabinei şi cum Amăriuţii cade în genunchi şi cum i se rostogoleşte cascheta gri-albăstrui prin paie. Amăriuţii cade în genunchi şi bărbosul îl izbeşte cu bocancul în fălci, la care Amăriuţii se răstoarnă pe spate. Vornicu înregistrează în acest plan filmie sângele negru care îi curge lui Amăriuţii din nas, îşi mută privirea pe lentilele fumurii şi dintr-odată i se deschide celălalt plan al sintezelor, al acumulărilor, al întrebărilor, care de fapt nu este decât un nod de contradicţii şi şovăieli generat de spectacolul la care asistă de câţiva ani, fără să se implice, proces stupid, departe de propria lui structură; iată, Vărzaru acţionează revendicându-şi locul din societate abolit de comunişti;

lui, aceiaşi comunişti i-au abolit profesia, l-au lipsit de profesia-vocaţie, într-un fel limitată şi limitativă în acelaşi timp, oferindu-i perspectiva largă a istoriei, aducându-l în situaţia să judece din această perspectivă a istoriei proprietăţii şi implicit obligându-l să aleagă. Ştie că a sosit clipa supremă a opţiunii. Pătru, care a materializat politica statului făcută în afara posibilităţii lui de a se implica în ea, zace la pământ, doborât de cel care, de-o viaţă, l-a determinat social, moral, politic şi economic. Vornicu ştie că toate vălurile care-l separă de realitate se destramă brutal în această clipă esenţială.

— Nu ne mai jucăm de-a politica, spune Vărzaru, fixându-l cu lentilele fumurii care-i dau un aer de craniu cu găvanele ochilor goale. Vă ordon să scoateţi oile din păşunile jefuite. De astăzi nu se mai recunoaşte niciun act de guvernământ bolşevic pe întregul teritoriu grăniceresc. Se abolesc cotele, împroprietărirea, sigilarea daracelor, a morilor, a joagărelor… Proprietarii să intre în drepturile lor

din veci.

— Absurd! spune Vornicu foarte clar.

Aude liniştea. Aude răsufletul oamenilor. Al cailor.

Zbârnâitul înfuriat al unui tăun. Vărzaru îşi ridică lent ochelarii fumurii.

— Voiam să te cruţ de dezonoare publică, nerecunoscându-te, spune…

— Absurd… Nu este vorba de onoare sau dezonoare.

Este vorba de istorie, realitate şi aberaţie.

Adică?

— Tot ce faceţi este o imensă şi ridicolă absurditate…

Istoria nu se rezolvă cu patul armei.

— În cazul trădătorilor nenorociţi ca tine, da!

Vărzaru ridică lent mâna înmănuşată în care ţine ochelarii fumurii. Vornicu aude vâjâitul patului de armă, se fereşte instinctiv, mai exact se destinde într-un salt, vrea să-l smulgă pe Vărzaru din şa, să-l ia ostatec, se regăseşte instantaneu în acţiune, patul de armă îl ajunge în clipa detentei şi lovitura surdă îi răspunde în tot trupul, smulgându-i un strigăt interior de revoltă şi umilinţă, un strigăt cumplit, pe care, în fulgerarea dinaintea prăbuşirii îl ştie eliberator. Vede calul alb tredându-i pe deasupra. Oamenii se rotesc rapid cu picioarele-n sus, el face o vrie plată pe spate, din ce în ce mai accelerată, girezile se dau peste cap, se roteşte într-un spaţiu câlţos, întinde mâinile să-şi poată dirija zborul, apoi se prăbuşeşte într-un întuneric leşios de un roşu gros, care-i umple pupilele.

Simu Belcotă îşi face loc printre oameni. Poartă cămaşă românească, praşchie, pantalon de doc şi bocanci roşii, cu talpă de gumă.

— Don profesăr!

— Don profesăr Belcotă!

Gheorghe Belcotă, cel care acceptase să-l înmormânteze simbolic, iese din mulţime. După el – Belcoteştii.

— Moroniu, spune Gheorghe Belcotă… Haideţi, mă!

— Doamne apără-ne!

— Doamne fii cu noi! se vaicără muierile.

— S-o-nvrăjbit lumea!

Belcoteştii se urcă în căruţe, fără ca Simu Belcotă să-i oprească. Prof. esorul se uită după ai lui, aude zornăitul bucşelor, tropotul des al copitelor, îl încearcă o leşuială amară, ţeava pistolului-mitralieră frige, după cum ziua toridă îl frige. Colonelul face pe marele senior. Pe dictatorul cu puteri absolute. Pe conducătorul de stat. Raidul de astăzi este unul demonstrativ, colonelul crede că grănicerimea se va autoguverna ştiindu-l în munte cu „cătanele"; adică ar vrea ca prin intervenţia de astăzi în clipa ridicării cotelor, dintr-o singură lovitură, să anuleze toate actele de guvernământ ale comuniştilor; dar cum? Prin simpla lui prezenţă, pe care-o crede miraculoasă! Cine să înlocuiască autorităţile instalate de comunişti? Şi cu ce program? Şi de pe ce platformă politică? 11 recunoaşte pe fostul aviator, imbecilul, dacă ar fi acceptat propunerea lui de acum câţiva ani, astăzi n-ar zace aici lovit în ceafă de cretinul de

Codarcea şi nici el, Belcotă, n-ar face pe ordonanţa lui

Vărzaru…

— Luaţi-i! ordonă…

Câţiva legionari îi iau pe braţe pe cei doborâţi. Alţii îl împing pe Piţu… Cald.

— Îi puşcăăă!… Doamne apără! îi puşcăăă!

De lângă batoză sare văduva caporalului Ion Birău, văduvă care participase la înhumarea hainelor caporalului căzut în război şi copsese cea dintâi pâine pentru Pătru, grâul fiind de pe lotul minuscul dat la împroprietărire. Femeia are ochii halucinaţi, cârpa căzută pe ceafă, apucă o furcă de lângă gireadă şi când se repede la cei care-l târăsc pe Pătru, unul crăcănat îi pune piedică şi văduva Birău cade cu faţa în pleavă. Crăcănatul îi smulge furca, aruncându-i-o pe gireadă.

— N-aveţi după ce să-i puşcaţi, spune Pătru Bujor, fostul vânător de munte.

— Să nu-i puşcaţi, că-s oameni în omenia lor! strigă Hurezan Gheorghe.

Vornicu aude vag, nu ştie de unde cunoaşte atât de bine glasul lui Hurezan Gheorghe, este ridicol să se lase târât prin zăduful amărui, cu gust de sânge, este foarte lucid, dar absolut incapabil să mişte un deget, este lucid şi ridicol, îi vine să vomite, îl doare capul, desigur aici este buba, capul i s-a umflat ca o baniţă, i s-a umflat şi limba, abia respiră şi nu se regăseşte cu toată luciditatea. Ce naiba este cu ăştia că mereu se urcă pe cântar, uite-l acum pe

Hurezan Gheorghe că urcă pe cântar în locul tovarăşului

Ardelean, unde este tovarăşul Ardelean că nu l-a auzit

„Luând cuvântul 11 împotriva lui Vărzaru?

— Mă! Să nu-l mâniem oră Dumnezeu, că Pătru ăsta şi chinezu' şi domn ofiţâr…

Vornicu îşi dă seama exact de situaţia lui ridicolă, ridicolă până la tragic, de situaţia tragică în care se află

Pătru, situaţia lui este ridicolă fiind implicat doar teoretic în procesul sesiei ţărăneşti, poate nu numai al sesiei, poate al posesiunii în general, un datum istoric care este contestat violent de revoluţie; dar Pătru!?… Face un efort, îşi strânge picioarele încălţate cu bilgherele făcute din pielea iepii negre, Nanei, pe care i-o trimisese don Costache în epoca de mare criză de după război, şi se pune pe picioare, ajutat de cei doi bărbaţi care-l târau şi care se opresc, auzind glasul lui Simu Belcotă care strigă:

— Grăniceri! N-aţi ascultat sfaturile şi poveţele noastre! Aţi muncit ca vitele!

— Munca aia-i sfântă, răspunde Gheorghe Hurezan de pe cântar.

Vornicu şi-l aminteşte cum l-au luat Taurii în boate, acolo sus în plai şi omul şi-a pierdut căciula.

— Munca-i pită, don'profesăr.

Absurd. Adică profesorul vrea să întrerupă un proces de milenii, ce vrea profesorul să facă plugarii şi oierii, lumina îi arde ochii, Pătru geme şi îşi ridică obrazul spre cer, îşi revine şi Amăriuţii şi Simu Belcotă se pierde în

absurd:

— Aţi muncit ca să vă ia comuniştii grâul de la gura copiilor… V-am lăsat să vă convingeţi singuri. N-am intervenit decât în ceasul al unsprezecelea. Aţi auzit-o. *Noi* nu recunoaştem niciun act al guvernului de acum.

Pe măsură ce vorbeşte, Simu Belcotă se lasă copleşit de o senzaţie stranie de gol şi singurătate. Neamurile lui au lăsat totul la arie, izolându-l, rupându-l de autoritatea şi protecţia clanului, iar ăştia, pe care-i socotea coborând direct din Burebista, pe care-i vedea aureolaţi de o lumină magică, în numele cărora a zidit o întreagă teorie miticoidilică, arhaizând romanţios înapoierea cea mai cruntă, în care incestul era curent, tatăl de obicei siluindu-şi fiicele la stâne şi sălaşe ori în nopţile nesfârşite de iarnă; ăştia îl ascultă impasibili, cu figurile împietrite în măşti impenetrabile, glaciali. Ştie că rezistenţa lor la tot ce nu le convine, de la stat la autoritatea acestuia, de la orânduire socială la agresiunea tehnicii şi civilizaţiei, se manifestă violent când agresiunea este violentă, dar mai ales se manifestă şi învinge prin pasivitate, prin alianţa lor cu muntele şi cu timpul, cu spaţiul-timp gândit în unitatea lui indestructibilă. Simte cum cuvintele pe care le-ar vrea incandescente se izbesc de tăcerea lor, parcă mineralizată, golindu-se de conţinut, fleşcăindu-se şi căzându-le la picioare, inutile. Şi ce este mai îngrozitor, ceea ce-l sleieşte până la epuizare şi lacrimi este stereotipia frazelor. „M-am cretinizat 1, îşi spune. „M-am cretinizat total, nu găsesc nimic nou, nimic inteligent, are dreptate popa Barbă Neagră. Am căzut cu toţii într-un gol de idei înfiorător”.

— Grăniceri! Un detaşament va împărţi ceea ce au jupuit bestiile de pe spinarea voastră! Treieraţi în pace.

Duceţi-vă rodul muncii acasă. Ascundeţi-l. Împotriviţi-vă.

Nu daţi nici ascultare, nici crezare. Va bate curând ceasul dreptăţii noastre sfinte. Trăiască patria!

Tăcere. Soare torid. Vornicu a ascultat discursul profesorului mereu cu senzaţia de vomă şi leşin, capul îi vuieşte, îşi simte sângele zvâcnindu-i în tâmple şi se luptă

crunt să-şi păstreze luciditatea şi demnitatea. Probabil Vărzaru a rostit un ordin-sentinţă, el nu l-a auzit, dar simte că se află în pragul unor lucruri definitive, amânate de intervenţia profesorului care este stingherit şi nesigur. Vede coamele Broschinului deformate de aburii tremurători, străvezii. Se-ntreabă care patrie să trăiască? Sau ce înţelege Simu Belcotă prin patrie. Patria căruia el şi Pătru şi Piţu…

— Dacă vi-s aşa de făloşi, la ce nu luaţi puterea, don'profesăr?

— Vă trageţi în munte, ăştia vin cu cătanele şi cine plăteşte?

— Dacă vi-s tari, staţi în sat.

— De ce nu te pui chinez, don'profesăr?

Întrebările îi biciuie obrajii. Simu Belcotă le aude ţâşnind din gloată, şfichiuindu-l din toate părţile, împingându-l spre ridicol. Satul lui mitico-idilic colcăie de întrebări uluitoare: de ce nu iau puterea dacă pe-a bolşevicilor n-o vor, unde-au fost cei din munte când cu foametea, de ce să iasă obştea din fâneţele cotropite de Tauri, că obştea are acte, foi de posesie; de ce s-a pus foc la codrul grăniceresc – întrebările vin din toate părţile, ameninţătoare…

Profesorul Simu Belcotă surprinde privirea întrebătoare a fostului aviator, a idiotului care, atunci, stăpân pe avionul lui, a refuzat să execute zborul vieţii lui, al vieţii lor, zbor după care n-ar mai fi existat situaţia de astăzi. Întrebarea din privirea fostului aviator se suprapune satisfacţiei cu care-l priveşte celălalt, Pătru C. Dragalina, satisfacţia unei realităţi cunoscute, care se manifestă în relaţie cu ideile lor, ale comuniştilor. Imbecilul de colonel a fost sigur că numai simpla lui apariţie va ridica osanalele ăstora. Era sigur că Pavel Lala va răsturna totul şi uite-l pe Pavel

Lala înlemnit între oameni şi pe Vasile Ambrozie, ca şi când le-ar fi frică de ceva, stau acolo şi nu spun nimic, probabil din motive conspirative. Totul atinge limita de jos a idioţeniei. Ăştia nu înţeleg nimic dincolo de intestinul

gros. Patria, libertatea, tradiţia la ei se circumscriu în cei câţiva ari de livadă, de luncă, ori în păşunile obştii.

— Destul! strigă Simu Belcotă şi se ridică pe vârfurile bocancilor roşii. Declar teritoriul grăniceresc în afara autorităţii guvernului de la Bucureşti. (Radu Vornicu închide ochii şi îşi imaginează harta „teritoriul grăniceresc”.

căruia profesorul îi revendică o autonomie asemănătoare

„Republicii de la Ploieşti”, profesorul uitând probabil că acest teritoriu, chiar protejat de munţi de la Dunăre în valea Mureşului, este mărginit de centrele muncitoreşti de la Petroşani şi Oţelul Roşu) … De astăzi vor funcţiona organele împuternicite de noi… (o companie de proscrişi împotriva unui guvern care dispune de toate instrumentele puterii, de la armată la securitate şi miliţie, comentează Vornicu în timp ce Amăriuţii vomită fiere) … Treieraţi ori punem foc la stoguri?

Simu Belcotă are certitudinea că a ajuns, în sfârşit, la pârghia care pune gloata în mişcare.

— Cum să puneţi foc la pită, Doamne apără-ne? întreabă o bătrână.

— Cum să puneţi foc, don’profesăr?

— Dacă nu vreţi să treieraţi şi să trageţi griul acasă, îi dau foc, să n-ajungă în mâinile ăstora.

— Parcă zăceaţi că de astăzi luaţi puterea…

Radu Vornicu se duce şi îşi vâră capul în unul din butoaiele cu apă, aşezat aici în dispozitivul de luptă împotriva incendiului. Cei care-l păzesc îl însoţesc, ţinându-şi pistoalele-mitralieră la piept.

…Ardelean asudă în stogul de lângă care vorbeşte Simu

Belcotă. A văzut călăreţii în momentul în care, tredând coama Broschinului, au coborât în luncă. A ocolit rapid căruţa Belcoteştilor, găsindu-l acolo pe Sergiu Bloch, paralizat de spaimă.

— La Bela Reca, a bâlbâit Bloch.

Fulgerător, Ardelean şi-a dat seama că „albii” au

înconjurat aria. Stogul din dreapta, ieşit din aliniere, acoperea vederea din toate părţile. Şi-a făcut loc eu mâinile sub snopi, lucrând cu disperare. Nu ştie când a ajuns în adâncimea girezii. Şi-a făcut loc cu umerii. Cu capul. E o căldură de iad. Sergiu Bloch are un acces de tuse. Ardelean îi astupă gura cu mâna păroasă şi umedă.

— Mă ucizi, bestie! scrâşneşte… Stăpâneşte-te!

Sergiu îşi lipeşte buzele de pământ. Ardelean trece peste el, târându-se spre gura tunelului săpat între snopi. Potriveşte snopii să acopere intrarea. Trage paiele de jur-împrejur. Îşi lasă un loc prin care să poată supraveghea aria. Vede când este doborât Pătru. îl încearcă o ură zăcută. Cu o lovitură la ceafă, legionarul i-a ratat, cel puţin deocamdată, posibilitatea să-l compromită şi să-l schimbe.

Acelaşi lucru cu primarul, cu şeful de post şi ofiţerul pe care încă nu l-a detectat. Dacă-i spânzură sau împuşcă

Vărzaru, lucrurile se schimbă… De aici l-ar putea împuşca pe Vărzaru. Idiot. Nu este atât de imbecil să se martirizeze, împuşcându-l pe colonel. Ăştia i-ar da foc de viu.

Îşi pipăie pistolul. Trebuie să-l convingă pe Otto că viitorul lor stă aici, în afacerea asta, eu Vărzaru… Ăsta-i profesorul?… Ardelean îl priveşte lacom. Altă carte de jucat… Sub grâu s-a făcut zăpuşitor. Brusc îi este frică de moarte. Se întoarce de-a-ndărătelea. Tovarăşul Sergiu

Bloch are un acces de spaimă. Face convulsii.

— Liniştеşte-te, tovarăşe Bloch, şopteşte Ardelean, lac de apă, cu mustăţile de grâu vârâte pe după gulerul cămăşii rozându-i pielea şi dintr-odată bântuit de o bucurie sfâşietoare când aude: „Cum să puneţi foc, don’profesăr?”

„Grâu muncit din greu”. „Pita!…”

Au nivel politic. Au nivel politic. Le vede doar picioarele, picioare multe, încălţate în opinci; pulpe puternice de muntence strânse în obiele, poate albe, nădragi, oamenii sunt undeva deasupra, nu le aude decât glasurile. „Nu se poate să pună foc. Masele au nivel. Doar s-a muncit la sat. Câţiva ani de muncă politică la sat şi aici secretarul… Nu se poate să pună foc, aria e organizată

şi…” împinge snopul care maschează intrarea. Cerul… Vede cerul.

Este albastru şi strălucitor.

— Uite, mă, Vasâle Albinariu, cureaua.

— Cin spunea, mă, că nu-i cureaua?

Ardelean înjură. Îi place să înjure mustos. Tot bestiile astea au ascuns-o. Au ascuns-o să-l scape pe mijlocaşul ăla, care bate spre chiaburi. Cine a găsit cureaua? Ar vrea să-l vadă. Să-l ştie. Să-l demaşte. îl simte pe Bloch târându-se spre ieşire.

— Să nu puneţi foc, don’profesăr.

— Dacă puneţi, nu vă iertăm nici în mormânt.

Se aud comenzi. Un ţipăt sfâşietor de femeie.

— Îl spânzurăăă, Doamneee, îl spânzurăăă!

Ardelean răsuflă uşurat. Picioarele în opinci trec repede pe lângă stog. O învălmăşeală de opinci şi obiele. Aria rămâne pustie. Peste tot paie şi aici, aproape, dincolo de snopul care maschează intrarea, cerul.

— Ia să vedeţi voi cam ce-au făcut ăştia cu noi! râde bărbăteşte unul din Guguleşti urcat în dudul din marginea drumului. Care fuseră-ţi de-aţi pus foc la mine? Nu se îmbie nima? Tu, Hurezane, că te văz bolşovic şi nu mai asculţi.

— Ce vreţi voi să faceţi, mă?

— Unde-i domn profesăr, mă?

Absurdul ia forme groteşti. Radu Vornicu urmăreşte detaşat, cu o curiozitate rece, pregătirile pe care le fac câţiva codreni conduşi de Niculae Guga, pregătiri pentru o execuţie prin spânzurătoare, ceva anacronic, cu totul în afara felului de a fi ai locului. Cândva, ţeapa şi spânzurătoarea au fost instrumentele de execuţie curente, prin care stăpânirea marii nobilimi îşi exercita puterea. Atribute ale puterii. Ar fi interesant să urmărească Puterea şi sub acest aspect. Al instrumentelor de presiune morală şi fizică folosite, instrumente care-o califică şi o determină moral.

— Nu vă este ruşine? îi întreabă pe cei doi care-l păzesc. Cum credeţi că o s-o sfârşiţi? Hei, profesore!… Nu

ştiam că joci rol de călău! Dacă aş fi bănuit-o, te împuşcam la mir încă de atunci.

Simu Belcotă îl cheamă pe Grigore Onescu-Borzeşti sub luncă. Glasul fostului aviator este foarte limpede şi fără echivoc. Omul a devenit patetic.

— Voi ce staţi şi vă uitaţi?... Ochişorule, eşti aici?

Sergentul Ochişor este aici?

— E la stână, don'locotenent.

— Sunt căpitan... Nu vă ordon să intraţi în ăştia, au arme, dar să fiţi bărbaţi şi oameni, asta vă aduc aminte să fiţi.

— Cine e mă Simule cocoşul ăsta! Acum îi trimit o sărutare de la mama-mare, mârâie Onescu-Borzeşti care îşi poartă puşca-mitralieră la umăr, agăţată cu o curea. Este o clipă de confuzie în care Radu Vornicu înţelege că poate pătrunde adânc dacă va redescoperi harul cuvântului. Forţa de convingere a cuvântului. El care în situaţii limită a folosit doar rafala trasă cu 600 kilometri pe oră, tranşant şi fără comentarii. Simu Belcotă i se pare şovăitor, Vărzaru a plecat în sat, cei veniţi din munte indiferenţi, agresivi fiind numai Guguleştii fugiţi din sat, care au răfuieli cu autoritatea locală.

— Tocmai la treieriş, profesore, strigă să fie auzit sub luncă...

— Nu pot, Grigore, să-l spânzur pe Dragalina. Nu sunt călău.

— Dacă aude colonelul, faci o sută de culcări.

— N-avem ecou, Grigore. Aviatorul are dreptate. Tocmai la treieriş. Călcăm legile nescrise...

— Aici e nevoie de bici, nu de ecou şi legile alea se fac tot cu biciul. Rezolv eu chestia cu „represiunea". Vezi-ţi de treabă, doar douăzeci şi cinci la spate... Aviatorul?

Chestie selectă, am înţeles... Chestia cu cotele ar fi fost interesantă dacă colonelul ar fi schimbat conducerea tuturor satelor... Mâine au să umple muntele cu miliţie şi nu mai rămâne nimic din toată afacerea.

Simu Belcotă nu vrea să dea ochi cu aviatorul. Când haidamacii din garda colonelului l-au doborât, a avut

certitudinea că Vărzaru a declarat război tuturor celor care sunt în afara unităţii lui (era să zică „bandei”) şi că este cea mai grosolană greşeală politică pe care a făcut-o aici şi nu numai aici. Îl urmăreşte pe Onescu Grigore-Borzeşti care-şi potriveşte legătura neagră, încalecă şi pleacă la trap bătut, ţinându-şi la spate puşca-mitralieră de care nu se desparte nici în somn. Simu Belcotă îşi mărturiseşte că îi este frică. O frică confuză, gelatinoasă, fără obiect precis… Dumnezeule, dacă aviatorul…

…Radu Vornicu face o sinteză a situaţiei tactice.

Pichetul de terorişti din josul drumului patrulează călare.

Alt pichet patrulează marginea satului. Tovarăşul Ardelean a dispărut fără urme. Ianoşel este undeva între oameni, alb, stă aproape pe vine, inginerul agronom şi el livid este tot acolo, agentul fiscal şi-a schimbat cămaşa cadrilată cu un cămeşoi ţărănesc, când naiba a făcut-o, îi vine să râdă, nenorocitul nu mai strigă „bate sus”, „bate sus”, stă umil între prislopenii pe care voia să-i înşele şi să-i stoarcă, ăştia veniţii cu liota sunt pieriţi, erau mari şi tari ştiind că au miliţianul alături, cam atât este puterea idealului lor, cât pot striga „bate sus”, nişte fripturişti, inginerul nu, iese dintre oameni şi-i spune celui călare, venit din luncă:

— Cotele nu sunt invenţia comuniştilor din sat… Cel care reprezintă autoritatea sunt eu, aşa că…

— Vrei să fii martir alături de ei, răspunde leneş omul cu puşca-mitralieră şi legătură neagră pe ochi… Sictir!

M-am săturat de martiri. Treci în front dacă nu vrei să-ţi tragă băieţii douăzeci şi cinci la cur… Domnul căpitan aviator. Binevoiţi să ne mai ţineţi o cuvântare?

— Ţi-aş ţine o cuvântare să nu mă uiţi o viaţă, dar din păcate n-am argumentele la mine, spune Radu Vornicu…

Deocamdată.

— Apreciaţi vă rog că folosesc persoana a treia plural şi că vă las să speraţi că, dincolo de „deocamdată”, pentru dumneavoastră mai poate exista un mâine… Mulţumit de politeţuri?…

Vornicu înţelege că nu este nimic de făcut. Pentru întâia oară în experienţa lui militară nu este nimic de făcut.

Onescu-Borzeşti este lucid. Dacă nu pot trece graniţa, sunt pierduţi. Colonelul a făcut o inspecţie în postul de miliţie întărit al unui mic centru industrial (culmea, purta uniforma monarhiei), şeful postului i-a dat raportul, colonelul a asistat la instrucţia de luptă împotriva „bandelor de terorişti”; de-acolo a trecut la o companie depozit, totul a fost calculat la secundă, de unde-a ordonat să i se predea lui

Simu, travestit în căpitan de infanterie (purtând uniforma nouă), zece lăzi cu muniţie. În prealabil comandantul depozitului primise un ordin telefonic în acest sens, prin telefonul intercalat în circuitul public la Poarta. Fleacuri.

— Grăniceri, ascultă comanda la mine, spune din şa şi-l urmăreşte cu atenţie pe ofiţer care, se pare, dă ordine unor prislopeni mai vârstnici… Deocamdată, ăştia au vrut să urce picioarele în locul capului. Noi o să le arătăm că nu se poate aşa ceva. Nimeni n-a pomenit pe lume om purtând curul în locul capului… Priviţi cu luare-aminte şi învăţaţi.

Ce-aţi văzut, spuneţi şi la alţii.

Spectacolul este primitiv şi degradant. Unul din Guguleşti smulge cămaşa de pe Pătru. Pătru C. Dragalina rămâne gol până la brâu, tors puternic tăiat curmeziş de urma vineţie a unei răni adânci, Vornicu o bănuie de baionetă.

Un bărbos se căzneşte cu Piţu. Vrea să-i scoată cămaşa şi chinezu’ îi dă un picior în boaşe. Sar trei vlăjgani, îl pisează pe primar, îi trag bocanci în fluierul picioarelor şi-l doboară. Bărbosul geme.

— Legea tăcerii, camarade Codarcea, mârâie omul cu puşca-mitralieră. Ăstuia să-i daţi cu zece trăgători mai mult, să ţină minte zece ani peste termen.

— Dacă i-o mai apuca, râde Niculae Guga din dud şi dă drumul la trei capete de funie.

Vornicu interceptează privirea lui Pătru. Ci ca trie să

fostului luptător îi produce o stare confuză de revoltă, ură şi mândrie ultragiată. Are şi el o cicatrice, dar nu atât de profundă şi nu de baionetă.

Colonelul Vărzaru îşi trage calul după colţul cooperativei. Ridică mâna. Cei trei călăreţi care-l urmează şi-i fac escorta se apropie. Se aude răpăitul tobei. Biserica stă posacă sub zăduf. Popa Barbă Neagră a ieşit din joc. Are proiecte inginereşti, şi-a montat o turbină, şi-a electrificat daracul, a adus un război mecanic; a contractat cu comuniştii cantităţi industriale de fructe de pădure, a înnebunit popa, îi merg afacerile strună, l-a pus pe listă să fie caterisit public imediat după preluarea puterii. Până şi popii… Stângu-Tauru s-a retras în munte, jocul lui dublu şi triplu s-a încheiat, urzeşte singur, i-a predat o parte din armament, ceilalţi fruntaşi sunt parte arestaţi, parte nu mai mişcă, ăştia erau tari şi mari când îl ştiau la prefectură ori la Divizie; acum stau pe ce-au agonisit şi aşteaptă să scoată castanele din foc cu mâna lui.

— Întâi, strigă răguşit toboşarul. L-o prins Pătru a lu’

Nică, secretariu şi chinezu’ oră moş Argintar în că fura de la batoză, drept care-i sabotori şi şpeculant, că m-o mânat unu’ păros cu iei oră sate, că nu se cade să fure din pita poporului… La o adică io ştiam de mult că fura cu batoza, că tălianu vine cu baineta, dă-i mai lotru Argintariu ca onvieţu, ăla puşcărea din şanţ, numai Argintariu…

Colonelul îşi împinge calul în piaţă. Piaţa goală, plină de lumina albă a soarelui. Toboşarul flenduros, bătrân, decrepit, stă pe banca din faţa cooperativei. Un miliţian cu cascheta dată pe ceafă, asudat, îl priveşte speriat, ia poziţia şi strigă din bojoci:

— Să trăiţi… ăăă… tovarăşe… ăăă…

— Colonel, băiatule. Colonel…

— Să trăiţi, tovarăşe colonel… Ordonaţi.

Vărzaru este foarte mulţumit, nu şi-a pierdut prestanţa, nu poartă niciun însemn de grad şi totuşi miliţianul recunoaşte în el o autoritate. Asta este. Exerciţiul îndelungat al autorităţii care l-a modelat şi l-a recreat pentru autoritate. Moş Argintariu voia numai

export pe dolari, acum este legat cu o funie, poartă un carton agăţat de gât şi tocmai îl înjura pe unul negru, osos aşezat pe treptele cooperativei. Negriciosul sare în picioare şi dispare în cooperativă. Colonelul aude cheia răsucindu-se în broască.

Cei trei din escortă trec la trap bătut în faţa cooperativei.

Moş Argintariu are o clipă de buimăceală. Se repede la scăriţa şeii. De sub o poartă ţâşneşte Domniţa, fiica târzie a bătrânului.

— Don'coloniei, hohoteşte bătrânul… Don'coloniel!…

Atâta batjocură câtă… Don coloniei!… Don coloniei!…

E scăldat în sudoare, palid, miroase a urină şi începe să plângă.

— Nu ţi-e ruşine, miliţian? spune Vărzaru din şa…

Ţi-ar putea fi tată… Ce-i mă, v-aţi pierdut omenia cu toţii?

Îl moralizează pe miliţian, miliţianul nu ştie ce să facă, surpriza îşi spune colonelul, cu toate că cei trei îl ţin sub bătaia pistoalelor-mitralieră şi miliţianul trebuie să se fi trezit la realitate.

— Să trăiţi, tovarăşe colonel, sunt miliţianul Milostivu C. Nicolae…

— Cum eşti, mă, Milostivu, când…

— Nu eu. tovarăşe colonel… Ordinu…

Pe Vărzaru îl amuză modul de adresare al miliţianului care-i spune „tovarăşe colonel"… Se pare că fac şi ăştia instrucţie, ţinuta soldatului este în rânduială, curată, băiatul pare isteţ.

— Îţi ordon eu, colonelul Vărzaru (miliţianul cască ochii) să-l dezlegi… Haida. Fuga marş… Şi trap la post!

Lasă arma aici… Te pedepsesc cu trei zile de consemn la post (firele telefonice tăiate, postul ocupat de grupa de şoc numărul unu). Executarea!

Miliţianul nu vrea să dea pistolul-mitralieră, se codeşte, intervine Puşchiţă brutal şi i-l smulge. Moş Argintariu îşi culcă obrazul pe cizma colonelului. Icneşte în sughiţuri:

— De când v-aşteptam, don’coloniel! De când vasteptam!

— Că tălianu vine cu baineta, da onvieţu-i lotru, fluieră cuvintele din gât Moş Aflat, toboşarul.

Domniţa Argintariu apucă mâna colonelului. I-o sărută.

Vărzaru se înfioară. Buzele fetii sunt fierbinţi. Îi simte sânii tari apăsându-i pulpa. Îşi aduce aminte de zilele acelea fabuloase, când el, fiul grănicerimii, era prefect şi venea la

Prislop la nedeie, convoiul de feciori călări îl aştepta la marginea satului cu prapuri şi steaguri tricolore, cu trompeţii care sunau onorul la general, el lăsa maşina în capul satului, încăleca şi intra aşa călare, trecea printre poporenii îmbrăcaţi de sărbătoare şi descăleca pe bina acoperită cu pocroviţe înflorate, pe urmă deschidea jocul cu cea mai frumoasă fată ieşită în anul acela la horă, fată căreia, printr-un acord tacit, îi devenea naş. „Este un moment înduioşător” îşi spune. Regretă că piaţa este pustie şi nimeni nu este martor la recunoştinţa poporului. S-a gândit la toate, afară de un fotograf. Nu are niciun fotograf în unităţile lui şi memoriile la care lucrează ar avea valoare dublă dacă ar fi ilustrate cu fotografii, cu instantanee ca acesta: „Comandantul Mişcării de Rezistenţă primind recunoştinţa poporului”. Ce poate fi mai înduioşător, mai convingător decât un bătrân albit de greutăţi şi o ţărancă tânără, atârnaţi de scăriţa celui care-i eliberează de tirania comunistă.

— Să trăiţi, don colonel Vărzaru, spune negriciosul din fereastra cooperativei. Sunt grăniceru’ Mărtin Balaci şi vă raportez că vă puşc. Am trei încărcătoare. Vă somez să nu vă apropiaţi de cooperativă… Oră banditu’ Argintariu nu strâc un cartuş. Ăştia trei, călări, staţi oră loc!… Mă.

Săbine! Mă, Gligore!… Lungulescule!… Scoate puşca-metraleră la uşa din spate! Săbine, marş cu pistolu-metraleră la fereastra numărul trei! Toată lumea ascultă comanda la mine.

Vărzaru vede ţeava retezată a pistolului-mitralieră

sprijinită pe una din gratiile ferestrei. Are dreptate imbecilul care comandă de parcă ar avea sub ordine un batalion, îl poate ciurui la discreţie. Tocmai acum, când el a hotărât să iasă în arenă, să deschidă aici un cap de pod, din imprudenţă se oferă drept ţintă unui terchea-berehea. De o săptămână execută acest raid demonstrativ în grănicerime. La Mehadia a scos un aşa-zis conferenţiar comunist din clasă şi l-a împuşcat în drum, în faţa mulţimii. Se uită la gura neagră a ţevii pistolului-mitralieră. Imbecilul ăsta…

Îşi trage în piept bărbia rasă la sânge.

— Grănicer eşti tu, măgarule?… Jos pistolul-mitralieră, că…

— Să trăiţi, don’colonel, respect gradu, da ni-s în luptă de clasă…

Piaţa este goală, plină de lumină albă, toridă. Toboşarul îşi răsuceşte o ţigară dintr-o bucată de jurnal. Fata i se agaţă de pulpă. Moş Argintariu se ascunde după cal. Unul dintre călăreţi, fost mare negustor de blănuri, îşi trage calul aproape.

— Lăsaţi-l, don’colonel, şopteşte. Ăsta ne curăţă pe toţi.

Rafala scurtă le piuie pe deasupra capetelor. Vărzaru se crispează. îl ameninţă pe trăgător cu pumnul.

— Cum ziceai mă, măgarule, că te cheamă?

— Să trăiţi, don’colonel, sunt grăniceru’ Mărtin Balaci…

Ăăă… Care va să zică… Ia să nu mişcaţi!

Un glonţ îi fluieră lui Vărzaru pe la o ureche. Altul pe la cealaltă.

— Don colonel, mân un om la arie. Dacă se-ntâmplă ceva cu tovarăşii mei, cu Pătru, vă raportez cu respect că aici vă puşc. În mijlocul piaţului.

Vărzaru are conştiinţa ridicolului. Se pleacă în şa. Îşi înfige dinţii în gâtul calului. Calul speriat, cabrează. Domniţa se agaţă de frâu.

— Mama ta de mârlan! mârâie negustorul de blănuri.

— Sloboziţi un călăreţ cu omu’ meu, don colonel, să

se ducă la arie. Daţi ordinu care-l ştiţi dumneavoastră…

Din curtea cooperativei iese un ţăran călare pe deşălate. „S-a întâmplat ceva”, îşi spune Vărzaru nu numai nedumerit şi îngrijorat, dar având dintr-odată senzaţia că stă gol în piaţa Prislopului, s-a întâmplat ceva de neînchipuit, iată că numele şi renumele lui, legendele care circulă despre el nu-i mai sunt pavăză chiar aici în grănicerime, în teritoriul lui natal, în grănicerimea unde doar dacă i se auzea clinchetul pintenilor se deschideau toate porţile, unde se ştia venerat şi aşteptat ca omul providenţei. Nu ştie de unde să-l ia pe grănicer şi, ceea ce este mai grav, nu ştie de unde să se ia pe sine însuşi.

— În ce divizie ai făcut războiul, grănicer? întreabă, pentru că golul de cuvinte i se pare înspăimântător.

— În divizia lu’ don’colonel Vărzaru!

— Bine, grănicer!… Puşchiţă!

— Ordonaţi!

— Du-te cu ăsta la arie… Comunică-i profesorului că i-am iertat.

— Am înţeles… Hai, mă!

— Don colonel. Vă raportez să lase pistolu-metraleră la moş Aflat.

— Dă-te-n mă-ta de dobitoc!

Altă rafală scurtă. Cel chemat Puşchiţă îşi scoate pistolul-mitralieră. Moş Aflat îl ia. îl aşază lângă tobă.

— C-o bolunzât lumea, Mărtine, afară-i vară, soare şi voi vă puşcaţi ca nărozii.

Ţăranul pleacă la galop urmat de călăreţul îmbrăcat în bluză cazonă, pantalon de cioarec şi pe cap purtând căciulă albă, cu blana flocăită. Vărzaru rămâne sub soarele torid.

Calul neliniştit de tăuni, speriat de muşcătură, joacă pe loc.

Vărzaru se bucură că piaţa este goală şi în garda lui nu există niciun fotograf.

— Să nu te mai temi de nimic, dom’le Argintariu, spune tare, ca şi când ar avea auditoriu… Dacă se mai atinge cineva de-un fir de păr, plăteşte cu viaţa…

Grănicerule!

— Ordonaţi, don’colonel!

— Vreau să stau la umbră.

— Poftiţi, don colonel!

Vărzaru îşi conduce calul sub dudul prăfuit din faţa cooperativei. Nu este singurul comandant de oşti care a trecut pe sub furcile caudine.

— Eşti comunist, grănicer?

— Sunt, don colonel!

— Când o fi să te pună la zid, spune-le că ţi-am dat parola asta: „Am făcut-o pentru patrie”.

Mărtin Balaci îşi scoate capul printre gratii. Se uită atent în piaţă. Spune conspirativ, abia şoptit:

— Mulţam, don colonel… Dacă vreţi, e voie de fumat.

Vărzaru izbucneşte în râs. Descalecă. Zvârle frâul negustorului de blănuri. Începe să se plimbe pe sub fereastra cooperativei, cu mâinile la spate şi bărbia trasă în piept. A

găsit câteva baze de paraşutare, chiar o pistă de aterizare sus la plaiuri, chestiunea este ca N.A.T.O. să devină operativ, secretul este ca ruşii să nu fie lăsaţi să-şi consolideze poziţiile în Europa şi Asia, este evident că din coaliţia aliaţilor n-a mai rămas nimic, sau mai exact că N.A.T.O. Încearcă să apere occidentul, asta va fi pieirea occidentului, strategia tergiversării şi China. În loc să lucreze la hartă, în loc să definitiveze varianta „Vultur” a planului general

„Eliberarea” şi să discute situaţia ultracompromisă a monarhiei, iată-l patrulând ridicol sub ţeava pistolului-mitralieră care-l urmăreşte atent. Dacă dobitocul ăsta n-ar fi avut umor?…

…Lui Vornicu i se leagănă pământul în creştetul capului. Încearcă să se concentreze pe tufa înaltă de măcriş care-i trece la intervale regulate prin faţa ochilor. Distinge limpede pe una din frunze buburuza roşie, cu puncte negre, buburuza doarme desigur şi sub tufa de măcriş este alta mai mică de volbură, tufa de măcriş are dudăul copt, aţos, frunza lunguiaţă groasă, este o tufă

vulgară, plină de sevă, robustă în jurul căreia s-au încolăcit delicat firele lungi ale volburei, o îmbrăţişare gâtuitoare şi sugrumătoare, măcrişul vulgar îi serveşte de suport; când capul îi depăşeşte tufa de măcriş vede picioarele oamenilor, opincile negre din anvelopă cu gurguiele lor enorme, obielele, pământul se leagănă şi legănatul lent îl ameţeşte, îi dă o stare de greaţă, de mizerie fizică, face eforturi să-şi revină, sângele îi vine în cap, totul este confuz, încearcă să se ridice şi atunci întâlneşte ochii holbaţi şi gura plină de sânge a miliţianului, se răsuceşte şi-l întâlneşte pe Pătru. Vede că

Pătru este spânzurat de picioare, că el însuşi este spânzurat de picioare şi deasupra lui sunt crengile groase ale dudului şi cerul. Îşi reaminteşte cu o precizie dureroasă de privirea lui Pătru când Guguleştii i-au smuls cămaşa şi a rămas cu torsul gol şi i-a văzut cicatricea profundă, urmă de baionetă, atunci şi-a rememorat episodul budapestan.

Cina cea de taină a infanteriştilor, şi-a reamintit războiul tot, adică tot ce-au făcut ei, luptătorii, în vreme ce ăştia făceau politică, nu şi-a găsit cuvintele de revoltă, ce se-ntâmplă, comuniştii îi bagă la închisoare, ăştia îi lovesc cu patul armelor şi-i despoaie ca să-i umilească bătându-i, ce este Dumnezeule cu Patria căreia i-au slujit ei cu sânge, ce se-ntâmplă în Patria asta, l-a apucat turbarea, i-a frânt mâna ăluia care-l despuiase pe Pătru şi a răcnit: „pe ei, grăniceri11, pe urmă lovitura crâncenă la ceafă s-a repetat şi acum?… „Ce imbecilitate11, gândeşte, şi nu se include, se extrapolează, priveşte totul dintr-o perspectivă uluitor de largă, este vorba de perspectiva proprietăţii, de aventura ei sângeroasă, de silniciile îngrozitoare cărora le-a dat naştere, „vede11 într-un amalgam haotic filmul acestor silnicii făcute fie de deposedaţi împotriva posedanţilor, fie de posedanţi împotriva deposedaţilor: ruguri, trageri în ţeapă, mutilări inumane, schingiuiri scabroase; nu se poate spune că destinul lui n-are umor; că nu l-a coborât din cea mai perfectă abstracţiune, în cel mai concludent concret, fără să fie implicat direct în aventura

contemporană a posesiunii; totul i se pare de un imens absurd, se răsuceşte sprijinindu-şi mâinile pe pământ şi în vria asta completă îl vede din nou pe Pătru, pe Amăriuţii, pe Piţu, sunt toţi spânzuraţi de picioare şi din dud se aude un glas care spune didactic:

— Ia să vedzi, don'major, cam cum vorbeşte adevăru' din centură…

Alt glas:

— Îţi mai aduci aminte, Petre, de plumbu' ăla?

Alt glas, aspru, pe care-l recunoaşte a fi al călăreţului cu legătură de pirat pe ochi:

— Începeţi!

— Doamneee!… Doamne!… ţipă o femeie şi ţipătul i se înfige în creier, aude vâjâitul centurilor, pe el nu-l loveşte nimic, dar îl aude icnind greu pe Pătru, lovitura îl scutură din temelii pe el, pe Radu Nanu Vornicu, icnetul acela stăpânit îl dărâmă, îl spulberă, îl anihilează, îl reduce la zero pe Radu Nanu Vornicu, l-a şi uitat pe Radu Nanu

Vornicu, a uitat tot, este un nou născut, ne naşte ridicol, atârnând de picioare, funia un imens ombilic venit din placenta proprietăţii, a luptei de clasă, din placenta unei istorii pe care a ignorat-o, pe care a considerat-o ca pe un tot lipsit de antagonisme, ca pe întruchiparea ideală a comunităţii naţionale, ca pe o esenţializare a spiritualităţii naţionale; se naşte uitându-se pe sine, tufa de măcriş cu buburuza adormită pe-o frunză, cerul printre crengile legănătoare ale dudului, opincile, obielele care se leagănă şi ele, obrazuri schimonosite, când lungite, când lăţite, guri strâmbe amestecate în poale, în cotrânţe, vâjâitul din ce în ce mai întărâtat al centurilor ori al funiilor.

— Mă, Niculae Guga, omoară-mă acum, dacă vrei să scapi de plumb, spune Amăriuţii, şi Vornicu îl vede pe

Niculae Guga cum îl otânjeşte pe Amăriuţii, gol până-n brâu, cu mâinile atârnând pe lângă cap, eu pieptul păros, negru, tăiat de urmele loviturilor, se cutremură de scârbă, se răsuceşte să-l vadă pe Pătru şi-l vede cu sângele prelingându-i-se pe la colţul ochilor.

— Te cunoscui, Ambrozie, şi nu centura-i adevăru, că aici greşiţi voi şi asta vă costă viaţa, spune Pătru.

Cineva îl loveşte pe fostul luptător cu opinca în gură şi un căpăstru cu zăbală îi plesneşte cicatricea aceea adâncă, făcută într-o luptă la baionetă. Vornicu îşi face vânt cu mâinile sprijinite de pământ. îl apucă pe agresor de picioare. îl răstoarnă. îl trage sub el. Aude galopul unor cai în clipa când caută să-i sfâşie beregata cu dinţii. Lovitura surdă după ceafă îi chirceşte trupul. Vede într-o scânteiere roşie cerul rotindu-se repede, din ce în ce mai repede, se înfundă într-un întuneric greu, cleios, parcă eliberându-se de sine, iar în lumea absurdă care rămâne în afara conştiinţei lui, pierdută într-o depărtare fără seamăn, se aude trecând în ropot galopul nebun al unor cavalerii fantastice şi nu se ştie de unde i se înfige sub gene imaginea gravurei lui Dürer – „Cavalerii apocalipsei11 – o imagine a furiei iraţionale şi a poftei iraţionale de distrugere în care pe lângă nebunia Războiului şi a Morţii, pe lângă Ciumă şi Foamete, monştri care au torturat omenirea dintotdeauna, galopează alţi monştri nenumiţi şi neidentificaţi, învălmăşindu-se pe copitele gigantice care-i răpăie în timpane şi în creier, scoţând vaiere nearticulate, o lume de forme când fumegoase şi incerte, când de duritatea clară a gravurii pe lemn, apoi totul se amestecă într-un haos primordial, inconsistent şi gelatinos, viu rămânând numai răpăitul asurzitor al galopului pe timpanele lui însângerate.

Grădiştea-pe-Argeş noiembrie 1981 – septembrie 1982

SFÂRŞITUL VOLUMULUI III